

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204634

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ రస్తు
శ్రీగురుభ్యో నమః

శ్రీమద్రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర వైదికమార్గప్రవర్తక

శ్రీబుక్కుణ నరపాలతిలకవందితచరణారవిందైః,

శ్రీపరమగురుచరణనళినయః గళచిరవనివస్యాపమాసాదిత

వైదికతాకికసంపత్సారస్వతసదుపయోగపాకరిత త్రిజగద్రంగస్థలీ

సృత్యన్నిజకీర్తివీర్యకర్ణకుండలీకృతగౌరవముండలైః,

కర్ణాటకసామ్రాజ్య కారంధరీముండితైః

పండితాఖండలైః

సిఖిలామ్నాయముండలవ్యాఖ్యానఖ్యాతమాహాత్మ్యభూమభిః

అఖిలలోకాగ్రం నిర్మాణచాతురీభోభితై స్సర్వజ్ఞభోమణిభిః

శ్రీమాధవాచార్యైః

జనిసుతాంసంసారపంకనిమగ్నానా మాస్తికజనానాం నిశ్చేయసావాప్తయేప్రణీతః

సిఖిలానర్థనివృత్తితూర్వకపరమానందార్థావరణ పరమపురుషార్థానన్య

సాధనాదైవతజ్ఞానవిజయపర్యవసన్నశ్చ

శ్రీశంకరవిజయః

శ్రీమత్సరమహంసపావ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ

ప్రపాదశిష్యదత్తవంశావతంస రామకుమార సూను

దనవతికృతశ్రీశంకరాచార్యవిజయండిమిమాఖ్యావ్యాఖ్యానమేతః

చెన్నపుర్యాం

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ ఇల్లెక్కైః

స్వీయ చావిళ్ల ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రిత స్ఫుట

శుభిణి ౧౦ యాత్ర

అక్షయం ౧౮౭౬ శుభం ౭౩

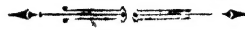
విషయానుక్రమణికా.

సర్గానుక్రమః	CHECKED 1956	పుష్పాంకః.
౧. ఉపోద్ఘాతః	...	౧
౨. ఆచార్యజన్మాదికథనమ్	...	౨౨
౩. దేవావతారాః	CHECKED 1955	౪౪
౪. కామారచరితవర్ణనమ్	...	౬౨
౫. సన్న్యాసగ్రహణమ్	...	౯౨
౬. ఆత్మవిద్యాప్రతిష్ఠా	...	౧౩౨
౭. వ్యాసదర్శనాది చరితవర్ణనమ్	...	౧౬౦
౮. శ్రీమదాచార్యమంశనమిత్రసంవాదః	...	౧౮౫
౯. శ్రీమదాచార్య సరస్వతీసంవాదః	...	౨౨౨
౧౦. రాజదేహప్రవేశనాదికమ్	...	౨౪౪
౧౧. ఉగ్రభైరవపరాజయః	...	౨౭౩
౧౨. హస్తామలకాదీనాం శిష్యత్వేన గ్రహణమ్	...	౨౮౭
౧౩. బ్రహ్మవిద్యాప్రచారః	...	౩౦౭
౧౪. పద్మపాదతీర్థయాత్రావర్ణనమ్	...	౩౨౦
౧౫. ఆచార్యకృతదిగ్విజయవర్ణనమ్	...	౩౫౦
౧౬. శ్రీమదాచార్యాణాం శారదాపీఠవాసవర్ణనమ్...	...	౪౨౫

అవతరణికా.

శంకరవిజయభావప్రకాశికా.

శ్లో సర్వతంత్రస్వతంత్రాయ సదాత్మాద్వైతవేదినే,
శ్రీమతే శంకరాగ్రాయ వేదాంతగురవే నమః

అక జగదేవ దుఃఖపంకనిమగ్న ముద్దిగ్ధీర్ముః పరమకారుణికః పరమేశ్వరః..

శ్లో “యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత,
అగ్ర్యత్థాన మధర్మస్య తదా లక్ష్యానం సృజామ్యహం”

మిత్యాది ప్రతిజ్ఞాతార్థ పరిపాలనాయ

శ్లో “ఆద్యే సత్త్వముని స్సతాం వీతరతి జ్ఞానం ద్వితీయే యుగే,
దత్తో ద్వాపరనామకే తు సుమతి ర్వాప్యసః కలౌ శంకరః”

ఇత్యాది ప్రమాణవచనానుసారేణ శ్రీశంకరాచార్యరూపేణ గృహీతలీలామా నుషవిగ్రహ స్సన్నస్త్వి స్కలియుగే విక్రమశకాది మేశ్వరనామకచతుర్దశాబ్దమాధవ మానే భూమా వవతీర్యాధీశ్య చ విధివ ద్వేదా నభ్యస్య చ సర్వశాస్త్రాణి శ్రీభగవ త్కృష్ణద్వైపాయన ప్రణీత బ్రహ్మసూత్రాణాం సకలౌపనిషదాదీనాం చాద్వైతపరకయా భాష్యాణి వ్యాకృత్య చంద్రాచార్యం బౌద్ధచార్యాకావివేదబాహ్యదుర్వతాని కేవల కర్తవరా స్త్రీమాంసకాదీంశ్చ సిరాకృత్య విజిత్య చ తస్యతప్రవర్తకా నిదుష స్వమ తవరా స్కృత్వా బ్రహ్మవతారభూతం మండనమిత్రం వాదే జిత్యా, దత్తా చ తస్మై సన్నాసిస్త్రమం, వశీకృత్య చ తత్పత్నీ భూతాం సరస్వతీం, స్థావయిత్యా చ ఋశ్యశృంగాశ్రమాదా వుషిత్యా చ తత్ర ద్వాదశాబ్దమృశ్యశృంగాశ్రమే ఆధ్యాప యిత్యా చ సూత్రభాష్యాదిసకలాద్వైతగ్రంథా న్నైరంతర్యేణ తత్సూజార్థ మద్వై తాద్యాప్రచారార్థం చ కృత్వా చ సురేశ్వరపద్మపాదహస్తామలకతోటనామకశిష్య స్థాపనాది కాంచ్యాదిత్రైతస్థితాష్టాదశశ త్తరీంశు నిర్ణాయ చ యంత్రోద్ధారాదికం సంప్రాప్య చ తత్తత్ప్రసాదా నణిమాద్యపైశ్వర్యసిద్ధిం, సంస్థాప్య చ పద్దర్శనాని, గత్వాచ కాశ్మీరదేశ మధిరుహ్య చ శారదాసంబంధి సర్వజ్ఞసీరం, గత్వా చ బదరి శాస్త్రమముషిత్యా చ తత్ర కానిచి ద్దివసాని సంప్రాప్య చ కేదారత్రైత్రం సంప్రార్థిత స్పృష్టస్థోక మాగచ్ఛేతి సర్వదేవై స్సంస్తుత శ్చ సిద్ధచారణై రారాధ్య సున్నిజం వృషభంబ్రతస్థే నిజావాసం కైలాస మితి

౧ తత్రాదౌ శ్లో “న గాయత్ర్యః పరం మంత్రం న మాత్రుః పరదేవత” మితి వచనేన సర్వై ర్మాతృ రాజ్ఞా సర్వభా పరిపాలనీయే త్యాది ధర్మం

తుర్యాశ్రమే స్థిత్యాఽపి మాతృచరమకర్తాచరణాదినా లోకా ననుకాన్య లోకా
చార్యత్వ మవాప అత్ర మానం,

“ఆచినోతి హి శాస్త్రాని హ్యచారే స్థాపయత్సవి,
స్వయ మాచరతే యస్మా త్తస్మా దాచార్య ఇష్యత” ఇతి.

౨. ఆచార్యుడతేన కర్తృభ్రంశాదిరూపకేరళదేశస్థకాపేనాపత్నాతే సమీపప
త్రిభి స్సహాయ స్పర్వధా కర్తవ్య ఇతి విధ్యుక్తాననుష్ఠానే దుర్జననిగ్రహోఽప్యా
చార్యై రేవ, కార్య ఇతి చానుశీతమ్.

౩. స్వస్య సాక్షా చ్ఛివావతారత్వా ద్విదితసర్వతత్త్వరహస్యా అపి శ్రీశంక
రార్యా గురూపదేశం వినాఽఽత్మవిచారో న కార్య ఇత్యుక్తం శ్రీగోవిందయోగీంద్ర
సందర్శనవందినాదిభిః ప్ర కాశితవంతః

౪ లోకే సాంసారికసుఖ మకించిత్కర మిత్యంశం బ్రహ్మచర్యాశ్రమ ఏవ
తుర్యాశ్రమం స్వీకృత్య ప్రకటికృతవం :

౫ “యశ్చదాచరతి శ్రేష్ఠ స్తత్తదేవేతరే జగ్జాః” ఇత్యాది గీతా
చార్యవాక్యం హృది నిధాయ దేహంతరం స్వీకృత్య కామతంత్రరహస్యం జ్ఞాత్వా
సరస్వతీజయాది కృతవంత ఇత్యనేన యత్యాశ్రమస్త్రీప్రశంసయో స్తేజస్తిమిరసామ్య
ముఖాతస్యైవ తత్వజ్ఞత్వం చ సూచితవంతః

౬. గురుశుశ్రూషయైవ విద్యావాప్తి రిత్యుక్తం స్వపరిచర్యాతత్పరం లోటకా
చార్యం మనసాఽనుగృహ్య చతుర్దశవిద్యాపారీణం చకారేత్యనేన స్ఫుటికృతవంతః.

౭ స్వయం బ్రహ్మచర్యే స్వీకృతతుర్యాశ్రమోఽపి గృహస్థాశ్రమమండ
సార్యానుగృహ్య తనస్నానాశ్రమేణ తద్వితీర్ణశృంగి పీఠానివర్త్యేనచ సర్వజ్ఞత్వాది
గుణవిష్టక్రమసన్నానసినామపి పీఠాధిపత్యం ప్రపంచితం

౮ ప్రాభాకరాదిశిష్యాణాం జగద్గురుకృతత్వోపదేశేన సాధనఫలప్రయసంప
న్నానాం గృహస్థానా మపి బ్రహ్మవిద్యాధికారో వరీవర్తత ఇతి విశదీకృతః

౯ శ్రీభగవత్పాదత్రాజ్యాచరితతీర్థయాత్రా తత్రత్యదేవతాదర్శనాదినా తీర్థ
యాత్రాదికం జ్ఞానిభి రప్యచరణీయ మితి స్పష్టికృతం

౧౦. లోకాచార్యకృతాఽఽనేతుహిమాచలసకలదేశసంచారతత్త్వదేశస్థవిమత
దూరీకరణ స్వమతస్థాపనాదినా జగద్గురుపీఠాధిపై రనవరత మేవ దుర్లభంధనత్రూర్వ
కస్వమతస్థాపనాదికమైదంపర్యేణ కర్తవ్య మితి బహుళీకృతం.

శ్రీ ర మ్మ.
శ్రీ గణేశాయనమః
శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః
శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే
ప్రథమసర్గ ప్రారంభః

మూ ప్రణమ్య పరమాత్మానం శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణమ్, ప్రాచీన

శ్రీమద్విష్ణు మహాభివంద్యచరణం గోపాదికారాధితం పంచే త్పూర్ణసితాస్త్ర సౌమ్యవదనం సంసారతాపాపహమ్, సత్యం జ్ఞాన మనంత మాద్యవిధురం గోభారణంహ రకం సర్వాత్మాన మపాస్తసర్వ మమలం విశ్వేశ్వరం శంకరమ్. ౧. నమ స్త్రిబాలగో పాలతీర్థా వ్యాసముఖా స్తునీక, విష్ణుహర్తృ న్నజేశాదీ న్నండితాం శ్చ విమత్స రాన్ ౨. వ్యాఖ్యానరహితస్యాస్య వ్యాఖ్యానం ణిండిమాభిదమ్, క్రియతే స్వీయ బోధాయ ప్రమాదః ఊచ్యతాం బుధైః 3 నిఖిలానర్థనివృత్తిత్రూర్వకపరమానందావి ర్భావలక్షణపరమపురుషార్థానన్యసాధనాదైతజ్ఞానవిజయపర్యవసన్నం శ్రీమచ్చంకరా చార్యవిజయ మావిష్కర్తుం గ్రంథ మారభమాణః శ్రీమా వ్వాధవాచార్య స్తస్య నిర్విష్ణు పరిసమాప్త్యాదిసిద్ధయే ౨విగతశిష్టాచారానుమిత శ్రుతిప్రమితకర్తవ్యతాకం విషయ ప్రయోజనసూచకం మంగళ మాచరన్ చిక్కిరి తం ప్రతిజానీతే ప్రణమ్యేతి పరమా త్మానం పరమేశ్వరం ప్రణమ్య ప్రాచీనశంకరణయే సారః మయా మాధవేన సంగృహ్య తే - సంగ్రహత్వేనాస్ఫుటత్వ మాశంక్వాహ-స్ఫుటం యథా స్యా త్తథేతి - పరమా త్మానం విశిషిష్టి శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణం - అనేన స్వగురోః శ్రీవిద్యాతీర్థస్వేశ్వరావతారత్వం తత ఏవ సర్వజ్ఞత్వం చ సూచితమ్ - అన్యేషా మః పరమాత్మని స్వగురౌ చ తుల్యభక్త్యైవ నిశ్క్రేయసప్రాప్తి రిత్వసి ధ్వనితం-తథా చ శ్రుతిః. 'యస్యదేవే పరా భక్తి ర్యథా దేవే తథా గురౌ, తస్యైతే కథితావ్యాధాః ప్రకాశంలే మహాత్మనః' ఇతి. యద్వా పరం పరమేశ్వరం సర్వాత్మానం శివం ప్రణమ్యేత్సర్థః. తం విశిషిష్టి - శ్రీవి ద్యాతీర్థరూపిణం తార్కికాదికన్వితైః కుతర్కైర్మర్త్యనికృతాయా విద్యాయాః సరస్వ త్యా స్తన్మలాపకరణేన శోధకత్వాత్ విద్యాతీర్థః-క్రియా బ్రహ్మవిద్యాత్మికయా యా

శంకరజయే సార స్సంగృహ్యతే స్ఫుటమ్ ౧ *యద్విష్టటానాం పటలో
విశాలో విలోక్యతేఽల్పేకేల దర్పణేపి, తద్విష్టదీయే లఘుసంగ్రహేఽ

క్షః శ్రీవిద్యాతిర్థోభగవాన్ భాష్యకారః తద్రూపిణమ్ తథాచోక్తం సంక్షేపశా
రీరకాచార్యైః. “వక్తార మాసాద్య య మేవ నిత్యా సరస్వతీ స్సార్థసమన్వితా ౭౭
సీత్, నిరస్తదుస్తర్కలంకపంకా నమామి తం శంకర మర్చితాంఘ్రి” మితి శివావ
తారత్వం చభగవతో భాష్యకారస్య శివపురాణాదే రవగంతవ్యం తథాచోక్తం శివపు
రాణే. ‘వ్యాఖర్వక్ వ్యాససూత్రార్థం శ్రుతే రథం యథోచివాన్, శ్రుతే ర్నాయ్య
స్సవివార్థ శృంకర స్సవితా న నః’ యద్వా౭౭త్తానం ప్రత్యగభిన్నం పరం పరమేశ్వ
రం శ్రీ ర్తాయా విద్యాశబ్దేన పరాపరబద్ధే తత్సాప్రప్య మోక్షదేవలోకా చ గృ
హ్యేతే-తీర్థశబ్దేన-‘తీర్థం శాస్త్రాస్వర తేత్ర పాలోపాధ్యాయమంత్రిఘ, అవతారిజ్ఞ
హ్మంభః శ్రీ రజస్సు చ విశ్రుత’ మితి-విశ్వోక్తాని శాస్త్రాగీని గృహ్యంతే తద్రూపిణం సర్వా
త్తకమిశ్యర్థః-‘సర్వంభవీదం బ్రహ్మ ఏక మేవాద్వితీయ’మిత్యాదిశ్రుతేః-తథాచ శ్రీమ
చ్ఛంకర జయనిరూపణేన తదుక్తస్య బ్రహ్మత్వభావనైవ జయ ఇతి స వివాజాతస్య
న్విషయో జ్ఞాత స్స స్పృయోజనం - ఆచార్యవిజయజ్ఞానం త్వవాంతరప్రయోజనమితి
పరమేశ్వారిని నూచితమ్, అత్రానేకార్థశబ్దన్యాసాత్ జ్ఞేహలంకార స్తదుక్తమ్-‘నానా
ర్థసంశ్రయః జ్ఞేష’ ఇతి - ‘దేవతావాచకా శబ్దాయ చ భద్రాదివాచకాః, తే సర్వే
చ న నింద్యాః స్యు ర్దివితోగణితోఽపిచేత్యుక్త్యా జ్ఞగణాదిప్రయోగో నదోషవహ
ఇతి మంతవ్యమ్. ౧. నను ప్రాచీనశంకరజయ ఉదాహృతానాం శంకరవాక్యానాం సార
స్వదీయే సంగ్రహే కథ మవలోకనీయ స్తవ సంగ్రహస్యాలృప్త్యాదిచితే తత్రాహ.
యద్విష్టది. యద్విష్టటానాం కుంభానా మిభిరసాం వా అద్రిశృంగాణాం వా
పటలః సముదాయో విశాలో విస్త్రుతోఽల్పేఽపి దర్పణే విలోక్యతే కిలేతి ప్రసిద్ధమ్-
తద్విష్టదీక్ బుద్ధిశ్చే వదీయే లఘు సంగ్రహే శంకరవాక్యానాం సార ఉద్వీ
క్ష్యతాం సమ్యగవలోక్యతాం ఉపమాలంకారః - ‘సాధర్మ్య ముపమాభేదః’ ఇత్యు
క్తేః - ఇన్ద్రోపేంద్రవైరామిశ్రణా దుపజాతివృత్తం * ‘అనంతరోదీరితలక్ష్యభాజా

* వ్యాసాచలప్రముఖ పార్వికపండితత్వ భృత్యంభృతోచ్ఛతరకావ్యతరో
స్సగూఢాత్, విద్వన్తథుత్రతసుఖో సురసానిసర్వాణ్యాదాతుమర్థ మనుమాన్యహ మక్ష
మోఽస్మి. యత్నా దనల్పధిషణో నృణామగృహీతుం శక్యం తదత్ర సరసం పక
లం గృహీత్వా, కాంచిన్తమేశ్వరగురుస్తృతభావమాహ స్సంక్షేపశంకరజయస్రజనం
కరోమి

స్తిన్నుదీప్యతాం శాంకరవాక్యసారః ౧ యథాఽతిరుచ్యే మధురే
 ౭పి రుచ్యత్పదాయ రుచ్యంతరయోజనాఽర్హా, తథేష్యతాం
 ప్రాకృవిహృద్యపద్యే ష్యేషాఽపి మత్పద్యనివేశభంగీ ౨ స్తుతోఽపి
 సమ్యక్ కృవిభిః పురాణైః కృత్యాఽపి స స్తుష్యతు భాష్యకారః,
 ఊర్ధ్వాభివాసీ సరసీరుహాక్షః ఊరం పునః కిం చకమే న గోష్ఠే ౪
 పయోబివివరీసు నిస్సృతసుధార్య రిమూఢురీధురీణా శ్చణితాధరీకృతఫణా

పాదో యదీయా పువజాతయ స్తాః' ఇతి లక్షణాత్ ౧. ఆ ప్రాచీనశంకరజయస్య
 వైయర్థ్య మాశంక్యాహ — యథేతి. యథాఽతిరుచ్యే ౭త్యంత మభిలాషవిషయే
 మధురే రుచ్యత్పదాయ రుచ్యాంతరస్య సలవణస్య యోజనాఽర్హా యోగ్యా తథా
 ఏషా మత్పద్యనివేశభంగీ మదీయానాం పద్యానాం నివేశస్య విన్యాసస్య భంగీ రీతి రసి
 ప్రాచ్యః కవేః హృద్యేషు మనోజ్ఞేషు పద్యేషు రుచ్యత్పదాయ ఇవ్యతా మిత్యర్థః.
 3. యద్యపి పురాణైః ప్రాచీనైః కవిభిః - సమ్యక్ స్తుత స్తథా ౭పి నో ౭స్తాకం
 కృత్యా భాష్యకార స్తుష్యతు, అభ్యుర్ధనాయాం లాట్ - బహువచనం వాక్తునఃకా
 యాభిప్రాయేణ - నను స్వల్పయా తవ కృత్యా కథం తస్య తుష్టి రిత్యాశఙ్కా
 అక్షకామస్య పరమేశ్వరస్య భక్త్యా కృతేన స్వల్పేనా వ్యధికా దధికితరా తుష్టి రిత్యా
 హ ఊర్ధ్వాభివాసీతి-ఊర్ధ్వా ఊరసముద్రే వస్తుం కిల మన్యాస్తీతి తథా-కమలసదృశే
 ౭క్షిణీ నేత్రే యస్య స సరసీరుహాక్షో భగవాన్ విష్ణు ర్గోష్ఠే త్రజే ప్రేమభరాక్రాం
 తాభి ర్గోషిభి ర్ద్రియమాన మల్పం దుగ్ధం కిం పున ర్న చకమే ౭పితు కామితవా నేవే
 త్యర్థః. ని 'వ్రజ స్సౌర్య ద్గోకులం గోష్ఠ' మితి వైజయంతీ-ఆత్ర స్తుతిఊరయో ర్పింబ
 ప్రతిబింబభావా ద్దృష్టాంతాలంకారః. * 'దృష్టాంతః పున రేలేషాం సర్వేషాం ప్రతి
 బింబన' మిత్యుక్తేః ౪ తస్మా చ్చివం సుఖం కరోతీతి శివంకరః అతఏవ సుశక్లర
 ఇత్యభిధా సంజ్ఞా యస్య శివంకర శ్చాసౌ సుశంకరాభిధ శ్చ సచాసౌ జగతాం గురు
 శ్చ తస్య శివంకర సుశంకరస్య జగద్గురో ర్భగవతో భాష్యకారస్య ప్రాయశో యశో
 హృదయశోధకం కలయతు మనుసంధాతుం కగయతుం వా సమీహామహే సంపూర్వ
 కస్య చేష్టారకస్య ఈహ ధాతో ర్లటి రూపం సమ్యక్చేష్టాం ప్రయత్నం కుర్తే క్వచి
 దన్యయశసో ౭పి కథనా త్ప్రియశ ఇత్యుక్తం తం విశిష్య - పయోబిః ఊరసము
 ద్రస్య వివరీభ్యః సూక్ష్మచంద్రేభ్యః సునిస్సృతాయాః సుధాయా అమృతస్య ఝరీణాం
 సూక్ష్మప్రవాహాణాం మాధురీ మధురతా తస్యాః సకాశా ధురీణం శ్రేష్ఠ మతిమధురం
 యత్ భణితం భాషితం లేనాధరీకృతః ఫణాధరాణాం సర్వాణా మధీశతా నియంతా

ధరాధీశితుః, శివంకరసుశంకరాభధజగద్గురోః ప్రాయశో యశో హృద
యశోధకం కలయితుం సమీహామహే ॥ క్వేమే శంకరసద్గురో
ర్గుణగణా దిగ్బాలకూలంకషాః కాలోస్తీలితమాలతీపరిమళావప్తంభము
ప్తింధయాః, క్వాహం హంత తథాఽప సద్గురుకృపాపీయూషపారం
పరీ మగ్నోన్నగ్నకటాక్షవీక్షణబలా దస్తి ప్రశస్తాఽర్హతా ॥ ధన్యం
మన్యవివేకశూన్యసుజనంమన్యాభిక్తన్యానతీన్యతోన్యత్తనరాధమాధమ

శేషో యేన తస్య ఆత్ర రేఖస్యాసకృదావృత్యా వృత్త్యనుప్రాస శృణ్వాంకారః - 'ఏక
స్యా వ్యసకృత్పరః' ఇత్యుక్తేః-పృథ్వీవృత్తం * 'జ సౌ జ స య లా వసు గ్రహ
యతి శ్చ పృథ్వీ గురు' రితి లక్షణాత్ ॥ ఆ శబ్దరగుణానువర్ణనే స్వస్యానర్హతా
మాశంక్య పరిహరతి క్షేపి. 'స దేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీ దేకమేవా ద్వితీయమిత్యాది
శ్రుత్యుక్తసదిద్వితీయస్య బోధకత్వా త్పద్గురు స్సతాం వా గురు శృణ్వుర శ్చాసౌ
సద్గురు శ్చ తస్య గుణానా జ్ఞా సమూహః దిగ్బాలస్య కూలం రోధం కషన్తి ఘ్నన్తితి
దిగ్బాలకూలంకషాః - సర్వకూలేత్యాదినాఖచ్ 'అరు ర్ద్విష దజ న్తన్యే'తి ముఁ-దిగ్బాల
ముల్లజ్ఞ్య గతా ఇత్యర్థః కాలేన వసంతాదికాలేనోస్తీలితానాం ప్రభులితానాం మాల
తీత్యుపలక్షణం-మాలత్యాదిభుష్మాణాం పరిమళో విమర్దోత్థో జనమనోహరోగన్ధ స్తస్యా
వప్తవృన్య స్తవృన్య ముప్తినయా ముప్తిం నిష్పీడ్య ధయన్తి పిబన్తితి లే కాలాస్తీలిత
మాలతీపరిమళగుణా దవ్యధికతరసుఖకరా ఇత్యర్థః-నాడీమధ్యే శ్చేపిభిశ్ -ఇమే ప్రసి
ద్ధాః క్వాహం యంతు రత్వంతాయోగ్యః క్వ యద్యపీత్యధ్యాహర్యం హంలేలి హర్తే
తథాఽపి సద్గురో ర్విద్యాతీర్థస్య శంకరస్య వా కృపారూపస్య పీయూషస్యామృతస్య
పారంపర్యాం పరంపరాయాం మగ్నోన్నగ్నేన చ కటాక్షేణ నిమిలనే మగ్నత్వ
సోగ్నీలన ఉన్నగ్నత్వస్య చాఽఽరోపః వీక్షణ మేవ బలం తస్మా త్ప్రశస్తా యోగ్యతా
మమా స్తీత్యర్థః - అననురూపయో ర్ఘటనా వర్ణనేన - 'విషమం వర్ణ్యతే యత్ర ఖుట
నాఽననురూపయో' రిత్యుక్తేన విషమేణ ప్రాప్తాయా అనర్హతాయా విచార్య రూప
కేణ ప్రతిషేధా దాక్షిపాలంకారస్య * ఆక్షేప స్వయం ముక్తస్య ప్రతిషేధో విచా
రణా దిత్యుక్తస్య తాభ్యాం సంకరః-అవిశ్రాంతి జుహ మాత్మన్యంగాంగిత్వం తు సంక
రః' ఇత్యుక్తేః-సూర్యాశ్చైర్న స జ స్తతాస్సు గురవ శ్చార్ధ్వావిక్రీడితం.' ॥ అధస్య
మకృతార్థ మాత్మానం ధన్యం మన్యంత ఇతి ధన్యంమన్యా-అసజ్జనం దుర్జన మాత్మానం
సుజనం మన్యంత ఇతి సుజనం మన్యాః ఉక్తమూలేణ ముఁ - అర్థే స్సముద్రస్య

కథాసంమర్దదుష్కర్తమైః, ధిగ్ధాం మే గిరి మద్య శంకరగురుక్రీడాస
ముద్యద్యశః పారావారసముచ్చలజ్జలర్పురై స్సంతోశయామి స్ఫు
టమ్ ౭ వంధ్యాసూనుఖరివిషాణసృశక్షుద్రక్షితింద్రక్షమా శౌ
ర్యోదార్యదయాదివర్ణనకలా దుర్వాసానావాసితాం, మద్వాణీ వధి
వాసయామి యుని స్త్రైలోక్యరంగస్థితీ నృత్యత్కిర్తిపటిపటిరపటలీ
చూర్తై ర్వికీర్త్యైః క్షితౌ. ౮ పీయూషద్యుతిఖండవంశనకృపారూపాంత
రశ్రీగురుప్రేమస్థేమసమర్హాణార్హమధురవ్యాహరసూనోత్కరః, ప్రాధ్

కన్యా లక్ష్మీః నైవ నటి చంచలత్వా న్నర్తకీ తస్యా నృతేన సర్వేనోన్మత్తా ధన్యం
మన్యా శ్చ తే వివేకకూన్యా శ్చ సుజనం మన్యా శ్చాభిజన్యానటిన్మత్యేనోన్మత్తా
శ్చేతి ద్వంద్వో వా ద్వయో ర్ద్వయోః కర్తృధారయే ద్వంద్వోవా లే చ లే సరాధ
మేభ్యో ఒచ్యథమా శ్చ తేహం కథా - యద్వా లేహం సరాధమానా మథమా శ్చ
తాః కథా శ్చ తానాం సంమర్దాః సంఘర్షా ఏవ దుష్కర్తమా దుష్టపంకా నై ర్దిగ్ధాం
లిప్తాం మే గిరిం వాచం ఆద్య శంకరగురోః క్రీడయా సముద్యద్యశ ఏవ పారావార
స్సముద్రః ని 'పారావార సురిత్పతి' రిత్యమరః-తస్య సముచ్చలజ్జి ర్జలర్పురై ర్వారి
ప్రవాహైః - సంతోశయామి స్ఫుటం యథా స్యా త్తథా సమ్యక్ ప్రోక్షాశయామి
త్యర్థః - తథాచోక్తం భగవతా వేదవ్యాసేన * 'అనత్కిర్తన కాంతారపరివర్తన
పాంసులాం-వాచం శౌరికథాణాపై ర్గంగయేవ పునీమహే' ఇతి-ఆత్రయావకవృత్త్యను
ప్రాసయో రన్యోన్యనిరపేక్షయో రేకత్ర సమావేశా త్తలతండులవ త్సంసృష్టిః *
'నైహ సంసృష్టి రేలేహం భవే దైక్యా దిహ స్థితీ' రిత్యుక్తేః ౭ వన్ధ్యాసుతేన గర్దభీ
శృంగేణ చ తుచ్ఛేన తుల్యాయే క్షుద్రాణాం క్షితింద్రాణాం రాజ్ఞాం క్షమా శౌర్యా
దార్యదయాదయ నైహం వర్ణనస్య యాకలా తల్లక్షణయా దుర్వాసనయా దుర్గంధి
నావాసితాం దుర్గంధివ్యాప్తాం స్వవాచం-యమినో యతేః-క్రీ శంకరస్య త్రైలోక్యలక్ష
ణాయాం రంగస్థల్యాం నృత్యభూమిప్రదేశే నృత్యంతీ చాసౌ కీర్తిలక్షణా నటి తస్యాః
పటిరస్య చందనస్య పటలీ సమూహః తస్యాకూర్త్యైః క్షితౌ పృథివ్యాం వికీర్త్యైః ప్రసృతై
రధివాసయామి సుగంధయామి. ౮. అయం ప్రాధ్నో నవకాశిదాసస్య మాధవస్య
కవితా సంతానరూపః సంతానకః కల్పవృక్షో ఒద్య సముద్యత స్సుమనసాం పండి
తానాం హర్షలక్షణామౌదవరంపరాం దద్యాత్ - యథా కల్పవృక్ష స్సుమనసాం
దేవ సాం ఆమౌ రస్యైగమాకర్షిణో గంధస్య సంకఠం దదాతి తద్వ దిత్యర్థః తం

౭యం నవకాళిదాసకవితాసంతానసంతానకో దద్యా దద్య సముద్యత
 సుమనసా మామోదపారం రిమ్ ౯ సామోదై రనుమోదితా మృగ
 మదై రానంతా చందనై ర్నందానై రభనందితా ప్రియగిరా కాశ్చీ
 రజైః స్తేరితా, వాగేషా నవకాళిదాసవిదుషో దోషోజ్ఞితా దుష్కువి
 వ్రాతై ర్విష్కరుణైః క్రియేత వికృతా య స్తురుష్కై రివ గం
 యద్వా దీనదయాశవ సృహృదయా సౌజన్యకల్లోలిసీదోలాందోలన
 భేలనైకరసికస్వాంతా సృవంతా దమీ, సంతి సంతి పరోక్తిమాక్తికి
 విశిషి - కీయాపద్యతే రమృతాంశో శ్చంద్రస్య ఖండ శృకలః మండన మలంకారో
 యస్య తస్య శివస్య కృపారూపాంతరస్య శ్రియా యుక్తస్య గురో ర్యతేప్రేక్షః
 శేషాన్ నైర్దేహ సమర్థణం సమ్యక్ సుజనం తస్మిన్నర్థా యోగ్యా వధురా వ్యాహారా
 ఉక్తయ ఏవ సూనాని పుష్పాణి తేషా మత్కరో నిచయో యస్మిన్ సః - అత్ర
 కవితాసంతానస్య కల్పవృక్షేణాభేదేన రూపేణ రంజనా ద్రువకాలంకారః తదుక్తం -
 'విషయ్యభేదతా ద్రుక్యరంజనం విషయస్యయత్, రూపకంత'దితి ౯. అ సుమనసాం
 సుఖకర మపి వస్తు కవనాభి వ్యకృతం క్రియత ఇత్యాలోచ్య స్వవాచి వికారప్రాప్తిం
 సంభావ్యాహ. సామోదై రితి ఆమోదేన హర్షేణ వా సహితై ర్నృగాణాం మదైః
 కస్తూరికాసంజ్ఞకై రనుమోదితా క్లాఘితా సామోదై రత్యసోత్తరత్రాపి సమ్మన్ధః -
 సామోదై శ్చందనై రానందితా ౭భినందితా తథా సామోదై ర్నందానైః ప్రియగి
 రాభినందితా తథా సామోదైః కాశ్చీరజైః ప్రియగిరా స్తేరితా వికాశితా క్లాఘితా
 జోషై ర్వివర్జితా ౭పి ధేను ర్యద్వా దోషా రాత్రి స్తస్యా ముష్టితా స్వస్థానా
 ద్విముక్తా నిష్కరుణై స్తురుష్కైః ప్లేచ్చై ర్యథా వికృతా క్రియతే ని. 'తుదష్క
 స్పిల్లకే ప్లేచ్చజాతా' వితి మేదిసి-తదైవ భూతా సర్వదోషవినిర్ముక్తా నవీన కాళిదా
 సస్య విదుషో మాధవనైర్విహ వా గ్దుష్టానాం కవీనాం సముదాయై రతఏవ నిష్కరుణై
 ర్వికృతా వికార మన్యథాభావం ప్రాప్తా క్రియే తేత్యర్థః. ౧౦. అ. ఎవంప్రాప్తా
 మనంతాం చింతాం కావ్యకరణే ప్రతిబంధకాం వారయతి యద్వేతి యద్వా దీనేషు
 దయాశవ సృహృదయాః పరకీయశ్రమాద్యభిజ్ఞాః సౌజన్యాల్పికాయాం కల్లో
 లిన్యాం నద్యాం దోలాందోలనం ఇతస్తతో భ్రమణం తదాత్మకం య త్ఖేలనం
 తస్మిన్నేవైకం ముఖ్యం రసికం స్వాంతం మనో యేషాం తే-పరోక్తిం మాక్తికప
 జ్ఞవంతీతి తథాభూతా అమీ సంతః సమంతాత్సంతి-అతో ౭నంతయా చింతయా కిం

జుషః కించితయా ౭నంతయా యద్వా తుష్యతి శంకరః పరగురుః
కారుణ్యరత్నాకరః ౧౧ ఉపక్రమ్య స్తోతుం కతిచన గుణాన్ శంకర
గురోః ప్రభగ్నా శ్లోకార్థే కతిచన తదర్థార్థరచనే, అహం తుష్టాఘ
స్తా సహహ కలయే శీతకిరణం కర్మాగ్రా మాహర్తుం వ్యవసితమతే
స్సాహాసికతామ్ ౧౨ తథా ౭పుష్కజ్జ్వలంతే మయి విపులదుగ్ధాబిలహ
రీలసత్కల్లోలాభీలసితపరిహానైకరసికాః, అమీ మూకా న్యాచాల
యితు మపి శక్తా యతిపతేః కటాక్షాః కించిత్రం భృశ మఘటిలాభిష్ట
ఘటనే అస్తజ్జహ్వగ్రసింహాసు ముపనయతు సోష్ణిధారా ముదారా

న కిమపి సా నకర్తవ్యేత్యర్థః - లేహం దార్లభ్య మాశంక్యాహ యద్వా - కారుణ్యస్య
రత్నాకర సుమద్రః-పరగురు స్త్రీశంకర స్తుష్యతి తథా చ తత్సంతుష్ట్యర్థ మవశ్యం
యతితవ్య మితిభావః-అత్రచూర్వశ్లోక తాప్తిప్రచింతాయా యద్వేత్యాదినా ప్రతి
షేధా దాక్షిపాలంకారః ౧౧ ఆ నను యత్ర శ్రీశంకరగుణవర్ణనే ఐహవో ౭సి
ప్రభగ్నా స్తత్ర ప్రవృత్తస్య తవ సాహసమాత్ర మేవేతి చే త్సత్యం తథా ౭సి గురు
కటాక్షా అఘటిత మపి మరభీష్టం ఘటయితుం శక్తా ఇత్యాహ ఉపక్రమ్యేతి ద్వాభ్యాం.
శ్రీశంకరగురో గుణాన్ స్తోతు ముపక్రమ్య కతిచన కేచిత్ శ్లోకార్థే ప్రభగ్నాః
కేచిత్ శ్లోకపాదరచనే ప్రభగ్నాః కతిచ న ప్రభగ్నా అసితు సర్వ ఏవ ప్రభగ్నా
ఇతివా - అహం తాన్ తథాభూతాన్ గుణాన్ తుష్టాఘః స్తోతు మిచ్ఛ రహహ
ఆత్యంత మన్యాయ్యం - శీతకిరణం చంద్రం కరాభ్యాం హస్తాభ్యా మాహర్తుం వ్యవ
సితమతేః వ్యవసితా నిశ్చితా మతి ర్యస్య తస్య బాలస్య సాహసికతాం కలయే సంపాద
యామి - అత్ర స్వస్తిం స్తదంతసాహసికతా పదార్థారోపా నిదర్శనాలంకారః. *
'పదార్థవృత్తి మప్యేకే పదంత్యన్యాయ నిదర్శనా' మిత్యుక్తేః-శిఖిణీ * 'రనై రుద్రై
శ్చిన్నా య మ న స భ లా గ శ్శిఖిణీ'తి లక్షణాత్ ౧౨. యద్యప్యేవం తథా ౭సి
విపులానాం దుగ్ధాభ్యే తీరసముద్రస్య లహరీణాం ప్రవాహాణాం లసంత శృకాసంతో
యే కల్లోలా బృహత్తరంగా నైహ మాః పక్షిస్తస్యాః లసితే పరిహాస ఏకరసికా
ముఖ్యరసికా స్తో ౭వ్యతిస్వచ్ఛా యతిహతే ద్వద్వాతీర్థస్య శంకరస్యవా ౭మీ కటాక్షా
మూకా నసి వాచాలయినుం శక్తా సుమార్దా మయి ఉల్లసంతి - అతః అఘటితం యద
భీష్టం తస్య మమాఘటితాభీష్టస్య ఘటనే భృశ మతిశయేన శక్తా ఇత్యత్ర కించిత్రం
కిమప్యాశ్చర్యం న భవతీత్యర్థః - భృశ మఘటితాభీష్టస్య ఘటనే కించిత్ర మితివా.
౧౩. ఆ. ఏవమపి చిత్తస్థైర్య మలభమానో జగజ్జనసిం సరస్వతీం ప్రార్థయతే. అన్తః ౧౪.

మద్వైతాచార్యపాదస్తుతికృతసుకృతోదారతా శారదాంబా, నృత్య
 స్తృత్యంజయోచ్చైర్ముకుటతటకుటీనిస్రవత్స్వస్రవంతీకల్లోలోద్వే
 లకోలాహలనుదలహరీఖండిపాండిత్యహృద్యామ్ ౧౮ క్వేదం శంకర
 సద్గురో స్సుచరితం క్వాహం వరాకీ కథం నిర్బధ్నాసి చిరార్జితం మమ
 యశః కిం నుజ్జయస్యంబుధౌ, ఇత్యుక్త్వా చపలాం పలాయితవతీం
 వాచం నియుక్తే బలా త్ప్రత్యాహృత్య గుణస్తుతౌ కవిగణ శ్చిత్రం
 గురోర్గౌరవమ్ ౧౯ రూక్షైకాక్షరవాష్పిఘంటుశరణై రౌణానికప్ర
 త్యయప్రాయైర్వంత యజంతదంతురతరై ర్దుర్యోధదూరాన్వయైః, క్రూ

అద్వైతాచార్యపాదస్తుత్యా శ్రీశఙ్కరాచార్యపాదస్తుత్యా కృతం సంపాదితం యత్సు
 కృతం పుణ్యం తేనోదారతా యస్యాః-కృతం సుకృతం యేన తస్మిన్మయి ఉదారతా
 యస్యా ఇతి వా సా శారదాంబా - నృత్యతో మృత్యుంజయస్య శివస్యోచ్చైర్ముకుట
 తటకుట్యా నిస్రవంతీ యా స్వస్య ధంగా తస్యాః కల్లోలానా ముద్వేలో ౨నతి
 వేలో ౨త్యర్థో యః కోలాహల స్తస్యయో మదో గర్వో ౨హంకార స్తస్య లహరీణాం
 ఖండి ఖండనకర్తృ య త్పాండిత్యం తేన హృద్యాం మనోజ్ఞాం - ఉదారాం విశా
 లాం స్వీయాం వ్యావరథారాం - అస్తజ్జిహ్వగ్ర మేవ సింహాసన ముపనయతు జిహ్వ
 గ్రలక్షణసింహాసనసమీపం ప్రావయతు - అభ్యర్థనాయాం లోట్ - స్రగ్ధరా. *
 'మైత్రై ర్యానాం త్రయేణ త్రిమునియతియుతా స్రగ్ధరా క్షీరేయ' మితిలక్ష
 ణాత్. ౧౮ నమ దుర్ఘటే ౨ర్థే తవ వాచః పలాయన మేవ యుక్తం మధ్యే ౨సా
 మర్థ్యవశా నివృత్తై చిరార్జిత యశోనాశసంభవా దితిచే దిదమేవ విచార్య పలా
 యితవతీం మద్వాచం గురోర్గౌరవా ద్బలా త్ప్రత్యాహృత్య కవిగణో నియుక్తౌ
 ఇత్యాహ క్వేతి ఇదం శంకరసద్గురోః సుచరితం క్వ? అహం వరాకీ క్షుద్రా క్వ?
 అత శ్చిరార్జితం మమ యశః కగం కుతో నిర్బధ్నాసి నాశయసి - అంబుధౌ సమద్రే
 మాం మమ యశో వా కిమర్థం నుజ్జయసి ఇత్యుక్త్వా పలాయితవతీం చపలాం వాచం
 బలా త్ప్రత్యాహృత్య శంకరసద్గురో ర్గుణస్తుతౌ కవి సమూహో నియుక్తౌ ప్రేరయ
 తీతి చిత్రం గురోర్గౌరవం పృ. శా. ౧౯ ఆ కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్తా మద్వాణీ-
 క్రూరాణాంకవితావతాం తైలీమునసరివ్యతీతి సాశ్రోశమాహ. రూక్షేతి, రూక్షా చాసౌ
 ఏకాక్షరా చాసౌ వా కృ సా చ నిఘంటవః కోశా శ్చ శరణం యేహం తైః ఔణా
 దికాః ప్రత్యనూః ప్రాయేణ యేషు తైః - యజంతాని చ తాని దంతురతరాణి విష
 శుతరాణిచ ని. 'దంతురం వాచ్యవ ద్వింద్యా ద్విషమోక్షతదంతయో' రితి విశ్వప్ర

రాణాంకవిలాసాం కతిపయైః కష్టేనకృష్టైఃపదై ర్లాహా స్యా ద్వశగా
కిరాతవిలతే రేణీ వ వాణీ మమ ౧౬ నేతా యత్రోల్లసతి భగవత్పా
కాశః - యజంతాని చ దంతరతరాణి చ తై రితి వా - దుర్బోధాని చ తాని
దూరాన్వయాని చ దుర్బోధాని చ దూరాన్వయాని చేతి వా తైః కష్టేన కృష్టైః
క్రూరాణాం కవిలాసాం కతిపయైః కై శ్చి త్పదై ర్లాహా మమ వాణీ వశగాస్యాత్ -
యథా ఏణీ మృగీ కిరాతానాం విలతేః పక్ష్యైః సద్వ దిత్యర్థః ౧౬. ఆ ఏవం
తస్మి కిమర్థం కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్త స్త్వ మితిచేత్ శ్రీశంకరాచార్యస్య
గుణానువర్ణనేన స్వస్య కృతకృత్యతానంపాదనార్థ మిత్యాశయేనాహః నేతా యత్రేతి.
యత్ర యస్మిన్ కావ్యే భగవత్పాదేతి సంజ్ఞా యస్య స మహేశో నేతా ముఖ్యః
స్వామీ వర్ణ్య ఇతి యావత్ - ఉల్లసతి ప్రకాశతే తస్య కావ్యస్య 'తదదోషా
శబ్దార్థా సగుణా వనలంకృతీ పునః కావ్యపీ' త్యుక్తస్వరూపస్య ప్రభుసంమితశబ్ద ప్రధా
నవేదాది శాస్త్రేభ్యః సుహృత్సమ్మితార్థతాత్పర్యవదితిహాసపురాణాదిభ్యశ్చ శబ్దార్థయో
ద్గణభావేన రసాంగభూత వ్యాపారప్రవణతయా విలక్షణస్య కాంతేవ సరసతాపా
దనేనాభిముఖ్యకృత్యోపదేశకర్తు ర్లోకోత్తరవర్ణనానిపుణస్య కవేః కర్తవ్యః కర్తా
వ్యాస ఇవాచః స్థిర శ్చాసౌ కవి శ్రేష్ఠ శ్చేతి వ్యాసాచలకవివరో * మాధవో ధన్యః
కృతకృత్యః నన్వవిద్యాక్షతి పూర్వక బ్రహ్మసంధప్రాప్త్యా కృతకృత్యతాయా వేదాంత
సిద్ధాంతత్వాత్ కం తద్వ్యతిరిక్త రసయుక్తకావ్యకరణేన కృతకృత్యతేత్యుత ఆహ -
యత్ర యస్మిన్ కావ్యే కాంతిః కాంతి సంజో రసః ప్రకచతి ప్రకాశతే - రసం
విశిష్యే-ఉజ్జ్వలదైత్యః శేషై రుపసర్జనభూతైః శేషవాక్ శేషీ ప్రధానభూత ఇతి
యావత్-ఉజ్జ్వలశృంగారః. ని. 'శృంగార శ్శుచి రుజ్జ్వలః' ఇత్యమరః - ఆద్యపదేన
వీర కరణాద్భుత హాస్య భయానక బీభత్స రాద్రాభ్యా రసా గృహ్యంతే యత్ర

* ఆత్ర వ్యాఖ్యాతా వాస్తవమజానన్ భ్రాంతః తథాహి - వ్యాసాచల ఇతి
కశ్చనమాధవా త్వాదీనః కవిః అనేన హి శంకరవిజయ ఇతి కశ్చన ప్రబంధః వ్యరచి.
త మవలంబ్యైవమాధవః ప్రాయః తత్ర త్యానేవశ్లోకాన్ గృహీత్వా క్వచిత్
స్వీయాంశ్చ పిరచయ్య ఏతత్కావ్యం గ్రథితవాక్ ఆస్తాభిస్తు స ప్రబంధః వ్యాసాచ
లకవికృతః ఆవలోకితః. స చ ద్వాదశ సర్గాత్మకః. చతుర్థసర్గాదారభ్యైవ లిఖితః
ప్రబంధః మయావలోకిత ఇతి వ్యాసాచలేనతు కంవా ప్రబంధ మవలోక్య విషయః
స్వీకృతఇతి పక్షం నశక్యతే.

దసంజ్ఞో మహేశ శ్శాంతి ర్యత్రప్రకచతి రస శ్చేషవా నుజ్వలదై యః,
యత్రావిద్యాక్షతి రపి ఫలం తస్య కావ్యస్య కర్తా ధన్యో వ్యాసాచలకవి
వర స్తత్కృతిజ్ఞా శ్చ ధన్యాః ౧౭ తత్రాదిమ ఉపోద్ఘాతో ద్వితీయేతు
తదుద్భవః, తృతీయే తత్తదమృతాంధోఽవతారనిరూపణమ్ ౧౮ చతు
ర్థసర్గే తచ్చుద్ధాప్తమ ప్రాకృతితం స్థితమ్, పంచమే తద్యోగ్య సుఖాశ్రమ
ప్రాప్తినిరూపణమ్ ౧౯ మహతా ౭నేహ సా యోషా సంప్రదాయాగ
తాగతా, తస్యా శ్శుద్ధాత్మవిద్యాయా ష్టష్టే సర్గే ప్రతిష్ఠితిః ౨౦ త
ద్వ్యాసాచార్యసందర్శవిచిత్రం సప్తమే స్థితమ్, స్థితో ౭ప్తమే మండ
నార్యసంవాదో నవమే మునేః ౨౧ వాణీసాక్షికసారవజ్ఞనిర్వాహో

యస్మి న్నామ్యే అవిద్యాక్షతి రపి ఫలం - త్తతే రన్యత్ర ఫలత్వాభావాత్ - అపిశబ్ద
స్తథా చైవవిధికావ్యకర్తా ధన్యవేతి భావః - తస్య మాధవస్య కృతిం యత్నం
జానం తీతి తత్కృతిజ్ఞా స్తేఽపి ధన్యాః - మందాక్రాంతా * 'మందాక్రాంతా
జలధి పడగై ర్భాసతే తా ధ్రువా చే' దితి లక్షణాత్ ౧౭ అ అధికాంకరీం
కథాం విస్తరేణ నిరూపయితుం ప్రగమం తావ చోచ్చితుః సుఖప్రతిపత్తయే మాడక
సర్గై ర్నిరూప్యాం తాం సంక్షిప్త్య దర్శయతీ - తత్రేత్యాదినా తత్ర మాడకసర్గాత్తకే
కామ్యే ఆదిమే ఆద్యే సర్గే ఉపోద్ఘాతః, * 'చింతా ప్రకృతిసిద్ధర్థా ముపోద్ఘాతం ప్రచ
క్షతే' ఇత్యుక్తః శివదేవతా సంవాదాదిరూపో నిరూపితః - ద్వితీయే సర్గేతు తస్య భగ
వతో మహేశస్సోద్భవ ఆవిర్భావః - తృతీయసర్గే ౭మృత మంధో ౭న్నం అదనీయం
యేహం 'అదే ర్ముష్ణధాచ' అదే ర్భక్తే వాచ్యే ౭సుజ్ఞ ప్రత్యయో సుమాగమో దస్య
ధాదేశశ్చ లేహంలేహ మమృతాంధసాం దేవానాం అవతారస్య నిరూపణం తస్య
తస్యా మృతాంధసో ౭వతారస్యేతి వా. ౧౮ చతుర్థే సర్గే అప్తమవర్షా త్ప్రకృతితం
అప్తమప్రాకృతితం శుద్ధం చ త దప్తమప్రాకృతితంచ - తస్య మహేశస్య శుద్ధాప్తమప్రా
కృతితం స్థితం శుద్ధత్వం చ ప్రాకృతచరితవిలక్షణత్వం - పంచమే సర్గే తస్యయో
గ్యస్య జీవన్ముక్తిసుఖసాధనస్య చతుర్థాశ్రమస్య ప్రాప్తే నిరూపణం యోగ్యస్య
సుఖాశ్రమస్యేతివా. ౧౯. యా ఏహ శుద్ధాత్మవిద్యా సంప్రదాయా దాగతా
మహతా కాలేన సంప్రదాయస్య విచ్ఛిన్నత్వాత్ గతా తస్యాః శుద్ధాత్మవి
ద్యాయాః ప్రతిష్ఠితిః - సమ్యక్ స్థాపనం షష్టే సర్గే స్థితం ౨౦ సప్తమే సర్గే
తస్య శంకరాచార్యస్య వ్యాసాచార్యస్య చ వరస్సరసందర్శనాత్తకం విచిత్రమాశ్చర్యం
స్థితం అప్తమే సర్గే మండనార్యయో ర్మండనభాష్యకారయోః సంవాదః స్థితః. ౨౧.

పాయచింతనమ్, దశమే యోగశక్త్యా భూపతికాయప్రవేశనమ్ ౨౨
బుద్ధ్యా మినధ్వజకలా స్తత్ప్రసంగప్రపంచనమ్, సర్గ ఏకాదశేతూ
గ్రభైరవాభిధ నిర్ణయః ౨౩ ద్వాదశేహస్తభాత్ర్యార్యతోటకోభయ
సంశ్రయః, వార్తికాంతబ్రహ్మవిద్యా చాలనం తు త్రయోదశే ౨౪
చతుర్దశే పద్మపాదతీర్థయాత్రానిరూపణమ్, సర్గే పంచదశేతూక్తం
తదాశాజయకాతుకమ్ ౨౫ షోడశే శారదాపీఠవాస స్తస్య మహా
త్తనః, ఇతిషోడశభి స్సర్గై రుప్యత్పద్యా శాంకరీ కథా ౨౬ నైషా
కలిమలచ్ఛేత్రి సకృచ్ఛ్చుత్వా ౭పి కామదా, నానాప్రశోత్తరై
రమ్యా విదా మారభ్యతే ముదే ౨౭ ఏకదా దేవతా రూప్యాచ
లస్థ ముపతస్థిర, దేవదేవం తుహరింశు మివ పూర్వాచలస్థితమ్.

నవమే సర్గే సరస్వతీ సాక్షికం మునే ర్య త్సార్వజ్ఞం తస్య యో నిర్వాహ స్తదు
పాయస్య చింతనం స్థితం దశమే సర్గే యోగశక్త్యా భూపతే రమరకాభిధస్య రాజ్ఞః
కాయే శరీరే ప్రవేశనం స్థితం ౨౨ మినధ్వజస్య కామస్య కలా బుద్ధ్యా తాసాం
కళానాం ప్రసంగస్య ప్రపంచనం ప్రకటికరణ మితి పూర్వేణాన్వయః - ఏకాదశే
సర్గే తూగ్రభైరవాభిధస్య కాపాలికస్య నిర్ణయః స్థితః ౨౩ ద్వాదశే సర్గే హస్తా
మలకార్యతోటకోభయసంశ్రయః ద్వయోః శిష్యత్వేనాశ్రయణం స్థితం - త్రయో
దశే సర్గేతు వార్తికాంతాయాః బ్రహ్మవిద్యాయా శ్చాలనం ప్రచారః స్థితః ౨౪
చతుర్దశే సర్గే పద్మపాదస్య తీర్థయాత్రాయా నిరూపణం - పంచదశే సర్గేతు తస్య
శంకరస్యాశాజయాత్మకం కాతుక ముక్తం దిగ్విజయస్య కాతుకమితి వా ౨౫ షోడశే
సర్గే తస్య మహాత్తనః శారదాపీఠవాసః స్థితః - ఇత్యేవం ప్రకారేణ షోడశభిః సర్గైః
శాంకరీ కథా ప్రతిపాదనీయా ౨౬ నైషా శాంకరీ కథా కలిమలనాశకర్త్రీ సకృ
చ్ఛ్చివణేనాపి కామ్యమానపురుషార్థచతుష్టయప్రదా నానాప్రశోత్తరై ర్మనోజ్ఞా
విదుషాం ప్రమోదార్థ మారభ్యతే. ౨౭. ఇత్థం సంగ్రహేణ శాంకరీం కథాం నిరూప్య
తస్యా విస్తరేణ నిరూపణం ప్రతిజ్ఞాయ తదుపాధ్వాతత్వేన కథాం ప్రస్తాతి ఏకదేవి.
ఏకదా ఏకస్తిక్ కాతే రూప్యాచలే కైలాసే స్థితం దేవానా మింద్రాదీనాం దేవం
మహాదేవం పూర్వాచలస్థం చంద్రమివ దేవతా ఉపతస్థిరే ఉపాసాం చక్రీరే-దేవతా
బ్రహ్మవిద్యా అత్ర గ్రాహ్యః - నిగమాచారపరిభ్రష్టా నాగమాచారరతాక్ విప్రాదివర్ణా
నవతాన్య సత్కల్యాణకరేన నారదేన ప్రేరితో బ్రహ్మ స్వభక్తాదిసహిత శ్శివలోక

౨౨ ప్రసాదానుమితస్వార్థసిద్ధయః ప్రణిపత్య తమ్, ముకుళీకృతహస్తాబ్జా వినయేన వ్యజిజ్ఞవక్ ౨౯ విజ్ఞాత మేవ భగవన్ విద్యతే యద్ధితాయ నః, వంచయన్ సుగతాన్ బుద్ధవపుర్ధారీ జనార్దనః ౩౦ తత్ప్రణీతాగమాలంబై ర్బద్ధైర్దర్శనదూషకైః, వ్యాప్తేదాసీం ప్రభోధాత్రి రాత్రి స్సంతమనై రివ ౧ వర్ణశ్రమసమాచారాన్ ద్విషంతి బ్రహ్మవిద్విషః, బ్రువం త్యామ్నాయవచసాం జీవికామాత్రతాం ప్రభో ౨౨ ని సంధ్యాదీని కర్తాణి న్యాసం వా న కదాచన, కరోతి మనుజః కశ్చి త్సర్వే వాషంశలాం గతాః ౩ శ్రుతే పదధతి శ్రోత్రే క్రతు రిత్యక్షరద్వయే, క్రియాః కథం ప్రవర్తేరన్ కథం క్రతుభిజో వయమ్ ౩౪ శివవిష్ణోగమపరై ర్లింగచక్రాదిన్వితైః, పాపంఙైః మాగత్య ప్రణిపత్య పంచవక్త్రం శివ మూచే ఇతి ప్రాచీన విజయోక్తేః ౨౨ ఆ ఉపాస్య యత్కృతవత్స స్తదాహ — ఉపాసనయా ప్రసాదితస్య శివస్య ప్రసన్నతారూపేణ లింగేనానుమితా స్వార్థస్య సిద్ధి ర్యాభి స్తాః అముకుళాని ముకుళీకృతాని హస్తకమలాని యాభి స్తా బద్ధాంజలయో దేవదేవం ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణ సమీభూయ వినయేన వ్యజిజ్ఞవక్ విజ్ఞాపనం కృతవత్సః ౨౯ తదేవోదాహరతి- హేభగవన్ నో ౨స్తాకం హితాయ బుద్ధవపుర్ధారీ జనార్దనః సుగతా న్వంచయన్ య ద్విద్యతే స్త త త్వయా విజ్ఞాత మేవ ౩౦ యద్యపి జనార్దనో ౨స్తద్ధితాయ దైత్యాన్ పూర్వం పంచితవాన్ తథాపీదాసీం లేన బుద్ధేన ప్రణీతా రచితాయ ఆగమాస్తదాలంబై ర్బద్ధైః దృశ్యలే కర్మోపాసనా జ్ఞానం చ యేన యస్మిన్నిలివా త ద్దర్శనం కర్తాదిప్రతిపాదకం వేదాదికాస్త్రం త ద్దూషకై ర్బద్ధైర్ధాత్రి పృథివీ వ్యాప్తాయథా సుతమనై ర్గాధాంధకారై రాత్రి స్తద్వి త్రేహం నిరాకరణే త్వ మేవ ప్రభు రితి సూచయితుం ప్రభో ఇతి సంబోధనం - త్వయి ప్రభా సతీద మత్యంతానుచిత మిలివా సంబోధనాశయః ౩౧ ఆ అనర్థరూపం త్రేహం కృత్య మాహుః వర్ణాశ్రమాగాం యే సమ్యగాచారా స్తాన్ ద్విషంతి యతో బ్రహ్మాణం బ్రాహ్మణం వేదం తపో బ్రహ్మ చ విద్విషంతీతి బ్రహ్మవిద్విషః - అతపివ వేదవచనానాం జీవికామాత్రతాం బ్రువంతి - వేదా జీవికార్థం నిర్మితా ఇతి కథయంతి హేప్రభో ౩౨ న్యాసం సంన్యాసం గతాః ప్రాప్తాః ౩౩ క్రతు రిత్యక్షరద్వయే శ్రుతే ౨౩ సతి శ్రోత్రే పదధతి కర్ణవిధానం కుర్వంతి. ౩౪. శివేతిష్టహ్ ౨౪ః ౩౫.

కర్త సంస్కృతం కారుణ్య వివ దుర్జనైః 31 అనన్యేనైవ భావేన
గచ్ఛంత్యుత్తమపూరుషమ్, శ్రుతి స్సాధ్వీ మదక్షీభైః కా వా శాక్త్యై
ర్న దూషితా 32 సద్యః కృతద్విజశిరః పంకజార్చితభైరవైః, న ధ్వస్తా
లోకమర్యాదా కా వా కాపాలకాభయైః 33 అన్యే 2పి బహవో
మార్గాః స్మృతి భూమా సకంతుకాః, జనై ర్యేషు పదం దత్త్వా దురం
తం దుఃఖ మాప్యతే 34 త ద్భవాం ల్లోకరక్షార్థ ముత్సాద్య నిఖ
లాన్ ఖలాన్, వర్తన్త పయతు శ్రౌతం జగ ద్యేన సుఖం వ్రతేత్.
35 ఇత్యుక్తోపరతాన్ దేవా నువాచ గిరిజాప్రయః, వనోరథం
పూరయిష్యే మానుష్య మవలంబ్య నః 36 దుష్టేచార వినాశాయ
ధర్మసంస్థాపనాయ చ, 37 ధ్వంసం కుర్వన్ బ్రహ్మసూత్ర తాత్పర్యార్థవిని
ర్ణయమ్ 38 మోహన ప్రకృతివై గోధ్వంస మధ్యాహ్న భానుభిః,
చతుర్భి సుహిత శ్శిష్యై శ్చతురై ర్హరివ ద్భుజైః 39 యతీంద్ర

యథా సాధ్వీ పతిత్రతా 2నన్యేనైవ భావేన స్వపతి మనుసరంతీ మదోన్మత్తై ర్దుష్టై
ర్దూష్యతే తథోత్తమపురుషం క్షరాక్షరాతీతం పరమాత్మాన మనన్యేనైవ భావేన
గచ్ఛంతీ శ్రుతి స్సాధ్వీ మదక్షీభై శాక్త్యై ర్పాద్యైః కా వా నదూషితా 2పితు
సర్వైవ దూషితా - తథా చోత్తమపురుషేణ త్వయా స్వప్రతిపాదికా శ్రుతి రవ
శ్యం రక్షణీయేతి భావః. 32. సద్యః కృతాని చ్ఛిన్నాని ద్విజానాం శిరాన్యేవ
పంకజాని తై రర్చితో భైరవో యైస్తైః కాపాలికాభయైః లోకమర్యాదా కా వా
నధ్వస్తా కింతు సర్వైవ నాశితేత్యర్థః 32 పదం దత్త్వా గత్వా 33 త త్తస్మా
దుత్సాద్య వినాశ్య - శ్రౌతం వర్తన్త వైదికం మార్గం 34 మానుష్య మవలంబ్య మను
ష్యభావ మాశ్రిత్య వో యుష్మాకం మనోరథం వాంఛాం పూరయిష్యే 35 ఆ కిం
కుర్వన్నీత్యపేక్షాయా మాహ. దుష్టచారవినాశాయేతి బ్రహ్మప్రతిపాదికానాం
సూత్రాణాం తాత్పర్యార్థస్య విశేషేణ నిర్ణయో యేన తత్ * 'అల్పాక్షర మసం
దిగ్ధం సారవ ద్విశ్వతోముఖమ్, అస్తోభ మనవద్యం చ సూత్రం సూత్రవిదో విదుః,
సూత్రార్థో వర్ణ్యతే యత్ర వాక్యై స్సూత్రానుకారిభిః, స్వపదాని చ వర్ణ్యంతే
భాష్యం భాష్యవిదో విదు' రితి సూత్రభాష్యలక్షణశ్లోకా ద్రవ్వవ్యై 38 మోహన
మజ్ఞానం ప్రకృతిరుపాదానం యస్య త చ్చ తత్ దైవత మేవ ధ్వంసం గాఢం
తమ స్తస్య నిరసనే మధ్యాహ్నసూర్యై శ్చతుర్భి శ్చతురైః కుశలై శ్శిష్యై సుహిత
శ్చతుర్భి ర్భుజై ర్హరివత్. 39. యతీంద్ర నామ్నా శంకరో మహితలేఖవిష్ణుమి

శ్శంకరో నామ్నా భవిష్యామి మహీతలే, మద్వత్తథా భవంతోఽపి
మానుషీం తను మాశ్రితాః ౪ తం మా మనుసరిష్యంతి సర్వే
త్రిదివవాసినుః, తదా మనోరథః పూర్ణో భవతాం స్యాన్న సంశయః
౪౪ బ్రువన్నేవం దివిషదః కటాక్షాన్యదుర్లభాన్, కుమారే నిదధే
భానుః కరణా నివ యంకజే ౪౫ క్షీరసీరనిధే ర్విచిరచివా న్ప్రాప్య
తాన్ గుహః, కటాక్షాన్మమదే రశ్మీ సుదన్వా నైందవా నివ ౪౬
అవద స్తుందనం స్కుంద మమందం చంద్రశేఖరః, దంతచంద్రాతపానం
దిబ్బందారకచకోరకః ౪౭ శ్రుణు సౌమ్య వచః శ్రేయో జగదుద్ధా
రగోచరమ్, కాండత్రయాత్మకే వేదే ప్రోద్ధృతే స్యాద్విజోద్ధృతిః
౪౮ తద్రక్షణే రక్షితం స్యాత్సలం జగతీతలమ్, తదధీనత్వతో వన్ద్య
శ్రమధర్మతో న్తతః ౪౯ ఇదానీ చ ముద్ధార్యతి వృత్తి మణః

తథా భవంతోఽపి మానుషీం తను మాశ్రితా సర్వే స్మర్తవాసిన్ దేవాస్తం
యతీంద్రం శంకరం మా మనుసరిష్యంతి - తదా భవతాం మనోరథః పూర్ణ స్యాన్
ద్భవిష్యతి - న సంశయః అస్తి స్మరే సంశయో న కర్తవ్య ఇత్యర్థః ౪౩ ౪౪ ఆ
తతో యద్వృత్తం త దాహ - బ్రువన్నతి ఏవ మనేన ప్రకారేణ దివిషదః
దేవాన్ ప్రతి బ్రువన్ సోఽన్యదుర్లభాన్ కటాక్షాన్ కుమారే స్వామి కార్తికే
విదధే యథా సూర్యః యంకజే కిరణాన్ స్థాపయతి తద్వ దిత్యర్థః. ౪౫ క్షీరసీరనిధేః
క్షీరసముద్రస్య వీచిభి స్తుల్యాన్ కటాక్షాన్ ప్రాప్య గుహః కుమారో ముముదే -
యథా క్షీరాద్భిషిచి సహకృతాన్ తత్తుల్యాన్వా చంద్రసంబంధినో రశ్మీ న్ప్రాప్య జల
ధిర్బిద మాపన్నతి తద్వత్ ౪౬. చంద్రశేఖర శ్శివః స్వసుత మమందం బుద్ధిమంశం
స్కుంద మవదత్ ఉక్తవాన్ చంద్రశేఖరం విశిష్ట దంతాత్మకై శ్చంద్రాతపై
శ్చంద్రజ్యోతాన్నిభి రానందినో బృందారకా దేవా ఏవ చకోరకా యస్య దంతలక్ష
ణానాం చంద్రాణా మాత్రపై రిలివా పాతాంతరేతు క్రియా విశేషణమ్. ౪౭. యదువాచ
తదుదాహరతి. జగదుద్ధారవిషయం శ్రేయస్సాధనం పవనం హే సౌమ్య శృణు శ్రోతుం
సావధానోభవ కాండత్రయాత్మకే కర్తౌ పాసనాజ్ఞానభేదేన బృందత్రయాత్మకే వేదే
ప్రకర్షణోద్ధృతే సతి ద్విజానా ముద్ధృతి స్యాత్ ౪౮. లేమం ద్విజానాం రక్షణే
సతి సమస్తం జగతీతలం రక్షితం స్యాత్ వర్ణాశ్రమధర్మాణాం తతే స్సంతతే సుదధీనత్వ
తః ద్విజాధీనత్వతః తత ఇత్యుత్తరాన్వయి. ౪౯. తత స్తస్మా దిదానీం ఇద ముద్ధార్యమి
త్యభిప్రాయవతో మమైత ద్వృత్తాంతా త్పూర్వం గూఢాశయాభిజ్ఞా విష్ణుశేషా వమ

పురా, మమగూఢాశయవిదా విష్ణుశేషా సమీపగౌ గౌ మధ్యమం
కాండం ముద్ధర్తు మనుజ్ఞాతౌ మయైవ తౌ, అవతీర్ణాశ్చభౌ భూమా
సంకర్షణవతంజలీ గౌ మునీ భూత్వా ముదోపాస్తి యోగకాండ
కృతాస్థితౌ, అగ్నిమం జ్ఞానకాండం తూర్ధరిష్యామితి దేవతాః గౌ సం
ప్రతి ప్రతిజానే స్త జానాత్యేవ భవా నపి, జైమినీయాయాంభోధే
శ్శరత్పర్వశశీభవ గౌ విశిష్టం క్తకాండం ఇవి ముద్ధర బ్రహ్మణం కృతే,
సుబ్రహ్మణ్య ఇతి యాతం గమిష్యసి తతో ఒధునా గౌ నైగమిం
కురు మర్యాదా మవతీర్య మహీతలే, నిర్జిత్య సౌగంధా స్సర్వా నా
మ్నాయార్ధవిరోధినః గౌ బ్రహ్మపి తే సహాయార్థం మంజునామభూ
సురః, భవిష్యతి మహేంద్రో ఒపి సుధన్వానామ భూగపః గౌ తథేతి
ప్రతిజగ్రాహ విధి రపి విధాయినీమ్, బుధానీకవతి ర్వాణీం సుధాధారా
మివ ప్రభోః గౌ అథేంద్రో నృపతి యాభిత్వా ప్రజా భర్తేణ పాల
యన్, దివం చకార పృథ్వీం స్వపురీ మమరావతీమ్ గౌ సర్వజ్ఞో
ఒప్యసతాం శాస్త్రే కృత్రిమశ్రద్ధయా ఒన్వితః, ప్రతిక్షమాణః క్రౌం
చారిం మేళయామాస సౌగతాన్ గౌ తత స్స తారకా రాతీ రజ

సమీపగౌ మధ్యమం కాండం దేవతాకాండ ముద్ధర్తు తౌ మయైవానుజ్ఞాతౌ భూమా
వంశతో ఒవతీర్య సంకర్షణవతంజలీ మునీ భూత్వా ముదోపాస్తియోగకాండస్య
కృతౌ కర్తారా స్థితౌ కరణార్థ మితి వా అగ్నిమం జ్ఞానకాండం త్వహ ముద్ధరిష్యా
మితి దేవతాః ప్రతి సంప్రతిజానే స్త ప్రతిజ్ఞాం కృతవా నస్తి భవా నపి జానా
త్యేవ త్వం తు జైమినీయన్యాయసముద్రస్య శకత్సౌర్వమాసీచంద్రో భవ భూత్వా చ
బ్రహ్మణః కృతే బ్రహ్మణస్య వేదస్య హిరణ్యగర్భస్య తపసః పరబ్రహ్మణ శాస్త్రే విశిష్ట
కర్తకాండసన్న్యధర్తణా దధునా సుబ్రహ్మణ్య ఇతి యాతం గమిష్యసితి వంచానాం
యోజనా గౌ. గౌ. గౌ. గౌ. గౌ. గౌ. నైగమిం జైదితీ-అమ్నాయార్థస్య వేదార్థ
స్య విరోధినః గౌ. భూసురః బ్రహ్మణః గౌ ప్రభో శ్శివస్య వాణీం వాచం విధే
ర్హిరణ్యగర్భస్యాపి విధాయినీం ప్రవృత్తికరీం బుధానీకవతి ర్దేవసేనావతి ర్దుహః. తథా
ఒస్త్రితి సుధాధారా మివ ప్రతిజగ్రాహ గౌ దివం స్వర్గం గౌ కృత్రిమయా
రచితయా శ్రద్ధయా యుక్తః క్రౌంచారిం క్రౌంచాఖ్యపర్వతస్య శత్రుం గుహం. గౌ.
తారకస్య జైత్రవిశేషస్యారాతి శ్శత్రు స్సృంధః మహీ తలే అజనిష్ట ప్రాదురభూత్

న్విష్ట మహీతలే, భట్టపాదో ఽభిధా యస్య భూషా దిక్సదృశామ
భూత్. ౬౦ స్ఫుటయన్ వేదతాత్పర్య మభా జ్ఞైమినిసూత్రితమ్,
సహస్రాంశు రివానూరువ్యంజితం భాసయన్ జగత్ ౬౧ రాజ్ఞ స్సుధ
న్వనః ప్రాప నగరీం స జయన్ దిశః, ప్రత్యుద్గమ్య ఊతీంద్రో ౭౨ విధివ
త్త మఘాజయత్ ౬౩. సోభినంద్యాశిషా భూప మాసీనః కాంచనా
సనే, తాం సభాం శోభయామాస సురభి ర్ద్వయవనీ నివ ౬౪ సభా
సమీప విటపి శ్రిత కోకిలకూజితమ్, శ్రుత్వా జగాద తద్వ్యాజా
ద్రాజానం పండితాగ్రణీః ౬౫ మలినై శ్చేన్న సంగ స్తే నీచైః కాక
కులైః పిక, శ్రుతిదూషకనిర్ద్వాదై శ్లాఘనీయ స్తదా భవేః ౬౬ షడ
భిజ్ఞా నిశమ్యేహం వాచం తాత్పర్యగర్భితామ్, నితరాం చరణస్పృష్టా
భుజంగా ఇవ చుక్రుధుః ౬౭ చిత్రా యుక్తికుగారేణ బుద్ధసిద్ధాంత

యస్య భట్టపాద ఇత్యభిధా సంక్షా దిక్సదృశాం దిగంగనానాం భూషా ఆలంక్రియా
ఆభూత్ ౬౦. ఆ ఆవతారకృత్యం దర్శయతి. స్ఫుటయన్నితి జైమినినా సూత్రై
స్సూచితం వేదస్య తాత్పర్యం స్ఫుటయన్ నృభాత్ ఆరాజత్ యథాఽమూరుణా ౭రు
జేన వ్యంజితం కించిత్ప్రకాశితం జగత్ సమ్యక్ భాసయన్ సహస్రాంశుస్సూర్యోరాజతే
తద్వ దిత్యర్థః ౬౧. స భట్టపాదః ప్రత్యుద్గమ్య ప్రత్యుత్థానాభిగమనే విధాయ.
* 'ఊర్ధ్వం ప్రాణా హ్యుత్క్రామంతి యాన స్థవిర ఆగతే, ప్రత్యుత్థానాభివా
దాభ్యాం పున స్తా న్ప్రతిపద్యతే' ఇతి శాస్త్ర మనుసరన్నితి భావః ౬౨ సురభి
స్సుగంధః వసంతో వా ద్యువనీం స్వర్గవసీమ్ ౬౩ సభాయా సమీపే విటపినం
వృక్షం శ్రితస్య కోకిలస్య కూజితం మధురభాషితం, శ్రుత్వా తద్వ్యాజా తన్నిషేణ
రాజాను ప్రతి పండితాగ్రణీ ర్భట్టపాదో జగాద బభాషే. ౬౪ ఆ య దుక్త
వాన్ తదుదాహరతి — హేపిక హేకోకిల మలినై ర్నీచై శ్చృతేః కర్ణస్య దూషకః
హీడాకరో నిర్ద్వాద శ్శబ్దో యేషాం తైః కాకకులై స్తే తవ సంగో నస్యా ఛే తదా
శ్లాఘనీయః స్తుత్యో భవేః - వితద్వ్యాజేన మలినై ర్నీచైః కాకబృందసదృశై
ర్నాస్తికై ర్వేదదూషకనిర్ద్వాదై స్తే సంగో న స్యా ఛే తదా త్వంశ్లాఘనీయో భవే
రితి రాజానం ప్రత్యుక్తవా నిత్యర్థః-సూఢోక్తిరలంకారః-సూఢోక్తి రన్యోజ్యేక్యంచే
ద్యదన్యం ప్రతికథ్యతే' ఇత్యుక్తేః. ౬౫. షడభిజ్ఞాః బాధాః నిశమ్యశ్రుత్వా ౬౬. బుద్ధ
సిద్ధాంతవివ కాభి వృక్ష స్తం స భట్టపాదః యుక్తికుగారేణ చిత్రా లేషాం బుద్ధా

శాఖనమ్, సత్యగ్రంథేంద్రనై శ్రీరైశ్రోధజ్వాలా మవర్ధయత్. ౬౭. సా సభా వదనై స్తేషాం రోషపాటలకాంతిభిః, బభౌ బాలాతపా తామ్రై స్సరసీవ సరోరుహైః ౬౮ ఉపన్యస్యత్సు సాక్షేపం ఖండ యత్సు పరస్పరమ్, తేషాదతిష్ఠ నిర్ఘోషో భిందన్నివ రసాతలమ్ ౬౯ అధగి పేతు ర్ఘ్రంధేంద్రేణ ఊతాః పక్షేషు తత్క్షణమ్, న్యూఢకర్మశత ర్కేణ తథాగతధరాధరాః ౭౦ స సర్వజ్ఞపదం విజ్ఞో ౭౧సహమాన ఇవ ద్విషామ్, చకార చిత్రవిన్యస్తా నేతా న్నానవిభూషితాన్ ౭౨. తతః ప్రక్షీణద ర్పేషు బౌద్ధేషు వసుధాధిపమ్, బోధయన్ బహుధా వేదవచాంసి ప్రశశంస సః ౭౩ బభాషే ౭౪ ధరాధీశో విద్యా యత్తై జయజయా, యగి పతిశ్వా గిరే శృంంగా దవ్యయస్త న్నతం ద్రువమ్ ౭౫ తదాకర్ణ్య ముఖాన్యన్యే పరస్పర మలోకయన్, నాం గ్రంథై రేవేంద్రనై శ్రీరైశ్రోధజ్వాలా మవర్ధయత్. ౭౬. సా సభా తేషాం బుద్ధానాం వదనై ర్ఘ్రై రోషేణ రోషేన పాటలా శ్వేతరక్తా కాంతి ర్దేషాం తై ర్భద్రా చకాశే బాలాతపేనాతామ్రై రీషద్రక్షైః సరోరుహైః కమలైః సరసీవ. ౭౭. తేషు భట్టపాదాదిషు సాక్షేపం యథా స్యా త్తథా ప్రతిపాదనం కుర్వత్సు. తథా పరస్పరం ఖండనం కుర్వత్సు సత్సు రసాతలం విదారయన్నివ నిర్ఘోషో నాద ఉద తిష్ఠత్ ౭౮ యథా దేవానా మింద్రేణ పక్షేషు పృథులేన కర్మణేన వక్షేణ ఊతాః ధరాధరాః పర్వతాః అధః నిపేతుః తథా దేవేంద్రస్థానీయేన బుధానాం పండితానా మింద్రేణ భట్టపాదేన తథాగతాః సుగతాః ని ధర్మరాజ స్తథాగత ఇత్యమరః. త ఏవ ధరాధరాః తత్క్షణం తస్మి న్నేవ ఊతే వ్యూహో విన్యస్తః పృథులో వా, సచాసా కర్మణో దృఢ శ్చ స చాసా తర్కశ్చ లేన పక్షేషు ఊతాః ఖండితా అధః పెతుః నికృష్టతాం ప్రాప్తా ఇత్యర్థః ౭౯ స విశేషేణ సర్వం జానాతీతి విజ్ఞః సర్వజ్ఞః భట్ట పాదః ద్విషాం శత్రుత్వాం సుగతానాం సర్వజ్ఞపద మసహమాన ఇవేత్యన్వయః. ౮౦ స భట్టపాదః ౮౧. అగ్ర బౌద్ధానాం పరాజయానంతరం బభాషే ఉవాచ. విద్యాయత్తై విద్యాధీనా జయపరాజయా త్స్య, కస్య మతం ద్రువం, కస్యాధునివ మితి నిర్ణయః కథం స్యా దితి చే త్తత్రాహ యః పర్వతస్య శృంగా త్పతిత్వా వినాశరహితః స్యాత్తస్య మతం ధునివ మన్యస్యాధునివ మిత్యర్థః ౮౨ త దాకర్ణ్యరాజ్ఞోక్తం శ్రుత్వా ౮౩ శ్చ సాగతాః పరస్పరం ముఖాన్యలోకయన్ ఇత్యన్వయః. ద్విజాగ్యో ద్విజోత్తమః

ద్విజాగ్యస్త స్తర న్వేదా నాదురోహ గిరే శ్శిరః. ౭౪ యది వేదాగ
ప్రమాణం స్య రూఢాయా త్కాచి న్న మే తుతిగ, ఇతి ఘోషయతా
తస్మా న్న్యపాతి సుమహాత్మనా ౭౫ కిము దాహిత్రదత్తే ౭౬ పుణ్యే
విలయమాస్థితే, యయాతి శ్వవతే స్వరా త్పున రిత్యూచిరే జనాః.
౭౬ అపి లోకగురు శ్చైలా త్తూలపిండ ఇవాపతత్, శ్రుతి రా
త్తశరణ్యానాం వ్యసనం నోచ్ఛినత్తి ౭౭ శ్రుత్వా త
దద్భుతం కర్త ద్విజా దిగ్భ్య స్సమూయయుః, ఘనఘోష మివా
కర్ణ్య నికుంజేభ్య శ్శిఖావళాః ౭౮ దృష్ట్వా త మక్షతం రాజా
శ్రద్ధాం శ్రుతిషు సందధే, నినింద బహుధా ౭౯ త్తానం ఖిలసంసర్గ
దూషితమ్ ౮౦ సౌగతా స్త్వబ్రువ న్నేదం ప్రమాణం మత నిర్ణ
యే, మణిమంత్రేషుధై రేవం దేహరతా భవే దితి ౮౦ దుర్విధైర
న్యథా నీతే ప్రత్యక్షే ౮౧ ౭౬ పార్థివః, భుక్తుటీభీకరముఖ స్సంధా
ముగ్రతరాం వ్యధాత్ ౮౧ పృచ్ఛామి పతహి కించి ద్వక్తుం * తత్ర
భవంతి యే, యంత్రోపలేషు సర్వాం స్తాః ఘాతయిష్యామ్యసంశ
యమ్ ౮౨ ఇతి సంశ్రుత్య గోత్రేశో ఘట మాశీవిషాన్వితమ్, అనీ

భట్టపాద స్త స్వరత్సర్గం వేదాత్ స్వరత్ పర్యతస్య శృంగం ఆరురోహ. ౭౪.
ఇత్యేవం ఘోషయతా శబ్దం కుర్వతా న్యపాతి గిరే శ్శృంగా న్నిపతితమ్ ౭౫. కిము
వితర్కే. దాహిత్రై రప్తకాదిభిః దత్తై యయాతిధర్మస్య చ్యవనస్య సంబంధనిమిత్తేన తత్రా
దాత్మ్యసంభావనస్య సత్త్వా దుత్పేక్షా * సంభావనా స్యా దుత్పేక్షా వస్తుహేతు
ఫలాత్త నేత్యుక్తే. ౭౬ శ్రుతి రాత్తా న్న్యయ మేవ శరణ్యం యేహం లేహం. వ్యసనం
దుఃఖం కిం నోచ్ఛినత్తి అపితు ఉచ్ఛినత్యేవ ౭౭ ఘనఘోషం మేఘగర్జితం నికుం
జేభ్య లతాదిహితోదరేభ్య శ్శిఖావళాః మయూరాః. ౭౮ ఖిలానాం దుర్జనానాం
సౌగతానాం సంసర్గేణ సంబంధేన దూషితం. ౭౯ ౮౦. దుర్విధైః ఖిలై ర్పాదైః
ప్రత్యక్షే ౮౧ ౭౬ అన్యథా నీతే సతి రాజా భుక్తుట్యా భీకరం భయంకరం ముఖం
యస్య సః ప్రతిజ్ఞా ముగ్రతరాం వ్యధాత్ విహితవాక్. ౮౧ ఆ తా మేవాహ-
పృచ్ఛామితి ద్వాభ్యాం యంత్రోపలేషు యంత్రాకారేషు పాషాణేషు. ౮౨ ఇత్యే
వం సంశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాం విధాయ గోత్రా వృక్షీ. ని. గోత్రా మః పృథివీ త్యమరః -

యాత్ర కిమస్తీతి పప్రచ్ఛ ద్విజసౌగతాః ౧౩ వత్సామహే వయం
భూప శ్వని ప్రభాతే ౭స్య నిర్ణయమ్, ఇతి ప్రసాద్య రాజానం జగ్తు
ర్భూసురసౌగతాః ౧౪. పద్మా ఇవ తప స్తేషుని కంఠద్వయసపాథసి,
ద్యుమణిం ప్రతి భూదేవా సోఽపి ప్రాదురభూ త్తతః ౧౫. సందిశ్య
వచనీయాంశ మాదిత్యే ౭ంతర్నితే ద్విజాః, ఆజగ్తు రపి నిశ్చిత్త్య
సౌగతాని కలశస్థితమ్ ౧౬ తత స్తే సౌగతా స్సర్వే భుజంగో ౭ స్తీత్య
వాదిషుః, భోగీశ భోగశయనో భగవా నితి భూసురాః ౧౭ శ్రుత
భూసురవాక్యస్య వదనం పృథివీతేః. కాసారశోషణమూనసారసశ్చ
య మాదదే ౧౮. అథ ప్రోవాచ దివ్యా వాక్ సమ్రాజ మశరీరిణీ,
తుదంతీ సంశయం తస్య సర్వేషా మపి శృణ్వతామ్ ౧౯ సత్య మేవ
మహారాజ బ్రాహ్మణా యద్భుభాషిరే, మాకృథా స్సంశయం తత్ర భవ
సత్యప్రతిశ్రవః ౨౦ శ్రుత్వా ౭శరీరిణీం వాణీం దదర్శ వసుధాధిపః,
మూర్ఛిం మధుద్విషగి కుంభే సుధా మివ సురాధిపః ౨౧ నిరస్తాఖిల
సందేహో విన్యస్తేతరదర్శనాత్, వ్యథా దాజ్ఞాం తతో గాజా వథాయ

తస్యాః ఈశో రాజా అశీవిషః సర్పః - ద్విజాశ్చ సౌగతా శ్చ తాః. ౧౩ ౧౪.
ని. వా పునీ పద్మం నశిన మిత్యమరాల్ పద్మా ఇతి పుల్లింగప్రయోగః కంఠప్ర
మాణే పాథసి ఇతే ప్రమాణే ద్వయస జితి ద్వయస చ్చృత్వయః ద్యుమణిం సూర్యం
ప్రతి భూదేవా బ్రాహ్మణాః, సః భానుః ౧౫ ఘటే శేషశాయా విష్ణురస్తీతి కథనీ
యాంశం సందిశ్యోపదిశ్య, సౌగతా అపి ఘటస్థితం వస్తు నిశ్చిత్వాజగ్తుః ౧౬ భుజంగ
స్సర్పః అవాదిషుః కథితవంతః భోగీశస్య శేషస్య భోగే శరీరే శయనం యస్య సః
విష్ణు రిత్కర్థః ౧౭. శ్రుతం భూసురాణాం వాక్యం స్వేన ఘటే నిహితా దన్యస్యా
ర్థస్య ప్రతిపాదకం యేన తస్య భూపలే ర్దుఖం కాసార స్తటాకః ని పద్మాకర
స్తటాకో ౭స్త్రీ కాసార స్సరసీ సర ఇత్యమరః తస్య శోషణేన మూనస్య సారసస్య
కమలస్య శ్రియ మాదదే ౧౮ అథానంతర మశరీరిణీ దివ్యా వాణీ తస్య రాజ్ఞః
శృణ్వతాంచ సర్వేషాం సంశయం నాశయంతీ రాజానం ప్రోవాచ. ౧౯ మహా
రాజ బ్రాహ్మణా యదుక్తవంత స్తత్సత్య మేవ. తత్ర తదుక్తే సంశయం మాకురు. సత్య
ప్రతిశ్రవః సత్యప్రతిజ్ఞో భవ ౨౦. మధుద్విషో విష్ణోః కురాధిపః ఇంద్రః. ౨౧.
విన్యస్తాత్ ఘటే స్థాపితా దాశీవిషా దితరస్య మధుద్విషో దర్శనం తస్మా ఢ్ఢేతో ప్నిరస్తా

శ్రుతివిద్విషామ్. ౯౨ ఆ నేతో రా తుమారాద్రే రాబ్ధా నావృద్ధబాల
కమ్, న హంతి య స్స హంతవ్యో భృత్యా నిత్యన్వశా స్మృషః. ౯౩.
ఇష్టో ౭పి దృష్టదోష శ్చే ద్వధ్య ఏవ మహాత్మనామ్, జననీ మపి కిం
సాక్షాత్ న్నావధీ ద్భృగునందనః ౯౪ స్కందానుసారిరాజేన జైనా
ధర్మద్విషో హతాః, యోగీంద్రేణేవ యోగఘ్న విఘ్న స్తత్వావలం
బినా ౯౫ హతేషు తేషు దుష్టేషు పరితస్తార కోవిదః శ్రౌతవర్తతమి
స్తేషు నష్టేష్వివ రవి ర్తహః ౯౬ కుమారిలమృగేంద్రేణ హతేషు
జినహస్తేషు, నిష్ప్రత్యూహా మవర్ధంత శ్రుతిశాఖా స్సమంతతః ౯౭.
ప్రాగిత్థం జ్వలనభువా ప్రవర్తితే ౭స్త్రిక కర్తృభ్య న్యఖిలవిదా కుమారి

అవగతా అఖిలాః సందేహా యస్య సః. ౯౨. ఆ నేతోః రామనేతుపర్యంతం. తథా
హిమాలయపర్యంత. వృద్ధం బాలకం చాభివ్యాస్య యో మద్భృత్య స్సౌగతా స్మ
హంతి స మయా హంతవ్య ఇతి భృత్యా నన్వశా దాజ్ఞప్రవాక్ ౯౩ ఆ నను స్వగు
రులేన స్వీకృతత్వా దిష్టానాం వధాయ కిమిత్థేవ మాజ్ఞాం కృతవా నిత్యత ఆహ —
ఇష్టో ౭పితి. పిత్ర నియుక్తో భృగునందనః పరశురామ స్సాక్షాత్ జననీ మపి కిం నావత్?
అపితు హతవా సేవ. అత్ర పూర్వోక్తబాధవధాజ్ఞారూపస్య విశేషస్య సమర్థనాయ సా
మాన్య ముపన్యస్య విశేషాంతరోపన్యాసా ద్వికస్వరాలంకారః. యస్తి నివేశేవసామాన్య
విశేష స్స వికస్వర ఇత్యుక్తేః. ౯౪. భట్టపాదానుసారిరాజేన సుధన్వనా ధర్మద్విషో
బౌద్ధా వినాశితాః తత్వావలంబినా యోగీంద్రేణ యోగనాశకా విఘ్న వ్యాధిస్థాన
సంశయప్రమాదాలస్యావిరతి భ్రాంతిదర్శనాలబ్ధభూమికా ౭నవస్థితత్వాదయో ౭ంత రా
యా యోగశాస్త్రోక్తా ఇవేత్యర్థః. ౯౫ తేషు దుష్టేషు బాధ్యేషు హతేషు కోవిదః
పండితో భట్టపాదః - శ్రౌతమార్గం పరితస్తార సర్వతః ప్రసారితవాక్ - యథా
తమిస్తేషు అంధకారేషు నష్టేషు సూర్యో మహ స్తేజో విస్తారయతి తద్వత్. ౯౬.
కుమారిలా భట్టపాద ఏవ మృగేంద్ర సింహ స్తేన నిష్ప్రత్యూహం నిర్విఘ్నం ౯౭.
ఆ. ఉపోద్ఘాతరూపాం స్కందావతారకథా ముపసంహరత్ శివావతారకథాం గ్రంథ
ప్రతిపాద్యా ముపక్షిపతి. ప్రాగిత్థమితి. జ్వలనా దనలా దృవతీతి జ్వలనభూస్తేన
సర్వజ్ఞేన భట్టపాదేన పూర్వ మనేన ప్రకారేణాస్త్రిక కర్తృమార్గే ప్రవర్తితే సతి
తత స్సంసారసాగరే నిమగ్నం భువనం అదైవతకాస్త్రప్రవేశనోద్ధర్తుం కారుణ్యజలధి

లేన, ఉద్ధరుం భువన మిదం భవాభిమగ్నం కారుణ్యాంబునిధి రియేష
చంద్రచూడః ౯౮

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదుపోద్ఘాతపర శ్శ్లోభః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭యం ప్రథమో ౭భవత్

శ్చంద్రశేఖరో మహాజేవ ఇయేష ఇచ్చలిస్త ప్రహర్షిణీవృత్తం * మ్నా శ్చౌ, x
ప్రీదశయతిః ప్రహర్షిణీయ మితి లక్షణాత్. ౯౮.

ఇతి శ్రీమత్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
వంశావతంస రామకుమారనూన ధనపతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
ప్రథమస్పర్శః

—

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

ద్వితీయసర్గ ప్రారంభః

తతో మహేశః కిల కేరళేషు శ్రీమద్వృషాద్రా కరుణాసము
 ద్రః, పూర్ణానదీపుణ్యతట స్వయంభూలింగాత్తనాఽనంగధ గావిరా
 సీత్ ౧ తచ్చోద్దితః కశ్చన రాజశేఖర స్వప్నే ముహూర్తప్రతదీయ
 వైభవః, ప్రాసాద మేకం పరికల్ప్య సుప్రభం ప్రావర్తయ త్తస్య సమర్థా
 ణం విభోః ౨. తస్యేశ్వరస్య ప్రణతార్తిహర్తుః ప్రసాదతః ప్రాప్త ని
 రీతిభావః, కశ్చి త్తదభ్యాశగతో ఽగ్రహరః కాలట్యభిభ్యో ఽస్తి మహా
 వ్సనోజ్ఞః. ౩ కశ్చి ద్విపశ్వి దిహ ని * శ్చితధీ ర్విరేజే విద్యాధిరాజ ఇతి

శ్రీశంకరావతారం విస్తరేణ వర్ణయితుం వీరికాం రచయతి. తతః
 కర్తూర్గర్వవృత్త్యనంతరం కరుణాసముద్రః అనంగం కామం దహతీతి అనంగధ జ్ఞ
 హేశః కేరళేషు దేశవిశేషేషు శ్రీమద్వృషసంజ్ఞకే గిరా పూర్ణానదీపుణ్యతటే జ్యోతి
 ర్లింగాత్తనా ఆవిరాసీ త్పాదురభూత్ ఉపజాతి శ్చందః ౧. తేన లింగాత్తనాఽఽవి
 ర్భూతేన మహేశేన ప్రేరితః కశ్చన రాజశేఖరాభ్యో మహీపః పునఃపునః స్వప్నే
 దృష్ట స్తదీయో వైభవో యేన స ఏకం ప్రాసాదం దేవాలయం పరికల్ప్య తస్య
 విభోః సంతాపనం ప్రవర్తితవాక్. * స్వాదింద్రవంశాశతశ్చైరసంయుతైః. ౨. తస్య
 ప్రణతార్తిహర్తు రీత్యు ప్రసాదాత్ ప్రాప్త నిరీతిభావోఽయం. ఈతయస్తు-ఆతివృష్టి
 రనావృష్టి ర్భూషితా శ్వలభా శ్చుకాః, ఆత్యాసన్నాశ్చ రాజాన వ్షడేతా ఈతయః
 శ్చుతా ఇత్యుక్తాః పద్మాధా క్షేయాః. ఏవంవిధ స్తస్య ప్రాసాదస్య సమీపగతః
 కశ్చిత్ కాలటిసంజ్ఞో ఽతిరమ్యో ఽగ్రహరో బ్రాహ్మణప్రధానో గ్రామోఽస్తి ౩.
 ఇహాస్తి స్వగ్రహరే విద్యాధిరాజ ఇతి విక్రమనామధేయో నిశ్చలమలిక కశ్చి క్షం
 డితో విరేజే స పృషాద్రినిలయో ఽవతరీతుకామో ఽవతరణేచ్ఛు ర్యస్య పుత్ర మాత్మ

* నిశ్చల ఇతి సాతాంతరము.

విశ్రుతనామధేయః, రుద్రో వృషాగ్నినిలయోఽవతరీతుకామో య
త్పుత్ర మాత్మపితరం సమరోచయ త్సః. ౪ పుత్రోఽభవ త్తస్య పురా
త్తపుణ్యై స్సుబ్రహ్మతేజా శ్శివగుర్వభిఖ్యః, జ్ఞానే శివో యో వచనే
గురు స్తస్మాన్వర్ధనామా కృతలబ్ధవర్ణః ॥ ౫ స బ్రహ్మచారి గురుగేహవాసీ
తత్కార్యకారి నిహితాన్నభోజీ, సాయం ప్రభాతం చ హుతాశనేపి
వ్రతేన వేదం నిజ మధ్యగీష్ట ౬ క్రియాద్యనుస్థానఫలోఽర్థబోధ స్స నోప
జాయేత వినా విచారమ్, అభివ్య వేదా నథ తద్విచారం చకార దుర్బో
ధశరోహి వేదః ౭ వేదేష్వ, తేషు విచారితే ౭ర్థే శిష్యానురాగీ గురు
రాహ తంస్త, అపారి మ త్త స్స షడంగవేదో వ్యచారి కాలో బహుర
త్యగాత్తే ౮ భక్తోఽపి గేహం వ్రజ సంప్రతి త్వం జనోఽపి తే దర్శన

పితరం సమరోచయత్ స విరేజే ఇతివాన్వయః ఉక్తం వసంతతిలకం త భ జా జగౌ
గః ౪. తస్య విద్యాధిరాజస్య పురా పూర్వ మనేకజన్మస్వాతై రాజ్జితైః పుణ్యైః సుఖ
బ్రహ్మతేజో యస్య స శివగురుసంజ్ఞః పుత్రోఽభవత్. యో జ్ఞానే శివో వచనే గురు
ర్బృహస్పతి స్తస్య పుత్రస్య లబ్ధవర్ణో విచక్షణో విద్యాధిరాజోఽన్వర్ధనామార్థాను
రూపం నామాకృత సంజ్ఞాం కృతవాక్. ని. ధీమా మ్సరిః కృతీ కృష్టి ర్లబ్ధవర్ణో విచ
క్షణ ఇత్యమరః * స్యాపింద్రవజ్రాయ దితౌ జగౌ గః ॥ ౫. ఆ ఏవం శివగురో
ర్జ్ఞోక్త్యా తచ్చరితమాహ—స శివగురుః బ్రహ్మచారి గురుగేహవాసీల స్తస్య గురోః
కార్యకారి నిహితం భిక్షయా లబ్ధం గురవే నివేదిత మన్నం భోక్తం సీల మస్మాస్తీతి
తథా హుతాశం హుతభుజం వహ్నిం సేవిశుం సీల మస్మాస్తీతి తథా వ్రతేన బ్రహ్మచ
ర్యనియమేన స్వీయం వేద మధ్యగీష్ట అధీతవాక్ ౬ యతః క్రియా అనుష్ఠానం
ఫలం యస్య స అర్థబోగో విచారం వినా నైవ జాయతే అతో వేదా నధీత్య తద
సంతరం తద్విచారం చకార వేదార్థవిచారాత్తకం పూర్వమిహుంసాకాస్త్రమధీతవాక్.
నన్వధీతస్వాంగస్వాధ్యాయస్తదర్థం స్వయమేవ కుతో నావబుద్ధవా నితి చేత్త
త్రాహ - హి యస్తా ద్యేదో దుర్బోధశరో విచారం వినా లితశయేన దుర్లభో
యథార్థబోగో యస్య సః. ఉపేంద్రవజ్ర జ త జా స్తతో గౌ. ౭. వేదేష్వధీ
తేషు సత్సు తదర్థే చ విచారితే సతి శిష్యానురాగీ ఆచార్య స్తం శివగురు మాహ
స్త ప్రోక్తవాక్ పద్ధిః శిక్షాకల్పవ్యాకరణచ్చ న్దోబ్యోత్సీరుక్తసంజ్ఞై రంగై నృహిత
స్సర్వో వేదో మత్త స్త్యయా పరితో విచారిక శ్చ కాల స్తే తవ బహు రతి
క్రాంతః ఉపజాతిచ్ఛందః. ౮. యద్యపి త్వం భక్తప్రథాఽపి సంప్రతీదాసిం

లాలస స్వాత్, గత్వా కదాచిత్స్వజనప్రమోదం విధేహి మా తాత
 విలంబయస్వ F. విధాతు మిష్టం యదిహాపరాష్టే విజానతా తత్పు
 రుషేణ పూర్వమ్, విధేయ * మేత ద్యదిహ శ్వ ఇష్టం కర్తుం త దద్యేతి
 వినిశ్చితో ర్థః ౧౦. కాలోష్ఠబీజా దిహ యాదృశం స్యా త్సస్యం న
 తాదృగ్విపరీతకాలాత్, తథా వివాహాది కృతం స్వకాలే ఫలాయ
 కల్పేత న చే ద్వృథా స్యాత్ ౧౧ ఆ జన్మనో గణయగో నను తా
 న్గతాబ్ధా మాతా పితా పరిణయం తవ కర్తుకామా, పిత్రో రియం
 ప్రకృతి రేవ పురోపసీతిం యద్ధ్యాయత స్తనుభవస్య తగో వివాహమ్
 ౧౨ తత్తత్కులీనపితర స్పృహయంతి కామం తత్తత్కులీనపురుషస్య
 వివాహకర్త, పిండప్రదాతృపురుషస్య ససంతతిత్వే పిండవిలోప ముచరి

గేహం వ్రజ సంబంధిజనో ౭పి లే తవ దర్శనాలసః స్యా త్తస్మా త్కదాచి ద్గత్వా
 స్వజనప్రమోదం విధేహి శిష్యస్య పుత్రతుల్యత్వాత్ సంబోధనం. మా తాత మావి
 లంబయస్వ విలంబం మాకురు * ఆఖ్యానకీ తా జగురూ గమోజే జతావనోజే జగురూ
 గురు శ్చేత్. F. విలంబో న కర్తవ్య ఇత్యుక్తం. తత్ర హేతుమాహ యత ఇహ
 స్త్రి లోకే యదపరాష్టే విధాతు మిష్టం తదాయురాదేః క్షణభంగురతాం విజా
 నతా పురుషేణ పూర్వం పూర్వాష్టే ఏవ విధేయం ఏవ మిహ యత్ శ్వః అనాగలే
 ష్మి కర్తమిష్టం తదద్య విధేయ మితి వినిశ్చితో ౭ర్థ స్తస్మాద్విలంబ యన్వేత్యర్థః.
 కించ యథాకాల ఉద్భవకాల ఉపాత్ శ్చే రోపితా ద్భీజా దిహయాదృశం
 సస్యం జాయతే తాదృశం విపరీతకాలా నైవ జాయతే - తథా వివాహాది. స్వస్య
 వివాహాదేః కాలే యావనాద్యవస్థాయాం కృతం ఫలాయ పుత్రోత్పత్త్యాదిఫలరూ
 పాయ కల్పేత శక్తం భవేత్. ఆన్యథా తత్ వివాహాది కృతం వ్యర్థం స్యాత్. ౧౧.
 కించ ఆ జన్మనో జన్మప్రభృతి నను నిశ్చయేన తవ పరిణయం వివాహం కర్తుకామా
 మాతా పితా చ తాత్ గతా సంవత్సరాత్ గణయతో గణనం కురుతః యస్తాత్
 కారణా ప్పిత్రో రియం ప్రకృతిః స్వభావ ఏవ పురా పూర్వం తనుభవస్యాత్పజస్య
 బసీతి ముపనయనం తత స్తదనంతరం వివాహం యత్ ధ్యాయతః కదా భవిష్యతీతి
 యచ్చింతనం కురుతః స ఇత్యర్థః అత్ర సామాన్యవిశేషయో రుక్తత్వా దధాంతర
 న్యాసాలంకారః. * ఉక్తి ర్థాంతరన్యాసః స్యా త్సామాన్యవిశేషయో రిత్యుక్తే.
 ౧౨ అచ తత్తత్కులీనపితరః తత్తత్కులీనపురుషస్య వివాహకర్త కామం స్పృహ
 యంతి పరిణయకర్తగోచరాం స్పృహ మత్యంతం కుర్వంతి, యత స్తత్కులీనపితరః

స్ఫుటమీక్షమాణాః ౧౩ అర్థావబోధనఫలం హి విచారప పతచ్ఛాపి చిత్రబహుకర్తవిధానపేతోః, తత్రాధికార మధిగచ్ఛతి సద్వితీయః కృత్వా వివాహ మితి వేదవిదాం ప్రవాదః ౧౪ సత్యం గురో న నియమో ఒస్తి గురో రధీతవేదో గృహీ భవతి నాన్యపదం ప్రయాలి, వైరాగ్యవాన్వృజితి భిక్షుపదం వివేకీ నో చే ద్దృహీ భవతి రాజ

సింధుప్రదాతృపురుషస్య ససంతతిత్యే సతి ఉపరి అగ్రే సింధావిలోపం స్ఫుటం సమీక్షమాణాః ౧౩. అ స కేవల మేతావదేవామితి సహోభా చరతాం ధర్మమిత్యాది శ్రుత్యా సద్వితీయస్య కర్తవిధానే ఒధికారశ్రవణా త్తదర్థ మపి వివాహ అవశ్యక ఇత్యాహ-అథేతి ఏవ విచారో ఒర్థావబోధనఫలం ఒర్థస్యావబోధనం పరిజ్ఞానం ఫలం యస్య స ఏతస్య విచారస్యార్థపరిజ్ఞానం ఫలం తచ్ఛార్థావబోధనం విచిత్రాణాం యజ్ఞానాం విధానార్థం అత్ర విచిత్రయజ్ఞవిధానే వివాహం కృత్వా సద్వితీయః ద్వితీయయా పత్న్యసహ వర్తమానో ఒధికారం గచ్ఛతి ప్రాప్నోతీతి వేదవిదాం ప్రవాదః. ౧౪. ఏవముక్తః శివగురు రువాచ సత్య మిత్యాదినా. సత్యమిత్యర్థాంగీకారః. హేగురో గురోః సకాశాత్ అధీతో వేదో యేన స గృహీ ఏవ భవతి అన్యపద మన్యాశ్రమం స ప్రయాలీతి నియమో నాస్తి నను బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవే ద్దృహీ ద్వనీ భూత్వా ప్రవ్రజేత్ * త మేతం వేదానువచనేన బ్రహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దానేన తపసా ఒనాశకేన స హ వా ఆత్మయాజీ యో వేద ఇదం మే ఒనేనాంగం సం స్క్రియత ఇదం మే ఒనేనాంగ ముపధీయతే. విశుద్ధసత్త్వం తం పశ్యతి నిష్కళం ధ్యాయమానః. జాయమానో వై బ్రహ్మః ప్రిభిర్ బుణవా నిత్యాద్యాః శ్రుతయాః. * మహాయజ్ఞై శ్చ యజ్ఞై శ్చ బ్రహ్మీయం క్రియతే తనుః యన్యైశ్చేఒష్టచత్వా రింశత్సంస్కారాః బుణాని త్రిణ్యపాకృత్య మనో మోక్ష నివేశయేత్. జ్ఞాన ముత్పద్యతే పుంసాం క్షయా త్సావస్య కర్తణ ఇత్యాద్యాః ప్రృతయ శ్చాశ్రమా దాశ్రమాంతరప్రవేశస్య యజ్ఞాద్యుపస్థానా చ్చిత్రతద్ధా జ్ఞానప్రాప్తే శ్చ క్రమనియమం ప్రబోధయంతీతి చే తత్రాహ-వైరాగ్యవా నిహముత్తార్థభోగేషు విరక్తో వివేకీ నిత్యాని త్యవస్తునివేకవాక్. ఉపలక్షణ మేత త్సాధనచతుష్టయసంపన్న ఇత్యర్థః. చతుర్థాశ్రమం గచ్ఛతి అయమర్థః 'యది చేతరథా బ్రహ్మచర్యా దేవ ప్రవ్రజే ద్దృహీ ద్వా వా ద్వా వా వైరాగ్యే వ్యభిచారా యజ్ఞరూపాః * 'స కర్తవా స ప్రజయా భగవత్ త్యాగే నైకే ఒమృతత్వ మానవ రిత్యాదిశ్రుత్యనురోధేన మధ్యమాధికారిణి ఏవ క్రమనియమో నతు శుద్ధసత్త్వస్యాత్మకవైరాగ్యవతో ముఖ్యాధికారిణో జాయమాన్ ఇత్యస్యాపి గృహస్థః సంపద్యమాన ఇత్యర్థః. గృహస్థస్యాపి సత్త్వశుద్ధిర్థ మేవ

పదం తదేతత్. ౧౫. శ్రీనైష్ఠికాశ్రమ మహం పరిగృహ్య యావజ్జీవం
వసామి తవ పార్శ్వగత శ్చిరాయః, దండాజినీ సవినయో బుధ జుహ్వో
దగ్నో వేదం పఠత్ పరితవిస్తృతిహాని మిచ్ఛత్ ౧౬ దారగ్రహో
భవతి తావదయం సుఖాయ యావత్కృతోను భవగోచరతాం గత
స్నాన్యత్, పశ్చాచ్ఛన్నై ర్విరసతా ముపయాతి సోఽయం కిం నిం
హ్నాపేత్స్వ మనుభూతిపదం మహాత్మత్ ౧౭ యాగోఽపి నాకఫలదో
విధినా కృతశ్చేత్ప్రియ స్సమగ్రకరణం భువి దుర్లభం తత్ పృష్ఠ్యా
దివన్నహి ఫలం యది కర్తవీ స్యా ద్విష్ట్యా యథోక్తవిరహే ఫలదుర్వి
ధత్వమ్ ౧౮ నిఃస్వో భవే ద్యది గృహీ నిరయీ స నూనం భోక్తుం

ఋణాపాకరణం తదిద ముక్తం నోచేదితి వివేకాదిమా న్న భవతి చే త్తర్హి గృహీ
భవతి తదేతత్ రాజపదం రాజమార్గః ౧౫ త్వయా తర్హి కింకర్తవ్య మిత్యపే
తాయా మాహ - శ్రీనైష్ఠికాశ్రమం మరణాంతప్రవృత్తచర్యం పరిగృహ్య చిరాయు
రహం తవ పార్శ్వగతః సమాపే స్థితో దండాజినేఽస్య స్త ఇతి దండాజినీ విస
యేన సహవర్తత ఇతి సవినయో హే బుధ సర్వజ్ఞ అగ్నో జుహ్వో ధోమం తుర్వక్
వేదం పఠత్ పఠితస్య విస్తృతే ర్హాని మభావ మిచ్ఛత్ వసామి వాసం కరిష్యామి -
వర్తమానసామీప్యే వర్తమానవ ద్వేతి లట్ ౧౬ ఆ సన్వతిసుఖకరం దారగ్రహం
విహాయ కథ మతిమఃఖదం నైష్ఠికాశ్రమ మంగీకరుష ఇతి చే త్తత్రాహ-దారగ్రహ
ఇతి. ఆయం దారగ్రహ స్తావత్సుఖాయ భవతి. యావత్కృతస్సక్ అనుభవగోచర
తాం గతః ప్రాప్త స్నాన్యత్ అనుభవవిషయతాప్రాప్తిపర్యంత మిత్యర్థః - పశ్చా దనుభ
వగోచరతాప్రాప్త్యనంతరం సోఽయం దారగ్రహో విరసతాం వైరస్య ముపయాతి
ప్రాప్నోతి హే మహాత్మక్ అక్షుద్రస్వభావ - అనుభూతిపద మనుభవగమ్యం కిం
నిహ్నాపే అలలపసి అలపసితు మశక్య మిత్యర్థః ౧౭ ఆ ననైష్ఠికసుఖాభావేఽపి
వివాహే కృతే యాగాద్యనుష్ఠానేన పారతాళికం త త్సేక్యతీతి చే త్తత్రాహః—
యాగోఽపితి యాగో విధినా యథావిధి కృత శ్చేత్ స్వర్గఫలదః స చ తథా కర్తుం
శక్యక ఇత్యాహ - ప్రాయ స్తత్సమగ్రకరణం భువి దుర్లభం తద్విహి తు ఫలం నైవ
లభ్యతే హి యస్తా దాదిబడేన చిత్రాదిరూగఫలం పశ్వాదికం గృహ్యతే. పృష్ఠ్యా
దివ త్కర్తవీ ఫలం యది స స్యా త్తర్హి దైవవశా ద్యథోక్తవిరహే ఫలదుర్లభ
త్వం భవతి తత్కార్యాదిరూగఫలభూతవృష్టిః తథాచ స పారతాళికసుఖప్రాప్త్యాకాపీ
త్యర్థః. ౧౮. స కేఫలం సుఖాభావ ఏవాపిత్ఫలిదుఃఖ మపీ త్యాశయనా నాహ - యది

న దాతు మపి యగ త్మమతే లఙ్కమాత్రమ్, పూర్ణో లపి పూర్తి మభి
మంతు మశక్నువ నోఽ మోహేన శం న మనుతే ఖలు తత్రతత్ర.
౧౯ యావత్సు సత్సు పరిపూర్తి రథో అమీషాం సాధో గృహోప
కరణేషు సదా విచారః, ఏకత్ర సంహతవతః స్థితపూర్వనాశ స్త చ్ఛాప
యాతి పున రప్యపరేణ యోగః ౨౦ ఏవం గురౌ వదతి తజ్జనకో
నినీషు రాగచ్ఛ దత్ర తనయం స్వగృహం గృహేశః, తేనానునీయ
బహుళం గురవే ప్రదాప్య యత్నాన్ని కేతన మనాయీ గృహీతవిద్యః.
౨౧ గత్వా నికేతన మసౌ జననీం వవందే సా లలంగ్య తద్విరహ

గృహీ నిస్సో నిర్ధనో భవే తర్హి నూనం నిశ్చయేన స నిరయీ నరకవాక్ నిరయ
త్య మేవ మ్మటయతి యో లఙ్క మపి భోక్తుం దాతుం చ న త్మమతే సమర్థో న భవ
తి స నూనం నిరయీతి సంబంధః నను శ్రీమత్కులౌత్పన్నస్య తవ నాస్తి దుఃఖమితి చే
త్రత్రాహ-పూర్ణో లపీతి. పూర్ణో లపి పూర్తిం పూర్ణతా మభిమంతు మశక్నువక్ యో
మోహే నావివేకేన తస్మిన్ తస్మిన్ విషయే శం సుఖం న మనుతే సో లపి నూనం
నిరయీత్యర్థః. విషయసంబంధే స్పృష్టానివర్తకత్వా త్పూర్వానర్థబీజభూతస్పృష్టానవిధిచే
తనః సుఖాప్రాప్తిదుఃఖావాప్తిసత్త్వాన్నిరయత్య మేవేతి భావః. తథాచోక్తం. * న
కాతు కామః కామానా ముపభోగేన కామ్యతి, హరిషః కృష్ణవర్ణేన భూయ ఏవాభి
వర్ధతే ఇతి. యాన్యేతాని దురంతాని దుర్జరా జ్యున్నతాని చ, తృష్టావల్యాః ఫలా
నీహ తాని దుఃఖాని రాఘవ. యావతీ యావతీ జంతో రిచ్ఛోదేతి యథాయథా, తా
వతీ తావతీ దుఃఖబీజముష్టిః ప్రరోహతీతి చ. ౧౯ ఆథో అతః కారణాల్ మోహాధో
గృహోపకరణేషు సదా విచారో భవతి యావత్సు సత్సు అమీషాం సంబంధిజనానాం
పరిత్రా ర్థిః పరిపూర్ణతా స్యా అమీషాం గృహస్థానా మితి వా తథా చైవ విచార్యమా
ణస్య ప్రయత్నేనైకత్రైకస్మిన్ స్థానే సంహతవతః సంచయం కృతవతః స్థితపూర్వనాశ
వితత్సంచయా త్సార్వం స్థితస్య సంచితస్య నాశో భవతి చ పున న్నదీయం పశ్చా
త్సంచిత మప్యపయాతి నశ్యతి. పున రప్యపరేణ యోగ స్సంయోగో భవతి. తథాచ గృ
హస్థాశ్రమే సర్వథా దుఃఖమేవేతి భావః ౨౦ ఏవ ముక్తప్రకారేణ శివగురౌ వ
దతి సతి తస్య శివగురో ర్జనకః పితా గృహేశః సుతం గృహం ప్రతి నినీషు త్నేతు
మిచ్ఛు రాగచ్ఛల్ అగతవాక్. అగత్య య దకరో త్తదాహ — బహుళం బహుధా
నునయం విషయం కృత్వా తేన శివగురుణా గురవే బహుళం దక్షిణాద్రవ్యం ప్రదాప్య
గృహీతా విద్యా యేన స శివగురు ర్యత్నాన్ని కేతన మనాయీ అనీత ఇత్యర్థః ౨౧. గ
త్వేతి. అసౌ శివగురు ర్నికేతనం గత్వా మాతరం వవందే సా జననీ పుత్ర మాశ్లిష్య

జం పరితాప మాజ్ఞత్, ప్రాయేణ చందన రసాతల శీతలం త ద్య
త్పుత్ర గాత్ర పరిరంభణనామధేయమ్ ౨౨ శ్రుత్వా గురో స్సద
నతశ్చిర మాగతం తం తద్బంధు రాగమ దధ త్వరితే క్షణాయ,
ప్రత్యుద్గమాదిభి రసా వపి బంధుతాయా స్సంభావనాం వ్యధిత విత్త
కులానురూపామ్ ౨౩ వేదే పదక్రమజటాదిషు తస్య బుద్ధిం సం
వీక్ష్య త జ్ఞనయితా బహుశో ఒప్యపుచ్చత్, యస్యాభవ త్ప్రీధిత
నామ వసుంధరాయాం విద్యాధిరాజ ఇతి సంగతవాచ్య మస్య.
౨౪. భాట్ట నయే గురుమతే కణభుజ్జతాదా ప్రశ్నం చకార తన
యస్య మతిం బుభుత్సుః, శిష్యో ఒప్యవాచనతపూర్వగురుస్సమా
ధిం పిత్రోదితస్త్రితముఖో హసితాంబుజాస్యః ౨౫ వేదేచ శాస్త్రే

తస్య పుత్రస్య విరహాజ్ఞాతం పరితాప మాజ్ఞత్ త్యక్తవతీ తత్ర హేతు మాహ.—
యత్ పుత్ర గాత్రాలింగననామధేయం త చ్చందనరసా దపి ప్రాయేణ శీతల మత ఇ
త్యర్థః. అత్రాథాంతరన్యాసః. యద్వా పరితాపత్యాగస్య ప్రాయేణోత్పాదినా సమర్థనా
త్యాగ్యులింగాలంకారః. * సమర్థనీయస్యార్థస్య కావ్యలింగం సమర్థన మిత్యుక్తః.
౨౨. అథానంతరం గురో ర్గ్రహా చ్చిరా దాగతం శివగురుం శ్రుత్వా తద్బంధు
స్తత్సంబంధివర్గః శీఘ్ర మవలూకనాయ ఆగమత్ అసౌ శివగురు రపి బంధుతాయా
బంధు సమాహస్య ప్రత్యుద్గమప్రణామాదినా విత్తకులానురూపాం సంభావనాం సవ
ర్యాం వ్యధిత విహితవాత్. థాచ్ఛో ద్దుజి తజ్ఞ స్థాఘోరిచ్చేతీకారః. సివః క్రితా ద్దు
ణాథావః. ప్రశ్నా ద్దజ్ఞాదితి సకారలూపః ౨౩ తతో యద్యస్తతం తదాహ.— వేదే
వేదాదిషు ఆదిపదేన శిఖాఘనాదిషు తస్య బుద్ధిం వీక్ష్య తస్య జనకః బహుశా
ప్రశ్నా స్కృతవాత్ సంగతం విద్యాధిరాజత్వరూపం వాచ్యం యస్య తద్విద్యాధి
రాజ ఇతి ప్రధితం నామ యస్యాస్య వసుంధరాయా మభవ త్స బహుశో ఒప్యపుచ్చ
దిత్యర్థః ౨౪. అ. బహుశో ఒప్యపుచ్చ దితి వివృణోతి—భాట్టే నయే భట్టపాద
సిద్ధాంతే గురుః ప్రభాకరః, కణభు క్కణాదః - ఆదినా గౌతమ సాంఖ్యమతాదినం
గ్రహః. తనయస్య మతిం బోధ్య మిచ్ఛుః ప్రశ్నం కృతవాత్. ఏవం పిత్రోదితః
పుత్రే శీఘ్ర స్తస్య పుత్ర శీవగురు రపి సమాధాన మువాచ—తం విశిష్యే త్పూర్వం
సతో సమస్కృతో గురు శ్యేనేతి స్థితేన మందహసితేన యుక్తం ముఖం యస్యా
తపివ హసిత మీషద్వికసితం యదంబుజం తథాథూత మాస్యం వదనం యస్య సః.
౨౫. ప్రశ్నోత్తరే స్వమతస్థావనే పరమతఖండనే చ తాం తథాథూతాం నిబుణతాం
కుశలతాం దృష్ట్వా ఒస్య పితా ఒత్యంతం తోషం ప్రాప. యా పుత్రస్య వాక్ వాణీ

చ నిరీక్ష్య బుద్ధిం ప్రశ్నోత్తరాదా వపి నైపుణీం తామ్, దృష్ట్వా
తుతోమాతితరాం పితౌఽస్య స్వత స్సుఖా యా కిము శాస్త్రతో వాక్.
౨౬. కన్యాం ప్రదాతుమనసో బహవోఽపి విప్రాస్తన్తందిరం ప్ర
తియయు ర్గుణపాశకృష్టాః, పూర్వం వివాహసమయాదపి తస్య గేహం
సంబంధవ త్కిల బధువ వరితుకామైః ౨౭ బహ్వర్థదాయుషు
బహుష్వపి సత్సు దేశే కన్యాప్రదాతృషు పరీక్ష్య విశిష్టజన్త, కన్యా
మయా చత సుతాయ స విప్రవర్యో విప్రం విశిష్టకులజం ప్రధితాను
భావః. ౨౮ కన్యాపితు ర్వరపితు శ్చ వివాద ఆసీ దిత్థం తయోగ
కులజాహః ప్రధితోరుభూశోః కార్య స్త్వయా పరిణయో గృహమే
త్య పుత్రీ మానీయ సద్వ తనయాయ సుతా ప్రదేయా ౨౯ సంక
ల్పితా ద్విగుణ మర్థ మహం ప్రదాన్యే మద్దేహ మేత్య పరిణీతి రియం
కృతా చేత్, అర్థం వినా పరిణయం ద్విజ కారయిష్యే పుత్రేణ మే
గృహగతా యది కన్యకా స్యాత్ ౩౦ కశ్చిత్తు తస్యాగ పితరం బ

స్వతః శాస్త్రతో విహీనా ఽపి సుఖరూపా సా శాస్త్రత స్సుఖరూపేతి కిము వక్తవ్యం.
* కైముత్యేనార్థసంసిద్ధిః కావ్యార్థాపత్తి రివ్యతే. ౨౬. ఆ తతః కిం వృత్త మిత్యా
కాంత్యామామా కన్యామితి గుణలక్షణపాశేనాకృష్టాః కన్యాం ప్రదాతుమనసో
బహవో ఽపి విప్రా స్తస్య మందిరం ప్రతి యయు ర్జన్తు రతో వివాహకాలా త్సర్వ
మపి తస్య విద్యాధిరాజస్య శివగురో ర్వా గృహం వరితుకామైః కుమారవరణార్థిభిః
విప్రై స్సంబంధవ ద్బధువ వసంత తిలకావృత్తమ్ ౨౭ తస్మిన్ దేశే బహ్వర్థదా
యిషు కన్యాప్రదాతృషు బహుష్వపి సత్సు విశిష్టం శ్రేష్ఠం జన్త వరీక్ష్య ప్రఖ్యాతాను
భావః సవిప్రవర్యో విద్యాధిరాజో విప్రవిశిష్టకులత్పన్నం ముఖపండితాభిధం కన్యా
మయాచత అకథితం చేతి కర్తనంజ్ఞా ఉక్తనామకా ద్విప్రా దిత్సర్థః ౨౮ ప్రఖ్యాతా
బహ్విభూతి ర్యయో స్తయోః కులవతోః కన్యాపితు ర్వరపితు శ్చేత్థం వివాద ఆసీ
త్తత్ర కన్యాపితు ర్వచన ముదాహరతి—అస్తద్భృహే అగత్య పుత్రస్య వివాహ స్త్వ
యాకార్యః, వరపితు ర్వచన మాహ—అస్తదీయం గృహం పుత్రీ మానీయ మత్పుత్రాయ
సుతా ప్రదేయా. ౨౯. ఏవముక్తో ముఖపండిత ఆహౌతావద్ధనం దాస్యామితి నరక
ల్పితా ద్విగుణ మర్థం ధనం ప్రదాన్యే యది మద్దేహ మాగత్యాయం వివాహః శృత
శ్చేత్. విద్యాధిరాజ ఆహ—హే ద్విజ యది కన్యకా మే గృహం ప్రాప్తా, తర్హ్యర్థం
విదైవ పుత్రేణ పరిణయం కారయిష్యే. ౩౦. ఏవం వివదమానయో స్తయో ర్భయే

భాణమిధస్సమానలాయ విశేషవాదీ, అస్తాసు గేహం గతవత్స్వముష్టై
విగృహ్య కన్యా మపరగ ప్రదద్యాత్ 30 తేనానునీతో వరతాతభా
షితం ద్విజోఽనుమేనే వరరూపమోహితః, దృష్టో గుణ స్సంవరణాయ
కల్పతే మంత్రోఽభిజాపా చ్చిరకాలభావితః 31 విద్యాధిరాజమఘ
పండితనామధేయా సంప్రత్యయం వ్యతనుతా మభిపూజ్య దైవమ్, స
మ్యజ్ఞుశ్చూర్త మవలంబ్య విచారణీయా మాహూర్తికా ఇతి పరస్పర
మూచివాంసౌ 32 ఉద్వాహ్య శాస్త్రవిధినా విహితే ముహూర్తే
తౌ సంమదం బహు మవాపతు రాస్త్రకామా, తత్రాగతో భృశ మ
మోదత బంధువర్గగిం భాషితేన బహునా ముద మాన వర్గః 33 తౌ
దంపతీ సువసనౌ శుభదంతపక్షీ సంధూషితౌ వికసితాంబుజరమ్య

తస్యాః కన్యాయాః పితరం సమాహూయ కశ్చిత్తు విశేషవాదీ జగద - అస్తాసు
గేహం గతవత్సు ఆపరో మిథః పరస్పరం విగృహ్య విగ్రహం భేదం విధాయాముష్టై
కన్యాం ప్రదద్యాత్ సంభావనాయాం లిజ్ మిథో రహసి సమాహూయేతి వా.
అఖ్యాన కీపుత్తమ్. 30. తేన విశేషవాదినా కేనచి దనునీతోఽనునయం ప్రాసితో
మఘపండితః పుత్రీ మానీయ సద్వ తనయాయ సుతా ప్రజేయేత్యేవంరూపం పర
పితు ర్భాషిత మనుమేనే స్వీకృతవాక్ యతో పరస్య రూపేణ మోహితః యస్తాచ్చ
దృష్టో గుణః సంవరణాయ కల్పతే యోగ్యో భవతి యథాభిజాపాచ్ఛిరకాలభావితో
బహుకాల మభ్యస్తో మంత్రః సంవరణాయ కల్పతే తద్వత్. వాచకలుస్తోపమాలం
కారః. పంశస్థేంద్రపంశామిశ్రితత్వా దుపజాతి స్తదుక్తం * ఇత్థం కిలాన్యాస్యసి
మిశ్రితాసు స్వరంతి జాతి స్విద మేవ నామేతి 31 విద్యాధిరాజమఘపండితసంజ్ఞా
సమ్యక్ మహూర్తే మవలంబ్య దైవం గణపత్యాదికులదైవతం చ సమ్య గభిక్షాజ్య
వాగ్దానరూపం సంప్రత్యయం వ్యతనుతాం విస్తరితవంతౌ. తతశ్చ వివాహార్థం మా
హూర్తికా జ్యోతిర్విదో విచారణీయా ఇతి పరస్పర ముక్తవంతౌ. వసంతతిలకా. 33
తతశ్చ విహితే ముహూర్తే శాస్త్ర విధినా తౌ విద్యాధిరాజమఘపండితో ఉద్వాహ్య వివా
హం కృత్వా బహుం విభూం సమృదం ప్రమోద మవాపతుః. యతః ప్రాప్తాభిలాషా.
తత్రాగతో బంధువర్గ శ్చాత్యంతం మోదం ప్రాప్తవాక్ కిం బహునా కథితేన సర్వో
ఽపి బంధ్యబంధుసముదాయౌ ముదం ప్రా పేత్సర్గః. 34 తౌ దంపతీ సువసనౌ వితి
తౌ సతీశివగురుసంజ్ఞా దంపతీ సువస్తౌ శుభా దంతపంక్తి ర్యయౌ స్తౌ సువ్యంలంకృతౌ
వికసిత కమలప ద్రమ్యం ముఖం యయౌస్తౌ వ్రీడయా లజ్జయా సహ వర్తమానేన

వక్త్రా, సప్రీడహాసముఖవీక్షణసంప్రహృష్టా దేవా వివాచతురనుత్తమశర్మ
నిత్యమ్ 3౫ అగ్ని నథాఽఽధిత దమహా త్తమయాగజాతం కర్తుం
విశేషకుశలై స్సహితో ద్విజేశః, తత్తత్ఫలం హి యదనాహితహవ్య
వాహ స్యాదుత్తరేషు విహితేష్వపి నాధికారి 3౬ యాగై రనేకై
ర్భహువిత్తసాధ్యై ర్విజేతుకామో భువనాన్యయప్త, వ్యస్తారి దేవైరమృ
తం తదాశై ర్దినేదినే నేవితయజ్ఞభాగైః 3౭ సంతర్పయంతం పితృదేవ
మానుషాం స్తత్తత్పదార్థై రభివాంఛితై స్సహ, విశిష్టవితై స్సుమనోభి
రంచితం తం మేనిరే జంగమకల్పపాదవమ్ ౩౮ ఐరోపకారవ్రతినో దినే
దినే వ్రతేన వేదం పఠతో మహాత్మనః, శ్రుతిస్మృతిప్రదితకర్త కుర్వత
స్సమా వ్యతీయు ర్దినమాససంమితాః ౩౯ రూపేషు మారగి క్షమయా

హనేన మందహాసితేన యుక్తయో ర్ముఖయో ర్వీక్షణేన సమ్యక్ ప్రకర్షణ హృష్టా
దేవా పార్వతీమహాదేవా వివాచుత్తమం సుఖ మవాచతుః. 3౫ అభ వివాహాంతరం
తత్తద్భాగ కర్తవ్యతా విశేషేషు కుశలైః ఋత్విశ్విః సహితో ద్విజేశః శివగురు స్తత
త్ఫలం మహతా ముత్తరేషు మావసథ్యాధానా దూర్ధ్వనా మత్యుత్తమానాం వా
యాగానాం సమాహం కర్తవ్యమ్ గార్హ పత్యాహవనీయదక్షిణాభ్యా నధిత అగ్నాన్
ధానం కృతవాక్. హి ప్రసిద్ధం యద్యస్తాదనాహితాగ్నిః పుమాక్ విహితేష్వప్య
త్తరేషు యాగేషు అధికారసన్యా త్తస్మా దిత్కర్థః. 3౬. భువనాని స్వర్గాదీని
జేతుకామో బహువిత్తసాధ్యై రనేకై ర్భాగై రయప్త యజనం కృతవాక్ తేషాం
యాగానా మాశా యేషాం తై ర్భుతో దినేదినే-నేవితా యజ్ఞభాగా యైవై ర్దేవై రమృ
తం వ్యస్తారి విస్తారితవంతః అత్రామృతసంబంధిస్తరణసంబంధేఽపి తద సంబంధ
వర్ణనా త్సంబంధాలిశయోక్తి రలంకారః * యాగే ఽప్యయాగ స్సంబంధాలిశయోక్తి
రితీర్థత ఇత్యుక్తే. 3౭. పితృదేవమానుషా నభివాంఛితై స్సహ తత్తత్పదార్థైః సంత
ర్పయంతం విష్టం విద్యాదిలక్షణం విత్తం యేషాం తై ర్దేవతాస్థానీయైః సుమనోభిర్వి
ద్యద్భి రంచితం పూజితం. యద్వా, విష్టాని చ తాని విత్తాని తై రేవ సుమనోభిః పుష్పై
రంచితం వ్యాప్తం శివగురుం జంగమకల్పవృక్షం జనా మేనిరే స్వర్గస్థః కల్పపాదవః స్థా
వర ఇతి తతో ఽస్య వ్యతిరేకాభిధానాత్ వ్యతిరేకాలంకృతిః * వ్యతిరేకో విశేషశ్చ
దుపమానోపమేయయో రిత్యుక్తత్వాత్ 3౮. దినమాససంమితాః సమాః సంవత్సరా
వ్యతీయు ర్వ్యతిక్రాంతాః. * జ తౌ తు వంశస్థ ముదీరితంజరా. 3౯. మారః కామః.
ఘసుంధరా భూమిః విద్యాసువృద్ధః సరోవ్రత్తమః ధనినాం పురస్సరో ఽగ్రగణ్య. విషణ్

వసుంధరా విద్యాసు వృద్ధో ధనినాం పురస్కరః, గర్వానభిజ్ఞో వినయీ
 సదానత స్స నోపలేఖే తనయాననం జరత్ ౪౦ గావో హిరణ్యం
 బహుసస్యమాలినీ వసుంధరా చిత్రపదం నికేతనమ్, సంభావనా బంధు
 జనై శ్చ సంగమో న పుత్రహీనం బహవో ఒప్యమూముహాత్. ౪౧
 అస్యా మజాతా మమ సంతతి శ్చే చ్చరద్యవశ్యం భవితోపరిష్టాత్,
 తత్రాప్యజాతా తత ఉత్తరస్యా మేవం స కాలం మనసా నినాయ. ౪౨
 ఖండన్తనా శ్శివగురుః కృతకార్యశేషో జాయా మచప్త సుభగే కిమతః
 పరం నో, సాంగం వయో ఒర్ధ మగమ త్కులజే న దృష్టం పుత్రాననం
 యదిహ లోక్య ముదాహరంతి ౪౩ ఏవం ప్రియే గతవతో స్సుతదర్శ
 నం చే త్పంచత్వ మైష్యదధ నౌ శుభ మాపతిష్యేత్, అస్యాభ్యు
 పాయ మనిశం భువి వీక్షమాణో నేక్షే తతః పితృజని ర్విఫలా
 మమాధూత్ ౪౪ భద్రే సుతేన రహితౌ భువి కే వదంతి నౌ పుత్ర

భూతోఒః గర్వానభిజ్ఞో గర్వరహితః యతో వినయీ వినయవాత్ యతః సదా
 నతో నమః విపంబిః శివగురు ర్జరత్ జరాం గచ్ఛత్ పుత్రస్య ముఖం నోపలేఖే న
 ప్రాప. అత్ర విషయభేదేన బహుభోల్లేఖనా దుల్లేఖాలంకారః * ఏకేన బహుభోల్లేఖే
 ఒప్యసౌ విషయభేదత ఇత్యుక్తేః. ౪౦ చిత్రపద మాశ్చర్యాస్పదం నికేతనం గృహం
 బహుగుణై రయం సంపన్న ఇతి సంభావనా. ఏలే బహవోఒపి మోహహేతవః పుత్ర
 హీనం శివగురుం నామూముహాత్ స్వస్తి స్వశక్త్యాపాదనేన మోహితం న కృతవంతః
 ౪౧. అస్యామృతో మమ సంతతి రజాతా చే దుపరిష్టా దగ్రే శరది అవశ్యం భవిష్యతి
 తస్మామప్యజాతా చే తత ఉత్తరస్యాం హేమంకలుతో భవిష్యతీ త్యేవం మనోరథైః
 వ్యాప్తాంతఃకరణః కాలం నినాయ నీతవాత్. ౪౨. ఖండత్ భేదయుక్తం మనో
 యస్య కృతః కార్యస్య శేషో యేన స శివగురు ర్భార్యా మచప్తాక్తవాత్. హే సు
 భగే అతః పరం కింకరత్యం నౌ అవయో రంగేనేంద్రియసామర్థ్యేన సహితం వయో
 ఒర్ధ మగమత్ హేకులజే పుత్రాననం న దృష్టం య త్పుత్రసుఖం ఇహ లోక్యం ఇహ
 లోకే త ముదాహరంతి పుత్రేణాయం లోక ఇతి శ్రుతేః. వసంతతిలకా. ౪౩. హే
 ప్రియేఏవం సుతదర్శనం గతవతోః ప్రాప్తవతో రావయోః పంచత్వం మరణ మైష్య
 చేదధ నౌ శుభ మాపతిష్యే దాగమిషే దస్య పుత్రదర్శనస్యాభ్యుపాయ మనిశం భువి
 వీక్షమాణో ఒన్విష్యమాణో నేక్షే న భక్త్యామి తత స్రస్తా న్నమ పితృతో జని ర్జన్త
 నిష్ఫలా ఒభూత్. ౪౪. కించ హే భద్రే సుతేన రహితౌ నావావాం భువి కే వదన్తి?

పాత్రసరణి క్రమతః ప్రసిద్ధిః, లోకే న పుష్ప ఫలకూన్య ముదాహరంతి వృక్షం ప్రవాళసమయే ఫలితం విహాయ రగః ఇతీరితే ప్రాహతదీయ భాగ్యా శివాఖ్యకల్పద్రును మాశ్రయావః, తత్సేవనా న్నాభవితా సునాథ ఫలం స్థిరం జంగమ రూప మైశమ్ ౪౬ భక్తేష్పితార్థపరికల్పనకల్పవృక్షం దేవం భజావ కమిత స్సకలార్థసిద్ధ్యై, తత్రోపమన్యుమహిమా సరమం ప్రమాణం నో దేవతాసు జడిమా జడిమా మనుష్యే ౪౭ ఇత్థం కళత్రోక్తి మను త్తమాం స శ్రుత్వా సుతార్థి ప్రణతైకవశ్యమ్, ఇయేష సంతోషయితుం తపోభి సోస్మార్థమూర్ధాన

కే ౭౬ న వదిష్యంతీత్యర్థః—వర్తమానసామిష్యే వర్తమానవద్వేతి లట్-యతః పుత్ర పాత్రసరణిక్రమతః లోకో ప్రసిద్ధి ర్భవతి-యథా ప్రవాళానాం పల్లవానాం సమయే ఫలితం వృక్షం విహాయ పుష్పఫలకూన్యం వృక్షం కే౭౬ నోదాహరంతి తద్వ దిత్యర్థః ౪౫ ఇత్యేవం భర్తా ఈరితే కథితే సతి తథియా భార్యా సతీ ప్రాహ—జంగమరూపం శివాభిధకల్పవృక్షం ఆశ్రయావః-తస్య సేవనాత్ సునాతైశమిశ్వరసంబంధి స్థిరం ఫలం నా ఆవయో ర్భవితా భవిష్యతి ఉపేద్ధివక్రవృత్తం ౪౬ ఇతో ౭౭ తా-రణా ద్భక్తేష్పితార్థపరికల్పనే కల్పవృక్షం దేవం కం శుఖం శివ మితి యావత్ సకలార్థ సిద్ధ్యై భజావః-యద్వా ఇతో ౭౭ దేవా దస్యం క మేవంభూతం దేవం భజావః? ఏవం భూతాదన్యస్యాభావాత్. శివోపాస్తితః సకలార్థసిద్ధి ర్భవతీత్యత్ర ప్రమాణా కాంతాయామాహ—తత్రోపమన్యో ర్మహిమా మాహాత్మ్యం పరమం ప్రమాణం ఏవం హి మహాభారతే శ్రూయతే. * ఉపమన్యు కిల వయః పిబతో మునిబాలకా నవలొక్య ఆత్మాగ్రహేణ మాతరం దుగ్ధం యాచితవాక్ తన్నాతా చ దారిద్ర్యవశేన దుగ్ధాభావా త్పిప్లేన త ద్విధాయాయచ్చత్. స చ తదేవ పీత్వా దుగ్ధం మయా పీత మితి మన్యు మానో ననర్త తదేతత్ సర్వం జ్ఞాత్వా కుమారా జహసు స్తతో హస్యకారణం వృచ్చతే ౭౭ మాతా దారిద్ర్య మావేదయత్. తత్ జ్ఞాత్వా మహేశ్వర మారాధ్య ఊరా ఖ్యిధిపతిత్వం ప్రాపేతి. నను పాపానాద్యాత్మతయా జడాభ్యో దేవతాభ్యః కథం నిఖలార్థసిద్ధి రిత్యాశంక్యాహ—న హి దేవతాసు జడిమా జాడ్యం కింతు శ్రద్ధాభక్తిహినే దేవతాస్యరూపానభిక్షే మనుష్యే స ఇత్యర్థః. వసంకలికా ౪౭. ఏవంప్రకారా మనుత్తమాం భార్యోక్తిం శ్రుత్వా సః పుత్రార్థి సోమన్యు చంద్రస్యార్థేనోపలక్షితో మూర్ధాయన్య తం ప్రణతైకవశ్యం ఉపార్థం ఉమాచుసాయం ఈశం తపోభి సంతోష

ముమూర్షమీశమ్ ౪౦ తస్యోపధామ కిల సన్నిహితా ఒపగై కా
 స్నాత్వా సదాశివ ముపాస్త జలేన తస్యాః, కందాశనః కతిచి దేవ
 దినాని పూర్వం పశ్చాత్తదా స శివపాదయుగాబ్జభృంగః, ౪౯.
 జాయాఽపి తస్య విమలా నియమోపతాపై శ్చిక్షే శ్చ కాయ మనిశం శివ
 మర్చయన్తీ, ఊత్రే వృషస్య నివసంత మజం స భర్తుః కాలోఽత్యగా
 డీతి తయో స్తవగో రనేకః ౫౦ దేవః కృపాపరవశో ద్విజవేషధారి
 ప్రత్యక్షతాం శివగురుం గత ఆత్తనిద్రమ్, ప్రోవాచ భోః కిమభివాం
 ఛసి కిం తప స్తే పుత్రార్థితేతి వచనం స జగాద విప్రః ౫౧ దేవో
 ఒప్యపుచ్చ దధ తం ద్విజ విద్ధి సత్యం సర్వజ్ఞ మేక మపి సర్వగుణోప
 పన్నమ్, పుత్రం దదామ్యస్య బహుళా విపరీతకాం స్తే భూరాయుష
 స్తనుగుణా నవద ద్విజేశః ౫౨ పుత్రోఽస్తు మే బహుగుణః ప్రథి

యతుం ఇమేష ఇచ్చతి స్త ఉపజా ౪౦ తస్యోపధామధామ్నః ప్రాసాదస్య సమీపే
 స్థితాఒచగా జలవహో ఏకా నదీ తస్యా జలే స్నాత్వా స శివగురుః పూర్వం కతిచి
 ద్దినాన్యేవ కందాశన స్సౌ నదాశివ ముపాస్త పశ్చాత్త శ్చ శివచరణద్వంద్వకమల
 భృంగస్సౌ శివపదాబ్జ మకరందాతిరిక్తకందాద్యాస్వాదనవర్జితస్సన్నపాస్తేత్యర్థః. వసం
 తతిలకం వృత్తం ౪౯. తస్య భర్త ర్జాయాఽపి విమలా వృషస్య ఊత్రే వసంత
 మజం స్వయమేవావిర్భూతం స తు కేనచి త్థాసికం శివ మర్చయంతీ నియమకృతై
 రుపతాపై ర్షయమాత్మకై రుపతాపై ితివా నియమైశ్చోపతాపై శ్చేతివా కాయం
 దేహం చిక్షే శ్చ ఇత్యేవం ప్రకారేణ తపతో స్తవః కుర్వతో స్తయో ర్దంబతోః స
 ప్రసిద్ధః కాలో ఒనేశో ఒత్యగాత్. ౫౦. కృపాపరవశో దేవో మహాదేవో ద్విజవే
 షధారీ ప్రత్యక్షతాం ప్రాప్తః ప్రాప్తనిద్రం శివగురుం ప్రోవాచ—భో శ్చివగురో
 కి మభివాంఛసి? కిమపినేత్యాశంక్యాహ—కిం తప స్తే నిష్కామస్య తప తవః కిం? న
 కిమపి. తథాచ తపసి ప్రవృత్తస్యే లే కామనా ఒస్తీ త్యనుమీయతే ఏవముక్తః స
 విప్రః శివగురుః పుత్రార్థితా సుతస్య ప్రార్థనేతి జగాద. ౫౧ అథ దేవో ఒపి తం శివ
 గురు మపృచ్ఛత్. హే ద్విజ మదుక్తం సత్యం విద్ధి జానీసి. పాతాంతరే తన్నదుక్తం
 సర్వజ్ఞం సర్వగుణోపపన్న మల్పాయుషం ఏక మేవ సుతం దదామి కింవా విపరీత
 కా విపరీతా అసర్వజ్ఞా అల్పగుణా భూరాయుషో బహుళా పుత్రా
 లే కుభ్యం దదామి ఏవముక్తో ద్విజేశ శ్చివగురు రవదత్. ౫౨. యదువాచ, తదుదా
 హరతి—బహుగుణః ప్రథితానుభావః సర్వజ్ఞతాయా అక్రయః పుత్రో మే ఒస్తు

తానుభావ స్సర్వజ్ఞతాపద మితీరిత ఆబభాషే, దద్యా ముదీరితపదం
తనయం తపో మా పూర్ణో భవిష్యసి గృహం ద్విజ గచ్ఛ దాతైః.
౫౩ ఆకర్ణయన్నితి బుబోధ స విప్రవర్య స్తం చాబ్రవీన్నిజ కళత్ర
మనిన్దితాత్మా, స్వప్నం శశంస వనితామణి రస్య భార్యా సత్యం భవి
ష్యతి తు నౌ తనయౌ మహాత్మా ౫౪ తౌ దంపతీ శివశౌ నియతౌ
స్మరంతౌ స్వప్నేక్షితం గృహగతో బహుదక్షిణాన్వైః, సంతర్ప్య విప్ర
నికరం తదుదీరితాభి రాశీర్భి రాపతు రసల్ప ముదం విశుద్ధా ౫౫.
తస్మిన్దినే శివగురో రుపభోక్తృనాగే భక్తే ప్రవిష్ట మభవ త్ప్రీతి లై
వతేజః, భుక్తాన్మ విప్రవచనా దుపభుక్తశేషం సోఽభుక్తు సాఽపి
నిజభర్తృపదాబ్జభృంగీ ౫౬ గర్భం దధార శివగర్భ మసౌ మృగాక్షీ
గర్భోఽప్యవర్ధత శనై రభవ చ్ఛరీరమ్, తేజోఽతిరేకవినివారిత
దృష్టిపాతవిశ్వం రవేర్దివసమధ్య ఇవోగ్రతేజః ౫౭ గర్భాలసా
భగవతీ గతిమాంద్యమిషదాపేది నాద్భుతమిదం ధరతే శివం

ఇత్యుక్తో దేవ ఉవాచ—ఉదీరితానా ముక్తానాం గుణానాం పద మాశ్రయం వృత్తం
దద్యాం దాస్యామి తస్మా త్తపో మా తురు పుత్రోత్పత్త్యా త్వాన్తో భవిష్య సీత్యుతో
దాతై ర్భార్యయా సహ హే ద్విజ గృహం గచ్ఛ ౫౩. ఇత్యేవం ప్రకారేణ
శృణ్వో స విప్రవర్యః శివగురుబుబోధ. ప్రబుద్ధ శ్వానిదితాత్మా స స్వభార్యాంతం
స్వప్న మబ్రవీత్—ప త్యుక్తం శ్రుత్వా చాస్య విప్రవర్యస్య భార్యా యోషిన్తణి
శృశంస ఉక్తవతీ. సత్య మావయౌ ర్మహాత్మా పుత్రో భవిష్యత్యేవ సంశయౌ నాస్తీ
త్యర్థః. ౫౪. విప్రనికరం బ్రహ్మణసమూహం ౫౫ భక్తేఽన్నే. భుక్త మన్నం యై
స్తేషాం విప్రాణాం వచనా త్తదుపభుక్తశేషం శివతేజోయుక్త మన్నం నః శివగురు
రభుక్తు భర్తృచరణారవిందభ్రమరీ సా సత్యపి అభుక్తు. ౫౬. తతో యద్వృత్తం
తదాహ—గర్భమితి. అసౌ మృగాక్షీ శివః గర్భే మధ్యే యస్య తథాభూతం గర్భం
దధార గర్భోఽపి శనై రవర్ధత. వర్ధమానే చ శనై శరీరం అభవ త్తద్విశిష్టి—
తేజోఽతిరేకేణాతిశయన వినివారితో విశ్వేషాం దృష్టిపాతో యేన కల్. రాజదస్తా
దిషు పరమితి విశ్వకట్టస్య పరినిపాతః. మధ్యాహ్నా మార్యస్యోగ్రతేజ ఇవ. ౫౭.
యా శివంధరతే సా గర్భాలసా భగవతి కించిద్గతిమాంద్యం ప్రాపేరీద మద్యోకం స
భవతి. కథంభూతం శివం యః పాతాళమహాతలతలాశలరసాతలమతలవితలభూతల
భూర్భువఃస్వర్గమర్జనైకస్య త్యాఖాని చతుర్దశాని భువనాని విభ్రతే ఘన శ్చ

యా, యో విష్టపాని భిభృతే హి చతుర్దశాపి యస్యాపి మూర్తయ ఇమా వసుధాజలాద్యాః ౫౮ సంవ్యాప్తవా నపి శరీర మశేష మేవ నోపాస్తి యావిరసతా మకృతా త్ర కాంచిత్, యజ్ఞార్వ మేవ మహాసా దురతిక్రమేణ వ్యాప్తం శరీర మదసీయ మముష్య హేతోః ౫౯ రమ్యాణి గంధకుసుమాన్యపి గల్గమ్నై నాథాతు మైశిత భరాత్కిము భూషణాని, యద్య ద్గురుత్వేన మస్తి పదార్థజాతం తత్త ద్విధారణవిధా వలసా బభూవ ౬౦ తాం దాహృదం భృశ మబాధత దుశ్శరారిః ప్రాయః పరం కిల న ముంచతి ముంచతే ౬౧, ఆనీత దుర్లభ మపోహతి యాచతే ౬౨న్య త్తచ్చాప్యపోహ్యా పునరన్వతి సా ౬౩న్యవస్తు. ౬౪ తాం బంధుతా ౬౫మ దుష్క్రోదోహదార్తిరదాయ దుర్లభ మనర్థ మపూర్వవస్తు, ఆస్వాద్య బంధుజనదత్త మసౌ జహర్ష హ హం

యస్య శివస్యేమా వసుధాజలాద్యా మూర్తయా స్తదుక్తం — క్షీలిహతహక్షేత్ర భాంభః ప్రభంజనచంద్రమస్తపనవియదిత్యప్తా మూర్తీ ర్నమో భవ బిభృతే ఇతి. ౫౮. అసౌ శివ స్సర్వ మేవ శరీరం సంవ్యాప్తవా నప్యత్ర శరీరే కాంచి దుపాస్తిం కించి దుపక్షేపం అధికప్రక్షేపం నావిరకృత నైవ ప్రవృత్తివాక్ యద్యస్తా దురతిక్రమేణ తేజసా ౬ముష్యాః సత్యా ఇదం శరీరం పూర్వ మేవ వ్యాప్త మముష్య హేతో రస్తా త్కారణా దిత్యర్థః నిమిత్తపర్యాయప్రయోగే సర్వాసాం ప్రాయదర్శన మితి వక్తీ. ౫౯ మనోజ్ఞానీ గంధపుష్పాణ్యప్యన్యై సత్తై కామనా మాధాతుం సమర్థాని నాభూవన్ భూషణాని కిము? కిం బహునా యద్యత్పదార్థజాతం గురుత్వాస్పదం తస్య తస్య విధారణవిధౌ సా ౬౧సా త్రప్యేష మందోద్యమా బభూవ. ౬౦. యద్య ప్యేషం తథా ౬౨సి తాం సతిం. ని. దోహదం దాహృదం శ్రద్ధాలాసం చ సమం స్పృత మితి హలాయుధా ద్దాహృదం గల్గణీమనోరథో భృశ మత్యంతం ఆబాధత శరం హింసాం ఋచ్చతి గచ్ఛతీతి శరారిః వక్షవిశేషః 'అచ ఇ' రిటీః ప్రత్యయః. ని. శరారి రాటి రాడి శ్చేత్యమరః. తథాచ యథా దుష్ట శరారిః ప్రాయః పరం న ముంచతి, ముంచతే ౬౩ీతి ప్రసిద్ధం తద్వ దిత్యర్థః. బాధప్రకార మాహ-ఆనీతం యద్దుర్లభం త దపోహతి త్యజతి అన్య ద్యాచతే త చ్చాప్యపోహ్యా పరిత్యజ్య పున రన్య ద్వస్తు సా వాంఛీతిత్యర్థః. ౬౪. తాం ప్రతి దుర్లభ మనర్థ మమూల్య మపూర్వం వస్తు సమాదాయ బంధుసమూహ ఆగమత్ - బంధుతాం విజినప్తి—ఉపశ్రుతా దోహదస్య జహర్షాదస్మాద్వి ర్యయా సా బంధుజనదత్త మసౌ సతీ ఆస్వాద్య జహర్ష. హ హతః

త గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతుః ౬౦ మానుష్యధర్మమనుసృత్య
మయేద ముక్తం కా ౭పి వ్యథా శిః మహా భరణేన వధ్యాః, సర్వ
వ్యథావ్యతికరం పరిహర్తుకామా దేవం భజంత ఇతి తత్త్వవిదాం ప్రవా
దః ౬ ఉక్త్వా నిసర్గధవశేన మహీంసా సా స్వాత్మాన మైక్షత సమూ
ఢ ముపాత్తనిద్రా, సంగీయమానంపి గీతవిశారదాశ్చైర్విద్యాధర
ప్రభృతిభి ర్విసయోపయాతైః. ౬౧ ఆకర్ణయ జ్ఞయజయేతి వర స్థధానా
రక్షేతి శబ్ద మవలోకయ మాం దృశేతి, ఆకర్ణ్య నోద్ధితవతి పునరుక్త
శబ్దం సా విస్మితాకిల శృణోతి నిరీక్ష్యమాణా ౬౨ సర్వోక్తికృత్యా
మపి ఖద్యమానా కించాపి చంచ తరమంచరోహే, జిత్వా ముదా
న్యానతిహృద్య విద్యాసింహాసనే సా స్థితిమిక్షతే స్త ౬౩ సమా
నతా సాత్వికవృత్తిభాజాం విరాగతా వైషయికప్రవృత్తౌ, తస్యాః స్త్రి
యో గర్భగపుత్రచిత్రచరిత్రశంసిన్యజనిష్ట చేష్టా ౬౪ తద్రోమవల్లీ

గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతు రితి జగాద చేతి శేషః ౬౦. హాంలేతీదం మయా
మానుష్యధర్మ మనుసృత్యోక్తం. యత శ్చివస్య మహాన స్తేజసో భరణే ధారణే వధ్యా
మమ కాపి వ్యథా పీడా నాస్తి ఏతదపి కుత ఇతి చే తత్రాహ—సర్వపీడానంపర్కం పరి
హర్తుకామా దేవం భజంత ఇతి తత్త్వవిదాం ప్రవాద ఇత్యత ఇత్యర్థః. ౬౧. నిసర్గధవ
శేన స్వభావతః శ్వేతేనాతిశయేన మహతోక్తా వృషభేణ సమ్యగూఢం పునశ్చ గీత
విశారదై ర్గంధర్వాదిభి రాశ్చై ర్యుక్తై స్తత్సాన్నివిభిర్వా విద్యాధరప్రభృతిభి ర్విసయే
నోప సమీపే యాతైః ప్రాప్తై స్సంగీయమాన మాత్మానం ప్రాప్తనిద్రా సా సతీ విక్షత.
౬౨. పునశ్చ జయ జయేతి రక్షేతి మా మాం దృశా కృపాదృష్ట్యావలొకయేతి శబ్దం
వరం దధానాప్రయచ్ఛతీ సతీ ఆకర్ణయత్ శ్రుత్వా విస్తయం ప్రాప్తోద్ధితవతి తస్తతో
నిరీక్షమాణాసా పునరుక్తశబ్దం న శృణోతి స్త ఆకర్ణ్య నోద్ధితవతితి వా సంబంధః.
౬౩. కించ చం చ తరస్య స్ఫురత్తరస్య మంచస్య శయ్యాయా రోహే ఆరోహణే ౭పి
సర్వోక్తి కృత్యాం పరిహసోక్తే ర్యుక్తే ౭పి ఖద్యమానా ౭న్యాన్ జిత్వా ౭తిహృద్య
విద్యాయా స్సరస్వత్యా సింహాసనే స్వస్య స్థితి మిక్షతే స్త. అతిహృద్యే విద్యా
సింహాసనే ఇతి వా ఇంద్ర. ౬౪. సాత్వికవృత్తిభాజాం సతాం సమానతా
కుల్యతా వైషయికప్రవృత్తౌ విషయగోచరప్రవృత్తౌ విరాగతా వైరాగ్యం తస్యాః
స్త్రియః సత్యా ఏతాదృశీ చేష్టా గర్భగతస్య పుత్రస్య చిత్ర మాశ్చర్యరూపం
య చ్చరిత్రం తచ్చంసిన్ తద్జాపికా అజనిష్ట. ఉపేంద్రవల్ల. ౬౫. తద్రో

రురుచే కుచాద్యాః పృణ్వాత్పృథాధున్యరుశైవలాళిః, యత్నా చ్చిశో
రస్య కృతే ప్రశస్తో న్యస్తో విధాత్రేవ నవీనవేణుః ౬౦ పయోధరద్వం
ద్వమిషాదముష్యాః పయఃపిబత్సర్థవిధానయోగ్యో, కుంభో నవీనా
మృతపూరితో ద్వా వంభోజయోనిః కలయాంబభూవ ౬౧ ద్వైత
ప్రవాదం కుచకుంభమధ్యేమధ్యే పున ర్తాధ్యమికం మతం చ, సుభూమి
ణేర్గర్భగ ఏవ సోఽర్థో ద్రా గర్హయామాస మహాత్మగర్హమ్ ౬౨
లగ్నే శుభే శుభయుతే సుఖవే కుమారం శ్రీపార్వతీవ సుఖినీ శుభ

— శ్రీశంకరభగవత్పాదపూజ్యావతారఘట్టః —

వీక్షితే చ, జాయా సతి శివగురో ర్నిజతుంగసంస్థే సూర్యే కుజే రవి
మవల్లి కుచలక్షణా వద్రీ పర్వతా వాపృణ్వతి యా ప్రథా నైవ ధునీ నదీ తస్యా
ఉరుశైవలాళిః మహతీ శైవాలపక్షిః రురుచే రేజే అస్య శిశోః కృతే యత్నా
ద్విధాత్రా స్థాపితః ప్రశస్తో వేణురీచేత్పృత్యేతా ఇంద్ర. ౬౦. అస్యః సత్యాః
పయోధరద్వంద్వమిషా త్కుచయుగ్మవ్యాజేన దుగ్ధపిబత్సర్థస్య పానస్య విధానే
యోగ్యో నవీనామృతపూరితో ద్వా కుంభో పద్మయోని ర్భ్రష్ట కలయాంబభూవ
రచయామాస. * కైకవాపహ్నుతి ర్వ్యక్తో వ్యాజాద్యై ర్నిహ్నుతైః పదైః ఉప
జాతః. ౬౧. కుచకుంభమధ్యే ద్వైతప్రవాదం తయో ర్తధ్యే పున ర్తాధ్యమికం మతం
కున్యమతం చ సుభూమిణే గర్భగ ఏవ సో ఽర్థో బాలతో ద్రాక్ ఝటితి గర్హ
యామాస యతో మహాత్మభి ర్గర్హ్యం నింద్యం భేదవాదకున్యమతయోః ప్రతిషే
ధాయ గర్భగేణార్థేణ స్తనయో రభేదస్య తన్తధ్యగతావకాకాభావస్య చ సంపాదన
మితి ఫలాత్ప్రేక్షా. ఇంద్ర. ౬౨. లగ్నే శుభేన గ్రహేణ యుతే యుక్తే శుభేన
తేన దృష్టే చ పున శ్చ సూర్యాదౌ న్యతుజ్గన్ధే నిజతుంగా ఉచ్చస్థానాని సూర్యాదీనా
క్రూరేషుణోక్తాని. * అజ పృథగ్ మృగాత్తనా కుశీరా ఝష వణిజౌ చ దివాకరాది
కుంగా ఇతి. తిజో మేషః మృగో మకరః అంగనా కన్యా కుశీరః కర్మః ఝషః
మీనః పణిక్ తులా తథా చ సూర్యే మేషస్థే కుజే భామే మకరస్థే రవికుజే
మంజీ తులాస్థే గురౌ చ కేంద్రే చతుర్థాద్యన్యతమరాశిస్థే చ కారా వుక్తా
నుక్తసముచ్చయాక్థా శివగురో ర్భార్యా సతి సుఖినీ సఖవతీ, నత్వన్యస్త్రీవ ద్విజితా
కుమారం శిశుం సుఖవే యథా శ్రీపార్వతీ కుమారం స్కందం సుఖవే, తద్వత్.
అనేన గర్భప్రవేశాదికం మాయయా ప్రదర్శ్య నదాళివః శంకరాచార్యయోగిణ

సుతే చ గుకా చ కేంద్రే ౭౧ దృష్ట్వా సుతం శివగురు శ్శివవారిరాశౌ
మగ్నో ౭౨ శి శ్చి మనుసృత్య జలే న్యమాంతీత్, వ్యక్రాణయ ద్భహు
ధనం వసుధాశ్చ గా శ్చ జన్తోక్తకర్తవిధయే ద్విజపుంగవేభ్యః. ౭౨.
తస్మిన్ దినే మృగకరింద్ర తరతుసింహసర్పాఖముఖ్యబహుజంతుగ
ణా ద్విషంతః, వైరం విహాయ సహచేరు రతీవ హృష్టాః కంఢామపా
కృషత సాధుతయా నిఘృష్టాః ౭ మృతౌ లతాశ్చ కుసుమరాశిఫలాన్య
ముంద న్నద్యః ప్రసన్నసలిలా నిఖిలా స్తదైవజాతా ముహూర్జలధరో
౭౨ నిజం వికారం భూభృద్గణాదపి జలం సహసోత్పపాత ౭౪.
అదైవితవాదివిపరీతమతావలంబి హస్తాగ్రవర్తివరపుస్తక మప్యకస్తాత్,
ఉచ్చైః పపాత జహసు శ్రుతిమస్తకాని శ్రీవ్యాసచిత్తకమలం వికచీబ
భూవ ౭౫ సర్వాభి రాశాభి రలం ప్రనేదే వాతై రభావ్యద్భుత
దివ్యగంధైః, ప్రజజ్వలే ౭౨ జ్వలన్తై స్తదానీం ప్రదక్షిణీభూతవిచిత్ర

ప్రాదురభూ దితి దర్శితం వసంతతిలకాచ్ఛందః ౭౧ సుతం దృష్ట్వా శివగురుః శివ
వారిరాశౌ సుఖసముద్రే మగ్నో ౭౨ శి శ్చి సామర్థ్యమనుసృత్య జలే న్యమాంతీత్
నిమజ్జితవాక్ తదనంతరం బహుధనం వసుధా శ్చ గా శ్చ పుత్రజన్మస్య కర్తవ్య కర్తవ్యో
విధయే విధానాయ ద్విజపుంగవేభ్యో బ్రాహ్మణవరేభ్యః శాస్త్రజ్ఞేభ్యః పాలేభ్యః
వ్యక్రాణయత్ దత్తవాక్ ౭౨. తరతు ర్వాత్మిన్ః మృగాదయో బహుజంతుగణాః
వరస్సరం ద్విషంతో ౭౩ తస్మి న్దినే వైరం విహాయాతీవ హృష్టాః సహ చేరుః పునశ్చ
సాధుతయా నిఘృష్టాః సమ్యక్తయా ఆన్యోన్యం సంఘర్షణం ఖర్జనం కుర్వంతః కంఢా
మపాకృషత కంఢ్వపాకరణం కృతవంశః. ౭౩ తస్మిన్ దినే మృతౌ లతా శ్చ పుష్ప
రాశీన్ ఫలాని చాముంచత్ తదైవ సకలా నద్యః ప్రసన్నజలాః జాతాః. జలధరో ౭౨
నిజం వికారం జలం ముహూ రముంచ దితి పచనవిపరీతామేన సంబంధనీయం. భూభృ
ద్గణా త్పర్వతసమూహా దపి జలం సహసోత్పపాత ౭౪. కించాదైవితవాదిభ్యో విపరీతం
మత మవలంబితుం శీలం యేషాం తేషాం హస్తాగ్రవర్తివర పుస్తక మపి ఆకస్తా దుచ్చైః
పపాత శ్రుతిమస్తకాని వేదాంతాః జహసుః శ్రీవ్యాసస్య చిత్తకమలం వికచీబభూవ
వికాశం స్రావ ౭౫. కించ సర్వాభి రాశాభి ర్దిశ్చ రలం ప్రనేదే భావే. ప్రత్యయః—
సర్వా దిశో ౭౬ శయేన ప్రసన్నా బభూవు రిత్కర్థః. అద్భుతో దివ్యో గంధో యేషాం
తే తై ర్వాతై రభావి. వాయవో ౭౭ దృతదివ్యగంధా శ్చాభూతా. ప్రదక్షిణీభూతాః
విచిత్రాః కీలా శ్చాల్లా యేషాం తైః జ్వలన్తై రగ్నిహోత్రాగ్నిభి రపి తదానీం ప్రజ

కీలైః. ౭౬ సుమనోహరగంధినీ సతాం సుమనోవద్విమలా శివంకరీ
 సుమనోనికరప్రచోదితా సుమనోవృష్టిరభూత్తదాఽద్భుతమ్ ౭౭
 లోకత్రయీ లోకదృశేవ భాస్వతా మహీధరేణేవ మహీ సుమే
 రుణా, విద్యావినీత్యేవ సతీ సుతేన సా రరాజ తత్తాదృశరాజతేజసా.
 ౭౮. సత్కారపూర్వమభియుక్తముహూర్త వేదివిప్రా శ్శశంసు రభి
 వీక్ష్య సుతస్య జన్త, సర్వజ్ఞ ఏవ భవితా రచయిష్యతే చ శాస్త్రం
 స్వతంత్ర మథ వాగధిపాంశ్చ జేతా ౭౯ కీర్తిం స్వకాం భువి విధా
 స్యతి యావదేషా కింబోధితేన బహునా శిశు రేష పూర్ణః, నాపుచ్ఛి
 జీవిత మనేన చ తైర్నుచోక్తం ప్రాయో విదన్నపి న వక్త్యశుభం
 శుభజ్ఞః ౮౦ తద్ధాతిబంధుసుహృద్విప్లవనాంగనా స్తా స్తం సూతికా

శ్వలే తథాభూతా అగ్నయో ౭౬ ప్రజ్వలితా బభూవుః అత్రాపి భావే ప్రత్యయః
 ఉపజా. వృ ౭౬ కించ తదా తస్మిన్ కాలే సుమనోహరో గంధో ౭౭స్యాస్తీతి తథా
 సతాం సుమనశ్చంద్రం యన్తన స్తద్వద్విమలా శివం సుఖా కరోతీతి తథా సుమనసాం దేవా
 నాం నికరైః సమూహైః ప్రచోదితా ప్రేరితా సుమనసాం పుష్పాణాం వృష్టి రద్భుతం
 యథా స్వాత్తథా ౭౭భూత్ యమకాలంకారః * అథే సత్యర్థభిన్నానాం వర్ణానాం
 సా పునశ్శృణోః * యమక, మిత్యుక్తే * విషమే స స జా గురు స్స మే స భ రా లో ౭౭ధ
 గురు ర్వియోగినీ. ౭౭. లోకత్రయీ లోకదృశా లోకనేత్రేణ భాస్వతా సూర్యేణ
 మహీ సుమేరుణా చర్వతేనేవ విద్యావినయేన సా సతీ తు లేన సుతేన రరాజ. సుతం విశి
 నష్టి—తాదృశానా మతిప్రసిద్ధానాం రామచంద్రప్రభృతిరాక్షాం లేజో యస్తిం
 నేన, యద్వా లేజసాం రాజేతి రాజలేజ స్తాదృశం సూర్యాదితుల్యం రాజలేజో యస్తిం
 నైనేత్యర్థః. అత్రాభిన్నే దీప్తిలక్షణే సాధారణే ధర్మే ఏకనైవ బహుభూతానో
 హేదానా నైలావమా ఇంద్రవజ్ర. ౭౮. సత్కారపూర్వమభియుక్తావినీయుక్తా
 ముహూర్తవేదినో విప్రాః సుతస్య జన్త వీక్ష్యలోచ్య శశంసు రేష తవ పుత్రః సర్వజ్ఞో
 భవిష్యతి పున శ్చ స్వతంత్రం శాస్త్రం రచయిష్యతే. అథ వాగధిపాం శ్చ జేతా భవి
 ష్యతి. వసంత. ౭౯. కించ యావ దేషా భూ స్తావ త్వకాం కీర్తిం భువి విధాస్యతి
 కిం బహునా బోధితే నైష తవ శిశుః పూర్ణో ౭౯. జీవితం చ లేన శివగుణా న చ
 పృష్టం. న చ తై ర్నుక్తం యతః ప్రాయో జాన న్నచ్యశుభం శుభజ్ఞః నైవ వక్తి.
 ౮౦, అథో ౭౯సంకరం తద్ క్షాతిబంధు సుహృద్విప్లవనానా మంగనా ఉపాయశేనో

గృహనివిష్ట మథో నిదధ్యుః, సోపాయనా స్త మభివీక్ష్య యథాని
దాఘే చంద్రం ముదం యయు రతివ సరోజవక్త్రమ్ ౮౧. తత్సూతి
కాగృహ మవైక్షత న ప్రదీపం త త్తేజసా యదవభాత మభూత్సా
యామ్, ఆశ్చర్య మేత దజనిష్ట సమస్తజంఘో స్త న్తందిరం వితిమిరం
య దభూ దదీపమ్. ౮౨ యత్పశ్యతాం శిశు రసౌ కురుతే శ మగ్యగ్రిం
తేనా కృతాస్య జనకః కిల శంకరాఖ్యామ్, యద్వా చిరాయ కిల శం
కరసంప్రసాదా జ్ఞాత స్తతో వ్యధిత శంకరనామధేయమ్ ౮౩.
సర్వం విద త్సకలశ క్తియుతో ౭వి బాలో మానుష్యజాతి మనుసృత్య
చఘార తద్వత్, బాల శ్శనై ర్హసితు మారభత క్రమేణ స్రప్తుం
శశాక గమనాయ పదాంబుజాభ్యామ్ ౮౪ బాలే ౭థ మంబే కిల
శాయితే ౭స్తిం త్సతాం ప్రసన్నం హృదయం బభూవ, సంవీక్షమాణే
మణిగుచ్ఛవర్యం విద్వన్ముఖం హంసవిసీల మాసీత్ సంతాడయన్
హంత శనైః పదాభ్యాం పర్యంకవర్యం కమనీయశయ్యమ్, విభేద

పహారేణ సహ వర్తమానా స్తా స్తం సూతికాగృహనివిష్టం దద్యతు స్తం సరోజ
ముఖం ఆభి నమంతా. ద్వీత్యాత్మంతం ముదం చ యయుః యథా నిదాఘే గ్రీష్మర్త
సూర్యాతపేన తప్తా శ్చంద్రం వీత్యాత్మంతం ముదం ప్రాప్నువంతి తద్వత్. ౮౧. న
విద్యతే ప్రదీపో యస్మిన్ నైకభేత్వాదివ న్నకభేన సమానః. న ప్రదీపం న క్ష పా
యాం రాత్రే తస్య శిశో నైజసా యదవభాత మభూ త్ త్సూతికాగృహం సర్వో
జనో ౭వైక్షత ఏత త్సర్వజంతో రాశ్చర్య మజనిష్ట యదదీపం న త్తస్య మందిరమతి
మిరమభూ దిత్యర్థః. ౮౨ అథ శంకరనామధేయే ప్రవృత్తినిమిత్తద్వయ మాహ--యచ్చే
న కారణేనాసౌ బాలకః పశ్యతాం జనానా ముత్కృష్టం శం సుఖం కురుతే, తేనాస్య
జనకః ప్రసిద్ధాం శంకరాఖ్యాం ఆకృత కృతవాన్, యద్వా చిరకాలా ఛంకరప్రసాదా
జ్ఞాత స్తతస్సా ఛంకరనామధేయం వ్యధితాకృత ౮౩. తద్వత్ బాలవ త్పాదకమలా
భ్యాం గమనాయాదా స్రప్తు ముదరేణ సర్పణం కర్తుం సమర్థో బభూవ. ౮౪. అస్మిన్
బాలే మంచే శాయితే సతి సతాం హృదయం ప్రసన్నం బభూవ మణిగుచ్ఛవర్యం
వీక్షమాణే సతి విదుషాం ముఖం విగతసీల మథూత్ ఉపజాతివృత్తమ్. ౮౫ కమ
నీయా సుందరీ శయ్యా శయనీయం యస్మిం సత్పర్యంకకేవ్రం శనైః పదాభ్యాం సం
తాడయన్ సన్నివేశేణ భేదవాదినాం యే ఇంద్రా న్తేషాం. సమూహో నృద్యకృతధా తి
భేద విదదార. అత్ర తాడనవిభేదనయో గ్లాతుకార్యయో ర్విరుద్ధభిన్న దేశత్వా దసంగతి

సద్య శ్శతధా సమూహా విభేద వాదీంద్రమనోరథానామ్. ౮౫.
 ద్విత్రాణి వర్ణాని వదత్యముష్టి ద్వైతిప్రవీరా దధు రేవ మానం,
 ముదా చలత్యంఘ్రిసరోరుహాభ్యాం దిశః పలాయంత దశాపి సద్యః.
 ౮౬ ఉదచారయ దర్భకో గిరః పదచారా నతనో దనంతరమ్, వికలో
 ఒభవ దాదిమా త్తయోః పికలోక శ్చరమా న్తరాలకాః ౮౭ నవవి
 ద్రుమపల్లవాస్తృతా మివ కాశ్చీరపరాగపాటలామ్, రచయ న్న చలాం
 పదత్విషా స చచారేందునిభ శ్శనైశ్శనైః ౮౮ మూర్ధని హిమకరచి
 హ్నం నిటలే నయనాంక మంసయో శ్శూలమ్, వపుషి స్ఫుటికసవర్ణం
 ప్రాజ్ఞా స్తం మేనిరే శంభుమ్ ౯౦ రాజ్యశ్రీ రివ నయకోవిదస్య
 రాజ్ఞో విద్యేవ వ్యసనదవీయసో బుధస్య, శుభ్రాంశో శ్శచి రివ శార

రుంకారః *విరుద్ధభిన్న జేశత్వకార్య హేతోర్వి రసంగతి రిక్తుక్తేః ౮౬. ద్విత్రాణి వర్ణాని
 అనుష్టిక బాలే వదతి సతి ద్వైతిప్రవీరా మానమేవ దధుః చరణకమలాభ్యాం ముదా
 చలతి సతి లే సద్యః దశాపి దిశః పలాయంత పలాయనం కృతవంతః * చమలాతికయో
 శ్చిన్దు కాశ్యే హేతుప్రసక్తిజే. ౮౭. అర్భకో గిర ఉదచారయ త్వ)వ రితవాక్ అను
 కరం పదచారా నతనోత్ విస్తారికవాక్ తయో రాజ్యశ్రీప్రవర్తనపాదచారవిస్తారయో
 ర్నభ్యే గిరః ప్రవర్తనా త్పికలోకః సరోర్వి ఒపి కోకిలో వికలో ఒభవత్ చరమా
 దంత్యా త్పాదచారవిస్తారా న్తరాలకో హంసో వికలో ఒభవత్ వియోగినీ. ౮౮.
 అచలాం భూమిం పాదత్విషా చరణకాంత్యా నవీనై ర్విద్రుమస్య రత్నవృక్షస్య పల్లవై
 రాస్తృతా మివ. ని. విద్రుమో రత్నవృక్షే ఒపి ప్రవాళే ఒపి పుమా నయ మితి మే
 దినీ. కాశ్చీరపరాగైః పాటలాం శ్వేతరక్తా మివ రచయన్ చంద్రకుల్బుభృతుః శనైశ్చ
 చార. ౮౯. మూర్ధని హిమకరస్య శీతకిరణస్య చంద్రస్య చిహ్నం నిటలే లలాటే న
 యనస్య నేత్రస్యాంకం చిహ్న మంసయో స్పృంధయో శ్శూలం వపుషి స్ఫుటికేన
 సమానవర్ణం ప్రాజ్ఞా వీక్ష్య శంభుం మేనిరే. అనుమాలంకారః వృత్తం గీతిః * ఆర్యా
 ప్రథమదశోక్తం యతి కథమపి లక్షణం భవే దుభయోః, దశయోః కృతయతిశోభాం
 తాం గీతిం గీతవాక్ భుజంగేశ ఇతి లక్షణాత్. లక్ష్యత త్నప్తగణా గోపేతా భవతి
 నేనా విషమే జః, షష్టో ఒయం నలఘూనా, ప్రథమే ఒర్థే వియత మాత్యాయా
 ఇత్యార్యాత్రార్యార్థలక్షణమ్. ౯౦. రాజనీతికుళస్య రాజ్యశ్రీ రివ ని. వ్యసనం
 త్వకులే నక్తా పానస్త్రీమృగయాదిభు దైవానిష్ఠఫలే పాపే విపత్నై విపలొద్భవ ఇతి
 మేదినీకోకా ద్వ్యవసాదకుభాదే ర్ధవీయనూ, వి. దవీయాంశ్చ దవిభశ్చ సుహారే

దస్య పిత్రః సంతోషైస్సహ వపుథే తదీయమూర్తిః ౯౦. నాగేనో
రసి చామరేణ చరణే బాలేందునా ఫాలకే పాణ్యో శ్చక్రగదా ధను
ర్దమదుకై ద్ధూర్ధ్నిత్రిశూలేన చ, త త్తస్యాద్భుత మాకలయ్య లలితం
లేఖాకృతే లాంఛితం చిత్రం గాత్ర మమంస్త తత్ర జనతా నేత్రై
ర్నిమేషోర్జితైః ౯౧ సర్గే ప్రాథమికే ప్రయాతి విరలిం మార్గే స్థితే
దౌర్గతే స్వర్గే దుర్గమతా ముపేయుషి భృశం దుర్గే ఒపవర్గే సతి,
వర్గే దేహభృతాం నిసర్గమలినే జాతోపసర్గే ఒఖలే సర్గే విశ్వసృజ
స్తదీయవపుషా భర్గోఒవతీర్ణో ఘవి ౯౩

ఇతి శ్రీమాధవీయే త దవతారకథాపరః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గః పూర్ణో ద్వితీయకః

మూలగ్రంథసంఖ్యా ౧౪౪.

ఇత్యమరా దతిదూరస్య బుధస్య విద్యేవ శరత్కాలీనస్య చంద్రస్య చ్ఛవిరివ పిత్రోన్మం
తోపై స్సహ తదీయా మూర్తి ర్వపుథే. ప్రహర్షణీ. ౯౦. ఉరసి నాగేన చరణే
చామరేణ మస్తకే బాలచంద్రేణ హస్తయో శ్చక్రదిభి ద్ధూర్ధని త్రిశూలేన చాద్భుతం
తస్య లలితం గాత్రం సుఖమారాంగవిన్యాసం శరీరం నేత్రై ర్నిమేషరహితై రాకలయ్య
సమ్యగవలోక్య రేఖార్థం లాంఛితం చిత్రం తత్ర త్య జనసముదాయో ఒమంస్త. కాద్దూ.
౯౧ ప్రాథమికే సనకాదిసర్గే విరలిం ప్రయాతి సతి మార్గే దౌర్గతే దుర్గతిసంపా
దకేఒషితే సతి స్వర్గేదుర్గమతాం దుష్ప్రిప్యతాం ఉపేయుషి ప్రాప్తవతి సతి ఆపవర్గే
మోక్షే భృశ మత్యంతం దుర్గే దుష్ప్రిపే సతి దేహభృతాం దేహనాం వర్గే
సముదాయే నిసర్గా త్వఖావా దేవ మలినే సతి తథా చ విశ్వకర్తు రఖలే ఒపి సర్గే
జాతా ఉపసర్గా నాశకరాణి విఘ్నాని యస్య తథాభూలే సతి తదీయవపుషా శంకరా
చార్యవిగ్రహోత్తనా భర్గః సదాశివః భూమా వవతీర్ణః. ౯౩.....*

ఇతి శ్రీమత్సరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
పంకావతంసరామకుమారసూను ధనవతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిశే
ద్వితీయస్కంధః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః

మృచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమృచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

తృతీయసర్గ ప్రారంభః.

ఇతి బాలమృగాంకశ్శేఖరే సతి బాలత్వ ముపాగతే తతః, దివిష
త్ప్రవరాః ప్రజజ్ఞిరే భువి పట్నాస్త్రవిదాం సతాం కులే. ౧ కమలాని
లయః కలానిధే ర్విమలాఖ్యా దజనిష్ట భూసురాత్, భువి పద్మపదం
వదంతి యం సవిప ద్యేన వివాదినాం యశః ౨ పవనోఽప్యజని ప్రభా
కరా త్వవనోస్తీలితకీర్తిమండలాత్, గళహస్తితభేదవాద్యసౌ కిల హస్తా
మలకాభిధా మధాత్ ౩ పవమానదశాంశతోఽజని ప్లవమానాఽం
చతి యద్యశోంబుధా, ధరణీ మథితా వివాదివాక్తరణీ యేన స తోట

ఏవం శివావతార ముపవర్ణ్యత తద్దేవావతార ముపవర్ణయితు ముపక్రమతే—
ఇతీతి. ఏవం బాలచంద్రశేఖరే శివే బాలత్వం ప్రాప్తే సతి తదనంతరం సురోత్తమా
భువి పట్నాస్త్రవిదాం సతాం కులే ప్రజజ్ఞిరే ప్రాదుర్భూతుః వైతాళీయమ్. ౧.
కలాదా విష్టో రవతార మాహ. కమలాయాః లక్ష్మ్యే నిలయః శ్రీవిష్ణుః సర్వాసాం
కలానాం నిధే ర్విమలాభిధాత్ భూసురాత్ బ్రహ్మణాత్ భువి అజనిష్ట ప్రాదుర
భూత్. భువీత్యుత్తరాన్వయి. యం భువి పద్మపదం వదంతి యేన వివాదినాం యశః
శబిబత్ విపదా సహ వర్తమాన మిత్యర్థః. ౨ పవనోఽపి ప్రాతస్సవనాదినోస్తీలితం
ప్రసాహితం కీర్తిలక్షణం మండలం యస్య తస్మా త్ప్రాతఃకాలాస్తీలితమండలః సూర్య
స్తత్రల్యా త్వృణాకరాభిధా ద్భూసురా దజని ప్రాదురభూత్. గళహస్తితాః కంఠే
హస్తేన గృహీతా ఇవ దుద్ధకతాః కృతాభేద వాదినో యేనాసౌ పవతీర్ణో వాయుః కిల
ప్రసిద్ధం హస్తామలకేతిసంక్షా మధాత్ ౩. వాయో రేవ దశాంశావతార మాహ—పవ
మానస్య పవనస్య దశాంశతః స తోటకాఖ్యోఽజని. యస్య యశోలక్షణే జలధా

కాహ్వయః. ౮. ఉదభావి శిలాదసూనునా మదవద్వాదికదంబనిగ్రహైః, సముదంచితకీర్తిశాలినం య ముదంకం బ్రువతే మహీతలే. ౫ విధి రాస సురేశ్వరో గిరాం నిధి రానందగిరి ర్వ్యజాయత, అరుణ స్సమ భూ త్వనందనో వరుణో ౬జాయత చిత్సుఖాహ్వయః ౬. అపరే౭వ్య భవ ద్వివేకస స్వపరేర్వాపరివిద్విషః ప్రభోః, చరణం పరిసేవితుం జగచ్ఛరణం భూసురపుంగవాత్మజః ౭ చార్వాకదర్శనవిచానవరోక్ష ధాతృశాపేన గీష్పతి రభూ ద్భువి మండనాఖ్యః, నందీశ్వరః కరుణయే శ్వరచోదితస్స న్నానందగిర్యభిభయా వ్యజనీతి కేచిత్ ౮ అథావతీ ర్ణస్య విధేః పురంద్రీ సా ౭భూ ద్యదాభ్యోభయభారతీతి, సరస్వతీ సా

ప్లవమానా ఉత్తరంతీ ధరణీ అంచతి యేన వివాదివాక్ తరణీ మథితా ఇత్యర్థః. ౮. శిలాదస్య సూనునా పుత్రేణ నందిసంజ్ఞకేనోదభావి శిలాదసూనుః ప్రాదురభూత్ యం మదవద్వాదికదంబానాం మదయుక్తవాదినముదాయానాం నిగ్రహై స్సముల్లసంత్యా కీర్త్యాశోభతఇతి తథా తం మహీతలే ఉదంకం వదంతీత్యర్థః ౫ విధి ర్భిష్టా సురేశ్వరో మండనాపరసంజ్ఞా అస బభూవ గిరాంనిధి ర్వాచస్పతి రానందగిరి రజాయత. అరుణో గరుడబ్రాతా సూర్యో వా సనంజనసంజ్ఞః సమభవత్ యద్యపి విష్ణుః పద్మపాద సంజ్ఞో బభూవేత్యుక్తం స ఏవ చ వత్సమాణరీత్యా సనందన స్తథా ౭పి క్షాంతర మాశ్రిత్యైకత్రవోభయాంశావతరణ మాశ్రిత్యావిరోధ స్సంపాదనీయః వరుణో జలాధీశ శ్చిత్సుఖసంజ్ఞో ౬జాయత. ౬ అపరే ౭పి స్త్రీయైః పరై శ్చ సహ యా ఈర్వా వత్సర స్తత్పరాక్ దేవాక్ స్వపరేషు యా ఈర్వా తత్పరాన్వా విద్విషంతీతి తే దివిషదః స్వపరేర్వాపరాక్ విద్వేష్టీతి వా తస్య ప్రభోః శ్రీశంకరస్య చరణం జగతాం శరణం సేవితుం బ్రాహ్మణోత్తమానాం పుత్రా ఆభవత్. ౭. విధి రాస సురేశ్వరో గిరాంనిధిరానందగిరి ర్వ్యజాయతేత్యుక్తమితి ఇదానీం మతాంతర మాహ— చార్వాకానాం దేహత్తవాదినాస్తీకానాం దర్శనస్య శాస్త్రస్య విధానేన సరోషస్య ధాతు ర్భిష్టాణ్ శ్చాపేన గీష్పతి ర్దేవగురుర్భువి మండనసంజ్ఞో ౭భూత్. నందీశ్వరః కరుణయా ఈశ్వరేణ మహాదేవేన ప్రేరిత స్సృక్ ఆనందగిరిసంజ్ఞయా వ్యజనీతి కేచిత్. వసంతిలకమ్. ౮. అథ తథా అవతీర్ణస్య విధేః పురంద్రీ కటుంబినీ సా ప్రసిద్ధా సర స్వతీ ప్రాదురభూత్. కాకాక్షిగళన్యాయేనాభూత్పద ముభయత్ర సంబంధ్యతే. యస్య స్వచ్ఛ ఉభయభారతీత్యభూత్. కలు ప్రసిద్ధం. పస్తువుత్యా ౭పి సా సర

ఖలు వస్తువృత్త్యా లోకోఽపి తాం వక్తి సరస్వతీతి. ౯. పురా కిలా
దైవ్యపత ధాతు రంతికే సర్వజ్ఞకల్పా మునయో నిజంనిజమ్, వేదం తదా
దుర్వాసనోఽతికోపనో వేదా నధీయన్ క్వచి దస్థల త్వరే ౧౦. తదా
జహాసేందుముఖి సరస్వతీ యదంగ మణ్ణోద్భవశబ్దసంతతిః చుకోప త
నై శ్చ దహనానుకారిణా నిరైక్షతాత్మా ముని రుగ్రశాసనః. ౧౧. శశా
ప తాం దుర్వినియేఽవసీతలే జాయస్వ మర్త్యైష్వవిభత్సరస్వతీ,
ప్రసాదయామాస నిసర్గకోపనం తత్పాదమూలే పతితా విషా
దినీ. ౧౨. దృష్ట్వా విషణ్ణాం మునయ స్సరస్వతీం ప్రసాదయాం
చక్రు రిమం త మాదరాత్, కృతాపరాధాం భగవన్ తమస్వ
తాం పితేవ పుత్రం విహితాగసం మునే ౧౩ ప్రసాదితోఽభూ

స్వతీ; లోకోఽపి తాం సరస్వతీ త్యేవ వదతి. * జ లో జ గౌ గో విషమే సమే
స్యాత్తైజ్ఞా గ విషా విపరీతపూర్వా ౯ సరస్వత్యవతరణే నిమిత్త మాహ —
పురా పూర్వం కిల ధాతు రంతికే బ్రహ్మణ స్సమీపే సర్వజ్ఞకల్పా ఈషదూనసర్వజ్ఞా
మునయ స్వీయం స్వీయం వేద మధైవ్యపత పరితవంత స్తదాఽతికోపనో దుర్వాసనో
దుర్వాసాముని ర్యేదాన్ పతన్ క్వచి త్వరేఽస్థలత్ ఫలనం ప్రాప. ఉప. ౧౦.
తదా తస్మిన్ కాలే చంద్రవస్తుఖం యస్యా స్సా సరస్వతీ జహాస హసితవతీ. యతో
యదంగ మణ్ణోద్భవశబ్దసంతతిః అర్ణభ్యః పర్ణభ్య ఉద్భవ ఉత్పత్తి ర్యస్యా స్సా చాసౌ
శబ్దసంతతి ర్యస్యా అంగం తస్యై హ్యుం కృతవత్సై సరస్వత్యై చుకోప కోపం
కృతవాన్. తస్మద్రామేవ దర్శయతి దహనం వహ్ని మనుకరోతీతి దహనానుకారి
తేనాత్మా నేత్రేణోగ్రశాసనో ముని ర్నిరైక్షత దృష్టవాన్ వంశస్థం పుత్రం. ౧౧. తతః
కిం కృతనా నిత్యాకాంతాయా మాహ — తాం శశాపేతి. శాప మేవ దర్శయతి.
హేదుర్వినియే భూతలే మర్త్యేషు మనుష్యేషు జాయస్వ జన్మ లభస్వ. ఏవం శస్తా
సరస్వతీ అభిభత్ భయం ప్రాప భీతా చ సతీ విషాదినీ తత్ప్రసాదోపాయాభావచింత
నేన చేతో భయవతీ తస్య దుర్వాసనః పాదస్య మూలే సమీపే పతితా నిసర్గా త్వ
త్థావా దేవ కోపనశ్చమునిం ప్రసాదయామాస తత్ప్రసన్నతార్థం యత్నం కృతపతీత్కర్థః.
ఉప. ౧౨. అథ మునయః ఖగ్నాం సరస్వతీం దృష్ట్వా త మిమం దుర్వాససం ఆదరా
త్ప్రసాదయామాసుః. హేమునే విహితాపరాధం పుత్రం పితా యథా తమతే, తథా
హేభగవన్ కృతాపరాధాం తాం సరస్వతీం తమస్వ. ౧౩. అథ సర
స్వత్యా మునింద్రైశ్చ ప్రసాదితః సంప్రసన్నో దుర్వాసాః శాపస్య మోక్షం వత్.

దశ సంప్రసన్నో వాణ్యా మునీంద్రైః రపి శాపమోక్షమ్, దశా యదా
మానుషశంకరస్య సందర్శనం స్యా ద్భవితాస్య మర్త్యా ౧౪ సా శోణ
తీరే ౭జని విప్రకన్యా సర్వాద్దజిత్రర్వగుణోపపన్నా, యస్యా బభూవు
స్సహజా శ్చ విద్యా శ్శిరోగతం కేః రిహార్తు మీశాః ౧౫ సర్వాణి
శాస్త్రాణి షడంగవేదాన్ కావ్యాదికాన్ వేత్తి పరం చ సర్వమ్, త
న్నాస్తి నో వేత్తి య దత్ర బాలా తస్మా దభూ చ్చిత్రపదం జనానామ్.
౧౬ సా విశ్వరూపం గుణినం గుణజ్ఞా మనోభిరామం ద్విజపుంగవేభ్యః,
శుశ్రావ తాం చాపి స విశ్వరూప స్తస్మా త్తయో ర్దర్శనలాలసా ౭భూత్.
౧౭ అన్యోవ్యసందర్శనలాలసా తౌ చింతాప్రకర్షా దధిగమ్య నిద్రామ్,
అవాప్య సందర్శనభాషణాని పునః ప్రబుద్ధౌ విరహాగ్నితప్తౌ ౧౮ దిద్ధ

కిం తదితి తత్రాహ — యదా మానుషశంకరస్య శంకరాచార్యురూపేణావతీర్ణస్య సమ్యక్
సాక్ష్యత్రార్వకం దర్శనం స్యా తదా ౭మర్త్యా భవిష్యసీత్యర్థః విపరీతపూర్వావృత్తమ్.
౧౪ సా సరస్వతీ శోణాఖ్యనదస్య తీరే విప్రస్య విష్ణుమిత్రసంజ్ఞకస్య కన్యా ౭జని.
తాం విశిష్య — సర్వా నర్థా స్వేతీతి సర్వాథవి త్సాచాసౌ సర్వైర్దుజై రుపపన్నా
యుక్తాచ. భిన్నం వా కదం యస్యాః పున ర్విద్యా ఋగ్యజుస్సామాగర్వసంజ్ఞా శ్చత్వా
రో వేదాః, శిక్షా కల్పా వ్యాకరణం ఛండో జ్యోతిషం నిరుక్తి రితి షడంగాని, మిమాం
సా ధర్మశాస్త్రం న్యాయః పురాణ మితి చతుర్దశ. సహజా స్సహోత్పన్నా బభూవుః.
యస్మా చ్చిరోగతం శిరసి స్థితం పరిహర్తుం కే సమర్థాః న కే ౭పి దుర్వాసాదయ ఇత్యర్థః.
ఉపజాతివృత్తమ్ ౧౫. సర్వాణి సాంఖ్య పాతంజల వైశేషిక న్యాయ మిమాంసా వేదాం
తాఖ్యాని శాస్త్రాణి వ్యాకరణాదీని షడంగాని ఋగాదీ స్వేదాన్ కావ్యనాటకాదీన్
పర మన్యచ్చ సర్వం వేత్తి. కిం బహునా? ఆత్ర జగతి త న్నాస్తి య ద్బాలా సరస్వతీ
న జానాతి. యస్మా జేమం, తస్మా త్సా బాలా ౭త్ర లోకే జనానా మాశ్చర్యాక్రయ
భూతా అభూత్. ఇంద్రవక్త్ర ౧౬. ఏవం సరస్వత్వాః ప్రాదుర్భావ ముపవృత్త్యి,
తస్యా వివాహం వత్తు ముపక్రమతే. — సా గుణజ్ఞా సరస్వతీ విశ్వరూపం మండనాపర
నామధేయం గుణినం మనోభిరామం ద్విజక్రేష్టేభ్య క్షృతపతీ న గుణజ్ఞో విశ్వరూప
స్తా మపి గుణపతీం సరస్వతీం మనోభిరామం ద్విజపుంగవేభ్య క్షృతవాన్. తస్మా
త్తయో ర్దండనసరస్వతో ర్దర్శనలాలసా జాతా. ఉపేంద్రవక్త్రవృత్తం. ౧౭.
ఏవంభూతయో స్తయో శ్చింతనప్రకర్షా ల్లబ్ధిస్వాప్నికనందర్శనాదికయోః ప్రబోధ
కాలే విరహాగ్నిసంతాపో జాత ఇత్యాహ — అన్యోస్యేతి. ౧౮. ద్రష్టు మిచ్ఛమానా

క్షమాణా వపి నేక్షమాణా వన్యోన్యవార్తాహృతమానసా తా, య
 ధోచితాహారవిహారహీనా తనా తనుత్వం స్మరణా దుపేతా ౧౯.
 దృష్ట్వా తదీయా పితరా కదాచి దపుచ్ఛతాం తౌ పరికర్షితాంగౌ,
 వపుః కృశం తే మనసోఽప్యగరోష్ఠో న వ్యాధి మితే న చ హేతు
 మన్యమ్ ౨౦ ఇష్టస్య హనే రసభీష్టయోగా ద్భవంతి దుఃఖాని శరీర
 భాజామ్, వీక్ష్యే న తౌ ద్వా వపి వీక్షమాణో వినా నిదానం న హి
 కార్యజన్త ౨౧ న తేఽత్యగా దుద్వహనస్య కాలః పరావమానో న
 చ నిః స్వితా వా, కుటుంబభారో మయి దుస్సహోఽయం కుమార
 వృత్తే స్తవ కాఽత్ర పీడా ౨౨ సమూఢభావః పరితాపహేతుః పరా
 జితర్వా తవ తన్ని దానమ్, విద్వత్సు విస్పష్టతయాఽగ్రపారా త్సుదుర్గ
 మార్థా దపి తర్కవిద్భిః ౨౩ ఆజన్తనో విహితకర్తనిషేవణం తే

వపి నేక్షమాణా స్వాప్నికయా అన్యోన్యవార్తయా హృతమానసా యధోచితాహార
 విహారహీనా పరస్పరస్మరణా చూరీతే నూత్నతా మవావతుః. ౧౯. కదాచి తదీయా
 పితరా పరికర్షితకరీరా తౌ దృష్ట్వా పుష్టవంతౌ కిం త దితి తత్రాహ — శరీరం లే
 కృశం మనసః ప్చాగర్వ స్తదేత త్రిమిమిత్తమ్? ఆహం తు రోగం వా అన్య దైవతన్ని
 మిత్తం నేక్షే. ౨౦ న చ హేతు మన్య మిత్యుక్తం వివృణోతి ఇష్టవియోగా దనిష్ట
 సంయోగాద్వా దేహవతాం దుఃఖాని భవంతి తౌ ద్వా వపి వీక్షమాణో విచార్య
 మాణోఽహం న వీక్షే. తర్హి నిదానం వినైవైత త్స్యాదితిచే తత్రాహః—నిదానం
 కారణం వినా హి ప్రసిద్ధం కార్యస్య జన్త న భవతి తస్మాన్నదృశ్య మేతన్నిదానం
 వక్తవ్య మిత్యర్థః ఆఖ్యానకీర్తనం. ౨౧. నిదానాంతరాజ్యసి న సంతీత్యాహ—తవ
 వివాహస్య కాలోఽపి నైవాతిక్రాంతః పరేభ్యోఽవమానోఽపి తవ నాస్తి.
 నిర్ధనతాఽపి లే న భవతి. కించ కుటుంబదుస్సహో భారోఽపి మయి వర్తతేఽత
 స్తవాత్ర లోకే కాపీడాన కాపీత్యర్థః. ఉపేంద్రవజ్రావృత్తం ౨౨. కించ సంతాప
 హేతు ర్ముఢభావోఽపి తవ నాస్తి. తథా సంతాపస్య కారణం పరాజయో
 ఽపి తవ నాస్తి. తత్ర హేతుః విద్వత్సు తర్కవిద్భి రసి సుదుర్గమౌఽర్థోయస్య
 తస్మాత్. సుదుర్జయార్థా దితి క్వచిత్పాతః. తథాభూతా ద్విస్పష్టతయాఽగ్రే పాతా
 జ్ఞేతో శ్రేష్ఠపాతాదితి వా. ప్రపాతాదితి క్వచి త్పారః ౨౩. కించ, జన్తప్రభృతి
 తవ వేదవిహితస్య కర్తృణః సమ్యక్సేవనమస్తి విహితా దన్యస్య కర్తృణ స్సేవాతు స్వప్నే
 ఽపి తవ నాస్తి. తస్మాత్ స్మారకయాతనాభ్యోఽపి న త్వయా భేతవ్యం. తథా చ లోక

స్వప్నే ౭పి నాస్తి విహితేతరకర్తనేనా, తస్మాన్న భేయ మపి నారక
యాతనాభ్యః కిం తే ముఖం ప్రతిదినం గతశోభ మాస్తే. ౨౪. నిర్భం
ధతో బహుదినం ప్రతిపాద్యమానా వక్తుం కృపాభరయుతా విద
మూచతు స్త్వ, నిర్భంధత స్తవ వదామి మనోగతం మే వాచ్యం న
వాచ్య మితి య ద్వితనోతి లజ్జామ్ ౨౫. శోణాఖ్యపున్నదతపే వసశో
ద్విజస్య జన్యా శ్రుతి జ్ఞతవతీ ద్విజపుంగవేభ్యః, సర్వజ్ఞతాపద మను
త్తమరూపవేషాం తా ముద్వివక్షతి మనో భగవ న్నదీయమ్. ౨౬ పు
త్రేణ సో ౭తివినయం గదితో ౭న్వశా ద్ద్వా విప్రా వధూవరణకర్తణి
సంప్రవీణౌ, తా వాపతు ర్ద్విజగృహం ద్విజసందిదృక్షూ దేశా నతీత్య
బహుళా న్నిజకార్యసిద్ధ్యై ౨౭ భూభృన్ని కేతనగత శ్చృతవిశ్వ
శాస్త్ర శ్రీవిశ్వరూప ఇతి యః ప్రథితః పృథివ్యామ్, తత్పాదపద్మర
జనే స్పృహయామి నిత్యం సాహాయ్య మత్ర యది తాత భవా న్నివి
దధ్యాత్ ౨౮ పుత్ర్యా వచః పిబతి కర్ణపుటేన తాతే శ్రీవిశ్వరూప

ద్వితయదుఃఖనిర్మక్తస్య తే ముఖం శోభారహితం కిమాస్తే ౭త్ర కింనిమిత్త మిత్యర్థః -
వసంకటిలకంవృత్తమ్ ౨౪ ఏమవత్యాగ్రహః దృశ్యునిమిత్తం వక్తుం కథమానా
స్నేహజన్యకృపాతిశయయుక్తా పితరా కర్త మండనసరస్వత్యా విదం పక్ష్యమాణ మూ
చతుస్త కిమిత్యపేక్షాయా మాదౌమండనవచనముదాహరణియ ద్వాచ్యం న వాచ్య
మితి మే లజ్జాం విస్తారయతి తత్స్వమనసి స్థితం తవాత్యాగ్రహః ద్వదామి. ౨౫
తద్దర్శయతిశోణాఖ్యపున్నదస్య తపే వాసం త్వర్వతో విష్ణుమిత్రాఖ్యస్య విప్రస్య కన్యా
సర్వజ్ఞతాశ్రయభూతా అను త్తమరూపవేషవతీ విప్రవరేభ్యః క్రవణం ప్రాప్తవతీ ఆతో
హేభగవ న్నదీయం మన స్తా ముద్వోధు మిచ్ఛతి. ఏవ మతివినయం యథాభవే త్తథా
పుత్రేణ కథితః - స హిమమిత్రో వధూవరణ కర్తణ్యతిరుకతా ద్వా విప్రా అన్వశా
త్రేష్ఠీపితవాక్ వధూవరణకర్తణ్యజ్ఞప్తవా నితివా తో నిజకార్య సిద్ధిర్థం విష్ణుమిత్ర
దర్శనేచ్ఛా బహుళా దేశా నుల్లంఘ్య విష్ణుమిత్రగేహ మవాపతుః ౨౭ అభోభ
యభారతీవాక్య మదాహరణి, రాజస్థాననివాసీ శ్రుతాఖిలకాస్త్రో యో విశ్వరూప ఇతి
భూమా ప్రఖ్యాత స్తస్య చరణరజనే స్పృహం కరోమి స్పృహే రీప్సిత మితి సంప్ర
దానం. హేతాత యద్యత్కృత తత్పాదపద్మరజఃప్రాప్తా భవాక్ సాహాయ్యం విదధ్యా
త్తర్హి స్పృహ సఫలా స్యాదిత్యర్థః ౨౮ ఏవం పుత్ర్యా వచనం తాతే కర్ణపుటేన
పిబతి సతి ద్విజానాం గురుణా విశ్వరూపశిత్ర హిమమిత్రేణ సుకష్టోత్కృష్ట విశాఖా

గురుణాగురుణా ద్విజానామ్, ఆజగ్గతు స్సువసనౌ విశదాభయస్త్రి సం
ప్రేషితౌ సుతవరోద్వహనక్రియాయై ౨౯. తా వర్ష్య స ద్విజవరౌ
విహితోపచారై గాయాసకారణ మథో శనకై రప్యచ్ఛత్, శ్రీవిశ్వ
రూపగురువాక్యత ఆగతౌ స్వ ఇత్యూచతు ర్వరణకర్తృణి కన్యకాయాః
౩౦. సంప్రేషితౌ శ్రుతవయఃకులవృత్తధర్మై స్సాధారణీం శ్రుతవతా
స్వసుతస్య తేన, యాచావహే తవ సుతాం ద్విజ తస్య హేతో ర
న్యోన్యసంఘటన మేతు మణిద్వయం తత్ ౩౧ మహ్యం త దుక్త
మభిరోచత ఏవ విప్రా పృష్ట్యా వధూం మమ పునః కరవాణి ని
త్యమ్, కన్యాప్రదాన మిద మాపతతే వధూషు నోచే దమూ ర్వ్యసన
స క్తిషు వీడయేయుః ౩౨ భార్యా మకృచ్ఛ దధకిం కరవావ భద్రే
విప్రా వరీతుమనసౌ ఖలు రాజగేహీత్, ఎతాం సుతాం సుతనిభా తవ
యా ౨ స్త్రి కన్యా బ్రూహి త్వమేక మనుమాయ పున ర్న వాచ్యమ్.

క్రియాధం సంప్రేషితౌ విశదాభాయుక్తయస్త్రిద్వయయుక్తా సువస్తౌ ద్వౌ బ్రాహ్మణా
వాజగ్గతుః ౨౯ స విష్ణుమిత్ర స్తా విప్రవరౌ విహితోపచారై స్సంఘాజ్ఞానంతరం
కన్యై రాగమనకారణం పృష్టవాక్ శ్రీవిశ్వరూపస్య పితృర్వాక్యా త్కన్యయా వరణక
ర్తార్థ మాగమనం కృతవంతా విత్యూచతుః ౩౦. శ్రుతేన కాస్త్రశ్రవణేన తులేన వృత్తే
ర్వృత్తిభి శ్చరితై ర్వా ధర్మై శ్చ స్వసుతస్య సాధారణీం సమానాం తవ సుతాం
శ్రుతవతా లేన శ్రీవిశ్వరూపగురుణా తస్య శ్రీవిశ్వరూపస్య హేతో ర్జన సుతాం
యాచావహే హేద్విజ హిమమిత్ర ముభేదేన యాచ్ఛాం కరవావ తస్మాద్విద్వయమ
న్యోన్యసంఘటనం పరస్పరబంధ మేతు ప్రాప్నోతు తస్య హేతోరిత్యస్య తస్మా త్కార
ణాదితివా ౨౯ నిమిత్తపర్యాయ ప్రయోగే సర్వాసాం ప్రాయదర్శన మితి వచ
నాత్ వస్తీ. ౩౧ ఎవముక్తౌ విష్ణుమిత్ర ఉవాచ - హేవిప్రా యద్యపి లేన
హిమమిత్రేణోక్తం మహ్యం రోచత ఏవ తథా౨సి నిజవధూం పృష్ట్యా తదుక్తం కర
వాణి యచ్ఛా దిదం కన్యాప్రదానం వధ్వధీన మేవ నిత్యం భవతి నోచే త్తదనుమత్య
భావే వ్యసనప్రాప్తిషు కన్యాయా దుఃఖప్రాప్తిషు అమూర్షధ్యః వీడయేయు రిత్కర్థః.
౩౨ అథానంతరం భార్యాం పృష్టవాక్ హేభద్రే తవ పుత్రతుల్యా కన్యా ౨ స్త్రి
వరీతు కామా ఖలు రాజగేహీ దేతా వాగతో ఏతయో రాగమనం భద్రంకర మితి
సంబోధనాశయః తత్ర కింకరవావ కిం దేయా నదేయావా తస్మాత్త్వంపక్షద్వయ
ఏకమనుమాయ సమ్యక్ జ్ఞాత్వా బ్రూహి యతో దేయేత్సుక్త్యా నేతి త్వదుక్తా

33, దూరే స్థితి శ్రుతవయః కులవిత్తజాతం న జ్ఞాయతే త దపి కిం ప్రవదామి తుభ్యమ్, విత్తాన్వితాయ కులవృత్తసమన్వితాయ దేయా సుతేతి విదితం శ్రుతిలోకయో శ్చ 3౪ నైవం నియంతు మనఘే తవ శక్య మేత త్తాం రుక్మిణీం యదుకులాయ కుశస్థలీశే ప్రాదా త్స భీష్మకసుతగ ఖలు కుండినేశ స్తీర్థాపదేశ మటతే త్వపరీక్షితాయ. ౩౫. కిం కేన సంగత మిదం సతి మావిచారోఽయో వైదికిం సరణి మస హతాం ప్రయత్నాత్ ప్రాప్తిష్యం తుగతదుర్జయనిర్జయేన శిష్యం యమేన మశిష త్స చ భట్టపాదః 3౬ కిం వర్ణ్యతే సుదతి యో భవితా వరో నో విద్యాధనం ద్విజవరస్య న బాహ్యవిత్తమ్, యా ౭ న్వేతి దేయేతి పునర్నవక్తవ్యం సకృత్కన్యా ప్రదీయత ఇత్యాదిప్రతీః 3౩. ఏవం పృష్టా విష్ణుమిత్రభార్యోవాచ - ప్రథమం స్థితి ర్దూరే తథా యచ్చ జ్ఞాతవ్యం శ్రుతవయఃకులవృత్తజాతం తదపి న జ్ఞాయతే అత స్తుభ్యమహం కింప్రవదామి విత్త యుక్తాయ కులేనవృత్తేనాధీతేన శీలేన వృత్త్యా చ సమన్వితాయ కన్యా ప్రదేయా ఇతి తు. * కులం చ శీలం చ వయ శ్చ రూపం విద్యా చ విత్తం చ ససాధతా చ, ఏతాక్ గుణాక్ సప్త పరీక్ష్య దే యా కన్యా ఋధై శ్చేష మచింతనీయ మిత్యాది స్మృతిమూలభూతశ్చౌకలోకే చ విదిత మేవేత్యర్థః. 3౪ ఏవ ముక్తో విష్ణుమిత్ర ఆహః—హే ౭నఘే తవైత నైవం నియంతుం శక్యం యతో యదుగోత్రాయ కుశస్థలీం ద్వారకా మీష్ట ఇతి కుశస్థలీత్ తస్మైతీర్థవ్యాజం యథాస్యాత్తథాఆటతే అపరీక్షితాయ చ శ్రీకృష్ణాయ తాం ప్రసిద్ధాం రుక్మిణీం కుండినాఖ్యనగరేశో భిష్మ కాభిధో నృపః ప్రాదాత్ ఖలు ప్రసిద్ధం తథా చ లోకప్రసిద్ధాయాప్యపరీక్షితాయ సుతా న దేయేత్యేత న్నియంతం న శక్య మిత్యర్థః. 3౫. నను శ్రీకృష్ణస్య పరమేశ్వర త్వేన ప్రఖ్యాతత్వా దస్య తు మనుష్యత్వేన ఏకత్వా త్కిం కేన సంగత మిత్యా శంక్యాహ —హేసతి కింకేన సంగత మితి విచారం మాకురు యతో య మధ్యతి ప్రసిద్ధభట్టపాదముఖ్యశిష్యత్వేన ప్రసిద్ధ ఇత్యాహ - యస్సుగతానాం మధ్యే యే దుర్జయాయ స్తేహం నిర్జయేన వైదికిం సరణిం సమగ్రం ప్రయత్నా త్ప్రకర్షేణస్థాపితవాక్ సతిప్రఖ్యాతో భట్టపాదో యమేనం విశ్వరూపం శీతీతుం యోగ్యం శీతీతవాక్. 3౬. యో విశ్వరూపో నో ౭స్తాకంవరః కన్యార్థం వరణీయో భవితా భవిష్యతి న హేసుదతి కింవర్ణ్యతే వర్ణయితు మశక్య ఇత్యర్థః విద్యావతో విశ్వరూపస్యోత్కృష్ట వృత్తబోధసార్థం విద్యోత్కర్షణం నిరూపయతి యతో ద్విజశ్రేష్ఠస్య విద్యైవ ధనం

సంతత మనంతటగంతభాజం యాం రాజచోరవనితా న చ హర్తు
మీశాః, 32 వధ్వర్జనావన పరివ్యయగాని తాని విత్తాని చిత్త మని
శం పరిభేదయంతి, చౌరా స్తుపా త్వజనత శ్చ భయం జనానాం
శర్తేతి జాతు న గుణః ఖలు బాలిశస్య 3౩ కేచిద్ధనం నిదధతే భువి
నోపభోగం కుర్వంతి లోభవశగా న విదంతి కేచిత్, అన్యేన గోపిత మ
థాన్యజనా హరంతి త చ్చే న్న దీపరిసరే జల మేవ హర్తు సర్వా
త్తనా దుహితరో న గృహే విధేయా స్తాశ్చే త్పుగా పరిణయా ద్రజ
ఉద్గతం స్యాత్, పశ్యేయు రాత్త పితరౌ బత పాతయంతి దుగభేషు
ఘోరనరకేష్వితి ధర్మశాస్త్రమ్ ౪౦ మాభూ దయం మమ సుతాక
లహగ కుమారీం పృచ్ఛావ సా ఎదతి యం భవితా వరో, ౨స్యాః,
ఏవం విధాయ సమయం పితరౌ కుమార్యా అభ్యాశ మియతు
రితో గదితేష్టకార్యా ౪౧. శ్రీవిశ్వరూపగురుణా ప్రహితౌ ద్విజాతౌ

నకు బాహ్యవిత్తం యా విద్యా దిగంతం భజతీతి దిగంతభాక్ తం సంతతం నిరంత
రం అన్వేతి యాం చ రాజచోరవనితా హర్తుం న సమర్థాః, 32. హేషధు అర్జున
పాలన పరివ్యయ గోచరీభూతాని లోకప్రసిద్ధాని విత్తాని చిత్తం పరిభేదయంతి ఖలు
ప్రసిద్ధం యతో లాకికవిత్తానాం చోరాదిభ్యో భయ మతో బాలిశస్య విద్యాహీనస్య
మూర్ఖస్య సుఖసంజ్ఞకోగుణః కదా ౨సి నాస్తి, 3౩. కించ కేచిద్లోభవశవర్తితో
ధనం భూమా స్థాపయంతి నతూపభోగం కుర్వంతి కేచిత్తు భూమా స్థాపితం ధనం
భోగేచ్ఛాకాలే నైవ లభంతే కించఅన్యేన గోపితం అన్యజనాహరంతి తద్ధనం నద్యాః
పరిసరే తీరే గోపితం చ తర్హి జల మేవ హర్తు తథాచానేక దుఃఖసంమిత్ర
బాహ్యవిత్తం తతో ౨పేక్షయా విద్యాధనవత్స మేవ శ్రేష్ఠ మితి భావః 3౪. కించ
సర్వాత్తనా సర్వప్రకారేణ దుహితరో గృహే నైవ స్థాపనీయాః ఏవక్షేదోష
మాహ — తా దుహితరో వివాహాత్పుర్వం స్వస్తా దుద్గతం రజః పశ్యేయు శ్చే
త్తదా దుఃఖేషు ఘోరనరకేషు స్వపితరా పాతయంతీతి ధర్మశాస్త్రం తథాచోక్తమ్.
* పితుర్గృహే తు యా కన్యా రజఃపశ్యే దసంస్కృతా, భ్రూణహా తప్నితా
క్షేయా వృషతీ సా చ కన్యకేతి, ౪౦. మాభూ దయం కలహః కుమారీం పృచ్ఛావః
సా మమశుతా యం పదతి న తస్యా వరో భవిష్యతి ఏవం గుంకేతం విధాయ పితరా
వస్తాల్ స్థానా త్కుమార్యాః సమీప మియతుః జగ్గుతుః గదితం కథితమిష్టకార్యం
యాభ్యాం తౌ, ౪౧. గత్వా యదుక్తవంతే తద్దర్శయంతి శ్రీ విశ్వరూపగురుణా హిమ

కన్యార్థినా సుతను కింకరవావ వాచ్యమ్, తస్యాగి ప్రమోదనిచయో
న మమా శరీరే రోమాంచపూరమిషతో బహి రుజ్జగామ. ౪౨ తేనైవ
సా ప్రతివచగి ప్రదదా పితృభ్యాం తేనైవ తా వపి తయో ర్యుగ
ళాయ సత్యమ్, అదాయ విప్ర మపరం పితృగేహహో ౨స్యా స్తా
జగ్గుతు ర్ద్విజవరౌ స్వనికేతనాయ ౪౩ అస్తా చ్చతుర్దశదినే భవితా
దశమ్యాం జామిత్రభాదిశుభయోగయుగో ముహూర్తః, ఏవం
విలిఖ్య గణితాదిషు కౌశలాస్యా వ్యాఖ్యాపరాయ దిశతి స్త సరస్వతీ
సా ౪౪, తౌ హృష్టపుష్టమనసౌ విహితేష్టకార్యా శ్రీవిశ్వరూపగురు
ముత్తమ మైక్షిమాతామ్, సిద్ధం సమీహిత మితి ప్రథితానుభావో
దృష్టైవ తన్ముఖ వ.సా వస నిశ్చికాయ ౪౫. అన్య తస్యహస్తగతపత్ర
మదాపి పత్రం దృష్ట్వా జహాస సుఖవారినిధౌ మమజ్జ, విప్రా న్యధోచిత
మపూపుజ దాగతాం స్తా న్న త్వాం శుకాదిభి రయం బహువిత్తల

మిత్రేణ కన్యార్థినౌ ద్వా విప్రా ప్రేషితౌ హేనుతను సుదేహే కింకరవావ వాచ్యం
యదావాభ్యాం కర్తవ్యం తత్త్వమైవ వక్తవ్య మిశ్యర్థః-ఏవం స్వేచ్ఛం శ్రుతవత్త్యా
స్తస్యా శరీరే ప్రమోద సముదాయో నమమా కింతు రోమాంచపూరజేన బహి రుజ్జ
గామ ౪౨. తేనైవ రోమాంచమిషేణ బహిరుద్గతేన ప్రమోదనిచయేన సా ఉభయ
భారతీ పిత్రే మాత్రే చ వ్రత్యుత్తరం ప్రదదా పితరా వపి తేనైవ రోమాంచమిషే
ణోద్గతేన ప్రమోదనిచయేన తయో ర్విప్రయో ర్యుగళాయ సత్యం ప్రత్యుత్తరం
దదతు రితి వివరిణామేన సంబంధ స్తదనంతర మస్యాః పితృగేహా దన్యం విప్ర
మాదాయ తౌ ద్విజవరౌ స్వగృహాయ జగ్గుతుః. ౪౩ గణితాదిషు కుశల మేవ
కౌశల మాన్యం ముఖం యస్యాః సా సరస్వతీ అస్తా ద్వర్తమానదినా చ్చతుర్దశదినే
దశమ్యాం తిథౌ జామిత్రనక్షత్రం లగ్ననక్షత్రా చ్చతుర్దశ మాదిపదా చ్చంద్రా
ల్లగ్నతో వా సప్తమం స్థానం గృహ్యతే తస్మిన్ శుభానాం చంద్రాదీనాం యోగ
స్తేన యుక్తో ముహూర్తో భవిష్యతీత్యేవం విలిఖ్య వ్యాఖ్యాపరాయ లగ్నపత్ర
వ్యాఖ్యానకర్త్రే స్వబ్రహ్మణాయ దిశతి స్త ఉపదిదేశ ౪౪. విహితేష్టకార్యా హృష్టపు
ష్టమనసౌ తౌ విప్రా వుత్తమం విశ్వరూపగురుం దృష్టవంతే అథానంతరం ప్రథితః
ప్రఖ్యాతో ౨సుఖావః ప్రభావో యస్య స విశ్వరూపగురు స్తయో ర్ముఖం దృష్ట్వై
వ సమీహిత మభిలషితం సిద్ధ మితి నిశ్చయం కృతవాక్. ౪౫. అన్యో ద్వాభ్యాం
ఇతరో విష్ణుమిత్రప్రేషితో బ్రహ్మణః స్వహస్తే స్థితం పత్రం దత్తవాన్ హిమమిత్రః

భైరవః ౪౬. పిత్రానుశిష్టవసుధాసురసంహితేన విజ్ఞాపిత స్సుఖమ
వాప స విశ్వరూపః, కార్యాణ్యథాహ పృథగాత్మజనాన్ సమేతాన్
బంధుప్రియగి పరిణయోచితసాధనాయ ౩౨ మానూర్తికై ర్భవభి
రేత్య ముహూర్తకాలే సందర్శితే ద్విజవరై ర్భవవిద్భి రిష్టైః, మాం
గల్యవస్తుసహితోఽఖిలధూషణాఢ్య స్స ప్రాప దక్షతతనుః ప్రధుశోణీ
తీరమ్ ౪౭ శోణస్య తీర ముపయాత ముపాశృణో త్సజామాతరం
బహువిధం కిల విష్ణుమిత్రగి, ప్రత్యుజ్జగామ ముముదే ప్రియదర్శనేన
ప్రాసీవిశ ద్గ్రహ మముం బహువాద్య ఘోషైః ౪౮. దత్వా ౬సనం
మృదువచ స్సముదీర్య తస్మై పాద్యం దదౌ సమధుపర్క మనర్ఘ్యపాత్రే,
అర్ఘ్యం దదౌ వహ మియం తనయా గృహాన్తే గావో హిరణ్య
మఖిలం భవదీయ మూచే. ౫౦ అస్తాక మద్య పవిత్రం కుల మాదృతా
స్త స్స సందర్శనం పరిణయవ్యవదేశతో ౬భూత్, నో చే ద్భవా న్భవ
విదగ్రసరగి క్వచాహం భద్రేణ భద్ర ముపయాతి పుమా న్విపాకాత్

పత్రం-దృష్ట్యా జహాస సుఖసముద్రే మమజ్జ ఆగతాం స్తాన్ విప్రాన్ సత్వా ౬యం
హిమమిత్రో బహువిత్తలభైః వస్త్రాదిభి ర్యథాయోగ్యం భూజితాన్. ౪౬. అనుశీత
ద్రౌపది కథితేన పిత్రా హిమమిత్రేణ ప్రబోధితో విశ్వరూప స్సుఖ మవాపాధానం
తరం వివాహే యదుచితం తస్య సాధనాయ సమేతాన్ సమాగతా న్బంధుప్రియో
విశ్వరూపః కార్యాణ్యవశ్యక ర్తవ్యాని పృథక్ పృథక్ యథాయోగ్యం ప్రాహ.
౪౭. ముహూర్తకాన్త్రవిద్భి ర్భవభి ర్భవభి రిష్టై ర్ద్విజవరై రాగత్య సందర్శ
యితే ముహూర్తకాలే మాంగల్యవస్తుయత స్సకలధూషణసంపన్నో ౬వికల
జేహో విశ్వరూపో వికాలం శోణతీరం ప్రాప్తవాన్. ౪౮. శోణతీర ముపాగతం
బహుప్రకారయుక్తం జామాతరం సవిష్ణుమిత్ర ఉపాకృణోత్ శ్రుత్వా చ ప్రత్యు
జ్జగామ ప్రియదర్శనేన మోదం చ ప్రాప-తతో ౬ముం జామాతరం బహువాద్య
ఘోషై ర్గ్రహం ప్రవేశితవాన్. ౪౯. ఆసనం దత్వా శోమలం వచన ముదీర్య
తస్మై విశ్వరూపాయ పాద్యం దదౌ మధుపర్కసహిత మర్ఘ్యం చామూల్యపాత్రే
దదౌ ఆహ మియం తనయా తే గృహా గావో హిరణ్య మఖిలం భవదీయ మిత్య
క్తవాన్. ౫౦. అద్యాస్తాకం కులం పవిత్రతం వయం చాదృతాః స్త వివాహవ్యాభా
త్సందర్శనం జాతం నోచే ద్భవభిష్టాగ్రణీ ర్భవాన్ క్వాహం చ క్వ తథా ౬పి పుణ్య

౫౧ య ద్య ద్దృహే ౭త్ర భగవన్నిహ రోచతే తే తత్రన్నివేద్య మఖిలం భవదీయ మేతత్, వత్సోమి సర్వ మభిలాషపదం త్వదీయం యుక్తంహి సంతత ముపాసిత వృద్ధపూగే. ౫౨ ఏవం మిథగి పరినిగద్య విశేషమృద్వావ్యా వాచా యుతౌ ముద మవాపతు రుత్తమాంతా, అన్యే చ సంముముదిరే ప్రియసత్కథాభి స్వేచ్ఛావిహారహసనై రుభయే విధేయాః ౫౩. కన్యావరౌ ప్రకృతిసిద్ధసూరూపవేషా దృష్టాభయే ౭పి పరికర్త విలంబమానాః, చక్ర ర్విధేయ మితి కర్తు మనీశ్వరా నై శోభావిశేష మపి మంగళవాసరే ౭స్తి ౫౪ ఏతత్ప్రభా ప్రతిహతాత్మ విభూతిభావా దాకల్పజాత మపి నాతిశయం వితేనే, లోకప్రసిద్ధ మనుసృత్య విధేయబుధ్యా భూషాం వ్యధు స్తదుభయే న విశేష బుధ్యా ౫౫ మాహూర్తికా బహువిదో ౭పి ముహూర్తకాల మస్త్రాక్షు రక్షతధియం కిల తాం సఖిభిః, పశ్చాత్తదుక్తశుభయోగ

కర్తనాం కల్యాణం విపాకాల్ పుమా నుపయోజి. ౫౬. కింబహునా యద్యత్ర గృహే హేభగవత్ తవాభిరోచతే త త్రచేతత్ అఖిలం భవదీయం నివేద్యం నైవేద్య మేవ ముక్తవంతం విష్ణుమిత్రం హిమమిత్ర ఉవాచ సర్వం త్వదీయ మేవ మమాసి య దభిలాషాస్పదం భవిష్యతి త ద్వత్సోమి భవతా త్వహ మిత్యాదినా యదుక్తం తత్ నిరంతర ముపాసితా వృద్ధసమూహో యేన తస్మిన్ త్వయి యుక్త మేవేత్యర్థః ౫౭ విశేషేణ శోమలయా వాచా యుక్తౌ తౌ విష్ణుమిత్రహిమమిత్రౌ ఏవం పరస్పర ముక్తౌ త్రమా మ్ముదం ఆవాపతుః అన్యేచోభయే నియోజ్యాః ప్రియసత్కథాభిః స్వేచ్ఛావిహారహసనై నృమ్యుక్ మోదం ప్రాపుః. ౫౮. స్వభావసిద్ధస్వరూపవేషా కన్యావరౌ దృష్టౌ తద్దర్శనానంతరీతత్వా స్కర్తు మప్యనమర్థా అప్యవశ్యం విధేయ మితి కృత్వా పరికర్త అంగసంస్కారం తథా ౭స్తి న్నంగళవాసరే శోభావిశేషం చ విలంబమానాః కృతవంత ఇత్యర్థః. ౫౯. ఆకల్పజాతభూషణ నిచయో ౭ప్యతిశయం న కృతవాన్ - తత్ర హేతు రేతయోః కన్యావరయోః ప్రభయా కాంత్యా ప్రతిహత ఆత్మవిభూతిభావో యస్య తస్మాత్ నన్వేపం తస్మి కిమర్థం తావ దలంకృతవంత ఇతిచేత్తత్రాహ - లోకప్రసిద్ధి మనుసృత్యేద మవశ్యం విధేయ మితి బుద్ధోభయే తయో ర్భూషాం వ్యధు రలంకారం చక్ర ర్మతు భూషణై రేతయోః కల్పి ద్విశేషా భవిష్యతీతి బుధ్యా. ౬౦. బహుజ్ఞా ఆసి జ్యోతిర్విదో ముహూర్తకాల మక్షతధియం

యుతం శుభాంశే మాహూర్తికా స్వమతితో జగృహు ర్ముహూర్తమ్. ౫౬ జగ్రహ పాణికమలం హిమమిత్రశూను శ్రీవిష్ణుమిత్ర దుహితుః కరవల్లవేన, భేరివృదంగపటహాధ్యయనాబ్జఘోషై ర్దిబ్బండలే సుపరిమూర్ఛతి దివ్యకాలే ౫౭ యం యం పదార్థ మభికామయతే పుమాన్యస్తం తం ప్రదాయ సమతూతుషతాం తదీద్యో, దేవద్రుమా వివ మహాసుమనస్త్యయుక్తౌ సంభూషితౌ నదసి చేరతు గాత్ర లాభౌ ౫౮ ఆధాయ వహ్ని మధ తత్ర జుహోవ సమ్యగ్రహోక్త మార్గ మనుసృత్య స విశ్వరూపః, లాజాన్ జుహోవచ వధూగ పరిజిఘ్రతి స్త ధూమం ప్రదక్షిణ మథాకృత సో ఽపినాగ్నిమ్ ౫౯ హో మావనానపరితోషితవిప్రవర్యః ప్రస్థాపితాఖిలసమాగతబంధువర్గః, సంరక్ష్య వహ్ని మనయా సమమగ్నిగేహే దీక్షాధరో దినచతుష్కమువాస హృప్తః ౬౦ ప్రతిష్ఠమానే దయితే వరేన్స్మిన్నువేత్యమాతాపితరౌ వరాయాః, ఆభాషిషాతాం శృణుసావధానో బాలేవ

సఖభిః క్రీడతి ముఖయభారతీం పృష్టవంతః పశ్చాత్తయోక్తే శుభయోగయుక్తే శుభగృహస్య నవాంశేమాహూర్తికాః స్వబుద్ధితో ముహూర్తం జగృహుః. ౫౬. భేరివృదంగపటహావేదాధ్యయనశబ్దఘోషై ర్దిబ్బండలే సుపరిమూర్ఛతి సుధు వ్యాప్తే సతి హిమమిత్రశూనుర్విశ్వరూపో హస్తకిలయేన శ్రీవిష్ణుమిత్రకన్యాయాః సరస్వత్యా హస్తకమల ముత్తలక్షణే దివ్యకాలే జగ్రహ. ౫౭ యో యః పుమాన్ యం యం పదార్థం ప్రార్థయతే తస్యై తం తం పదార్థం ప్రదాయ తదీద్యో తైః పురుషై స్తుత్యై తయోః కన్యావరయో రీద్యో పూత్యౌ పితరా విలివా పరితోష మవాపతుః కల్పవృక్షా వివ బృహదుదారతాయుక్తా వలంకృతో ప్రాప్తకామా సభాయాం చేరతుః ౫౮ ఆధానస్తరు స్వగృహ్యసూత్రోక్తమార్గ మనుసృత్య విశ్వరూపోవహ్ని మాధాయ తత్ర సమ్యక్ హోమం కృతవాన్ చ పున ర్వధూర్దాకా శృద్ధితధాన్యాని జుహోవ తద్ధూమం చ జిహ్రితిస్తా ధ విశ్వరూపో ఽపి పశ్చాద్గ్నిం ప్రదక్షిణం కృతవాన్ - అపి శబ్దాదగ్నే ఽగ్నిం ప్రదక్షిణం కుర్వన్త్యా తయా సహ సో ఽపి తథా కృతవా నిత్యర్థః. ౫౯. హోమాంతే పరితోషితా విప్రశ్రేష్ఠాయేన ప్రస్థాపితా సృశ్వే సమాగతాః బంధువర్గా యేన స విశ్వరూపో ఽనయా సరస్వత్యా సహదీక్షాధరో ఽగ్నిం సంరక్ష్య హృప్తస్య స్మగ్నిగృహే దినచతుష్టయ మువాస. ౬౦ అస్మిన్ విశ్వరూపే శ్రియే వశే ప్రస్థానం కుర్వతి సతి వరాయాః కన్యాయా మాతా పితా చాగత్య ప్రాచతు స్సఖ

బాలా నతు వేత్తి కించిత్. ౬౧ బాలై రియం శ్రీడతి కందుకాద్యై
 ర్జాతతుథా గేహ మువైతి దుఃఖాత్, ఏకేతి బాలా గృహకర్తనోక్తా
 సంరక్షణీయా నిజపుత్రితుల్యా. ౬. బాలేయ మంగ వచనై ర్మృదుభి
 ర్విధేయా కార్యా న రూక్షవచనై ర్న కరోతి రుష్టా, కేచి స్తృదూక్షి
 వశగా విపరీతభావాః కేచి ద్విహతు మనలం ప్రకృతిం జనో హి. ౬౩.
 కశ్చి ద్విజాతి రధిగమ్య కదాచి దేనా ముద్వీక్ష్య లక్షణ మవోచ దనిం
 దితాత్తా, మానుష్యమాత్రజననం నిజదేవభావేత్యస్తా చ్చ వో వచన
 ముగ్ర మయోజ్య మస్యామ్ ౬౪ సర్వజ్ఞతా లక్షణ మస్తి పూర్ణ
 మేషా కదాచి ద్విదతోః కథాయామ్. తత్సాక్షిభావం ప్రజితా ౬౫

ధానో భూత్వా శృణు బాలా స్తనంధరూ యథా కించి న్న జానాతి తథేయం
 బాలా నుకుమారాంగీ ఆస్తత్పుత్రీ న తు కించి జ్ఞానాతి - ఉపజాతివృత్తమ్. ౬౧.
 ఇయం కందుకాద్యైః శ్రీడోపస్కరై ర్బాలై స్సహ శ్రీడతి జాతతుథా దుఃఖా
 ద్గేహ మాయాతి - నను భవద్భాగ్యం గృహకర్తణి కుతో నానుభవేతిచే త్తత్రాహతు
 రేకేతి కృత్యేయం బాలా గృహకర్త నోక్తా తస్మా న్నిజపుత్రితుల్యా సమ్యక్ రక్ష
 ణీయా - ఇంద్రవజ్రావృత్తం. ౬౨. కింతర్హి సర్వదైవ గృహకర్తణి న నియోక్త
 వ్యాచే త్తత్రాహతు రంగేతి సంబోధనం ఇయం బాలా మృదుభి ర్వచనై ర్నియోక్త్యా
 కర్తవ్యా న తు రూక్షవచనై ర్యత నైః కుపితా న కరోతి నను రూక్షవచనై ర్న కరో
 తిచే త్కృధం మృదువచనైః కరిష్యతీతిచే త్ప్రకృతివైదిత్యాదిత్రాహతుః కేచి స్తృ
 దూక్షివశవర్తినః కేచి ద్విపరీతస్వభావరూక్షోక్తివశగాహి యస్తా త్వస్వభావం త్యక్తుం.
 ౬౩. ౬౪. ౬౫. ఇన స్సమర్థో న భవతి - వసంతతిలకంపుత్తం ౬౩ నస్తేకా ౬౪ కన్యా
 బాలై స్సహ శ్రీడనస్వభావా రూక్షవచనై రసి యబోధనై శ్శిక్షణీయా తత్కుతో భవ
 ద్భాగ్యం న శిక్షితేతిచే త్తత్రాహతుః కదాచి త్కశ్చి దనిందాత్తా బ్రాహ్మణ ఆగత్యాస్యా
 లక్షణ ముద్వీక్ష్య ఉక్తవాక్ మానుష్యమాత్రజననం మనుతో నిజదేవభావా నిజం
 నిత్యం దేవభావో దేవత్వం నిత్యో దేవస్వభావో వా యస్యాః. ౫. నిజం స్వీయే చ
 నిత్యేచ్య భావ స్సతా స్వభావాభిప్రాయచేష్టాత్తజన్తస్వీతిమేదిసి - ఇత్యస్తాత్కారణాత్
 ఆస్యాం వో యష్టాకం ఉగ్రం వచన మయోజ్యం యోజనీయం న భవతి ౬౪. కిం
 చాస్యాం సర్వజ్ఞతాయా లక్షణం పూర్ణ మస్తి కించకదాచి దేహి వాదం కుర్వతో
 త్యాదిసోః కథాయాం తయోః సాక్షిత్వం ప్రాప్యతీత్యేవ మానా ముపదిత్యాసా

వద్యాః సందిశ్య నా వేవ మసా జగామ. ౬౫ శ్వశ్రూర్వరాయా వచ
నేన వాచ్యా స్సుషాభిరక్షా ౬౬ యత తే హి తస్యామ్, నిక్షేపభూతా
తవ సుందరీయం కా ర్యా గృహే కర్త శనై శ్శనై స్తే. ౬౭ బాల్యేషు
బాల్యా త్సులభో ౭౮ రాధ స్స నేక్షణీయో గృహిణీజనేన, వయం
సుఖీభూయ హి సర్వ ఏవ పశ్యా ధ్యరుత్వంశనకైః ప్రయాతాః ౬౯.
దృష్ట్వా ౭౭ భిధాతు మనలం చ మనో ౭౮ దీయం గేహాభిరక్షణవిధౌ
న హి దృశ్యతే న్యః, దృష్ట్వా ౭౭ భిధాన ఫల మేవ యథా భవే న్నా
బ్రూయా త్తథేష్టజనణా జననీం వరస్య ౭౯ వత్సే త్వమద్య గమితా
౭౮ దశా మపూర్వాం తద్రక్షణే నిపుణాధీ ర్భవ సుఖ నిత్యమ్,
కుర్యా న్న బాలవిహృతిం జననోపహాస్యాం సా నా వివాహర మియం
పరితోషయే త్తే. ౭౯ పాణిగ్రహ త్స్వాధిపతీ సమీరితో పురా
కుమార్యాగ పితరా తతగ్గవరమ్, ౮౦ స్త మేకం శరణం వ్రజానిశం లోక

విప్రో జగామ-ఇంద్ర చక్రావృత్తం. ౬౫. వరాయాః దోషవిముక్తకన్యాయాః శ్వశ్రూ
రస్వద్వచనేన వాచ్యా యతః స్సుషాయా అభిరక్షా ౬౬ యతతే తదధీనా ౭౮ స్తీతద్వ
చనం దర్శయతి ఇయం సుందరీ తవ న్యసభూతా తస్మా త్తవేయం గృహే కర్త శనైః
శనైః-కర్తవ్యా శనై శ్శనై రనయా కర్త కారయితవ్య మిత్యర్థః-ఉపజాతివృత్తం. ౬౭.
వయంసర్వే ౭౮ సిసుబుద్ధిమంతో భూత్వా పశ్యా చ్చనై రుత్కృష్టతాం ప్రాప్తాః. ౬౮.
నమవరస్య జననీం దృష్ట్వాభవద్భాగ్యం వక్తవ్య మితిచేత్తత్రాహతుః వరస్య జననీం దృ
ష్ట్వాభిధాతుం అస్తదీయం మన శ్శక్తం న భవతి హి యస్మా జ్ఞేహాభిరక్షణ విధా వన్యో
నదృశ్యతే యద్యపేయం తథా ౭౮ దృష్ట్వా కథనస్య ఫలమేవ యథా ౭౮ వయో
ర్భవే త్తథేష్టజననముదాయో వరస్య మాతరం బ్రూయాత్ - వసంతతిలకంవృత్తం
౭౯. అథేదానీం స్వపుత్రీం శిక్షయతః వత్సే ఇత్యాది నా హేవత్సే ౭౮ ద్య త్వమత్రా
ర్వాం దశాం ప్రాప్తా సి హేసుఖై తద్రక్షణే తస్యా అపూర్వదశాయాః రక్షణే
నిత్యం నిపుణాధీ ర్భవ జననమూహోపహాస యోగ్యంబాలానాం పృథహారం నకుర్యా
యత స్సేయం తే బాలవిహృతి రావయో రివాహరం నపరితోషయే దితి నకారస్యాను
మంగేణ యోజ్యం కాక్వా వా. ౭౯. కించ పాణిగ్రహణా ద్వివాహాత్సూర్యం కుమా
ర్యాః పితరా స్వాధిపతీ సమీరితో తస్మా త్పాణిగ్రహ దూర్ధ్వం పతిః స్వాధి పతి
స్సమీరితు యస్మా జ్ఞేవం తస్మా త్తం పతి మేకం శరణం వ్రజ యేన శరణ గమనేన

ద్వయం జేష్యసి యేన దుర్జయమ్. 20. పత్యా వభుక్తవతి కుందరి మాస్త భంక్తు యాతే ప్రయాత మపి మాస్త భవే ద్విభూషా, పూర్వాపరాదినియమో 21 నిమజ్జనాదా వృద్ధాంగనాచరిత మేవ పరం ప్రమాణమ్. 22 రుష్టే భవే సతి రుషేహ న వాచ్య మేకం కుంతవ్య మేవ సకలం సతు శామ్యతీర్థమ్, తస్మి న్ప్రసన్నవదనే చకిలేవ వత్సే సిద్ధ్యత్యభీష్ట మనఘే క్షమయైవ సర్వమ్. 23 భర్తు స్సమక్ష మపి తద్వదనం సమీక్ష్య వాక్యో న జాతు సుభగే పరపూరుష స్తే, కిం వాచ్య ఏష రహసీతి తవోపదేశ శృంకా వధూపురుషయోగి క్షమ యే ద్ధి హర్దమ్. 24 ఆయాతి భర్తరి తు పుత్రి విహాయ కార్యము త్థాయ శీఘ్ర ముదకేన పదావనేకః, కార్యో యథాభిరుచి హే సతిజీ వనం వా నోపేక్షణీయ మణుమాత్ర మపీహ కం తే. 25 భవేషరో క్షే 26 కదాచి దేయు ర్గృహం తదీయా అపి వా మహంతః, తే పూ జనీయా బహుమానపూర్వం నో చెన్నిరాశాః కులదాహకా స్స్యుః.

పత్యావా లోకద్వయం జేష్యసి - ఉపజాతివృత్తం. 20. కించ హేనుందరి పత్యా వభుక్తవతి మాభుంక్తు భోజనం త్వయా న కర్తవ్యం ప్రయాతం దీర్ఘ మధ్వానం పత్యోగలే సతి తవ విశేషేణాలంక్రియా మా భవతు నిమజ్జనాదా పూర్వాపరాదిని యమో 21 అదిపదేన భోజనాదికం గ్రాహ్యం తత్ర నిమజ్జనాదికం పత్యుః పూర్వం భోజనాదికం తు పశ్చాత్కర్తవ్య మత్ర వృద్ధాంగనానా మరుంధతీలోపాముద్రాదీ నాం చరిత మేవ పరం ప్రమాణం ఏత దేవ తవ సౌందర్యమితి సంబోధనాశయః - వసంసరిలకావృత్తమ్. 22. కించ పత్యో రోపావిష్టే సతి త్వయా రోషేక్షేక మపి న వాచ్యం ఏక మితి కుంతవ్యమిత్యనేన వా సంబంధనీయం కేవలం కుంతవ్య మేవన త్విత్థ మనేన ప్రకారేణ స్వయ మేవ శామ్యతి ప్రసన్నే చ తస్మిన్ హేవత్సే చకి లేవ స్యాః కింబహునా హేఅనఘే సర్వ మభీష్టం క్షమయైవ సిద్ధ్యతి - నచేతరథా. 23. తద్వదనం పురుషాంతరముఖం సమీక్ష్య దృష్ట్వా ఏషః పరపూరుషో రహస్యే కాంతే యతః పరపురుషస్నేహాభావవత్త్యా మపి స్త్రీయా మియం పరపురుషస్నేహావ రీతి శంకా హర్దం అంతరం స్నేహం నాశయేత్. 24. యథాభిరుచి అభిరుచి మన త్కర్తవ్య పాదావనేకః పాదప్రక్షాళనం హేసతి జీవన వణుమాత్రమపీహ లోకే శంసఖం వా లే తవ నోపేక్షణీయం 25. భవే పత్యో రోక్షే బహిర్గతే సతి

౭౫. పిత్రో రిప శ్వశురయో రనువర్తితవ్యం తద్వ స్త్రుగాఢీ సహజే
 ష్యపి దేవరేషు, తే స్నేహినో హి కుపితా ఇతరేతరస్య యోగం
 విభిద్యు రితిమే మనసి ప్రతర్కః ౭౬. హితోపదేశే వినివిష్టమానసౌ
 వధూవరౌ రాజగృహం సమీయతుః, లభానుమానౌ గురుబంధువ
 ర్గతో బభూవసంజ్ఞోభయభారతీతి ౭౭ సాభారతీ దుర్వసనేన దత్తం
 పునః ప్రసన్నేన పురాతనహర్షా, శాపావధిం సంసది వర్త్యతే య
 స్సర్వజ్ఞ తానిర్వహణాయ సాక్ష్యమ్ ౭౮. సభారతీసాక్షికసర్వవిత్త్వో
 ప్యాత్తి యశక్త్యా శిశువ ద్విభాతః, స్వశైశవస్యోచిత మన్వకాంక్షీ త్వకే
 శవో యద్వ దుదారవృత్తః ౭౯ శైశవే స్థితవతా చపలాశే శార్ఙ్గణేవ
 వటవృక్షవలాశే, ఆత్మనీద మఖిలం విలులోకే భావిభూత మపి యత్ఫలు

ఉపజాతివృత్తం. ౭౫. పిత్రో) రిప శ్వశురయో రనుసరణం త్వయా కార్యం తథా
 సహజాలేషు సహోదరేషు దేవరేష్వపి హేమ్యుగాఢీ అనువర్తితవ్యం యతః
 ఋషితాస్తే స్నేహవతో వ్యసోన్యస్య సంయోగం విభిద్యుః నాశయేయం రితి మే
 మనసి ప్రతర్కః సహజేష్వకీర్త్యత్ర సహజేష్వివేచి వాపాతః-వంశస్థం వృత్తం. ౭౬.
 హితోపదేశే వినివిష్టం మానసం యయో స్తా వధూవరౌ భారతీ మండనా గురుబంధు
 వర్గతో లభానుమానౌ ప్రాప్తసత్కారౌ రాజగృహం సమీయతు సహగతో బభూ
 వేత్యాజే దత్తరేణసంబంధః. ఉపజాతివృత్తం ౭౭. య ఉభయభారతీతి సంజ్ఞా
 బభూవ సా భారతీ సరస్వతీ పురా పూర్వం పునః ప్రసన్నేన దుర్వాససా దత్తం కాపా
 వధిం సభాయాం సాక్ష్యం యస్య శంకరస్య సర్వజ్ఞతాయా నిర్వాహాయ వర్త్యతే
 కరిష్యతి ౭౮ సభారతీసాక్షికం సర్వవిత్త్వం యస్య తథాభూతో ౭౯ శ్రీ శంకరః
 స్వీయ శక్త్యా స్వాధీనయా మాయయా శిశువ ద్విభాత సృక్ స్వశైశవస్య బాలభావ
 స్యోచితం శ్రీదోపస్కారణాదిక మాకాంక్షితవాక్ తత్ర దృష్టాంతో యథోదార
 చరితః ప్రసిద్ధకేశవ శ్రీకృష్ణః స్వమాయయా శిశువ ద్విభాత సృక్ స్వశైశవస్యోచిత
 మన్వకాంక్షీ త్రభేత్కర్థః. ౭౯. చపలా ఆకా యన్తి స్నేహం భూలే ౭౯ శైశవే
 బాల్యే స్థితవతా భావి భూతం చ య దిదం ఖలు లోకే ౭౯ త దఖిలమాత్మని విలు
 లోకే సమ్యగవలొకితం కర్తవీణిబ్ - తత్ర దృష్టాంతో యథావటవృక్షస్య వలాశే
 వలే స్థితవతా శార్ఙ్గణా శ్రీమద్భూనా య దిదంత త దఖిలం ఆత్మని అవలొకితం తద్వ

లోకే ౮౦. తం దదర్శ జనతా ఒద్భుతబాలం లీలయో ధిగతనూత
నదోలమ్, వాసుదేవ మివ వామనలీలం లోచనై రనిమిషై రనువేలమ్.
౮౧ కోమలేన నవసీరదగాజిశ్యామలేన నితగాం సమరాజ, కేశపాశ
తమసా ఒధిక మస్య కేశవేశచతురాస్యసమస్య ౮౨. శాక్త్యైగి పాశు
పత్రై రపి ఊపణకైగి కాపాలికై రై వ్విష్ణవై రప్యన్యై రఖిలైగి ఖలైః
ఖలు ఖలం దుర్వాదిభి రై వ్విదికమ్. పంథానం పరిరక్షితుం క్షితితలం
ప్రాప్తగి పరిక్రీడతే ఘోరే సంస్మృతికాననే విచరతాం భద్రంకర
శ్శంకరః. ౮౩

ఇతి శ్రీనూధవీయే తత్తద్దేవావతారార్థకః,
సంక్షేప శంకరజయే తృతీయ స్సర్గ అభవత్

దిత్యర్థః-స్వాగతావృత్తం * స్వాగతేతి ర నఖా ధ్గురు యుక్త మితి లక్షణాత్. ౮౦.
లీలయా ఒధిగతః ప్రాప్తో దోలో యేన వామనా కమసీయా లీలా యస్య త మద్భుత
బాలం శ్రీ శంకరం నిమేషోద్భుతై ర్మేత్రై రనువేల మనిశం జనసమూహో దదర్శ లీల
యాధిగతదోలం వామనలీల మద్భుతబాలం శ్రీ కృష్ణ మివ. ౮౧ కేశవ శ్చ ఈశ శ్చ
చతురాస్య శ్చ తై ర్విష్ణుశివవిధిభిః సమస్య తుల్యస్యాస్య శ్రీ శంకరస్య కేశపాశతమసా
అధికం యథాస్యా త్తథా సమరాజి సమ్యక్ కోభితం తద్విశినప్తి, కోమలేన పున శ్చ
నవసీరదానాం నవీనజలదానాం యారాణిః పక్షిన్ సద్వత్ శ్యామలేనాతిశ్యామేనే
త్యర్థః. ౮౨. శాశ్యా బౌద్ధాః ఊపణకా దిగంబరా స్సర్వై శ్శాశ్యాదిదుర్వాదిభిః
ఖలుప్రసిద్ధం ఖల ముచ్చిన్నం వైదికం మార్గం పరిరక్షితుం భూతలం ప్రాప్తః ఘోరే
సంసారారణ్యే విచరతాం భద్రం సర్వానర్థనివృత్తిపురస్కరపరమానందప్రాప్తిలక్షణ
మోక్షాఖ్యం కల్యాణం కరోతీతి భద్రంకరః అన్వర్థసంక్షః శ్రీ శంకరః క్రీడతే స్త-
కార్దూలవిక్రీడితమ్. ౮౩.

ఇతి శ్రీమత్సరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
పంశావతంస రామకుమారనూను ధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

తృతీయస్సర్గః.

శ్రీ రస్తు.
 శ్రీగణేశాయ నమః
 శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః
శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవా ఖ్యానే
 చతుర్థసర్గ ప్రారంభః
 —(౧౦)—

అథ శివో మనుజో నిజమాయయా ద్విజగృహే ద్విజమోద
 ముపావహాన్, ప్రథమహాయన ఏవ సమగ్రహీ త్సకలవర్ణ మసౌ నిజ
 భాషికామ్. ౧ ద్విసమ ఏవ శిశు ర్లిఖితాక్షరం గదితు మక్షమతా క్షర
 విత్సుధీః, అథ స కావ్యపురాణ ముపాశృణో త్స్వయ మవై త్కి మపి
 శ్రవణం వినా ౨ అజని ద్దుఃఖకరో న గురో రసౌ శ్రవణత స్సకృ
 దేవ పరిగ్రహీ, సహ నిపాఠజనస్య గురు స్వయం స చ పపాత తతో
 గురుణా వినా ౩ రజసా తమసా ప్యనాశ్రితో రజసా ఖేలనకాల
 ఏవ హి, సకలాధరస త్తమాత్తజ స్సకలా శ్చాపి లిపీ రవిందత ర సుధి
 యోఽస్య విదిద్యుతే ధికం విధివ చ్ఛౌలవిధానసంస్కృతమ్, లలితం

ప్రాకృత శిశు విలక్షణం తస్య చరితం దర్శయితు ముపక్రమతే. ఆథేలి. శివో
 నిజమాయయా మనుష్య స్సక్ విగ్రహే ద్విజగృహే శివగురోః ప్రీతిం సంపాదయన్ ప్ర
 థమవర్ణ ఏవ సర్వ మక్షరం నిజభాషాం చ సమ్య గ్గ్రహీతవాన్. ద్రుతవిలంబితవృత్తం
 ద్రుతవిలంబితమాహ నభౌ భ రా వసుయగవిరతిః. ౧. తతో ద్వితీయవర్ణ ఏవ స
 కాలక స్సుబుద్ధిత్వా దక్షరజ్ఞోలిఖితాక్షర ముచ్ఛారయితుం సమర్థో ఽభూత్ అథానం
 తరం తృతీయవర్ణే స శిశుః కావ్యాని పురాణాని చ శ్రుతవాన్ కిమపి శ్రవణం వినా
 స్వయ మేవ జ్ఞాతవాన్. ౨. అసౌ శిశు ర్గురో ద్దుఃఖకరో నాభూత్ యతః సకృదేవ
 శ్రవణాత్ పరిగ్రహణీలః సహాధ్యాయినస్య స్వయం గురుః స చ శ్రమా దనంతరం
 గురుణా వినా పపాత. ౩ రజోగుణేన తమోగుణేన చానాశ్రితో ధూళ్యా ఖేలన
 కాల ఏవ హి ప్రసిద్ధం స శిశుః కలాధరేభ్యః శ్రేష్ఠస్య సుతః సర్వా అపి లిపీ ర్జ్ఞాత
 వాన్. వియోగినీవృత్తీం. ౪. అస్య సుధియః శ్రీశంకరస్య విధివ చ్ఛౌలవిధానసంస్కృతా
 వాన్. వియోగినీవృత్తీం. ౪. అస్య సుధియః శ్రీశంకరస్య విధివ చ్ఛౌలవిధానసంస్కృతా

కరణం ఘృతాహుతి జ్వలితం తేజ ఇవాఽఽశుశుక్షణేః. ౫ ఉపపాదన
నిర్వ్యపేక్షాధీ స్వమపారార్హత దృతిపూర్వకాగమాన్, అధికావ్య మరం
స్తకక్రశేఽవ్యధికాం స్తర్కనయేఽత్యవర్తత ౬ హరత స్త్రిదశేజ్య
చాతురిం పురత స్తస్య న వత్తు మీశ్వరాః, ప్రభవోఽపి కథాసు
నైజవాగ్విభవోత్సరిత వాదినో బుధాః ౭. అముకక్రమికోక్తిధోరణి
మురగాధీశకథావధీరిణీమ్, ముముహూ ర్నిశమయ్య వాదినః ప్రతి
వాకోఽపహృతౌ ప్రమాదినః ౮ కుమతాని చ తేన కాని నోన్నధి
తాని ప్రధితేన ధీమతా, స్వమతాన్యపి తేన ఖండితాన్యతియత్నై రపి
సాధితాని కైః? ౯ అమునా తనయేన భూషితం యమునా తాత
సమానవర్చసా, తులయా రహితం నిజం కులం కలయామాస స
పుత్రిణాంవరః ౧౦ శివగురు స్సజరం స్త్రిసమే శిశా వమృత కర్తవశ

నేన సంస్కృతం మందరం కరణం గాత్రం శరీరమ్ ని. కరణం సాధకతమక్షేత్ర
గాత్రేంద్రియేష్వపీత్యమరః. విదిద్యతే విశేషేణ తత్తుభే ఘృతస్య ఆహుతిభి ర్జ్వలిత
మగ్నేస్తేజ ఇవ ౫. ఉపపాదనే నిర్వ్యపేక్షాపేక్షా రహితా ధీ ర్యస్య స శ్రీశంకరః.
భూప్రభృతివ్యాహృతిపూర్వకా న్యేదాన్ పపార - కించాఽధికావ్య మరంస్త
కావ్యే తుక్రీడాం కృతవాన్ అపి చ కర్కశేఽతికరినేఽపి తర్కనయే యేఽధికా
స్తా నతిక్రాంతవాన్ ౬ నైజాయా స్వకీయాయా వానో వైభవేనోత్సారితా
దూరీకృతా వాదినో యై స్తే బుధాః పండితా వాదజల్పవివండాసు కథాసు ప్రభవః
సమర్థా ఆపి దేవానాం త్రాజ్యస్య గురో ర్వాచస్పతే కాచతురీం హరత స్తస్య శివ
గురోః కుమారస్య సమ్మతే వత్తు ప్రభవో న బభూవు రిత్యర్థః ౭. కించ సర్వాధీశస్య
శేషస్యకథాయా అప్యవధీరిణీం తిరస్కరిణీ మనుష్యక్రమేనోచ్చారణస్య పరిపాటిం
శ్రుత్వా వాదినో ముముహూః మోహం ప్రాపుః యతః ప్రతిపచనస్య వ్యాహృతౌ
ప్రమాదవంతః. ౮. కించ ప్రఖ్యాతేన బుద్ధిమతా తేన శ్రీశంకరేణ కాని కుమతాని
నోన్నధితాన్యపితు సర్వాజ్యేవోన్నధితాని తేన ఖండితాని స్వమతాన్యతిప్రయత్నై రపి
స్తే సాధితాని న కై రపీత్యర్థః. ౯. సపుత్రవతాం మధ్యే శ్రేష్ఠ శ్శివగురుః స్వీయం
కులం యమునాతాతేన సూర్యేణ సమానం వర్చస్తేజో యస్యతే నామునాపుత్రేణాలం
కృతం తులయోపమయా రహితం కలయామాస చకార దదర్శేతివా. ౧౦. స శివగురు
స్సతేన మోదంప్రాపిత స్వీయ ముపనిసీషిత ఉపనయం కర్తు మిష్టస్సూను ర్యేన తథా
భూతోఽపి జరాంగచ్ఛకో శిశౌ త్రిహయనే సతి కర్తాధీనః అమృతమృతః-సా యజ్ఞా

స్ఫుటమోదితః, ఉపనిసీపితసూను రపి స్వయం న హి యమో ౭స్య
కృతాకృత మీక్షతే ౧౧ ఇహ భవే త్సులభం న సుతేక్షణం న సుత
రాం సులభం విభవేక్షణమ్, సుత మవాప కథంచి దయం ద్విజో న
ఖలు వీక్షీతు మైష్ట సుతోదయమ్ ౧౨ మృత మదీదహ దాత్మసనా
భిభిః పితర మస్య శిశో ర్జననీ తతః, సమనునీతవతీ ధవఖండితాం స్వజ
నతా మృతిశోకహరైః పదైః. ౧౩ కృతవతీ మృతచోదిత మక్షమా
నిజజనై రపి కారితవత్ససా, ఉపనిసీషు రభూ త్సుత మాత్మనః పరి
సమాప్యచ వత్సరదీక్షణమ్ ౧౪ ఉపనయం కిల పంచమవత్సరే ప్రవర
యోగయుతే సుముహూర్తకే, ద్విజవధూ ర్నియతా జననీ శిశో
ర్వ్యధిత తుష్టమనా స్సహ బంధుభిః ౧౫ అధిజగే నిగమాం శ్చతురో
౭పి స క్రమత ఏవ గురో స్సషడంగకాః, అజని విస్మిత మత్ర మహా
మతౌ ద్విజసుతే ౭ల్పతనౌ జనతామనః. ౧౬ సహ నిపాతయుతా
వటవ స్సమం పరితు మైశత న ద్విజసూనునా, అపి గురు ర్విశయం

దస్యజంతోః కృతాకృత మిద మసేన కృత మిద మనేనాకృత ములి యమో న చశ్యతి.
ద్రుతవిలంబితం వృత్తమ్. ౧౧ అస్మిక్ సంసారే సుతస్యేక్షణం సులభం న భవతి సుత
విభవస్యేక్షణస్త సుతరాం సులభం న భవతి ఇత్యస్మి న్నర్థే శివగురు రేవ నిదర్శనం ఇత్యా
శయేనాహః—ఇ మేతి. ఆయం ద్విజ స్సుతం కథంచి దవాప చరంతు సుతస్య నై భ
వం ద్రష్టుం నమర్థోనైవాభూత్. ౧౨. తదనంతర మస్య శంకరస్య పితరం శిశో ర్జననీ
స్వజసిందై రదీదహత్ తతో ధవేన చత్యాఖండితాం రహితాం నతీం స్వజనతా మృతి
శోకహరైః పదైః నాయమత్యంతసంవాసః కస్యచి లేనవి త్క్వచి దపి స్వేన శరీరేణ
నఃముతానైః పృథగ్జనై రిత్యాదిభిః సమాశ్వాసితవతీ. ౧౩. మృతస్య య ద్విహితం
స్వేన కర్తం శక్యం త త్వయం కృతవతీ యత్రాసమర్థా త త్వజనై రభ్యసౌ నతీ
కారితవతీ కించ సంవత్సరదీక్షాం పరిసమాప్య స్వస్య సుత ముపనిసీషు రభూత్. ౧౪.
ప్రవరయోగయుతే శ్రేష్ఠ. యోగయుక్తే నియతా నియమయుక్తా ఉపనయం వ్యధిత
కృతవతీ. ౧౫. శిక్షాదిభిః పద్ధి రంగైః సహితాః చతురో ౭పి వేదాః క్రమేణ
గురో నృకాకా దధిజగే ౭భ్యయనేన అవాప ఆత్రాస్మిక్ ద్విజసుతే ౭ల్పశరీరే
మహామతౌ నతి విషయేవా జనతాయా హృదయం విస్మిత మజాయత ఆత్రాస్మిక్ లోక
భరితా. ౧౬. సహనిపాతః సహాధ్యయనం లేన యుక్తా వటవో ద్విజపుత్రేణ సహ

ప్రతివేదివాక్ క ఇవ పాఠయితం సహసా త్మయః ౧౭. ఆత్ర కిం స
య దశిక్షత సర్వాం శ్చిత్త మాగమగణా ననువృత్తః, ద్విత్రిమాస
పతనా దభవ ద్య స్తతతత్ర గురుణా సమవిద్యః ౧౮. వేదే బ్రహ్మ
సమ స్తదంగనిచయే గార్గ్యోపమ స్తత్కథాతాత్పర్యార్థవివేచనే గురు
సమ స్తత్కర్తృసంవర్ణనే, ఆసీ జ్ఞైమిని రేవ తద్వచనజప్రదోద్బోధకందే
సమో వ్యాసేనైవ స మూర్తిమా నివ నవో వాణీవిలాసై ర్వృతః.
౧౯ ఆన్వీక్షీక్యక్షితంత్రే పరిచితి రతులా కాపిలే కాఽపి లేఖే పీతం
పాతంజలాంధగి పర మపి విదితం భాట్టసుట్టార్థతత్వమ్, య త్తై
సౌఖ్యం త దస్యాంతరభవదమలాదై వ్విత విద్యాసుఖే స్త్రిక్ మాపే
యోర్థ స్సతీర్థే సుపయసి వితతే హంత నాంత ర్భవే త్కిమ్ ౨౦.
స హి జాతు గురోః కులే వసన్ సవయోభి స్సహ భైక్షులిప్సయా,

సరితుం సమర్థా నాథూపక్ కించ సహసా పారయితం కస్యమర్థ ఇతి సంశయం గురురసి
ప్రాప్తవా నివ ౧౭. యో ద్విత్రిమాసపరనాత్ తత్ర తత్ర శాస్త్రే గురుణా తుల్య
విద్యో ఒభవ త్స గురు మనుస్మతో యత్సర్వా నాగమగణాః శిక్షితవా నత్ర కిం
చిత్రం న కి మపీత్యర్థః స్వాగతా ౧౮. వేదే బ్రహ్మసమ శ్చతుర్ముఖతుల్య ఆసీత్
వేదాంగసముదాయే శిక్షాదా గార్గ్యసమ్యక్ ఆసీత్ వేదతదంగకథాతాత్పర్యవివేచనే
వాచస్పతితుల్య ఆసీత్ వేదోక్తకర్తృసంవర్ణనే జైమిని రేవ ఆసీత్ వేదవచనజన్యతత్వ
జ్ఞానస్య మూలే వ్యాసేనైవ తుల్యః కించ స మూర్తిమాన్ సవీనో వ్యాస ఇవ వాణీవి
లాసై ర్వృత స్సంయుత ఆసీత్ శార్దూలవిక్రీడితం. ౧౯. ఆన్వీక్షీక్ తర్కవిద్యా లే
నైక్షి సమ్యగీక్షితా కాపిలేపి తంత్రే కపిలప్రణీలే సాంఖ్యశాస్త్రే అనుపమా కాఽపి
పరిచితిః పరిచయో లేఖే కర్తృణిహ్ లేన లభేత్యర్థః పతంజలిప్రణీతశాస్త్రార్థకం జలం
లేన పీతం భాట్టస్య భట్టపాదప్రణీతస్య వార్తికస్య ఘట్టానాం ప్రఘట్టకానాం
అర్థస్య తత్త్వం పర మపి లేన విదితం పరమపీత్యస్య త్రూర్ణేణ వా సంబంధః కించ
యత్తైః తర్కశాస్త్రాదిభి స్సుఖం తదస్య శ్రీశంకరస్యామలంచ త దద్వైతం చ తస్య
యో విద్యా అమలాచానా వద్వైతకవిద్యేలి వా తస్యాస్స భేస్త్రిన్న పరోక్షేంతరభవత్
కూపే యో జలపానాది రూపాః ౨౦ః సఖోభనజలే విస్తృలే గంగాదా తీర్థే కిమంతర్న
భవే దశితు భజేదేవ తథాచ స్తుతిః * యావా నర్థ ఉదపానే నర్వత స్సంప్లుతోదకే,
తావా స్సర్వేషు వేదేషు బ్రహ్మణస్య విజానత ఇతి స్రగ్ధరావృత్తం. ౨౦. విశం
భూత స్స భగవాన్ శంకరః గురోః పరేవస న్న-దాచి దైక్ష్ణ్యప్రాక్షిప్తయా

భగవాన్ భవనం ద్విజన్తనో ధనహీనస్య వివేశ కస్యచిత్ ౨౧. త
మవోచ త తత్ర సాదరం వటువర్యం గృహీణః కుటుంబినీ, కృతినో
హి భవాదృశేషు యే పరివస్యాం ప్రతిపాదయంతి తే ౨౨ విధినా
ఖలు వంచితా వయం వితరీతుం వటవే న శక్నుమః, అపి బైత్య మకిం
చనత్వతో ధి గిదం జన్త నిరర్థకం గతమ్ ౨౩ ఇతి దీన ముదీరయం
త్యసో ప్రదదా వామలకం వ్రతీందవే, కరుణం వచనం నిశమ్య సో
ఽహ్యభవత్ జ్ఞాననిధి ర్దయార్ద్రాధిః ౨౪ స ముని ర్దురజిత్కుటుంబినీం
పథచిత్రై ర్నవనీతకోమలైః, మధురై రుపతస్థివాం స్తవై ర్ద్విజదారిద్ర్య
దళానివృత్తయే ౨౫ అథ కైటభజిత్కుటుంబినీ తటిదుద్దామనిజాంగ
కాంతిభిః, సకలా శ్చ దిశః ప్రకాశయం త్యచిరా దావిరభూ త్తద
గ్రతః. ౨౬ అభివంద్య సురేంద్రమందితం పదయుగ్మం పురతః కృతాం
జలిమ్, లలితస్తుతిభిః ప్రహర్షితా త మువాచ స్థితపూర్వకం వచః ౨౭.
విదితం తవ వత్స హృద్గతం కృత మేభి ర్న పురాభవే శుభమ్, అథునా
మృదపాంగపాత్రతాం కథ మేతే మహితా మనాఘ్నయః ఇతి తద్వ

వయశ్చై స్సుకా ధనహీనస్య కస్య చిద్విప్రస్య గృహం ప్రవిష్టవాన్ -
వియోగనీవృత్తం ౨౮. యే భవాదృశేషు పరివస్యాం పరిచర్యాం ప్రతిపా
దయంతి తే కృతినః కృతార్థాః యేపుణ్యవంతః లేభవాదృశేషు పరివస్యాం
ప్రతిపాదయంతీతివా. ౨౯. వయంతు దైవేన వంచితా యతో ఽకించనత్వాత్
తైత్య మపి వటవే దాకుం న శక్నుమః. ౩౦. ఇత్యేవం దీనం కథయంత్యసో గృహ
స్థస్య కుటుంబినీ వ్రతించద్దాయ శ్రీశంకరాయామలకం ప్రకర్షేణ భక్తిపూర్వకం
దదా తదీయం కరుణం వచనం శ్రుత్వా జ్ఞాననిధిః సోఽపి దయార్ద్రాబుద్ధి రభవత్.
౩౧ స ముని శ్చీశంకరః పదచిత్రై ర్నవనీతవర్కోమలై ర్నధురైః స్తవై ర్దురాఖ్యా
నురవిదారకస్య విష్ణోః కుటుంబినీం లక్ష్మీం ద్విజ దారిద్ర్యదళానివృత్తయే ఉపాసితవాన్.
౩౨ అథానంతరం కైటభాఖ్యానురజితో విష్ణోః కుటుంబినీ విద్యుద్వదుద్దామభిః స్వతం
త్రాభి స్సోంసంగానాం కాంతిభి ర్వా సకలా అపి దిశః ప్రకాశయంతీ సద్య శ్చీశంక
రాగ్రే ప్రాదురభూత్. ౩౩. దేవేంద్రమందితం పదద్వందం అభివంద్య కృతాంజలిం
పురతః స్థితం శ్రీశంకరం లలితస్తుతిభిః ప్రహర్షం ప్రాప్తా స్థితపూర్వకం వచనమువాచ.
౩౪. పురాభవే పూర్వజన్మని మృదపాంగస్య మదీయకృపాకటాక్షస్య పాత్రతా లక్ష
ణాః పూజ్యతాం. ౩౫. ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా సఉవాచ హేలంబ యద్యప్యేషు

చనం స శుశ్రువాన్ నిజగాదాంబ మయీద మర్పితమ్, ఫల మద్య
 దదస్య తత్ఫలం దయనీయో యది తే ౭హ మిందిరే ౨౯ అమునా
 వచనేన తోషితా కమలా తద్భవనం సమంతతః, కనకామలకై రపూ
 రయ జ్జనతాయా హృదయం చ విస్తయైః ౩౦ అథ చక్రభృతో
 వధూమయే సుకృతే ౭ంతర్ధి ముపాగతే దతి, ప్రశశంసు రతీవ శంక
 రం మహిమానం త మవేక్ష్య విస్మితాః ౩౧ దివికల్పతరు ర్యథా
 తథా భువి కల్యాణగుణో హి శంకరః, సురభూసురయో రపి ప్రియ
 సమభూ దిప్తవిశిష్టవస్తుదః ౩౨ అమరస్పృహణీయసంపదం ద్విజవర్య
 స్య నివేశ మాత్మవాక్, స విధాయ యథాపురం గురో స్సవిధే
 శాస్త్రవరాణ్యశిక్షిత ౩౩ వర మేన మవాప్య భేజరే పరభాగం సకలాః
 కలా అపి, సమవాప్య నిజోచితం పతిం కమనీయా ఇవ వామలోచనాః.
 ౩౪ సరహస్య సమగ్ర శిక్షితాఖిలవిద్యస్య యశస్వినో వపుః, ఉపమాన
 కథాప్రసంగ మప్యసహిష్ణు శ్రియ మన్వపద్యత. ౩౫. జయతి స్త సరో
 తథా ౭భ్యుద్యేద మామలకాఖ్యం ఫలం మయ్యర్పితం తస్యఫలం దదస్య హేమిందిరే
 యద్యహం తవానుకంప్యః ౨౯ అమునాతథాభూతేన శ్రీశంకరేణ వా తోషితా
 లక్ష్మీః సువర్ణామలకైః సమంతాల్ ద్విజగృహ మపూరయత్ జనసముదాయస్య హృద
 యంచ విస్తయై రపూరయత్. ౩౦ అథ చక్రభృతఃచక్రధరస్య విష్ణో ర్వధూమయే
 పుణ్యే అంతర్ధానం గతే సతి తథాభూతం మహిమాన మవేక్ష్య విస్తయం ప్రాప్తాఃజనా
 శ్రీశంకర మత్యంతం ప్రశశంసుః ౩౧. స్వర్గే కల్పవృక్షో యథాతథా భూమా కల్యా
 ణగుణః శంకరః ఇష్టాని యాని శ్రేష్ఠాని వస్తుని తాని దదాతీతి తథాభూతః సమ
 భూత్ కించ సతు దేవ ప్రియో ౭యం తు దేవస్య విప్రస్య చ ప్రియః. ౩౨. ఏవ
 మప్రాకృతం తచ్చరిత ముపవర్ణ్యోపసంహరతి అమరై ర్దేవైః ప్రార్థనీయానంబ ద్యప్తి
 న్నేతాదృశం ద్విజ శ్రేష్ఠస్య గృహం విధాయ స ఆత్మవాక్ యథాత్మార్థం గురోః
 సవిధే సమీపే శాస్త్ర వరాణ్యశిక్షిత ౩౩. వామలోచనాః కదటదృష్టయః ప్రియః
 కమనీయాః సుందర్యః స్వాదీతం పతిం ప్రాప్య యథా పరం భాగ్యం ప్రాప్నువంతి
 తథా సర్వాః కలా అపి ఏవం శ్రీశంకరం వరం ప్రాప్య భాగ్యం ప్రాపు రిక్త్యర్థః. ౩౪.
 సరహస్యం సమగ్రం యథా స్యాత్తథా శిక్షితా అఖిలా విద్యాయేన తథాభూతస్య
 యశస్వినః శ్రీశంకరస్య పు శ్చరీరం ఉపమానకథాయాః ప్రసంగమప్యసహిష్ణు అత్రా
 క్వాం శోభాం ప్రాప్తవత్. ౩౫. అథ శ్రీశంకరస్య పాదాద్యవయవం వర్ణయన్య

రుహప్రభామదకుంతీకరణక్రియాచణమ్, ద్విజరాజకరోపలాలితం పద
యుగ్మం పరగర్వహారిణః ౩౬ జలమిందుమణిం స్రవేద్దది యది
పద్మం దృషదస్తతస్సరః, యది తత్ర భవేత్కుశేషయంతదము
హ్యంఘ్రితులా మహాపుయాత్ ౩౭ పాదా పద్మసమా వదంతి
కతిచిచ్ఛ్రిశంకరస్యానఘా వక్త్రం చ ద్విజరాజమండలనిభం నైతద్ద్వీ
యం సాంప్రతమ్, ప్రేష్యగి పద్మపదగి కిల త్రిజగతి ఖ్యాతః పదం దత్త
వా నంభోజే ద్విజరాజమండలశతైః ప్రేష్యై రుపాస్యం ముఖమ్ ౩౮.
ముహు స్సంతో నైజం హృదయకమలం నిర్మలతరం విధాతుం యో
గింద్రాః పదకమల మస్మిన్నిదధతి, దురాపం శక్రాద్యై ర్వమతి వదనం
యన్నవసుథాం తతో మన్యే పద్మా త్పద మధిక మిందో శ్చ వదనమ్

న్నాదౌ తదీయ పదయాగ్మం వర్ణయతి జయతిస్తేత్యాదినా సరోరుహస్య కమలస్య
యః ప్రభామదస్తస్య యాకుణ్ఠీకరణక్రియా తయా విత్తం ప్రతీతం తేన విత్తక్షుం
చుశ్చణపావితి సూత్రేణ చణప్యత్యయఃయతో ద్విజరాజస్య చంద్రస్య కరైః కిరణైః
ద్విజరాజనాం విప్రాణాం హస్తే శ్చోపలాలితం పరేషాం వాదినాం గర్వం హర్తుం కిల
మస్యాస్తీతి తథా తస్య చరణయాగ్మం జయతి స్త. ౩౬ యది జలం ఇందుమణిం
చంద్రకాంతం మణిం స్రవేద్దది చ దృషదః కమలం భవేత్ యది చ తస్మా త్క
మలా త్సరస్తటాశో భవేద్దది చ తస్మిన్ సరసి కుశేషయం భవేత్ తదా తత్క
మలం అముష్యపాదసాదృశ్యం ప్రాప్నుయాత్సంభావనం యదీత్యం స్యాదిత్యూహో
స్యస్య సిద్ధయే ౩౭ కేచిచ్ఛ్రిశంకరస్యానఘా వదంతి ముఖం చ చంద్రమండల
సమం వదంతి నైతద్ద్వీయం న్యాయ్యం యతః ప్రేష్యో ఒనుచరో జగతి ఖ్యాతః
పద్మపాదః పద్మే పదం దత్తవాక్ యథా ముఖం బ్రహ్మణలక్షణచంద్రమండలశతైః
ప్రేష్యై రుపాస్యం అత్ర నైతదిత్యాదినోపమిత్యనిష్పత్తే రుద్ధాటనా త్వృపాలం
కారః. * పఞ్చేనాన్యస్యోపమాయా అనిష్పత్తివచ శ్చ తదిత్యుక్తే. శార్దూ ౩౮.
శ్రీశంకరపాదపదనయోః పద్మేందుభ్యా ముత్కృష్టతాం ప్రకారాంతరేణ దర్శయతి.
ముహురితి. సంతో యోగింద్రాః స్వీయం హృదయకమలం నిర్మలతరం విధాయ తస్మిన్
హృదయకమలే శ్రీశంకరస్య పదకమలం నిదధతి స్థాపయంతి యద్యస్తాచ్చేంద్రా
ద్యై ర్దురాపాం దుష్ప్రపాం బ్రహ్మలక్షణాం నవానాం సుథాం ముఖ ముద్గిరితి ఉద్వ
వతియత్ యగ్యేతి చ కతస్తా శ్చంద్రం చంద్రాచ్చ ముఖ ముత్కృష్టం మన్యే.

౩౯ తత్త్వజ్ఞానఫలేగ్రహి ర్ఘనతరవ్యామోహముష్టింధయో నిశ్శేష
వ్యసనోదరంభరి రఘుప్రాగ్భారకూలంకషః, లుంటాకో మదమత్సరాది
వితలే స్తాపత్రమూరుంతుడః పాదస్నాన్య దమితంపచగి కరుణయా భద్రం
కర శ్శాంకరః రం పదాఘాతస్ఫోటవ్రణకిణితకార్తాంతికిభజం ప్ర
ఘాణ వ్యాఘాతప్రణతవిమతద్రోహబిరుదమ్, పరం బ్రహ్మైవాసా భవతి
తత ఏవాస్య సుపదం గతాయ స్తారార్థిక్ జగతి మహతో ఽద్యాపి
తనుతే ౪౦ ప్రాప్తి స్యాభ్యుదయం నవం కలయత సారస్వతో జ్వం

శిఖ.౩౯ తత్త్వజ్ఞానలక్షణం ఫలం గృహ్యతీతి తత్త్వజ్ఞానఫలేగ్రహి, 'ఫతాగ్రహితం
భరి శ్చే'త్యుపపదస్యేదం తత్త్వంగ్రహే నిన్యత్యయశ్చ విపాత్యతే ఘనశ్చ ఘనతరో
యో వ్యామోహో ఒకర్తాత్తా స్ఫురణరూప స్తం ముష్ట్యా నిష్పీడ్య ధయతి పీఠీతి తథా
ఘనశ్చ నిశ్శేషై ర్వ్యసనై ర్భక్తానాం సమస్తదుఃఖైరుదరం బిభర్తీతి తథా సర్వవ్యసన
భక్షకః ఘనశ్చ తేషా మఘస్య పాపస్య యః ప్రాగ్భారో ఒతిశయ స్తస్య కూలం
తటంకపతి నాశయతీతి తథాఘాతనదీవల్ మూలాన్మూలకః ఘనశ్చ మదమత్సరదంభాది
వక్త్రే ద్దుంటాకః అపహరకః తాపానా మాధ్యాత్మికాధిభౌతికానాం త్రయం
తస్యారంతుదో మర్తస్పృక్ వినాశకః తథామితంపచతీతి మితంపచః కదర్యః ని.
కదర్యే కృపణక్షుద్ర కింపచానమితంపచా ఇత్యమరః తద్విలక్షణో ఒమితంపచో ఒత్యు
దారః ఏవంవిద శ్శాంకరః పాదః కల్యాణకరః స్యాత్ శా రం యమకింకరభ్యో
మార్కండేయస్య రక్షణసమయే పదాఘాతేన వామచరణప్రహరేణ య స్ఫోట స్తస్య
వ్రణేన కిణితో చిహ్నితో కర్తాంతికా కృతాంతస్య యమస్య సంబంధిసౌ భుజౌ యేన
తత్ ప్రఘాణో ద్వారబాహ్యప్రత్యోష్టఅగారైకదేశే ప్రఘుణః ప్రాఘాణశ్చేతి
ప్రఘాణశబ్దనిపాతనాత్ ఘృత్పత్తి స్త ప్రవిశద్భిః జనైః పాదైః ప్రకర్షేణ
హన్యత ఇతి బోధ్యతే తేన యో వ్యాఘాతః పాదప్రహరః తేన ప్రణతస్య
దీర్ఘ నమస్కారవత్ప్రకర్షేణ నతస్య నమ్రాఘాతస్య యే బాహ్యభ్యంతరా విమతా
శ్శత్రవ స్తేషాం ద్రోహ ఇతి బిరుదః ప్రఖ్యాతికరం నామధేయం యస్య బిరుదశబ్దో
దేశీయశబ్దః తత్పరం బ్రహ్మైవాసా శ్రీశంకరో భవతి తత స్తస్మా దేవాస్య సుపదం
శోభనం చరణం జగత్ప్రద్యాపి మహతో ఒక్షుద్రస్వభావాత్ గతాయ అజ్ఞాననివృ
త్తయే శరణం జగత్ప్రద్యాపి మహతో ఒక్షుద్రస్వభావాత్ గతాయ అజ్ఞాననివృత్తయే
శంకం ప్రాప్తాయ స్తారాఖ్యా స్తరసంబంధినీ యా ఆర్తిః యేభ్య స్తథాఘాతాన్
ఘరుతే. శి. ౪౦. నవ్య యభ్యుదయం ప్రాప్తస్య సారస్వతం సామద్ర ముజ్జంభణ

భణం స్వాలోకేనవిధూతవిశ్వతిమిర స్యాసన్న తారస్యచ, తాపం న స్త్వరితం ఊహంతి ఘనతాపన్నం ప్రసన్నా మునే రాహ్లాదం చ కలా ధరస్య మధురాః కుర్వంతి పాదక్రమాః ౪౨ నతి ర్దతై ముక్తిం నత ముత పదం వేతి భగవ త్పదస్య ప్రాగల్భ్యా జ్జగతి విపదంతే శ్రుతివిదః, వయంతు బ్రూమ స్తద్భజనరత పాదాంబుజ రజః పరీరంభారంభ స్సపది హృది నిర్వాణశరణమ్. ౪౩. ధవళాంశుకపల్లవావృతం విలలా సోరుయుగం విపశ్చితః, అమృతార్ణవఘేనమంజరీ ఛురితై రావతహస్త శస్తిహృత్ ౪౪ యదిహాటకవల్లరీత్రయీ ఘటితాస్ఫాటికకూట భృత్తటి, స్ఫుట మస్య తయా కటితటి తులితాస్యా త్కలితత్రిమే ఖలా. ౪౫. అదాయపు స్తకవపుశ్శృతిసార మేక హస్తేన వాదికృతతద్గ

ముల్లాసం కుర్వత స్ప్రియప్ర కాశేనవిధూతం విశ్వస్య తిమిరం యేన తస్యాసన్నాః సన్ని ధిం ప్రాప్తా స్తారా యస్య తస్య కలాధరస్య షోడశకళస్య చంద్రస్య పాదక్రమాః కిరణ ప్రచారాః ప్రసన్నాః స్వచ్ఛా యథా ఘనతాం ప్రాప్తం తాపం శీఘ్రం ఊహంతి నాశ యంతి ఆహ్లాదం చకుర్వంతి తథా నవ మభ్యుదయం ప్రాప్తస్య సరస్వతీ ప్రతిపాద్యం సారస్వతం బ్రహ్మ తత్సం తస్య ఉద్ధీపనం కుర్వతః స్వస్య ప్ర త్యేక్షితస్య స్వాలోకే ప్ర కాశేన విధూతం విశ్వస్యాక్షానలక్షణం తిమిరం యేన తస్య సదైవోంకారజపాద్య భ్యావశీలస్య సమస్తకలాధరస్య ముదే శ్రీశంకరస్య ప్రసన్నా శ్చరణన్యాసా నోఽస్మా కం ఘనీభూతం సంస్మృతలక్షణం తాపం నాశయంతి ఆహ్లాదం బ్రహ్మనందలక్షణం చ ప్రకటయంతిత్వర్థః శార్దూ ౪౨. కిన్నతి ర్మమస్కరో ముక్తిం దదాతి అగవా నమ స్కృతం భగవత్పాదస్య పద మితివిదః ప్రాగల్భ్యా జ్జగతి వినాదం కుర్వంతి తత్రవ యం తేషం బ్రూమ స్తస్య శ్రీశంకరచరణస్య భజనే నేవాయాం యో రతస్తస్య పాదకమలస్య రజసః హృదయఆలింగనస్యారంభః తత్త్వణ మేవ మోక్షాశ్రయ భూతో ష్ఠాక్షిప్రద ఇత్వర్థః శి. ౪౩. అథ తదీయ మూరుయుగం వర్ణయతి శ్వేతవస్త్రలక్ష ñేన పల్లవే నావృతం విపశ్చితహీరుద్వయంవిలలాస శుశుభే తద్విశినప్తి - అమృతార్ణ వస్య శీరసముద్రస్య ఘేనమంజర్యా చ్ఛురితస్య విరావతస్య హస్తస్య శండాయా శ్శ ప్తిం ప్రాశస్తిం బిభ్ర తీతితథా - వియో ౪౪. నువర్ణ వల్లిత్రయీ యుక్తా స్ఫటికమ యస్య పర్వతస్య తటి యది భవే తదా తయా తాదృశతయా కలితా సంపాదితా త్రిశేఖరా యస్యాం సా అస్య శ్రీశంకరస్య కటికటికులితా స్యాత్. ౪౫. అథ తదీయకరా వర్ణయతి ఆదాయేతి ద్వాభ్యాం - పుస్తకమేవ వపుః శరీరం యస్యతచ్ఛృతి

తకంటకానామ్, ఉద్ధార మారచయతీవ విబోధము ద్రాముద్భిభ్రతో
నిజకరేణ పరేణ యోగీ ౪౬. సుధీరాజః కల్పద్రుమకిసలయాభౌ కర
వరా కరోత్యేతా చేతస్యమలకమలం యత్సహచరమ్, రుచే శ్చీరా
వేతా వహని కిము రాత్రా వితి భియా నిశాదే రాప్రాత ర్నిజదళకవా
టం ఘటయతి. ౪౭. రుచిరా తదురస్థలీ బభౌ వరరస్సాలవిశాలమాంస
లా, ధరణీభ్రమణోదితశ్రమా త్పృథుశయ్యేవ జయశ్రియా శ్రితా.
౪౮ పరిఘప్రధిమాపహారిణౌ శుశుభాతే శుభలక్షణౌ భుజౌ, బహి
రంతరశత్రునిగ్రహే విజయస్తంభయుగీధురంధరౌ ౪౯ ఉపవీతమము
ష్య దిద్యుతే బిసతంతక్రియమాణ సౌహృదమ్, శరదిందుమయూఖ
పాండిమాతిశయోల్లంఘనజాంఘికప్రభమ్ ౫౦ సమరాజత కంతకం

తీనాం సారం ఏకహస్తేన వామకరేణ యోగీ ఆదాయ జ్ఞానముద్రాం తర్జన్యంగుచ్ఛనం
యోజనరూపా ముద్భిభ్రతా ౨౪రేణ దక్షిణేన నిజహస్తేన వాదికృతానాం తస్మిన్
శ్రుతిసారే స్థితానాం కంటకానాం ఉద్ధార మారచయతీవేత్స్యత్యేతా - వసంతలిలకం
వృత్తం. ౪౬ సుధీనాం మధ్యే రాజత ఇతి సుధీరా ట్టస్య శ్రీశంకరస్యైతౌ కరవరా
కల్పద్రుమపల్లవతుల్య వితి యదా యత్సహచరం యత్తుల్య మమలకమలం చేతసి
కరోతి తదా రుచేః కాంతే శ్చీరా వేతౌ తత్రాపిదినే కింవా రాత్రా వితి భయేన
రాత్రా చోరాణా మవకాశ ఇతి కృత్వా నిశాదే స్సూర్యాస్త మారభ్య సూర్యోద
యవర్యస్తం స్వదళాత్తకం కవాటం ఘటయతి యోజయతి. ౪౭. అథ తస్మిరస్థలం
వర్ణయతి అరరస్సాలవ త్కవాటఫలకవ ద్వికాలా చాసౌ మాంసలా మాంసవ్యాప్తా
చాలిమనోహరా తస్మిరస్థలీ బభౌ శుశుభే ధరణ్యాం భూమా భ్రమణేనోదితా
చ్చిమాల్ జయలక్ష్మ్యై ఆశ్రితా శయ్యేవేత్స్యర్థః. ౪౮. అథ తదీయభుజౌ వర్ణయతి
బహిరంతరశత్రునిగ్రహే పరిఘప్రఖ్యాతతాపహారిణీతా పరిఘా దధికతరప్రఖ్యాతి
మస్తా విజయస్తంభ యుగళస్య ధురం ధరతి ఇతి తౌ తత్తుల్య శుభలక్షణయ్యుక్త
శ్రీశంకరస్య భుజౌ శుశుభాతే. ౪౯. అథ తదీయం యజ్ఞోపవీతం వర్ణయతి - విస
తంతుభి ర్నృణాళతంతుభిః క్రియమాణం సౌహృదం యేన తత్ శరచ్చంద్రస్య కిర
ణానాం పాండిమ్న శ్వేతతాయాః అతిశయస్యోల్లంఘనే జాంఘికా ౨లివేగవతీ
ప్రభా యస్య. ని. జంఘాలా ౨లివేగవతీ ప్రభా యస్య ని. జంఘాలా ౨లిజవ
స్తుల్యా జంఘా కరికజాంఘికా విత్యమరఃకదముష్య శ్రీశంకరస్య యజ్ఞోపవీతం దిద్యుతే
రేఖే. ౫౦. అథ తస్య కంఠం వర్ణయతి భగవత్పాద మునేః కంతాత్మకశంఖరాజ

బురా డ్భగవత్పాదమునే ర్యదుద్భవః, నివదగి ప్రతిపక్షనిగ్రహే జయ శంఖధ్వనితా మవందత ౫౧ అరుణాధరసంగతాధికం శుశుభే తస్య హిదంతచంద్రికా, నవవిద్రుమవల్లరీ గతా తుహినాంశో రివ శారదీ చ్యుతిః. ౫౨. సుకపోలతలే యశస్వీ న శ్శుశుభాతే సితభానువర్చసః, వదనా శ్రితభారతీకృతే విధిసంకల్పితదర్పణా వివ ౫౩ సమాసీ త్తస్యా స్యం సుకృతజలధే స్సర్వజగతాం పయఃపారావారా దజని రజనీశో బహుమతాత్, సుధాధారోద్ధార స్సుసదృ గనయోగి కింతు శశభృ త్సతాం లేజగి పుంజం హరతి వదనం తస్య దిశతి ౫౪ పురా ఊరాం భోధే రహహ తనయాయద్విషయతా జుహోదీనస్యాగ్రే ఘనకనక

స్ఫుమరాజత తం విశిష్యి య ఉద్భవః కారణ మస్యేతి యదుద్భవో యత్కారణకః యస్తా దుద్భవ ఉత్పత్తి ర్యస్యేతి తథా యదుత్పన్న ఇతి వా నివదో ఘోషః ప్రతిపక్షాణాం వాదిరూపాణాం శత్రుత్వాం నాదిరూపాణాం నిగ్రహే జయశంఖధ్వని తాం ప్రాప్తవాక్ ౫౧. అగ తస్య దంతపంక్తిం వర్ణయతిహి ప్రసిద్ధ మరుణాధరసం గతా తస్య దంతచంద్రికా ౭ధికం శుశుభే తత్ర దృష్టాంతః నవవిద్రుమో నవీనో రత్నవృక్షః. ని విద్రుమో రత్నవృక్షే ౭సి ప్రవాళే ౭సి పుమా నయ మితి మేదినీ తద్వల్లీ గతా హిమకిరణస్య శరత్కాలికాచ్ఛవిః కాంతి ర్యథా శోభతే తద్వదిత్యర్థః. ౫౨. అథ తదీయకపోలతలేవర్ణయతి సితభానో శ్శుంభ్రాంశో శ్చంద్రస్య వర్చ ఇవ వర్చస్తేజో యస్య తస్య యశస్వీన శ్శోభనే కపోలతలే శుశుభాతే తథా భూతస్య వదనం ముఖ మాశ్రితా యా సరస్వతీ శస్యాః కృతే తదర్థం బ్రహ్మణా సంకల్పితో సంకల్పేనోత్పాదితో దర్పణా వివ ౫౩. అథ తస్య ముఖం వర్ణయతి సర్వజగతాం పుణ్య మేవ సముద్ర స్తస్మా ద్భహుల్వేనాభిమతాత్ బహునా మభిమతా ద్వా తస్య శ్రీశంకరస్య ముఖం సమాసీత్ పయఃపారావారాత్ ఊరసముద్రా ద్భహు మతా ద్రజనీశ శ్చంద్రో ౭జాయత అనయో రాస్యచంద్రయో స్సు ధాధారాయా ఉద్ధార ఉద్వమనం సుసదృక్ సుసదృశః పరం త్వయం విశేషః శశభృ చ్చంద్ర స్సతాం నక్షత్రాణాం లేజః పుంజం హరతి తస్య ముఖం సతాం సజ్జనానాం తద్వదాతి ఉపమేయాధిక్యాభిధానా ద్వ్యుతిరేకః. * వ్యుతిరేకో విశేష శ్చే దుపమానోపమేయ యో రిత్యుక్తే - ౪. ౫౪ అథ తదీయం నేత్రద్వంద్వం వర్ణయతిపురా అహహే త్యాశ్చర్యో యస్య మునీశనేత్రస్య విషయతాం గోచరతాం జుషతే సేవత తథా తస్య దీనస్య బ్రహ్మణకశత్రస్యాగ్రే ఊరసముద్రకన్యా లక్ష్మీ ర్ఘనీభూతస్యామలకాకారస్య

ధారా స్సమకిరత్, ఇదం నేత్రం పాత్రం కమలనిలయా ప్రీతిభితలే
మునీశస్య స్తోతుం కృతసుకృత ఏవ ప్రభవతి. ౫౫. దుర్వార ప్రతిపక్ష
దూషణసమున్నేషక్షితౌ కల్పనే నేతో రప్యనఘస్య తాపసకులైణాం
కస్య లంకారయః, ఆపన్నా నతికాయ విభ్రమముష స్సంసారిశాఖా
మృగాః పుష్పంత్యచ్ఛపయోఽభి వీచివదలంకాగాః కటాక్షౌంకురాః.
౫౬ నిశ్శంకక్షతిరూక్షకంటకకులం మీనాంకదావానలజ్వాలాసంకుల
మార్తిపంకిలతరం వ్యధ్వధృతిధ్వంసినమ్, సంసారాకృతి మామయచ్ఛల

సువర్ణస్య ధారా స్సమకిరత్ తదిదం కమలాలయా లక్ష్మీ ప్రస్థాః ప్రీతిసంతలే
పాత్రం మునీశస్య నేత్రం స్తోతుం కృతపుణ్య ఏవ సమర్థో భవతి. ౫౫ అథ మునీశక
టాక్షా న్దుర్జయతి యథా దుర్వారః ప్రతిపక్ష శృత్రు ర్యో దూషణాభ్యో రాక్షస
స్త త్సమున్నేషస్య సముల్లాసస్య క్షితౌ క్షయే. ని. 'క్షితి ర్నివాసే మేదిన్యాం కాలభేదే
క్షయే స్త్రియా' మితి మేదినీ తన్నివాసో యస్మి న్నముద్రే తత్ర నేతోః కల్పనే
చానఘస్య దుఃఖరహితస్య తాపసగణశకాంకస్య తదాష్టదశస్య శ్రీరామచంద్రస్య
లంకాయారాక్షసపుర్యా అరయః అచ్చక్షీరాబ్ధికరంగవదలంకారాః అతికాయా
దిరాక్షసజనితసాధ్వసముషః కటాక్షౌంకురాః ఆపన్నా న్నృతప్రాయాః కాఖా
మృగా న్వానరా న్సుష్టంతి ఉజ్జీవయంతి తథా దుర్వారాణాం ప్రతిపక్షాణాం
యాని దూషణాని దుర్వారాణి చ తాని ప్రతిపక్షదూషణానీతివా లేషాం సమున్నే
షస్య క్షితౌ క్షయే తన్నివాసో యత్ర యస్మిన్ స్థానే వాదిదూషణాని ప్రసరంతి
తత్రేతి యావత్ నేతో ర్జలవిధారకనేతువ తద్విధారకనేతోః సమాధానలక్షణస్య
కల్పనే ఒప్యనఘస్య తాపసకులచంద్రస్య లంకానాం కాశీనీనాం కులటానాం వా
అరయః. ని. 'లంకా రక్షకపురీ కాఖా కాశీనీ కులటాసుచే'తి మేదినీ. తథాభూతాః అతి
కాయే ఘోలాదిదేహే య ఆత్మాభిమానలక్షణో విభ్రమో భ్రాన్తి న్తం ముష్టనీత్యతి
కాయస్య యో విభ్రమ ఇతి వా అతికాయో శ్రువంశ్యాసౌ విభ్రమఇతి వా తథా
భూతా అచ్చపయోభివీచివదలంకారాః కటాక్షౌంకురాః ఆపన్నాః జరామరణాది
లక్షణాబలీవ్యాప్తాః శరణాగతా నితి వా సంసారిలక్షణాః కాఖామృగా న్సుష్టన్తి
సంసారాఖ్యా దుఃఖనివృత్తిత్రూర్వాకానందప్రాప్తిలక్షణాం పుష్టిం సంపాదయంతీత్యర్థః,
కార్దూ. ౫౬. నవమధావృష్టివ దాచరంత్యః శ్రీకంకరస్య దృష్టయః ఆశ్రితాస్సత్య
స్సంసారాకారం శ్రమం ముష్టంతి తం విశిష్య, నిశ్శంకా ఆకస్మికాః క్షతయ ఏవ
రూక్షకంటకా స్తేషాం కులాని యస్మిన్ పునశ్చ కామలక్షణదావాగ్నిజ్వాలయా

చలద్దుర్వారదుర్వారణం ముష్ణంతి శ్రమ మాశ్రితా నవసుఖా వృష్టా
యితా దృష్టయః ౫౭ త్రిపుండ్రం తస్యాహు స్సితభసితశోభి త్రిపథ
గాం కృపాపాగావారం కతిచన మునిం తం శ్రితవతీమ్, వయం త్యేత
ద్బుద్ధిమో జగతి కిల తిస్ర స్సురుచిరా స్త్రయీమాళివ్యాకృ త్సు
వకృతిభవాః కీర్తయంతి ౫౮ అసౌ శంభో ద్గిలావపు రితి భృశం
సుందర ఇతి ద్వయం సంప్ర త్యేత జ్ఞనమనసి సిద్ధంచ సుగమమ్, యదం
తః పశ్యంతోఽకరణ మదనీయం నిరుపమం తృణీకుర్వంత్యేతే సుషమ
మపి కామం సుమతయః ౫౯. అజ్ఞానాంతర్గహనపతితానాత్మ విద్యోప
దేశై స్త్రాతుం లోకాన్ భవదవశిఖాతాపపాపచ్యూమానాన్, ముక్త్యా
మానం పటవిటపిన్లో మూలజ్ఞో నిష్పతంతి శంభో ద్ధూర్తి శ్చరతి

వ్యాఖ్యం ఆర్తిలక్షణకర్తవేనాతిశయేన వ్యాఖ్యం విరుద్ధో వికటోవాఽధర్మలక్షణో
ఽథా మార్గో యస్మిన్ భృతిభవంసినం ధైర్యవాళకం ఆమయా రోగా స్తచ్చతేన
చలంతో దుర్వారా వారణా గజా యస్మిన్ తథాభూతం సంసారాకృతిం శ్రమ
మిత్యర్థః ౫౭ ఆధ త్రిపుండ్రం ద్విభోల్పేక్షితి, తస్య శ్రీశంకరస్య సితభసితశోభి
శ్వేతభస్మనా శోభాయమానం త్రిపుండ్రం త్రిరేఖాత్మకం విభూతిలికం కృపాసిం
ధం తం ముని మాశ్రితవతీం త్రిమార్గగాం గంగా కేచన కవివర్యా ఆచూ ర్వయం
తు ఋగ్యజుర్సామాఖ్యా వేదత్రయాశిరసాం ఉపనిషదాం వ్యాకృతయో వ్యాఖ్యా
నాని తాన్యేవోపకృతయ ఉపకారా స్తతో భవా జాతా స్సురుచిరా అతిసుందరా
స్త్రినః కీర్తయంతి బ్రాహ్మ ఇత్యర్థః-శి. ౫౮. ఏవం ప్రత్యేక మంగా న్యుపవర్ణ్య
తద్వపు ర్వర్ణన ముపక్రమతే అసౌ శ్రీశంకరః శంభోః కామవిజయినో లీలావిగ్రహ
ఇతి భృశ మతిశయేన సుందరఇతి చైతద్వయ మిదానీంజనానాం మనసి సుగమం యథా
స్యా త్తథా సిద్ధం యద్యస్తా దదనీయ మముష్య నిరుపమం కరణం పపు రంతఃకరణే
పశ్యంతో జనాః సుషమం సుందర మపి కామం మన్మథం తృణీకుర్వంతి కామవిజయి శం
భవవతారభూతం శంకరశరీరస్యాతిసుందరస్యాంతస్సన్దర్శనేన తృణవ దతిక్షుద్రం కుర్వం
తీత్యర్థః ౫౯. కించ అజ్ఞానాంతర్గహనే అజ్ఞానలక్షణకాననమభ్యేపతితాన్ భవస్సం
సార ఏవ దవోదావాన్ని ద్దస్య శిఖానాం పుత్రస్త్రీధనాదివియోగరూపాణాం తాపేన
పాపచ్యూమానాన్ భృశం దండహ్యమానా నాత్మవిద్యోపదేశై స్త్రాతుం మానం త్యక్త్యా
పటపుక్షస్య మూలా నిష్పతంతి అవశరంతి శంకరాచార్యకూపా శంభో ద్ధూర్తి ర్భు

భవనే శంక రాచార్యదూపా. ౬౦. ఉచ్చండాహితవావదూకకుహనా
 వాతీడిత్యవైతండికం జాతే దేశికశేఖరే పదజుషాం సంశాపచింతా
 పహే, కాతర్యం హృది భూయసాపృతపదం వైభాషికాదేః కథాచా
 తుర్యం కలుషాత్తనో లయమగా ద్వైశేషికాదే రపి. ౬౧ అమునా
 క్రతవః ప్రసాధితాః క్రతువిభ్రంశకర స్స శంకరః, ఇయ మేవ భిదా
 ౬౨నయో ర్జితస్తరయో స్సర్వవిదో ర్భుధేద్యయోః ౬౩ కలయా
 ౬౪పితులానుకారిణం కలయామో న వయం జగత్త్రయే, విదుషాం
 స్వసమో యది స్వయం భవితా నేతి వదంతి తత్ర కే ౬౫ ద్యువ
 నాంత ఇవామరద్రుమా అమరద్రుప్సివ పుష్పసంచయాః, భ్రమయే

వనేవిచరతీతి యోజనా-మందాక్రాంతా ౬౦ కించ దేశికశేఖరే శ్రీశంకరే ఉచ్చండా
 నా మతిశోపనానా మహితానాం వావదూకానాం జల్పనశీలనాం కుహనా అతత్త్వ
 ఆచారభేదస్య సంభావనా * 'కుహనా లోభా నిర్భేర్యాపథకల్పనే'త్యమరః-తస్యా
 స్తయా వా యత్పాండిత్యం తత్ వితండా స్వపక్షస్థాపనహీనా విజిగీషుకథా తస్యాం
 భవం వైతండికం యథా స్యా త్తథా పదనేవినాం సంతాపచింతావినాశకే జాతే సతి
 వైభాషికాదేర్హృది కాతర్యం భూయసా బాహుళ్యేన పదం స్థాన మకృత తథా
 కలుషాంతఃకరణస్య వైశేషికాదేః కథాచాతుర్యం లయ మగాత్ ఆదిపదం సాత్రాం
 తిక యోగాచార్యమాధ్యమికజైనచార్వాకానాహ ద్వితీయం తత్సాంఖ్యమిమాంసక
 పాతంజలనైయాయికాదీ నాహ-కార్దూ. ౬౧. అమునా శంకరాచార్యమూర్తినా శంక
 రేణ వైదికపథస్థాపనేన క్రతవః యజ్ఞాః ప్రకర్షేణ సాధితాః కైలాసనిలయ శృంగరో
 దక్షయజ్ఞ భ్వంసకరత్వేన క్రతువిభ్రంశకరః యజ్ఞనాశకరః ఇతీయమే వాసయో
 భిదా అయమేవ భేదః అన్యత్తు సర్వం సమాన మిత్యేవకారవ్యావర్తప్రదర్శనా
 యాహ — జితకామయో స్సర్వవిదో స్సర్వజ్ఞయో ర్భుధేః కండితై ర్దైవై శ్చస్త్ర
 త్యయో నిత్యర్థః-వియో. ౬౨. జగత్త్రయే యే విద్వాంస సైషాం మధ్యే కలయా-౬౩
 త్తత్త్వాం సాదృశ్య మనుకరోతీతి తులానుకారీ-తథాభూతం పయం నకలయామో నచిన్త
 యామో మన్యామహ ఇతివా * 'రామరావణయో ర్భుద్ధం రామరావణయోరీ'వేతి
 స్వయమేవ స్వసదృశఇతిచే తత్రాహ యది స్వయం స్వసమః స్యా త్త్వై తత్ర నేతి
 కేవదంతి న కే ౬౪పిత్యర్థః * 'ఉపమానోపమేయత్వే నికవైర్వివేకవాక్యగే' అనన్య
 యాలంకారః. ౬౫ స్వర్గవనమధ్యే యథా దేవద్రుమా అమరద్రుమేషు దేవవృక్షేషు
 యథా పుష్పసంచయాః పుష్పసంచయేషు యథా భ్రమరా ఏతే సర్వే సంఖ్యా మతి

ఇవ పుష్పసంచయే వ్యతీసంఖ్యాగ కిల శంకరే గుణాః. ౬౪. కామం
 వస్తు విచారతోఽచ్చిన దయం పారుష్యహింసాక్రధః టాంత్యాదైశ్య
 పరిగ్రహాన్మతకథాలోభాం స్తు సంతోషతః, మాత్సర్యం త్వనసూయ
 యా మదమహామానా చిరంభావిత స్వాన్యోత్కర్షగుణేన తృప్తిగుణత
 స్తృప్త్యాం పిశాచీ మపి. ౬౫. కామం య స్తు సమూలఘాత మవధీ
 త్వర్హాపవర్గాపహం రోషం యః ఖలు చూర్ణపేష మపిష న్నిశ్చేష
 దోషావహమ్, లోభాదీ నపి యః పరం స్తృణసముచ్చేదం సముచ్చి
 చ్చిదే స్వస్యాంతే వసతాం సతాం సభగవ త్పాదః కథం వర్ణ్యతే ౬౬.
 క్షేమీ కాంత దివా నిశాకరకరా ఘర్తస్య మర్తచ్ఛిదో ముగ్ధే శంభు

క్రాంతా న్నకా శంకరే గుణా స్సంఖ్యారహితాః కిలేతి ప్రసిద్ధం. * గృహీత ముక్తరీ
 త్యార్థశ్రేణి రేకావర్తి ర్తతా. ౬౪ కామం విషయాభిలాషం వస్తువిచారతః కామ్యవ
 స్తుదోషవిచారేణాయం శ్రీ శంకరో ఽచ్చినల్ తథాపారుష్యం కఠోరభాషణం హిం
 సావృత్తిచ్ఛేదాదినా పరపీడా క్రధఃక్రొధ స్తాక్ టాంత్యా పరరాక్రష్టే తాడితే
 ఽప్యవికృతచిత్తతా టాంతి స్తయా ఽచ్చినల్ దైన్యం పదార్థాలాభే లబ్ధిపరిక్షయే చ
 దీనతా పరిగ్రహః సంచయః అన్మతకథా మృషాభాషణం లోభః పరద్రవ్యేషు లుబ్ధి
 తా లీకేషు ధనాత్మాగ శ్చ తాంస్తు సంతోషేణాచ్చినల్ పరోత్కర్షాసహనం మత్సర
 స్తస్యభావో మాత్సర్యం తు ఆనసూయయా పరగుణేషు దోషావిష్కరణ మసూయా
 తద్వర్జనేనాచ్చినల్ మదో గర్వో ధర్మాతిక్రమహేతు ర్హామానః స్వస్తి స్మతిత్రాజ్య
 త్యాభిమాన స్తా చిరం దీర్ఘకాలం భావిత శ్చింతితః స్వస్థా దన్యోత్కర్షవివ గుణస్తేనా
 చ్చినల్ ఇదంమే స్యా దిదంమే స్యా దిలేపం రూపాం తృప్తిలక్షణాం పిశాచీ మపి
 సమ్యక్ తృప్తిలక్షణేన గుణేనాచ్చినల్ - కా. ౬౫. శిష్యాణా మపి కామాదీ న్య సమూల
 ముక్తూలయ తస్మిం స్తేషాం స్థితిః కథంస్యా దిత్యాశయేనాహ — కామ మితి య త్తు
 స్వస్యాస్తేవసతాం శిష్యాణాం సతాం కామం స్వర్గ మోక్షయో ర్నాశకం సమూలఘాత
 మవధీ త్వమూలం నాశితవాక్ సమూలాకృతజీవేషువాక్ కృత్ గ్రహభిక్యనేన ణ
 ముల్ కషాదిషు యథావిధ్యను ప్రయోగభిక్యనేనహంతేరను ప్రయోగః తథా యః శ్చేష
 సమస్తదోషావహం రోషం చూర్ణపేష మపిషల్ చూర్ణ మపిషల్ - శుష్క చూర్ణ
 రూక్షేషుపిష భిక్యనేన ణముల్, తథా లోభాదీనసి పరాకేశ త్రాక్ తృణసముచ్చే
 నం సమచ్చిచ్చిదే తృణవత్సముచ్చిచ్చిదే 'ఉపమానేకర్పణిచేతిణముల్' స వివం భూ
 తః త్రాజ్యపాదః కథం వర్ణ్యతే కేనాపి ప్రకారేణ వర్ణయితుం నశక్యత భిక్యర్థః. ౬౬.
 దిగ్భూతదవ్యధోః ప్రశ్నోత్తరే వర్ణయ న్నాదౌ వక్షా క ర్తృకం ప్రశ్న ముదాహరణః--

నవావతారసుగురో రేలే గుణానాం గణాః, కస్తా దుత్పలసంతతి ర్విక
సితా విస్తేరదిగ్యోషితా మేషాపాంగర్షరీతి దిగ్గజవధూ ప్రశ్నోత్తరే
రేజతుః ౬౭ నాత్మా మాక్షిక మిక్షితం త్విణ మపి ద్రాక్షా మహా
శ్చిక్షితా క్షీరేక్షా నముపేక్షితో భువి యయా సా శంకరశ్రీగురోః,
కాంతానంతదిగంతలంఘనకలాజంఘుల తత్తద్గుణ శ్రేణీనిర్భరమాధురీ
మదధురః ధన్యేతి మన్యామహే ౬౮ త్సంతి శ్చే ద్వసుధా జహతు
మహతీం సర్వసహత్వప్రథాం విద్యాచే ద్విరహంతు పణ్డుఖముఖా
స్సాస్వం సర్వగర్వావళీమే, వైర గ్యం యది బాదరాయణియశః కా
ర్య్యం పరం గామాతాం కిం జలైర్దునిశేఖరస్య న తులాం కుత్రాపి

కఇతి హేకాంత దివా దివసే ఘర్తస్యగ్రీష్మదినప్రయుక్తసంతాపస్య మర్తణాం శ్చేద
కా నిశాకరస్య చంద్రస్య కరాః కిరణాః అత్యంతాసంభావితాః అమీ ఉపలభ్య మానాః
కే కినిశాకరకరా ఏవోతాన్యదేవ కించిత్ ఏవం కాంతయా పృష్ఠే దిగ్గజ ఉవాచ
హేముగ్ధే శంభో ర్నవావతారస్య సుగురోః శ్రీశంకరాచార్యస్య గుణానాం గణాః
ఏవం దిగ్గజకర్తృక ముత్తర ముపవర్ణ్య పున స్తత్కాంతాకృతం ప్రశ్న మాహ
యద్యేవం తస్మి నిశాకరకరై ర్వికసనశీలానా ముత్పలనాం నీలకవలానాం సంతతిః
కస్తాద్వికసితా వికాసంప్రాప్తా ఏవం పృష్ఠ స్తత్కాంత ఉవాచ హేముగ్ధే నేయం
నీలాత్పలసంతతి రసితు శంకరాచార్య గుణగణై ర్విస్తేరాణాం విస్తయశీలానాం దిగం
గనానా మేషా కటాక్షాణాం ధురీ ఇత్యేవం లక్షణే దిగ్గజవధూ ప్రశ్నోత్తరే రేజతు
రిత్యర్థః. * భ్రాంతాపహ్నుతీ రస్యస్య శంకాయాం భ్రాంతివారణే ౬౭. యయా
మాక్షికం మధు త్విణమాత్ర మప్యక్షా సేలేణ సేక్షితం న దృష్టం ద్రాక్షాతు జహా
వారం శిక్షితా క్షీరేక్షాతు భువి సమ్యగుపేక్షితో సా నిర్భర మాధుర్యా అత్యర్థం
మధురతాయా మదేన ధురా శ్రేణీనిర్భరమాధుర్యా మదో యేషాం లేభ్యో ధురేలివా
కాంతాచాసా వసంతదిగంత లంఘనకలాయాం జంఘలానా మలివేగవతాం తత్తద్గు
ణానాం శ్రేణీ కంక్షిశ్చ ధన్యేతి మన్యామహే తథాభూతగుణపంక్తిలక్షణా కాంతే
లివా. ౬౮. మునిశేఖరస్య త్సంతిశ్చేత్తర్హి వసుధా భూమి ర్మహతీం సర్వం సహత్వ
ఖ్యాతిం జహతు తథా తస్య విద్యాచేత్తర్హి స్కందప్రముఖా స్సాస్వ మవల్పగర్వావళీం
త్యజంతు తథా తస్య వైరాగ్యం చేత్తర్హి బాదరాయణే త్సుకస్యయశఃకార్య్యంపరం
గామాతాం ప్రాప్నోతు కిం బహుజలైర్దునిశేఖరస్య శ్రీశంకరస్య తులా ముఖమాం
కుత్రాపి నీక్షామహే ఆత్ర త్యగస్యసకృద్ధర్మస్య ప్రతిపాదనా త్త్యయోగితాంతారః.

వీక్షామహే. ౬౯. యామూర్తిః క్షమయా మునీశ్వరమయీ గోత్రా
సగోత్రాయతే విద్యాభి ర్నిరవద్య కీర్తిభి రలం భాషా విభాషాయతే,
భక్తాభీష్టితకల్పనేన నితరాం కల్పాది కల్పాయతే క స్తాం నాన్యపుక
గ్జనై స్తులయితుం మందాక్షమందాయతే ౭౦ న బభూవ పురాతనేషు
త త్సదృశో నాద్యతనేషు దృశ్యతే, భవితా కి మనాగతేషు వా నసు
మేరో స్సదృశో యథా గిరిః ౭౧ సమశోభత తేన తత్కులం స చ
శీలేన పరం వ్యరోచత, అపిశీల మదీపి విద్యయా హ్యపి విద్యా విన
యేన దిదృశ్యతే ౭౨ సుయశఃకుసుమోచ్చయశ్చయద్విబుధాళి ర్గుణ
పల్లవోద్గమః, అవబోధఫలః క్షమారస స్ఫురతాఖివ రరాజ సూరిరాట్
౭౩. నచ శేషభవీ న కాపిలీ గణితా కాణభుజీ న గీ రపి, ఫణిలిష్విత

* నియతానాం సకృద్ధర్మ స్సపున స్తుల్య యోగి తేత్యుక్తేః. ౬౯. కించ యా మునీశ్వర
మయీ మూర్తిః క్షమయా గోత్రాసగోత్రాయతే గోత్రాయా భూమే సగోత్రం సజా
తీయం తద్వదాచరతి భూమిసామ్యం లభతే తథా యామునీశ్వరమయీ మూర్తి ర్నిర
వద్యా నిర్దోషా కీర్తి ర్యాభి న్తథాభూతాభి ర్విద్యాభి రలమత్యంతం భాషా విభాషా
యతే భాషాయా స్ఫురన్వత్కాః విభాషా వికల్పః తద్వదాచరతి వికల్పేన సరస్వతీభా
షం ప్రాప్నోతివ తథా యామునీశ్వరమయీమూర్తి ర్భక్తానా మభీష్టితస్య సాధనేనా
త్యంతం కల్పాదికల్పాయతే కల్పవృక్షచింతామణ్యాదిసదృశవ దాచరతి తత్సామ్యం తాం
మునీశ్వరమయీం మూర్తి మనైః ప్రాకృతజనై స్తులయితుం కోవాన మందాక్షమన్దా
యతేమందాక్షేణ లజ్జయా మందోమన్దాక్షమంద స్తన్వ దాచరతి అపితు సర్వోఽపీత్య
ర్థః ౭౦. పురాతనేష్వతీలేషు శ్రీశంకరతుల్యో న బభూవాద్యతనేషు వర్తమానేషు
నైవదృశ్యతే ఽనాగతేషు భవిష్యేషు కించ భవితా ఽపితు నైవ భవిష్యతి యథాకాల
త్రయే ఽపి సుమేరో స్సదృశో గిరి ర్నాస్తి తద్వత్ వైతాళీయం. ౭౧. లేన శ్రీశంక
రేణ తస్య కులం సమ్యక్ శోభాం ప్రాప్తవత్ స చ శ్రీశంకర స్ఫీలేన సాధన్వభావేన
శుచిచరితేన వా ఽత్యంత మశోభత శీల మపి విద్యయా దీప్తిమ దభూత్ విద్యాపి
వినయేన నమ్రాభావేన శుశుభే ౭౨. కించ సూరిరాట్ పండితరాజః శ్రీశంకరః
కల్పవృక్షో యథారాజతే తథా రరాజ యత శ్శోభనయశోలక్షణపుష్పాణా ముచ్చయో
నిచయో యస్తిక్ శ్రయంత క్షాశ్రయంతో విబుధాః పండితా ఏవాశయో భ్రమ
రా యస్తిక్ శ్రయతాం పండితలక్షణానాం దేవానా మాళిః పంక్తి ర్యలేతివా
గుణలక్షణానాం పల్లవానా ముద్గమ ఉద్భవో యస్మాత్ అవబోధ స్తత్త్వజ్ఞాన మేవ
ఫలం యస్తిక్ క్షమా ఏవ రసో యస్తి న్నత ఇత్యర్థః ౭౩. కించ కవిరాజః శ్రీశం

రాసు కా కథా కవిరాజో గిరిచాతురీ జుషి. ౭౪ భట్టభాస్కరవిమర్ద
దుర్దశామజ్జదాగమశిరఃకరగ్రహః, హంత శంకరగురో ర్గిరః క్షరం త్యక్తు
రం కిమపి తద్రసాయనమ్. ౭౫ జాటాటీరజబలాకుటీరవిహరన్నైలింప
కల్లోలిసిహ్నో ణీశ ప్రయకృన్న వావతరణావప్తంభగుంభచ్ఛిదః, గర్జంతో
౭వతరంతి శంకరగురుక్షోణీధరేంద్రోదరా ద్వాణీనిర్ఘ్రిణీర్షురాఃక్వసు
భయం దుర్భిక్షుదుర్భిక్షతః ౭౬ వారి చిత్తమతంగజస్య నగరీ బోధా
త్తనో భూపతే ద్ధూరిభూతదురంతదుర్వదర్శురీహరికృతా సూరిభిః,
చింతాసంతతితూలవాశలహారివేదోల్లసచ్ఛాతురీ సంసారాబ్ధితరీ రుదేతి

కరస్య గిరి వాణ్యాం చాతురీ సేవితవత్థ్యాం సత్థ్యాం పాతంజలీ వాణీ నచ గణితాకా
పిలీ గీర్ణణితా నాపి కాణాది గీర్ణణితా అన్యాసు నాస్తికానాం గీర్ణ కా కథా ౭౪.
కించ భట్టభాస్కరాఖ్యేన సర్వశంకరవాదినా యో విమర్ద సైన దుర్దశాయాం మజ్జతా
మాగమశిరసాం వేదాంతానాం కరగ్రహః హస్తావలంబిన్య ఉద్ధారికా ఇతి యావత్
ఏవంభూతాః శ్రీశంకరగురోః గిరో హంతేత్యాశ్చర్యే హర్షేవా కిమపి వత్తు మశక్యం
తత్ప్రఖ్యాతం పరమరసాశ్రయభూత మక్షరం క్షరంతి స్రవంతి ౭౫ జాటాటీరస్య
శివస్య జటాలక్షణేషు కుటీరేషు హ్రస్వకుటీషు కుటీశ మిశుజ్ఞాభ్యోరెతిరః విహరంతి
యా నైలిమృకల్లోలినీ నిలిమ్నానాం దేవానా మిదం నైలింపం త్రివిప్లవం తత్తరంగిణీ
గంగా తస్యాః క్షోణీశస్య రాజ్ఞో భగీరథస్య ప్రియకృ ద్యుదతూర్వ మవతరణం లేనా
వప్తంభగుంభః స్తంభానాం గ్రంథనం తంభిందంతి తథా లే గర్జనాంకుర్వంతః శ్రీశంక
రగురులక్షణస్య భూమిధరేంద్రస్య హిమాలయస్యోదరా ద్వాణీలక్షణాయా నిర్ఘ్రిణ్యా
స్తరంగిణ్యానద్యాః ఝరాః ప్రవాహా అవతరంతి యత ఏవ మతో దుష్టభిక్షులక్షణదుర్భి
క్షతః క్వసు భయం క్వాపి భయం నాస్తీత్యర్థః-కాదూ ౭౬ కించ భగవత్పాదీయవై
ఖరీ అకారాదిక్షకారాంతవర్ణమాలా రూపా వా గుడేతి జయతి తాం విశిష్య చిత్తలక్ష
ణస్య మతల్లజస్య హస్తినో వారి బంధినీ ని. 'వారి స్యా ద్దజబంధిన్యా'మితిమేదిని-తథా
బోధాత్తకస్య రాజ్ఞో నగరీ తథా దూరిభూతా దురస్తానాం దుర్వదతాం దుర్వాది
నాం ఝరీ ప్రవాహో యస్యా స్తథా సూరిభి ర్హారికృతా ౭౬ప్రేక్షా హరవ త్కంతే
కృతా తథా చింతాసంతతిలక్షణస్య తూలస్య కార్వాసలవస్యాపాకరణే వాతస్య వాయో
ర్దహరీప్రవాహః తథా వేదస్యోల్లసంతీ చాతురీ చిత్రేతిపాతే చేతనాయా ఇతి వ్యాఖ్యే
యం తథా సంసారలక్షణసముద్రస్య తరీ ఉద్ధారహేతుభూతా నాకా తథావైపం
భూతా శంకరస్య వాణీ సర్వోక్తార్థేణ వర్తకఇత్యర్థః. అత్ర చిత్తాదే ధిష్ణశబ్దవా

భగవ త్పాదీయ వాగ్దేవీఖరీ ౭౭. కథాదర్శోత్సర్ప త్కథక బుధ
కంఢూల రసనా సనాభాధఃపాలే స్వయముదయ మంత్రోవతివతేః,
నిగుమ్భ సూక్ష్మీనాం నిగమ శిఖరాంభోజసురభి ర్జయ త్యదైవితశ్రీ
జయచిరుదఘంటాఘణఘణః ౭౮ కస్తూరీఘనసారసారభ పరీరంభ ప్రి
యంభావుకా స్తాపోన్దేషముషో నిశాకరక గాహంకారకూలంకషాః,
ద్రాక్షామాక్షికశర్కరామధురియ గ్రామావిసంవాదినో వ్యాహారా ము
నిశేఖరస్య స కథంకారం ముదం కుర్వతే ౭౯ అదైవితే పరిముక్త
కంటకపథే కైవల్యఘంటాపథే స్వాహంపూర్వికదుర్వికల్పరహిత ప్రాజ్ఞా

చ్యుతంగజత్వాద్భారోపేణ వైఖర్యా వారీత్వాద్భారోపఖోధనా ద్భేదభాజి రూప
కం నావకభేదభాజి వేత్త్యుక్తేః. ౭౭ కించ వ్రతిపత్త్యే స్త్రీశంకరస్య సూక్ష్మీనాం నిగు
భః గ్రథనం జయతి యః కథాగర్వేణోత్సర్పతా ముచ్ఛలతాం కథకానాం మధ్యే
యే బుధా స్తేహం కంఢ్వా వ్యాప్తా యా జిహ్వ తస్యా నాభిస్థనాశేన సనాధఃపాలే
స్వయముదయమస్తో వేదవత్స్వయంప్రదుర్భుతో వాదిజిహ్వస్తంభనాదా విని
యుక్తః పట్రింశద్వర్ణాత్తతో బగళామఖ్యాభ్యో మంత్రః పునశ్చ నిగమశిఖరాణి
వేదాంతా స్తల్లక్షణకమూలాం సురభి స్సుగంధిః పునశ్చాదైవితలత్ప్యే జయస్య చిరు
దఘంటాయాః ప్రఖ్యాతికరాయాః ఘంటా చూః ఘణఘణాత్త కశ్యబ్ద ఇత్సర్థః ని
'నియతారోపణోపాయ స్సస్య దారోపః పరస్య యః, త త్పరంపరితం క్లిప్త' ఇత్సర్థ
క్తపరంపరిత రూపకాంతర్గతం మాలారూపక మత్ర ద్రష్టవ్యం ౭౮. కించ కస్తూరీ
ఘనసారయోః కస్తూరీ కర్పూరయో సారభం సురభి స్తస్య పరీరంభః పరిష్కృష్ట స్తద్వ
త్ప్రియంభావుకాః స్త్రియంభవిష్టవః తాపస్యాన్యాత్తి కాదితాప త్రయస్యోన్దేష ముల్లా
నం ముష్టుతీలి తథాతే౭త ఏవ బాహ్యతాపనివారకాణాం నిశాకరస్య చంద్రస్య కరాణా
మంకూనాం యస్తాపవిసాశనాహంకార స్తస్య కూలంకషాః సమూలోస్తూలనసమర్థాః
తథా ద్రాక్షాదీనాం మధుఃప్టుం మాధురాణ్యం గ్రామేణ సమదాయేనావినంవాదిన
స్తక్తుల్యా మునిశేఖరస్య శ్రీశంకరస్య వ్యాహారా ఉక్తయః ముదం ప్రీతిం కథంకారం
కథం స కుర్వతే ౭౯ కు కుర్వంతేవ అన్యదైవం కథమిత్థం సుసిద్ధాప్రయోగ శ్చేదిత్య
సర్థకాజేవ కరోతే ర్థముత్ — కా. ౭౯. కించ పరిముక్తో వినివృత్తో భేదవాదిక్షిణః
కంటకమార్గో యస్తా తథా భూతే౭దైవిత ఏవ కైవల్యఘంటాపథే కైవల్యస్య మో
క్షస్య ఘంటాపథే సంసరణే రాజమార్గే స్వాహంపూర్వకై స్వీయాహంకారపూర్వకై
ద్భువ్వికల్పై రహితాః ప్రాజ్ఞాః విద్వాంస ఏవాధ్వనీనాః పాంథా నై రాకులే వ్యాప్తే

ధ్వనీనాకుతే, ప్రస్కందన్తకరంద బృందకుసుమః ప్రకౌరణప్రక్రియా
మాచార్యస్య వితన్వతే నవసుధాసిక్తా స్వయం సూక్తయః. ౮౦.
దూరోత్సరితదుష్టపాంసుపటలీదుర్నితయోఽనీతయో వాతా దేశిక
వాఙ్మయా శ్శుభగుణగ్రామాలయా మాలయాః, ముష్ణన్తి శ్రమ
ముల్లసత్పరిమళ శ్రీమేదురా మేదురా యాసస్యాధిహవిర్బుజో భవ
మయే ధీప్రాన్తరే ప్రాన్తరే ౮౧ నృత్యంత్యా రసనాగ్రసీమని గిరాం
దేవ్యాః కిమంఘ్రిక్వణన్తంజీరోర్జితశింజితాన్యతనితంబాలంబికాంచీర
వాః, కిం వల్లత్కరపద్మకంకణర్పణత్కారా ఇతి శ్రీమత శ్శంకా మంకుర
యంతి శంకరకవే స్సద్యుక్తయ సూక్తయః ౮౨ వర్షారంభవిజృంభ

స్వయం నవసుధాసిక్తా శ్శంకరాచార్యస్య సూక్తయః ప్రస్కందతాం మకరందానాం
పుష్పరసానాం బృందో నిచయో యేభ్య స్తథాభూతానాం కుసుమానాం పుష్పాణాం
యా స్ప్రజో మాలాస్తాసాం యాని తోరణాని తేహం ప్రక్రియాం రచనాం విత
న్వతే విస్తరయన్తి. ౮౦. కించ దూరముత్సరితా దుష్టానాం పాంసుపటలీతుల్యా దుర్ని
తయో దుష్టనయా యైస్తే అనీతయో న విద్యంత ఈతయోఽభివృష్ట్యాదిరూపా
బాధా యేభ్య స్తః శుభగుణాః ప్రసాదాదయ స్తల్లక్షణానాం శైత్యాదికుభగు
ణానాం గ్రామస్యాలయాభూతామాయా లక్ష్మ్యై శ్చాలయభూతా ఉల్లసత్పరిమళ
క్రియా చ మేదురా స్నిగ్ధా దేశికవాఙ్మయావాతా భవమయే సంసారమయే ప్రాం
తరే వివినే కథంభూతే ధీప్రాంతరే బుద్ధిలక్షణాని ప్రాంతరాణి కోటరాణి బుద్ధిలక్షణో
దూరశ్శాన్యో మార్గో వా యస్మిం స్తత్రాధిర్వనఃపీడా ప్రత్యాకావా తల్లక్షణాద్ధవి
ర్బుజో దావాగ్నేర్హేతో ర్యో మే మమ దురాయాస స్తస్య శ్రమం ముష్ణంత్యపన
యంతీత్యర్థః ని 'ప్రాన్తరం వివినే దూరశూన్యమార్గే చ కోటరే, అధిః పుహం శ్చిత్త
పీడా ప్రత్యాకాబంధకేఘచేతి' మేదినీ ౮౧. కించ శ్రీశంకరజిహ్వగ్రలక్షణే రంగే
నృత్యంత్యా గిరాం దేవ్యాః కారదాయాః కిమంఘ్రి శ్చరణయోః క్షణితోః శబ్దం
కుర్వతో ర్తంజీరయో ర్నాపురయో ర్నాశితశింజితాని ఉల్లసత్స్వనితాని కింవా నితం
బాలంబిన్యాః కట్యాః పశ్చాద్భాగ మాలంబిన్యాః కాంచ్యా మేఖలాయా రవాః
శబ్దాః కింవా వల్లతో రితస్తత శ్చలతోః కరకమలకంకణయోః ర్పణత్కారా ఇతి
శంకాం శ్రీమతః శంకరస్య కవే నృమిబీనా యుక్తయో యాసు తాః సుష్మాక్తయః
అంకురయంతి జనయంతీత్యర్థః. ౮౨ వర్షారంభే విజృంభమాణానాం జలముచా
మేఘానాం గంభీరఘోష ఉపమా యస్య సః పునశ్చ వాత్స్యయా వాయుసముత్పాద్యేభ్య

మాణజలముగ్ధంభీర ఘోషోపమో వాత్యాతూర్ణవిఘూర్ణదర్శనవపయః
కల్లోలదర్పాపహః, ఉన్తిల న్నవమల్లికాపరిమళా హంతా నిహంతా
నిరాతంక శృంకరయోగిదేశికగిరాం గుంఫ సముజ్జ్వంభతే ౮౩.
హృద్యా పద్యవినాకృతా ప్రశమితా విద్యాఽమృషోద్యా సుధా సావి
ద్యా మాద్యదరాతిచోద్యభిదు ౮౪ భేద్యా నిషద్యాయితా, విద్యానా
మనఘోద్యమా సుచరితా సాద్యాపదుద్యాపిని పద్యాముక్తిపదస్య
సా ఽద్య మునివాన్ముద్యాదనాద్యా రుజః. ౮౪. ఆయాసస్య నవాంకు
రం ఘనమనస్తాపస్య బీజం నిజం క్లేశానా మపి పూర్వరంగ మలఘుప్ర

తూర్ణ మత్తంతం శ్రీఘ్రంవా విఘూర్ణతాం సముద్రవయసాం కల్లోలానాం బృహత్త
రంగాణాం దర్పాపహః గర్వనాశకః పునశ్శోన్తిలంతీనాం వికసంతీనాం మాలతీనాం
పరిమళాహంతాయా విమర్దోత్థనమనోహరగన్ధస్యాహంభావస్య నిహంతా నాశకః
పున శ్చ నిరాతంకో నిర్భయః శంకరయోగిదేశికస్య గిరాం గుంభనం గ్రన్థనం సముజ్జ్వం
భతే సముల్లసతి. ౮౩ సాప్రసిద్ధా భాష్యదిరూపా మునివాగద్యానాద్యా రుజో
ఽజ్ఞానాదిలక్షణా రోగాన్ సద్యాన్నాశయతు తాం విశిష్య పద్యవినాకృతా గద్య
రూపాపి హృద్యా మనోజ్ఞా పాతాంతరే దోషవినాకృతా పునశ్చ ప్రశమితాఽవిద్యా
యయా సా ప్రశమితా విద్యా పునశ్చ మిథ్యా వాచ్యా నభవతీత్యమృషోద్యా యథా
ర్థా ఇత్యర్థః రాజసూయసూర్యమృషో జ్యేష్ఠ్యాదినా వదేః కృటంతోనిసాతః ప్రశ
మితా విద్యామృషోద్యా యయేతివా పున శ్చ సుధాస్వాద్యా ఽమృతవ దాస్వాద
నీయాపున శ్చ మాద్యతాం మదేన ఘూర్ణతా మరతీనాం వాది లక్షణారీణాం యాని
చోద్యాని కుతర్కోద్భావితా శృంకా నైషాం భిదురాః నాశకాః స్వయం తు తై
రభేద్యా భేత్తు మశక్యా పున శ్చ నర్వాసాం విద్యానాం నిషద్యాయితా ఆపణవ దాచ
రితాః పునశ్చానఘో ఽనవద్య ఉద్యమో యస్యా స్సా పున శ్చ శోభనం చరితంయస్యా
స్సా పునశ్చ సాద్యానాం జన్యానాం సకారణానాం వా ఆపదా మాధ్యాత్మికాదిదుః
ఖానాముద్యాపిని ఉన్తులీని పున శ్చ ముక్తిపదస్య పద్ధతిరేవంభూతా సా మునివా
గద్యానాద్యా రుజోఽననుద్యా దిత్యర్థః. ౮౪. మునిశేఖరోక్తి రతులా దేహదా యో
ఽహంకార స్త మత్క్రూంతతి ఉన్తులయతి తం విశిష్య ఆయాసస్య భేదస్య నవ్య
మంతరం పునశ్చ ఘనీభూతో యో మనస్తాపో మానసం దుఃఖం తస్య నిజ మసాధా
రణం బీజం క్లేశానా మపి పూర్వరంగం ప్రథమం నర్తనస్థానం దోషాణాం రాగద్వేష
దీనా మలఘీ మహతీ యా ప్రస్తావనా నాటకకథాప్రారంభ స్తస్యాః డిండిమం అవృ

స్తావనాడిండిమమ్, దోషాణా మన్యతస్య కార్తణ మసచ్చింతాతతే
 ర్నిష్కృటం దేహాదా మునిశేఖరోక్తిరతులాహంకార ముత్కృంతతి.
 ౮౫. తథాగతపథాహత క్షపణకప్రథా లక్షణప్రతారణహతానువర్త్య
 ఖలజీవసంజీవనీ, హరత్యతిదురత్యయం భవభయం గురూక్తి ర్నృణా
 మనాధునిక భారతీజరతశ్చ క్తిముక్తామణిః ౮౬ యుంధూమారుతవేల్లి
 తామరధునీ కల్లోలకోలాహల ప్రాగ్భారైకసగర్భ్యనిర్భరజరిజ్రంభద్వ
 చోనిర్న్యరాః, నైకాలీకమతాలిధూళిపటలీమర్తచ్ఛిదస్సద్గురో రుద్యద్దుర్త
 తిధర్మదుర్తతికృతా శాంతిం నికృంతంతి నః ౮౭ ఉన్మీలన్నవమల్లిసౌర
 భవరీరంభప్రియం భావుకా మందారద్రుమరంద బృందవిలుతన్తాధుర్య
 ధుర్యా గిరః, ఉద్గిర్ణా గురుణా విపారకరుణావారాకరేణాదరా త్సచ్చే

తస్య కార్తణం మూలకర్త ని 'మూలకర్త తు కార్తణ' మిత్యమరః-అసచ్చింతానం
 తతే ర్నిష్కృటం గృహోద్యానం కేదారం వా ని. 'నిష్కృటస్తు గృహోద్యానే స్యా
 త్కేదారకపాటయో'రితి మేదినీ. ఏవంభూతం దేహాదనిష్ఠ మహంకార మిత్యర్థః. ౮౫.
 తథాగతా జాద్ధా నైషం పథా మార్గేణాహతాః క్షపణకానాం వైభాషికాణాం
 ప్రఖ్యాతిలక్షణేన ప్రతారణేన వంచనేన హతాశ్చానువర్తిన్ విప్రదయోఽఖిలాశీవా
 నైషం సంజీవనీ పునశ్చానాధునికా అనాదిభూతాయా వేదవాణీ తల్లక్షణాయా
 అప్రిప్రాచీనశ్చైర్ముక్తామణి రేవంభూతాగురోః శ్రీశంకరస్మృతి ర్నృణాణాం మతిదుర
 త్యయం సంసారభయం హరతీత్యర్థః - పృథ్వీ. ౮౬. సద్గురోః శ్రీశంకరస్య యుంధూ
 మారుతేన బృహద్వాయునా వేల్లితాయాః కంపితాయా దేవధున్యా గంగాయాః
 కల్లోలానాం బృహత్తరంగాణాం యః కోలాహల స్తస్య యః ప్రాగ్భారోఽతిశయ
 స్తదేక సగర్భ్య నిర్భరాః తదేకాతీసదృశా జరిజ్రంభంతో భృశ ముల్లసన్తో వచోల
 క్షణా నిర్న్యరాః వైకాన్యనేకాని యాన్యలీకా న్యసత్త్వాని మతాని లేషా మాః పక్షి
 నైవ ధూళీపటలీ ధూలీసముహస్తస్యా మర్తచ్ఛిదో వినాశకా నోఽన్యక ముద్యద్దు
 ర్తలక్షణధర్తాల్ యా దుఃఖతా బుద్ధి స్తత్కృతా యా అశాంతి స్తాం నికృంతంతి
 ఉన్మీలయంతి. శార్దూ. ౮౭. ఉన్మీలంతీనాం వికసంతీనాం నవమాలతీనాం యత్స
 రభం తస్య పరీరంభ ఆలింగనం తస్మా దపి తద్వద్వా ప్రియంభావుకాః ప్రియం భవి
 ష్యవ స్తథా మందారద్రుమాణాం మందారాఖ్యద్రుమాణాం మకరందనికాయే బుతతో
 మాధుర్యాల్ ధుర్యా క్షేప్తా శ్రీశంకరాచార్యేణ గురుణా అదరా దుద్గిర్ణా ఉద్వ
 మితా ఉచ్చాసితాగిరః సతాం శత్రో రవయంతి హంలేలిహర్షే మదయంతి తథా

తో రమయంతి హంత మదయంత్యామోదయంతి ద్రుతమ్ ౮౮.
 ధారావాహినుఖానుభూతిమునివాగ్ధారాసుధారాశిషు శ్రీడక్ ద్వైతి
 జపస్సు కఃపున రనుక్రీడేత మూఢేతరః, చిత్రం కాంచన మంబరం పరి
 దధ చ్చిత్రే విధత్తే ముహూః కచ్చిత్కచ్చరదుష్పటచ్చరజరత్కంథాను
 బద్ధాదరం ౯౯. తత్రాదృక్ష్యమునిక్షపాకరవచశ్శితౌ సపతౌశయః
 త్తేరం క్షీర ముదీక్షతే బుధజనో న త్తౌద్ర మాకాంక్షతి, రుతౌం
 క్షేపయతి క్షీతౌ ఖలుసితాం నేతుం క్షణంప్రేక్షతే ద్రాక్షౌం నాపి ది
 దృక్షతే న కదలీం తుద్రాం జిఘృక్షత్యలమ్ ౯౦ విక్రీతా మధునా
 నిజా మధురతా దత్తా ముదా ద్రాక్షయా క్షీరైః పాత్రధియా ౭౮

ద్రుత మవిలంబిత మామోదయంతి ప్రమోదయంతి గురుం విజినప్తి విపారాయాః
 పారవిముక్తాయాః కరుణాయా వారాకరేణ జలనిధినా సముద్రేణ దీపకాలంకారో
 'నైవ క్రియాను బహ్వీషు కారకస్యేతి దీపక'మిత్యుక్తేః నైవ సకృద్వృత్తిః. ౮౮. కించ
 ధారావాహి అనవచ్ఛిన్నం య త్సుఖం తస్మానుభూతి రనుభవో యాభ్యస్తథా
 భూతమునివాగ్ధారాలక్షణసుధారాశిషు శ్రీడక్ సక్ ద్వైతినాం వచనేషు విష
 కల్పేషు పున ర్దుర్భాదస్యః కఃక్రీడే దపితు మూఢ ఏవ తత్రక్రీడాం తుర్యా తత్ర
 దృష్టాంతః చిత్రం విచిత్రం సువర్ణమయం వస్త్రం పరిదధత్సునః కచ్చరాణాం మల
 దూషితానాం దుష్టానాం పటచ్చరాణాం జీర్ణవస్త్రాణాం యా జర్జరీభూతా కంఠా
 తస్మానునుబద్ధో య ఆదర స్తం కచ్చి న్ననసి ధత్తేఽపితు నైవ ధత్తే ఇత్యర్థః పాతాం
 తరే తామనుబద్ధాదరం యథా స్యాత్తథేతి వ్యాఖ్యేయం. ౯౦. 'కచ్చరం మలదూషితం,
 పటచ్చరం జీర్ణవస్త్ర' మిత్యమరః ౯౯. కించ తత్రాదృక్ష్యైస్తథాభూతైర్దునినికా
 కరవచోభి ర్దునిచంద్రవచనై ర్యాశితౌ తయా సపక్షః అద్వైతాఖ్యస్యపక్ష స్సహిత
 స్తదవలంబి ఆశయోఽంతఃకరణం యస్య శితాయా స్సపక్షోఽధికరణభూత
 ఆశయో వాయస్య స బుధజనః క్షీరం పయః త్తేరం పశ్యతి త్తేద్రం మా
 క్షికం నాకాంక్షతి తథా సితాం శర్కరాం రుతౌం బుద్ధ్యా భూమా క్షేప
 యతి పాతయతి తథేతుం క్షణమాత్ర మసి నప్రేక్షతే తథా త్కుద్రాం కదలీం న
 జిఘృక్షతి ఘ్రీతు మసి నేచ్ఛతి. ౯౦. కించ యస్తా న్నధునా మాక్షికేణ స్వకీయా
 మధురతా యాను విక్రీతా యస్తా చ్చ ద్రాక్షయా నిజా మధురతా ముదా యాభ్యో
 దత్తా యస్తాచ్చ దుగ్ధర్షికా మధురతా పాత్రబుద్ధ్యా యాస్యర్షితా యస్తా చ్చ
 భూషణి జితా విశుక స్తదీయా మధురతా బలా భ్యాభి ర్లబ్ధా హంసేతి హస్త యస్తా

తా యుధి జితా ల్లబ్ధా బలా దిక్షుతః, న్యస్తా చోరభయేన హంత
సుధయా యస్తా దత స్తద్గిరాం మాధుర్యస్య సమృద్ధి రద్భుతతరా
నాన్యత్ర సా వీక్ష్యతే ౯౦ కర్పూరేణ ఋణీకృతం మృగమదేనాధీత్య
సంపాదితం మల్లీభి శ్చిరసేవనా దుపగతం క్రీతం తు కాశ్చీరజైః,
ప్రాప్తం చౌరతయా పటీరతరుణా యత్సౌరభం తద్గిం మక్షయ్యం
మహితస్య తస్య మహిమా ధన్యోఽయ మన్యాదృశః ౯౧ అస్సం
ద్రప్సం సులిప్సం చిరతర మచరం క్షీర మద్రాక్ష మితుం సాక్షా
ద్రాక్షా మజతం మధురస మధయం ప్రాగవిదం మరందమ్, మోచా
మాచామ మన్యో మధురిమగరిమాశంక రాచార్యవాచా మాచాంతో
హంత కింతై రల మపిచ సుధా సారసీసారసీమ్నా. ౯౩ సంతప్తానాం

చ సుధయా ౭మృతేన చోరభయేన నిజా మధుర తా యా సు న్యస్తా న్యాన
తయా స్థాపితా ౭తపితస్తా తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాం తథాభూతానాం గిరాం వా
మాధుర్యస్య సాద్భుతతరా సమృద్ధి రన్యత్ర నైవదృశ్యత ఇత్యర్థః ౯౦. కించ
యదీయం సౌరభం కర్పూరేణ ఋణీకృతం ఋణతయా గృహీతం వాక్యలేవన
సంహితాయా అవివక్షణా దసంధిః తథా యదీయం సౌరభం మృగమదేన కస్తూరి
కయా ౭ధీత్య సంపాదితం తథా మల్లీభి ర్మాలీభి శ్చిరసేవనాదుపగతం ప్రాప్తం
తథా కాశ్చీరజై స్తు తదీయం సౌరభం క్రీతం మాల్యేన గృహీతం తథా పటీ
రతరుణా చందనవృక్షేణ తత్సౌరభం చౌరతయా ప్రాప్తం తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాం
తథా భూతానాం గిరాం వా అక్షయ్యం మహితస్య అక్షయం మాహాత్మ్యం
తస్మా త్తస్య శ్రీశంకరస్య తస్య గిరాం సౌరభస్య మహిమా ౭య మన్యాదృశ
స్సర్వలోకవిలక్షణో ధన్య ఇత్యర్థః ౯౧. కించ సులిప్సం సురుచ్ఛం ద్రప్సం ఘనేతర
దధ్యస్సం భక్షణార్థస్య స్సాధాతోర్లజిరూపం త త్తథా క్షీరం చిరతరం బహు
కాల మచరం భక్షణార్థస్య చరధాతో ర్లజిరూపం తథేతు మద్రాక్షం తథా ప్రత్య
క్షేణ ద్రాక్షా మజతం భక్షితవాః జక్షభక్షహసనయో రితి స్మరణా త్తథా మధురసం
మాక్షీకరస మధయం పీతవాః తథా మరందం మకరందం ప్రాగవిదం పూర్వం
లబ్ధవాః తథా మోచా కదళీ. ని. 'కదళీ వారణాసు రంభా మోచాంశుమత్సలే'త్య
మరః. తా మాచామం భక్షితవాః అదనార్థస్య చమూధాతోర్లజిమిషిప్తిపుక్ల ముచమాక్ష,
ఇతి దీర్ఘే చ రూపం ఇదానీం త్వన్యో ౭తివిలక్షణః శ్రీశంకరాచార్యవాచాం మధు
రిమై మాధుర్యస్య గరిమా ఆచాంతో హంతేతి హస్తే తై ర్గిప్సాదిభిః కిం యత
స్సుధాయా అమృతస్య సారసీ సారస్యం తస్యా స్సారస్యసీమ్నా ౭భృంకృత్యం
శాస్త్రీ. ౯౩. కించ దక్షుః పరితాపస్సాగ్నిదిత్యమరాత్ భవదక్షుః శ్చిరసాఽ

భవదవధుభి స్సాస్పరకర్పూరవృష్టి ర్ముక్తాయష్టిః ప్రకృతివిమలా మోక్ష
లక్ష్మీ మృగాత్మ్యాః, అద్వైతాత్మానవధికసుఖాసారకాసారహంసీ బుద్ధే
శ్శుద్ధ్యభవతు భగవత్పాదవిష్కృతిధారా. ౯౮. ఆమ్నాయాంతాలవా
లావిమలతరసురేశాది సూక్తాంబుసిక్తా కైవల్యాశాపలాశా విబుధజన
మనస్సాలజాలాధిరూఢా, తత్వజ్ఞానప్రసూనా స్ఫురదమృతఫలానేవసీ
యాద్విజై ర్వా సా మే సోమావతంసావతరగురువచో వల్లరస్తు ప్ర
శస్తైః. ౯౯. నృత్యదూభతేశవల్లన్తుకుటతటరతన్వధునీస్పర్ధినీభి ర్వాగ్ని
ర్నిర్భిన్న కూలోచ్చలదమృతసరస్సారిణీ ధోరణీభిః, ఉద్వేలదైవితవాది
స్వమతపరిణతాహంక్రియాహంక్రియాభి ర్భృతి శ్రీశంకార్య సృతత
ముపనిషద్వాహినీగాహినీభిః ౧౦౦ సాహంకారసురసురవళికరాకృష్ట

పరితానై స్సంతప్తానాం స్సారా విశాలా కర్పూరస్య వృష్టిః పునశ్చ మోక్షలక్ష్మ్య
మృగాత్మ్యా అంగనాయాః ప్రకృతినిర్మలా స్వభావతో విమలా ముక్తాయష్టిః
ముక్తామయా హరలలికా పునశ్చద్వైతాత్మైవానంతసుఖస్యాసారేణ ప్రసరణేన
కాసార స్తటాక స్తస్య హంసీ ని 'ఆసారస్సాగ్ని త్ప్రసరణే వేగవృష్టే సుహృద్భుల'
ఇతిమేదినీ, ఏవంభూతా భగవత్పాదస్య శ్రీశంకరస్య దివ్యోక్తిధారా బుద్ధే శ్శుద్ధ్య
భవతుమన్తా. ౧౦౧. ఆమ్నాయాంతా వేదాంతావివాలవాలం సర్వతోరత్నా భిత్తి ర్మ
స్యాః పునశ్చ సురేశ్వర పద్మపాదాదిసూక్తిలక్షణై ర్జలై స్సిక్తా కైవల్యస్య మోక్షస్యాకా
వీవ చలాకాః పత్రాణి యస్యాం పునశ్చ విబుధజనో దేవజనః పండితజనశ్చ తస్య మన
వీవ సాలాఖ్యవృక్షసముదాయ స్త్రాధిరూఢా తత్వజ్ఞానలక్షణం ప్రసూనం పుష్పం
యస్యాం స్ఫురత్స్వయంప్రకాశమాన మమృతం బ్రహ్మనంద స్తదేవ ఫలం యస్యాం
ఏవంభూతా యా ద్విజై స్సేవనీయా సోమావతంసస్య చంద్రేశ్వరస్య శివస్యావ
తారస్య గురోః శ్రీశంకరస్య వచోలక్షణావళి ర్దే మమ ప్రశస్తైః అస్తు. ప్ర ౧౦౨.
నృత్యతో భూరేశ్వర్య శ్రీశంకరచార్యస్య వల్లరి స్ఫురతి ముకుటకటే రటంతీ యా
స్వర్ణదీ గంగా తయా స్పర్ధినీభిః పునశ్చ నిర్భిన్నతటా ఉచ్చలంత్యో యా అమృత
నరసస్సారిణ్య స్పృష్టనద్య నిర్భిన్నకూలా దుచ్చలతోఽమృతనరసోవా సారిణ్య స్త
ద్ధోరణీ పద్ధోరణీ పరిపాటీ యాసాం తాభిః పునశ్చోద్వేలా ఉల్లంఘితవేదమర్యాదా
యే దైవితవాదిన నైహం స్వమతేన పరిణతా యా అహంక్రియా స్తాసాం హం
క్రియాభిః తిరస్క్రియాభిః ఉద్వేలత్యహంక్రియావిశేషణంవా పునశ్చ సతత ముపని
షల్లక్షణాను నదీషు గాహినీభి ర్వాగ్ని శ్రీశంకరార్యో భృతి రాజలే ౧౦౩. సాహం
కారాణాం సురానురాణాం యా ఆవళిః పత్తిర స్తస్యాః కరై ర్నై రాకృష్టేన శ్రీ

బ్రహ్మచరీ యోగిని చింతించి నై సున్నకై సున్నధావర్షణాత్,
జంఘాలైర్భవదావపావకశిఖాజాలై ర్జటాలాత్తనాం జంతూనాం జల
దశకథం స్తుతిగిరాం వైదేశికో దేశికః ౯౭ కలశాద్ధికచాకచిక్షుమం త్షణ
దాధీశగదాగదిప్రియమ్, రజతాద్రిభుజా భుజిక్రియం చతురం
తస్యయశః స్త రాజతే ౯౮ పరిశుద్ధకథాసునిర్జితో యశసా
తస్య కృతాంకన శృణో, స్వకళంకనివృత్తయే ఽధునా పుష్పదధా
మజ్జతి నేవతే శివమ్ ౯౯ ధమ్మిల్లే నవమల్లివల్లికుసుమప్రక్క
ల్పనాశిల్పినో భద్ర శ్రీరసచిత్రచిత్రితకృతః కాన్తే లలాటాంతరే,

మతా మందరేణ త్సుబ్ధస్య తీరసముద్రస్య వీచయ స్తరుగా స్తత్సచివై స్తత్తుల్యై సున్న
కై రమృతవర్షణా జంఘాలై ర్వేగవద్భిః సంసారాఖ్యాన్నిశిఖాజాలై ర్జటాలాత్తనాం
వ్యాప్తాత్తనాం జంతూనాం జలదో దేశికో గురు శ్రీశంకరః స్తుతిగిరాం వైదేశికో విదేశో
ఽగోచరః కథం న కథమశీత్యర్థః శూర్ధా ౯౭. అథ శ్రీశంకరస్య యశో వర్ణయతి.
కలశేతి కచేషు కచేషు కేశేషు కేశేషు గృహీత్వా ఇదం యుద్ధం ప్రవృత్తం కచాకచి
తత్రతేనేద మితి సయాప ఇతిసమాసః అన్యేషా మపి దృశ్యత ఇతి పూర్వపదాస్తస్య
ద్విః ఇచ్చార్తవ్యతిహారఇతీచ్ సమాసాంతః కలాశాద్భిః తీరాద్భిః తేన కచాకచి యుద్ధే
క్షమం శక్తం పునశ్చ గదాభి శ్చ గదాభి శ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం
గదాగది త్షణదాధీశేన నికాధీశ్వరేణ చన్ద్రేణ గదాగది ప్రియం యస్యపున శ్చ భుజై
శ్చ భుజై శ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం భుజాభుజి రజతాద్రిణా కైలాస
గిరిణా భుజాభుజి యుద్ధలక్షణా క్రియా యస్య తత్రస్య శ్రీశంకరస్య చతురం యశః
రాజతే స్త వి. ౯౮ కః పరిశుద్ధ ఇతి పరిశుద్ధానాం కథాను చంద్రః పరిశుద్ధఇతి.
కేనచి త్కథితే సకలంకా త్తస్మా నిష్కళంకం శ్రీశంకరయశః పరిశుద్ధ మిత్యుపశే
ణోక్తే తస్య యశసా నితరాం జితః కృతాంకనశృణో సకలంక శ్చంద్రః సకలంకనివృ
త్తయే ఽధునా ఽపుష్పదధా సముద్రే మజ్జతి శివంచ నేవతే. ౯౯. నభః పూర్వకా
మునీశ్వరయశఃపూర్వా దిక్సుదృశాం దిగంగనానాం ధమ్మిల్లే ధమ్మిల్లస్సంయతాః కచా
స్తస్మిక్ నవీనా యామల్లివల్లి ర్జాలతీ లతా తస్యాః కుసుమాని లేమాం స్రజాం మాలా
నాం కల్పనే శిల్పిన స్తథా దిక్సుదృశాం కాంతే లలాటాంతరే 'భద్ర శ్రీ శ్చందనో
ఽస్త్రియా'మిత్య మర స్తస్య రనేన చిత్ర మాలేఖ్యం చిత్రితం కుర్వంతీతి భద్రశ్రీరస
చిత్రితకృత స్తథా దిక్ సుదృశాం కంతే తారావలీ. ని. 'ఏకావల్యేకయష్టికా, సైవ
సక్షత్రమాలా స్యా త్సప్తవింశతిమాక్షికై' రిత్యమరోక్తా సక్షత్ర మాలాఖ్యానుసారిణి.

తారావశ్యనుహరిహారలలికా నిర్మాణ కర్తాణుకాః కంఠే దిక్కుద్భ
 శాం మునీశ్వరయశఃపూరా నభఃపూరకాః ౧౦౦ ఉత్సంగేషు
 దిగంగనా నిదధతే తాగాః కరాకరికా రాగా ద్ద్యౌ రవలంబ్య'చుం
 బతి వియ ద్గంగా సమాలింగతి, లోకాలోకదరీ ప్రసీదతి ఫణిశేషో
 ౭స్య దత్తే రతిం త్రైలోక్యే గురురాజకీర్తిశశిన స్సౌందర్య మత్యద్భు
 తమ్ ౧౦౧ సంప్రాప్తా మునిశేఖరస్య హరితా మంతేషు సాంకాశినం
 కల్లోలా యశస శ్శశాంకకరణా నాలత్య సాంహాసినమ్, కుర్వంతి
 ప్రథయంతి దుర్మదసుధా వైదగ్ధ్యసాంలోపినం సమ్యగ్నుతి చ విశ్వజా
 జ్ఞీకతమ స్సంఘాత సాంఘాతినమ్ ౧౦౨ సోత్కంఠాకుంఠకంఠీరవన
 ఖరవరక్షుభమ తైభకుంభ ప్రత్యగ్రోస్తుక్త ముక్తామణిగణసుషమాబద్ధదో

మనోహరా హరలలికా ప్రస్థా నిర్మాణకర్తాణి అణుకా నిపుణాః. ని. 'అణుకో నిపుణా
 ల్బయో' రితిమేదిసి-కాద్దూ. ౧౦౦. గురురాజస్య శ్రీశంకరస్య కీర్తి ర్యశ స్తల్లక్షణస్య
 చంద్రస్య త్రైలోక్యే సౌందర్య మత్యద్భుత మస్తి యతో దిగంగనా ప్రతీర్థించంద్ర
 ముత్సంగే ౭౦కే నిదధతే ధారయంతి ప్రసిద్ధచంద్రం తు సర్వా ది గంగనా నైవం
 కుర్వంతి తథా తారాః కిరణాత్మకైర్నై రాకర్షితాః ప్రసిద్ధచంద్రస్తు నైవందిధ
 ప్రస్య క్రమేణ తారాసుగమనప్రసిద్ధేస్తథా ద్యౌ స్తం రాగాదవలంబ్య నదైవచుంబతి న
 తు ప్రసిద్ధం తం తస్య తత్ర సర్వదా స్థిత్యయోగాత్తథా ౭వియద్గంగా తం సమ్య గాలిం
 గతి న తు ప్రసిద్ధం తం తథాలోకాలోకాభిధవర్వతదరీ తేన ప్రసీదతి నతు ప్రసిద్ధ
 చంద్రేణ తస్య తత్రగత్యథానా త్తథాశేషాఖ్యః ఫణి సరో ౭స్య రతిం ప్రీతిం దత్తే న
 తు ప్రసిద్ధస్యోక్తమేతో స్తథాచైవం భూతస్య తస్య లోకత్రయే సౌందర్య మత్య
 ద్భుత మిత్యర్థః. ౧౦౧. కించ మునిశేఖరస్య యశోలక్షణస్య క్షీరనిధేః కల్లోలా హరి
 తాం దిశా మంతేషు సాంకాశినం సమంతా త్ప్రకాశం ప్రాప్తాః సంకట్టో ౭భివిధి
 ద్యోతకః అభివిధా భావ ఇమణిత్వనేనేయః ప్రత్యయః ఏవ మగ్రే ౭పి తథా శకాంక
 కిరణా నాలత్య సాంహాసినం సమస్తా ద్వాసం కుర్వంతి తథా దుర్మదాయా దుర్గర్వవ
 త్యాః సుధాయా వైదగ్ధ్యస్య చాతుర్యస్య సాంలోపినం సమంతా ల్లోపం ప్రథయంతి
 తథా విశ్వజాంఘికస్య జగతి వ్యాప్త స్వాత్మానలక్షణస్య తమనః సంఘాతస్య సాంఘా
 తినం సమంతాల్ ఘాతం సమ్యగ్నుతి కుర్వంతి పాకం పచతీతి వ త్సునః ప్రయోగః.
 ౧౦౨. సోత్కంఠం ఉత్కంఠయాననా వర్తమానః అమంతో ౭నివార్యః కంఠీరవ
 స్థింహస్తస్య సఖరవరా సఖశ్రేష్ఠా నైర్వృతా న్నత్యగః కుంభా త్ప్రత్యగ్రోస్తుక్తానాం

ద్యుద్ధలీలా, మంథాద్రిక్షుబద్ధుద్ధావనికటసముల్లోల కల్లోలమైత్రీ పా
త్రీభూతా ప్రభూతా జయతి యతిపతేః కీర్తిమాలా విశాలా ౧౦౩.
లోకాలోకదరి ప్రసీదసి చిరాత్కిం శంకర శ్రీగురుప్రద్యత్కిర్తి
నిశాకరం ప్రియతమం సంశ్లిష్య సంతుష్యసి, త్వంచాప్యత్పలిని ప్రహృ
ష్యసి చిరాత్కుస్తత్ర హేతుస్తయో రిథం ప్రశ్నగిరాం పరస్పర
మభూత్సేరత్త్వ మేవోత్తరమ్. ౧౦౪. దుర్వారాఖర్వగర్వాహితబు
ధజనతాతూలవాతూలవేగో నిర్బాధాగాధబోధామృతకిరణ సమున్నే
షదుద్గాంబురాశిః, నిష్ప్రత్యూహం ప్రసర్పద్భవదవదహనోద్బూతసం
తాపమేఘా జాగర్తి స్థితకీర్తి ర్జగతి యతిపతి శృంకరాచార్యవర్యః.
౧౦౫ ఇతిహాసపురాణభారతస్మృతిశాస్త్రాణి పునఃపున ర్దుదా, విబు

ముక్తాఖ్యమణిగణానాం సుషమా సౌందర్యం తేనాఽఽబద్ధా బాహుయుద్ధలీలా యయా
పునశ్చ మథనాద్రిణా మందరాచలేన యుద్ధస్య క్షీరసముద్రస్య నికటవర్తినిః సమ్య
క్చంచలా యే బృహత్తరంగా నై స్సహ యా మైత్రీ తస్యాః పాత్రీభూతా త
త్కుల్యా ప్రభూతా విశాలా యతిపతేః కీర్తిమాలా జయతి సర్వోత్కర్షణే వర్తతే.
ప్ర. ౧౦౩. కమలినీ లోకాలోకాఖ్య పర్వతకందరాం పృచ్ఛతి హే లోకా
లోకదరి త్వం చిరాత్ప్రసీదసి కిం శంకరాఖ్యశ్రీగురోః ప్రద్యత్కిర్తిలక్షణచంద్ర
మేవ ప్రియతమం సమ్యగాలింగ్య సంతుష్యసి ఏవం పృష్టా లోకాలోకదరీ కమ
లినీం పృచ్ఛతి హేక్షత్పలిని త్వంచాపి చిరాత్ప్రహృష్యసి తత్రప్రహర్షే శో
హేతురితీక్ఠం తయో ర్దరీ కమలిన్యోః ప్రశ్నగిరాం నైరత్వం వికసితవదనత్వమే
వోత్తర మథూత్. కా. ౧౦౪. దుర్వారానల్పగర్వాహితా పండితజనతా ఏవ తూలః
కారాసకణ స్తస్య వాతూలవేగో వాత్స్యా వేగ స్తథా బాధరహితో యోఽగాధో
బోధ స్తత్వజ్ఞానం సవీవామృతకిరణ శ్చంద్ర స్తదున్నేషే క్షీరసముద్ర స్తథా
నిష్ప్రత్యూహం నిర్విక్షుం ప్రసర్పత స్సంసారదావాగ్నే రుద్బూతస్య సంతాపస్య
మేఘ ఏవంభూతః స్థితా విశాలా కీర్తి ర్యస్య న శంకరశ్చాసా వాచార్యవర్యః యతి
పతి ర్జగతి జాగర్తి - ప్ర. ౧౦౫. ఇతిహాసాని మహాభారతాదీని పురాణాని
బ్రాహ్మణీని భారతస్మృతయ స్సనత్సుజాతీయ గీతా సమాగ్రనామాఖ్యా శ్వాస్త్రా
జ్ఞాత్తరమీమాంసాదీని భారతస్మృతీనా మితిహాస గ్రహణేన గ్రహేఽపి పృథ
గుపాదానం బ్రహ్మణపరివ్రాజకస్వాయేన సమాధేయం భారతస్యైవవా పృథగుపా
దానం బోధ్యం స్మృతయోమన్వాదిస్మృతయః ఇతిహాసాదీని పునః పునర్దుదా విబుధా
పండితైస్సహ సుముధః పండితాగ్రణీ శ్రీశంకరో విలూకయ స్సర్వక్షత్వపదం ప్రాప్త

ధైస్సుబుధో విలోకయ న్నకలజ్జత్వపదం ప్రవేదివాక్ ౧౦౬. స పునః
పున రైక్షతాదరా ద్వరవైయాసికశాంతివాక్తతీః, సమగా దుపశాంతి
సంభవాం సకలజ్జత్వపదేవ శుద్ధతామ్ ౧౦౭ అసత్ప్రపంచ శ్చతురా
ననో ౭పి స న్నభోగయోగీ పురుషోత్తమో ౭పిసక్, అనంగజేతా
౭వ్యవిరూపదర్శనో జయత్యపూర్వో జగదద్వయ్యాగురుః ౧౦౮ ఆ
లోక్యాననపంకజేన దధతం వాణీం సరోజాసనం శశ్వత్సన్నిహితక్షమా
శ్రీయ మముం విశ్వంభరం పూరుషమ్, ఆర్యారాధితకోమలాంఘ్రికమ
లం కామద్విషం కోవిదా శ్శంకంతే భువిశంకరం ప్రతికులాలంకార మం
కాగతాః. ౧౦౯ ఏతస్మిన్ పురుషోత్తమేరతిమతీ సీతా మయోన్యుద్భ

వాక్ విబుధైః సకలజ్జత్వపదం ప్రాప్తవా నితి వా సంబంధః-వియో. ౧౦౬. సశ్రీశం
కరః పునఃపున రాదరా ద్వరాః శ్రేష్ఠా వైయాసికీ శాంతివాక్తతీ క్కాంతి పర్వస్థా
వాక్ సత్తీ-రైక్షత సర్వజ్జత్వం యథాప్రాప్తవాక్ స్తద్వదేవోపశాంతిసంభవాం
శుద్ధతా మసి సమగా త్సమ్యగాప్రవాక్ తథాచ కేవలం సకలజ్జత్వేవ సలేనాప్తా
౭సితు ముఖ్యఫలం శుద్ధత్వ మసీతి భావః. ౧౦౭ కించ చతుర మాననం ముఖం
యస్య స చతురాననో ౭పి స న్నసత్ప్రపంచః ప్రపంచరహితః ప్రసిద్ధ శ్చతురానన
శ్చతుర్బుధో హిరణ్యగర్భస్తు సత్ప్రపంచ స్తథా పురుషేభ్య ఉత్తమో ౭పి సక్
విషయభోగ సంబంధవా న్న భవతి ప్రసిద్ధస్తు పురుషోత్తమో విష్ణుః కేవళరీయో
గిత్యా వోగయోగీ తథా ౭నంగస్య కామస్య జేతా ౭పి విరూపం దర్శనం యస్య
స విరూపదర్శనో స భవతి ప్రసిద్ధ స్త్వనంగజేతా మహాదేవో విరూపదర్శనః తథా
వైవంశూరో ౭త్రూర్వో ౭ద్వయ్యాగురుః శ్రీశంకరాచార్యో జగ జ్జయతీత్యర్థః.
ఆత్మ క్షేపమాలో విరోధాభావః. ఆభాసలేవ విరోధస్య విరోధాభావ ఇవ్యతఇ
త్యుక్తేః. ౧౦౮. కించ ముఖపంకజేన వాణీం సరస్వతీం దధతం బ్రహ్మచారికులాలం
కారం శ్రీశంకర మాలోక్యాంకమంతికం సమీప మాగతా విద్వాంసః కమలాననం
బ్రహ్మణం శంకంతే తథా సతతం సన్నిహితా క్షమా లక్ష్మీ ర్యస్య తథాభూతం తందృ
ష్ట్వా విశ్వంభరం పురుషం శ్రీవిష్ణుం శంకంతే తథా ఆర్యారాధితే కోమలే చరణక
మలే యస్య తం కామద్విషం మహాదేవం శంకంతే. కా ౧౦౯ కించైకస్మిన్ పురు
షోత్తమే భగవతి రామచంద్రే రతిమతీ మయోన్యుద్భవాం సీతాలక్షణాం సత్తాం
మామూఢిక్షణా రావణేన హృతాం తా నృధవైరిణో దేవద్విషా రాక్షసాన్ జిత్వా
ఆసీకపురుషే ౭క్రేష్టపురుషే రాక్షసే రావణే ఆసక్తిభ్రమా ద్రావణే ౭స్యా ఆసక్తి

వాం మాయాభిక్షుప్తా మనేకపురుషాసక్తిశ్రమా నిష్ఠురామ్,
జిత్వా తాః బుధవైరిణః ప్రియతయా ప్రత్యాహర ద్యశ్చిరా దాస్తే
తాపసకైతవాత్రిజగతాం త్రాతా స న శ్శంకరః ౧౦౦.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదాశుద్ధాష్టమవృత్తగః,
సంక్షేపశంకరజయే చతుర్థస్సర్గ ఆభవత్.

రితి రామచంద్రనిష్ఠా ధృమా నిష్ఠురాం నైఘర్మ్యేణ వహ్నిం ప్రవిష్టా మశ్రేష్ఠపురుష
స్య రావణస్య స్వస్తి న్నాసక్తిశ్రమా త్తం ప్రతి నిష్ఠురా మితివా శ్రేష్ఠపురుషస్య రామ
చంద్రస్య స్వస్తి న్నాసక్తిశ్రమావభ్రమా నిష్ఠురా మితి వా యో రామచంద్రా
త్తనా ౨వతీర్ఠః శివ శ్చిరా త్ప్రియతయా ప్రత్యాహర త్స ల్లిజగతాం త్రాతా
౨నో ౨స్తాకం సుఖకర స్తాపసకైతవా ద్యుతివేషమిహ దాస్తే న స్త్రిజగతాం త్రాతా
శంకర ఇతివా శివస్య రామచంద్రాత్తనా ౨వతరణప్రకారస్తు స్కందపురాణాదవగం
తవ్యః పక్షే ఏకస్తి న్నద్వితీయే పురుషాత్తమే క్షరాక్షరాతీతే పరమాత్మని రతిమతీం
జన్మాదికూన్యాం సత్రాం మాయాభిక్షుభిః క్షణికవిజ్ఞానవాదిభి ర్హృతా మనేకాత్మప్ర
సక్తిశ్రమా నిష్ఠురాం తా నివేషేనైరిహో జిత్వా యశ్చిరా త్ప్రత్యాహర త్సమాన
మన్యత్ ౧౦౦.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదకవ్యదత్త
వంశావతంస రామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
చతుర్థస్సర్గః.

శ్రీ రస్తు

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

పంచమసర్గ ప్రారంభః

ఇతి సప్తమహాయనే ౭ఖలశ్రుతిపారంగతతాం గతో వటుః,
పరివృత్య గురోః కులా ద్ధృపే జననీం పర్యచర స్తహాయశాః ౧
పరిచర జ్ఞననీం నిగమం పరన్నపి హుతాశరపీ సవనద్వయమ్, మను
వరై ర్నియతం పరిపూజయ ఇశ్శిశు రవర్తత సంస్తరణి ర్యథా ౨
శిశు ముదీత్య యువా ౭పి న మన్యుమాన్ దిశతి వృద్ధతమో ౭పి
నిజాసనమ్, అపికరోతి జనః కరయో ర్యుగం వశగతో విహితాంజలి
తత్తతాత్. ౩ మృదువచ శ్చరితం కుశలాం మతిం వపు రనుత్తమ

ఏవం ప్రాకృతజనవిలక్షణం తస్య బాలచరిత ముపవర్ణ్య తుర్యాశ్రమస్వీకృతి
ముపవర్ణయితుం ప్రస్తాతి. ఇతీతి. ఇతి ఉత్తప్రకారేణ సప్తమవర్షే సర్వవేదపారంగ
తతాం ప్రాప్తో వటు ర్భిక్షాచారీ గురోః కులా త్పరివృత్య పరివర్తనం సమావర్తనం
విధాయ గురుకులవాసం సమాప్య మహాయశాః గృహే జననీం పర్యచరత్ సమ్యక్ సే
వితవాన్. వి. ౧ మాతరం పరిచరత్ వేదం పఠంశ్చ మనుశ్రేష్ఠే స్వాస్థ్యయంభువాదిభి
రగ్నిసూర్యసంభ్రాజాయాం నియమితం ప్రాతస్సవనం తృతీయసవన మిత్యేవం రూపం
సవనద్వయం వహ్నిసూర్యా సంభ్రాజయక్ సన్ శిశుః భానువ దవర్తత మనువరై
ర్సంప్రవరై ర్నియతం యథాస్యా త్తథా పరిభ్రాజయన్తి వా-ద్రుత. ౨ కించ
శిశుం శ్రీశంకరం దృష్ట్వా శ్రోధాద్యాలయో యువా ౭పి శోపవా స్త భవతి తథా
వృద్ధతమో ౭త్యంత చూదరణీయో ౭పి స్వాసనం దదాతి అపిచ తత్తతా ద్దర్శనక్షణ
ఏవ వశం ప్రాప్త స్సర్వో ౭పి జనో హస్తయో ర్యుగళం విహితాంజలికరోతి. ౩.
మృద్వీతి. చరితస్యాపి విశేషణం మృదు శోమలం వచో యన్తిం న్నత్ చరిత మితి

మాస్పద మోజసామ్, సకల మేత దుదీక్ష్యసుతస్య సా సుఖ మవాప
నిరర్థశమంబికా ౪ జాతు మందగమనా ౭స్యహి మాతా స్నాతు
మంబునిధిగాం ప్రతియాతా, ఆతపోగ్రకిరణే రవిబింజ సాతపః కృశ
తను ర్విలలంజే ౫ శంకర స్తదను శంకితచిత్తః పంకజై ర్విగతపంక
జలాద్రైః, వీజయన్నపగతో గతమోహం తాంజనేన సదనం సహ
నిశ్యే ౬ సో ౭థ నేతు మనవద్యచరిత్ర స్సద్వనో ౮ంతిక వృషీశ్వరపు
త్రః, అస్తవీ జ్వలధిగాం కవిహృద్యై ర్వస్తుతః స్ఫురదలంకృతపద్యైః
౭ ఈహితం తవ భవిష్యతి కాల్యే యోహితం జగతఇచ్ఛసి బాల్యే,
ఇత్యవాప్య సవరం తటినీత సుత్యవా క్షదన మాప వినితః ౮ ప్రాత
రేవ సమలోకత లోక శీతవాత హృతశీకరపూతః, నూతనా మివ
ధునీం ప్రవహంతీం మాధవస్య సవ యా సదనం తామ్ ౯ ఏవ మేన

వా ఓజసాం మనఆదిబలానా మాస్పద మాశ్రయభూతం వపు శ్శరీరం శుతస్యైత
త్సర్వ మవేక్ష్య సా సతీ కుమారజననీ నిరర్థశ మప్రతిబంధం సుఖమవాప ౪.
కదాచి దస్య శ్రీశంకరస్య మాతా హి ప్రసిద్ధం మందంగమనం యస్యా స్నా సము
ద్రగాం నదీం ప్రతి స్నానార్థం గతా సూర్యమండలే ఆతపేనోగ్రాః కిరణా యస్య
ఏతాదృశేనతి తపసా కృశ తను శ్శరీరం యస్యా స్నా సతీ విలంబం కృతవతీ
త్యర్థః స్వా ౫. తత్తదా విగతకర్దమే న జలేనాద్రైః పంకజై ర్విజయ న్నుపగతః
జనేన జనసముదాయేన సహసదనం ప్రతి నిశ్యే హేత్యవ్యయం స శ్రీశక్తిరభిలివా
౬. అథ నయనానంతరం దోషరహితచరిత్రః ఋషీణా మిశ్వరస్య శివగురోః పుత్ర
శ్రీశంకరః గృహస్య సమీపం నేతుం సముద్రగాం నదీంకపీనాం మనోజ్ఞై
ర్వస్తుతః స్ఫురన్తి అలంకృతాని చ తాని పద్యాని చ తై ర్నత్యా ౭౭పాతకః
స్ఫుదలంకృతపద్యై రస్తువత్ ౭ లేన స్తుతా సంతుష్టా నదీ ఉవాచరతవ ఈహిత
మభిలషితం కలయతి చేష్టా మితి కాల్యే ప్రాతఃకాలే భవిష్యతి అఘ్నూర్విదయ శ్చేతి
కలే ర్యతి తతః ప్రజ్ఞాద్యణి రూపం ని. 'ప్రత్యూషో ౭హర్మఖం కల్య' మిత్య
మరః, యస్తస్య బాల్యావస్థాయా జ్ఞగతో హితమిచ్ఛసి ఇత్యేవం ప్రకారేణ
నదీతః వరం ప్రాప్య సత్యవచన శ్రీశంకర స్తదనం ప్రాప ఏతాదృశసామర్థ్యవత్సే
౭పి వినయయుక్తః ౮. శీలేన వాయునా ఆహృతై ర్జలకణైః పవిత్రితో లాకః
ప్రాతరేవ మాధవస్య ౯త్తీవలే ర్విష్ణో స్సవయో సదనం మన్దిరస్య గమిషే ప్రవ
హన్తి తాం ధునీం నదీం మాతనా వివ సమకలాకత ౯. ఏవ మనేన ప్రకారేణ

మతిమర్త్యచరిత్రం సేవమానజనదైన్యలవివ్రమ్, కేరలక్షితిపతి ర్హి
దిదృక్షుః ప్రాహీణో త్సచివ మాదృతభిక్షుః ౧౦ సోఽప్యతంద్రిత
మభీరుపదాభిః ప్రాప్యతం తదను సద్విరదాభిః, ఉక్తిభి స్సరసమంజుపదాభి
శ్శక్తిభృ త్సమ మజిజ్ఞపదాభిః ౧౧ యస్య నైవ సదృశో భువిబోధా
దృశ్యతే రణశిరస్సు చ యోధా, తస్య కేరళవృషస్య నియోగా ద్దృ
శ్యసే మమ చ సత్కృతియోగాత్ ౧౨ రాజితాభ్రవసనై ర్విలసంతః
పూజితా స్సదసి యస్య వసంతః, ఖండితా స్సరసవాదకథాభిః ఖండితా
వరగిరోఽవితథాభిః ౧౩ సోఽయ మాజిజ్ఞతసర్వమహీప స్తూయమాన

మర్త్యా నతిక్రాంతాని చరిత్రాణి యస్య తం సేవమానానాం జనానాం మనోరథపూరణేన
దైన్యస్య లవిత్రం ఛేదక మేనం శ్రీశంకరం ద్రష్టు మిచ్ఛు రాదృతా భిక్షవో యేన
న కేరళక్షితిపతిః రాజశేఖరాఖ్య సృచివ మమాత్యం ప్రేషితవాక్. ౧౦. న ఆమాత్యోఽ
ఽపి తం సమమతంద్రిత మనలన మతద్విితం యథాస్యా త్తథేతి వా ఽభీ ర్భయవర్జిత
ఉపదీయత ఇత్యుపదా ఉపాయనం దుదాహ్ దానే ఆతశోఽపనగ్గఇత్యజ్. ని 'ఉపా
యన ముపగ్రాహ్య ముపహర స్తథోపదే'త్యమరః - ఉపదాభి రుపాయనభూతాభి
భృమిహీనాభి ర్ద్విరదాభిః కరేణుభి స్సహ తం శ్రీశంకరం ప్రాప్య తదను తత్ప్రాప్తేః
వక్తృత్ సరసాని మనోజ్ఞాని పదాని యాసు సరసానా మితి వా ఏవంవిధాభి రాభి
రుక్తిభిః శక్తిం శివాం సామర్థ్యం వా బిభర్తీతి శక్తిభృ త్సచివోఽజిజ్ఞవత్ సమం
యథాస్యాత్తథా విజ్ఞాపితవాక్ ఇతివా ౧౧. తా ఏవ దర్శయతి యస్య సదృశో
బోధా రణమూర్ధసు యుద్ధకర్తృచ భువి నైవదృశ్యతే తస్య కేరళదేశాధిపతే
రాజ్ఞాత స్త్వం సర్వోత్తమో దృశ్యసే నను అన్య ఏవ తన్నియోగా దాగత్య మాం
కుతో న దృష్టవాక్ భవా సేవవా పూర్వ మిత్యాశంక్యాహః—మమ సత్కృతేః
భుజ్యస్యయోగాత్ మమేత్యన్యవ్యాప్యతిః యోగాదితి పూర్వకాలవ్యాప్యతిః ౧౨.
అథరాజ్ఞః ప్రాధికప్రదాన పాత్రతా సుచనాయ తం మ్రుజ్ ప్రార్థయతే,
రాజతేలిద్వాఖ్యాం. రాజితై ర్దీప్తిమద్భి రాజై స్సువర్ణమయై ర్వస్తైః విలసంత శ్శీ
భంతః పూజితాః పూజాం ప్రాప్తాః ఆవితథాభి రవ్యర్థాభి స్సరసా రసయుక్తా శ్చతాః
వాదకథా శ్చ తాభిః ఖండితా అవరేషా మన్యేషాం గిరో వాచో యై నై ఖండితా
యస్య సదసి సఖాయాం వసంత స్సంతేత్కర్థః. ని. 'ఆశ్రం మేఘేచ గగనే థాతు
భేదే చ కాంచన' ఇతిమేదిసి. ౧౩. ఆజౌ సుగ్రామే జితా స్సర్వే మహీపా
భూమిపాలా యేన ఆకపివ స్తూయమానా చరణో యస్యాకపివ కుభస్య దీపః

చరణగి కులదీపః, పాదరేణు మవనం భవభాజా మాదరేణ తవ వి
 దతు రాజా ౧౪. ఏష సింధు రవరో మదపూర్ణో దోషగంధరహితః
 ప్రవితీర్ణః, అస్తు తే ౭ద్య రజసా పరిపూతం వస్తుతో నృపగృహం శుచి
 భూతమ్ ౧౫ ఇత్యుదీర్య పరిసాధితదౌత్యం ప్రత్యుదీరితసదుక్తిమ
 మాత్యం, అత్యుదార మృషిభిః పరిశస్తం ప్రత్యువాచ వచనం క్రమశః
 స్తమ్ ౧౬ భైత్య మన్న మజినం పరిధానం రూక్ష మేవ నియమేన విధా
 నమ్, కర్త దాతృవర శాస్తి వటూనాం శర్మదాయ నిగమాప్తిపటూనామ్.
 ౧౭ కర్త నైజ మపహాయ కుభోగైః కుర్త హే హ కిము కుంభిపురో
 గైః, ఇచ్చయా సుఖ మమాత్య యధేతం గచ్ఛ నాథ మసకృ త్కథ
 దీపవత్ప్రకాశక స్సోఽయం రాజా భవభాజాం సంసారం భజతా మఃసం పాలకం తవ
 చరణరేణు మాదరేణ విదతు లభితారో అభ్యర్థ నాయాం లోట. ౧౮ తత్రానీతాసు
 పదాసు ముఖ్య మేకం గజం దర్శయతి — ఏష సింధు రవరో హస్తీశ్రేష్ఠో మజేన
 త్తార్ణః దోషస్య గణేనాపివజ్జితః ప్రవితీర్ణో రాజా ప్రేక్షా దత్త ప్రస్తా ద్యమృత
 శ్శుచిర్భూత మపి నృపగృహం తవ చరణరజసా పరిత ఆసమంతా త్పూతం పవిత్ర
 మస్తు. ౧౯. ఏవం యుక్తియుక్తం సచివనాక్య ముదాహృత్య తదుత్తరరూపం శ్రీశం
 కరవాక్య ముదాహర్తు మాహ — ఇత్యేవం ప్రకారేణోదీర్యోక్త్యా పరిసాధితం దూత
 కృత్యం యేన ప్రత్యుదీరితాః ప్రత్యుచ్ఛాసితా స్సతా ముక్తయ స్సమీచీనా ఉక్త
 యో నా యేన త మమాత్యం సచివం ప్రతి క్రమశః క్రమేణ వచన మువాచ. తద్వి
 శివస్తి. అత్యుదార మతనివ ఋషిభిః పరిశస్తం సంస్తుతం. ౧౬. తదుదాహరతి.
 భైత్యం భిక్షయా లబ్ధ మన్నం పరిధాన మాచ్ఛాదన మజినం మృగచర్మ విధానం కర్త
 వ్యం నియమేన రూక్ష మేవ కప్తసాధ్య మేవ త్రికాలస్నానాది కర్త కర్తప్రతిపా
 దకం వేదాదిశాస్త్రం హేదాతృవర శర్మదాయినాం దృష్టాపృష్టసుఖదాయినాం వేదా
 నాం ప్రాప్తా పటూనాం కుశలనాం వటూనాం బ్రహ్మచారిణాం శాస్తి యద్వా
 విధానం శ్రుతిస్మృత్యాది నియమేన రూక్ష మేవ కర్త త్కత్రాపి నియమేనేతివా శాస్తి
 త్యర్థః. శర్మదాయాతి కర్తణో వా విశేషణమ్. ౧౭. తథాచైవంవిధా బ్రహ్మచారిణో
 వయం నైజం స్వీయం కర్త వివేయ కుంభిపురోగైః కుగ్గోగైః భోగ్యంక ఇతి భోగా
 విషయా నై రిభిపురస్పరైః కుత్సితై ర్విషయసంభోగైః కింకుర్త హే అహేతి. ప్రసి
 ధార్థక మాశ్చర్యార్థకం వా ౭వ్యయం తర్హి మయా కింవిధేయ మిత్యాకాం
 క్షయాభూతా హేనచివ ఇచ్చయా సుఖం యథా స్యా త్తథా యథేతం యథా

యేథమ్ ౧౮. ప్రత్యుత ఊతిభృతాఖిలవర్ణా వృత్త్యుపాహరణతో
విగతర్ణాః, ధర్మవర్తని రతా రచనీయాః కర్మవర్జ్య మితి నో వచనీయాః.
౧౯ ఇత్యముష్య వచనా దకళంకః ప్రత్యగా త్సున రమాత్య
మృగాంకః, వృత్త మస్య స నిశమ్య ధరాప స్సత్తమస్య సవిధం స్వయ
మాప. ౨౦ భూసురార్భకవరైః పరివీతం భాస్వరోడుపగభస్త్రిప
వీతమ్, అచ్ఛజహ్న్నా సుతయా విలసంతం సుచ్ఛవిం నగ మివ ద్రుమవం
తమ్ ౨౧ చర్మ కృష్ణహరిణస్య దధానం కర్మ కృత్స్న ముచితం విద
ధానమ్, నూతనాంబుదనిభాంబరవంతం పూతనారిసహజం తులయం
తమ్. ౨౨ జాతరూపరుచి ముంజసుధామ్నా ఛాతరూపకటి మద్భుత

గతం తథాగచ్ఛ-యత ఇత్థ మమనా ప్రకారేణాసక్య దర్శం న కథయ ౧౮
యత్త్వయోక్తం తద్రాజ్ఞః కర్తవ్యం న భవతి ప్రత్యుత భూమిపేన సర్వే వర్ణా
బ్రాహ్మణాద్యావృత్త్యుపాహరణత స్తత్తద్వర్ణోచితవృద్ధజీవికా సంపాదనేన విగతాని
జీవర్షిపిత్ృబుణాని యేభ్య స్తథావిధా ధర్మమార్గే నిరతా రచనీయాః స్వీయం కర్మ
వర్జ్య మితి నో వచనీయాః నైవ వక్తవ్యాః ౧౯. తతః కింవృత్త మిత్యాకాంక్షాయా
మాహ ఇత్యేవంవిధా దముష్య శంకరస్య వచనా దమాత్యచంద్ర శృంధ్రా ద్వ్యతి
రేకనూచకం విశేషణ మకళంకః పునః ప్రత్యగాత్ స్వస్వామినం ప్రతి గమనం కృత
వాక్ స భూమిపాః ౨స్య వృత్తంశ్రుత్వా ౨త్యుత్కృష్టస్య శ్రీశంకరస్య సవిధం సమీ
పం స్వయంప్రాప. ౨౦. ఇతః చతుర్థోకథం మునివరస్య తుమారు విశిష్యే. భూసురా
ణాం భూమిజేవానాం బ్రాహ్మణానా మర్భకవరై ర్బాలకశ్రేష్ఠైః పరివీతం పరితోవ్యా
ప్తం భాస్వరై ర్దేదీభ్యమాపై ర్భాస్వరస్యేవోడుపస్య చంద్రస్య గభస్తీభిః కిరణై స్తుల్య
ముచితం యజ్ఞోపవీతం చుస్య అచ్ఛా స్వచ్ఛా యా జహ్న్నాసుతా గంగా తయా
విలసంతం ద్రుమవంతం నగం హిమాలయ మివ సుచ్ఛవి సుష్ణ చ్ఛవిః కాంతి ర్యన్య
తం ౨౧. కృష్ణహరిణస్య చర్మ దధానం సర్వ ముచితం కర్మ విదధానం నూతనమేఘ
తుల్య మంబర మస్మాదీతి తథా తం పూతనాయాః కంసప్రేషితాయా అరిః శత్రుః
కృష్ణ స్తస్య సహజం పూతగం బలభద్రం తులయంతం తత్తులాం దధానం. ౨౨.
జాతరూపస్య సువర్ణస్య రుచి రివ రుచి ర్యస్య తస్యముంజసంజ్ఞకస్య త్పూనిశేషస్య సుధా
మ్నా సుష్ణ లేజనా అశ్వర్య మందిరేణ చ్ఛాతం ధన్వం రూపం యస్యా స్తథాభూతా
కటిశ్రీణి ర్యస్య సత్కృతిః సుకృతం తయా లబ్ధం పాకేన పరిణత్యా పీతా యా

థామ్నా, నాకభూజ మివ సత్కృతిలబ్ధం పాకపీతతికాపరిరబ్ధమ్. ౨౩. సస్థితం మునివరస్య కుమారం విస్థితో నరపతి ర్భూమివారమ్, సం విధాయ వినతిం వరదానే తం విధాతృసదృశం భువి మేనే ౨౪ తేన పృష్టకుశలః ఊతిపాల స్వేన సృష్ట మధ శాత్రవకాలః, హాటకాయుత సమర్పణపూర్వం నాటకత్రయ మవోచ దపూర్వమ్ ౨౫. తద్రసార్ద్ర గుణరీతివిశిష్టం భద్రసంధిరుచిరం సుకవీష్టమ్, సంగ్రహేణ స నిశమ్య

లలికాః నూత్నలతా స్తాభిః పరిరబ్ధ మాలిగితం స్వర్ణభూమిజం కల్పద్రుమ మివ. ౨౬. స్థితేన మందహసితేన సహితం మునివరస్య శివగురోః కుమారం నరపతి ర్భూమివారం ప్రణతిం విధాయ తం భువి వరదానే బ్రహ్మణా సమం మేనే భువీత్యన్య వినతి మిత్త్య నేనవాసుబుధః. ౨౭. తేన శ్రీశంకరేణ పృష్టం కుశలం యస్మై సకాత్రవస్య శత్రు సమూహస్య శత్రు సంబంధినో వా కాలోఽంతకో భూమిపాలః దశసహస్ర సంఖ్యాక మవర్ణముద్రాసమర్పణపూర్వకం స్వేనరచిత మపూర్వం నాటకానాం త్రయ మవోచత్. ౨౮. నాటక త్రయం విశిష్య తదిత్యుక్తేన. తన్నాటక త్రయం. * శృంగారహాస్యకరుణా రాద్రవీరభయానకాః, బీభత్సాన్యుతసంజ్ఞా చేత్యుష్టా నాట్యే రసాః స్మృతా ఇత్యుక్తై రనైరార్ద్రగుణై ర్యే రసస్యాంగినో ధర్మాః శౌర్యాదయ ఇవాత్మనః. * ఉత్కర్ష హేతవ స్తేస్య దచలస్థితయో గుణాః, మాధుర్యాజః ప్రసాదాఖ్యా స్త్రయస్తేచ పున ర్దశ, ఆహ్లా దకత్వం మాధుర్యం శృంగారే ద్రుతికారణం, కరుణే విప్రలంభే త చ్ఛాంతే చాలిక యాన్వితం, దీప్తాత్మవిస్తృతే క్షేతు రోజో వీరరసస్థితిః, బీభత్సరాద్రరసయో స్తస్యాధిక్యం క్రమేణ చ, తప్తేంద్ర నాన్నివ త్వచ్ఛృణ్వలవ త్వహ నైవ యః, బ్యా బీభత్సన్య త్వసాదో ఽసౌ సర్వత్ర విహితస్థితి రిత్యుక్తై ర్గుణైః-రీతి ర్నామ గుణా జ్ఞప్త వర్ణనంభుటనా మతా. వైదర్భీ గాడీ పాంచాలీ ఇత్యుక్తాభీ రీతిభి శ్చ విశిష్టం యుక్తం తథా భద్రసంధిభి శ్రేష్ఠసంధిభి స్సుందరం సంధి ర్నామ ఏకేన ప్రయోజ నేనాన్వితానాం కథాకానా మవాంతరప్రయోజనసంబంధః తత్ర పంచగ్రంథయః తదుక్తం దశరూపకే * ముఖా ప్రతిముఖా గర్భః సావమర్శోపసంహృతిః, ముఖం బీజసముత్పత్తి ర్నానార్ధరససంభవా లక్ష్మ్యలక్ష్మ్యన్య బీజస్య శక్తిః ప్రతిముఖం మతం, గర్భ స్త్యదృష్టదృష్టస్య బీజస్యాస్వేషణం ముహూః, హేతునా యోగకేనాపి విమర్శ స్సంధి రివ్యతే, బీజమంతో ముఖాద్యర్థా విప్రకీర్ణా యథాయథం, వికార్గర్థ ముప వర్ణ్యంతే యత్ర నిర్దుహణం హి తదిత్యాది సంధిషు భద్రత్వం గ్రామ్య చేష్టాది వినిర్ము క్తత్వం అతఏవ శోభనకవీనా మిష్టం కవిషు శోభనత్వం రసగ్రాహిత్యం విమంజననాట

సువాచం తం గృహణ వర మిత్యము మూచే. ౨౬. తాం నితాంత హృదయంగమసాచాం గాం నిశమ్య తులితామృతధారామ్, భూపతి స్స రచితాంజలిబంధ స్సోస్విపమం సుత మియేష సుబంధః ౨౭. నోహి తాయ మమ హాటక మేత ద్దేహిన స్తు గృహవాసిజనాయ, ఈహితం తవ భవిష్యతి శీఘ్రం యాహి పూర్ణమననే త్యవద త్తమ్. ౨౮. రాజ వర్యకులవృద్ధినిమిత్తాం వ్యాజహార రహసి శ్రుతివిత్తామ్, ఇష్టి మస్య సక లేష్టవిధాతు స్తుష్టిమాప హితయా ట్రితినేణా ౨౯ సవిశేషవిదా సభాజితః కవిముఖ్యేన కళాభృతాం వరః, అగమత్కృతకృత్యధీ ర్నిజాం నగరీ మస్య గుణా నువీరయన్ ౩౦ బహవ శ్రుతిపార దృశ్వనః కవయోదైత్యత శంకరా ధ్వరోః, మహత స్సుమహంతి

కత్తయం సశ్రీశంకరః సంగ్రహేణాకర్ణ్య సుఖ వాక్యం త మముం రాజానం వరం గృహణేత్యువాచ. ౨౬ నితాంత మత్యంతం హృదయంగమో మనోహర స్సారో యస్యాం తులితా ౨మృతధారా యయా తాం గాం వరం గృహణేతి వాచం నిశమ్య రచితో ౨ంజలిబంధో యేన స బద్ధాంజలి స్సుఖ సంధా ప్రతిజ్ఞా యస్య స భూపతి స్సోస్విపమం స్వసదృశం పుత్ర మియేష ఇచ్చతి స్స. ౨౭. ఏవం ప్రార్థితః శ్రీశంకరస్తం రాజాన మువాచ ఏతద్దశసహస్రసంఖ్యాకం హాటకం మమహితాయ నాస్తి తస్మి కథం విధేయమితి తత్రాహ నో స్తాకం గృహవాసిజనాయ తు దేహి తవేహితం మనసా ౨భి లషితం శీఘ్రం భవిష్యతి తస్మా త్సువర్ణమనసా శీఘ్రం యాహి గచ్ఛేతి మధ్య మణి న్యాయేన శీఘ్రపద ముభయత్ర సంబంధనీయం. ౨౮. ఏవం జనసమాజ ఉత్త్వా పునా రహసి ఏకాంతే రాజవర్యకులస్య వృద్ధే ర్నిమిత్తభూతాం శ్రుతివిత్తాం శ్రుతి ప్రసి థ్ధాం. ని. 'ఏత్తం క్షీణేభవే వాచ్యలింగం ఖ్యాతే విచారిత' ఇతి మేదిని-అన్య రాజ్ఞ సృక లేష్టానాం విధాతా పరమాత్మా తస్య ఇష్టిం పూజాం వ్యాజహార తత్ప్రకార ముక్తవాక్ తయా ఇష్ట్యా భూమినేతా రాజా తుష్టి మాపేత్కర్ణ్యః. ౨౯. విశేషజ్ఞేన కవిముఖ్యేన శ్రీశంకరేణ సభాజితః పూజితః కలాభృతాం మధ్యే శ్రేష్ఠః కృతం కృత్యం యయా నా బుద్ధి ర్యస్య స రాజా ౨స్య గుణా న్నర్ణయన్ స్వీయాం నగరీ మగమత్ గత వాక్-వి. ౩౦. ఏవం శేరశభూమిపతే ర్వర ప్రదానాదిక ముపవర్ణ్య పృతాంతా తరం వర్ణయతు ముక్తమతే. బహవ శ్రుతిపారదృశ్వనో వేదపారం దృష్టమంతః కమయః శ్రీశంకరా న్నవాతః గురో ర్నహన్తి దర్శనాని కాస్త్రాణి ఫణిరాజస్య శేషస్య

దర్శనా న్యధిగతుం ఫణిరాజకౌశలీమ్. ౩౧. పఠితం శ్రుత మాదరా
త్పునః పున రాలోక్య రహస్యనూనకమ్, ప్రవిభజ్య నిమజ్జత స్సుఖే
సవిధేయాన్ విదధేత మాం సుధీః ౩౨. సర్వార్థతత్త్వవి దపి ప్రకృ
తోపచారై శ్శాస్త్రోక్తభక్త్యతిశయేన వినీతశాలీ, సంతోషయం త్వజ
ననీ మనయ త్కియంతి సమ్మానితో ద్విజవరై ర్దివసాని ధన్యః. ౩౩.
సా శంకరస్య శరణం స చ తజ్జనన్యా హ్యన్యోన్యయోగవిరహ స్తన్
నయో రసహ్యః, నో వోధు మిచ్ఛతి తథా ఒవ్యమనుష్యభావా
న్దేరుంగతః కిమభివాంఛతి దుష్ప్రదేశమ్ ౩౪ కృతవిద్య మముం
చిక్రీర్షవ శ్రీతగార్హస్థ్య మథాత్తబంధవః, అనురూపగుణా మచిం
తయ న్నవద్యేషు కులేషు కన్యకామ్ ౩౫ అథ జాతు దిదృక్షవః
కలా వవతీర్ణం మునయః పురద్విషమ్, ఉపమన్యుదధీచిగౌతమత్త్రితలా
గస్త్యముఖా స్సమాయయుః ౩౬. ప్రణిపత్య స భక్తిసన్నతః ప్రస
విత్ర్యా సహ తా నివిధానవిత్, విధివ న్నధువర్కపూర్వయా ప్రతిజ

కుశలతా మధిగతు మధ్యైషతా ధ్యయనం కృతవన్త ఇత్యర్థః. ౩౧. పఠితం శ్రుత
మనూనక మఖండ మారా ద్రహస్యేకాంత ఆలోక్య ప్రవిభజ్య చ సారాసారవి
భాగం విధాయ నిజసుఖే నిమజ్జతః విధేయాన్ శిష్యా న్స సుధీ శ్రీశంకరో విదధేత
మాం సమ్యక్ కృతవాన్ ౩౨. వినీతశాలీ వినయవాన్ వసం. ౩౩. అన్యోన్యయోగస్య
పరస్పర సంయోగస్య విరహ స్తన్ నయో శృంగారతజ్జనన్యో రసహ్యో యద్యపి తథా
ఒపివోధుం పరిణయం కర్తుం నో ఇచ్ఛతిస్త తత్ర హేతు మాహ. — అమనుష్యభావా
ద్దేవాధిదేవత్వాత్ మేరుం ప్రాప్తః కిం దుష్ప్రదేశం దుష్టస్థాన మభివాంఛతి నైవ
వాంఛతీత్యర్థః. ౩౪. ఆప్తా శ్చ బంధవ శ్చ లే ఆప్తా శ్చ లే బంధవశ్చేతివా
కృతా సంపాదితా విద్యా యేన త మముం శ్రితం గార్హస్థ్యం యేన ఏవంబిధం
చిక్రీర్షవః కర్తు మిచ్ఛతో ఒనురూపా గుణా యస్యా స్తథాభూతాం కన్యకాం దోష
వర్జితేషు కులేషుచింతయన్. వి. ౩౫. అథానంతరం జాతు కదాచిత్ త్రిపురఘ్నం
మహాదేవం కలియంగే శ్రీశంకరాత్త నాఒవతీర్ణం ద్రష్టు మిచ్ఛంతః ఉపమన్యువ్రమఃఖా
మునయ స్సమాయయుః. ౩౬ భక్త్యా సమ్యక్ సతో నమ్రః ప్రసవిత్ర్యా జనన్యా
సహ ప్రణామపూజాదివిధానవి త్స శ్రీశంకర స్తా స్తునీక్ ప్రణిపత్య ప్రకర్షణసత్త్వా
నధువర్కః శూర్య మాదౌ యన్త్యయా పరర్థయా శ్రావయా ప్రతిజ్ఞామానా

గ్రాహ సపర్యయా మునీక. 32 విహితాంజలినా వివశ్చితా విన
యోక్త్యా ల్పితవిష్టరా అమీ, ఋషయః పరమార్థసంశ్రయా అము
నా సాక మచీకర న్కథాః 33. నిజగాద కథాంతరే మునీక జననీ
తస్య సమస్తదర్శినః, వయ మద్యకృతార్థతాం గతా భగవంతో యదు
పాగతా గృహాన్ 34 క్వకలి ర్భహుదోషభాజనం క్వ చ యుష్మ
చ్ఛరణావలోకనమ్, తదలభ్యత చే త్పురాకృతం సుకృతం నః కిమితి
ప్రపంచయే. 35. శిశు రేష కిలాతిశైలవే యదశేషాగమపారగో లభ
వత్, మహిమా లపి య దద్భుతో స్య తద్వ్యయ మేత త్కురుతే
కుతూహలమ్ 36. కరుణార్ద్రదృశానుగృహ్యతే స్వయ మాగత్య
భవద్భి రప్యయమ్, వదతాస్య పురాకృతం తపః శ్చమ మాకర్ణయితుం
మయా యది. 37. ఇతి సాదర మీరితాం తయా గిర మాకర్ణ్య

స్వాగతం కృతవా నిత్యర్థః 38. విహితాంజలినా వివశ్చితా విదుషా శ్రీంకరేణ భగ
వంత వీతాన్యాసనాని పరిగృహ్యంతా మితి వినయపూర్వకయోక్త్యా ల్పితా విష్టరా
అననాని యేభ్య స్తే పరమార్థస్య సంశ్రయో యేషాం తే మోక్షనిష్ఠా అమీ ఋష
యో లమునా శ్రీశంకరేణ సహ కథాః కృతవంతః మోక్షసంశ్రయాయ ఇతి కథా
సాంపా విశేషణం. 39. కథానా మంతరే లంతరాశే తస్య సర్వజ్ఞస్య జననీ మునీ
సుతాచ. యదునాచ తదాచ. వయ మద్య కృతార్థతాం ప్రాప్తా యద్యస్తా ద్భగ
వంతో గృహీషుపాగతాః. 40. భగవదాగమనం న కేవలం కృతార్థతాయా ఏవ
సంపాదక మపితు జన్మాంతరీయానంత సుకృతసూచక మపీత్యాశయేనాచా క్షేతి.
అహుజోషభాజనం కలిః క్వ క్వచ యుష్మచ్ఛరణావలోకనం తథాచ సమస్తదోషా
శ్రయే కలియుగే లత్యంతాలభ్యం తత్ యుష్మచ్ఛరణావలోకన మలభ్యతచే త్త్రి
నో లస్తాకం పురాకృతం పుణ్యం కిమితి ప్రపంచయే తద్వర్ణన మశక్య మిత్యర్థః. 41.
ఏతం స్తుత్యా లభిముఖీకృతా మునీక కించి త్ప్రీప్తు మారభతే శిశురితి — ఏవ భవ
దగ్రీణిత భిశు రలిఖాల్యే సర్వాగమపారగో య దభవత్ మహిమా లభ్యస్య య
దద్భుతో లభవ దేతద్వ్యయం కుతూహలం కురుతే. 42. భవదాగమనమపేక్ష తద్భు
తమాహాత్మ్యసూచక మిత్యాశయేనాచా:—భవద్భి రప్యత్యంతా లభ్యదర్శనై రసి
తత్రాపి స్వయ మాగత్య తత్రాపి కరుణార్ద్రదృశా లయ మనుగృహ్యతే. తస్మా దస్య
పురాకృతం తపో పదత మయా ఆకర్ణయితుం యది శ్చమం యోగ్యం తస్మి యైతే
త్యర్థః. 43. ఇత్యేవం శ్రీకారేణ సాదరం యథా స్యా త్తథా సత్కౌచ్చురితాం

మహర్షి సంసది, ప్రతివక్తు మభిప్రచోదితో ఘటజన్తా ప్రవయాః ప్రచక్రమే. ౪౩ తనయాయ పురావతివ్రతే తవ పత్యాతపసా ప్రసాదితః, స్థితపూర్వ ముపాదదే వచో రజనీవల్లభఖండమండనః ౪౪. వరయస్య శతాయుష స్సుతా నపివా సర్వవిదం మితాయుషమ్, సుత మేక మితీరిత శ్శివం సతి సర్వజ్ఞ మయాచతాత్మజమ్. ౪౫ తదభీష్ణితసిద్ధయే శివస్తవ భాగ్యా త్తనయో యశస్విని, స్వయ మేవ బభూవ సర్వవిన్నతతో ఽన్యో ఽస్తి యతస్సురేష్వపి ౪౬. ఇతి తద్వచనం నిశమ్య సా మునివర్యం పున రవ్యవోచత, కియదాయు రముష్య భో మునే సకలజ్ఞో ఽస్యనుకంసయా వద ౪౭ శరదో ఽప్తపున స్తథాప్తతే తనయస్యాస్య తథాప్యసౌ పునః, నివసిష్యతి కారణాంతరా ద్భవనే ఽస్తి

వాచ మాకర్ణ్య సాదర మాకర్ణేతివా మహర్షీణాం సంసది సఖాయాం తైరేవ ప్రేరితో ఽతిపుష్ఠో ఽగస్త్యో ప్రతివక్తుం ప్రచక్రమే. ౪౩. సాక్షా చ్ఛివ ఏవ తవ పత్యా ఽతితపసా సమారాధ్య లబ్ధో నత్వయం కస్మి త్తపస్వీ త్యాశయేనాహ — తనయాయేతి త్రిభిః — హేపతివ్రతే పూర్వం తవ పత్యా పుత్రార్థం తపసా ప్రసాదితో రజనీవల్లభస్య చంద్రస్య ఖండో మండనమలంకారో యస్యస నికాశరకలాశ్శేఖరో భగవాన్ శంకరో వచనముపాదదే ప్రోక్తవాన్ త్వయా సహైవ తవ పత్యా తవ స్తవ మితి ద్యోతనాయ సంబోధనం. ౪౪. శైవం వచన ముదాహరతి. వరయన్వేతి. అసర్వవిదః శతాయుష స్సుతాన్ వరయస్వాపివా సర్వజ్ఞ మల్పాయుష మేకం సుతం వరయన్వేతి తీరిత స్తవపతి ర్హే సతి సర్వజ్ఞ మాత్మజ మయాచత. ౪౫. తస్య తవ పత్యు రభిలషి తస్య సిద్ధయే స్వయమేవ శివో భాగ్యా త్తవ తనయో బభూవ హేయశస్వినితి సంబోధయన్ తవయశఃఖ్యావనార్థం బభూవేతి సూచయతి నను సర్వజ్ఞ మస్య మేవ పుత్రం కుతో న దత్తవా నితి చే త్తత్రాహ యతః కారణా ద్దేవేష్వపి తస్మా చ్ఛివా దన్యః సర్వజ్ఞో నాస్తి తత ఇత్యర్థః. ౪౬. ఇత్యేవం ప్రకారేణ తస్మాగస్త్యస్య వచనం మితాయుష మిత్యాదిరూపం శ్రుత్వా సాసతీ మునిశ్రేష్ఠం పునరప్యవాచ భో మునే యత స్సకలజ్ఞో న్యతో ఽముష్యాయుః కియ త్సరిమిత మస్తి తత్కరుణయా వద యతో మితాయుష మితి శ్రుత్వా మమ త్రాసో జాత ఇతి భావః ౪౭. ఏవంపుష్టో మునిరువాచ. శరద స్సంవత్సరాః అష్ట తథా పున రష్ట మిరిత్వా పాదశీతి యావత్ అస్య కవపుత్ర స్సాయు ర్యద్యపి తథా ఽప్యసౌ లే తనయః కారణాంతరా ద్భవన్తి న్యవనే

స్తవశపటప్రసారాః. ౮౮. ఇతివాదిని భావినీం కథా మృషిముఖ్యే
 ఘటజే నివార్య తమ్, ఋషయః పృథా తేన శంకరం సముపామంత్ర్య
 యయు ర్యథాగతమ్ ౮౯ సృణినా కరిణీ వసార్దితా శుచినా శైవలిసీవ
 శోషితా, మరుతా కనళీవ కంపితా మునివాచా సుతవత్సలా ౨భవత్
 ౧౦ అథశోకపరితచేతనాం ద్విజరా డిత్థ మువాచ మాతరమ్, అవగ
 మ్య స సంశ్రుతిస్థితిం కిమకాండే పరిదేవనా తవ ౧౧ ప్రబలానిలవేగ
 వేల్లితధ్వజచీనాంశుకకోటిచంచలే, అపి మూఢమతిః కళేబరే కురుతే
 క స్థిరబుద్ధి మంబికే ౧౨ కతినామ సుతా న లాలితాః కతివా నేహ
 వధూ రభుంజిహి, క్వసు లేక్వ చతాః క్వవా వయం భవ సంగః ఖలు పాం

షాడశ సంవత్సరా స్సన ర్నివసీష్యతి వాసం కరిష్యతి. ౮౮. ఇత్యేవం ప్రకారేణ భావి
 నీం భవిష్యం కథాం కుంభజే ౨గన్త్యేవాదిని సతి మనయ స్తం నివార్య శ్రీ శంకరం
 సముపామంత్ర్య తేన ఘటజేన సహ యథాగతం జన్మః ౮౯ అతికష్టదాం ముని
 వాచం శ్రుతవతీం సతీం వర్ణయతి. సృణినేతి. సృణినా అంకుశేన హస్తీసీవ సా ముని
 వాచాద్దితా పీడితా ౨భవత్ శుచినా అషాఢేన శైవలిసీవ శైవలం పద్మకాష్ఠం తత్సం
 బంధినీ పుష్కరిణీవ సా శోషితా ౨భవత్ - వాయునా కదలీవ కంపితా ౨భవత్, యతః
 పుత్రవత్సలా. ౧౦. ఏవ మతికష్టవతీం మాతరం శ్రీ శంకరో యదుక్తవాక్ తద్వక్తు
 ముపక్రమతే. అథ మాతృ ద్వినివాచా ౨తిదుఃఖప్రాప్త్యనంతరం శోకేన పరీతా
 వ్యాప్తా చేతనా బుద్ధి ర్యస్యాః తాం సంసారస్య స్థితిం క్షణభంగురరూపా మవగమ్య
 కాండే ౨వమయే పరిదేవనా శోకః తవ కిమర్థ మపార్థేత్యర్థః. ౧౧. అతిచంచలే
 శరీరే మూఢమతి రసి స్థిరబుద్ధిం న కురుతే. త్వం త్వతి సుజ్ఞా తత్ర తాం కర్తు మత్య
 యోగ్యేతి బోధయ న్నాహ - ప్రబలా యో ౨నిలా వాయు స్తస్య వేగేన
 వేల్లితో ౨తికంపితో యోధ్వజ స్తస్య యచ్ఛీనదీయ మతిసూక్ష్మం వస్త్రం తస్య
 శోటి రగ్రథాగ స్తద్వ చ్చంచలే కళేబరే శరీరే స్థిరబుద్ధిం మూఢమతి రసి కః కురుతే
 సశో పీత్యర్థః - ఉక్తాశయ సూచకం సంబోధన మంబికేతి - తథా చాస్తదమ్మికా
 ౨తిసుజ్ఞా ౨తిచంచలే కలేబరే స్థిరబుద్ధిలేవైవం శోచితుమన్తూ ౨సీత్యర్థః. ౧౨.
 కించ తత్ర జ్ఞస్తస్య సభూతానాం పుత్రాదీనా మానంత్యా త్వర్వేషం శోకాసంభవా
 జలే శోచ్యా ఏలేనేత్యన్తి వివిగమకాథావా న్న కే ౨సి శోచ్యా ఇత్యాశయనాహ
 కరీతిః - ఇహస్తి స్సంసారే కతివధూ ర్థలనా వాఘంజిహి సఖక్తాః లే సుతాః క్వ తా
 వధూక్వ క్వ వయం చ క్వ - తథాచ భవసంగః పాంథానాం తత్తద్విగృహితానాం

భసంగమః ౫౩ ప్రమతాం భవవర్త్తనీ ప్రమాన్మహికించి త్సుఖమంబ
 లక్షయే, తదవాప్య చతుర్థ మాశ్రమం ప్రయతిష్యే భవబంధముక్త
 యే. ౫౪ ఇతి కర్ణకరోరభాషణశ్రవణా ద్బాష్ప పినద్ధకంఠయా,
 ద్విగుణీకృతశోకయా తయా జగదే గద్గదవాక్యయా మునిః. ౫౫
 త్యజ బుద్ధి మిమాం శృణుష్వ మే గృహమేధీ భవ పుత్ర మాపుహి,
 యజచ క్రతుభి స్తతో యతి ర్భవితా స్యంగ సతా మయం క్రమః.
 ౫౬ కథ మేకతనూభవా త్వయా రహితా జీవిత ముత్సహేఽబలా,
 వధికానా మేకిన్తి ప్రపాదౌ యథాసంగమ స్తద్వ ద్భవసంగో వ్యనియతః క్షణ
 భంగురశ్చేత్యర్థః. ప్రసిద్ధం చేదమిత్యాహ - ఖల్వీతి తస్మా లేఽపి శోచ్యా న భవం
 తీత్యాశయః ౫౩. ఏవం శోకావహరకై ర్వాక్యై ర్దాతరం ప్రబోధ్య స్వేన యద
 వశ్యం కర్తవ్యం తదాహ — భ్రమతామితి. సంసారమార్గే భ్రమా దక్షానా ద్భ్రమ
 తాం కించి దపి సుఖం న లక్షయే ఽపితు జననీజరరవాసాదిరూపం దుఃఖమేవేతి సూచ
 యక్ సంబోధయతి — హేతంబేతి హి యస్మా దేవం తత్తస్మా చ్చతుర్థం సన్నాసి
 శ్రమ మవాప్య సంసారలక్షణా ద్బంధా ద్విముక్త్యర్థం ప్రకర్షేణ యత్నం కరిష్యామి.
 ౫౪. ఏవం శ్రీశంకరవాక్య ముదాహృత్య తద్వచనేన ద్విగుణీకృతశోకాయా
 సృత్యావచన ముదాహర్తు మాహ ఇత్యేవం ప్రకారేణ యత్కర్తవ్యం కతోరం
 దుస్సంసారం భాషణం చతుర్థ మాశ్రమ మిత్యాదిరూపం తస్య శ్రవణాత్ బాష్ప
 రశ్రుభిః పినద్ధోపహితః కరో యస్యా ద్విగుణీకృతః శోకో యస్యా ఆతపివ గద్గ
 దం వాక్యం యస్యా స్తయా మునిః శ్రీశంకరో జగదే కర్తవ్యప్రత్యయః ఏవం
 భూతా సా మునిం జగదేత్యర్థః ౫౫. యదువాచ తదాహ — త్యజేతి. ఇదానీ
 మేవ చతుర్థాశ్రమం ప్రాప్య ప్రయతిష్య ఇతీమాం బుద్ధిం త్యజ తస్మి కింకర్తవ్య
 మితిచే త్తత్రాహ. — మే మమ వచనం శృణు - కింతదితి తత్రాహ. గృహమేధీ
 గృహస్థో భవ కింతత ఇత్యత ఆహ. పుత్రం ప్రాపుహి క్రతుభి ర్భజనం చ కరు-తత
 స్తదన్తరం యతి ర్భవితాసి భవిష్యసి అంగ హేపుత్ర సతాం కాస్తోఽయ మేవ
 క్రమ ఇత్యర్థః. తథాచస్త్యుతిః. 'బుణాని త్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయే'
 దితి. ౫౬. కించ ఏక స్తనూభవః పుత్రో యస్యా స్తథావిధా లబలా ఽనాం త్వయా
 విరహితా భూవా శోకేనైవ జీవితం కథ ముత్సహే పుత్రస్య తతై వదిదదుఃఖదాత్మత్వ
 మనుచిత మితి సూచయక్ సంబోధయతి — తనయేతి. సాతాంతరే త్వయేత్యుక్తే

తనయైవ శుచార్థస్వదైహికం ప్రమృతాయాం మయి కః కరిష్యతి. ౧౭. త్వ మశేషవి దప్యపాస్య మాం జరగాం వత్స కథం గమిష్యసి, ద్రవ తే హృదయం కథం న తే న కథంకార ముపైతి వా దయామ్ ౧౮ ఏవం వ్యథాం తాం బహుధాశ్రయంతీ మపాస్తమోహై ర్భహుభి ర్వచోభిః, అంబా మళోకాం వ్యధా ద్విధిజ్ఞ శ్శుద్ధాప్తమే చింతయ దేత దంతః. ౧౯ మమ న మానస మిచ్ఛతి సంస్మృతిం న చ పున ర్జననీ విజహానతీ, న చ గురు ర్జననీ తదుదీక్షతే తదనుశాసన మీష దపేక్షీ తమ్. ౨౦ ఇతివిచింత్య స జాతు మిమం క్షయా బహు జలాం సరితం

సంబంధనీయం కించ యదర్థం త్వ ముత్పాదిత స్తదార్థస్వదైహిక మపి ప్రమృతాయాం కః కరిష్యతీత్యర్థః ౧౭ కించాల్పవిదా ౨౦ ఏవం వృద్ధా జననీ న పరిత్యజ్యతే యది కేనచి దతిమూఢేన త్యజ్యతే తస్మి త్యజ్యతాం త్వం త్వశేషజ్ఞో ౨౦ మాం స్వమాతరం తత్రాసి వృద్ధాం త్యక్తు మత్యయోగ్యాం పరిత్యజ్య కథం గమిష్యసి మా మపాస్య గంతు మత్యంతాయోగ్యో ౨౦ తీత్యర్థః వత్సగమనం యథా గోపీదాకరం తథా తవ గమనం మమేతి ద్యోతయన్తీ సంబోధయతి వల్నేతి — ఏవ ముక్త మవ్యద్రవీభూతాం తఃకరణం పుత్ర మాలక్యహ — ద్రవత ఇతి - నను వాస్తవసంబంధాభావవిదో మమ క్వాసి మమత్వాభావా లేన్నహవకా త్కథం మే హృదయం ద్రవీభూతం భవే దిత్యాశంక్య తత్త్వవిదా మతిదయాగుత్వశ్రమణా లే హృదయం దయాం కథం నప్రా ప్నోతీత్యాహ — నకథ మితివా ౧౮ ఏవం ప్రకారేణ బహుధా వ్యథాం పీడా మాశ్రయంతీం తాం మాతర మపాస్త స్తిరస్కృతో మోహో ౨౦ వివేకో యై నై ర్భహుభి ర్వచోభి ర్విధిం శోకనివృత్తిప్రకారం జానాతీతి విధిజ్ఞః శ్రీశంకర శ్శోకర త్పితాం వ్యధా దకృత-కతశ్చ శుద్ధే అప్తమవన్తే అన్త ర్జననీ ఏతద్వక్ష్యమాణ మచి న్తయత్ - అప్తమవన్తాత్తకస్య కాలస్య శుద్ధత్వం కలిమలశూన్యత్వం-ఉ ౧౯. యద చిన్తయ త్తదర్థయతి మమేతి. మమ మనః సంస్మృతిం సంస్మృతిసాధనం ప్రవృత్తిమార్గం శేష్యతీతి పున ర్న చ జిహాసతి హేతుం త్యక్తుం నైవేచ్ఛతి మామితి విసరిణామేన సంస్మృ తితదం వా ౨౦ మంజనీయం నను జననీ సంస్మృత్యనభివాంఛనం త్వాం తవ మనసా ౨౦ హ్మం సంస్మృతిం వా కుతో న జిహాసతీ త్యాశంక్య తస్యాస్తదీక్షణాభావా దిత్యాహ. నచేతి. తత్ తాం సంస్మృతిం తన్నానసమితివా. నను త్వయా ప్రసవ్యా ప్రబోధనీయే తిచే త్తత్రాహ. — కురుతి. అతఏవ సన్న్యాసాశ్రయణే తస్యా తత్త్వదమకానన నూర్ణా ౨౦ పేక్షితమ్ ద్రుత. ౨౦. ఏవం మనసి శ్రీశంకరకృతాం చింతా నూతత్త్వ

సముపాయయా, జల మగాహత తత్ర సమగ్రహీ జ్వలచర శ్చరణే జల
మీయుషః ౬౦ సచరురోద జలే జలచారిణా ధృతపదో హ్రీయతే
౨౦బ కరోమి కిమ్, చలితు మేకపదం న చ పారయే బలవతా వివృణోరు
ముఖేన హ ౬౧ గృహగతా జననీ తదుపాశృణో త్వరవశా ద్రుతమాచు
సరి త్తటమ్, నుచు మృతేః ప్రథమం శరణం ధన స్తదను మే శరణంతనయో
౨భత్ ౬౨ స చ నురిష్యతి నక్రవశంగత శ్శివ నమేఽజని హంతపు
రా మృతిః, ఇతి శుశోచ జనన్యపి తీరగా జలగతాత్త జవక్త్ర గతేక్షణా.
౬౩. త్యజతి నూన మయం చరణం జలే జలచరో ౨౦బ తవానుమతే
న మే, సకలసంన్యసనే పరికల్పితే యది తవానుమతిః పరికల్పయే.
౬౪ ఇతి శిశౌ చకితా వదతి స్ఫుటం వ్యధిత సానుమతిం ద్రుత మం

తమదనుకాసనం గ్రహీతుం తత్కృతం చరిత్రం వర్ణయతి - ఇత్యేవం ప్రకారేణ విది
స్త్య స కదాచి న్నజ్జనేచ్ఛయా బహుజలాం నదీం సముపాయయా గత్వా జలమగా
హత తత్ర నద్యాం జలం ప్రాప్తవత శ్చరణే జలచర స్సమ్యగగ్రహీత్. ౬౦ సచ
రురోద రోదనం కృతవాక్ బలవతా వివృత మురు బృహ స్తథాం యస్య తేన జల
చారిణా గ్రాహణ ధృతో గృహీతః పాదో యస్య స హే అంబ జలే హి
యతే ౨తః కింకరోమి - నను జలాద్భుపిః కుతో నారూసీ త్యాశంక్యాహ ఏకం
పదం చలితుం న చ పారయే సమర్థో న భవామి హేలిఖేదే. ౬౧. త
త్స్వసుతరోదనం గృహస్థజననీ ఉపాశృణోత్ శ్రుత్వాచ పరవశా ౨లివికలా
ద్రుత మాశ సరిత్తట మవాప తీరంగతా సా జనన్యపి జలగతస్య పుత్రస్య
ముఖం గతే ప్రాప్తే తక్షణే నేత్రే యస్యాః సా ఇతి శుశోచ కథ మిత్యత ఆనా. -
మమమృతేరితి - మరణాత్ ప్రథమం మమ శరణం పతి స్తతః పతిమృత్యునంతరం
పుత్రో మే శరణ మభవత్ స చ తనయో నురిష్యతి యతో నక్రస్య జలజంతో
ర్వశంగతో హంతారికష్టం హేషవ పురాపూర్వ ముచితా మమమృతి ర్మరణం నాజని
నాభూత్ శివోపాసకాయా మమాశివప్రాప్తి రత్యంతానుచితేతి సంబోధనాశయః
ఇత్యేవం శుశోచేత్కర్థః. ౬౨ ౬౩. ఏవ మతిశోకపరీతాం మాతర మాత్యైహ
త్యజతితి. - హేఅంబ మే చరణ మయం చంచలో జలచర నే ౨నుమతేన సకలే
సంన్యసనే పరికల్పితే సతి త్యజతి తథాచ యది తవానుమతి స్త్వయాహం పరికల్పయే
సకలసంన్యసన మితి విపరిణామేన సంబంధనీయం. ౬౪. ఇత్యేవం ప్రకారేణ స్ఫుటం
యథా స్యా త్తథా శిశౌ వదతి సతి చకితా సా ౨లివికా ద్రుతం శీఘ్ర మనుమతి

చిత్తా, సతి సుతే భవితా మమ దర్శనం మృతవత స్తదనతి విని
శ్చయః ౬౬. తదను సంస్యసనం మనసా వ్యధా దధ ముమోచ శిశుం
ఖలనక్రకః, శిశు రుపేత్య సరి త్తట మత్రసౌ ప్రసువ మేత దువాచ
శుచా౭౭వృతామ్. ౬౭ మాత ర్విధేయ మనుశాధి యదత్ర కార్యం
సంన్యాసినా తదుకరోమి న సందిహే ౭౮మ్, వస్త్రాశనే తవ యథేష్ట
మమీ ప్రదేయు ర్గృహ్ణంతి యే ధన మిదం మమ వైతృకం యత్.
౬౮. దేహే ౭౯బ రోగవశగేచ సనాభయోమీ ద్రక్ష్యంతి శక్తిమను
స్త్రిత్య మృతిప్రసంగే, అర్థగ్రహ జ్ఞనభయాచ్చ యథా విధానం కుర్య
శ్చ సంస్కృతి మమీ న బిభేయ మీషత్ ౬౯ య జీవితం జలచరస్య

ముమోదనం వ్యధితాకృత స్ఫుట మితి మధ్యమణిన్యాయేనాత్మాసి సంబంధనీయం
శిశూనుమతికరణే హేతుం తక్మతం నిశ్చయం దర్శయతి — సతిసుతే సుతస్య దర్శ
నం మమ భవిష్యతి మృతవతస్తు తద్దర్శనం నభవిష్యతీతి విశేషేణ నిశ్చయో ౭౮స్తీత్యర్థః.
౬౬ తస్యా మాత రమమతేః చచ్చా చ్ఛీకంకరః మనసా సంస్యసనం వ్యధా దధ సంస్య
సనానంతరం దుష్టజలచరః శిశుం ముమోచ సంసారాభ్యేనాజ్ఞానజలచరేణ దుష్టనక్రేణ
గృహీతస్య సన్యాసం వినా నమోక్ష ఇత్యాశయః - తతః కింవృత్త మిత్యపేక్షాయా
మానా - శిశు రత్ర సన్నదీతట ముపేత్య శోకేన వ్యాప్తాం జననీ మేతద్వక్ష్యమాణ
మువాచ. ౬౭ యదువాచ తదాహ. — హేమాత ర్విధేయ మాజ్ఞాపయాత్మాస్తిక్
లోకే యత్సంన్యాసినా కర్తుం యోగ్యం తన్నిశ్చయేన కరోమి నాహం సందిహే సం
శయయుక్తో నభవామి నను సంన్యాసినా సంగ్రహకూన్యేన త్వయా ౬౭కర్తవ్యం
భోజనాచ్ఛాదనప్రదానం కః కరిష్యతీతిచే త్తత్రాహ - వస్త్రేతి - యే ధన మిదం
గృహ్ణంతి అమీ వస్త్రాశనే తవ యథేష్టం ప్రదేయుః యత్ యస్తాత్ ధనం మమ
పితృసంబంధి తస్మా దిత్యర్థః - యస్తమ వైతృకం తదిద మితివా - వ. ౬౮. నను
సన్న్యస్య త్వయి గతే రోగాధీనే మద్దేహే సతి మరణప్రాప్తా చ కే ద్రక్ష్యంతీతిచే
త్తత్రాహ. — దేహఇతి హేమాత స్తవ దేహే రోగవశగేచ పున ర్మరణప్రసక్తా
అమీ సనాభయ స్పసిండా శ్చక్తి మనుసృత్య దర్శనం కరిష్యంతి మరణానంతరం
దాహోదినంస్కారం యథావిధానం కుర్య స్తత్ర హేతుద్వయమాహ. — అర్థస్య మమ
వైతృకధనస్య గ్రహణా జ్ఞానానాం భయాచ్చ తస్మా దల్ప మపి భయం త్వయా న
కర్తవ్య మిత్యర్థః. ౬౯. సంస్కృతిం చామీ కుర్య తి సుతోక్త మనుహమానా సత్య
వాద యుదితి - సంన్యాసస్య సంగరో ౭౦గీకృతి స్తద్వ్యాజ్ఞలచరస్య ముఖా ద్యజ్ఞీవితం

ముఖా త్తదిష్టం సన్నాససంగరవశా న్నమ దేహపాతే, సంస్కార
మేత్య విధివ త్కురు శంకరత్వం నో చే త్ప్రసూయ మమకిం ఫల
మీరయ త్వమ్. ౭౦ అవ్నాంతర రాత్రిసమయే సమయాంతరేవా
సంచితయ స్వ వశగా ౭వశగాథవా మామ్, ఏష్యామి తత్ర సమయం
సకలం విహాయ విశ్వాస మాప్నుహి మృతా వపి సంస్కరిష్యే. ౭౧.
సన్యస్తవాం చ్చిశు రయం విధవా మనాథాం తీప్తేతి మాం ప్రతి
కదా ౭౨ న చింతసియమ్, యావన్నయాస్థితవతా ఫల మాపనీయం
మాత స్తత శ్శతగుణం ఫల మాపయిష్యే ౭౩ ఇత్థం స మాతర
మనుగ్రహణేచ్ఛురుక్త్వా ప్రోచే సనాభిజనమేష విచక్షణాగ్ర్యః, సం
న్యాసకల్పితమనావ్రజితోస్తి దూరం తాం నితీపామి జననీ మధవాం

తవ యజ్ఞేవనం తదిష్టం ని. 'సంగరో ౭౦గీకృతో యుధీ'తి విశ్వప్రకారః - తథా ౭౨
మమ దేహస్య పాతే సతి యత్ర క్వాపి స్థిత స్త్వ మాగత్య విధివ న్నమ దాహాది
సంస్కారం కురు నను సంన్యాసినో మమ దాహాదికర్తృణ్యధికారాభావా త్కథ
మేవం వదసీతిచే తత్రాహ. - హేశంకర పరమేశ్వరస్య తవ నకింది దపి దోహవహ
మితిభావః-నను తథా ౭౨ లోకపరుద్ధత్వా త్రిమర్థ మేవం విధేయ మితితత్రాహ. -
నోచేదితి - మరణానంతరం దాహసంస్కారస్యాప్యలాభేనతి త్వా ముత్సాద్య మయా
కిం ఫలం లబ్ధ మితి త్వమేవ కథయ. ౭౦ ఏవం స్వదాహసంస్కారే ౭౩నిర్బంధవతీ
మతిదుఃఖితాం మాతర మాలక్ష్య శ్రీశంకరఉవాచ. హేఅంబ అహిని దినసే స్వవ
శగా స్వాధీనా రోగాదినా పరాధీనా ౭వశగావా మాం చింతయ తత్ర తవ చింతన
సమయే సర్వం సమయమాచారం విహాయాగమిష్యామి 'సమయ శ్చపథాచారసిద్ధాస్తేష్యి'తి
మేదిసి. మదుక్తే విశ్వాసం ప్రాప్నుహి మృతా వపి సంస్కారం కరిష్యే. ౭౧. సంన్యా
సినా కర్తు మయోగ్య మప్యజ్ఞేకుర్వతో మమైకాప్రార్థనా త్వయా ౭వ్యవశ్యం స్వీక
ర్తవ్యేత్యాశయవాసాహ - అయం శిశు ర్విధవా మనాథాం మాం త్యక్త్వా సంన్యాసం
కృతవా నితి మాంప్రతి కస్యాంచి దవ్యవస్థాయాం త్వయా నచింతనీయం నను
త్వయా పరిత్యక్తత్వా దతికష్టవత్ప్యా మయా కథం నచింతనీయ మితి తత్రాహ స్థిత
వతా మయా యత్సరిమితం ఫలం త్వయా ప్రాప్తవ్యం హేమాత ప్రస్తా చ్చృతగుణం
ఫల మహం ప్రాపయిష్యే ౭౩. అనేన ప్రకారేణ మాతర ముత్సాద్య సగోత్రజన
మువాచేత్యాహేత్యమితి. - యదువాచ తదాహ సంన్యాసేతి - సంన్యాసాయ 'కల్పితం
మతో యన పోహం దూరంగంతు ముద్యతో ౭౩ తస్మా త్పరిరహితాం తాం జననీం

భవత్సు. 23. ఏవం సనాభిజన ముత్తమ ముత్తమాగ్ర్య శ్రీమూత్యు
కార్య మభిభాష్య కరద్వయేన, సంస్థార్యత్వజననీం వినయేన
తేషు న్యక్షేపయ స్తయనజాంబునిషించమానామ్ 24 ఆత్మీయమందిర
సమీపగతా మథాసౌ చక్రే విదూరగనదీం జననీ హితాయ, తత్తీ
రసంశ్రిత యదూద్వహథామ కించి త్సానిమ్నగారభత తాడయితం
తరంగైః 25. వర్షాసువర్షతిహరౌ జల మేత్య కించి దంతగపురం భగ
వతోపనునోదమృత్సామ్, ఆరభమూర్తిరనఘాచలితం క్రమేణ దేవో
26. 27. దివ న ముంచతి భీరు హింసామ్ 28. ప్రస్తాతుకామ మనఘం
భగవా ననంగవాచా 29. తవద త్కథమపి ప్రణిపత్య మాతుః, పాదార
విందయుగళం పరిగృహ్య చాజ్ఞాం శ్రీశంకరం జనహితై కరసం స కృష్ణః.
22. ఆనేష్ట దూరగనదీం కృపయా భవాన్యాం సామాతిమాత్ర మని

భవత్సు రక్షార్థం స్థాపయామి. 23 ఏవం ప్రకారేణోత్తమం సనాభిజన ముత్త
మాగ్ర్యః శ్రీశంకరః శ్రీమూత్యుకార్యం సమ్య గుక్త్వా ముఖళితేన హస్తద్వయేన సమ్య
కాన్పీర్థయన్త్యక్తేత్రజాంబుభి ర్నిషించమానాం మాతరం నః వినయేన తేషు సనాభి
జనేషు నిక్షేపయత్. 24. సంన్యాసగ్రహణాయ శ్రీశంకరస్య గమనం వర్జయిష్యే
గమనసమయే న యత్కృతవా తన్వర్జయితు మారభతేః—ఆత్మీయేతి. అథానంతర
మసౌ యాం విదూరగాం నదీం మాత్సర్యతాయ స్వీయ మందిరసమీపగతాం చక్రే
తస్యాస్తీరం సంశ్రితస్య యదుక్తేష్వస్య శ్రీకృష్ణస్య ధామ స్థానం కించి త్సా నదీ తరం
గ్రస్తాడయితు మారభత. 25. కించ వర్షాసు వర్షా దేవేంద్రే వర్షతి సతి. ని. 'ఇంద్రో
దుశ్చ్యవనో హరి' రితి హలాయుధః. కించి జ్వలం భగవతో విష్ణో రంతఃపుర మాగత్య
మృత్సామ్నోకస్తాం మృత్రికా మపనునోద తతశ్చాననద్యా కృష్ణమూర్తిః క్రమేణ
చలితు మారభ్య ప్రవృత్తా నను తజ్వలం తద్ధింసాం కుతో నముక్తవదితి తత్రాహ—
దేవో 26. 27. దివ భయం ప్రాప్త ఇవాభవత్ భీరు హింసాం చ తో 28. స త్యజతీత్యత
ఇత్యర్థః. 29. ఏవం నద్యా క్షేతితో భగవా స్ప్రీకృష్ణో 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

శం బహులోర్నిహస్తైః, క్లిశ్నతి తాడనపరా వద కో ఒభ్యుపాయో
వస్తుం తమే ననితరాం ద్విజపుత్రయాసి. ౭౮ ఆకర్ష్య వాచ మితి తా
మతనుం గురు ర్నః ప్రోద్ధృత్య కృష్ణ మచలం శనకై ర్భూజాభ్యామ్,
ప్రాతిష్ఠిప నికట ఏవ న యత్ర బాధా నద్యేత్యుదీర్య సుఖమాస్వ
చిరాయ చేతి ౭౯. తస్మా త్వమాతు రపి భక్తివశా దనుజ్ఞా మాదా
య సంసృతిమహాబిరక్తిమాన్ సః, గంతుం మనో వ్యధిత సంన్యసనా
య దూరం కిం నో స్థితః పతితు మిచ్ఛతి వారిరాశౌ. ౮౦ ఇత్థం సుధీ
స్స నిరవగ్రహమాత్మలక్ష్మీశానుగ్రహో ఘటజబోధితభావివేదీ, ఏకాం
తతో విగతభోగ్యపదార్థతృప్తః కృష్ణే ప్రతీచి నిరతో నిరగా నిశాం

తం నిరంతర మనంతోర్నియానై ర్వాస్తే స్తాడనపరా మాం క్లిశ్నతి క్షేణివృత్తై వద
కో ఒభ్యుపాయో యతో వస్తుం న సమర్థోభవామి హేద్విజపుత్ర త్వం యాస్యత
స్సుతరాం వస్తుం నక్షమే ఇత్యర్థః ౭౮. శ్రీకృష్ణేనోక్తం శ్రుత్వా కిం కృతవానిత్య
పేక్షాయా మాహ-ఆకర్ష్యతి — ఇత్యేవం తా మతను మశరీరాం వాచం, శ్రుత్వా నో
ఒస్తాకం గురురితి గ్రంథకారోక్తిః అచల మపి కృష్ణం శనకై ర్భూజాభ్యాం ప్రకర్షే
ణాంగ భంగాదికం విన్వేషోద్ధృత్య సమీపవిప ప్రకర్షేణ పున శ్చలనం యథా న స్యా
త్తథా స్థాపితవాన్ నను నికటస్థాపనేన పున రపి నదీబాధా భవిష్యతీతిచే త్తతా హ
యస్మిన్ స్థానే నద్యా బాధా నాస్తి తత్రేత్యర్థః, చిరకాలం సుఖ ముపవిశేత్సుక్త్యా
చ ప్రాతిష్ఠిప దిత్యన్వయః. ౭౯. తస్మా చ్ఛ్రీకృష్ణాత్ భక్తివశా త్వమాతు రకృణు
జ్ఞాం గృహీత్వా సంసారమహాసముద్రా ద్విరక్తిమాన్ సన్న్యసనాయ దూరంగంతు
మనో ఒకృత కిమర్థమిత్యతః ఆహ కిమితి. నాకాయాం స్థిత స్సముద్రే కింపతి మిచ్ఛతి
నైవేచ్ఛతి తద్వద్వైరాగ్యాదిలక్షణనోస్థిత స్సంసారసముద్రే పతితుం నైవేచ్ఛతీత్యర్థః.
౮౦. ఇత్థ మనేన ప్రకారేణ సమధీః నిశాంతా త్వదనా నిరగాతో నిర్గతవా నితి
యోజనా. ని. 'నిశాంతవస్త్యసదనం భవనాగారమందీర'మిత్యమరః-తం విశిష్ట మతా
లక్ష్మీకృష్ణ మాత్మలక్ష్మీకౌ నిరవగ్రహో నిరవధి ర్భావవిష్టో రనుగ్రహో యస్మిన్
ఏలేన మాత్మశ్రీకృష్ణాభ్యాం ప్రసన్నతాత్రార్థకం ప్రేషితఇతిబోధితం. నన్వతిశీఘ్రం
కిమర్థం గతవా నిత్యత ఆహ ఘటజేనాగస్త్యేన బోధితం భవిష్యం జానాతీతి తథా
నను జీవనోపాయ మేవ వతో న కృతవా నిత్యత ఆహ.—అత్యంతం విగతా నివృ
త్తా భోగ్యపదార్థభ్యో జేహదిభ్య స్తృప్త్యా యస్య స యతః 'కృషి ర్భూపాచక శృద్ధో
జ శ్చ నిర్వృతివాచకః, తయో రైక్యం పరం బ్రహ్మ కృష్ణ ఇత్యభిధీయత' ఇత్యుక్త
త్వాకృష్ణే ప్రతీచి ప్రత్యగభిన్నే, బ్రహ్మణినితరాంతర ఇత్యర్థః. ౮౧. తస్మిన్న

తాత్. ౮౧. యస్య త్రిణేత్రాపరవిగ్రహస్య కామేన నాస్థీయత
దృక్పథే ౭పి, తత్పాలక స్సంస్పృతిపాశబంధః కథం ప్రసజ్యేత మహాను
భావే. ౮౨. స్త రేణ కిల మోహితో విధివిధూ చ జాతూ త్వథా తథా
౭హ మపి మోహినీకచకుచాదివీక్షాపరః, అగా మహాహ మోహినీ
మితి విమృశ్య సో ౭జాగరి ద్యతీశవపుషా శివ స్తస్మిరకృతా ర్థివార్తో
జ్ఞితః ౮౩ నిష్పత్రాకురుతా సురా నపి సురా స్తార స్స పత్రాకరో
దప్యన్యాయ నిహ నిష్కుళా౭కృతతరాం గంధర్వవిద్యాధరాన్, యో
ధానుష్కవరో నరా నలసా త్కృతోద్వదలాసీ దలం య స్తస్మి న్న శు
శూరతైష మునిభి ర్వర్జ్యః కథం శంకరః ౮౪ శాంతి శ్చావశయ
న్చనోగతిముఖా దాంతి ర్న్యరుంధత్క్రియా ఆధాత్తావిషయాంతరా

తద్విత్త మిత్యాహ. — యస్య త్రిణే నేత్రాణి కామదాహకాగ్నిసోమమూర్త్యాత్మకాని
యస్య సో౭పరోవిగ్రహో యస్య తస్యాపరవిగ్రహస్యేతి వా దృష్టిపథే ౭పి కామేన
నాస్థీయత కామః స్థాతుం న శక్తః తస్మి న్నహానుభావే కామమూలక స్సంస్పృతిపాశ
బంధః కథం ప్రసజ్యేత ఉప. ౮౨. నను నిత్యము క్తస్య శివస్య సంన్యాసేన కిమాధిక్య మితి
చేత్తత్రాహ. స్త రేణేతి. విధి ర్భిన్నో విధు శ్చంద్ర స్తే కామేన మోహితో జాతు కదాచి
దుత్పథా చ సుతానుభావనేన తారాగ్రహేణ చోన్మార్గా చ తథా ౭హం శివో
౭పి కామేన మోహితో మోహిన్యః కేశప్రసాదినిరీక్షణపరో ౭హహేత్యత్యం
తాశ్చర్యే మోహినీ మగా మనుగతవా నితి విచార్య స శివో యతీశస్య వపుషా
కామేన కృతాయాః పీడాయాః వార్తయా ౭భ్యుజ్ఞితో ౭జాగరి నతిశయేన జాగ
రిస్తేత్యర్థః - పృథ్వీ. ౮౩. కించ యోధానుష్కవరో ధనుష్చచ్ఛేపో మారః
కామో ౭సురాన్ నిష్పత్రాకురుత సపుంఖానాం శరణా మపరపార్శ్వేషు నిర్గమ
నాన్నిష్పత్రా స్కృతవాన్ తథా సురా నపి సపత్రాకరోన్ సపుంఖశరప్రవేశనేన
సపత్రాన్ కృతవాన్ స పత్రన్నిష్పత్రాదతివృథనభిలిదాన్ తథా ౭న్యాయ సపి గంధర్వ
విద్యాధరా నిహజగతి నిష్కులాకృతతరాం నిర్గతం కుల మన్తరవయనానాం సమూ
హో యేభ్యః స్తథా భూతా నత్యంతం కృతవాన్ నిష్కులా న్నిష్కృషణే ఇతి
దాన్ తథా నరానలసా త్సాకత్యేనాగ్నిరూపా స్కృత్వా భృశం దగ్ధ్వా ౭లము
దలాసీన్ సమ్యగ్జీప్తిమా సభూత్తస్మి న్నామే యః ఆత్మశూరత శూరతాం కృతవాన్
సవిష శ్రీశంకరో మునిభిఃకథం వర్ణ్యో నకథమనీత్యర్థః శార్దూలవిక్రీడికం పృత్రమ్.
౮౪. కించాస్య శ్రీశంకరస్యైతతో వైరాగ్యకః కస్తో వైరాగ్యా త్పురవైరాగ్యా

దుపరతిః త్వాంతి ర్మృదుత్వం వ్యథాత్, ధ్యానైకోత్సుకతాం సమాధి
వితతిశ్చక్రే తథా ౭౭సప్రియా శ్రద్ధాహంతవసుప్రథా౭స్య తు కుతో
వైరాగ్యతో వేద్మి నో ౮౫. విజనతాపనితాపరితోషితో విధివితీ
ర్ణకృతాత్తతనుస్థితిః, పరిహర న్నమతాం గృహగోచరాం హృదయగేన
శివేన సమం యయా ౮౬. గచ్ఛ న్వనాని సరితో నగరాణి శైలా
న్ద్రామా న్జనా నపి పశూ న్పథి సో ౭ప్యపశ్యత్, నన్వైంద్రజాలిక
ఇవాద్భుత మింద్రజాలం బ్రహ్మైవ మేవ పరిదర్శయతీతి మేనే ౮౭
వాదిభి ర్నిజనిజాభ్యకర్మితాం పర్తయ న్పథి జరద్దవీం నిశే, దండ మేక

దపరవైరాగ్యా ద్వా కాంతిః శ్రవణా ద్వ్యతిరిక్తాఖిలబుద్ధి వ్యాపారేభ్యః స్వాధికా
రానుపయుక్తేభ్యో ౭ఫలత్వజ్ఞానపూర్వక శ్చిత్తనిరోధః సా మనో ౭వశయత్ వశ
మనయత్ తథా దాంతి ప్రథాభూత బాహ్యవ్యాపారేభ్యో బాహ్యకరణనిరోధః సా
గతిముఖాః క్రియాన్యరుంధత్ గమనాదానవదన విసర్గానంద శ్రవణస్పర్శన దర్శనా
స్వాదనాస్పృశాత్తి కాః క్రియావాక్పాణిపాదపాయూచస్థ శ్రోత్రత్వక్చక్షూరసన
స్పృశాశ్లేంద్రియవ్యాపారా న్సంరుద్ధవతీ తథోపరతిః సత్వకుద్ధా నిత్యానా మపి
విధిత ఏవ త్యాగః సా విషయాంతరా చ్ఛ్రవణాదివ్యతిరిక్త విషయాత్తా ఉక్తక్రి
యా ఆధా త్తాసాం ధారణం స్తంభనం కృతవతీ తథా త్వాంతిః స్వాధికారాపేక్షిత
దీపన విచ్ఛేదకాలిరిక్తానాం శీతోష్ణాదిద్వంద్వనాం సహిష్ణుతా సా మృదుత్వం శోకుల
తాం వ్యథాత్ విహితవతీ తథా సమాధివితతి ర్విధిత్పితృత్రవణాదివిరోధి నిద్రాదినిరో
ధేన చేతసో ౭వసానం సమాధి ప్రస్థ సంతతి ధ్యానైకోత్సుకతాం చక్రే ఆత్మే
తివా పారః తథా శ్రద్ధాన్వితో భూత్వేతి క్రుతో వసువిత్తమితి ప్రథా యస్యాః
సా శ్రద్ధా గురువేదాంతవాక్యేషు విశ్వాసరూపా ప్రియా ఆస విభూవేతి నో వేద్మి
నిత త్వర్వం కస్తా ద్వైరాగ్యా జ్ఞాత మతి నజానామిత్యర్థః. ౮౫ ఏవం శ్రీశంకర
ముపవర్ణ్య తస్య గమనం వర్తయతి. విజన తేతి. జనసమూహతూన్యతావక్ష్యానా వనిత
యా ౭ంగసయా తోషం ప్రాప్తితో విధినా దైవేన విఠేజ్ఞేన దత్తేన భోగేన కృతస్య
శరీరస్య స్థితి ర్జ్యేన సగృహవిషయాం మమతాం పరిహరత్ హృదయగేన శివేన సమం
యయా పరమాత్మానం హృది ధ్యాయత్ యయా విత్కర్మః ద్రుత. ౮౬. న గచ్ఛత్
వనాదీని పశ్యన్వసి యథేంద్రజాలికో మాయావృద్భుతమింద్రజాలం దర్శయత్సేవమేవ
మాయావచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ వనాదిరూప మిద మద్భుత మింద్రజాలం దర్శయతీతి మేనే
ప. ౮౭. కుత్పితో ౭ధ్యా మార్గో యేషాంలే దండితం పర్యేషాం కదధ్యానాం ఖం
ధలం సమదాయో యేన న జగద్గురు ర్వాదిభిః స్వే స్వే మార్గే కర్మితాం జరద్దవీం

మహా జ్ఞగద్గురు ర్దండితాఖిలకదధ్వమండలః ౮౮. సారంగా ఇవ విశ్వ కద్రుభి రహం కుర్వద్భి రుచ్ఛంఖలై ర్జలౌకైః పరమర్షభేదనకలాకం దూలజహ్వంచలైః, పాపండ్లై రిహ కాందిశీక మనసః కం న్నౌ ౭౭మ్న యురై వ్విదికాః క్లేశం దండధరో యది స్త న ముని స్త్రాతా జగద్దేశికః ౮౯. దండాన్వితేన ధృతరాగనవాంబరేణ గోవిందనాథవన మిందుభ వాతట స్థమ్, తేన ప్రవిష్ట మజనిష్ట దినావసానే చండర్విషా చ శిఖరం చర నూచలస్య. ౯౦ తీరదుర్మాగతమరుద్విగతశ్రమ స్స స్తోవిందనాథ వనమధ్యతలం బులోకే, శంసంతి యత్ర తరవో వసంతి మునీనాం శాఖాభి రుజ్వలమృగాజినవల్కలాభిః. ౯౧ ఆదేశ మేక మనుయోక్తు మయం వ్యవస్యక్ ప్రాదేశమాత్రవివరప్రతిహారభాజమ్, తత్ర స్థితేన

కృతత్వా చ్ఛిఖివావయవా శ్రుతిలక్షణాం వృద్ధాం గాం నిజే ౭౭వైతలక్షణే చభి ర్నవర్తయక్ దండ మేక మహత్ తస్య దండధారణ మేతదర్థమిత్యర్థః. * రోన రావివరభోధతాలగౌ. ౮౮. కించాహం కుర్వద్భి శృంఖలారహితై ర్జలనశీలైః పర మర్షభేదనకలా లక్షణయా కండ్వా వ్యాప్తం జహ్వంచలం జహ్వప్రాంతభాగో యేషాం త్రైవిక్వకద్రుభిః భేటసారమేమై ర్భయద్రుతమనసః సారంగా మృగా ఇవ విశ్వక ద్రుభిః ఖలై రహంకుర్వద్భి ర్నభాఖ్యైః పాపండ్లై రిహ భయద్రుతమనసో వైదికాః కం క్లేశం నాశ్చుయు రపితు సర్వ మపి స్తాశ్చుయు ర్యది జగద్దేశికో దండధరో ముని ర్న త్రాతా న్న త్రాణం న కుర్యాత్. * విశ్వకద్రు స్త్రిపు ఖలే ధ్వానకేటఙ్గనోః పుమాన్, సారంగఃపుంసహరిణఇతిమేదిరీ. కా. ౮౯ ఏవంభూతః శ్రీశంకరో గోవింద నాథస్య వనం ప్రవిష్టఇత్యాహ. దండసంయుక్తేన ధృతరాగం రంజితం నవీన మంబరం వస్త్రం యస్య ధృతానురాగ శ్చాసా నవాంబర శ్చేతి వా తేన శ్రీశంకరేణేందుభ వాయా నర్తదాఖ్యానా నద్యా న్తపే స్థితం గోవిందనాథవనం దినాంతే ప్రవిష్ట మ జనిష్టాభూత్ అస్తాచలస్య శిఖరం చ చండప్ర భేణ భానునా ప్రవిష్ట మభూదిత్యర్థః-వ ౯౦ తీరవృక్షేష్వగతేన వాయునా విశేషేణావగత శ్చ మో యస్య స తథావిధ స్యక్ గోవిందనాథవనస్య మధ్యతలం బులోకే దదర్శ దర్శనార్థస్య లోకృధాతో ర్ద్ధిటి అఖ్యానప్రాప్త్యేకాదు. యత్ర యస్మి న్నుజ్జ్వలసి మృగచర్తకాపీనాచ్ఛదనాని యాను తాభి శ్శాఖాభి ర్వృక్షా మననశీలానాం నివాసు బోధయంతి తదిత్యర్థః. ౯౧. ఆదేశ ముదేశ మేక మనుయోక్తం వస్త్ర మయం శ్రీశంకరో వ్యవస్యక్ నిశ్చయం కుర్వక్ ప్రాదేశమాత్రం చిద్రమేవ ద్వారపాలం భజరీతి తథా తాం యమినాం

కథితాం యమినాం గణేన గోవిందదేశికగుహం కుతుకీ దదర్శ. ౯౨. తస్య ప్రపన్నపరితోషదుహా గుహయా స్ఫుత్రిప్రదక్షిణపరిక్రమణం విధాయ, ద్వారం ప్రతి ప్రణిపత జ్ఞనతా పురోగం తుష్టావతుష్ట హృదయ స్తమపాస్తశోకమ్ ౯౩ పర్యంకతాం భజతి యః పతగేం ద్రకేతోః పాదాంగదత్వ మశవా పరమేశ్వరస్య, తస్యైవ మూర్ధ్ని ధృతసాద్ధి మహీద్రభూమే శ్శేషస్య విగ్రహ మశేష మహం భజే శ్వామ్ ౯౪ దృష్ట్వా పురా నిజసహస్రముఖ మభైషు రంతేవసంత ఇతి తా మపహాయ శాంతః, ఏకాననేన భువి యస్త్యవతీర్య శిష్యా నన్వగ్రహీన్నను స ఏవ పతంజలి స్త్వమ్ ౯౫ ఉరగపతిముఖా దధీ త్య సాక్షా త్స్వయ మవనే ర్వివరం ప్రవిశ్య యేన, ప్రకటితమచలా

సమూహేన కథితాం గోవిందనాగగుహం కాతుకయుక్త స్మక్ దదర్శ. ౯౨. దృష్ట్వా యక్ష్మకవాక్ తదాహ. తస్య ప్రపన్నానాం శరణాగతానాం సంతోష స్తోగ్ధి త్తూరయతీతి తథా తస్య శరణాగతసంతోషప్రదస్య శ్రీగోవిందనాథస్య గుహయాః వారత్రయ ప్రదక్షిణం పరిక్రమణం విధాయ ద్వారం ప్రతి ప్రణిపతం దీర్ఘ సమ స్కారం కర్వక్ జనసమూహస్య సమక్షం తుష్టహృదయః శ్రీశంకరో ఒపాస్త శ్శోతోపలక్షిత స్సంసారో యస్తా త్తం నిరస్తసంస్పృచిత్రం అపాస్తో దూరీకృత శ్శిష్యాణాం వా శోతో యేన తం శ్రీగోవిందనాథం తుష్టావ ౯౩ స్తుతిమేవ వర్ణయతి చతుర్భుజః. యోగరుద్రధ్వజస్య శ్రీవిష్ణోః పర్యంకతాం భజతి అశవేత్త్యస్య తదైవేత్త్యర్థః. పరమేశ్వరస్య మహాదేవస్య యః పాదాంగదత్వం భజతి పునశ్చ శిరసి ధృతా సముద్ర పర్వతై స్సహితా భూమి ర్యేన తస్యైవ శేషస్యాశేషం సర్వం విగ్రహ మనుగ్రత్వా ద్వాశేషవిలక్షణం అశేషం సర్వాత్త్వాద్వాఽశేషం త్వా మహం భజే. ౯౪ ఏవం శేషాత్త కత్వవర్ణనేన శ్రీగోవిందనాథం స్తుత్వా తదవతారభూత పతంజల్యాత్మనా తం స్తూతి. దృష్ట్యేతి యః త్తూర్వం స్వీయాం సహస్రముఖం మూర్తిం దృష్ట్వాంతే సమీపే యే వసంతో ఒంతేవాసిన్ శిష్యా అభైషు ర్భయమాపు రితి హేతో స్తాం భయజనకాం మూర్తిం పరిత్యక్త్వా శాంతో నిర్విష స్స స్నేకముఖేన భువ్యవతీర్య శిష్యా నన్వగ్రహీతవా స్స పతంజలి ర్ను స నిశ్చయే న త్వమేవేత్త్యర్థః. ౯౫ జగదుప కారకతాం వర్ణయన్నాహ స్వయం భూమేః పాతాళం చిద్రం ప్రవిశ్యోరగపతే శ్శేషస్య ముఖా త్సాక్షా దధీత్య జగదుపకారపరేణ యేన యోగకాన్త్రేణ సహితం న్యాకరణభాష్యం భూమికలే ప్రకటితం త మిత్థ్యుత్తరేణసంబధ్ధః. * అయుదినయాగే

తలే సయోగం జగదుపకారపరేణ శబ్దభాష్యమ్. ౯౬. తమఖలగుణ
పూర్ణం వ్యాసపుత్రస్య శిష్యా దధిగతపరమార్థం గౌడపాదా న్నహ్నేః,
అధిజగమిషు రేష బ్రహ్మసంస్థా మహం త్వాం ప్రసృమరమహిమానం
ప్రాప మేకాంతభక్త్యా ౯౭. తస్మిన్నితి స్తువతి క స్త్వ మతి బ్రువంతం
దిప్త్యా సమాధిపదరుద్ధవిస్ఫుప్తచిత్తమ్, గోవిందదేశిక మువాచ తదా
వచోభిః ప్రాచీనపుణ్యజనితాత్మవిబోధచిహ్నైః ౯౮ స్వామి న్నహం
న పృథివీ న జలం న తేజో న స్పర్శనో న గగనం న చ తద్గుణా వా,

రథతోయకారో యుజించనజౌజరగాశ్చపుష్పితాగ్రా ౯౬. తం సర్వగుణైః పూర్ణం
వ్యాసపుత్రస్య త్కాచార్యస్య శిష్యా గౌడపాదా న్నహ్నే రధిగతో లభ్యో పరమార్థో
యేన తం ప్రసృమరః ప్రసరణీలో మహిమా యస్య తం త్వాం బ్రహ్మనిష్ఠా మధిజ
గమిషు రధిగంతు మిచ్ఛు రేషో ఒహ మనన్యయా భక్త్యా ప్రాప్తో ఒస్మి * ననమయ
యములేయంమాలినీభోగిలోక్తైః. ౯౭. తస్మిన్ శ్రీశంకర ఏవం స్తువతి స్తుతిం
జరతి నతి క స్త్వ మితి బ్రువంతం భాగ్యవశా త్సమాధిపదే నిరుద్ధమసి విస్ఫుప్తం
పుష్కతాపితం చిత్తం యేన తం గోవిందదేశికం ప్రాచీనైః పుణ్యైర్జ్ఞానకస్యాత్మవిబో
ధస్య చిన్తం యేషు తై ర్వచోభి న్నస్మి న్మాలే శ్రీశంకర ఉవాచేత్యర్థః. వ ౯౮.
తదవస ముదాహరతి. స్వామిన్నితి — ఉపనిషత్ప్రతిపాద్య మాత్మానం దర్శయితు
మితరవాద్యభిమతం తం నిరాకరోతి - అహం న పృథివీత్యాదినా తత్ర స్థూలా
ఒహం జానామిత్యాదిప్రతీత్యా స్థూలస్థైరవ జ్ఞాతృత్వప్రతీతే దేహకారేణ పరిణతం
భూమ్యాదిభూతచతుష్టయ మాత్మేతిచార్యాకేషు కేషాంచి దభిమత మాత్మానం నిరాక
రోతి యా పృథివీ సాఒహం న భవామి యో ఒహం సా పృథివీ న భవతితి పరస్ప
రతాదాత్మ్యనిషేధ ఏవమగ్రే ఒపి ననువాదినా సంఘాతస్థైరవాత్త్వాభ్యుపగమాత్
ప్రత్యేకం పృథివ్యాదే తత్త్వనిరాకరణం త్వోపయుజ్యత ఇతిచేత్ వాదినా ద్విగుణగు
రుత్వభిరూతిరిక్తా ఒపయవా నభ్యుపగమాత్ భూమ్యాదీని చత్వారితత్వానీతి పదతా
పంచమతత్త్వాభ్యుపగమప్రసక్తిభియా సంయోగాదినంబంధా నభ్యుపగమాత్సంఘాతకర్తు
రథావా చ్చ సంఘాతా నుపపత్త్యా ప్రత్యేకభూతనిరాకరణం భౌతికదేహత్త్వవాదని
రాన ఇతి గృహీణ వృర్షనో వాయుః తథాచాత్తనో దేశకాలాద్యపరిచ్ఛిన్నత్వా
త్త్వపరిచ్ఛిన్నానాం ఖుటాదివ దనాత్త్వా త్వృణివ్యాది రహంనేత్యర్థః - ఏవం
దేహత్త్వవాదం నిరాకృత్య శూన్యవాదిమాధ్యమికస్య మతం నిరాపక్షే న గగనం
యచ్ఛాన్యం తదహం న భవామి యో ఒహం న శూన్యం న భవతి అస్తీత్యేవోపల

నాపీంద్రియాణ్యపితు విద్ధి తతో ఽవశిష్టో యః కేవలో ఽస్తి పరః
స్స శివో ఽహ మస్మి. ౯౯. ఆకర్ణ్య శంకరమునే ర్వచనం తదిత్య
మదైవితదర్శన సముత్థ ముపాత్తహర్షః, స ప్రామా శంకర స శంకర ఏవ

బ్రహ్మ ఇత్యాదిశ్రుతేః నిరధిష్ఠానక భ్రమానుపపత్తేః ప్రసాపానాది ప్రవర్తక జన్మాన్త
రీయ సంస్కారోపలభ్యేచ్ఛ భూతనిరాకరణేన. * అపామయః ప్రాణః అన్యమయం
హి సోమ్య మన ఇతి శ్రుత్యా భూతకార్యత్వేనాంగీకృతయోః ప్రాణమనసోః
క్రియాశక్తిజ్ఞానశక్తిప్రధానయో ర్నిరాసః మనోనిరాకరణేన చ మనోవృత్తేః జ్ఞాన
విజ్ఞానస్య న తావ త్ప్రాణాత్తవాద సాధుః సుషుప్తౌ తస్య భోక్తృత్వాదర్శనాల్
నాపి మనఆత్మవాద ప్రస్య కరణత్వానుభవాల్ నాపి జ్ఞానవిజ్ఞానాత్మవాద సౌగతా
భిమతకర్తృత్వయో రైవయ్యధికరణ్యావతేః యద్వా న గగన మిత్యనేనాకాశస్య
పంచమభూతస్య నిరాసః యద్యపి భూతచతుష్టయతత్త్వవాదినో మతే అవరణాభావత్వే
నాభిమతస్య స్థిరస్థానత ఆకాశస్య దేహానుపాదానత్వం తథా ఽపి తస్య నిష్ఠానే
భావత్వదేహానుపాదానత్వాద్యభ్యుపగమా త్తత్రాప్యోత్తత్వప్రసక్త్యా తన్నిరాకృతం
ఏవం దేహానుపాదానానాంభూతానా మాత్మత్వం నిరాకృత్య తదుపాదానభూతానాం
గర్భరస రూపస్పర్శకబ్ధాఖ్యానాం తద్గుణత్వేన ప్రసిద్ధానాం పంచతన్మాత్రాణా మాత్మ
త్వం నిరాచక్షే న చ తద్గుణావా వాశబ్ద స్తథాశబ్దార్థే ఇదానీం పశ్యామి శృణోమి త్యా
ద్యనుభావా త్వేత్యేక మింద్రియాణ్యత్వేతి కేచిత్ వినిగమకాభావాల్ మిలితానీత్య
పరే తాన్నిరాచక్షే నాపీంద్రియాణీతి- ప్రత్యేక మింద్రియాణా మాత్మత్వే యో
ఽహ మక్రావం సోహం పశ్యామితి ప్రత్యభిజ్ఞానుపత్తి ర్నిలితానాం తథాత్వే ఏకేం
ద్రియనాశే ఆత్మని నాకాపాతః తస్మా దింద్రియాణ్యవ్యూహం నాపితు తత ప్రస్తా
వ్యత్వేహం బాధాల్ యో ఽవశిష్ట స్సర్వజ్ఞైతబాధే ఽప్యబాధితః కేవలః కర్తృత్వ
భోక్తృత్వాదివిరుద్ధతః పర స్సర్వోత్తమ శ్చివ శ్చిదానందో ఽస్తి సో ఽహ మస్మి
అవశిష్ట ఇత్యనేన శూన్యమతనిరాసః కర్తా భోక్తా చేతివై కేషిక తార్కిక ప్రాధాకరా
భోక్తైవేతి సాంఖ్యాశ్చ కేవలపదేన నిరాకృతా శ్చివ ఇత్యనేన వైకేషికాద్యభిమత
మాత్మనః నుఖాదిగుణత్వం పరాకృతం పరమ ఇత్యనేన నిరతిశయత్వేన పరమపురుషా
ర్థత్వం తస్య బోధితం యద్వా పదార్థబోధనపురస్కరో ఽఖండాభో ఽత్రోక్తః తత్ర
వృథివ్యాదివిషేధేన త్వంపదార్థ బోధితః కేవలః పరమః శివో యో ఽస్తితి బోధితః
తత్పదార్థానువాద సో ఽహ మస్మీత్యఖండాత్థః. ప. ౯౯. ఇత్థ మేవంభూత మద్యై
తసామైతార్కారా త్పముత్థితం శంకరమునే ర్వచనం శ్రుత్వా సంప్రాప్తహర్ష స్ఫుగోబ్ధ

సాక్షాత్ జ్ఞాత స్త్యమిత్యహమవైమి సమాధిదృష్ట్యా. ౧౦౦. తస్యోపద
ర్శితవతశ్చరణౌ గుహాయా ద్వా రేన్యపూజయ దుపేత్య స శంకరాచార్యః,
ఆచార ఇత్యుపదిదేశ స తత్ర తస్మై గోవిందపాదగురవే స గురు ర్యతీ
నామ్. ౧౦౧ శంకర స్సవినయై రుపచారై రభ్యుతోషయ దసౌ గురు
మేనమ్, బ్రహ్మ త ద్విదిత మవ్యువలిపు స్సంప్ర దాయపరిపాలనబుధ్యా.
౧౦౨. భక్తిపూర్వకృతతత్పరిచర్యాతోషితో ఒధికతరం యతివర్యః,
బ్రహ్మతా ముపదిదేశ చతుర్థి ర్వేదశేఖరవవోభి రముష్మై ౧౦౩.
సాంప్రదాయకపరాశరపుత్రప్రొక్తసూత్రమతగత్యనురోధాత్, శాస్త్ర
గూఢహృదయం హి దయాళోః కృత్స్న మవ్యయ మబుద్ధ సుబుద్ధిః.

నాథః ప్రాచీన హేళంకర స ప్రసిద్ధ శ్శంకర ఏవ సాక్షాత్త్వం ప్రాదురభూ దిత్యా
హంజానామి కథ మిత్యత ఆహ సమాధిదృష్ట్యేతి. ౧౦౦. తస్యైవ ముక్తవత ఉత్తాచ
చరణౌ గుహాయా ద్వా రే దర్శితవతో గోవిందనాథస్య స శంకరాచార్య స్సమీప మా
గత్య చరణౌ న్యపూజయత్ కిమర్థం న్యపూజయదిత్యత ఆహ సశంకరాచార్యః తత్ర
లేఖ యతిషు తస్మిన్ కాలషలివా గురుచరణపూజన మాచార ఇత్యుపదిదేశ గోవింద
పాదౌ గురుర్యస్య తస్మైశంకరాచార్యాయ స గోవిందనాథ ఉపదిదేశేత్యనువంగః.
౧౦౧. అసౌ శంకరో వినయసహితై రుపచారై రేనం గోవిందనాథం గురు మభ్యు
తోషయత్ కిమిచ్ఛ నిత్యత ఆహ. తదుపనివత్ప్రసిద్ధ మఖం దైకరసం బ్రహ్మస
మ్యుక్తాత మవ్యువలబ్ధ మిచ్ఛః నను విదితోపలిప్సాయాం శోహేతు రితి త
త్రానః— సంప్రదాయేతి - తద్విజ్ఞానార్థం నగురు మేవాభిగచ్ఛేత్ ఆచార్యవా
స్సురుషా వేదేత్యాదిక్రుత్యుక్త గురూపసదనాదిలక్షణ సంప్రదాయస్యపరిపాలన
బుధ్యేత్యర్థః. స్వాగతా. ౧౦౨. భక్తిపూర్వం కృతాయా తస్య పరిచర్యా
తత్కృతా నేవా తయా ఒధికతరం యథా స్యా త్తథా పరితోషితో యతిశ్రేష్ఠో
గోవిందనాథో వేదానా మృగ్యతాస్సమాధర్వణాఖ్యానాం యాని శిరాంస్యపని
షద నైషాం పహోభిః క్రమేణ ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ అహంబ్రహ్మస్మి తత్త్వమసి
అయమాత్మాబ్రహ్మేతి చతుర్థి ర్వచనై రముష్మై శ్రీశంకరాయ బ్రహ్మభావ ముపది
దేశ. ౧౦౩. ఏవం గురుణోపదిష్ట స్సకలం విజ్ఞాతవా నిత్యాహ. సంప్రదాయే భవేన
వరాశరపుత్రేణ వ్యాసేన ప్రాక్షేప. * అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానేత్యాదినులేఖ
యత్తతం బ్రహ్మదైవత లక్షణం తస్య గతిః స్మృతి స్తస్యా ఆనురోధాత్ దయాళో
రాం నను శాస్త్రే గూఢం యత్ హృదయ మభిషాయ వత్సరం మసి నుబుది రయం

౧౦౪. వ్యాసః పరాశరసుతః కిల సత్యవత్యాం తస్యాత్మజ శ్శృకమునిః
ప్రథితానుభావః, తచ్ఛిష్యతా ముపగతః కిల గౌడపాదో గోవిందనాథ
ముని రస్య చ శిష్యభూతః. ౧౦౫ శుక్రావ తస్య నికటే కిల శాస్త్ర
జాలం యశ్చాశ్రమో ద్భజగనద్వగత స్త్వనంతాత్, శబ్దాంబురాశి
మఖిలం సమయం విధాయ యశ్చాఖిలాని భువనాని భిభర్తి మూర్ధ్నా.
౧౦౬. సోఽధిగమ్యచరమాశ్రమ మార్యః పూర్వపుణ్యనిచయై రధిగ
మ్యమ్, స్థాన మర్చ్య మపి హంసపురోగై రున్నతం ధృవ ఇవైత్య
చకాశే ౧౦౭ ఛన్నమూర్తి రతిపాటలశాటీపల్లవేన రురుచే యతి
రాజః, వాసరోపరమర క్తపయోదాచ్ఛాదితో హిమగిరే రివ కూటః.
౧౦౮ ఏష ధూర్జటి రబోధమహేభం తన్నిహత్య రుధిరాల్లుతచర్త,
ఉద్యదుష్ణకిరణారుణశాటీపల్లవస్య కపటేన విభర్తి ౧౦౯ శ్రుతీనా

శ్రీశంకరో విజ్ఞాతవాక్ ౧౦౪ సంప్రదాయబోధనాయ గురుపరంపరాం దర్శయతి.
వ్యాసఇతి. సత్యవత్యాం పరాశరమునేః పుత్రో వ్యాస స్తస్య ప్రథితానుభావ శ్శృక
ముని స్సుత స్తస్య శిష్యతాం ప్రాప్తః గౌడపాదోఽస్య గోవిందనాథముని శిష్య
భూతః-వ. ౧౦౫. తస్య గోవిందనాథమునేః సమీపే శాస్త్రకదంబం శ్రీశంకర
శ్శుక్రావ యశ్చ గోవిందనాథః కేమలయం గతో భవదీయం శాస్త్రం భూతలే ప్ర
వర్తయిష్య ఇతి సంకేతం విధాయ శబ్దశాస్త్రసముద్రం కేమ దశ్యతోత్ యశ్చా
సంతో నిఖిలాని భువనాని శిరసా ధారయతి. ౧౦౬. ఏవం ప్రాప్తసంన్యాసం శ్రీశం
కరం వర్ణయితు ముపక్రమతే. సఇతి. త్రూర్వపుణ్యసమూహైః ప్రాప్యం సరోక్కుప్తం
యతిప్రముఖై రవ్యర్చ్యమంత్యం సంన్యాసాశ్రమం స ఆర్యః శ్రీశంకరో లభ్యా
తథాభూతం సూర్యప్రముఖై రవ్యర్చ్య మున్నతం స్థాన మాగత్య ధృవ ఇవ రరాజ -
స్వా. ౧౦౭. అత్యంతం పాటలా శ్వేతరక్తా యా కాటీ పటీ తల్లక్షణేన పల్లవేన
చ్ఛన్నా ఆచ్ఛాదితా మూర్తి ర్యస్య సయతిరాజో రురుచే శుశుభే తత్ర దృష్టాంత
మాహ. వాసరస్య దివసస్యోపరమే ఉపరమా ద్వా రత్తో యో మేఘస్తేన చ్ఛాదితో
హిమగిరేః కూటః శృంగమివ. ౧౦౮. యథా స ధూర్జటి శ్శివో గణాసురం నిహత్య
రుధిరాల్లుతం తదీయం చర్త విభర్తి స్త తదైష శంకరోఽజ్ఞానాత్తకమహాగణం నిష్ఠా
త్యోద్యతూర్ధ్వం దరుణశాటీపల్లవస్య వ్యాకేన రుధిరాల్లుతం మహేభస్య చర్త విభర్తి.
౧౦౯. బ్రహ్మవిష్ణుశివోఽన్యలిరేకప్రదర్శనత్రూర్వకం శ్రీశంకరస్య నిగమప్రతిపా

మాశ్రీడః ప్రథితపరహంసోచితగతి ర్నిజే సత్యే ధామ్ని త్రిజగదతి
వర్తన్యభిరతః, అసౌ బ్రహ్మైవాస్మి న్ను ఖలు విశయే కింతు కలయే
బృహే రర్థం సాక్షా దనుపచరితం కేవలతయా గగం మితం సాదే
నైవ త్రిభువన మ్మహైకేన మహాసా విశుద్ధం యత్సత్త్వం స్థితిజనిలయేష్వ
వ్యసుగతమ్, దశాకాశాతీతం స్వమహిమని నిర్వేదరమణం తత స్తం

ద్యత్వం దర్శయతి శ్రుతీనా మిత్యాదినా శ్రుతీనాం మధ్యే ఆనమంతా త్ప్రీడా
యస్య ప్రథితైః ప్రఖ్యాతైః పరమహంసైః పరమహంస పరివ్రాజకైః సహాచితా గతి
ర్గమనం యస్య నిజే స్వస్వరూపభూతే సత్యే అబాధ్యే ధామ్ని తేజసి త్రిజగదతివర్తన్
సర్వ బాధాపదిభూతే అభిరత స్సదైవరతోఽసౌ శ్రీశంకరో బ్రహ్మైవ యతః పరబ్ర
హ్మసి 'సర్వే వేదా యత్పద మామనంతీ' త్యాది శ్రుతీనా మానమంతా త్ప్రీడా యస్మి
న్ప్రథితానాం పరమహంసానాం తత్త్వవిదా ముచితా మోక్షాఖ్యా గతిః 'బ్రహ్మవిదా
వాన్తి పర' మిత్యాది శ్రుతేః ప్రథితేతి గతే ర్వా విశేషణం స భూమా క్ష ప్రతి
ష్ఠిత స్సేవహిమ్నీతి శ్రుతే రుక్త ధామ్నభిరతం హిరణ్యగర్భస్తు నైవంవిధో యత
స్తస్యోపపనాదౌ క్రీడా తథా హంసైర్గతి స్తథా త్రిలోకపక్షాశ్రయణేన త్రిజ
గత శ్చతుర్దశభువనాత్తకస్య బ్రహ్మాండస్యాంతర్వర్తని బాధ్యే స్వీయే జడే లోకే లభి
రత స్తస్మా దస్మిం శ్రీశంకరే కిల బృహిధాలో రర్థ మనవచ్ఛిన్నబృహత్పరూపం
సాక్షా దుపచారరహితం కేవలతయా నిర్జితతయా కలయే జానామి న తు సందిహే.
ని. 'కేవలః పహనే లబిచ, నపుంసకస్త నిర్జితే వాచ్యవ చ్చైకకృత్స్నయో' రితిమేదిసి-
తథాచ-అస్తాది దృష్టైవ భవతీత్యాదినిగమగతబ్రహ్మకబ్జ ప్రతిపాద్యత్వం శ్రీశంక
రస్య నిరుపచారేణేత్యర్థః-శి.గం. ఏవం 'తద్విష్ణుః పరమం పద' మితి నిగమో లబి
నిరుపచారేణ శ్రీశంకరే వర్తత ఇత్యాచా. మితమితి ఏతావా నస్య మహిమా-అతో
క్త్యాయాంశ్చ త్తూరుషః-పాదో లస్య సర్వా భూతాని, అథ యదతః పరో దివో
జ్యోతి ర్దీప్యతే విశ్వతః పృథ్వీప్యత్యాది శ్రుతే రేకేనైవ మహాసా జ్యోతిరూపేణ
యద్యస్యపాదేనేనా త్రిభువనం మితం మాపితం విష్ణో స్తు పాదద్వయేన త్రిభువనం
మాపితం తథా యస్య సత్త్వ మబాధితస్వరూపం స్థిత్యుత్పత్తిలయేష్వవ్యసుగూతం
విష్ణో స్తు సత్త్వం సత్త్వగుణస్థితావేవానుగతం సత్త్వం విశిష్ట-దశాకారాలితమవస్థాకారా
ఖ్యాం వినిర్దుక్తం విష్ణో స్తు తద్దశభి రాకారై ర్న త్యాదిభి రతీతం సభవతి తత స్తస్మా
త్స్వమహిమ్ని నిర్వేదేన వైరాగ్యేణ సమ్యగ్భోధేన వా రమణం యస్య తం శ్రీశంక
రం వైజయంతే లక్ష్మ్య క్రీడతో విష్ణో స్సకాశా త్పరమం విష్ణుసంబంధి వా పరమం పద

తద్విష్ణోః పరమ పద మాఖ్యాతి నిగమః ౧౧౧. న భూతేష్వాసంగః
క్వచన నగవా వావిహరణం న భూత్యా సంసర్తో న పరిచితితా భో
గిభి రపి, తదప్యామ్నాయాంత స్త్రిపురదహనా త్కేవలదశా తురీ
యం నిర్ద్వంద్వం శివ మతితరాం వర్ణయతి తమ్. ౧౧౨ న ధర్మ స్సౌవ
ర్ణో న పురుషఫలేషు ప్రవణతా నచైవాహోరాత్రస్ఫురదరియుతః పార్థి
వరధః, అసాహాయ్యేనైవం సతి వితతపుర్యష్టకజయే కథం తన్నబ్రూ
యాన్నిగమనికురుంబం పరశివమ్ ౧౧౩ దుఃఖాసారదురంతదుష్కృ

మిత్యర్థః ఉక్తనిగమో నిరుపచారేణాఖ్యాతివక్తీత్యర్థః. ౧౧౧. తథా శివపద
ప్రవృత్త మపి తస్మిన్ దర్శయతి నేతి ప్రసిద్ధశివస్య భూతప్రేతాదిష్వాసమంతా
త్సంగోఽస్య తు క్వచన కస్మిన్ దేశే కాలే వా భూతేషు ప్రాణిష్వాకాకాదిషు వా
సంగ ఆసక్తిర్నాస్తి ప్రసిద్ధశివస్య గవా వృషేణ విహరణ మస్య తు క్వాపి గవా ఇం
ద్రియేణ విహరణం నాస్తి తస్య భూత్యా సంసర్త భస్త్వా నా సంబంధః ప్రసిద్ధోఽస్యతు
భూత్యా చైశ్వర్యేణ సంసర్తో నాస్తి తస్య భోగిభి స్సర్వైః పరిచితితా ప్రసిద్ధాఽస్య
తు విషయసంభోగవద్భిః పరిచయో నాస్తి యద్యచ్ఛేవం తైలక్షణ్యం తథాఽపి శివం
కాంత మద్వైతం చతుర్థం మన్యంత ఇతి వేదాంతః కేవలస్య విశుద్ధస్య బ్రహ్మణోదర్శ
నేన పరమార్థ దృష్టౌ వా త్రయాణాం స్థూలసూక్ష్మకారణాఖ్యానాం పురాణాం దహ
నాన్నిర్ద్వంద్వం సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వకూన్యం చతుర్థసంజ్ఞం శివం నమ్యత్ తం శంకరం
వర్ణయతీత్యర్థః ౧౧౨ యః ప్రసిద్ధ శ్శివో ధనుషాదిసహకృతః త్రిపురం విజితవాన్
తం యది నిగమసమూహాః ప్రతిపాదయతి తస్మిన్ సహాయం వినైవ పుర్యష్టకవిషయక
ర్తారం శ్రీశంకరం కథం నబ్రూయా దిత్యాహ నేతి. ప్రసిద్ధశివస్య తు సౌవర్ణ స్సవర్ణ
గిరిమయో ధనుః ని. 'ధర్మోఽస్త్రీ పుణ్య ఆచార్యే నాధనుర్యమసోమయో' రితిమేదిసి-
అస్యతు బ్రాహ్మణాదిభోభనవర్ణసంబంధిధర్మోనాస్తి తస్యతు పురుషో విష్ణు స్స ఏవ ఫలం
ఫలకం యస్యేషో ర్పణస్య తత్ప్రవణతా తదాసక్తతా అస్యతు పురుషాణాం ఫలేషు
విహికాముష్మికేషు ప్రవణతా నాస్తి తస్యత్వహోరాత్రే స్ఫురతా పరీచంద్రసూర్యా
తాఖ్యాం చక్రరూపేణ స్థితాఖ్యాం యుక్తః పృథివీమయో రథోఽస్యత్వహోరా
త్రం స్ఫురంతోఽహంకారాదిలక్షణా ఆరయన్తై ర్ముతః పార్థివో దేవాలక్షణో రథో
నచైవాస్తి తథాచైవంప్రకారేణ సహాయవృత్తేన యేన విస్తృతం యత్పుర్యష్టకం
తస్యప్రాణవంచకకర్తేంద్రియవంచకజ్ఞానేంద్రియవంచకాంతఃకరణచతుష్టయావిద్యాకా
మకర్తవానసాలక్షణస్య జయే సతి తం శ్రీశంకరాఖ్యాం పరశివం వేదసమూహాయుః
కథం నప్రతిపాదయేదిత్యర్థః. ౧౧౩. ఆథ తస్య పరమహంసత్వం జహుధా త్త

తఘనాం దుస్సంసృతిప్రావృషం దుర్వారా మిహ దారుణాం పరిహర
న్దూరా దుదారాశయః, ఉచ్చంఽప్రతి పక్షపండిత యశోనాళికనాథాం
కుర గ్రాసో హంసకులవతంసపదభా క్షన్తానసే క్రీడతి ౧౧౮. తీరం
బ్రహ్మజగచ్చ నీర ముభయం తద్యోగ మభ్యాగతం దుర్భేదం త్వితరే
తరం చిరతరం సమ్యగ్విభక్తికృతమ్, యేనాశేషవిశేషదోషలహరీ మా
నేదుషీం శేముషీం సో ౭యం శీలవతాం పునాతి పరమో హంసో ద్వి
జాత్యగ్రణీః ౧౧౯ నీరతీరనయేన తథ్యవితథే సంపండితే పండితై ర్దు
ర్బోధే సకలై ర్వివేచయతి యః శ్రీశంకరాఖ్యో మునిః, హంసో ౭యం

యతి. దుఃఖాన్యేవాసారో వేగవృష్టి ర్యస్యాం దురంతాని దుష్కృతాని పాపా
న్యేవ మేఘా యస్యాం దుఃఖాసారా చాసౌ దురంతదుష్కృతఘనా చ తా మిహ
లోకే దుర్వారాం దారుణాం దుస్సంసృతిలక్షణాం ప్రావృషం వర్షఋతుం దూరా
దేవ పరిహరక్ హంసకులశిరోభూషణపదభాక్ సతాం హృది మానససరోవరస్థానీయే
క్రీడతీతి సంబంధః శుద్ధే స్వహృదీతి వా తం విశిష్య ఉదారాశయః పున శ్చ
ఉచ్చండా యే ప్రతిపక్షపండితా నైహం యశ ఏవ నాళికస్యాబ్జఖండస్య నాళినా న్దం
డానా ముకురః గ్రాసో యస్య సః ని 'నాళిక శ్వరశ్యాజ్జేష్వబ్జఖండే నపుంసకే, నాళో
నాళం పద్మదండే' ఇతి మేదిని-శా. ౧౧౮. తీరనీరయో ర్భ్రష్టజగతో ర్వివేచకత్వా
దభ్యయౌ పరమహంస ఇత్యాహ తీరం దుగ్ధం పరమానందఘనం బ్రహ్మ జగ త్సున
ర్నీర మానందవృత్తం దుఃఖాత్తకం తదుభయం యోగం పరస్పరతాదాత్మ్యం ప్రాప్తం-
పునశ్చైతరేతరం భేత్తుం విలక్షణీకర్తుం దుర్లభం యేన, సమ్యక్ విభక్తికృతం సో ౭యం
ద్విజాతీయాం ద్విజానా మగ్రణీః పరమహంసః శ్రీశంకరో ౭వేషయే విశేషేణ దోష
ఉత్కృష్టదోష రాగద్వేషాదయ నైహం లహరీ మానేదుషీ మానమంతా త్వేవితవతీం
శేముషీం శీలవతాం బుద్ధిం పునాతి పక్షే ద్విజాతయః పక్షిణః ౧౧౯ శ్రీశంకరస్య
పరమహంసత్వం ప్రకారాకరేణ ప్రతిపాదయతి నీరతీరనయేన జలదుగ్ధే యథా
వచ్చిక్రితే తద్రీత్యా తథ్యం బ్రహ్మ వితథం మిథ్యాభూత జ్ఞానాదితే సమ్య
క్సీరితీతే తాదాత్మ్యం ప్రాప్తే సమన్తైః పండితై రితరపక్షిస్థానీయై రిదం తథ్య మిదం
వితథ మితి బోధ్యం బోధయితుం చ దుర్లభే యః శ్రీశంకరాఖ్యో ముని ర్వివేచ
యతి వివిచ్య స్థాపయతి సో ౭యం వివేచకత్వా త్వరమా హంసో ౭స్తు యే పున
రిహవివేచనే ౭శక్తాః సర్వే స్థితాం స్థాన్ బృంభాల్ జ్ఞేష్వ జనితరోగవిశేష స్థానీయ
రాగాజ్జే త్సతో ద్వింబఫలస్థానీయవిషయసాభోగకరనిశా స్థాన్ ఆయాన్ కాకాన్

పరమోఽస్తు యే పున రిహాశక్తా స్సమస్తాస్థితా జృంభాన్నిమ్బుఫలాశ
నైకరసికా కాకా నమూన్తన్తహే ౧౧౬. దృష్టిం యః ప్రగుణీక
రోతి తమసా బాహ్యేన మందీకృతాం నాలీకప్రియతాం ప్రయాతి భ
జతే మిత్రత్వ మవ్యాహతమ్, విశ్వస్యోపకృతే ర్విలుంపతి సుహృచ్చక్ర
స్య చార్తిం ఘనాం హంస సోఽయ మభివ్యవక్తి మహతాం జిజ్ఞాస్య
మర్థం ముహూః ౧౧౭ హంసభావమధిగత్యసుఖీంద్రే తం సమర్చితచ సం
సృతి ముక్త్యై, సంఘచాల కథయన్నివ మేఘ శృంఘలా చపలతాం విష
యేషు ౧౧౮ ఏష న స్పృశతి నిష్ఠురపాదై స్తత్తు తిష్ఠతు వితీర్ణ మవ
వై, అస్తదీయ మపి పుష్ప మనైషీ దిత్యరోధి నలినీపతి రబ్ధైః ౧౧౯.

మన్తహే జానీమః ౧౧౬ ప్రకారాంతరేణాపి హంసత్వమాహ. దృష్టిమితి.
హంసః సూర్యో బాహ్యేన తమసా మందీకృతాం దృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టాంత
మోనివారణే నాపావృతాం కరోతి అయంతు అబాహ్యేనాంతరేణాత్తనో బాహ్యేన
వాఽజ్ఞానలక్షణేన తమసా మందీకృతా మాత్తదృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టగుణ
యుక్తాం యథా భూతాత్తదర్శనయోగ్యాం కరోతి స తు కమలప్రియతాం ప్రయాతి
అయంతు అలీకభూతవిషయాది ప్రియతాం న ప్రయాతి న ఉపకారాయ జగరో
మిత్రత్వ మవ్యాహతం భజతే తథా ఽయ మపి పరోపకారాయ సర్వస్యావ్యాహతం
మిత్రత్వం భజతే స సుహృదశ్చక్రస్య శ్చక్రవాకస్య ఘనీభూతాం రాత్రిప్రయుక్తాం
ప్రియా విరహప్రజనితాం పీడాం విలుంపతి నాశయతి తథా ఽయ మపి సుహృదాం
సమ్మాహస్య ఘనీభూతాం సంసృతిలక్షణా మార్తిం విలుంపతి సజ్జాతు మిష్టం ఘటపటా
దిరూప మర్థం ముహూ రభివ్యవక్తి ప్రకాశయతి తథా సోఽయ మపి మహతాం విశు
ద్ధచేతసాం ముముక్షుణాం జిజ్ఞాస్యం పరమార్థభూతం బ్రహ్మైక్యలక్షణ మర్థం ముహూ
రభివ్యవక్తి. ౧౧౭. సుఖీంద్రే శ్రీశంకరే హంసభావం యతిత్వ మధిగత్య సంసృతిము
క్త్యర్థం తం హంసం పరమాత్మానం సమర్చతి సతి విషయేషు విద్యుద్వచ్చపలతాం కథయ
న్నివ మేఘః సంఘచాల-స్వా. ౧౧౮. మేఘకర్తృకాదిత్యరోధనస్య హేతు ముల్లే
క్షతే. ఏష సూర్యో నోఽన్తా న్నేషా నిష్ఠురపాదైః పరుషకీరణైః స్పృశతి తన్
స్పృశనం తు తిష్ఠతు పరం భూమ్యై జితీర్ణం దత్త మస్తదీయపుష్పం మేఘపుష్ప
మభ్రాంబ్యపృష్టనైషీ దపనీతవా నితి విచార్య కమలినీపతి రబ్ధై రరోధి కమలినీపతి రిక్త్య
నేనాన్తద్భార్యాదుఃఖదాత్పరపరోధనేన తద్భార్యాయాః కమలిన్యాః దుఃఖం
ప్రదేయ మితిభ్యనితం. స్వా. ౧౧౯. కించ మేఘనిచయే ఊహాత్త్రం లక్ష్మ్యై శ్రీ

వారివాహనివహే క్షణలక్ష్యశ్రీ రరోచత కిలాచిరరోచిః, అంతరంగగత
బోధకలేవ వ్యాపృతస్య విదుషో విషయేషు ౧౨౦ కిన్ను విష్ణుపదసం
శ్రయతో ఒబ్ధా బ్రహ్మతా ముపదిశంతి సుహృద్భ్యః, యం నిశమ్య
నిఖిలా స్వస్విన మేషాం బిభ్రతి స్త కిల నిర్భరమోదాత్. ౧౨౧ దేవ
రాజ మపి మాం న యజంతి జ్ఞానగర్వభరితా యతయో ఒమీ, ఇత్య
మర్షవశగేన పయోదస్యందనేన ధను రావిరకారి ౧౨౨ ఆవప్యగి కుట
జకందళబాణా స్థితరేణుకలితా వనవాత్యాః, సత్వమధ్యమతమోగుణ
మిశ్రా మాయీకా ఇవ జగత్సు విలాసాః ౧౨౩. బభ్రము స్తిమిరస
చ్ఛవిగాత్రా శ్చిత్రకార్తుకభృతః ఖరఘోషాః, ధ్యానయజ్ఞమధనాయ
యతీనాం విద్యుదుజ్జ్వలదృశో ఘనదైత్యాః ౧౨౪ ఉత్ససర్జ రసకృ
జ్జలధారాం వారిదాగగనధామ పిథాయ, శంకరో హృదయమాత్మ ని

ర్యస్యాః సా ఒచిరరోచిః క్షణప్రభా విద్యు దరోచత యథా విషయేషు వ్యాపృతస్య
విదుషో ఒంతఃకరణగతా జ్ఞానకలా శోభతే తద్వత్ ౧౨౦ మేఘవిష్ణుపదసంశ్రయా
త్సుహృద్భ్యః కిం బ్రహ్మతా ముపదిశంతీ న ర్వితక్రే యద్యస్తా దేవా మబ్ధానాం
స్వసం నాదం శ్రుత్వా నిఖిలాః సర్వే నిర్భరమోదాత్ బిభ్రతి స్త కిలేతి ప్రసిద్ధమ్
౧౨౧. జ్ఞానగర్వేణ భరితా ఒచిశయితా అమీ యతయో దేవరాజ మపి మాం న
యజంతీత్యమర్షవశగేన పయోదో జలద ఏవ స్యుస్తనో రథో యస్య లేన దేవరాజే
నేదం ధను రావిష్కృతం. ౧౨౨ కుటజో గిరిమల్లికా ని 'కుటజ శృంగో వత్సశో
గిరిమల్లికే'త్యమరః - కందళం నవాంకురః. ని. 'కన్దళం తు కచాలే స్యా దుపరాగే
నవాంకురే' ఇతివిశ్వప్రకాశః బాణా నీలీ ఝంటీ. ని నీలీ ఝంటీ ద్వయోర్భాణే'త్య
మరః తథాచ కుటజానాం నవాంకురై ర్భాణానాం వికాలరేణుభి శ్చ కలితా వ్యా
ప్తా వనవాత్యా వనసమ్పంధివాయుసమూహో సృత్వరజస్తమోగుణై ర్మిశ్రితా జగత్సు
మాయీకా విలాసాః పరిణామా ఇవావపుః ప్రచలితాః ౧౨౩ తిమిరేణ తమసా
పమానా చ్ఛవిః కాంతి ర్యస్య తథాభూతం గాత్రం శరీరం యేషాం లే చిత్రా నింద్ర
చాపలక్షణా న్కార్తుకాత్ ధనూంషి బిభ్రతీతి తథా ఖరో నిఘరో గర్జనలక్షణో
ఘోషో యేషాం లే విద్యుల్లక్షణా స్యుజ్జ్వలాని దృశో నేత్రాణి యేషాం లే మేఘు
లక్షణా దైత్యా యతీనాం ధ్యానలక్షణస్య యజ్ఞస్య మధనాయ బభ్రముః ౧౨౪.
ఏవంభూతా వారిదా ఆకాశధామావృత్య జలధారా ముహు రుత్పసర్జ సృమ్యక్
తత్యటాః తస్మి న్కాలే శ్రీశంకరః కిమకృతవా నిత్యపేక్షయామాహః—శ్రీశం

కృత్వా సంజహార సకలేంద్రియవృత్తిః ౧౨౫ శనై సాంత్యాలాపై స్థ
నయ ముపసీతోపనిషదాం చిరాయాత్తం త్యక్త్వా సహజ మభిమానం
దృఢతరమ్, తమేత్య ప్రేయాంసం సపది పరహంసం పున రసా వధీగా సం
స్పృష్టం క్వను సపది తద్ధీర్లయ మగాత్ ౧౨౬ న సూర్యో నైవేందుః
స్ఫురతి న చ తారాతతి రియం కుతో విద్యుల్లేఖా కియదిహ కృశానో
ర్విలసితమ్, న విద్ధో రోదస్యా న చ సమయ మస్మిన్న జలదే చిదాకాశే
సాంద్రస్వసుఖరసవర్షణ్యవిరతమ్ ౧౨౭ కిమాదేయం హేయం కిమితి
సహజానందజలథా వలెన్వచ్ఛే తుచ్ఛీకృతసకలమాయే పరశివే, తదే

కరో ౨౦తఃకరణ మాత్తని కృత్వా సమస్తేంద్రియవృత్తీ స్సమ్యగవసంహృత
వాక్ ౧౨౫. విషం నిరుద్ధాంతఃకరణాదే స్తస్య బుద్ధిర్లయ మవాపేత్వాహ నయై
ర్వాగ్నిసూత్రైః సహితం యథా స్యా త్తథోపనిషదాం శనైః సాంత్యాలాపై రవ్యర్థ
వధురాభావజ్ఞై రుపసీతా సమీపం ప్రాపితా చిరకాల మారభ్యాత్తం స్వీకృతం సహజ
మనాదిసిద్ధం దృఢతర మభిమానం త్యక్త్వా తత్క్షణ మేవ తం శ్రుత్యాదిప్రసిద్ధం పర
మప్రేమాస్వదం పరమహంసం పరమాత్మానం ప్రాప్య పున రసా తస్య బుద్ధి స్సంస్పృష్ట
మధీరా క్వచి దపి తత్క్షణ మేవ లయ మగాత్ యథా కాచి న్నానినీ సమీపస్థానాం
సఖీనాం యుక్తిసహితం యథాభవే త్తథా సాంత్యాలాపై రనునయవాక్యైః కాంతన
మీపం సీతా చిరాయాత్తం స్వాభావికం దృఢతర మభిమానం విహాయ సపది సము
త్ప్రవృత్తం తం ప్రేయాంసం కాంతం ప్రాప్య పున రసా సంస్పృష్ట మధీరా కస్మింశ్చి
దంగే సపది లయ మాప్నోతి తథేత్యర్థః అత్ర ప్రస్తుతవృత్తాంతే వర్ణమానే విశేషేణ
సామాన్యబలా దప్రస్తుతవృత్తాంతే వర్ణ్యమానే విశేషేణ సామాన్యబలా దప్రస్తుతవృ
త్తాంతస్యాపి పరిస్ఫురణా త్వమాసోక్తి రలంకారః. * సమాసోక్తిః పరిష్కృతిః
ప్రస్తుతే ౨ప్రస్తుతస్య చే దిత్యుక్తిః - శిఖరిణీవృత్తమ్. ౧౨౬. యత్ర సూర్యాదీనా
మపి స్ఫురణం న సంభవతి తత్ర బుద్ధిస్ఫురణస్య కా ప్రత్యాశేత్యాశయేనాహః—
నేతి కృశాను రగ్నిః రోదస్యో ద్యావాభూమ్యా ఆవిరతం సతతం ఘనీభూతస్వసుఖ
రసవిగ్రహే చిదాకాశే సూర్యాదయో న స్ఫురంతీత్యర్థః. తథాచ శ్రుతిః. 'న తత్ర
సూర్యో భాతి న చంద్ర తారకం నేమా విద్యుతో భాంతి కుతో ౨య మగ్ని'
రిత్యాద్యాః. ౧౨౭ కించ సహజానందసముద్రే ౨లెన్వచ్ఛే ౨తవివ తుచ్ఛీకృతా
వకలా వకార్యా మాయా యస్మిక్ పున శ్చ స్వమహిమని విస్తాపనపదే స్వత స్సత్యే
నతు కార్యాపేక్షయా వృధాదివత్సత్యే పరమే రహస్యత్యంతం గుహ్యే తదేతస్మి

తస్మి శ్నేవ స్వమహిమని విస్తాపనపదే స్వత స్వత్యే రహసి పరమే
సోఽకృత కృతీ. ౧౨౮. ప్రాప విష్ణుపదభా గపి మేఘః ప్రావృడాగ
మనతో మలినత్వమ్, విద్యుదుజ్జ్వలరుచాఽనుసృత శ్చ కోధ్యవన్యపి
భజే న్న విరాగమ్ ౧౨౯ ఆశయే కలుషితే సలిలానాం మానసోత్క
హృదయాః కలహంసాః, కోఽన్యథాభవతి జీవనలిప్సు ర్నాశ్రయే
భజతి మానసచింతామ్ ౧౩౦. అభ్ర వర్తని పరిభ్రమ మిచ్ఛం
చ్ఛుభ్రదీధితి రదభ్రపయోదే, నప్రకాశన మవాప కలావాక్ కశ్చ
కాన్తి మలినాంబరవాసి ౧౩౧ చాతకావళి రనల్పపిపాసా ప్రాప
త్ప్రప్తి ముదకస్య చిరాయ, ప్రాప్నుయా దమృత మప్యభివాంఛ
న్కాలతో బత ఘనాశ్రయకారి ౧౩౨ ఇత్యుదీర్ఘజలవాహవినీలే
స్థితవాతపరిధూతతమాలే, ప్రాణభృత్ప్రచరణస్రతికూలే నీడనీలఘన
శాలినికాలే. ౧౩౩ అగ్రహారశతసంభృతశోభేఽసుగ్రహక్షతురగ సు

శ్నేవ ప్రత్యగభిన్నే పరశవే సః కృతీ శ్రీశంకరః కిమాదేయం హేయం చ కిమితి
నిత్య మకృతైవ మనుసంధానం నదైవకృతవాక్ ౧౨౮ పునః పర్వర్తుం
పర్జయతి. విష్ణుపదభా గపి విద్యుదుజ్జ్వలకాస్త్యాఽనుసృత శ్చ మేఘః ప్రావృడాగ
మనతో మలినత్వం ప్రాపతోఽధ్యవన్యపి భూమావపి విరాగం కో న
భజే దపి తు సర్వోఽపి వైరాగ్య మాప్నుయా దేవస్వా. ౧౨౯. సలిలానాం
జలానా మాశయే కలుషితే సతి మానససరోవరం ప్రత్యుత్క ముత్కంఠితం
హృదయం యేషాం తథా భూతాః కలహంసా అభవత్ ఆశ్రయేఽన్యథా
భవతి సతి కో జీవనలిప్సు ర్నానసచింతాం న భజతి కింతు సర్వోఽపి భజత్యేవ. ౧౩౦.
అనల్పా జలదా యన్తిక్ తథాభూలే వ్యోమమాగ్నే పరిభ్రమ మిచ్ఛక్ శుక్రాంశు
శ్చంద్రః కలావాక్ షోడశకలాభ్రాణ్ణో యతో మలినాకాశవాసీ తస్మా త్ప్రకాశనం
న ప్రాప్తవాక్ శుభ్రకాంతిః సకలకల్మాసంపన్నోఽపి. మలినవనన శ్చేత్కః ప్రకా
శితే న కోఽపీత్యర్థః. ౧౩౧. అనల్పా పిపాసా జలపానేచ్ఛా యస్యా స్సా చాత
కాశాం పక్తిః శ్చిరం జలస్య తృప్తి మవాప ఘనం దృఢ మాశ్రయం కరోతీతి
తథాఽమృత మప్యభివాంఛ న్కాలా త్ప్రాప్నుయాత్ బత ప్రసిద్ధం ౧౩౨ ఇత్యే
వం ప్రకారేణోక్తైః పయోదై ర్విశేషేణ నీలే స్థితేన వికారేన వాయునా పరికం
పితానీ తమాలా పృథవిశేషా యన్తిక్ ప్రాణినాం విచరణే ప్రతికూలే నిబిడనీలఘనై
ర్యుక్తే పర్నాకాలే. ౧౩౩. అగ్రహారాణాం బ్రహ్మణిగ్రామాణాం శతేన సంభృతా
శోభా యన్తిక్ తథాభూలే పర్నాకాలే సుతీధి రుపాస్నో చరతో యన్మ తథాభూతం

మహాత్మా, అధ్యువాస తట మిందుభవాయా సుధ్యుపాస్యచరణం
గురు మర్చ్య ౧౩౧ త్రస్తమర్త్యగణ మస్తమితాశం హస్తీ
హస్తపుష్పలూదకధారాః, ముంచతి స్త సముదంచితవిద్యుత్పంచరాత్ర
మహిశత్రు రజస్రమ్ ౧౩౨ తీరభూరుహతటి రపకర్ష స్సగ్రహార
నికరై స్సహపూరః, ఆయయా వధిక ఘోషమనల్పః కల్పవార్ధిలహరీవ
తటినాః ౧౩౩ ఘోషవారిష్యరభీరుసరాణాం ఘోష మేష
కలుషం స నిశమ్య, దైశికం ధృవసమాధివిధానం వీక్ష్య చ
క్షణమఘా దవివత్సుః ౧౩౪ సో లభివంత్ర్య కరకం త్వర
మాణ స్తత్ప్రవాహపురతః ప్రణిధాయ, కృతస్మి మత్ర సమపే
శయ దంభః కుంభసంభవ ఇవ స్వకరే లభిమ్ ౧౩౫ త నిశమ్య
నిఖలై రపి లోకై రుత్థితో లస్య గురు రుక్త ముదంతమ్, యోగ
సిద్ధి మచిరా దయ మాపే త్యభ్యుద్యతతరాం పరితోషమ్ ౧౩౬

గురుం సమ్యక్ పూజయన్ సుఖేన గ్రహో విషయలక్షణమార్గభ్యః స్తంభసం ధే
షం తథాభూతా అక్షలక్షణా ఆక్వా యస్య స నిగృహీతసర్వకరణో మహాత్మా లక్ష్య
స్వభావ ఇందుభవసంజ్ఞికాయా నద్యా స్తట మధ్యువాస నివాసం కృతవానిలి ద్వయో
రర్థః. ౧౩౧ త్రస్తమర్త్యగణ మస్తమితాశం చ యథా స్యా తథా లహి శత్రు
ర్వృత్రారి రింద్ర సముదంచితా సముల్లసంతీ విద్యు ద్యస్మింత్రవంచరాత్ర మజ
స్రం హస్తీ కుండావత్ పృథులా వికాలా జలధారా ముంచతి స్త. ౧౩౨. ఆధానం
తరం తీరభూరుహాణాం తటి రగ్రహారసమూహై స్సహ తత్సహితా స్తీరస్థవృక్షపక్షీ
రాకర్షం స్తటినాః నద్యా అనల్పః పూరో జలప్రవాహః ప్ర శయసముద్రప్రవాహవ
దధికం నాద మాయయా ప్రాప ౧౩౩. సవిష శ్రీశంకరో ఘోషసహితజలఝరేభ్యో
భీరూణాం సరాణాం కలుషం ఘోషం శ్రుత్వా ఉపదేహిరం శ్రీగోవిందనాథం ధృతుం
నిశ్చలం సమాధే ర్విధానం యస్య ద్రువస్య సమాధేరివా తథాభూతం వీక్ష్య చక్షు
మాత్రం కథనేచ్ఛార్పిత స్తాష్టి మథూల్. ౧౩౪. పశ్చాత్ సశ్రీశంకర స్త్వరమాణః
కరకం కుంభ మభిమంత్ర్య సచాసౌ ప్రవాహశ్చ తస్యః ప్రవాహ ఇతివా తస్యాగ్రే
ప్రస్థాస్యాత్ర కరకే సర్వం జలం ప్రవేశయత్ ఆగస్త్యో యథాసముద్రం స్వహస్త
ఆవేశయ త్తథేత్యర్థః. ౧౩౫ త ముదంతం పృతాంతం నిఖలై రపి లోకై రుక్తం
సమాధితోవ్యుత్థితో లస్య శ్రీశంకరస్య గురు కృత్యా లబిరా ద్భీషు మేవాయం యో
గసిద్ధి మవాపేతి పరితోష మభ్యుద్యతతరా మలిశయేన పరితోషం ప్రాప్తవా నిత్య

చాత్రముఖ్య మము మాహ కియద్భి ర్వాసరై ర్గతఘనే గగనే సః,
 పశ్య సోమ్య శరదా విమలం ఖం విద్యయేవ విశదం పరతత్వమ్ ౧౮౦.
 వారిదా యతి వరః శ్చ సుపాగో ధారయా సదుపదేశగిరాచ, ఓషధీ
 రనుచరాం శ్చ కృతార్థీ కృత్య సంప్రతిహి యాంతి యథేచ్ఛమ్ ౧౮౧
 శీతదీధితి రసౌ జలముగ్ధి ర్దుక్తపద్ధతి రితి స్ఫుటకాంతిః, భాత తత్వ
 విదుషా వివ బోధో మాయికావరణనిర్గమశుభ్రః ౧౮౨. వారివాహ
 నివహే ప్రతియాతే భాంతిభాని శుచిభాని శుభాని, మత్సరాదివిగమే
 సతి మైత్రీ పూర్వకా ఇవ గుణాః పరిశుద్ధాః ౧౮౩ మత్స్యకచ్ఛ
 పమయీ ధృతచక్రా గర్భవర్తి భువనా నలినాధ్యా, శ్రీయుతా ౨ద్యత
 టినీ పరహంనై సేవ్యతే మధురిపో రివ మూర్తిః ౧౮౪ నీరదా
 స్సుచిరసంభృత మేతే జీవనం ద్విజగతాయ వితీర్య, త్వక్తవిద్యుద

ర్శః. ౧౩౯. కియద్భి ర్దినై ర్గతఘనే గగనే సతి శిష్యాగ్ర్య మముం శ్రీశంకరం సః
 గురు రాహ, య దువాచ తదాహ—హేసోమ్య ప్రియదర్శన శరత్కాలేన విమలం
 గగనం పశ్య తత్ర దృష్టాంతః యథా బ్రహ్మవిద్యయా విశద మనవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ
 త్వైక్య లక్షణం తత్త్వం తద్వత్ ౧౮౦ జలదా సుజలస్య ధారయా ఓషధీః కృతా
 ర్థీకృత్య యతివరా శ్చ సదుపదేశవాచా పున రనుచరాం శ్చ కృతార్థీకృత్య సంప్రతి
 యథేచ్ఛంగచ్ఛంతి. ౧౮౧. ఆసౌ శీతదీధితి శ్చంద్రో జలముగ్ధి ర్దేహై స్త్యక్త ఆకాశ
 మాగ్ధో యస్య సః ఆతిస్ఫుటకాంతి ర్భాతి మాయికావరణస్య నిర్గమేన శుభ్రః
 శుద్ధ స్తత్వ విదాం బోధో యథా ప్రకాశతే తద్వత్. ౧౮౨. వారివాహనాం
 మేఘానాం నివహే సమూహే ప్రతియాతే సతి శుచిభాని శుద్ధప్రభాణి శుభాని
 భాని సత్కర్తాణి భాంతి యథా రాగద్వేషాదివిగమే సతి మైత్రీపూర్వకాగుణాః కరు
 ణాముదితాదయః పరిశుద్ధాః ప్రకాశంతే తద్వత్ ౧౮౩ మత్స్యకచ్ఛపమయీ
 పున శ్చ భృతం చక్రం నుదర్శనాఖ్యం యయా గర్భవర్తీని చతుర్దశభువనాని
 యస్యాః నలినైః కమలై రాధ్యా లక్ష్మ్య సంయుతా మధురిపో ద్విష్టో ద్ధ్వా ర్తి ర్మృధా
 పరహంనైః పరమహంసపరివ్రాజై ర్యతిభిః సేవ్యతే తద్వత్ అద్య మత్స్యాదిప్రచు
 రా భృతాని చక్రాణి పుటభేదా యయా గర్భవర్తీని భువనాని జలాని యస్యాః
 కమలై రాధ్యా శోభాయుక్తా తటినీ ఇయం నదీ పరహంనై రుత్కృష్టై ర్హంసాఖ్య
 షక్షిభిః పరమహంనై రితి వా. ౧౮౪. ఏతే జలదా సుచిరసంభృతం జీవనం జలం
 ద్విజానాం బ్రహ్మజాదీనాం షక్షిణాంచ గణాయ వితీర్య దత్వా త్వక్తా విద్యుల్లక్షణా

బలాః పరిశుద్ధాః ప్రవ్రజంతి ఘనవీధిగృహేభ్యః. ౧౮౫. చంద్రికా
భసితచర్చితగాత్ర శృంగద్రుమంశలకమంశలుశోభి, బంధుజీవకుసుమో
త్కరశాటీసంవృతో యతి రివాయ మనేహః ౧౮౬ హంసః సం
గతిలసద్విరజస్కం ఊభవజ్జిత మపస్తుతపంకమ్, వారి సారసమ
తీవగభీరం తావకం మన ఇవ ప్రతిభాతి ౧౮౭ శారదాంబుధ
రజాలపరితం భ్రాజతే గగన ముజ్జ్వలభాను, లిప్తచందనరజ స్సము
దంచత్కెస్తుభం మురరిపో రివ వక్షః ౧౮౮ పంకజాని సముదూఢ
హరీణి ప్రోద్ధతాని వికచాని కనంతి, సౌమ్యయోగకలయేవ విఘ్నా
న్యన్తుభాని హృదయాని మునీనామ్ ౧౮౯. రేణుభస్మకలితై ర్దళశాటీ

అబలాంగనా యైః పరిశుద్ధా ఆసమంతా చ్చుభ్రా మేఘవీధిలక్షణేభ్యో గృహేభ్యః
ప్రవ్రజంతి ప్రయంతి పక్షి నీరదా నిర్గతదంతా జరాం ప్రాప్తా ఏతే చిరసంభృతం
చిరపర్యంతం సంచితం జీవనం ధనధాన్యాది బ్రాహ్మణగణాయ ప్రదత్వా త్యక్తా విద్యు
దివాచించలలా అబలాయైః యతః పరిశుద్ధాంతఃకరణాః ఘనీభూతా వీధయో యేషు
తేభ్యో గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి సంన్యస్య గచ్ఛంతీత్యర్థః. ౧౮౫. భస్మలిప్తగాత్రః
కమండలుశోభీ కషాయవస్త్ర సంవృతో యథా యతిస్తద్వ దయ మనేహః శరత్కాలః
చంద్రజ్యోత్స్నలక్షణేన భస్మనా చర్చితం లిప్తం గాత్రం శరీరం యస్య చంద్ర
మండలలక్షణేన కమండలునా శోభా ౨స్యాస్తీతి తథా బంధూకపుష్పసమూహలక్షణ
యా కాట్యా సంవృత ఇత్యర్థః ౧౮౬. వారి సారసం సరస్సంబంధి జలం తావకం
త్వదీయం మన ఇవ ప్రతిభాతి హంసాఖ్య పక్షిసంగేన విలసచ్ఛ త ద్విగతపాంసుకం
చ పక్షి పరమహంసానాం సంగేన విలస చ్ఛ తత్ విగతరజోగుణం చ నిరస్తకర్దమం
పక్షి నిరస్త పాపమలం శుద్ధ మితి యావ దన్యత్సమానం ౧౮౭. శరత్కాలికానాం
జలధరాణాం జాలై ర్వాప్తం మేఘావరణవినిర్ముక్తత్వా దుజ్జ్వలా భాను ర్భస్మిక్
తథాభూతం వ్యోమ శోభతే తత్ర దృష్టాంతః లిప్తాని చందనరజాంసి యస్మిక్ సము
దంచక్ సంస్కరక్ కాస్తభాభ్యో మణి ర్భస్మిక్ తథావిధం మురరిపోః శ్రీవిష్ణోర్వక్ష
ఇవేత్యర్థః ౧౮౮ హేసౌమ్య యోగకలయా ఊర్ధ్వముభాని ప్రభుల్లాని సమ్యగూఢ
ఆరూఢో హరి ర్విష్ణు ర్యేషు తాని ప్రకర్షేదోద్ధతాని ఊర్ధ్వతాం ప్రాప్తాని
మునీనాం హృదయాని కమలాని యథా కనంతి ప్రకాశంతే తథా ప్రోద్ధతాని ప్రక
చాని వికాశం ప్రాప్తాని సమ్యగూఢా హరయ స్సూర్యాంశవో యేషు తాని పంక
జాని కనంతీత్యర్థః ౧౮౯. రేణులక్షణేన భస్మనా శోభితైః పత్రలక్షణయా కాట్యా

బలాః పరిశుద్ధాః ప్రవ్రజంతి ఘనవీధిగృహేభ్యః ౧౮౫ చంద్రికా
 భసితచర్చితగాత్ర శ్చంద్రమండలకమండలుశోభి, బంధుబీవకుసుమో
 త్కరశాటిసంవృతో యతి రివాయ మనేహః ౧౮౬ హంసః సం
 గతిసద్విరజస్కం శోభవద్భత మపస్త్యుతకంఠమ్, వారి సారసమ
 తీవగ్గరం తావకం మన ఇవ ప్రతిఘాతి ౧౮౭ శారదాంబుధ
 రణాలపరీతం ప్రాంతే గగన ముజ్జ్వలభాను, లిప్తచందనరజ స్ఫుము
 దంచత్కృస్తుశం ముగరిపో రివ పక్షిః ౧౮౮ పంకజాని సముదూఢ
 హరీణి ప్రోక్షణాని విచాని కనంతి, సౌమ్యయోగకలయేవ విఫుల్లా
 న్సుస్మృణాని హృదయాని మునీనామ్ ౧౮౯ రేణుభస్మకలితై ర్దళశాటి
 అబలాంగనా యోః పశుద్ధా ఆసమంతా చ్చుప్తా మేఘవీధిలక్షణేభ్యో గృహేభ్యః
 ప్రవ్రజంతి ప్రయంతి పక్షే నీరదా నిర్గతదంతా జరాం ప్రాప్తా ఏతే చిరసంభృతం
 చిరవర్తంతం సంచితం జీవనం ధనధాన్యాది బ్రాహ్మణగణాయ ప్రదత్వా త్యక్తా విద్యు
 ద్వివాలిచంచలా అబలాయోః యతః పశుద్ధాంతఃకరణాః ఘనీభూతా వీరయో యేషు
 తేభ్యో గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి సంన్యస్య గచ్ఛంతీత్యర్థః ౧౮౫ భస్మలిప్తగాత్రః
 కమండలుశోభీ కషాయవస్త్రసంవృతో యథా యతిస్తద్వదయ మనేహః శరత్కాలః
 చంద్రజ్యోత్స్నలక్షణేన భస్మనా చర్చితం లిప్తం గాత్రం శరీరం యస్య చంద్ర
 మండలలక్షణేన కమండలునా శోభా ఉస్మాస్తీతి తథా బంధూకపుష్పసమూహలక్షణ
 యా కాట్యా సంవృత ఇత్యర్థః ౧౮౬ వారి సారసం సరస్సంబంధి జలం తావకం
 త్వదీయం మన ఇవ ప్రతిఘాతి హంసాఖ్య పక్షిసంగేన విలసచ్ఛ త ద్విగతపాంసుకం
 చ పక్షే పరమహంసానాం సంగేన విలసచ్ఛ తత్ విగతరజోగుణం చ నిరస్తకర్దమం
 పక్షే నిరస్త పాపమలం శుద్ధ మితి యావ దన్యత్సమానం ౧౮౭ శరత్కాలికానాం
 జలధరాణాం బాలై ర్వాప్తం మేఘావరణవినిర్ముక్తత్వా దుజ్జ్వలా భాను ర్యస్మిన్
 తథాభూతం వ్యోమ శోభతే తత్ర దృష్టాంతః లిప్తాని చందనరజాని యస్మిన్ సము
 దంచక్ సంస్కరక్ కాన్తుభాభ్యో మణి ర్యస్మిన్ తథానిధం మురరిపో శ్రీవిష్ణోర్వక్ష
 ఇవేత్యర్థః ౧౮౮ హేళామ్య యోగకలయా ఊర్ధ్వముఖాని ప్రభుల్లాని సమ్యగూఢ
 ఆరూఢో హరి ర్విష్ణు ర్భేషు తాని ప్రకర్షేద్యతాని ఊర్ధ్వతాం ప్రాప్తాని
 మునీనాం హృదయాని కమలాని యథా కనంతి ప్రకాశంతే తథా ప్రోక్షతాని ప్రక
 చాని వికాశం ప్రాప్తాని సమ్యగూఢా హరయ స్సూర్యాంశవో యేషు తాని పంక
 జాని కనంతీత్యర్థః ౧౮౯ రేణులక్షణేన భస్మనా శోభితైః పత్రలక్షణయా కాట్యా

సంవృతైః కుసుమలిజ్జపమాలైః, వృంతకుట్టలకమండలుయైశ్చైర్ధార్యతే
 ఓతిరుహైర్యతితౌల్యమ్ ౧౫౦ ధారణాదిభి రపి శ్రవణాద్యైర్వార్షి
 కాణి దివసాన్యపనీయ, పాదపద్మరజసాఽద్య పునంత స్సంచరంతి హి
 జగంతి మహంతః ౧౫౧ తద్భవా న్స్రజతు వేదకదంబా దుద్భవాం
 భవదవాంబుదమాలామ్, తత్త్వపద్ధతి మభిజ్ఞ వివేక్తుం సత్త్వరం హరపురీ
 మవివిక్తామ్ ౧౫౨ అత్ర కృష్ణమునినా కథితం మే పుత్ర తచ్ఛృణు
 పుగాతు తుహినాద్రా, పుత్రశత్రుముఖదైవతజాప్తం సత్ర మత్రిముని
 కర్తృక మాస ౧౫౩ సంపది శ్రుతిశిరోఽర్థ ముదారం శంసతిస్త సప
 రాశరసూనుః, ఇత్యపృచ్ఛ మహ మత్ర భవంతం సత్యవాచ మభియు
 క్తతమం తమ్ ౧౫౪ ఆర్య వేదనికరః ప్రవిభక్తో భారతం కృత మకారి
 పురాణమ్, యోగశాస్త్ర మపి సమ్య గభాషి బ్రహ్మసూత్ర మపి సూ
 త్రిత మాసీత్ ౧౫౫ అత్ర కేచి దిహ విప్రతిపన్నాః కల్పయంతి హి
 యథాయథ మర్థాన్, అన్యథాగ్రహణనిగ్రహదక్షం భాష్య మస్య

సంవృతైః కుసుమలిహా భ్రమరా న్దలక్షణా జపమాలా యేషాం వృంతే ప్రసవబంధే
 కుట్టలాని కలికా న్దలక్షణ కమండలుయైశ్చైః ఓతిరుహై ర్వృతై ర్యతిసామ్యం
 ధార్యతే. ౧౫౦. ధారణాధ్యానసమాధిభి శ్రవణమనననిధిధ్యానైశ్చ వార్షికాణి
 దివసాన్యపనీ యాద్య పాదపద్మరజసా జగంతి పునంతో మహంతః స్సంచరంతి. ౧౫౧.
 యస్తా దేవం తత్తస్మా ద్భవాన్ వేదసమూహా దుద్భూతాం జన్తమరణలక్షణసంసా
 రాత్తకస్య దపస్య వనాగ్నీః మేఘమాలాం తత్త్వపద్ధతి మవివిక్తాం వివక్తుం ఇయం
 తత్త్వపద్ధతి రియం నేతి వివేచనం కర్తుం శీఘ్రం శివపురీం కాశీం గచ్ఛతు ౧౫౨.
 అథ శారీరకసూత్రభాష్యకరణాయ ప్రేరయిష్యేన్ పుత్రాన్త మావేదయతి ఆత్రాస్తి
 నృద్ధతివివేచనే కృష్ణమునినా వేదవ్యాసేన యస్తే కథితం హేపుత్ర తచ్ఛృణు,
 త్సార్వం హిమాద్రా పుత్రశత్రుముఖై రింద్రప్రభృతిభి రైవతై ర్భువ మత్రిమునిక
 ర్తృకం సత్ర మాస బధూవ. ౧౫౩. తత్ర సభాయాం న పరాశరమూను శ్రుతిశిరసా
 మర్థ ముదారం శంసతి స్త్వ - తమభియుక్తతమం సత్యవాచ మత్ర భవంతం త్రాణ్యం
 శ్రీవ్యాస మితి వక్ష్యమాణ మహ మపృచ్ఛం పృష్టవాన్. ౧౫౪. యత్ పృష్టం తదా
 హ. హేఆర్య వేదనికరో వేదనిచయః ప్రకర్షేణ విభక్తో విలక్షణీకృత స్త్వయేతి కేష
 నివ మగ్రేఽపి. ౧౫౫. అత్ర బ్రహ్మసూత్రే ఇహాస్తి లోకే కేచి ద్విప్రతిపన్నా
 విప్రతిపత్తిం ప్రాప్తా న్యవతానుసారేణ యథాయోగ్య మర్థాన్ కల్పయంతి తస్మాత్

భగవత్ కరణీయమ్ ౧౫౬. మద్వచ స్స చ నిశమ్య సభాయాం విద్య
దగ్రచర వాచ మవోచత్, పూర్వ మేవ దివిషద్భి రుదీర్ఘః పార్వతీ
పతిసదస్యయ మర్థః ౧౫౭ వత్సతం శృణు సమస్తవిదేకో మత్సమ
స్తవ భవిష్యతి శిష్యః, కుంభవవ సరిత స్సకలం య స్సంహరిష్యతి
మహోల్బణ మంభః ౧౫౮. దుర్మతాని నిరసిష్యతి సో ఽయం శర్మదా
యిచ కరిష్యతి భాష్యమ్, కీర్తయిష్యతి యశ స్తవ లోకః కార్తి
కేందుకరకాతుకి యేన ౧౫౯ ఇత్యుదీర్య మునిరా ట్నవనాస్తే పత్యు
రాప సుగిరిం గిరిజాయాః, తన్ముఖా చ్ఛ్చుత మశేష మిదాసీం సన్తుని
ప్రియ మయా త్వయి దృష్టమ్ ౧౬౦ స త్వ ముత్తమపుమా నసి
కశ్చి త్తత్వవి త్ప్రేవర నాన్యసమానః, తద్యతస్వ నిరవద్యనిబంధై
స్సద్య ఏవ జగదుద్ధరణాయ ౧౬౧ గచ్ఛ వత్స నగరం శశిమాళే
స్వచ్ఛదేవతతీనీకమనీయమ్, తావతా పర మనుగ్రహ మాద్యా
దేవతా తవ కరిష్యతి తస్మిన్. ౧౬౨ ఏవ మేన మనుశాస్య దయాళుః
పావయన్నిజదృశా విససర్జ, భావత స్వీచరణాంబుజనేవా మేవ
శశ్వ దభికామయమానమ్ ౧౬౩ పంకజప్రతిభటం పదయుగ్మం

హేభగవత్ అన్యథార్థగ్రహణనిగ్రహేదక్ష మస్య బ్రహ్మసూత్రస్య భాష్యం త్వయా
కరణీయం ౧౫౬. మమ వచనం సచ పరాశరమానుః శ్రుత్వా సభాయాం హేవిద్యద
గ్రచర వాచ ముక్తవాన్ తాం దర్శయతి దివిషద్భి ద్వైరయం త్వదుక్తోఽర్థః శివస్య
సభాయా ముక్తః ౧౫౭ తస్మాత్ హేవత్స త్వం శృణు సమస్తవి త్సర్వజ్ఞః ౧౫౮.
సుఖప్రదం భాష్యంకరిష్యతి యేన శిష్యేణ తత్కర్తృకేణ భాష్యేణ వా కార్తిచంద్ర
కిరణవ త్కౌతుక మస్యా స్తీతి తవ యశోలోకః కీర్తయిష్యతి. ౧౫౯. ఇత్యేవంప్రకా
రేణ సమునిరాట్ వేదవ్యాసో వనమధ్యే ఉత్వా పార్వత్యాః పత్యుః శివస్య గిరిం
క్షాలాసం ప్రాప తస్య వ్యాసస్య ముఖా చ్ఛ్చుతం సర్వం మనూ హేనస్తునిప్రియ
త్వయి దృష్టం ౧౬౦ హేతత్వవి ష్చేద్య త త్తస్మాన్నిర్దుష్టగ్రంధై ర్యతస్వ ౧౬౧.
శశిమాళే శ్చంద్రశేఖరస్య నగరం స్వచ్ఛరూపయా దేవనద్వా గంగయా కమనీయం
సుందరం తావతాగమనమాశ్రేణైవ తస్మి న్నగర ఆద్యా శివాఖ్యా దేవతా తవ పరమను
గ్రహం కరిష్యతి ౧౬౨. ఏవ మేనం శ్రీశంకరం దయాళు రనుశాసనం కృత్వా
దృశా కృపాదృష్ట్యా పవిత్రీకుర్వన్ భావాత్ భక్త్యతిశయేన స్వచరణాంబుజనేవా
మేవ సతైవాభికామయమానం విససర్జ. ౧౬౩. అన్య శ్రీగోవిందనాథస్య గురోః

శంకరోఽస్య నిరగా దసహిష్ణుః, తద్వియోగ మభివంద్య కథంచి
 తద్విలోకన మయః హృదయాజ్ఞే ౧౬౮ ప్రాప తాపసవర సుహి
 కాశీం నీపకాననపరీతసమీపామ్, అపగానికటహాటకచంచద్యూపప
 జ్ఞీసముదంచితశోభామ్ ౧౬౯ సందదర్శ స భగీరథతప్తా మందతీ
 వ్రతపసః ఫలఘాతామ్, యోగిరా డుచితతీరనికుంజాం భోగిభూషణ
 జటాతటభూషామ్ ౧౭౦ విష్ణుపాదనఖరా జ్ఞననా ద్వా శంభుమాళి
 శశిసంగమనా ద్వా, యా హిమాద్రిశిఖరా త్వేతనాద్వా స్ఫాటికోపమ
 జలా ప్రతిభాతి ౧౭౧ గాయతీవ కలషట్పదనాదై ర్నృత్యతీవ పవ
 నోచ్ఛుతితాజ్ఞైః, ముంచతీవ హసితం సితఫేనై శ్శిష్యతీవ చపలోర్చి
 కరైర్యా ౧౭౨ శ్యామలా క్వచిదపాంగమయూఘై శ్చిత్రితా
 క్వచన భూషణభాభిః, పాటలా కుచతటిగళితై ర్యా కుంకుమైః క్వచన
 దివ్యవహూనామ్. ౧౭౩ సోఽవగాహ్య సలిలం సురసింధో రుత్తతార
 శితికంఠజటాభ్యః, జాన్తావీసలిలవేగహృత స్తద్యోగపుణ్య పరిపూర్ణ

చంకశచ్రతిభటం పదద్వంద్వ మభివంద్య తస్య పదయుగ్మస్య వియోగ మసహిష్ణు రసి
 తస్య విలోకనం హృదయాజ్ఞే ఆయ న్నాస్తివ న్న-శంచి న్నిరగాత్ ౧౬౮. సహి
 తాపసశ్రేష్ఠ శ్రీశంకరః కాశీం ప్రావ. తాం విశిష్టా నీపానాం కదంబానాం వనేన
 వ్యాకృం సమీపం యస్యాః అపగాయా నద్యా నికటానాం సువర్ణేన చంచతాం యూ
 పానాం యజ్ఞస్తంభానాం చంత్రిభి సృముదంచితా శోభా యస్యాం సా తామ్ ౧౬౯
 ఏవం కాశీ ముపవర్ణ్య గంగాం వర్ణయతి స యోగిరాట్ భగీరథేన తప్తస్యా మన్ద
 తీవ్రస్య అత్యంతరీక్షస్య తపసః ఫలఘాతాం ఉచితాస్తీరే నికుంజా యస్యా సృష్ట
 భూషణస్య శివస్య జటానాం తటస్య భూషా మలంకృతం గంగాం సందదర్శ. ౧౭౦.
 స్ఫాటిక మణిసదృశజలాం గంగాం త్రిణోల్పేక్షతే - విష్ణో శ్చరణనఖా జ్ఞననాద్వా
 సంగమనం సమాగమః హిమాద్రి స్త్రిమాచలః. ౧౭౧. ఆప్యక్తాక్షరై ర్నృత్యై ర్భీమర
 నాదై ర్గాయతీవ నాయనోర్ధ్వచలితైః కమలై ర్నృత్యతీవ శ్వేతైః ఫేనై ర్వాసం
 ముంచతీవ చపలోర్చిలక్షణానై రాలింగనం కుర్వతీవ. ౧౭౨. దివ్యవహూనాం కటా
 ఙ్గిరణైః క్వచిదతిశ్యామా తాసాం భూషణదీప్తిభిః క్వచన చిత్రితా విచిత్రభూషణ
 భానాం విచిత్రత్వాత్ తాసాం స్తనకటిభ్యో గళితైః కుంకుమైః క్వచి త్పాటలాం
 శ్వేతరక్తాం ఏవంఘాతాం సందదర్శేతి త్తూర్యేణాన్వయః. ౧౭౩. స శ్రీశంకర
 స్ఫురనద్యా గంగాయా జల మవగాహ్య శితికంఠస్యశివస్య జటాభ్యో జాన్తావీ సలిలవే

ఇవేందుః ౧౭౦. స్వర్ణదీజలకణాహితశోభామూర్తి రస్య సుతరాం
విలలాస, చంద్రపాదగళదంబుకణాంకా పుత్రికా శశిశిలారచితేవ.
౧౭౧ విశ్వేశ శ్చరణయుగం ప్రణమ్య భక్త్యా హర్యాద్యై స్త్రిదశ
వరై స్సమర్చితస్య, సోఽనైః త్ప్రియతమనా జగత్పవిత్రే క్షేత్రే
ఽసా విహ సమయం కియంత మార్యః ౧౭౨.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్సుఖాశ్రమనివాసగః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గోఽయం పంచమోఽభవత్

గేన మృత స్తస్యా జాహ్నువ్యా స్సంయోగేన పుణ్యేన పరిపూర్ణ శ్చంద్ర ఇవ ఉత్తతా
రోత్ ప్లుతః. ౧౭౦ స్వస్తింధోర్జలకణై రాహితా శోభా యస్యా స్యాఽస్య శంక
రస్య మూర్తి సుతరాం శుశభే తత్ర దృష్టాంతః చంద్రకిరణైర్గళతాం జలకణానా
మంకా శ్చిహ్నీని యస్యా స్యాఽచంద్రకాంతశిలా రచితా ప్రతిమా యథా తద్వత్.
౧౭౧. విశ్వమిష్ట ఇతి విశ్వేభ తస్య విశ్వనియంతు ర్విష్ణ్వాది దేవవరై స్సంపూజితస్య
చరణద్వయం భక్త్యా ప్రణమ్య ప్రయతమనా సోఽసా వార్యః కియంతం కాలం
జగత్పవిత్రే ఽస్మిన్ క్షేత్రే ఽనైః సీతవా నిత్యర్థః ప్రహర్షిణీ. ౧౭౨.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోషాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
పంకావతంస రామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

పంచమస్కంధము.

శ్రీ రస్తు.
 శ్రీగణేశాయనమః
 శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః
శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే
 షష్ఠస్కర్ధ ప్రారంభః

అథాగమ ద్బ్రాహ్మణసూను రాదరా దధీతవేదో దళయన్
 స్వభాసా, తేజాంసి కశ్చి త్సరసీరుహాక్షో దిదృక్షమాణః కిల దేశికేం
 ద్రమ్ ౧ ఆగత్య దేశికపదాంబుజయో రపస్త త్సంసారవారిధి మను
 త్తర ముత్తితీర్థః, వై రాగ్యవా నకృతదారపరిగ్రహ శ్చ కారుణ్యనావ
 మధిరుహ్య దృఢాం దురాపామ్ ౨ ఉత్థాప్య తం గురు రువాచ
 గురు ద్విజానాం క స్త్వం క్వ థామ కుత ఆగత ఆత్మధైర్యః, బాలో
 ఒప్యబాలధిషణః ప్రతిభాసి మే త్వ మేకో వ్యనేక ఇవ నై కశరీరభావః.

ఏవం సపరికరం జీవన్ముక్తిసుఖప్రాప్తకం శ్రీశంకరకర్తృకం చతుర్థాశ్రమని
 వాన ముపవర్ణ్యాదేదానీం తత్కర్తృకం బ్రహ్మవిద్యా ప్రతిష్ఠితిం సపరికరాం వర్ణ
 యితు ముపక్రమతే. అథేత్యాదినా — అథ కాశీప్రాప్త్యాద్యనంతరం కశ్చి త్కమలే
 ఊజో బ్రాహ్మణసతో ఒధీతవేదో దేశికేంద్రం దిదృక్షమాణః స్వభాసా తేజాంసి
 దలయన్ ఆదరా దాగమ దిలి యోజనా - ఉపపాతిః. ౧. దృఢాం దుష్ప్రసాం
 గురుకారుణ్యనావ మధిరుహ్య దురుత్తరం సంసారసముద్ర ముత్తితీర్థః వైరాగ్యవా
 న్నకృతః శ్రీపరిగ్రహో యేన స ఆగత్య శ్రీశంకరస్మృతదేష్ట శ్చరణకమలయో రప
 స్తత్ పరితవాక్ -వసంతలిలకా. ౨ తం బ్రాహ్మణకుమార ముత్థాప్య ద్విజానాం గురు
 ర్దేశిక ఉవాచ త్వం కః బ్రాహ్మణో వా ఊత్రియాది ర్వా థామ గృహం త్వదీయం
 క్వ ఇదానీం త్వం కస్తా జ్ఞేకా దాగతః యత ఆత్మం గృహీతం ధైర్యం యేన నః
 అతో బాలో ఒప్యబాలబుద్ధి స్త్వం మే ప్రతిభాసి పున శ్చైకో ఒప్యనేక ఇవ
 ప్రతిభాసి నిర్భయత్వాత్ -పున శ్చ న విద్యతే ఏకస్మి న్నపి కరీరే ఒహం భావో యన్ము

3. పుష్టో బభాణ గురు ముత్తర ముత్తరజ్ఞో విప్రో గురో మమ
గృహం బుధ చోళదేశే, యత్రాపగా వహతి తత్ర కవేరకన్యా
యస్యాః పయో హరిపదాంబుజభక్తిమూలమ్. ౪ అటాట్యమానో
మహానో దిదృక్షుః క్రమా దిమం దేశ ముపాగతో ౭స్తి, విభేమి
మజ్జ్ భవవారిరాశౌ తత్పరగం మాం కృపయా విధేహి. ౫.
అపాంగై రుత్తుంగై రమృతరురభంగైః పరగురో శుచా దూనం దీనం
కలయ దయయా మా మవిమృశక్, గుణం వా దోషం వా మమ
కిమపి సంచింతయసి చే త్తదా కైవ శ్లాఘా నిరవధికృపానీరధిరితి ౬.
స్యా త్తే దీనదయాశుతా కృతయశోరాశి స్త్రిలోకీగురో తూర్ణంచే
ద్దయనే మమాద్య సతథా కారుణ్యత స్త్రీమతి, వర్ష స్ఫూరి మర్దు
లిషు జలభృ త్సర్పి ర్యథా ఘాజ్యతే వైవం వర్షశతం పయోనిధిజలే

సః పాతాంతరే తు న విద్యత ఏకస్య శరీరస్యాపి భానం యన్యేతి వ్యాఖ్యేయం 3.
ఏవం పుష్ట ఉత్తరజ్ఞో గురుం ప్రతి జగాద హేగురో ౭హం విప్ర ఇతి ప్రథమ
ప్రశ్నస్యోత్తరం ద్వితీయస్యోత్తరమాహ — హేబుధ యస్యా జలం హరిపదాంబుజ
భక్తేః కారణం సా కావేరీ నదీ యత్ర చలతి తస్మిన్ చోలాఖ్యే దేశే మమ గృహ
మస్తీత్యర్థ స్మర్యజ్ఞస్య తవ న కించి దవ్యవిదిత మితి సంబోధనాశయః. ౪. తృతీ
యప్రశ్నస్యోత్తరమాహ - మహతో దర్శనేచ్ఛు రటాట్యమానో భృశ మటమానః
'సూచిసూత్రిమూత్ర్యట్కర్తృశృణోతిభ్యోయజ్వాచ్య'ఇతియజ్. క్రమా దిమం దేశ
ముపాగతో ౭స్తి ఏవం పుష్ట మావేద్య స్వప్రయోజన మావేదయతి సంసారస
ముద్రే మజ్జ్ విభేమి తస్మా త్కృపయా సంసారసముద్రాల్ పారగం మాం విధేహి,
ఉపజాతిః. ౫. హేపరమగురో మమ గుణం వా దోషం వా అవిచారయక్ అత్యుచైచి
కటాక్షలక్షణైః రమృతరురభంగైః సుధాప్రవాహతరంగై ర్దయయా శోకేన ఖిన్న
మతఏవ దీనం మాం కలయావలోకయ గుణదోష విచారశే బాధక మాహ. — గుణం
వా దోషం వా కిమపి మమ చింతయసి చే త్తదా శ్రీశంకరో నిరవధికృపాసముద్ర
ఇతి కైవ శ్లాఘా న కా ౭పీత్యర్థః-శిఖిరీ. ౬. ఏత దేవ ద్రథయక్ సక్ దృష్టాంత
మాహ-హేత్రిలోకీగురో శీఘ్రం. గుణదోషవిచారం వినైవాద్య మమోపరి దయాం
కరోషి చే త్తర్హి లే దీనదయాశుతా సంపాదితయశోరాశి ర్యథాస్యా త్తథా శ్రీమతి
కారుణ్యతో నస్యోల్ తవాదీనదయాలుతాకృతయశోరాశిర్నన్యాదితివా కృతయశో
రాశిస్సమితివా అస్తిస్పక్షఉభయత్రా దీనదయాశుతే యేవచ్ఛేదః. యతో మరున్ధ

వర్ష స్నపి స్తూయతే. 2 త్వత్సారస్వతసారసారససుధాకూపారసత్సారస్సోతస్సంభృతసంతతోజ్వలజలక్రీడామతి ర్దే మునే, చంచత్వంచశరాది వంచన హతం న్యంచం ప్రపంచం హి తద్జానాకించనమా విరించ మఖలం చాలోచయ న్యంచతు ౮ పౌరం ధామ సుధామరీచినగరం పౌరందరం మందిరం కౌజేరం శిబిరం హుతాశ నపురం సామీరసద్దోత్తరమ్, వైధం చావసథం త్వదీయఫణితిశ్రద్ధా సమిద్ధాత్తన శ్శుద్ధాద్వైతవిదో న దోగ్ధి విరతి శ్రీఘ్నాతుకం కాతుకమ్. ౯ న భౌమా రామాద్యా సుషమవిషవల్లీఫలసమా స్సమారంభం తే నః కిమపి కుతుకం జాతు విషయాః, న గణ్యాం నః పుణ్యాం రుచిర

లిఖ భూరి వర్షక్ జలభృన్దేఖుః సద్ధి ర్యథా త్వాజ్యతే సముద్రజలే వర్షశతం వర్ష స్నపి తథా న స్తూయత ఇత్యర్థః కాదూ. 2. త్వదీయసరస్వత్యా స్సార ఏవ సారస సుధాకూపార శ్చంద్రసంబంధ్యమృతసముద్ర స్తస్య య త్వత్సారసస్సోతోభి స్సల్ల జ్జలానాం సారసానాం పక్షీణాం కమలానాం వా స్సోతోభి ప్రవాహై స్సంభృతం సంమిశ్రితం వా సంతత ముజ్జ్వలం జలం తస్మిక్ క్రీడా యస్యా స్తథాభూతా సతీ మే మతి ర్దే మునే చంచత్ స్ఫురక్ యః పంచశరః * ఉన్నాదన స్తాపన శ్చ శో షణ స్సోభన స్తథా, సమైహానశ్చ కామస్య పంచబాణాః ప్రకీర్తితాః ఇత్యుక్త పంచసాయకః కామః ఆది ర్యేషాం శ్రోధాదీనాం తత్కర్తృకేన పంచనేన హతం ఆతపీవ న్యంచం నీచం పునశ్చ స్వహితజ్ఞానే ౭కించన మశక్త మాబ్రహ్మలోకం సర్వం ప్రపంచ మాలోకయ న్యంచతు విచరతు. ని. 'సారసః పక్షిభేదేందో స్సారసం సరసీరుహ' ఇతి విశ్వప్ర కాశః. ౮. సూరస్య సూర్యస్య ఇదం ధామ సుధాకిరణస్య చంద్రస్య నగరం పురందరస్యంద్రస్య మందిరం కుజేరస్య శిబిరం హుతాశనస్యాగ్నేః పురం సమీరస్య వాయూ స్సద్భవిభే ర్భృహ్మణశ్చ సర్వోత్తరమావసథం గృహం త్వదీ యాయాం ఫణితా పుక్తా యా శ్రద్ధా తయా సమిద్ధ ఆత్మ యస్య తస్య తద్ధాద్వై తవిదో యా వైరాగ్యలక్షణా శ్రీ స్తస్యా ఘాతుకం నాశకం కాతుకం న దోగ్ధి న ప్రతూరయతీతి ప్రత్యేకం క్రియాన్వయః ౯. భౌమా భూమాభవా రామాద్యా వసి తాద్యా విషయా సుషమా శోభనా యా విషవల్లీ తస్యాః ఫలేన తుల్యా స్సందరం యద్విషవల్ల్యాః ఫలం తేనేలివా నో ౭స్తాకం కిమపి కాతుకం జాతు కదాపి న సమారంభంతే నాపి పుణ్యాం సుందరతరా యా రంభాఖ్యా ౭పురా స్తస్యాః కుచతల్ప్యాః పరీ రంభస్యాలింగస్యా ౭౭రంభేణోజ్వలం పురందరస్య దేవేంద్రస్య పుర మపి నో ౭స్తా

తరరంభాకుచతటిపరీరంభారంభోజ్జ్వల మపి చ పారందరపదమ్. ౧౦
 న చంచ దైవ్రించం సద మపి భవే దాదరపదం వచో భవ్యం నవ్యం
 యదకృత కృతీ శంకరగురుః, చకోరాళీ చంచూపుటదళితఘ్నార్ణేందు
 విగళత్సుధాధారాకారం తదిహ వయ మీహేమహి ముహుః ౧౧
 ద్యావాభూమిశివంకరై ర్నవయశః ప్రస్తావసౌవస్తికైః పూర్వాఖర్ష
 తపఃచేళిమఫలై స్సర్వాధిముష్టింధయైః, దీనాధ్యంకరణై ర్భవాయ
 నితరాం వైరాయమానై రలం కర్షిణం ప్రసితం త్వదీయభజనై స్సాన్య
 న్నామకీనం మనః ౧౨ సంసారబంధాయదుఃఖశాంత్యై స ఏవ న స్త్వం
 భగవా నుపాస్యః, భిషక్తమం త్వా భిషజాం శృణోమిత్యుక్తస్య

కం గణసీయం-శి ౧౦ తర్హి బ్రహ్మపదం భవతా మాదరపదం స్యా స్తేత్యాహనేతి-
 అనేనేహముతార్థభాగవిరాగో దర్శితః అగ శ్రవణోత్సుక్యం దర్శయతి కృతీ శంకరగు
 రు ర్భ ధ్యవ్యం కల్యాణాత్మకం నవ్యం నవీనం వచన మకృత తద్విరహాతురచరణరక్ష్య
 నాం చంచూపుటై ర్దళితా త్సుర్ణచంద్రాద్దళితాయా స్సుధాధారాయా ఆకార
 ఇవాకారోయస్య తత్పనః పున ర్వయ మీహేమహి ఇచ్ఛామః ౧౧ ద్యావాభూమ్యా
 శ్శివం సుఖం కుర్వంతీతి తథాతైః నవీనస్యాసాధారణస్య యశసః ప్రస్తావస్య ప్రసంగ
 స్య సౌవస్తికైః స్వస్తివాచకైః స్వస్తీత్యాహేత్యర్థే 'తదాహేతిమాశబ్దాదిభ్యవ్యగ్ర్య'
 ఇత్యనేన తక్ ప్రత్యయః త్సర్వస్య పూర్వార్థితస్యానల్పతపసః పక్ష్యపలై స్సర్వేషా
 మాధీనాం ముష్టింధయై స్సారాకర్షణై స్సర్వే చ త ఆధయశ్చేతి వా దీనానా
 మాధ్యంకరణై ర్భవాయ సంసారాయ నిత్యం వైరాయమానైః వైరం కుర్వద్భిః శబ్ద
 వైరేత్యాదినాకరో త్యర్థకేక్యజ్ త్వదీయభజనై రలంకర్షిణం కర్షణమం ని 'కర్ష
 ణమో లంకర్షిణ'ఇత్యమరః-మదీయం మనః ప్రసితం స్యా త్తథా భూలేష త్వదీ
 యభజనేష తత్పరం స్యాదితి ప్రార్థనా 'ప్రసితోత్సుకాభ్యాం తృతీయాచ' ఇతి
 తృతీయా. ని 'తత్పరే ప్రసితాసక్తా' విత్యమరః - కః ప్రసితో నామ య స్తత్ర
 నిత్యం ప్రతిబద్ధః కుత ఏతత్ సునోతి రయం బద్ధాత్మకే వర్తత ఇతి మహాభా
 వ్యం - అనేన గురుశుక్రాహికరణోత్సుక్యం స్వస్యదర్శితం - శా. ౧౨. నను తర్హి
 యః శశ్చి దేవ గురు స్త్వయా స్వాభీష్టసిద్ధయే సంసేవ్య ఇతిచే త్తత్రాహ. 'భిష
 క్తమం త్వా భిషజాం శృణోమి'తి శ్రుత్యుక్తస్య సదాశివస్య య ఉదితః ఉక్తో
 లవతారో అభూత్ ఉదయం ప్రాప్తో లవతార ఉదితావతారఇతి వా స ఏవత్యం
 వైద్యానాం మధ్యే సజ్జైద్య స్యావతారభూత భగవా న్నోలస్సాకం సంసారబంధ

యో ౭భూ దుదితావతారః ౧౩. ఇత్యుక్తవంతం కృపయా మహాత్మా
వ్యదీపయ తస్మిన్వసనం యథావత్, ప్రాహు ర్మహంతః ప్రధమం వినే
యం తం దేశికేంద్రస్య సనందనాఖ్యమ్ ౧౪ సంసారఘోరజలదే
స్తరణాయ శశ్వత్సంస్యోత్సాహాత్రికీభవన మర్దయ మానమేనమ్, హంతో
త్తమాశ్రమతరీ మధిరోఽప్య పారం నిన్యే నిపాతితకృపారసకే నిపా
తః ౧౫ యేష్యన్యే ౭ముం సేవితుం దేవతాంశా జాతా స్తే ౭పి
ప్రాయ ఏవం విరక్తాః, క్షేత్రే తస్మి న్నేవ శిష్యత్వ మస్య ప్రాచు స్సప
ప్తం లోకరీత్యా ౭పి గంతుమ్ ౧౬ వ్యాఖ్యామాన మనుత్తరాఃపరి
దశచ్ఛంకాకళంకాంకుగా శ్చాత్రావిశ్వపవిత్ర చిత్ర చరితా స్తే
వామదేవాదయః, యస్యైతస్య వినీతలోకతతి ముద్ధర్తుం ధరిత్రీతలం

లక్షణారోగదుఃఖకాంత్యర్థ ముపాస్య ఇత్యర్థః - ఉ ౧౩ ఇత్యుక్తవంతం బ్రాహ్మణ
నూనం మహాత్మా శ్రీశంకరాచార్యః కరుణయా విధివత్ సంన్యసనం వ్యదీపయత్
తం సనందనసంజ్ఞం దేశికేంద్రస్వాధ్యం శిష్యం మహంతః ప్రాహుః ౧౪ తది
ప్తం సమ్యక్ సాధితవా నిత్యాహ సంసారలక్షణస్య ఘోరసముద్రస్య తరణా యా
నారతం సాంయాత్రికీభవన మర్దయమానం పాతవణిక్ త్వం భవేతి యాచమాన
మేనం సనందనం హంత తదానీ మేవోత్తమాశ్రమతరీం సంన్యాసాశ్రమలక్షణాం
నాకా మధిరోఽప్య పారం నీతవాక్ యతో నితరాం శిష్యేషు స్థాపితాయాః కృ
పాయా రస ఏవ కేనిపాతో నాకా దండో యస్య ని 'నాకాదండః క్షేపణీస్యా
దరిత్రం కేనిపాతక' ఇత్యమరః - నిపాతితః కృపారస ఏవ కేనిపాతో యేనేతి వా
౧౫ ఏవం ప్రథమవినేయవృత్తాంతం విస్తరేణాభిధాయేతరేషాం సంక్షేపేణ తమాహ
యేష్యన్యే చిత్సుఖానందగిర్వాదయో దేవతాంశా అముం శ్రీశంకరం సేవితుం యాతా
స్తే ౭పి సనంనవ తస్మాద్యో విరక్తాస్తస్మి న్నవిముక్తక్షేత్రే ఏవ పటమూలస్థమహాదేవ
శిష్యా అపి లోకరీత్యా ౭పి స్పృష్టం శంకరాచార్య శిష్యాఇతి ప్రసిద్ధిం ప్రాప్తు మస్య
శిష్యత్వ మాపుః. * శాలిన్యక్తామృతగోగో౭బ్ధిలోకైః. ౧౬. ఏతదేవ స్ఫుటయతి
వ్యాఖ్యేతి. మాన మేవ వ్యాఖ్యా శిష్యా శ్చ కుకవామదేవాదయో విశ్వస్య పవిత్రం
చ తచ్చిత్రం చ తచ్ఛరితం యేషాం తే ౭నుత్తరా ఉత్తర రహితాః యతః
పరిదశస్తో వినాశం గచ్ఛంత శ్శంకాకళంకానా మంకురా యేభ్య స్తే. * చిత్రం
పటతరో ర్హులే వృద్ధా శిష్యా గురు ద్యువా, గురో స్తు మానం వ్యాఖ్యానం శిష్యా

ప్రాప్తస్యాద్య వినేయతా ముపగతా ధన్యాగ కిలాన్యాదృశాః. ౧౭.
 శేష స్సాధుభి రేవ తోషయతి నృణా శబ్దైః పుమర్థార్థినో వాల్మీకిః
 కవిరాజ ఏష వివిధై రర్థై ర్దుహుః కల్పితైః, వ్యాచప్తే కిలదీర్ఘసూత్ర
 సరణి ర్వాచం చిరా దర్థదాం వ్యాస శృంకరదేశిక స్తు కురుతే సద్యః
 కృతార్థా నహో ౧౮. చక్రితుల్యమహిమాన ముపాసాం చక్రిరే త
 మవిము క్తనివాసాః, వక్రస్పృత్యనుస్పృతా మపి సాధ్వీం చక్రు రాత్త ధిష
 ణాం తదుపాస్త్యాః ౧౯ చండభాను రివ భానుమండలైః పారిజాత
 ఇవ పుష్పజాతితః, వృత్రశత్రు రివ నేత్రవారిజై శ్చాత్రపజ్జీభి రలం
 లలాస సః ౨౦ ఏకదా ఖలు వియత్త్రిపురద్విట్ఫాలలోచనహుతాశన
 భానోః, విస్ఫులింగపదవీం దధతీషు ప్రజ్వలత్ప్రపకాంతశిలాసు ౨౧

రస్య విసీతలోకపంక్తి ముద్ధర్తు మస్మి న్నర్తకాశే ప్రాప్తస్యేదానీం శిష్యతాం ప్రాప్తా
 ధన్యాః కిల యతో ఆన్యాదృశా స్సర్వతో విలక్షణాః శార్దూ. ౧౭. శేషాదిభ్య
 ప్రస్యాధిక్యం వర్ణయతి శేషో నాగ స్సాధుభి శబ్దైరేవ పుమర్థార్థినో నరాణా తోష
 యతి సతు పుమర్థప్రదానేన సద్యః కృతార్థాన్ కురుతే తథా ఏషః కవిరాజో వాల్మీకి
 రపి వితతై రయథార్థై ర్దుహుః కల్పితై రర్థై రేవ నృణా తోషయతి తథా దీర్ఘానూ
 త్రాణాం సరణీ ర్యస్య స వ్యాసోఽపి చిరా దతివిలంబేనార్థం పుమర్థంచ దదాతీతి తాం
 వాచం వ్యాచప్తే శంకరశ్చరీ దేశిక స్తవహో నృ సద్యః కృతార్థాన్ కురుతే. ౧౮.
 విష్ణుతుల్యమహిమానం తం శ్రీ శంకర మవిముక్తే శివే నకదాబ్యనిర్దుక్తే వాసో యేషాం
 తే నేవాం చక్రుః తదుపాసనాయాః ఫలం చ లేఖు రిత్యాహ వక్ర మార్గ మనుస్పృతా
 మపి స్వీయాం బుద్ధిం తస్యోపాసనయా సాధ్వీం కృతవంతః-స్వా. ౧౯. భానుమండలైః
 కిరణమండలైః యథా చండభాను సుసర్య శ్శీభిరే యథా చ పుష్పజాతితః పారి
 జాతః యథాచ నేత్రవారిజై స్సహస్రసంఖ్యాకనేత్రకమరై ర్వృత్రశత్రు రిద్ధిప్ర
 ద్వతో శిష్యపంక్తిభిః శ్రీ శంకరో లలమత్యర్థం లలాస బభాసే తథో. ౨౦. ఆఖేదానీం
 శివసంగమం వర్ణయితుం ప్రస్తాతి. ఏకస్మి న్మాలే ప్రజ్వల త్సుర్యకాంతశిలాసు వియ
 త్త్రిపురద్విషో మహాదేవస్య ఫాలనేత్ర భూతో యోహుతాశనో వహ్ని ప్రస్య భానోః
 కిరణస్య విస్ఫులింగ పదవీం దధతీషు సత్స్విత్యాదిస ప్రవృత్తానాం శంకరో జాన్త వీ మభి
 మయా వితి వ్యవహితేనాన్వయః. స్వా. ౨౧ ఉరుభి ర్దరీదిభి స్సరస్వతుర్నరస్య సము
 ద్ర తూరస్య పృజి ప్రవృరి పుశ్చ సమాలీనా నేకమణిభిః కుట్టిమో నిబద్ధభూమిః. ని. 'కుట్టి

దర్శయత్సురుమరీచిసరస్వత్పూరస్పృజ్యపరమాయని భానౌ, సాధునైక
మణికుట్టిమమూర్ఛద్రశ్శిజాలకశిఖావలపింఛమ్ ౨౦ పంకజావళివిలీన
మరాళే పుష్కరాంత రభిగత్వరమినే, శాఖికోటరశయాభుశకుంతే
శైలకందరశరణ్యమయూరే ౨౩ శంకిరో దివసమధ్యమభాగే పంకజో
త్పలపరాగకషాయామ్, జన్త్వపీ మభియయా సహ శిష్యై రాష్ట్రీకం
విధివ దేష విధిత్సుః ౨౪ సోఽంత్యజం పథి నిరీక్ష్య చతుర్భి ర్భిషణై
శ్వభి రనుద్రుత మారాత్, గచ్ఛ దూర మితితం నిజగాద ప్రత్యు
వాచ చ స శంకర మేనమ్ ౨౫ అద్వితీయ మనవద్య మసంగం సత్య
బోధసుఖరూప మఖండమ్, ఆమనంతి శతశో నిగమాంతా స్తత్ర ఛద
కలనా తవ చిత్రమ్ ౨౬ దండమండితకరా ధృతకుండాః పాటలాభ
వవసనాః పటువాచః, జ్ఞానగంధరహితా గృహసంస్థా స్వంచయంతి కిల

మో శ్రీ నిబద్ధా భూ' రితి హలాయుధ స్తస్మి స్తూర్భతా వ్యాప్తేన రక్షిజాలకేన శిఖా
వలస్య మయూరస్య పింఛం దర్శయతి భానావపరమాయస్యపరస్మి నైస్త్రోజాలికే
సీతి ౨౦. పంకజావళిభు విలీనేభు మరాళేభు హంసేభు సత్సు పుష్కరాంత ర్జలమధ్య
మభిగత్వరే అభిగతవతి మినే మల్నే సతి శాఖినాం పృథ్వాణాం భిద్రేభు శయా
భుభు సమ్యక్ నిద్రాంతుర్వత్సు పక్షుభు సత్సు పర్వతానాం కందరా శరణ్య యస్య
తథాభూలే మయూరే సతి దివస మధ్యమభాస్య వైతాని విశేషాణి. ౨౩. దివస్య
మధ్యమభాగే విధివ దాస్త్రికం విధాతుమిచ్ఛ శిష్యై స్సహ శంకరః పంకజోత్ప
లానాం సరాగేణ కషాయవర్ణాం జన్త్వపీ మభియయా ౨౪. సః శ్రీశంకర
శ్చ చతుర్భిః భీషణై శ్వభి రనుద్రుత మంత్యజంచాండాలం మార్గమధ్యే సమీపే
నిరీక్ష్య దూరంగచ్ఛేతి త మంత్యజం స్పష్ట ముక్తవాక్ సచాంత్యజ ఏనం శంకరం
ప్రత్యువాచ. ౨౫ యదువాచ తదాహ అద్వితీయమితి తత్ర దూరంగచ్ఛేత్సుక్తి
రసంగతా భేదాభావాదిత్యాశయేనాహ 'ఏకమేవాద్వితీయం' 'ఏష ఆత్మాఽపహత
పాస్తా' 'నిరవద్యం నిరంజనం' 'అసంగో హ్యయం భురుష' 'స్వత్యంజ్ఞాన మనంతం
ప్రప్త' 'విజ్ఞాన మానంద' మిత్యాది శతశో వేదాంతా అద్వితీయాదిరూప మాత్మాన
మామనంతి తస్మి న్నాత్మని తవ వేదాంతిలేవైన ప్రసిద్ధస్య భేదకల్పనాస్తీత్యహా
౨౬ త్యాశ్చర్య మిత్యర్థః ౨౬ తథాచ భేదకలనానాం స్వమప్యేవం విధయతి
పంక్తా నివిష్టా సీతి ద్యోతయన్నాహ దండేన పండితాః ఆలంకృతా హస్తా యేషాం లే
ధృతకమండలవః పాటలా ఆభా యేషాం తథాభూతాని వస్త్రాణి యేషాం పటోవ్య
వాహా యేషాం లే జ్ఞానలేఖేనాపి విరహితాః కిల కేచన యతివేదైః గృహసంస్థా

కేచన వేషైః ౨౭ గచ్ఛ దూర మితి దేహ ముతాహా దేహీనం పరి
జహీర్షసి విద్యక్, భిద్యతే ౭న్నమయతో ౭న్నమయం కిం సాక్షిణ శ్వ
యతిపుంగవసాక్షీ ౨౮ బ్రాహ్మణశ్వపచభేదవిచారః ప్రత్యగాత్మని
కథం తవ యుక్తః, బింబితే ౭ంబరమణౌ సురనద్యా మంతరం కిమపి
నాస్తి సురాయామ్ ౨౯ శుచి ర్ద్విజో ౭హం శ్వపచ వ్రజేతి మిథ్యా
గ్రహ స్తే మునివర్య కో ౭యమ్, సంతం శరీరే ష్వశరీర మేక ముపేక్ష్య
పూర్ణం పురుషం పురాణమ్ ౩౦ అచింత్య మవ్యక్త మనంత మాద్యం
విస్తృత్య రూపం విమలం విమోహత్, కళేబరే ౭స్తి స్కరికర్ణలోలా
కృతీన్యహంతా కథ చూవిరాస్తే ౩౧ విద్యా మవాప్యాపి విముక్తి

న్వంచయంతి ౨౭ గచ్ఛ దూర మితి-శరీరం పరిత్యక్తు మిచ్ఛసి ఉతాత్తాన మితి వికల్ప్య
దూషయతి గచ్ఛ దూరమితి విదుష స్తవ నైత దుచిత మితి ధ్వనయ స్సంబోధయతి
హేవిద్వ స్తితి తత్రాద్యం ప్రత్యాహన్నమయా దన్నమయం కిం భిద్యతే నైవ భిద్యత
ఇత్యర్థః. ద్వితీయం ప్రత్యాహ సాక్షిణశ్చ సాక్షీ సహి భిద్యతే త్వ మేతత్ క్షాతుం
యోగ్యోసీ త్యాశయేనాహ హేయతిపుంగవేతి ౨౮. ప్రత్యగాత్మని భేదం దృష్టం
నాని నిరాచక్షే బ్రాహ్మణశ్వపచభేదవిచారః దేహేంద్రియాదిభ్యో ౭నేకేభ్యో జడేభ్య
శ్చ ప్రతిలామ్యేనాంచతితి ప్రత్యక్ సచాసా వాత్తా చ తస్మిన్ తవాద్వైతవాదినః
కథం యుక్తః న కథమపీత్యర్థః యథా గంగాయాం మదిరాయాం చ ప్రతి
బింబితే ౭ంబరమణౌ సూర్యే అంతరం కిమపి నాస్తి తద్వ దిత్యర్థః ౨౯ సన్వాత్సనో
భేదకూన్యత్వే ౭ప్యతివపిత్రస్య బ్రాహ్మణశరీరస్యాతిపాషిషస్యాంత్యజశరీరస్య చ కథ
మభేద ఇతిచే త్రత్రాహ శుచి ర్ద్విజో ౭హం హేశ్వపచ త్వం దూరంగచ్ఛేతి శరీరే
ష్వనేకేష్వప్యేక మశరీరం కాలత్రయే శరీరసంబంధవినిర్దుక్త మతపివ పురాణం పురా
వ్యభిసవం పూర్ణం సదైకరసం పురుషం సంత ముపేక్ష్యాయం మిథ్యాభూత ఆగ్రహ
స్తవ కః నాయం తవోచితో యతో మునిశ్రేష్ఠ స్త్వమిత్యాశయవా నాహ హేముని
వశ్యేతి-ఉపజాతి ౩౦ స్వస్వరూపం విస్తృత్య క్షణభంగురే దేహే ౭హంతా తీతా
వా నుచితేతి బోధయ న్నాహ అచింత్య మతః కేనాపి కరణేన న వ్యజ్యత ఇత్యవ్యక్త
మత నివాసంత మతవివాద్యం యత ఉపాధిమలకూన్యం స్వస్వరూపం మోహ దవిజే
కాద్విస్తృత్య గజకర్ణవ చ్చంచలాకారే ౭స్తి న్నసుఖాయమానే కళేబరే ౭హంభావః
కగ మావిరాస్తే ప్రకటిభవతి వివేకినాం కేనాపి ప్రకారేణాస్యావిర్భావో న యుక్త
ఇత్యర్థః ౩౧. నను యద్యప్యేవం తథా ౭సి లోకసంగ్రహేచ్ఛయేదం మయా క్తమితి

పద్యాం జాగర్తి తుచ్చా జనసంగ్రహేచ్ఛా, అహో మహంతోఽపి
మహేంద్రజాలే మజ్జంతి మాయావివరస్య తస్య 32 ఇత్యుదీర్య
వచనం విరతేఽస్మిం తస్యైవా క్తదనువిప్రతివన్నః, అత్యుదారచరితోఽం
త్యజ మేనం ప్రత్యువాచ స చ విస్మితచేతాః 33 సత్య మేవ భవతా
య దిదానీం ప్రత్యవాది తనుభృత్ప్రేవరైతత్, అంత్యజోఽయ మితి
సంప్రతిబుద్ధిం సంత్యజామి వచసాఽఽత్తవిద స్తే 34. జానతే శ్రుతి
శిరాంస్యపి సర్వే మన్వతే చ విజితేంద్రియవర్గాః, యుంజతే
హృదయ మాత్మని నిత్యం కుర్వతే న ధిషణా మపభేదామ్ 35
భాతి యస్య తు జగద్బుధబుద్ధే స్సర్వ మవ్యనిశ మాత్మతయైవ,
సద్విజో ఽస్తు భవతు శ్వపచో వా వందనీయ ఇతి మే దృఢనిష్ఠా
36. యా చితిః స్ఫురతి విష్ణుముఖే సా పుత్రికావధిషు నైవ సదా

చే తత్రాహ. విముక్తిపద్యాం విముక్తిమార్గభూతాం విద్యాం ప్రాప్యాపి తుచ్చా జనసం
గ్రహేచ్ఛా కిం జాగర్తి అహో అత్యాశ్చర్యం మాయావినాం వరస్య క్రేష్ణస్య తస్య
వరమాత్మనో మహాతీంద్రజాలే భవదాదయో మహంతోఽపి మజ్జంతిత్యర్థః 32 ఏవ
మంత్యజవచన ముదావృత్య శంకరవాక్య ముదాహర్తు మాహ ఇతి వచన ముక్త్యాఽస్మి
న్నంత్యజే విరామంగలే సతి తతః పశ్యా ద్విప్రతివన్నో ఽయ మంత్యజో భవతి నభ
వతీతి విప్రతివన్న స్సత్యవచనో అత్యుదారచరితో విస్మితచిత్త స్సచ శ్రీశంకర విన
మంత్యజం ప్రత్యువాచ-స్వా. 33 యదువాచ తదాహ సత్య మితి సత్య మంత్య
జః కింతు దేహభృత్ప్రేవర ఇతి సూచనాయ సంబోధనం. 34. భేదకూన్య బుద్ధే
రతిదుర్లభత్వా న్నతో ఽభ్యుపలంభనీయ ఇత్యాశయేనాహ సర్వే ఽనేకే శ్రుతిశి
రాంసి శ్రవణేన జానంతి తథా ఽనేకే విజితేంద్రియవర్గాః తాని మన్వతే చ
మననం కుర్వంతి తథాంతఃకరణ మాత్మని నిత్యం యుంజతే నిదిధ్యానసం కుర్వంతి
తథాఽపి ప్రతిబంధకసద్భావా ద్భేదకూన్యాం బుద్ధిం కేఽపి నకుర్వంతిత్యర్థః.
35. నను తివత్వశ్యేషాం వార్తా తవ బుద్ధి రపభేదాన్తి నవేత్యాశంక్యాహ మపభే
దబుద్ధి రిత్యుత్తర మనుచితం మన్యమానో 'నమో వయం బ్రహ్మిషాయవర్ష' ఇతి
యాజ్ఞవల్క్యైశ్చ మనుస్మత్య వ్యాజేన సమాధత్తే యస్యతు దృఢబుద్ధే స్సర్వ
మపి జగత్సదైవా ఽఽత్మా వ్యతిరిక్తం భాతి న బ్రహ్మణో ఽస్తు శ్వపచోవా
భవతు వందనీయ ఇతి మమ దృఢా నిష్ఠా 36. న కేవలం వందనీయ ఏవ కిం
త్వేహం నిధ స్సమ్యక్ జ్ఞానవాక్ సాక్షాత్ నమ గురురేవేత్యాహ విష్ణుశివాదౌ యా

౭హమ్, నైవ దృశ్య మితి యస్య మనీషా పుల్కసో భవతు వా స
 గురు ర్థే. 32 యత్ర యత్ర చ భవే దిహ బోధ స్తత్తదర్థసమవేక్షణ
 కాలే, బోధమాత్ర మవశిష్ట మహం త ద్యస్య ధీ రితి గురు స్స నరో
 మే ౩౩ భాషమాణ ఇతి తేన కలావా నేష నైక్షత తమంత్యజ
 మగ్రే, ధూర్జటిం తు సముదైక్షత సూచి స్ఫూర్జదైందవకలం సహ
 వేదైః 34 భయేన భక్త్యా వినయేన భృత్యా యుక్త స్సహర్షేణ చ
 విస్తయేన, తుష్టావ శిష్టానుమత స్తవై స్తం దృష్ట్వా దృశో ర్గోచర
 మప్యమూర్తిమ్ ౪౦ దాస స్తే ౭హం దేహదృష్ట్వా స్తి శంభో
 జాత స్తే ౭ంశో జీవదృష్ట్వా త్రిదృష్టే, సర్వస్యాత్మ న్నాత్మదృష్ట్వా త్వ
 చితి శ్చేతనం స్ఫురతి నైవ పుత్రికా వతంగికా తదవధిషు జంతుషు స్ఫురతి నైవ
 కాలత్రయే ౭వ్యసం దృశ్యం తు నైవాస్తీతి యస్య మనీషా స చాండాలో వా
 భవతు తథా ౭పి మమ గురుః 32 కిం బహునా తత్సవిత్సర్వో ౭పి మమ గురు
 రిత్యాహ ఆస్తిక్ లోకే తత్తద్విషయానుభవకాలే యత్ర యత్ర విషయే జ్ఞానం భవే
 తత్సర్వం మిథ్యాభూతం సర్వోపాధిబాధేనావశిష్టం జ్ఞానమాత్ర మహ మేవ న
 మత్తః కిమపి వ్యతిరిక్త మస్తీతి యస్య ఋద్ధి స్స యః కశ్చి దపి నరో మమగురుః ఏతేన
 గచ్ఛదూర మితి మనూ దేహాగ్నిర్నయా నోక్తం నాప్యాత్మజహీర్నయా ౭పితు ఉభ
 యతాదాత్మ్యాధ్యాసవజ్జహీర్నయా స చ తవ నాస్తి చేత్త్వర్తి త్వ మపి మమగురురే
 వేత్యాక్షేపా ౭పి పరిహృతో వేదితవ్యః. 3౩ ఏవం నిర్వ్యతికం భాషమాణ స్త్యక్తాం .
 త్యజవిగ్రహం ప్రకటితస్వస్వరూపం మహాదేవం దదర్శేత్పాహేత్యేవం ప్రకారేణ
 తేన సహ భాషమాణ ఏష శ్రీశంకరః త మంత్యజ మగ్రే న దదర్శ కింతు మాతౌ
 శిరసి స్ఫురంతీ చంద్రకలా యస్య తం చతుర్భి ర్వేదై స్సహితం ధూర్జటిం మహాదేవం
 సందృష్టవాక్ నను శ్రీశంకరా దన్యస్య శివస్యాభావా త్కథ మేవ ముచ్యత ఇతిచే
 త్తత్రాహ కలావాక్ జ్ఞానకలావతారస్య శంకరస్యావతారపురుషేన సహ వ్యాసస్య
 విష్ణునేవ సువాదాదికం సంభవత్యేవేతిభావః 34 దృష్ట్వా యథాభూతో యత్కృ
 తవాక్ తదాహ - తం దృష్ట్వా భయేన భక్త్యా వినయేన ధైర్యేణ హర్షేణ విస్తయేన
 చ యుక్త శిష్టానుమత శ్రీశంకరో నేత్రయో ద్విషయ మప్తా భూమ్యాద్యా మూర్త
 యో యస్యతం మహాదేవం స్తవై స్తుష్టావ ఉపజాలిపుత్రమ్. ౪౦. దేహదృష్ట్వా తవ
 దాసో ౭హ మస్మి యత శ్శం సుఖం భవత్యస్తాదితి శంభు ర్త్వ మేవ స్వామిత్యగుణ
 యుక్తఇతి సూచయ న్నాహశంభోఇతి - జీవదృష్ట్వా ౭హం తవాంశో జాతః నన్య

మేవేత్యేవం మే ధీ ర్నిశ్చితా సర్వశాస్త్రైః రం యదాలోకా దంత
 ర్భూమి రపి చ లోకో వితిమిరో న మంజూషా యస్య త్రిజగతి న
 శాణో న చ ఖనిః, యతంతే చై కాంతం రహసి యతయో యత్ప్రణ
 యి నో నమ స్తస్మై స్వస్మై నిఖలనిగమోత్తం మణయే. ౪౨ అహో
 శాస్త్రం శాస్త్రా త్కి మిహ యది న శ్రీగురుకృపా చితాసా కిం కుర్యా
 న్నను యది న బోధస్య విభవః, కిమాలంబ శ్చాసా న యది పర
 తత్త్వం మమ తథా నమ స్వస్మై తస్మై యదవధి రిహాశ్చర్యధిషణా ౪౩
 ఇత్యుదారవచనై ర్భగవంతం సంస్తువంత మథ చ ప్రణవంతమ్, బాష్ప

తథం నిరవయవస్య మమాం శ స్తవమితిచే ద్యథా సర్వేంద్రియశూన్యస్యాపి తవసూ
 ర్యచంద్రవహ్నిలతణ్త్రినేత్ర విగ్రహవత్త్వం తథా మాయయా తవాంశస్యాపి సంభ
 వాదిత్యాశయేన సంబోధయతి త్రిదృష్టభి - శుద్ధాత్మదృష్ట్యా తు త్వమేవ త్వ దనన్య
 ఏవాహం తత్త్వమస్యాదిశ్రుతేః తత్ర యోగ్యం సంబోధనం సర్వస్యాత్మస్థితీత్యేవం
 ప్రకారేణ సర్వశాస్త్రై ర్దే ఖుద్ధి ర్నిశ్చయం ప్రాప్తా శాణి రం ప్రసిద్ధశిరోభూ
 షణమణితో వ్యతిరేకం దర్శయన్ స్వాభిన్నం శివం నమస్కరోతి - యదితి - ప్రసి
 ద్ధస్య తాదృశమణే రాలోకా ద్భూమిరేవ లోకో వితిమిరో మంజూషాపేటాశాణో
 నికషః ఖనిశ్చ యతిభి రప్తార్థవా ప్రసిద్ధస్య మణేః ప్రసిద్ధా ఆతపితస్తా దత్యుత్కృ
 ప్తాయ తస్మై తత్పదలక్ష్యాయ నిఖలనిగమశిరోభూషణమణయే స్వస్మై త్వంపదలక్ష్య
 భిన్నాయ నమః ప్రవీక్ష్యావో ఒస్తు యస్య ప్రకాశా దనర్భూమి రపి చ లోకో వితి
 మిరో 'యస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతీ'తి శ్రుతేః త్రిజగతి యస్య మంజూషా
 నాస్తి నాపి శాణో నాపి ఖనిః యత్ప్రణయి నో యస్తి స్థితిమంత శ్చ యతయో
 రహస్యేకాంతే భృశం యతంతే తస్మై ఇత్యర్థః శి ౪౨ గురుకృపయా శాస్త్రాల్ల
 భ్యస్య తత్త్వజ్ఞానస్థాలంబన మఖండైకరసం స్వతత్త్వం నమస్యతి అహో
 శాస్త్రం పరమతత్త్వబోధకత్వా ద్ధన్యతమం యద్యప్యేవంవిధం శాస్త్రం తథా ఒపి
 యది శ్రీగురుకృపా ఒస్తి లోకే శిష్యే వా న స్యా త్త్వి శాస్త్రా త్కిం న కిమ
 పీత్యర్థః చితా సంచితా సంపాదితా సా గురుకృపా కింకుర్యాత్ కింఫలం దాస్యతి
 యది తత్త్వజ్ఞానస్య విశేషోద్భవో నాస్తి బోధా సుతాద్య సాఒపి నిష్పవై
 వేత్యర్థః తథాఒసా బోధ శ్చ కిమాలంబ ఆలంబన శూన్య ఏవ యది మమ
 పరతత్త్వం న స్యా త్త్వా తత్త్వజ్ఞానాలంబనభూతాయ పరతత్త్వాయ స్వాభి
 న్నాయ తస్మై పరమాత్మనే నమః తథేత్యస్య తస్మా దిత్యర్థో వా ఇహ ఇక త్యా
 శ్చర్యబుద్ధి ర్భుత్పర్యంతా యస్తా త్పర ఆశ్చర్యబుద్ధివిషయో నాస్తిత్యర్థః. ౪౩.
 ఏవం స్తువంతం శ్రీశంకరం ప్రతి మహాదేవో యదుక్తవాం స్తద్దర్శయితు మాహ

పూర్ణనయనం మునివర్యం శంకరం స బహుమాన మువాచ ౪౪.
అస్మదాదివదనీ మభజ స్త్వం శోధితా తవ తపోధననిష్ఠా, బాదరా
యణ ఇవ త్వమపి స్యా స్ఫుద్వరేణ్య మదనుగ్రహపాత్రమ్ ౪౫
సంవిభజ్య సకలశ్రుతిజాలం బ్రహ్మసూత్ర మకరో దనుశిష్టః, యత్ర
కాణాభజసాంఖ్య పురోగా ణ్యుద్భృతాని కుమణాని సమూలమ్ ౪౬.
తత్ర మూఘతయః కలిదోషా ద్వివ్రతేదవచనోద్వలితాని, భాష్య
కాణ్యరచయక్ బహుబుద్ధ ర్హూష్యతా ముపగతాని చక్రేశ్చిత్ ౪౭

తద్భవా నిద్దితవేగశిఖార్థ స్తాని దుర్మతిమతాని నిరస్య, సూత్ర భాష్య
మధునా విదధాతు శ్రుత్యుపోద్బలితయు క్త్యనియుక్తమ్ ౪౮ ఏత దేవ
విబుధై రపి సేంద్రై రర్చనీయ మనవద్య ముదారమ్, తావకం కమల

ఇతీతి స్వా. ౪౪ యదువాచ తదాహ - అస్తదాదీతి - అభజః ప్రాక్షవా నసి హే
సతాం మధ్యే శ్రేష్ఠ వ్యాస ఇవ త్వమపి మదనుగ్రహపాత్రం స్యా ఇత్యాశీర్వాదః
౪౫ సూత్రభాష్యరచనే నియోక్త ముపక్రమతే అనుశిష్ట స్సమ్యక్ శిక్షితః అను
వచ్ఛాత్ శిష్టా యస్తా దితి వా సర్వశిష్టాగ్రణీ శ్రేష్ఠవ్యాసో వేదకదంబం సమ్య గ్విభజ్య
బ్రహ్మఖండైకరసం సూచ్యతే యేన త త్రథా. * 'అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానా' 'జన్మాద్యస్య
యతః' 'కాస్త్రయోనిత్వాత్' 'తత్తుననున్వయా' దిత్వేవ మాదిరూప మకరో శిష్టో
ఽను వచ్ఛా దకరో దితివా యత్ర బ్రహ్మసూత్రే కాణాదసాంఖ్యపాతంజలప్రభృ
తీని మతాని సమూల మున్మూలితాని తత్రేతివరేణాన్వయః ౪౬ తత్ర బ్రహ్మ
సూత్రే మూఘతయః కలిదోషా ద్వాభ్యాం త్రిభిర్వా వేదవచనై రుద్బలితాని ఉప
కృతాని భాష్యకాణి కుత్పితభాష్యాణి అరచయక్ కృతవంతః క్రేశ్చిత్ బహు బుద్ధం
జ్ఞాతం యై స్తై ర్హూష్యతాం చోపగతాని. ౪౭ త త్రస్తా ద్విదితో వేదాంతానామర్థో
యేన తథా ధూతో భవాక్ తాని కుబుద్ధీనాం మతాని నిరస్య సూత్రభాష్యం విదధా
తు విధౌ లోట్ భాష్యలక్షణంతు * సూత్రార్థో వర్ణ్యతే యత్ర వాక్యై స్సూత్రా
నుకారిభిః, స్వవదాని చ వర్ణ్యంతే భాష్యం భాష్యవిదో విదు రితి సాగరాదివర్ణ
నస్య భాష్యత్వవ్యాప్యత్వయే సూత్రమిత్యుక్తం వార్తికస్య తత్త్వనిరాసాయ సూత్రాను
కారిభి రితి వృత్తే స్తత్త్వవ్యాప్యత్వార్థ ముక్తం స్వవదానీతి ఇతరభాష్యేభ్య ఉత్కృ
ష్టతా బోధనాయ విశిషిష్ట సమగ్ర శ్రుతిభి రుద్బలితాభి ర్యుక్తిభి రాసమంతా ద్యుక్తం.
౪౮ నను మయా క్రియమాణం భాష్య మపి కేహంచి దనాదరాస్తుదం స్యా చే
త్తర్హి కిమర్థం కర్తవ్య మితిచే త్రత్రాహ ఏతదేవ తావకం భాష్య మింద్రసహితై
ర్దేవైరభ్యర్చనీయం భవిష్యతి ఆపికథా న్ననుష్ఠై రర్చనీయం భవిష్యతీతి కిమ వక్తవ్యం

యోనిసభాయా మవ్యవాప్యతి వరాం వరివస్వామ్. ౪౯. భాస్కరా
భివగ్గుప్తపురోగాన్ నీలకంఠగురుమండనముఖ్యాన్, పండితా నథ
విజిత్య జగత్త్వాం ఖ్యాపయాద్వయమతే పరతత్త్వం ౫౦ మోహ
సంతమసవాసరనాథాం స్తత్రతత్ర వినివేశ్య వినేయాన్, పాల
నాయ పరతత్త్వసరణ్యా మ్మా మువైష్యసి తతగి కృతకృత్యః ౫౧
ఏవ మేన మనుగృహ్య కృపావా నాగమై స్సహ శివో ౨౦తరధత్త,
విస్తితేన మనసా సహ శిష్యై శృంకరో ౨౨ సురసింధు మయాసీత్ ౫౨
సన్నివృత్య విధి మాహ్నిక మీశం ధ్యాయతో గురు మథాఖిల
భాష్యమ్, కర్తు ముద్యత మభూ ద్ధుణసింధో ర్థానసం నిఖిలలోక
హితాయ ౫౩ కర్తృత్వశక్తి మధిగమ్య స విశ్వనాథా త్కాశీపురా
న్నిరగమత్త్వవికాసభాజః, ప్రీత స్సరోజముకుళా దివ చంచరీకం నిర్భం
ధత స్సుఖ మవాప యథా ద్విజేంద్రః ౫౪ అద్వైతదర్శనవిదాం భువి

యతో నిర్దోష ముదారం చ న కేవలం నేంద్రై ర్దేవై రేవార్చనీయం భవిష్యత్కవిత
చతుర్ముఖసభాయా మపి శ్రేష్ఠం పూజాం ప్రాప్యతీత్యర్థః ౪౯. కించ భాస్కరో
భేదాభేదవాదీ అభివగ్గుప్తః కాక్తో నీలకంఠో భేదవాదీ శైవః గురుః ప్రభాకరో
మరదనమిత్రో భాట్టమతానుయాయావితవాదీ స్పండితా నథ భాష్యకరణానంతరం
విజిత్య పృథివ్యా మద్వయమతే పరతత్త్వం ఖ్యాపయాద్వయబుద్ధే ఇతి సంబోధనం
వా. ౫౦. కించ మోహలక్షణసంతమసభానున్ శిష్యాన్ తస్మిన్ తస్మిన్దేవే పరత
త్త్వసరణ్యా పాలనాయ సంస్థాప్య తదనంతరం కృత మవతారకృత్యం యేన సమా
మువైష్యసి ౫౧. ఏవ మేనం శ్రీశంకర మనుగృహ్య కృపావాన్ శివో వేదై స్సహం
తర్థాన మగాత్ శంకరో ౨౨ విస్తయయుక్తేన మనసా శిష్యై స్సహ స్వర్ణదీపం గంగా
ప్రత్యగచ్ఛత్. ౫౨ అన్వికవిధిం సన్నివృత్య గురు మీశం మహాదేవం ధ్యాయతో
గుణసముద్రస్య శ్రీశంకరస్య మానసం సర్వలోకహితాయ సమ్యగుద్యత . ముద్యుక్త
మథాత్ ౫౩ సవిశ్వనాథా త్కర్తృత్వశక్తిం ప్రాప్య ప్రీతస్సన్ అవికాసభాజః
కాశీపురాన్నిరగమత్ చంచరీకనిర్భంధతో గంధలుబ్ధభ్రమరనిర్భంధనరూపా త్సరోజ
ముకుళా దివేతి శ్రాష్టోపమా యథా పక్షిణా మింద్రో హంసో నిర్గత్య సుఖమవాప్నోతి
తథా ౨యం బ్రహ్మజేంద్ర స్సుఖం ప్రాప ప్రత్యవయవ ముపమావాచకోపాదానా
దశకైవేయ మావమా - వ. ౫౪. భువి అద్వైతకాస్త్రవిదాం సార్వభౌమా యో
శ్చత్రవర్తీ ఏవ శ్రీశంకరో గచ్ఛతీత్యతశ్చంద్రమిబాత్తకం శ్వేతచ్ఛత్ర మస్తాచతే

సార్వభౌమో యాత్యేష ఇత్యుడుపబింబసితాతపత్రమ్, అస్తాచలే
వహతి చారు పురః ప్రకాశవ్యాజేన చామర మథాదివ దిక్కు
కాంతా ౫౫ శాంతాం దిశం దేవన్మణాం విహాయ నాన్యా ది గన్తై
సమరోచతాదా, తత్రత్యతీర్థాని నిషేవమాణో గంతుం మనోఽథా
ద్బదరీం క్రమాత్సః ౫౬. తేనాన్వవర్తి మహతా క్వచి దుష్టశాలీ శీ
తం క్వచిత్క్వచి ద్బృజ క్వచి దప్యరాశమ్, ఉత్కంటకం క్వచి దకంట
కవ త్క్వచిచ్ఛ తద్వర్త మూర్ఖజనచిత్త మివావ్యవస్థమ్ ౫౭ అత్యాన
మక్రియ మపవ్యయ మీక్షితాపి పాంధై స్సమం విచలితః పథి లోక
రీత్యా, ఆద త్ఫలాని మధురాణ్యపిబ త్ప్రయాంసి ప్రాయా దుపానిశ
దశేత తథోదతిష్ఠత్ ౫౮ తేన వ్యనీయత తదా పదవీ దవీయ స్యా
సాదితా చ బదరీ వనపుణ్యభూమిః, గౌరీగురుస్రవదమందఝరీపరీతా
ఖేల త్సురీయుతదరీ పరిభాతి యన్యామ్. ౫౯. స ద్వాదశే వయసి

వహతి సతి పురః ప్రకాశవ్యాజేన దిక్కు కాంతాదిగ్లక్షణాశోభనాకాంతాచామరం
వృథా దివ పారాంతరే సుఖేన దిక్ వృథా దితి వ్యాఖ్యేయం ౫౫. దేవనరాణాం
కాంతా ముత్తరాం దిశం వహాయాన్యా ది గన్తై సాక్షా న్న సమరోచత. * ఉదీచ
ఉత్సృజత్యేషా వై దేవమచుష్మణాగ్ం శాంతాదిగిత్తుతేః తస్మా త్తత్రత్యతీర్థాని
నిషేవమాణః క్రమా ద్బదరీం గంతుం స మనో ఽథాత్ ఇంద్రవజ్రా ౫౬ క్వచి
దుష్టశాలి క్వచిత్ శీతం క్వచి ద్బృజ క్వచి త్కుటిలం ని 'అరాళం కుటిలే నర్జరనే
సమదదంతినీ' తి మేదిసి. క్వచిత్ ఉర్ధ్వముఖకంటకయుక్తం క్వచి చ్చ కంటకవిని
ర్ముక్తం మూర్ఖజనచిత్తవత్ వ్యవస్థావర్జితం వర్ష పంథా న్నేన మహతాఽన్వవర్తి అసు
సృతం - వ. ౫౭. అక్రియ మవ్యయ మాత్తాన మీక్షితా ఽపి పాంధై స్సహ విచలి
తస్యక్ మార్గే లోకరీత్యా మధురాణి ఫలాని ఆదత్ భక్షణార్థ స్వాదధాతో ల్లజి
'ఆద స్సర్వేషా' మిత్యపృక్తసార్వభౌమకన్యాడాగ మేరూపం మధురాణి జలాని అపిబత్
ప్రాయూత్ గమనం కృతవాక్ ఉపావిశ దుపవిష్టవాక్ అశేత శయనః కృతవాక్
తథోదతిష్ఠత్ ఉత్థానం కృతవా నిత్యర్థః ౫౮ దవీయసీ పదవీ తేన వ్యనీయత
సుదూరం వర్జాలిక్రాంతవాక్ వనపుణ్యభూమి ర్బదరీ ఆసాదితాచ గౌరీగురో ర్హిమా
లయా త్సప్రసరిభీ రమందఝరీభి ర్వాస్తిప్తా యన్యాం బదర్యాం ఖేలంతీభి స్సురాం
'గనాభి ద్యుక్తా దరీ పరిభాతి ౫౯ స శ్రీశంకరో ద్వాదశే వయసి తత్ర బదర్యాం
సమాధినిష్ఠైః పథ్యైః 'తుత్పిపాసే జరామృత్యా శోక మోహా వదూర్చయ' ఇత్యుక్తమ

తత్ర సమాధినిష్ఠైః ర్భ్రష్టాద్విభిః శ్రుతిశిరో బహుధా విచార్య, షడ్భి
శ్చ సప్తభి రథో నవభిశ్చ ఖన్నై ర్భవ్యం గభీర మధురం ఫణతిస్త
భాష్యమ్. ౬౦ కరతలకలితాద్యయాత్త తత్త్వం ఊషితదురంత
చిరంతనప్రమోహమ్, ఉపచిత ముదితోద్దితై ర్గుణౌఘై రుపని
షదా మయ ముజ్జహార భాష్యమ్ ౬౧ తతో మహాభారతసార
భూతా స్సవ్యాకరో ద్భాగవతీ శ్చ గీతాః, సనత్సు జాతీయ
మసత్సుదూరం తతో నృసింహస్య చ తాపనీయమ్ ౬౨ గ్రంథా
న సంఖ్యాం స్తదనూపదేశసహస్రికాదీన్ వ్యదధా త్సుధీడ్యః, శ్రు
త్వా ౭ర్థవిద్యా నవివేకపాశా న్ముక్తా విరక్తా యతయో భవంతి
౬౩. శ్రీశంకరాచార్య రవా పుదేత్య ప్రకాశమానే కుమలి

దూర్భి ప్రథా త్వక్ చర్తమాంసాన్ధిమేదోమజ్జారేతోభి స్సప్తధాతుభిః పంచజ్ఞానేంద్రి
యాణి చత్వార్థ్యంతఃకరణానీతి నవభి శ్చ జ్ఞానేంద్రియ పంచకం కర్తేంద్రియపంచకం
ప్రాణపంచక మంతః కరణచతుష్టయం సగుణభూతపంచకం ప్రకృత్యప్తకంవా ౭విద్యా
కామః కర్తో పాసనాచేతి నవభి రితివా ద్వాదై ర్వా నవభి ర్యే ఖన్నానై ర్భ్రష్టాద్విభి
ర్వేదాంతం బహుధా విచార్య భవ్యం శుభం గంభీరం చ తన్నధురం చ సూత్ర భాష్యం
ఫణతిస్త షడ్భి శ్చ సప్తభి రథో నవభి శ్చ ఖన్నై ర్భవ్యం యోగ్య మితి వా. ని
'భవ్యం శుభే చ సత్యేచ యోగ్య భావిని చ త్రిప్సి'తిమేదినీ ౬౦. 'ఉపనిషదా
మపి భాష్యం కృతవానిత్యాహ కరతలే కలితం ప్రకాశిత మాత్మతత్త్వం యేన
ఊషితో దురంత శ్చిరంతనో ౭నాదిభూతో మోహో యేన ఉదయం ప్రాప్తై
రుక్త గుణౌఘై రుపచితం యుక్తం - దేహాభిమానాదిదుఃఖాని నిశ్చయేన నిషా
దయతి విసారయతి శిథిలయతి పరంచ బ్రహ్మ ప్రత్యగాత్మత్వేన నితరాం గమ
యతి సర్వాసర్థమూల భూతా మవిద్యా మత్యంత మవసాదయత్యుష్ణులయతీత్యుప
నిష ద్భ్రష్టావిద్యా తత్ప్రతిపాదకానాం ఈశకేనకరప్రశ్నముండక మాంధూక్య
తైత్తిరీయైకరేయ ఛాండోగ్యబృహదారణ్యాఖ్యానాం వేదాంతానాం భాష్య ముజ్జ
హార కృతవాక్. పు ౬౧. తత స్తదనంతరం మహాభారతస్య నిఖిలవేదార్థప్రకాశ
కస్య సారభూతాః భగవద్గీతా స్సవ్యాఖ్యాతవాక్ తతో భారతస్థ సనత్సుజాతీయ
మసత్సం సుదూర మలభ్యం తతశ్చోత్తరనృసింహతాపనీయం వ్యాకరోత్ - ఉపహతి
౬౨. తనను తతః పశ్యా దుపదేశసహస్రికాదీ నసంఖ్యాతాన్ గ్రంథాన్ సుధీభి
స్తుత్వః పరమార్థజ్ఞ శ్రీశంకరో వ్యదధాత్ యాన్ గ్రంథాన్ శ్రుత్వా
విరక్తా యతయో ౭వివేకపాశా న్ముక్తా భవంతి, ౬౩ శ్రీశంకరాచార్యసూర్య ఉద

ప్రణీతాః, వ్యాఖ్యాంధకారాః ప్రళయం సమీయు ద్దుర్వాదిచంద్ర
ప్రభయాఽవియుక్తాః ౬౪. అథ ప్రతీందు ర్విధివ ద్వినేయా నధ్యాప
యామాస సనై జభాష్యమ్, తర్కైః పరేషాం తరుణై ర్వివస్య స్తరీచిభి
స్సింధువ దప్రశోష్యమ్ ౬౫. నిజశిష్యహృదబ్జభాస్వతో గురువర్యస్య
సనందనాదయః, శమపూర్వ గుణైః శతశ్రువ న్కృతీచి చ్చిష్యగణేషు
ముఖ్యతామ్ ౬౬ స నితరా మితరాశ్రవతో లస న్నియమ మద్భుత
మాప్య సనందనః, శ్రుతనిజశ్రుతికో ఽప్యభవ త్పునః పిపరిషు ర్గహ
నార్థవివిత్సయా ౬౭ అద్వంద్వభక్తి మముమాత్మపదారవిందద్వంద్వే
నితాంతదయమానమనా ముసీంద్రః, అమ్నాయశేఖరరహస్యనిధాన
కోశ మాత్మీయకోశ మఖిలం త్రి రపారయ త్రమ్ ౬౮ ఈర్ష్యా
భరాకులహృదా మితరాశ్రవాణాం ప్రఖ్యాపయ న్ననుపమా మద
సీయభక్తిమ్, అభ్రాపగాపరతటస్థ మముం కదాచి దాకారయ న్నిగ

యం ప్రాప్య ప్రకాశమానే సతి దుర్వాది చంద్రప్రభయా అవియుక్తా స్సహితాః
కుబుద్ధిభిః ప్రణీతా వ్యాఖ్యాంధకారాః సమ్యక్ లయం ప్రాప్తుః ౬౪ అథానంత
రం పరేషాం వాదినాం తర్కైః స్తరుణైః సూర్యకిరణైః సముద్రవత్ శోషయితు మశ
క్యం స్వీయం భాష్యం సప్రతీందు ర్విధివ చ్చిష్యా నధ్యాపయామాస ౬౫ నిజ
శిష్యహృదయకమలభానో ద్గురువర్యస్య శిష్యగణేషు ముఖ్యతాం కేచిత్ సనందనా
దయ శృమాదిగుణైః రతశ్రువత్ అభ్యస్తవంతః - వియోగినీ ౬౬ స సనందన
ఇతరాశ్రవతో ఇతరేభ్య ఆశ్రవేభ్యో వచనస్థితేభ్యో వ్యిష్టేభ్యః ని 'ఆశ్రవో ౭౦గీ
కృతా క్లేశే నాన్యవద్వచనస్థిత' ఇతిమేదినీ-నితరాం లసన్ సన్ శ్రుతా నిజశ్రుతి
స్వవేదో యేన స తథా విధో ౭౦ గహనార్థస్య విజ్ఞానేచ్ఛయా ౭౧ద్భుతం నియమం
ప్రాప్య పునః పరనేచ్ఛ రభవత్ ఇతరాశ్రవతో ౭౨ద్భుతం లసంతం నియమ మాప్యే
తివా - ద్రుతవిలంబితంవృత్తం ౬౭. ఆత్మపదారవిందయ్యుగళే ౭౮ద్వంద్వారాగద్వేషా
దిద్వంద్వవిరుద్ధక్తా భక్తి ర్యస్య త మముం సనందనం నితాంత మత్యంతం దయమానం
దయాంకుర్వాణం మనో యస్య స ముసీంద్రః వేదాంతరహస్యస్యనిధానం స్థాపనం తస్య
కోశం పాత్ర మాత్మీయగ్రంథం సర్వం త్రిరపారయత్ త్రి వారం పారితవాక్ -వ ౬౮
ఈర్ష్యాభరణాకులం హృదయం యేషా మితరాశ్రవాణాం సతాం మధ్యే వాఽనుపమా
మమువ్య సనందనస్య భక్తిం ప్రఖ్యాపయ న్నభ్రాపగా ఆకాశనదీగంగా ని. 'అభ్రా
మేఘే చ గగనే ధాతుభేదే చ కాంచన' ఇతిమేదినీ-తస్యోః పరతటస్థ మముం సనంద

మశేఖరదేశికేంద్రః ౬౯. సంతారికా ౭నవధిసంస్కృతినాగరస్య కిం
తారయే న్ను సరితం గురుపాదభక్తిః, ఇత్యంజనా ప్రవిశత స్సలిలం
ద్యుసింధుః పద్మాన్యదంచయతి తస్య పదే పదే స్త ౭౦ పాదోరు
హేషు వినివేశ్య పదం క్రమేణ ప్రాప్తోపకంఠ మమ మప్రతిమాన
భక్తిమ్, ఆనందవిస్తయనిరంతనిరంతరో ౭సా వాల్మీష్య పద్మపద నామ
పదం వ్యతానీత్. ౭౧ తం పాతయంత మనవద్యత మాత్మవిద్యాం
యే తు స్థితా సుదసి తత్త్వవిదాం సగర్వాః, ఆచిక్షిపుః కుమతపాశు

సం కదాచి ద్వేదాంతదేశికేంద్ర ఆహూతవాక్. ౬౯. ఆనవధిసంసారసాగరస్య
సంతారికా గురుచరణభక్తిః నదీం కిం న సంతారయే దపితు తారయే దేవేతి విచార్య
శ్రీమ్రు మేవ జలం ప్రవిశత స్తస్య గురుభక్తస్య పదేపదే గంగావద్దాని ఉదంచయతి
స్తోజ్జ్ఞంభయామాన. ౭౦. జలరుహేషు క్రమేణ పదం వినివేశ్య ప్రాప్తసమీపం
తమము మనుపమభక్తిం ఆనందవిస్తయాభ్యాం నిరంతరనిరంతరో ౭త్యంతం పరిత్రాణో
౭సా వాలింగ్య పద్మపాదేతి నామ పదం వ్యతానీ ద్విస్తారితవాక్. ౭౧ ఆనవద్య
తమా మాత్మవిద్యాం పాతయంత తం శ్రీశంకరం తత్త్వవిదాం సదసి యేతు కేచి త్స
గర్వాః కుమలే పాశుపలే ౭భిమానో యేషాం వివేకలక్షణస్య వృక్షస్యాగ్రే దావాగ్ని
వ దాచరంతః స్థితాస్తే చిక్షిపు రాక్షసాన్ కృతపన్తః తథాహి కార్యకారణయోగ
విధి దుఃఖాంతాః పంచపదార్థాః పశుపతిరీశ్వరేణ మోక్షయోపదిష్టాః తత్ర కార్యం
మహదాదికారణం ప్రధానం యోగ స్సమాధిః విధి స్త్రివణస్నానాదిః దుఃఖాన్తో
మోక్షః ప్రధాన ముపాదానకారణం పశుపతి రీశ్వరో నిమిత్తకారణం * 'స ఈక్షాం
చక్రే స ప్రాణ మస్పృశలే' ల్యాదిశ్రుతిషు ఈక్షాత్కార్యకర్తృత్వశ్రవణాదీక్షా
త్కార్యకత్వం నిమిత్తకారణేష్వేవకులాలాదిషు దృష్టం అనేకకారణ త్రూర్వికాయా శ్చ
క్రియాయాః ఫలసిద్ధి ర్లోకే దృష్టా స చ న్యాయ ఆదికర్తృత్వసి సంక్రామయితుం
యుక్తః కించ యథేశ్వరాణాం రాజవైభవస్యతాదీనాం నిమిత్తకారణత్వ మేవ కేవలం
ప్రతీయలే తద్వ త్వరమేశ్వరస్యాపి నిమిత్తకారణత్వ మేవ కించ సావయవ మచేత
న మణ్డప మిదం జగల్లక్షణం నానేవలక్షణం బ్రహ్మోపాదానకం సంభవతి రుచకాదీ
నాం మృద్వికారత్వదర్శనాత్ అపిచ యది దుఃఖమోహాద్యాత్మకం కార్యం బ్రహ్మో
పాదానకం స్యా త్త్వీ ప్రళయే స్వోపాదానేన బ్రహ్మణావిభాగ మావద్యమానం
కారణ మాత్మీయే న దోషేణ దూషయే దతో ౭సమంజస మిదం జగతో బ్రహ్మో
పాదానకత్వకల్పనం తస్మా త్కార్యశ్రుతయః పశుపలే రీశ్వరస్య నిమిత్తకారణత్వ

పతాభిమానాః కేచి ద్వివేకవిటపోగ్రదవాయమానాః ౭౨ తద్వి
కల్పన మనల్ప మనీష శ్శుత్యుబాహరణత స్స నిరస్య, ఈష
దస్తమితగర్వభగాణా మాగమా నపి మమంధ పరేషామ్ ౭౩.
అద్వితీయనిరతా సతి భేదే ముక్తిరీశసమతైవ కథంస్యాత్, ధ్యానజా

బోధికా ఇత్యవశ్య మాస్థేయ మితి - ప ౭౨ నైతత్సారం బ్రహ్మణో ౭భిన్న
నిమిత్తోపాదానత్వస్వీకారే ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతయో రనుపరోధాత్ ప్రతిజ్ఞా తావత్ *
'ఉత తమాదేశ మప్రాక్ష్యో' 'యేనాశ్రుతం శ్రుతం భవతి అమతం మత మవిజ్ఞాతం
విజ్ఞాత' మితి యది బ్రహ్మోపాదానం న స్యాత్తర్జీయం ప్రతిజ్ఞోపరుధ్యేత కార్య
వ్యతిరక్తనిమిత్తకారణవిజ్ఞానేన తత్కార్యజ్ఞానాదర్శనాత్ - దృష్టాంతో ౭పి * యథా
సామ్యైకేన మృత్పిండేన సర్వం మృత్తయం విజ్ఞాతం స్యా ద్వాచారంభణం వికారో
నామధేయం మృత్తి కేత్యేవ సత్య మిత్యుపాదానగోచరపివామ్నయతే - నిమిత్తత్వం
త్వధిష్ఠాత్రం తరాభావా దధిగతవ్యం - ప్రాగుత్పత్తే రేకమేవాద్వితీయమిత్యవధా
రణా దన్యథాప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతోపరోధస్య స్పష్టత్వాత్ - కించ * 'సో ౭కామయత
బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి' - 'తదైక్షత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి' చ శ్రుత్యా పర
మాత్మన ఏవ కర్తృత్వం ప్రకృతి త్వం చ నిష్ఠియతే అత్యంతసాదృశ్యం తూపా
దానోపాదేయయో ర్నాపేక్షితం గోమయవృశ్చికయో ర్దేహకేకయో శ్చ త దదర్శ
నాత్ నాపి కార్యస్య బ్రహ్మదూషకతా ఘటాదివికారాణాం కారణేనావిభాగ
మాపన్నానాం దూషకత్వాదర్శనాత్ కించ కార్యస్య కారణానన్యత్వం న ప్రలయ
ఏవాపితు త్రివ్యపి కాలేష్వాత్తైవేదం సర్వం బ్రహ్మైవ సర్వ మిత్యాదిశ్రుతేః
కార్యస్య కారణా నన్యత్వే ౭పి యథా మరీచ్యుదకేనోషరదేశః కదా ౭పి న సం
స్పృశ్యత తథా పరమాత్మా ౭సీత్యేవం శ్రుతీనా ముదాహరణత నైషాం వికల్పన
'మనల్పబుద్ధి స్స శ్రీశంకరః నిరస్య కించ చ్ఛాంతగర్వాతిశయానాం పరేషాం పాశు
పతానా మాగమా నపి మథితవాక్ తథాహి పశుపతే రీశ్వరస్య ప్రధానపురుషయో
రధిష్ఠాత్పత్తేన జగత్కారణత్వం నోపపద్యతే పి న మధ్యమోత్తమభావేన ప్రాణి
భేదా నిద్దధతః పశుపతేః రాగద్వేషాదిప్రసంగాత్ ప్రధానపురుషభ్యాం సంబం
ధానుపపత్తే శ్చ న తావత్సంయోగలక్షణ స్సంబంధ స్సంభవతి త్రయాణా మపి సర్వ
గతత్వా నిరవయవత్వా చ్చ నాపి సమనాయః ఆశ్రయాశ్రితభావానిరూపణాత్
నాభ్యున్యః కార్యగమ్యః కశ్చి త్సంబంధ శ్శక్యతే కల్పయితుం కార్యకారణభావస్యై
వాద్యాభ్యసేధత్వాత్ - స్వా. ౭౩. ఏవమాది రూపం తదాగమముగ్ధనప్రకారం మమం

కమితి సా న విసశ్యే ద్భావకార్య మఖిలం హి న నిత్యమ్ ౭౪ కించ సం
క్రమణ మిశ గుణానా మిష్యతే పశుషు మోక్షదశాయామ్, త స్మ
సాధ్యవయవై ర్విధురాణాం సంక్రమో న ఘటతే హి గుణానామ్
౭౫ పద్మగంధ ఇవ గంధవహే ౭స్తి న్నాత్మనీశ్వరగుణో ౭స్త్వితి చే
న్న, తత్ర గంధసమవాయి నభస్య త్సంయుతం దిశతి గంధధియం యత్
౭౬ కించైకదేశేన సమాశ్రయంతే కారేన్న్యున వా శంభుగుణా వి
ముక్తాః, పూర్వేతు పూర్వోరితదోషసంగ స్త్వంతేజ్జ తాదిః పరమేశ్వరే
స్యాత్ ౭౭. ఇత్థం తర్కైః కులిశకరినైః పండితంమన్యమానా భిద్య
తాన్స్విధౌ స్సయభరమనం తత్యజు స్తాంత్రికాస్తే, పక్షాఘాతై రివ
రయభరై స్తాద్యమానాః ఫణాసు క్షేద్యజ్వాలాం ఖగకులపతేః పన్న గా

భేత్యనేన సూచయిత్వా తదభిమత ముక్తే ర్మధనప్రకారం దర్శయతి అద్వితీయే నిర
తా పర్యవసన్నా భవత్సంమతా ఈశసమానతా లక్షణా యా ముక్తిః నైవ భేదే సత్యే
సతి కథం స్యా త్సత్యస్య తస్య నివృత్తయోగా న్నకేనాపి ప్రకారేణేత్యర్థః నను పశు
పరిధానా ద్భవిష్యతీతి చే తత్రాహ ధ్యానా జ్ఞాతా సా ముక్తిః పతోహేతో ర్న
విసశ్యేత్ తస్యాః వినాకాభావే హేతు ర్నాస్తీత్యర్థః హి యస్తా ద్భావత్యేసతి యత్కా
ర్యం త త్సర్వ మపి నిత్యం న భవతి ప్రధ్వంసే వ్యభిచారవారణాయ భావేతి. ౭౪ కించ
మోక్షావస్థాయాం పశుషు జీవేషు పశుపతే రీశస్య గుణానాం సంక్రమణం యదిష్యతే
తన్న సాధు హి యస్తా దవయవై ర్వర్జితానాం గుణానాం సంక్రమో న ఘటతే
౭౫. నను గంధవహే వాయా యథా నిరవయవస్య పద్మగంధస్య సంక్రమ స్తథా
౭స్తిక్ జీవే పశుపతిగుణానాం సంక్రమో ౭స్త్వితి శంకతే పద్మగంధఇతి గంధసమ
వాయి కమలం సూక్ష్మావయవాత్సనా వాయుసంయుక్తం సత్ తత్ర వాయా గంధధియం
యస్తాదికతి తస్మా నైవ మిత్యాహ నేతి ౭౬ కించ పశుపతిగుణా ఏకదేశేన వి
ముక్తాః సమాశ్రయంతి కింవా కారేన్న్యున ఆద్యపక్షేతు పూర్వోక్తదోషస్య నిరవ
యవగుణానా మేకదేశేన సంక్రమాయోగస్య ప్రసక్తిర్ద్వితీయేపరమేశ్వరే ౭జ్ఞానాది
స్యాత్-ఇం ౭౭ ఇత్థం వజ్రవత్కరినై స్తర్కై ర్భిద్యక్ భేదం గచ్ఛక్ స్వాభి
మతో ౭థో యేషాంతే పండితంమన్యమానా స్తాంత్రికాః పాశుపతాః స్వయస్యాతి
శయేన యో మద స్తం తత్యజుః ఖగకులపతే ర్గరుత్పతో రయస్య వేగస్యాతిశయో
యేషు తైః పక్షాఘాతైః ఫణాసు తాద్యమానా స్సాభిమానా స్సర్పా యథా క్షేద

స్సాభిమానాః ౭౮ వ్యాఖ్యాజృంభితపాటవా తృణిపతే ర్మందాక్ష
ముద్దీపయన్ సంఖ్యాల్లంఘితశిష్య హృద్వనరు హేష్వాదిత్యతా ముద్వ
హన్, ఉద్వేలస్వయశస్సుమై స్స భగవత్పాదో జగద్భాషయ న్కుర్వ
న్వాదిమృగేషు నిర్భర మభా చ్ఛాద్దాలవిక్రీడితమ్ ౭౯ వేదాంతకాం
తారకృత ప్రచార సుతీక్ష్ణ సద్యక్తినభాగ్రదంష్ట్రః, భయంకరో వాది
మతంగజానాం మహర్షికంఠీరవ ఉల్లలాస ౮౦ అమానుషం తస్య య
తీశ్వరస్య విలోక్య బాలస్య సతః ప్రభావమ్, అత్యంత మాశ్చర్యయు
తాంతరంగాః కాశీపురస్థా జగదుత్తదేధిమ్ ౮౧ అస్థా స్తుహు ర్ద్యోతి
తసర్వతంత్రా త్వరాభవం వీడితపుండరీకాః, ప్రపేదిరే భాస్కరగృహ
మిశ్రమురారి విద్యేంద్రగురుప్రధానాః ౮౨ అస్యాత్మనిష్ఠాతిశయేన
తుప్తః ప్రాదుర్భవన్ కామరిపుః పురస్తాత్, ప్రచోదయామాస కిల
ప్రణేతుం వేదాంతశారీరకసూత్రభాష్యమ్ ౮౩ కుదృష్టిమిరస్సుర

జ్వాలాం వివజ్వాలాం త్యజంతి తద్వత్ - 'క్షేదస్త గరళం విష' విశ్వమరః - మందా. ౭౮.
వ్యాఖ్యానాం జృంభిత ముల్లసితం యత్పాటవం కుశలతా తస్మా తృణిపతే శ్వేషస్య
మందాక్షం లజ్జా ముద్దీపయన్ సంఖ్యా మతిక్రాంతానా మసంఖ్యాతానాం శిష్యాణాం
హృజ్జలరుహేషు భావతా ముద్వహన్ ఉద్వేలస్వయశస్సుమై రుల్లంఘిత సప్తాభితట
స్వయశోలక్షణపుష్పై ర్జగత్ భూషయన్ వాదిమృగేషు నిర్భరం దృఢం శార్దూలవి
క్రీడితం నర్వన్ స భగవత్పాదో ౭౯ భాత్ అద్యుతత్ అత్ర శ్రీశంకరవర్ణనపరేణ
శార్దూలవిక్రీడితపదేనైతచ్ఛంధోనామసూచనా స్తుద్వాలంకారః. * సూచ్యార్థ సూచనం
ముద్రాప్రకృతార్థపరైః పదై, రితుక్తేః - శా ౭౯ శ్రీశంకరం సింహరూపేణ వర్ణ
యతి - వేదాంతలక్షణే వనే కృతః ప్రచారో యేన సుతీక్ష్ణాని సద్యక్తయ ఏవ సఖా
గ్రాణి దంష్ట్రాశ్చ యస్య వాదిలక్షణానాం గజానాం భయంకరః ఏవంవిధో మహర్షి
లక్షణస్సింహ ఉల్లలాస ఉచ్చకాశే - ఉ ౮౦. తస్య యతీశ్వరస్య బాలస్య సతః
ప్రభావం విలోక్య ఆశ్చర్యయుక్త మంతరంగం మనో యేషాం తే కాశీపురస్థా
స్తస్మి న్కాలేఞ్జిత మూచుః ౮౧ ముహుః పునఃపున ర్ద్యోతితాని సర్వశాస్త్రాణి
యేన తథాభూతాదస్తా చ్ఛ్రీ శంకరాల్ వీడితం హృత్కమలం యేషాం తే
భాస్కరప్రముఖాః పరాభవం ప్రపేదిరే ప్రాప్తవంతః. ౮౨. కించాస్యాత్మ
నిష్ఠయా తుప్తః కామరిపు ర్నహదేవః పురస్తా త్ప్రాదుర్భవ స్వేదాంతానాం
శారీరక సూత్రాణాం చ భాష్యం ప్రణేతుం ప్రచోదయామాస ౮౩. కుదృష్టిస్యాం

త్కుమతపంకమగ్నంపురా పరాశరభువా చిరా ద్బుధముదే బుధేనో
ద్భృతామ్, అహో బత జరద్ధవీ మనఘభాష్యసూక్తామృతై రపంకయతి
శంకరః ప్రణతశంకర స్సాదరమ్. ౮౮. త్రైలోక్యం ససుఖం క్రియాఫల
పయోభుజ్జ్యేయయా ౭౭విష్కృతం యస్యా వృద్ధతరే మహీసురగృ
హేవాసః ప్రవృద్ధాధ్వరే, తాం పంకప్రసృతే కుతర్కకుహరే ఘోరైః
ఖరైః పాతితాం నిష్పంకా మకరో త్స భాష్యజలధేః ప్రక్షాళ్య సూ
క్తామృతైః ౮౯. మిథ్యావక్తీతికైశ్చి త్పరుష ముపనిష ద్దూర ము
త్సారితా ౭౯ఘా దన్వై రస్మిన్నియోజ్యం పరిచరితు మసా వర్తతీతి ప్ర
జున్నా, అర్ధాభాసం దధానై ర్మృదుభి రివ పరై ర్వంచితా వోని
తార్తై ర్విందత్యానంద మేషా సుచిర మశరణా శంకరార్యం ప్రపన్నా.

లిమిర స్ఫురత్కుమతాన్యేవ పంక స్తస్మి న్నగ్నం పురా పరాశరసూనునా బుధేన వేద
వ్యాసేన బుధానాం ముదే చిరాదుద్భృతాం జరద్ధవీం చిరంతనాం శ్రుతిలక్షణం గాం
అహోబలేతి నిపాతావత్యాశ్చర్యార్థకా వత్కృతహర్షార్థకా వా నిరవద్యభాష్య
సూక్తలక్షణై రమృతై స్సాదరం యథా స్యా త్తథా ౭౮పంకయతి ఉక్తపంక విని
ర్ముక్తం కరోతీత్యర్థః - పృథ్వీవృత్తం. ౮౮ యయా శ్రుతిలక్షణయా గవా ప్రకటి
తం క్రియాఫలలక్షణం పయో దుగ్ధం ససుఖం త్రిలోకీస్థో జనః భుజ్జ్యేయస్యా
శ్చ గో వృద్ధతరే ౭౯లిప్రావీనే ప్రవృద్ధా అధ్వరా యాగా యస్మిన్ తథాభూతే
ప్రయాగసంజ్ఞకే భూసురస్య ప్రజాపతినంజ్ఞస్య బ్రాహ్మణస్య గృహే వాసః విపం
భూతాం తాం గాం ఘోరై ర్భీమైః ఖరై ర్స్త్రైర్జుర్జనైః పంకేన ప్రసృతే వ్యాప్తే
కుతర్కలక్షణే ఛిద్రే పాతితాం స భాష్యకారో భాష్యసముద్రస్య సూక్తామృతైః
ప్రక్షాళ్య నిష్పంకా మకరోత్-కా ౮౯ కైశ్చి ద్వేదబాహ్యై రుపనిషత్ మిథ్యా
వక్తీతి దూరముత్సారితా అభూత్ అన్వైర్యాభిప్రాయాకరై రస్మి న్నేదే కర్తృణి
వా యః నియోజ్యస్తం పరిచరితు మసా పుపనిష ద్వర్తతీతి ప్రజున్నా ప్రకర్షణ
సిడితా అర్థో నభవతి కింతు ఆర్థపదాభాసత ఇత్యర్థాభాస స్తస్య త్వమసి తస్మా
త్త్వమసి తస్మై త్వమ సీత్యేవమాదిరూప స్తం దధానైః వోనితో లాపిత స్తదభిన్న
స్త్వమసీత్యేవ మాదిరూపా వాస్తవో ౭౯ఘో యై ర్మృదుభి రివాతిపరుషై రేవ
శోమలాభానై రపరై ర్నైయానికాదిభి ర్వంచితా సుచిర మశరణా సతీదాసం

౮౬. * (కేశేషు ద్రుపదాత్మజాం సుచరితాం దుశ్శాసనే నాసతా కృష్ణాం
 సంసది భూభృతా మశరణాం కృష్ణో యథా జాగుపత్, ఇత్థం దుర్బలి
 భేదవాదిజనతాజాతాభిభూతిం త్రయీం లోకానుగ్రహజాగరూక
 ధిషణోఽరక్ష త్స కర్తందిరాత్ ౮౭ ఉజ్జ్వంభత్కవితావితానసలిలై
 స్సుగ్రంధగండై శ్శ్రుతిప్రేయో భాషణభూషణై స్సృనితిహితాలాప
 ప్రదీపవ్రజైః, దుర్వాక్ష్ఠండనమండనైః పరహితవ్యాపారహారోత్కరై
 ర్వాణీ మర్బుతి శంకరః కిల చిరం మందాఘబండికృతామ్. ౮౮)
 హంతుం బాద్ధోఽన్వధావ త్తదను కథమపి స్వాత్మలాభః కణాదా
 జ్ఞాతః కామారిలార్చ్యై ర్నిజపదగమనే దర్శితం మార్గమాత్రమ్, సాం
 త్ర్యై ర్దుఃఖం వినీతం పర మథ రచితా ప్రాణభృత్యర్హతాఽ నైవ రిత్థం
 ఖన్నం పునూంసం వ్యధిత కరుణయా శంకరార్యః పరేశమ్. ౮౯.
 గ్రస్తం భూతై ర్న దేవం కతిచన దదృశుః కేచ దృష్ట్వాఽప్యధీరాః
 కేచి ద్భూతై ర్వియుక్తం వ్యధురథ కృతినః కేఽపి సర్వై ర్విముక్తమ్,
 కింత్యేతేషా మసత్త్వం నవిదధు రజహ న్నైవ భీతిం తతోఽసౌ తేషా

శంకరార్యం ప్రపన్నా ఏష ఉపనివ దానందం విదంతి ప్రాప్నోతి - స్ర ౮౬ ౮౭.
 ౮౮ బాద్ధ శూన్యవాదీ హంతు మన్వధావత్ తతః పశ్చా ద్యథాకథంచి త్కణాదా
 త్సాత్వలాభో జాతః కామారిలపరసంజ్ఞై ర్భట్టపాదై రార్చ్యై ర్నిజపదగమనే మార్గ
 మాత్రం ప్రదర్శితం సాంత్ర్యైః పరం కేవలం దుఃఖం వినీత మపనీత మథాన్త్యైః
 పాతంజలైః ప్రాణభృత్యా ప్రాణిరోధే నార్హతా తస్య పూజ్యతా రచితా ఇత్థ
 మత్యంతం భేదం ప్రాప్తం పురుష మాత్మానం కరుణయా శంకరార్యః పరేశ మకృత.
 ౮౯ భూతైః పృథివ్యాదిభి ర్గ్రస్తం దేవ మాత్మానం కతిచన న దదృశుః కేచి చ్చా
 ర్వాకా న దృష్టవంతః కేచి చ్చ యోగాచారాదయో దృష్ట్వాఽప్యధీరాః క్షణికవి
 జ్ఞాన మాత్మేతి తై స్స్వీకృతత్వాత్ కేచిత్ తార్కికా మిమాంసకా శ్చ భూతై
 ర్వియుక్తం త్యధుః అథ కృతిన స్సాంఖ్యా సృత్వైర్భూతై ర్దృష్టైశ్చ వినిర్ముక్తం
 వ్యధుః కింతు వీలేషా మసత్త్వం న విదధు ర్నత స్తస్మా దసా వాత్సా భీతిం భయం న
 త్యక్తవాక్ శంకర స్తు లేషాం సత్తా ముచ్చిద్య త మాత్మాన మభయ మకృత యత

* ఏకత్వ జ్ఞోకద్వయం ప్రక్షిప్త మివ ప్రతిభాతి. వ్యాఖ్యాతృభ్యాం
 నవ్యాఖ్యాతమ్

ముచ్చిద్య సత్తా మధయ మకృత తం శంకర శ్శంకరాంశః ౯౦ చా
 ర్వాకై ర్నిష్ఠుతః ప్రా గ్బలిభి రథ మృషారూప మాపాద్య గుప్తః
 కాణాదై వ్వానియోజ్యో వ్యరచి బలవతా ౭౭కృష్య కౌమారిలేన,
 సాంఖ్యై రాకృష్య హృత్వా మల మపి రచితో యః ప్రథానైకతంత్రో
 దృష్ట్యా సర్వేశ్వరం తం వ్యతనుత పురుషం శంకర శ్శంకరాంశః ౯౧.
 * (ఉన్నతో యది చంపకేన సదృశో నింబో యది స్యా త్సమో మాకం
 దేన మహీతలే యది నిభః కుందేన భూతద్రుమః, సంప్రాప్తా యది చం
 దనేన తులనాం బర్హురవంశాదయ స్సిద్ధాంతేన యతీశ్వరస్య మహతా
 తుల్యో ౭వర స్సస్య త్తదా ౯౨) వాచః కల్పలతాః ప్రసూన సుమ
 న స్సందోహా సందోహనా భాష్యే భూష్యతమే సమీక్షితవతాం శ్రే
 యస్కరే శాంకరే, భాష్యాభాసగిరో దురన్వయగిరా ౭౭శ్చిష్టా విస్ఫుష్టా
 గుణై రిష్టా స్ఫుర్యః కథ మంబుజాసవసూ దార్భాగ్యగర్భీకృతాః ౯౩
 కామం కామకిరాతకార్దు కలతాపర్యాయ నిర్వాతయా నారాచచ్చట
 యావిపాటితమనోద్ధైర్యైర్ధియా కల్పితాః, ఆచార్యాననవర్యనిర్య
 దభిధాసిద్ధాంతశుద్ధాంతరో ధీరో నానుసరీసరీతి విరసాః గ్రంథా

శ్శంకరస్య బ్రహ్మవిద్యాధీశస్య మహాదేవస్యాంశో జ్ఞానకలావతారః. ౯౦ ప్రాక్ పురా
 చార్యై ర్నిష్ఠుతో ౭వలసితో ౭థానంతరం బలిభిః కాణాదై ర్మృషా మిథ్యా
 భూకం కర్తృత్వాదివీజ్యం జ్ఞానాదిగుణకం రూప మాపాద్యగుప్తా రక్షితః హేరిఖేదే
 కౌమారిలేన బలవతా తేభ్యో భూలేభ్య ఆకృష్య పృథక్కృత్య 'స్వర్గకామో యజే
 తే' త్యాదివిధా దాన ఇవ నియోజ్యో వ్యరచి విరచితః తతో ౭ప్యాకృష్య సాంఖ్యై
 క్షలం హృత్వా ౭సి యః ప్రథానైకతంత్రో రచిత స్తం పురుషం శంకరః పరేశం వ్యత
 నుత. ౯౧ ౯౨. భూష్యతమే శ్రీయస్కరే శాంకరే భాష్యే యా వాచ స్తాః ప్రసూన
 సుమనసాం ఫల పుష్పాణాం సందోహస్య సముదాయస్య సందోహనం యాభ్య స్తథా
 భూతాః కల్పలతా స్తత్తుల్యా స్తాగిర సమీక్షితవతాం పురుషాణా మన్యదీయ భాష్యా
 భాసతానో దురన్వయగిరా ఆలింగితా గుణై ర్మృతా అంబుజాసవస్య చతుర్ము
 ఖస్య పద్మా పురన్వత్యా దౌర్భాగ్యేన గర్భీకృతాః కథ మిష్టా స్ఫురిత్యర్థః - ౯౩
 కామం యథేష్టం కామకిరాతస్య ధనుర్దతాతః పర్యాయేణ క్రమేణైకదైవ వా
 నిర్వాతయా నిస్సృతయా నారాచాఖ్యేషాణాం ఫటయా సమూహేన విపాటికం
 మనోద్ధైర్యం యేషాం తై ర్ధియా న్వబుధ్యా కల్పితాః విరసాః అటంధావహాః

* విషణ్ణోకః వ్యాఖ్యాత్మక్యాం న వ్యాఖ్యాతః ప్రక్షిప్తఇవ ప్రతిభాతి.

నబంధాపహాః ౯౪ సుధాస్పందాహంతా విజయి భగవత్పాదరచనా
సమస్కంధా న్నంధా న్రచయతి నిబద్ధా యది తదా, విశంకాం భం
గానాం మృదముకుటశృంగాటసరితః కృతౌ తుల్యాకుల్యా నియత ము
పశల్యాదృతగతిః. ౯౫ యయా దీనా ధీనా ఘనకనకధారా సమరచి
ప్రతీతిం నీతా ౭సౌ శివయువతిసౌందర్యలహరీ, భుజంగో రాద్రో ౭పి
శ్రుతభయహృదాధాయి సుగురో ర్గిరాం ధారా సేయం కలయతి
కఃపేః కస్య న ముదమ్ ౯౬ గిరాం ధారా కల్పద్రుమకుసుమధారా పర
గురో స్తదర్థాలీచింతామణికిరణవేణ్యా గుణనికా, అభంగవ్యంగ్యోఘ
స్సురసురభిదుగ్ధోర్ధ్వసహభూ ర్ద్వివం భవ్యైః కావ్యైః సృజతి విదుషాం శం
కరగురుః ౯౭ వాచామోచాఫలాభా శ్రమశమనవిధౌ తే సమర్థా

బంధనాశాసమర్థాః గ్రంథాః ఆచార్యా ననవర్యా నిర్వృతా నిర్వతే నాభిదా సి
ద్ధాంతేన తద్ధాంతఃకరణో ధీరః నానుసరిసరితి అనుసరణం నైవ కరోతి ౯౪ కించ
సుధాస్పందస్యామృతప్రవాహస్యాహంతాయా విజయిసి యా భగవత్పాదరచనా
తత్సమస్కంధా న్నమపర్యాయాం స్తల్యప్రకారాః గ్రంథా నిబద్ధా గ్రంథకర్తా
యది రచయతి తదా 'గ్రామాంత ముపశల్యం స్యా' దిశ్యమరా నియత ముపశలే
గ్రామాంత ఆదృతా గతి ర్యస్యా స్సా కుల్యా ౭ల్పా కృత్రిమా సరిత్ మృదస్య
శివస్య ముకుట మేవ శృంగాట శృతుష్పథ స్తస్య సరితో గంగాయా భంగానాం
తరంగాణాం కృతౌ కరణే తుల్యా ఇతి విశంకా మపి రచయతి. ౯౫ యయా గిరాం
ధారయా ఆమలాత్మకనకధారా దీనాధీనా సమరచి సమ్యక్ రచితా యయాచ శివ
యువతిసౌందర్యలహరీ ప్రతీతిం నీతా ప్రకటితా రాద్రో ౭పి భుజంగ స్పర్శ
శృతేన భయహృత్ ఆధాయి కృతః ప్రసిద్ధం చ శంకరనామాంకితప్రాకృతమంత్రస్య
సర్వవిషహరిత్వం సేయం సుగురోః శ్రీశంకరస్య గిరాం ధారా కస్య కవే ర్దుదం న
కలయతి కింతు సర్వస్యాపి ముదం ప్రయచ్ఛతీత్యర్థః. ౯౬. పరగురోః శ్రీశంకరస్య
గిరాం ధారా కల్పవృక్ష కుసుమానాం ధారా తస్యా ధారాయా అర్థవత్త్వే శ్చింతా
మణిలక్షణాంగనాయాః కిరణ లక్షణాయా వేణ్యాః కేశబంధస్య గుణనికా నృత్య
రూపా ని. 'భవే ద్గుణనికానృత్యే శూన్యాంకే పారనిశ్చితా' వితి విశ్వప్ర
కాశః - అభంగో యో వ్యంగ్యానాం వ్యంజనావృత్త్యా గమ్యానా మోఘ స్వము
దాయః అభంగానాం త్యంగానా మోఘోవా సురసురభి దుగ్ధోర్ధ్వసహ
భూదైవకామభేనుదుగ్ధతరంగసదృశః ఆరో విదుషాం శంకరగురు ర్భవ్యైః కావ్యై
ర్ద్వివం సృజతి ౯౭. యేష వాచా వాచో మోచాఫలాభాః కదోఫలకుల్యా

స్తదథా వ్యంగ్యం భంగ్యంతరం త త్థలు కిమపి సుధామాధురీ సాధు
 రీతిః, మన్యే ధన్యాని గాఢం ప్రశమికులపతేః కావ్యగవ్యాని భవ్యా
 న్యేకశ్లోకోః ౭పి యేషు ప్రధితకవిజనానంద సందోహకందః ౯౮ వా
 గ్నుంఘైః కురువిందకందళనిభై రానందకందై స్సతా మర్థాఘై రరవింద
 బృందకుహరస్యందన్నరందోజ్వలైః, వ్యంగ్యైః కల్పతరుప్రఫుల్లసుమన
 సౌస్సరభ్యగర్భికృతై ర్దైత్యే కస్య ముదం న శంకరగురో ర్భవ్యార్థకా
 వ్యావళిః. ౯౯ తత్తాదృగ్యతిశేఖరోద్భృతనిషద్యావ్యం నిశమ్యేర్వ్య
 యా కేచి ద్వేవనదీతటస్థవిదుషా మత్సంఘి పక్షశ్రితః, మాఘ్యా
 త్థండయితం ప్రయత్న మనుమానై కేక్షణా విక్షమా శ్చక్ర రాభవ్య
 విచార్య చిత్రకిరణం చిత్రాః పతంగా ఇవ. ౧౦౦ నిఘర్షణచ్చేదనతాప
 నాద్యై ర్యథాసువర్ణం పరభాగ మేతి, వివాదిభి సాస్సధు విమధ్యమానం
 యేషు చ లే తాసాం వాచా మర్థాః శ్రమశమనవిధౌ సమర్థాః యేషు చ కి మప్యనిర్వా
 చ్యం భంగ్యంతరం వివక్షితరూపా దపి చారుతరరూపాంతరాస్పదం తత్ప్రసిద్ధం వ్యం
 గ్యం యేషు చ సుధావ స్తాధురీ సాధురీతి స్తాని కావ్యలక్షణాని భవ్యాని గవ్యాని
 గోదృగాని గాఢ మత్యంతం ధన్యాని మన్యే యేషు కావ్యేషు ఏక శ్లోకోః ౭పి కవిజ
 నానా మానందసమూహస్య కందో మూలం. ప్ర ౯౮ శంకరగురో ర్భవ్యో ౭ర్థో
 యేషాం లేషాం కావ్యానా మావళిః పక్షిః వాచాం గుంధై ర్థాఘై ర్వ్యంగ్యై శ్చ
 కస్య ముదం న దదాతి వాగ్గుంఘా నివశిన్వప్తి కురువిందో ముస్తకః. ని 'కురువిందో
 మేఘనామా మస్తా ముస్తక మస్త్రీయా' మిత్యమరః - తస్య కందళనిభై - ర్నవాంకుర
 తుల్యై స్సతా మానందస్య కందై ర్హులైః - అథార్థాఘా నివశిన్వప్తి అరవిందబృందస్య
 కమలసముదాయస్య ఛద్రేభ్య స్ఫిర్ణై స్తరందః ప్రవస్తకరంద స్తద్వ దుజ్వలై రభ
 వ్యంగ్యా నివశిన్వప్తి కల్పవృక్షస్య ప్రఫుల్లసుమనస స్సగంధై ర్గర్భికృతైః ౯౯. యతిశే
 ఖరేణోద్భృత ముపనిషద్యావ్యం తత్తాదృక్ తథాభూతప్రభావం నిశమ్య గంగాతటస్థ
 విదుషాం మధ్యే కేచి ద్గోతమపక్షం శ్రితా భేదవాదిన్ ౭సుమాన మేకంప్రధాన
 మిక్షణం జ్ఞానసాధనం యేషాం లే విక్షమాః క్షమావినిర్ముక్తా ఈర్ష్యయా మాత్సర్యేణ
 భవిష్య దవిచార్య భండయితం ప్రయత్నం చక్రః చిత్రకిరణం చిత్రభావ మగ్నిం
 చిత్రాః పతంగా ఇవ - కా. ౧౦౦. తైః ఈర్ష్యమాణం తదీయం భావ్యం న దుష్టతా
 మగా త్ప్రీత్యుదాతిశయేన రరాజేతి న దృష్టాంతమాహః—నిఘర్షణాదిభి ర్యథా సుఖ
 ర్ణం పర ముత్కృష్టం భాగం భాగ్యం ప్రాప్నోతి తథా వివాదిభి రతిశయేన మధ్య

తథా మునే ర్భాష్య మదీపి భూయః ౧౦౧. స భాష్యచంద్రో ముని
దుగ్ధసింధో రుక్థాయ దాస్య స్తమృతం బుధేభ్యః, విభూయ గోభిః
కుమతాంధకారా నతర్పయ ద్విప్రమనశ్చకోరాన్ ౧౦౨ అనాదివా
క్సాగరమంధనోత్థా సేవ్యా బుధై ర్ధిక్కృతదుస్సపత్నైః, విశ్రాణ
యంతీ విజగమరత్వం విదిద్యుతే భాష్యసుధా యతీందోః ౧౦౩.
సతాం హృదజ్జాని వికాసయంతీ తమాంసి గాఢాని విదారయంతీ,
ప్రత్యర్థ్యలూకా స్ప్రివిలాపయంతీ భాష్యప్రభా ౭భా ద్యతివర్య
భానోః ౧౦౪ న్యాయమందర విమంధనజాతా భాష్యసూతనసుధా
శ్రుతిసింధోః, కేవలశ్రవణతో విబుధేభ్య శ్చిత్ర మత్ర వితర త్యమృత
త్వమ్ ౧౦౫ పాదా దాసీ త్పద్మనాభస్య గంగా శంభో ర్వక్తా చ్ఛాం
కరీ భాష్యసూక్తిః, ఆద్యా లోకా స్థౌల్యతే మజ్జయంతీ త్యన్యా

మానం మునే ర్భాష్య మత్యంత మద్యుతత్ - ఉపేంద్ర వక్త్రా. ౧౦౧. సఇతి. స
భాష్యలక్షణ శ్చంద్రో మునిలక్షణాత్ కీరసముద్రా దుత్థాయ పండితలక్షణేభ్యో
దేవేభ్యో మోక్షలక్షణ మమృతం దాస్య న్వాగ్లక్షణైః కిరణైః కుమతలక్షణా నంధకారా
స్పృకంప్య దూరీకృత్య విప్రాణాం ముముక్షుబ్రహ్మణానాం మనోలక్షణాన్ చకోరా
నతర్పయత్ - ఉ. ౧౦౨. ఇదాసీంభాష్యం సుధారూపేణ వర్ణయతి. అనాదీతి.
యతిలక్షణస్య చంద్రస్య భాష్యలక్షణా సుధా అనాదిభూతవేదవాగ్లక్షణా త్సముద్రా
దుత్థితా ధిక్కృతా దుష్టశత్రవః కామక్రోధాదయ ఆంతరా బాహ్యశ్చ వాదినో
యై నైః పండితలక్షణై ర్దేవై సేవ్యా పునశ్చ జరామరణరహితత్వం సంపాదయంతీ
విదిద్యుతే ౭తిశయేన బభాసే. ౧౦౩. ఇదాసీం భాష్యం భానురూపేణ వర్ణయతి సతా
మితి. సతాం హృల్లక్షణాని కమలాని వికాసయంతీ గాఢాని బాహ్యప్రభాభి ర్విదార
యితు మశక్యా న్యజ్ఞానలక్షణాని తమాంసి విదారయంతీ ప్రతివాదిలక్షణానులూకా
స్పృకర్ణేణ విలాపయంతీ యతిశ్రేష్ఠలక్షణస్య సూర్యస్య భాష్యలక్షణా ప్రభా౭భాత్
అద్యుతత్. ౧౦౪. ప్రసిద్ధసుధాయా భాష్యసుధాయాం వ్యతిరేకం దర్శయతి న్యాయేతి.
వ్యాసోక్తన్యాయలక్షణేన మందరాచలేన విశేషేణ మంధనాత్ శ్రుతిలక్షణా త్సము
ద్రాక్షాతా భాష్యసూతనసుధా శ్రవణమూత్రా ద్విబుధేభ్యః పండితేభ్యః ఆత్ర జీవద్ద
కాయాం చిత్రం ప్రసిద్ధామృతవిలక్షణ మమృతత్వం మోక్షరూపం వితరతి ప్రయ
చ్ఛతి సాతు నైవం విధా-స్వా. ౧౦౫. ఇదాసీం గంగాతః భాష్యసూక్తై ర్వ్యతిరేకం
దర్శయతి. పాదాదితి. గంగా పద్మనాభస్య విష్ణోః పాదా దాసీత్ భాష్యసూక్తిస్తు

మగ్నా నుద్ధరత్యేషభదః. ౧౦౬ వ్యాసో దర్శయతి స్త సూత్రకలి
తన్యాయాఘరత్నవలీ రథాలాభవశా న్న కై రపిబుధై రేతా గృ
హీతా శ్చిరమ్, అర్థాప్త్యా సులభాభి రాభి రధునా తే మండితాః పం
డితా వ్యాస ఇహి కృతార్థతాం యతిః తే రాదార్య మాశ్చర్యకృత్.

౧౦౭ విద్యజ్ఞాలతఃఫలం శ్రుతివధూధమ్నిల మల్లీప్రజం సద్వైయాసిక
సూత్రముగ్ధ మధురాగణ్యాతిపుణ్యోదయమ్, వాద్దేవీచిరభోగ్యభాగ్య
విభవప్రాగ్భరకోశాలయం భాష్యం తే నిపిబంతి హంత న పున ర్యే
షాం భవే సంభవః ౧౦౮ మంథానాద్విధురంధగా శ్రుతిసుధాసింధో
ర్యతిత్తాపతే ర్గ్రంథానాం ఫణితిః పరావరవిదా మానందసంధాయినీ,
ఇంధానైః కుమతాంధకారపటలై రంధీభవచ్ఛుమం పంథానం స్ఫుట

ళింభో ద్దుఖాదాసీ దిద్యేతో వ్యతిరేక ఆద్యాగంగా లోకాన్వజయన్తీ దృశ్యతే
అన్యా భాష్యసూక్తి స్సంసారసాగరే మగ్నా నుద్ధరతీ త్యేష ద్వితియో వ్యతి
రేకః-కాలి ౧౦౬. సూక్తిః కలితా న్యాయసమూహరత్నానా మావలీ ర్థాలా వ్యాసో
దర్శయతి స్త యథా శిల్పివరేణ గ్రంథనం కృత్వా ప్రదర్శితా రత్నమాలా న్తద్యో
గ్యధనాలాభా లే- ౭పి న గృహ్లాన్తి తథాఽర్థాలాభవశా దేతా మాలా శ్చిరకాలం
శ్రుతి కుండితై ర్న గృహీతా ఇదాసీంతు యతివలే నృకాశా దర్థప్రాప్త్యా సులభాభి
రాభి ర్థాలాభి స్తే కుండితా ఆలంకృతా వ్యాసశాసనీ కృతార్థతాం ప్రాప త్వా
యతివలేః శ్రీశంకరస్యాదార్య మాశ్చర్యకృత్ - కా ౧౦౭ విదుషాం సమూ
హస్య తపసః ఫలం శ్రుతిలక్షణాయా వధ్వా ధమ్నిలస్య కేశబంధస్య మాలతీప్రజం
సద్వైయాసికసూత్ర లక్షణసుందర మధురాఖ్యనగర్యా ఆగణీయస్యాతిపుణ్యస్థోదయ
భూతం వాద్దేవ్యా యాని చిరభోగ్యభాగాని లేషాం విభవతిశయభూతార్థసంఘాత
స్థాలయం భాష్యం తే నికరాం విబంతి కే ఇత్యపేక్షాయా మాహ యేషాం సంసారే
పున ర్జన్త నాసి హంతేతిహరే ని. 'ముగ్ధస్తు సుందరే మూఢే' 'మధురాశత పుష్పాయా
మిత్రేయానగరీ భిదోః, కోకో ౭స్త్రీ కుట్టలే పాత్రే దిద్యే భద్రసింధానకే, బాతీకోశేర్థ సం
ఘాత' ఇతిమేదిని ౧౦౮. శ్రుతిలక్షణస్య సుధాసింధోః క్షీరసముద్రస్య మంథా నాద్రే
థురం ధరతీతి తథాభూతా యతిరాజస్య గ్రంథానాం సూక్తిః పరే బ్రహ్మదయో
౭వరే యస్తాత్తం పరమాత్మానం విదంతీతి తథాకార్యకారణవిదో వా స్థూలసూక్ష్మవిదో
వా త త్త్వంబదార్థవిదో వా లేషా మానంధా ధాయినీ ఇంధానై ర్దీప్తిం కుర్వన్తి స్తర్క-
లక్షణార్కప్రకాశైః కుమతాంధకార సమూహై రంధీభవచ్ఛుమం మార్గం స్ఫుట
యంతీ అకాండక మథాత్ నకు రహసి అకాణ్డక మకుల్పితం యథాస్యా త్తథా ౭భా

యంత్యకాండక మభా త్తర్కార్కవిద్యోతితైః. ౧౦౯ ఆ సీతానాథనే
తు స్థలకృతసలిలద్వైత ముద్రాత్సముద్రా దారుద్రాక్షణా ద్రాగవ
నతశిఖరా ద్భోగసాంద్రా న్నగేంద్రాత్, ఆచప్రాచీన భూమిధరము
కుటతటా దాతటా త్పశ్చిమాద్రే రద్వైతాద్యాపవర్గా జయతి యతివ
రేణోద్భృతా బ్రహ్మవిద్యా ౧౧౦

ఇతిశ్రీమాధవీయే తద్బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠితిః,
సంక్షేపశంకరజయే. షష్ఠ స్కంధ ఉపాగమత్

దితివా ని. 'ఘట్నితే రహసి స్తంభే కాండ' మితి విశ్వప్రకాశః ౧౦౯ సీతానాథస్య
నేతా రామేశ్వర స్తస్య సముద్రాత్ స్థలకృతం సేతుబంధనేన యత్సలిలం లేన ద్వైత
ముద్రా యత్ర తత్పర్యంతం పున శ్చ రుద్రేణ త్రిపురసంహారసమయే యదాక్షణం
తస్మాద్దాగ్ ర్భుటితి అవతాని సమ్రాజ్యభూతాని శృంగాణి యస్య భోగై స్సాంద్రాత్
ఘనీభూతా న్నగేంద్రా త్సుమేరో స్తత్పర్యంతం తథోదయాచలమకుటతటపర్యంతం
తథా ఒస్తాచూద్రే స్తటపర్యంత మద్వైతో ద్వైతకూన్య ఆద్యో ఒకార్యభూతో
ఒపవర్గో యస్యా స్సా యతివరేణ యతిరాజేన ఉద్భృతా బ్రహ్మవిద్యా జయతి,
సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే. స్క. ౧౧౦.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యతత్త
వంశావతంస రామకుమారనూన ధనపతిమూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
షష్ఠ స్కంధః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

సత్తమస్కర్ధ ప్రారంభః.

స జాతు శారీరకసూత్ర భాష్య మధ్యాపయ స్తుభ్రసరిత్స
మీపే, శిష్యాశిశంకా శ్శమయ న్నువాస యావ స్తుభోమధ్య మిదో
వివస్వాత్ ౧ శ్రాంతేష్యథాధీత్య శ్శనై ర్వినేయే ష్వాచార్య ఉత్తి
ష్ఠతి యావదేషః, తావ ద్ద్విజః కశ్చన పృథ్థరూపః కస్తస్విం కిమధ్యాప
యసీత్యపృచ్ఛత్ ౨ శిష్యాస్త మూచు ర్భగవా నసా నో గురు
స్సనుస్తోపనిషత్స్వతంత్రః, అనేన దూరీకృతభేదవాద మకారి శారీరక
సూత్రభాష్యమ్ ౩ సచాబ్రవీ ద్భాష్యకృతం భవంత మేతే వదం
త్యద్భుత మేత దాస్తామ్, అథైక ముచ్చారయ పారమర్షం యతే

ఏవం సపరికరాం బ్రహ్మవిద్యా ప్రతిష్ఠిత ముపవర్ణ్య వ్యాసదర్శనాదికం వర్ణ
యితు ముపక్రమతే సఇతి. సశ్రీశంకరః కదాచిత్ భిన్నా గంగా తత్సమీపే శారీరక
సూత్రభాష్యం పాతయత్ శిష్యపక్షిశంకా శ్శమయత్ ఉవాస-యావత్కాలం
సూర్య ఆకాశస్య మధ్యమితః ప్రాప్తః ఉపజా.౧.శనై రధీత్యశ్రాంతేషు శిష్యేషు సత్సు
యావ దేష ఆచార్య శ్శనై రుత్తిష్ఠతి తావ ద్వృథరూపః కశ్చ న బ్రహ్మణ స్త్వం కః
కిం పారయసీతి పృష్టవాక్ ఇంద్రవజ్రా ౨. తం పృథ్థరూపం బ్రహ్మణః శిష్యోః
ప్రశ్నద్వయస్యోత్తర మూచుః తత్ర ప్రగమప్రశ్నోత్తరం భగవానితి ద్వితీయస్యో
త్తర మాహుః అనేన దూరీకృతో భేదవాదో యత్ర తత్ శారీరకసూత్రభాష్య
మకారి కృతం తదేవ పారయతీత్యర్థః ఉ ౩. ఏవం శిష్యోక్తం నిశమ్య స చ బ్రహ్మ
ణో భాష్యకార మగ్రావత ఏతే త్వాం భాష్యకారం వదంతి ఏత ద్భుత మాస్తాం
తిష్ఠతు-హే యతే యది త్వం పరమర్షిణా వేదవ్యాసేన ప్రోక్తం సూత్ర మర్థతో
జానాసి తస్మైక మపి తత్సూత్రం ఉచ్చారయ తదర్థవ్యాఖ్యానాదైకస్య సూత్రస్యో

ఒర్ధ్వత స్తస్యం యదివేత్త సూత్రమ్ ౪ తమబ్రవీ ద్భాష్యకృ దగ్ర్య
 వాచం సూత్రార్థవిదోభ్యో ఒస్తు నమో గురుభ్యః, సూత్రజ్ఞతా ఒహం
 కృతి రస్తి నో మే తథా ఒపి య త్పృచ్ఛసి త ద్భ్రవీమి ౫ పప్ర
 చ్చ సోఒధ్యాయ మథాదికృత్య తృతీయచూరంభగతం యతీశమ్,
 తదంతరే త్యాదిక మస్తి సూత్రం బ్రూహ్యేతదర్థం యదివేత్త కిం
 చిత్ ౬ స ప్రాహ జీవః కరణావసాదే సంవేష్టితో గచ్ఛతి భూత
 సూత్రైః, తాండిశ్రుతౌ గౌతమశైమినీయశ్చ శ్లోత్సగాభ్యాం ప్రధి
 తో ఒయమర్థః ౭ ఇత్యుక్త మర్థం నిశమయ్య తేన స వావదూక
 చ్చారణం కుర్విత్కర్థః ౮ ఏవమక్తో భాష్యకార స్తం బ్రాహ్మణం శ్రేష్ఠం వాచ
 మునాచ-సూత్రార్థవిదోభ్యో గురుభ్యో నమో ఒస్తు సూత్రజ్ఞతాఒభిమానో యద్యపి మమ
 నాస్తి తథా ఒపి యత్పృచ్ఛసి త ద్భ్రవీమి. ౫ ఆ భాష్యకారోక్తే రనంతరం న
 బ్రాహ్మణో యతీశం పప్రచ్ఛ-య త్పృష్టవాక్ తదాహ తృతీయ మధ్యాయ మధికృత్య
 తృతీయాధ్యాయ ఆరంభగతం 'తదంతరప్రతిపత్తే' రంహతి సంపరివృత్తః ప్రశ్ననిరూ
 పణాభ్యా' మితి సూత్ర మస్తి ఏతస్యార్థం యది త్వం జానాసి తస్మి బ్రూహి ౬.
 ఏవం పృష్ట స్స భాష్యకార ఉక్తసూత్రస్యార్థం ప్రోక్తవాక్ జీవః కరణానా మింద్రి
 యాణా మవసాదే మరణసమయే దేహంతరప్రతిపత్తే దేహబీజై ర్భూతసూత్రై స్సంప
 రివృత్త స్సంవేష్టితో రంహతి గచ్ఛతీత్యవగంకవ్యం కుతః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యాం
 తాండిశ్రుతౌ గౌతమశైమినీయశ్చ ప్రతిపచనాభ్యాం ప్రశ్న స్తావత్ *వేత్త
 యథా 'పంచమ్యా మానుతా వాచక పురుషవచసో భవం' తి ప్రతిపచనం చ ద్యుష్ట
 న్య పృథివీ పురుష యోషిత్పు పంచస్వస్తి ఘ శ్రద్ధా సోమ పృష్ట్యి న్న రేతో రూపాః
 పంచాఒఒచుతీ ద్దర్శయిత్వా ఇతితు పంచమ్యా మానుతా వాచక * పురుషవచసో
 భవంతీతి తస్మా దాభ్యాం ప్రశ్నప్రతిపచనాభ్యా మయ మర్థః ప్రధితః ౭ ఇత్యేవం
 ప్రకారేణ తేనోక్తం సూత్రార్థం శ్రుత్వా స వావదూకో ఒలిపక్తా బ్రాహ్మణః శతధా
 వికల్ప్యి పండితకుంజరాణాం మధ్యే విస్తయ మాదధానో ఒఖండయత్ ఖండితవాక్
 తథాపి వ్యాపిగాం కరణానా మాత్మన శ్చ దేహంతరప్రతిపత్తే కర్తవశా ద్ద్వృత్తి
 లాభ స్తత్ర భవతి యద్వా కేవలవైవాత్మనో వృత్తిలాభ స్తత్ర భవతీంద్రియాణితు
 దేహవ దభినవాన్యేవ తత్రతత్ర భోగస్థాన ముత్పద్యంతే యద్వా కున ఏవ కేవలం
 'భోగస్థాన మభి ప్రతిపతే యద్వా జీవ ఏవోత్పత్త్య దేహ దేహంతరం ప్రతిపద్యతే

* అపృచ్ఛితేన సర్వేషా మేవ దేహబీజానాం భూతసూత్రాణా ముపాదానం,

శ్శతథా వికల్ప్య, అఖండయ త్పండితకుంజరాణాం మధ్యే మహావి
స్తయ మాదధానః ౮. అనూద్య సర్వంఘణితం తేదీయం సహస్రథా
తీర్థకర శ్చఖండ, తయో స్సురాచార్యఘణేంద్రవాచో ద్వివాప్తకం

శుక ఇవ వృక్షా ద్వృక్షాంతరం కించ దేహంతరప్రతిపత్తౌ కరణానాం జీవేన సహ
గమనం శ్రుతివిరుద్ధం తథాచ శ్రుతిః *యత్రాస్య పురుషస్యమృతస్యాగ్నిం వా గచ్ఛేతి .
వాతం ప్రాణ శ్చక్షు రాదిత్యం మన శ్చంద్రమనం దిశ శ్శోభిత మిత్యాద్యా అపిచ
ప్రథమే ౭గ్నా వహం శ్రమణాభావాత్ పంచమ్యా మాహుతా వాపహ పురుషవచసో
భవంతీతి నిర్ధారయతుం న శక్యతే అత్రహి ద్యులొక ప్రముఖాః పంచాగ్నయ శ్శ్రీధా
దీనాం పంచానా మాహుతీనా మాధారత్వేనాధీతాః తత్ర ప్రథమే ౭గ్నా శ్రుతాం
శ్రద్ధాం పరిత్యజ్యాశ్రుతానా మహం పరికల్పనం సాహసమాత్రం శ్రద్ధాయాః
ప్రత్యయ విశేషత్వప్రసిద్ధేః కించ అస్త్యపాం శ్రద్ధాచిక్రమే పంచమ్యా మాహుతో
పురుషాకారప్రతిపత్తి ర్తథా ౭పి తత్పరిష్కృతస్య జీవస్య గమనంతు న వాచ్యం తద్గమ
నస్యాశ్రుతత్వా దిత్వేనమాదినా శతథా వికల్ప్య ఖండితవా నిత్యర్థః ౮ తదీయ
భాషితం సర్వ మనూద్య శాస్త్రకార శ్రీశంకర స్సహస్రథా చఖండన తావ త్సాం
ఖ్యబౌద్ధవైశేషికదిగంబరాణాం కల్పనా ఆదర్శవ్యా ఉదాహృత శ్రుతివిరోధాత్
నచాపృష్టశ్రమణసామర్థ్యా త్వేన్నప్రతిపదనాభ్యాం కేవలాభి రద్ధి స్సంపరిష్కృతో రంహ
తీతి వాచ్యం తాసాం భూయస్త్యాపేక్షయా ౭పృష్టప్రయోగా విరోధాత్ నహి కేవ
లానా మహం దేహరంభకత్వం సంభవతి త్రివృత్కరణశ్రుతేః త్రయాణా మపి
లేఖోబన్నానాం దేహే కార్యోపలభ్యా తస్య త్రయాత్మకత్వా చ్చ నను పార్థివో
ధాతు ర్భూయిష్టో దేహేషాపలత్యత ఇతిచే న్నైష దోషః ఇతరాపేక్షయా ౭పాం
హేమశ్యసంభవాత్ తస్మా దపృష్టేన సర్వేషా మేవ దేహబీజానాం భూతసూక్ష్మాణా
ముపాదానం యుక్తం కించ ప్రాణానాం దేహంతరప్రతిపత్తౌ గతిః శ్రావ్యతే * తము
త్కామంతం ప్రాణో ౭నూత్కామతి ప్రాణ మనూత్కామంతం సర్వే ప్రాణా అనూ
త్కామంతీత్యాది శ్రుతిభ్య స్సా చ ప్రాణానాం గతి రాక్రయ మంతరేణ న సంభ
వతీత్యతః ప్రాణగతి ప్రయుక్తానాం తదాశ్రయాణా మపా మపి భూతాంతరోపస్పృష్ట
నాం గతి రర్థా దవగమ్యతే నహి నిరాశ్రయాః ప్రాణాః క్వచి ద్గచ్ఛంతి తిష్ఠంతివా జీవ
తో ౭దర్శనాత్ వాగాదీనా మగ్నాగ్నిది గతిశ్రుతిస్తు గౌణీ లామసు శేషేష చాదర్శ
నా దోషధీ ర్దోమాని వనస్పతీకే కేశా ఇతిహి తత్ర తత్రామ్నయలే నచ లేషా ముత్
ప్లత్య లేషా గమనం సంభవతి నచ జీవస్య ప్రాణోపాధిప్రత్యాఖ్యానేన గమన మవశ

వాక్కులహో జజ్జంభే F. ఏవం వదంతో యతిరాద్ధ్వీజేంద్రా విలోక్య
 పార్శ్వస్థితపద్మపాదః, ఆచార్య మా హేలి మహీసురోఽయం వ్యాసో
 హి వేదాంతరహస్యవేత్తా ౧౦. త్వం శంకర శృంకర ఏవ సాహ
 ద్వ్యసస్తు నారాయణ ఏవ నూనమ్, తయో ర్వివాదే సతతం ప్ర
 సక్తే కిం కింకరో ఽహం కరవాణి సద్యః ౧౧ ఇతీద మాకర్ణ్య వచో
 విచిత్రం స భాష్యకృ త్సుత్రకృతం దిద్భటుః, కృతాంజలి స్తం ప్ర
 బృతే నాపి ప్రాణైర్వి నా దేహంతర ఉపభోగ ఉపపద్యతే తస్మాద్వాగాద్విధిష్ఠా
 త్రీణా మగ్నాది దేవతానాం వాగాద్యుపకారిణీనాం మరణకాలే ఉపకార నివృత్తి
 మాత్ర మపేక్ష్య వాగాదయో ఽగ్నాదీక్ గచ్ఛంతీత్యుపచర్యతే యత్తు ప్రథమే
 ఽగ్నా విత్యాది తదపి న దోషావహం యత స్తత్రాపి ప్రథమే ఽగ్నా తా వీవాఽఽ
 వ శ్రద్ధాశబ్దేనాభిప్రేయంతే ఏవంహి సత్యాదిమధ్యావసానసంగా దనాకుల మేతదేకం
 వాక్య ముపపద్యతే ఽన్యథా పునః పంచమ్యా మాహుతా వహం పురుషవచ స్వప్ర
 కారే పృష్టే ప్రతివచనావసరే ప్రథమాహుతిస్థానే యద్యదయో ర్హోమ్యుద్రవ్యం
 శ్రద్ధాం నామావతారయే తతో ఽన్యథా ప్రశ్నో ఽన్యథా ప్రతివచన మిత్యేకవా
 క్యతా నస్యోత్ నచ శ్రద్ధాఖ్యైః ప్రత్యయో మానసో జీవస్య చా ధర్మ స్సక్
 ధర్మిణో నిష్కృష్ట్య హోమాయోపాదాతుం శక్యతే కళ్యాదిభ్య ఇవ హృదయాదీని
 తస్మా దావమివ శ్రద్ధాశబ్దేనోపాదేయా శ్రద్ధావా ఆప ఇతి వైదికప్రయోగదర్శనా
 దపి శ్రద్ధాశబ్దస్యాత్సరపవర్తిః గచ్ఛంతీనా మహం బీజరూపతయా సూక్ష్మత్వగుణ
 యోగేన మాణవకే సింహశబ్దఇవ తాను శ్రద్ధాశబ్దవివోచపన్నః శ్రద్ధాపూర్వకకర్తన
 మనాయా చ్చాపు శ్రద్ధాశబ్ద ఉపపద్యతే పురుషేషు పంచశబ్ద ఇవ 'అహోహస్తే
 శ్రద్ధాం నన్నమంతే పుణ్యాయ కర్తవ్య' ఇతి శ్రుతేః శ్రద్ధాహేతుత్వా చ్చ తాను
 శ్రద్ధాశబ్దోపపత్తిః-యద్యద్యత్ర జీవానాం శ్రవణం నాస్తి తథా ఽపి య ఇష్టా
 త్పూర్తాదికారిణః పితృయానేన గంతారః శ్రుతా స్త ఏవేవేపి ప్రతీయంతే - ఇత్యా
 ద్యనేకప్రకారేణ ఖండితవాక్ బృహస్పతిశేషనాగతుల్యవాచో స్తయో ర్వాక్కు
 లహో దినాష్టకం జజ్జంభే. ఉ. F. ఏవంప్రకారేణ వదంతో యతిరాద్ధ్వీజేంద్రా
 విలోక్య పార్శ్వ స్థితః పద్మపాదః ఆచార్య మితీద మాహాయం బ్రాహ్మణో వేదాంతర
 హస్యవేత్తా వ్యాసః హి రవధారణే-ఉ. ౧౦. తథాచ యువయో శ్శివవిష్ణో ర్వివాదే
 ప్రబృతే కింకరేణ మయా విమన్మషేయ మిత్యాహ త్వమితి. ౧౧. ఇతీదం చిదిత్రం
 పద్మపాదమనో నిత్యం స భాష్యకార ముత్రకారం దిద్భటుః ప్రయత స్సవభాషః

యతః ప్రణమ్య బభాణ వాణీం నవపద్యరూపామ్. ౧౨. భవాం స్థ
టిచ్చారుజటాకిరీటః ప్రవద్దుకాంభోధరకాంతికాంతః, శుభో వ్రవీతీధృత
కృష్ణచర్తా కృష్ణో హి సాక్షాత్ కులిదోషహంతా. ౧౩. భావత్కసూ
త్రం ప్రతిపాద్య తాదృక్పరావధార్థ ప్రతిపాదకం సత్, అదైవతభాష్యం
తవ సంమతం చే తోస్థిధ్వా మమా ౨౨గః పురతో భివా ౨౨శు. ౧౪
ఏవం వద న్నయమతైశ్చ త కృష్ణ మారా చ్చామికరవ్రతలిచారుజటా
కలాపమ్, విద్యుల్లతా వలయవేష్టితవారిదాభం చిన్తుద్రయా ప్రకట
యంత మభీష్ట మర్థమ్. ౧౫ గాఢోపగూఢ మనురాగజుషా రజన్యా
గర్వాపదం విదధతం శరదిందుబింబమ్, తాపింశరీతితనుకాంతిర్ఘరీపరీతం
కాంతేందుకాంతఘటితం కరకం దధానమ్. ౧౬. సప్తాధికాచ్ఛదరవిం
శతిమాక్తికాధ్యాయం సత్యస్య మూర్తి మివ భిభ్రత మక్షమాలామ్,
తత్రాదృశస్వపతివంశవివర్ధనాత్ప్రాక్తారావళీ ముపగతా మివ చాను

కృతాశ్చలి స్తం ప్రణమ్య నవపద్యరూపాం స్తుతివృత్తరూపాం వాణీం జగాద -
ఉపేంద్ర. ౧౨. యదువాచ తదాహ భవాక్ విద్యుద్వచ్చారుజటాకిరీటీన ప్రవద్దు
కాంభోధరస్య కాంతి రివ యా కాంతి స్తయా కాంత శ్శృంగ ముపవీతం యస్య భృ
తం కృష్ణచర్త యేన స కలిదోషహంతా కృష్ణదైవాయనో వ్యాసవివ సాక్షాత్ స్వత్వ
స్యః కశ్చన బ్రాహ్మణ ఇత్యర్థః - ఉ. ౧౩ భవదీయసూత్రే ప్రతిపాద్యస్య తాదృశస్య
నిర్విశేషసవిశేషార్థస్య ప్రతిపాదకం అదైవతభాష్యం తవ సత్సమీచీనం సంమతం చే
త్తర్హి మమావరాధం క్షమిత్యా శీఘ్రం మమాగ్రే ప్రత్యక్షో భవ - పాతాంతరే
భావత్కసూత్రం ప్రతిపాద్య తత్రాదృక్ పరావధార్థ ప్రతిపాదకమిత్యర్థః. ౧౪.
ఏవం వదన్ సక్ అథానంతరి మయం శ్రీశంకరః కృష్ణమారా ద్వారా దవతో
జితవాక్ తరి విశేనష్ఠి చామికరవ్రతతయ స్సువర్ణమయ్యోలతా స్తద్వత్ నుంద
రాణాం జటానాం కలాపా యస్య విద్యుల్లక్షణలతా వలయేన వేష్టితేన మేఘేన
కుల్యం చిన్తుద్రయా త్థానముద్రయా ౨భీష్ట మర్థం ప్రకటయంతం - వసంతలిలకా.
౧౫. పున స్తమేవ వంచభి ర్విశేనష్ఠి అనురాగజుషా రజన్యా ౨త్యంత మాలింగితం
శరచ్ఛంద్రబింబం నిందాస్పదం కుర్వంతం యతః తాపింశ్చ స్థూల స్తత్తుల్య
స్యశరీరకాంతి ర్ఘరీభి ర్వాన్వితం కాంతో య శ్చంద్రకాంతమణి నేన నిర్మితం
కరకం కమండలం దధానం. ౧౬. సప్తాధికై రచ్ఛదరైః స్వచ్ఛచ్చిదై ర్వింశతినం
భూతై ర్భాగ్య మక్షమాలాం సత్యస్య మూర్తి మివ విభ్రతం తత్రాదృశస్య స్వపతి

నేతుమ్ ౧౭. శార్దూలచర్తోద్వహనేన భూతే రుద్ధూశనేనాపి జటాల
తాభిః, రుద్రాక్షమాలావలయేన శంభోరర్థాసనాధ్యాసనసఖ్యపాత్రమ్
౧౮ అద్వైతవిద్యాసృణి తీక్ష్ణధారావశీకృతాహంకృతి కుంజరేంద్రమ్,
స్వశాస్త్రశంకూజ్జ్వలి సూత్రదామనియంత్రితాకృత్రిమగో సహస్రమ్
౧౯ తత్తాదృగత్కుజ్జ్వలకీర్తిశాలి శిష్యాభి సంశోభితపార్శ్వభాగమ్,
కటాక్షవీక్షామృతవర్షధారా నివారితా శేషజనానుతాపమ్ ౨౦. వి
లోక్య వాచంయమసార్వభౌమం స శంకరో ౭శంకితదర్శనం తమ్,
గురుం గురూణా మపి హృష్టచేతాః ప్రత్యుద్యయా శిష్యగణై స్సమే
తేః. ౨౧ అత్యాదరా చ్ఛాత్రగణై స్సహాసౌ ప్రత్యుద్గత స్తచ్చరణౌ
ప్రణమ్య, యత్యగ్రగామి వినయీ ప్రహృష్ట ఇత్యబ్రవీ త్సత్యవతీ
సుతం సః ౨౨ ద్వైపాయన స్వాగత మస్తు తుభ్యం దృష్ట్వా భవంతం
చరితా మయా ౨౩, యుక్తం తదేత త్వయి సర్వకాలం పరోపకార

వంశస్య చంద్రవంశస్య వర్ధనా త్ప్రగుప్తగతాం తారావళీ మన్విన్యాది నక్షత్రమాలాం
భవత్సలివంశం వర్ధయిష్యామిత్యనునయం కర్తుమివేత్సుతేప్రేక్షాద్వయం ౧౭. శార్దూల
చర్తోద్వహనాదినా శంభో రర్థాసనాధ్యాసనస్య సఖ్యస్య పాత్రం-ఇంద్ర. ౧౮.
అద్వైతవిద్యాలక్షణస్యాంకుశస్య తీక్ష్ణయా ధారయా వశీకృతో ౭హంకారలక్షణో
గణేంద్రో యేన తం స్వశాస్త్ర మద్వైతశాస్త్రం తల్లక్షణే శంకా స్థానా వుజ్జ్వలనూ
త్రలక్షణదామభి ర్నియంత్రిత మకృత్రిమానాం శ్రుతిలక్షణగవాం సహస్రం
యేనతం - ౬. ౧౯ తత్తాదృశ మత్కుజ్జ్వలకీర్తిశాలినాం శిష్యాణాం పక్షి-భిః
సంశోభితః పార్శ్వభాగో యస్య తం కటాక్షేణాభివీక్షావీక్షణయా ౭మృత ధార
యా నివారితో ౭శేషజనానా మాధ్యాత్మికాదిరూపః ౭నుతాపః యేన తం సరో
జనానుతాపః యేనేతివా ౨౦. వాచంయమానాం నియంత్రితసర్వేంద్రియాణాం
ముసీనాం రాజాన మశంకిత మసంఖావితం దర్శనం యస్య తం గురూణా మపి గురుం
విలోక్య ప్రహృష్టచేతాః సశంకరః శిష్యగణైః సంయుక్తః ప్రత్యుద్యయా. ౨౧.
అత్యాదరా చ్ఛిష్యగణై స్సహా ప్రత్యుద్గతో ౭సౌ శంకర స్తస్య వ్యాసస్య చరణౌ
ప్రణమ్య యత్యగ్రగామి వినయుక్తః ప్రహృష్టః సత్రిశంకరః సత్యవతీపుత్ర మితీద
మువాచ - ఇంద్రవజ్ర ౨౨ యదువాచ తదాహ హేద్వైపాయన స్వాగతం
తుభ్య మస్తు భవంతం దృష్ట్వా మయాసర్వే పునుర్థా శ్చుతా. ప్రవాదే సర్వార్థసంఘా
దకత్వం త్వయి యుక్తం తత్ర హేతు మాహ సర్వేషు కాలేషు పరోపకార క్రతే

వ్రతదీక్షితత్వాత్. ౨౩ మునే పురాణాని దశాష్టసాక్షా చ్ఛ్చుత్కర్థగ
రాభిణి సుదుష్కరాణి, కృతాని పద్యద్వయమద్య కర్తుం కోనామ శ
కోన్నతి సుసంగతార్థమ్ ౨౪. వేదార్థం వ్యతియుతం వ్యదధా శ్చతుర్థా
శాఖాప్రభేదసవశా దపి తా నివిభక్తాః, మందాః కలా ఊతిసురా జ
నితార ఏతే వేదా స్త్రహీతు మలసా ఇతి చింతయిత్వా ౨౫. ఏష్య
ద్విజానాసి భవంత మర్థం గతం చ సర్వం న న వేత్సి య త్తత్, నోచే
త్కథం ధూత భవద్భవివ్యత్కథాప్రబంధా న్రచయే రజానక్ ౨౬.
ఆభాసయ స్తుంతర మంగ మాంధ్యం స్థూలం చ సూక్ష్మం బహి రంత
రంచ, అపానుద న్భారతశీతరశ్మి రభూ దపూర్వో భగవత్పయోధేః

దీక్షితత్వాత్ - ఉ ౨౩ పరోపకారవ్రతినా త్వయా కృతస్య లేశో ఒప్యస్యేన
కర్తు మశక్య ఇత్యాశయేనాహ మామునే * 'బ్రహ్మం పాద్యం వైష్ణవంచ శైవం
లైంగం సగారుడం, నారదీయం భాగవత మాగ్నేయం స్కాందసంజ్ఞితం, భవిష్యం
బ్రహ్మవైవర్తం మార్కండేయం నవామనం, వారాహం మాతస్యి కార్త్యంచ
బ్రహ్మాండఖ్య మితి త్రిమడితుక్తాన్యష్టాదశపురాణాని సాక్షాచ్ఛ్చుత్కర్థగర్హణ్యైః
సుదుష్కరాణి త్వయా కృతాని అత్రాస్మి లోకే సుసంగతార్థం శ్లోకద్వయ మపి
కర్తుం కః శక్నోతి - ఉ. ౨౪. కించ వ్యతియుతం వ్యామిశ్రితం వేదసముద్రం
ఋగ్యజుస్సామాధర్వణ లక్షణై శ్చతుర్భిః ప్రకారై ర్యుక్తం త్వం వ్యదధాః కృతవానసి
కలా మందప్రజ్ఞా ఏతే బ్రహ్మణా వేదాః గ్రహీతు మలసా జనితార ఉత్పత్స్యంత
ఇతి చింతయిత్వా శాఖాప్రభేదసవశా దపి తా వేదా విభక్తాః వ్యధాః విహిత
వా నసి-చనంతలికా. ౨౫. ఏష్యల్ భవిష్యల్ విజానాసి తథా భవంతం వర్తమానం
గతమతీతం చ సర్వంజానాసి య త్వం న వేత్సి నజానాసి తన్నాస్త్యేవ నోచేత్ యది
శైవజానాసి తర్హ్యజానక్ భూతభవద్భవివ్యత్కథాప్రబంధా కథం రచయేః కథం
రచితవానసి-ఆఖ్యానకీవుక్తం. ౨౬. అంతరమంగం సర్వాంతర మాత్మాన మప్యమూర్తి
శివావయవం తచ్చరీరం వాఒపానయక్ స్థూలం కార్యం సూక్ష్మం కారణం బహిర్బగ
న్నిత్యాత్వాత్జ్ఞానమంతరం ప్రత్యగభిన్నపరమాత్మాత్జ్ఞానమాంధ్యం తమో ఒపానుద స్ఫార
తలక్షణో ఒపూర్వ శ్చంద్రో భగవత్పయోధే స్వతః క్షీరసముద్రా దపూర్వ ప్రసిద్ధ
చంద్రస్తు బాహ్యం శివశరీరం తద్భిరోలక్షణావయవం వా ప్రకాశయక్ స్థూలం బా
హ్యం తమో నాశయతి. యద్వా జహిః స్థూలం కార్యరూప మంతరం సూక్ష్మం కార
ణరూపం అథవా స్థూల మర్థాత్జ్ఞానం సూక్ష్మం ధర్మాత్జ్ఞానం జహిః కామాత్జ్ఞాన మంతరం

౨౭. వేదాష్టదశగం నిఖలం చ శాస్త్రం మహాన్తహాభారతవారిరాశిః,
త్వత్తః పురాణాని చ సంబభూవు స్సర్వం త్వదీయం ఖలు వాఙ్మయా
ఖ్యమ్ ౨౮ ద్వీపే క్వచి త్సముదయ స్మృత మేవ ధామ శాఖాసహ
స్రసచివ శ్శుకసేవ్యమాసః, ఉల్లాసయత్యహహ య స్థిలకోమునీనా
ముచ్చైః ఫలాని సుశృణాం నిజపాదభాజామ్ ౨౯ ధత్సే సదా౭౭ ర్తి
శమనాయ హృదా గిరిశం గోపాయనే ౭ధివదనం చ చిరంతనీ ర్గాః,
దూరీకరోషి నరకం చ దయాద్రి దృష్ట్యా కస్తే గుణా గదితు మద్భు
తకృష్ణశక్తః ౩౦ య మామనంతి శ్రుతయః పదార్థం నస స్మచాస
న్న బహి ర్నచాంతః, స సచ్చిదానందఘనః పరాత్మా నారాయణ స్త్వం

మోక్షాజ్ఞాన మిత్యర్థః - ఉ. ౨౭ ౨౮. ద్వైపాయననిరుక్తిం వృక్షరూపకేణాహ-
ముతమేవ ధామ సత్యస్వప్రకాశరూపం పరబ్రహ్మైవ క్వచి ద్వీపే సముదయః
వేవశాఖాసాం సహస్రం సచివో యస్య శుకేన సేవ్యమాసః కల్పవృక్షరూపీ యో
మునీనాం తిలక స్సుదృష్టీనాం స్వీయచరణభారా ముచ్చైః ఫలాని ఉత్కృష్టాని
మోక్షాదిరూపాణి ఫలాయుల్లాసయతి అహఃపేత్యాశ్చర్యే ౭తి ప్రసిద్ధౌ వా స త్వం త
దృతం ధామైవేతివా-ఇంద్ర. ౨౯ హే ౭చ్ఛత కృష్ణ తే గుణా వత్తు క శ్శక్తో
న కో ౭సి సమర్థః - అద్భుతత్వ మాహ సర్వేషా మార్తికమనాయ గిరిశం మహాదేవం
సదైవవా హృదా ధత్సే సతు గోపాదీనా మేవా౭౭ ర్తికాంతయే గోవర్ధనసంజ్ఞం పర్వ
తం సప్తదినం హస్తేన భృతవాక్ పునశ్చ చిరంతనీ ర్గాః శ్రుతీ రధివదనం ముఖే పాల
యసి సతు ప్రసిద్ధాః నమీనా గాః వనే పాలితవాక్ పునశ్చ దయాద్రిదృష్ట్యైవ నర
కం దూరీకరోషి సతు యుద్ధే నరకాసురం దూరీకృతవాక్ అత స్తవాద్భుతకృష్ణత్వ
మిత్యర్థః - వ ౩౦. కింబహునా నర్వశ్రుతిప్రతిపాద్యః పరమాత్మా త్వమేవేత్యాహ.
యమితి * నానదాసీ నో స దాసీత్ - 'అనంతర మబాహ్యం' 'సత్యం జ్ఞానమనంతం
బ్రహ్మ' 'విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ' 'ప్రజ్ఞానఘన' ఇత్యాది శ్రుతయో యం త
త్త్వంపదయో ర్లక్ష్యార్థ మామనంతి నకారణాదివిలక్షణ స్సచ్చిదానందఘనః పురాణాః
పురుషః పరమాత్మా నారాయణ స్త్వమేవ నరకద్దేవ స్థావరజంగమాత్తకం శరీర
జాత ముచ్యతే తత్ర నిత్యసన్నిహితా శ్చిదాభాసా జీవానరా ఇతి నిరుచ్యంతే తేషా
మయన మాశ్రయో ౭ధిష్ఠానం నరాణాం జీవానాం సమాహ స్తేషా మిదం భోగ్య
జాతంచ నాదం తస్య జడాజడప్రచంచస్యవా అధిష్ఠానం నారాయణః పూర్ణత్వా
త్పురుషో ౭భివృద్ధ్యాది వికారకూన్యత్యేవ నిర్వికారత్వా త్పురాణో యద్వా యం
త త్త్వంపదయో ర్వాచ్యార్థం లక్ష్యార్థం చామనంతీత్యర్థః తత్ర పరమాత్మే ౭త్వంతం

పురుషః పురాణః 30. ఇతి స్తుత స్తేన యథావిధాన మానేదివా నిష్ఠ
 ప్తర మాత్మనిష్ఠః, ద్వైపాయనః ప్రశ్రయనమ్ర పూర్వకాయం యతీ
 శాన మిదం బభాషే 31 త్వ మర్హదాదేః పదసీం గతో 2 ఘో రఖం
 డపాండిత్య మబోధయం తే, శుకర్షివ త్ప్రీతికరో 2సి విద్వక్ పురేవ
 శిష్యై స్సహ మాభ్రమి యం 32 కృతం త్వయా భాష్యమితీందు
 మాశే స్సభాంకణే సిద్ధముఖా. నిశమ్య, హృదా ప్రహృష్టేన దిదృ
 ష్టయా తే దృగధ్వనీనః ప్రశమి న్నభూవమ్ 33 ఇత్థం మునీంద్రవచ
 నశ్రవణోత్థహర్షం రోమాంచపూరమిషతో బహి గుత్ ప్లవంతమ్, బిభ్ర
 త్త మభ్రుచి మాఖ్య దదభ్రశక్తిం శ్రీశంకర శ్శుకమతార్ణవపూర్ణ
 చంద్రః. 34 సుమంతుపైలప్రథమా మునీంద్రా మహానుభావా నను
 యస్య శిష్యాః, తృణా ల్లఘీయా నపి తత్ర కో హం తథా 2పి కా

లక్ష్మ్యర్థప్రతిపాదనం సారాయణ స్మర్వాంతర్యామి తత్పదవాచ్యార్థః పురిశయనా
 త్పురుష స్త్వంపదవాచ్యః పురాణత్వ మనాదిత్వ ముభయో ద్విశేషణం - ఉ. 30.
 ఇత్యేవం ప్రకారేణ తేన శ్రీశంకరేణ స్తుతః ఆత్మనిష్ఠో ద్వైపాయనో వేదవ్యాసో
 యథావిధాన మానన ఆనేదివా ఉపవిష్టవాక్ * విభాషణం సదవసక్రవఇతి
 క్వనుః ప్రశయేణ నమ్రః తూర్వకాయో 2 గ్రభాగో యస్య తం యతీశ మిదం
 వక్ష్యమాణ మువాచ 31. యదువాచ తదాహ అర్హదాదేః పదసీం త్వం గతో భూః
 తూర్వమేవ ప్రాక్తః తే 2 ఖండపాండిత్య మబోధయం జ్ఞాతవా నస్తి న్యపుత్రవ త్ప్రీతి
 కరో 2సి యతోవిద్వక్ తస్మా దయం వాదాయా 22 గతఇతి శిష్యై స్సహ త్వం
 తూర్వం యథాబ్రుమం ప్రాప్తస్తథా మాభ్రమిః భ్రమం మాగాః-ఉ. 32 త్వయా
 భాష్యం కృత మితి శివస్య సుబంధిని సభాంకణే కన్యచి త్సిద్ధస్య ముఖాచ్ఛ్పిత్యా
 ప్రహృష్టేన హృదా తవదర్శనేచ్ఛయా హే ప్రశమి తే నేత్రపగచరో 2హం
 జాతో 2స్తి. 33. ఏవంభూతస్య మునీంద్రస్య వేదవ్యాసస్య వచనస్య శ్రవణా
 దుత్థికరోమాంచపూరవ్యాజేన బహి గుత్ ప్లవంత్య గచ్ఛంతం హర్షం ధారయన్ శుకా
 చార్యమతలక్షణసముద్రప్రవర్ధనే తూర్ణచంద్రః శ్రీశంకరో నవమేఘకాంతి మనల్ప
 శక్తిం తం శ్రీవ్యాస మాఖ్యల్ ప్రోక్తవాక్-వ 34 తద్వాక్య ముదాహరతి త్రిభిః
 సుమంతుపైలవైకంపాయనాద్యా మునీంద్రాః మహానుభావాః ప్రభావోఽయేషాంతే .
 ననుయస్యతే శిష్యా స్తస్మిం స్త్యయి తృణాదభ్యుతిశయేన లఘుభూతో 2హం కః యద్య

రుణ్య మదర్శి దీనే. 3౬. సో ౭హం సమస్తార్థవివేచకస్య కృత్వా భవ
త్సుత్రసహస్రరక్షేః, భాష్యప్రదీపేన మహర్షిమాన్యసీరాజనం ధృష్టత
యా స లజ్జే 3౭ అకారి యత్సాహస మాత్మబుధ్యా భవత్ప్రశిష్య
వ్యపదేశభాజా, విచార్య తత్సుక్తిదురుక్తిజాల మర్హస్యమికార్తుమిదం
కృపాభుః 3౮ ఇత్థం నిగద్యోపరతస్య హస్తే హస్తద్వయేనా ౭౭ద
రత స్సభాష్యమ్, ఆదాయ సర్వత్రనిరైక్షణాసౌ ప్రసాద గాంభీర్యగు
ణాభిరామమ్ ౩౯ సూత్రానుకారిమృదువాక్య నివేదితార్థం స్వీయైః
పదై స్సహనిరాకృతపూర్వపక్షమ్, సిద్ధాంతయుక్తివినివేశిత తత్స్వ
రూపం దృష్ట్వా ౭భినంద్య పరితోషవశా దవోచత్ ౪౦ న సాహసం
తాత భవా నకార్షీ ద్యత్సుత్రభాష్యం గురుణా వినీతః, విచార్యతాం
సూక్తదురుక్తమత్రేత్యేతన్తహత్సాహస మిత్యవైమి ౪౧ మీమాంస
కానా మపి ముఖ్యభూతో వేత్థాఖిలవ్యాకరణాని విద్వక్, వినిస్సరే

ప్యేవం తథా ౭౭ దీనే మయి కారుణ్యం దర్శితవా నసి-ఉ. 3౬. సో ౭హం లఘీయా
నసి తవ కారుణ్యపాత్రతాం గత స్సర్వేషా ముపనిషద్దతానా మర్థానాం వివేచకస్యా
మత్రాభిప్రేతో ౭౯ ౭యం నేతివిచ్య ప్రదర్శకస్య భవదీయసూత్రలక్షణస్య సహ
స్ర కిరణస్య సూర్యస్య భాష్యలక్షణేన ప్రదీపేన సీరాజన మారాత్రికం కృత్వా హే
మహర్షి మాన్య భావ్యేన న లజ్జే-ఇంద్ర 3౭ యద్యప్యేవం తథా ౭౭ భక్త్యా
కృతం ప్రదీపేన సీరాజనం యదా నవితా స్వీకరోతి తథా భవత్సుత్రేణ స్వీకృ
తత్వా న్నత్కృతం భాష్యం త్వం శోధయితు మర్హసీత్యాశయేనా ౭౭హ భవత్ప్రశి
ష్యవ్యపదేశపాత్రేణ మయా యత్సాహసం స్వబుధ్యాకృతం తద్విచార్య సూక్తిదురు
క్తిజాల మిదంసమం కర్తుం కృపాభు స్త్వం యోగ్యో ౭౭సి-ఉ 3౮ ఇత్థం ముక్త్యోపర
తస్య తూష్టిం సితస్య శ్రీశంకరస్య హస్తాత్ప వేదవ్యాస ఆదరేణ హస్తద్వయేన భాష్య
మాదాయాసౌ వ్యాసః ప్రసాదగాంభీర్యగుణై రభిరామం సర్వత్ర సమ్యక్ విచార
పూర్వకం దృష్టవాక్. 3౯. ఘన స్తద్విశిషిష్టి సూత్రానుసారిభి ర్మృదువాక్యై ర్నివే
దితో ఆర్థోయేన స్వీయైః పదై ర్నిరాకృతాః పూర్వపక్షా యత్ర సిద్ధాంతయుక్తిభి
ర్వినివేశితం తస్య సిద్ధాంతస్య స్వరూపం యత్ర తథాభూతం భాష్యం న వేదవ్యాసో
దృష్ట్వా ౭భినంద్య పరితోషవశా దవోచ దుక్తవాక్-వ. ౪౦ గురుణా వినీతో భవాక్
యత్సుత్రభాష్య మకృత తత్సాహసం న కృతవాక్ సూక్తదురుక్త మత్ర విచా
ర్యతా మిత్యేతన్తహత్సాహస మిత్యవైమి జానామి-ఉప. ౪౧. తత్ర హేతుమాహ

త్రై వదనా ద్యతీందో ర్గోవిందశిష్యస్య కథం దురు క్తమ్. ౪౨. న ప్రా
కృత స్త్వం సకలార్థదర్శి మహానుభావః పురుషో ఽసి కశ్చిత్, యో
బ్రహ్మచర్యా ద్విషయాన్నివార్య పర్యవ్రజ సూర్య ఇవాంధ
కారాత్ ౪౩. బహ్వర్థగర్భాణి లఘూని యాని నిగూఢభా
వాని చ మత్కృతాని, త్వా మేవ మిథ్యం విరహయ్య నాస్తి య
స్తాని సమ్యగ్వివరితు మిష్టే ౪౪. నిసర్గదుర్జానసతమాని కోవా సూ

త్రాణ్యలావేదితు మర్థత స్సక్, క్లేశ స్తు తావాత్ వివరితు రేహం
యావా న్ప్రజేతు ర్విబుధా వదంతి. ౪౫ భావం మదీయ మవబుధ్య
యథావదేవం భాష్యం ప్రజేతు మనలం భగవా నవీశః, సాంఖ్యాదినా
విలులితం శ్రుతిమూర్ధ వర్తొద్ధర్తు కథం పరశివాంశ మృతే ప్రభు
స్సాస్యత్. ౪౬ రోహనుషంగకలయా ఽపి సుదూరముక్తో ధత్సే ఽధి

మిమాంసకానా మసీతి వేత్త జానాసి-ఉ. ౪౨ కించ న ప్రాకృత. స్త్వం కింతు
సర్వార్థదర్శి కశ్చి న్మహానుభావః పురుషో ఽసి తత్ర హేతు మాహ య ఇతి
పర్యవ్రజః సన్న్యాసం కృతవాత్ అనాయాసేన విషయనివారణే దృష్టాంతో
యథా సూర్యో ఽంధకారాన్నివార్య గచ్ఛతి తద్వత్ ౪౩. మత్సుత్రభాష్య
కరణా దపి త్వం ప్రాకృతో న భవసీత్యాశయేనాహ బహవో ఽర్థా గచ్ఛేయేహం
నిసూఢో భావో యేహం పున శ్చ లఘూని మత్కృతాని యాని సూత్రాణి
తాని త్వాం విహాయ వివంప్రకారేణ సమ్యక్యో వివరితుం వివరణం కర్తుం
సమర్థస్స నాస్తి ౪౪. కించ సూత్రకృత్సరిశ్రమతుల్య ఏతైహం వ్యాఖ్యాతుః పరి
శ్రమ ఇతి దేవాః పండితా శ్చ వదంతీత్యాహ నిసర్గా త్వభావాదే వాతిశయేన
దుర్జ్ఞానాని సూత్రాణి యథా భూతార్థతో జ్ఞాతుం కోవా ఽలం న కో ఽపి
సమర్థః హే సన్యత ఏహం సూత్రాణాం ప్రజేతు ర్యావాత్ క్లేశ స్తావా నేవైహం
వివరణకర్తృః క్లేశ ఇతి విశేషజ్ఞా దేవా శ్చ వదంతి. ౪౫ ఏవం యథా త్వయా మదీ
యో భావో బుద్ధస్తథా తంయథావ ద్విజ్ఞాయ విశ్వర్యయంతో ఽసి కర్తు మకర్తు
మన్యథాకర్తుం సమర్థో ఽసి కశ్చి ద్భాష్యం ప్రజేతు మలం సమర్థో న భవతి యథావ
దేవం భాష్యమితివా యత ఏవ మతః పరశివాంశం వినా సాంఖ్యాదినా వివరితతాం
ప్రాసితం వేదాంతమార్గ ముద్ధర్తుం కథం ప్రభు సమర్థస్సాస్య దిత్కర్థః-వసం. ౪౬. య
త్తు ధత్స. ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహద్భుతశంకర స్త్వం వర్ణయితుం న శక్యో ఽద్భుతత్వం
దర్శయతి రోషస్య సంబంధలేఖనాని రహిత స్సతు రోహనుషంగేణ ముక్తో న భవతి

మానస మహా సకలాః కలా శ్చ, సర్వాత్మనా గిరిజయోపహితస్య
రూప శ్శక్తో న వర్ణయితు మద్భుతశంకర స్త్వమ్. ౪౭ వ్యాఖ్యాప్య
సంత్యైః కవిభిః పురైత ద్వావ్యఖ్యాస్యతే కైశ్చి దితఃపరం చ, భవా
నివాస్తద్భుదయం కిమేతే సర్వజ్ఞ విజ్ఞాతు మలం నిగూఢమ్. ౪౮ వ్యా
ఖ్యాహి భూయో నిగమాంతవిద్యాం విభేదవాదా విదుషో విజిత్య,
గ్రంథాన్ భవి ఖ్యాపయ సానుబంధా నహం గమిష్యామి యథాభి
లాషమ్ ౪౯. ఇత్యుక్తవంతం తమసా వనోచ త్కృతాని భాష్యాణ్యపి
పారితాని, ధ్వస్తాని సమ్యక్కుమతాని దై ర్వా దితః పరం కింకరణీయ
మస్తి. ౫౦. ముహూర్తమాత్రం మణికర్ణికాయాం విధేహి సద్వత్సల
సన్నిధానమ్, చిరా ద్యతే లహం పర మాయుషోంతే త్యజ్జామి యావ
ద్విపు రద్య హేయమ్ ౫౧ ఇతీద మాకర్ణ్య వచో విచింత్య సశం
కరం ప్రాహ కురుష్వ మైవమ్. అనిర్బితా స్ఫుటి వసుంధ రాయాం త్వయా

వివంభూతో లబ్యధిమానసం మనసి సకలా అపి కలా ధత్సే న తు శిరస్యేకా మేవ
శశికలాం విభర్తి పున శ్చ సర్వాత్మనా సర్వాత్మభావేన గిరిజయా వేదాంతవాది జాత
యో బ్రహ్మవిద్యాలక్షణయా పార్వత్యా యుక్తం స్వరూపం యస్య స త్వర్ణశరీరేణ
పార్వత్యా యుక్త స్వరూపఇత్యర్థః ౪౭. యదుక్తం లజ్జాసంపాదకం కర్తృకృత్వా లపి
ధృష్టతయా లహం న లజ్జ ఇతి తత్రాహ పూర్వమేత న్నదీయం సూత్రజాత మనం
ఖ్యాతైః కవిభి ర్వాఖ్యాతం ఇతఃపరం చ కైశ్చి త్కవిభి రేతద్వాఖ్యాస్యతేపరంతు
భవానివ నిగూఢ మస్తద్భిప్రాయం విజ్ఞాతుం కిమేతే వ్యాఖ్యాతానాం లం సమర్థా
నైవ శక్తా సర్వజ్ఞస్య తవైవైతద్విజ్ఞానే శక్తి ర్నత్వస్యస్యాల్పజ్ఞ స్యేత్యాశయవా
నాహ హేనర్వక్షేతి-ఉ. ౪౮ వివంసూత్రభాష్యం సుత్వా శ్రుతిభాష్యకరణాదా
ప్రేరయన్ స్వగతున మామంత్రయతి వ్యాఖ్యాహితి-వేదాంతవిద్యా ముపనిషదం విభే
దవాదా స్పండితాన్ విజిత్య విషయసంబంధ ప్రయోజనాధికార్యాఖ్యానుబంధయూ
క్తాన్ గ్రంథాన్ ఆఖ్యాపయ-ఆఖ్యానీ. ౪౯. ఇత్యుక్తవంతం తం శ్రీ వ్యాస మసా
శ్రీశంకరో లనోచత్ అవదత్ త్వతాజ్ఞా మయా పూర్వమేవసంపాదితేతి దర్శయతి
విగమాంతభాష్యాని కృతాని పారితాని చ పునశ్చ కుమతాని దైర్యా త్సమ్యక్సౌకి
తాని తస్మా దితః పరం కిందిదపి కర్తవ్యం నాస్తి ౫౦ యత ఏవ మతో హేనద్వ
త్సల భుజికావ్యయం మణికర్ణికాయాం సామీప్యం విధేహి ఏతదర్థ మహం చిరాః
ద్యక్షం కఠోమి పరమాయుష స్తవ సమీపే లద్య యావ ధ్దేయం వపు శ్శరీరం త్య

బుధాః కేచి దుదారవిద్యాః ౫౨ జయాయ తేహం కలిహాయనాని
 వస్తవ్య మేవ స్థిరధీ స్త్వయా ౭౨, నోచే స్తుముతా భువి దుర్లభా
 స్యాత్థిని ర్యథా మాతృధుతస్య బాల్యే ౫౩ ప్రసన్నగంభీరభవత్ప్ర
 ణీతప్రబంధసందర్భభవః ప్రహర్షః, ప్రోత్సాహయత్యాత్మవిదా మృషీ
 ణాం వరేణ్య విశ్రాణయితుం వరం తే ౫౪ అష్టా వయాంసి విధినాతవ
 వత్సదత్తా న్యన్యాని చాప్త భవతా సుధయా ౭౭ర్జితాని, ధూయో
 ౭౨ హేడశభవంతు భవాజ్ఞయా తే భూయాచ్ఛ భాష్య మిద మారవి
 చంద్రతారమ్ ౫౫ త్వ మాయుషా ౭౯న విరోధివాదిగర్వాంకురో
 మ్మూలన జాగరూకైః, వాక్యైః కురుష్వోజ్ఞ తథేదబుద్ధీ నదైవితవిద్యా ప
 రిషంధినో ౭న్యాయా ౫౬ ఇతీరయంతం ప్రతివాచ మూచే స శంకరః
 పావితసర్వలోకః, త్వత్సుత్రసంబంధవశా న్నదీయం భాష్యం ప్రచారం
 భువి యాతు విద్య ౫౭ ఇతీరయిత్వా చరణౌ వపందే యతి ర్దునే
 స్సర్వవిదో మహాత్మా, ప్రదాయ సంభాష్య వరం మునీశో ద్వైపాయన

జామి తావద్విత్కర్థః హేవరమా ౭౭యషా ౭౦తే సమాప్తా విలివా-ఉపేం ౫౧, ౫౨.
 లేహ మదారవిద్యానాం జయాయ హేస్థిరధీ ర్యధ్యపి తత్పరా భవహేతుభూతాః
 గ్రంథా స్త్వయా ర౭తా స్తథా ౭౨ కలిపయవర్ణాణి త్వయా ౭౨ వస్తవ్య మేవ
 విజ్ఞే దోవమాహ నోచేది యథా బాల్యే మాతృరహితస్యస్థితి ద్దుర్లభా తద్వస్తాత్మన
 ద్రక్షకేణ త్వయా రహితా మోక్షేచ్ఛా దుర్లభా స్యాత్-ఉ ౫౩ ఆయుషః సమా
 ప్తిం విచార్య పరదానాయా ౭౭నా హే ఆత్మవిదాం బుషీణాం వరేణ్య ప్రసన్నగంభీ
 రాణాం భవత్ప్రణీతానాం ప్రబంధానాం సందర్శై ర్భవో జన్త యస్య స ప్రహర్షః
 తుభ్యం వరం ప్రదాతుం మాం ప్రోత్సాహయతి. ౫౪ వయాంసి వర్ణాణి భవస్య శివస్యా
 ౭౭జ్ఞయా-వరాంశరం ౬దాతి చ పున రిదం భాష్యమారవిచంద్రతారం భూయాత్
 యాః త్సుర్యాది స్థితి స్తావద్భవ్యత్కర్థః-వ. ౫౫ సమ హేడశవర్ష పరిమితాయుషా
 మయా కింకర్తవ్య మిత్యాకాంక్షాయా మాహ త్వమనేనా ౭౭యషా ౭న్యా నదైవిత
 విద్యా పరిషంధిః స్వవాక్యై స్త్వక్తథేదమజీక కురుష్వ వాక్యాని వికనప్తి విరోధి
 వాదినాం గర్వస్య గమ లోచ్ఛేదనే జాగరూకైః సావధానైః-ఉ. ౫౬. ఇత్యేవం
 కథనం కర్వంతం కేదవ్యానం పవిత్ర కలాః సశంకరః ప్రతిపచన మువాచ యద్యపి
 నదీయం భాష్యం ప్రచారం గంతం యోగ్యం న భవతి తథా ౭౨ త్వత్సుత్రసంబం
 ధవశాత్ హేడ్యత్ భువి ప్రచారం గచ్ఛతు స్వల భవోక్తి రియం ౫౭. సంభాష్య

సోఽంతరథా ద్యతాత్తా గౌ ఇత్థం నిగద్య ఋషివృష్టి తిరోహితే
 ౭స్తి స్తుంతర్వివేకనిధి రవ్యథ వివృథే సః, హృత్తాపహారి నిరుపాధిక్య
 పారసానాం తత్తాదృశాం కథ మహా విరహా విషహ్యః గౌ త
 త్పాదపద్యే నిజచిత్తపద్యే పశ్య స్కంధంచ ద్విరహం విషహ్య, యతిశీతిశో
 ౭౭ గురో ర్నియోగా న్తనో దధ దిగ్విజయే మనీషీ ౬౦ భాష్యస్య
 వార్తిక మప్తైష కుమారిలేన భట్టేన కారయితు మాదరవా స్తునీంద్రః,
 పంథ్యామన దరవింధ్యవహీధరేణ వాచయమేన పరితాం హ
 రితం ప్రతస్థే ౬౧. తత స్సవేదాంతరహస్యవేత్తా భేత్తా మతానాం
 తదసమతానామ్, ప్రయాగ మాగా త్పృథమం జీగీషుః కుమారిలం
 సాధితకర్తృజాలమ్ ౬౨. ఆవజ్ఞతాం కిల తనూ మసితాం సితాంచ
 కర్తుం కళిందసుతయా కలితానుషంగమ్, అహ్నయ జహ్నుతనయా

వర మవశ్యం భావివరం వరం ప్రదాయ సంభాష్యేతివా గౌ ఇత్థం సంభాష్యస్తి
 స్తుషిక్రేష్టే వేదవాసే ౭ంతర్ధానంగలే అథానంతర మంతర్వివేకనిధి రసి సః శ్రీశం
 కరో వివృథే వ్యధాం ప్రాప తత్ర హేతుః హృత్తాపస్య హారి నిరుపాధిక్యపారసా
 యేషాం తత్తాదృశాం వ్యాసప్రభృతీనాం విరహః కథమహా విషహ్యః కథమసి విష
 హ్యో న భవతీత్యర్థః-వ గౌ. తస్మి కథం తద్విరహం విషహ్య దిగ్విజయే మనోదధే
 ఇత్యాకాంక్షాయా మాహ తదితి - గురో ర్వేదవాదసస్య నియోగాదనుశాసనాత్-ఉ.
 ౬౦. అథ దిగ్విజయే మనసః స్థాపనానంతరం కుమారిలేన భట్టేన భాష్యస్య వార్తిక మా
 దరా త్కారయితు మేష మనీంద్రః పంథ్యావ దాచరన్తో నిష్ఫలాదరా గర్తాయస్తిం
 ప్రథాభూతో వింధ్యాచలా యేన లేన వాచయమేన అగస్త్యేన మునినాం చరితాం
 దక్షిణాం వాఙ్మతం దిశం ప్రతి ప్రతస్థే ప్రస్థానంకృతవా-వ ౬౧. తతః ప్రస్థానా
 నంతరం వేదాంతరహస్యవేత్తా ౭సమతానా మనభిమతానాం మతానాం ప్రసహ్య ఝడి
 తివా భేదనకర్తా సశ్రీశంకరః సాధితకర్తృకాండం కుమారిలం ప్రథమం జేతు మిచ్ఛుః
 ప్రయాగం తీర్థరాజ మగచ్ఛత్ ప్రథమం ప్రయాగమితి వా సంబంధః-ఉ. ౬౨.
 అథానంతరం ఆవజ్ఞతాం పుంసాం తనూం శరీర మసితాం కృష్ణం విష్ణుస్వరూపాం
 సితాం శ్వేతాం శివస్వరూపాం చ కర్తుం కళిందాఖ్యగిరిపుత్ర్యా కాలింద్యా యము
 నయా సంపాదితో ౭నుషంగ స్సంబంధో యయా విష్ణుతాని నాశితా న్యూహని యయా
 తాం జాన్తవీ మన్తాయాంజసా ౭ర్ధానాం చతుర్విధ పురుషార్ధానాం మార్గం
 మధ్యేప్రయాగం ప్రయాగస్య మధ్యే అగమ్యత్ * పారే మధ్యే వష్ట్యవేతిగమానః

మథ నిహ్నుతాఘాం మధ్యే ప్రయాగ మగమ స్తుని రథమార్గమ్. ౬౩. గంగాప్రవాహై రుపరుద్ధవేగా కళిందకన్యా స్తిమితప్రవాహః, ఆపూర్వసఖ్యాగతలజ్జయేవ యత్రాధికం భాతి విచిత్రపాథాః. ౬౪. అంతేవ సద్భి రమలచ్చవిసంప్రదాయ మధ్యేతు మాశ్రితజలాం కుహచి న్న రాల్లైః, చక్రద్వయేన రజనీసహవాససౌఖ్య సంశీలనాయ కిల సంవళి శాం పరత్ర ౬౫ యత్రాప్లుతా దివ్యశరీరభాజ ఆచంద్రతారం దివి భోగజాతమ్, సంభుజ్జతే వ్యాధికథానభిజ్ఞాః ప్రాపేమ మర్థం శ్రుతి రేవ సాక్షాత్ ౬౬ అజ్ఞాతసంభవతిరోధికథా ౭పివాణీ యస్యా సి తాసితతయైవ గృణాతి రూపమ్, భాగీరథీం యమునయా పరిచర్య మాణా మేతాం విగాహ్యా ముదితో ముని రిత్యభాణీత్ ౬౭ సిద్ధా పగే పురవిరోధిజటాపరోధక్రద్ధా కుత శ్శతమద సుదృశా నిష్పత్నే,

ఏవం తత్త్వనిపాతనంచ - వ. ౬౩. గంగాప్రవాహై రుపరుద్ధో వేగోయస్యా స్సా విచిత్రజలా కళిందకన్యా యమునా యత్ర ప్రయాగమధ్యే ౭పూర్వసఖ్యా ఆగ తా యా లజ్జా తయా స్తిమితో ౭చంచలః ప్రవృత్తిః స్తోతోవా యస్యా స్తథా భూలేవాధికం భాతి. ని. 'ప్రవాహస్తు ప్రవృత్తే స్యా దపి స్తోతసి వారిణీ'తి మేదిసి - ౬ ౬౪ కుహచిత క్వచి దమలకాంతిలక్షణం సంప్రదాయ మధ్యే తుం నమీషే వసద్భి శ్శిష్యై ర్నరాల్లై ర్నంసై రాశ్రితం జలం యస్యా స్తాం పర త్రాన్యత్ర నశినహవాసలక్షణసౌఖ్య సంశీలనాయ చక్రద్వయేన సంవ్యాప్తాం భాగీరథీం విగాహ్యేతి వ్యవహితేనాన్వయః ని 'రజనీసలిసి రాత్రి హరిద్రా జతుకానుచే'తి మేదిసి - వ. ౬౫ తామేవ పర్ణయతి యత్ర యస్యాం యమునయా సంగతాయాం గంగాయా మాప్లుతా దివ్యశరీరభాజః పునశ్చ వ్యాధికథానభిజ్ఞా వృంతః దివి భవం భోగసముదాయం నమ్యశ్శుంజలే నన్దత్ర కింప్రమాణ మితిచే త్రత్రాహ ణిమ మర్థం సాక్షా చ్ఛ్చుతి రేవ ప్రాహ తథాచ శ్రుతిః — సితాసితే సరితే యత్ర సంగతే తత్రాప్లుతాసో దివ ముత్పకంతీత్యాద్యా - ఇంద్ర. ౬౬ కించ వాణీ శ్రుతి రసి అజ్ఞాతసంభవస్య జన్మన స్తిరోధే స్తిరోధానస్య చ కథా యయా సా యస్యా యతునయా సంగతాయా గంగాయా స్థితాసితతయైవ రూపం పర్ణయతి తథా భూతా మేతాం యమునయా పరిచర్యమాణాం భాగీరథీం విగాహ్యా ముదితో మునిః శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమాణ మథాణీ దుక్తవాక్ - వ. ౬౭. హేసిద్ధాపగే త్రిపురవిరో ధిసద్భివస్య జటాభి రుపరోధేన క్రద్ధా శత మమువ్య శివస్య నదృశాత్ తుతః కిమర్థం నిష్పత్నే ఏషాం త్వయా రచితానాం జటాభిః కిం న బద్ధా భవితాసి కిం బద్ధా నభ

బద్ధాన కిన్ను భవితాసి జటాభి రేషా మద్ధాజడ ప్రకృతయోన విదంతి
భావి ౬౮. సన్తార్గవ ర్తనపరా ౭౭ పి సురావగే త్వ మస్థీని నిత్యమశుచీని కిమా
దదాసి, అజ్ఞాత మంబ హృదయం తవ సజ్జనానాం ప్రాయః ప్రసాధనకృ
తే కృతమజ్జనానాం ౬౯. స్వాపానుషంగ జడతాభరితా స్తనౌఘా
స్వాపానుషంగజడతావిధురా ౭౦ విధతే, దూరిభవద్విషయ రాగహృదో
౭౭ తూర్ణం ధూర్తావతంసయసి దేవి కిషు మార్గః ౭౦. ఇతి స్తువక
తాపసరాట్ప్రేవణీం శాట్యా సరూచ్ఛావ్య కటింకృపీటే, దోర్దండయు
గ్లోద్భృతవేణుదండో ౭౧ ముర్షణస్నానమనా బభూవ ౭౧ సస్నా
ప్రయాగే సహ శిష్యసంఘై స్వీయం కృతార్థో జనసంగ్రహార్థి, అ
స్మారి మాతాపితౄ సా పుపోష దధార యాదుఃఖ మసోఢ భూరి
౭౨ అనుష్ఠితిం ద్రాగవసాయ్య వాతైః కల్వారశీతై రుపసేవ్యమానః,

వివృసి కింతు భవిష్యస్యేవ ఏవ మాషీష్య స్వయ మేవ ప్రతిషీవతి జడప్రకృతయో
భవిష్య న్న జానంతి అత్ర నిదయా స్తుతే రవగమా ద్వ్యజస్తతిః 'ఉక్తి ర్వాజ
స్తతి స్మింతా స్తుతిభ్యాం స్తుతినందయో' య్యుక్తేః ౬౮ హేసురావగే సన్తార్గవ ర్తన
పరా ౭౭ త్వం నిత్య మపవిత్రాన్యస్థీని కిమర్థ మాదదాసీత్యాజ్ఞాపః స్వయమేవ సమా
ధతే హేదేవి తవహృదయ మాజ్ఞాతః తవాభిప్రాయో బుద్ధ స్తవజలే కృతం మజ్జనం
యై స్తేహం సజ్జనానాం ప్రాయః ప్రసాధనకృతే శివరూపాణాం తేషా మలంకా
రార్థ మాదదాసీత్కర్థః 'శిద్రహితాకారత్రార్థకత్వా త్వరస్మై పదప్రయోగో నదో
షావహః' 'అజ్ఞోదోనాన్యవిచారణే' ఇతిశి ద్ద్రహణాత్ జ్ఞాపకా త్రథాచ లాకో
పకారాయ యశోక్తా తవ ప్రవృత్తి రిత్కర్థః ౬౯ స్వాపానుషంగేణ నిద్రానుషం
గేణ యా జడతా తయా భరితా నిద్రానుషంగజడతా విధురా నేవ విధతే దూరి
భవద్విషయరాగో యస్మా త్రథాభూతం హృద్యేహం తాం స్తు ముఖాదిముండనేన
ధూర్తావతంసయసి ధూర్తశిరోమణీ న్మరోషి తథాచైషకోవా మార్గః అత్ర తథా దూరి
భవద్విషయరాగహృదో ధూర్తో ధత్తూరభుష్పం తదవతంసః శివ స్తద్రూపా
కరోషీతి శ్లేషేణస్తతిః 'ధూర్తు తు ఖండలవణే ధత్తూరే నావిదే త్రిష్వి'తిమేదిని -
ఇం ౭౦ ఇత్యేవం త్రివేణీం స్తువకా న్ తాపసరాట్ శాట్యా కటిం సమ్య
గాచ్ఛాద్య భుజదండయగ్నేనోర్ధ్వం ధృతో వేణుదండో యన స కృపీటే జలే. సి.
'కృపీట ముదరే తోయ' ఇతిమేదిని-అఘమర్షణస్నానే మనో యన్య తథాభూతో
బభూవ. ఉ ౭౧. యా పుపోష గర్భేదధార దుఃఖంచ భూరి అసోఢ సా మాతా
౭౨ అస్మస్తాని స్మృతా - ఆఖ్యా. ౭౩. ద్రాగ్ రుడితి అనుష్ఠిత మనుష్ఠానం ఆఖ్యా

తీరే విశ్రామ తమాలశాలిన్యత్రాంతరే శ్రూయత లోకవార్తా 23.
 గిరే రవప్లుత్య గతి స్సతాం యః ప్రామాణ్య మామ్నాయగిరా మవా
 దీత్, యస్య ప్రసాదా త్త్రిదివాకసోఽపి ప్రవేదిరే ప్రాక్తనయజ్ఞ
 భాగాః 24 సోఽయం గురో రున్నధనస్త్రిసక్తం మహత్తరం దోష
 మపాకరిష్యః, అశేషవేదార్థవి దాస్తికత్వా త్తుపానలం ప్రానిశ దేష
 ధీరః. 25. అయం హ్యధీతాఖిలవేదమంత్రః కూలంకషాలోడితపర్వ
 తంత్రః, నితాంతదూరీకృతదుష్టతంత్ర స్త్రైలోక్యవిభ్రామితకీర్తియం
 త్రః 26 శ్రుత్వేతితాం సత్వర మేష గచ్ఛత్ వ్యలోకయ త్తం తుష
 రాశిసంధమ్, ప్రభాకరాద్యైః ప్రథితప్రభావై రుపస్థితం సాశ్రముఖై
 ర్వినేయైః 27 ధూమాయమానేన తుపానలేన సందహ్యమానేఽపి
 వపుష్యశేషే, సందృశ్యమానేన ముఖేన బాష్పపరీతపద్మశ్రియ మాద
 ధానమ్ 28 దూరే విధూతాఘ మపాంగభంగ్యా తందేశికం దృష్టి
 పథావతీర్ణమ్, నదర్శ భట్టో జ్వలదగ్నికల్పో జగోప యో వేదపథం
 జితారిః 29 అదృష్టపూర్వం శ్రుతపూర్వవృత్తం దృష్ట్వాఽతిమోదం
 య్య సమాప్య కల్హారశీతై ర్వాతై రుపనేవ్యమానః తమాలశాలిని తీరే విశ్రమం
 కృతవాః ఆత్రాంతరే లోకవార్తా ఆశ్రూయత - ఉ 23 తామేవ దర్శయతి గిరే
 రితి - య శ్చతాం గతిః పర్వతా దవప్లుత్య వేదగిరాం ప్రామాణ్య మవాదీత్ 24
 సోఽయం భట్ట పాదః గురో రున్నధనా త్ప్రసక్తం ప్రాప్తం మహత్తరం దోష మపా
 కరిష్టు స్సర్వవేదార్థజ్ఞ ఏష ధీర ఆస్తికత్వా త్తుపాస్నిం ప్రావిశత్. 25. అయం భట్ట
 పాదః హి ప్రసిద్ధ మధీతాఖిలవేదమంత్రః పునశ్చ కూలంకషానదీ తద్వ దాలోడితాని
 అవగాహితాని సర్వకాస్త్రాణి సర్వసిద్ధాంతా వా యేన సనితాంతం దూరీకృతాని దుష్ట
 తంత్రాణి యేనాతవివ విభ్రామితం కీర్తిలక్షణం యంత్రం యేన సః - ఉ 26.
 ఇతి తాం లోకవార్తాం శ్రుత్వా తం వ్యలోకయత్ దృష్టవాః - ఉ 27 తం, విశి
 స్టద్ధి ధూమాయమానేన తుపాస్నినాఽశేషే వపుషి సందహ్యమానేఽపి సందృశ్యమా
 నేన ముఖేనోష్ణవ్యా భక్తమలస్య శ్రియ మాదధానం ని 'బాష్ప మూష్టాశ్రుకళిపా'
 ఇతిమేదిసి 28 కటాక్షభంగ్యా దూరే విధూతాన్యమాని యేనతం దృష్టిమాగ్నేఽవ
 తీర్ణ దేశికం శ్రీశంకరం జ్వలదగ్నితుల్యో భట్టపాదో దదర్శ యోజితారి ర్వేదమార్గం
 జగోప 29. అదృష్టపూర్వం శ్రుతపూర్వం వృత్తంచరితం యస్య తం శ్రీశంకరం
 దృష్ట్వా భట్టోఽతిమోదం జగామ తత శ్చ శిష్యగణైః పూజాం కృతవాః తాం

స జగామ భట్టః, అచీకర చ్చిష్యగణై స్సపర్యా ముపాదదే తా మపి
దేశికేంద్రః ౮౦ ఉపాత్తభిక్షః పరితుష్టచిత్తః ప్రదర్శయామాస స
భాష్య మస్తై, సర్వో నిబంధో హ్యమలో ౭పి లోకే శిష్టేక్షిత స్సంచ
రణం ప్రయోతి ౮౧ దృష్ట్వా భాష్యం హృష్టచేతాః కుమారః ప్రోచే
వాచం శంకరం దేశికేంద్రమ్, లోకే ౭త్వలోపీ మత్సర గ్రామశాలీ స
ర్వజ్ఞా నో నాల్పభావస్య పాత్రమ్ ౮౨ అష్టా సహస్రాణి విభాంతి
విద్యుక్ సద్వా ర్తికానాం ప్రథమే ౭త్ర భాష్యే, అహం యది స్యా మ
గృహీతదీక్షో ధ్రువం విభాస్యే సునిబంధ మస్య ౮౩ భవాదృశాం
దర్శన మేవ లోకే విశేషతో ౭స్తి స్సమయే దురావమ్, పురాజ్ఞితైః
పుణ్యచయైః కథంచి త్వ మద్య మే దృష్టిపథం గతో ౭భూః. ౮౪.
అసారసంసారపయోధిమద్యే నిమజ్జతాం సద్భి రుదారవృత్తైః, భవా
దృశై స్సంగతిరేవ సాధ్యా నాన్య స్తదుత్తారవిధా వుపాయః ౮౫.
చిరం దిదృక్షే భగవంత మిత్థం త్వ మద్య మే దృష్టిపథం గతో ౭భూః,
సహ్యత్ర సంసారపథే నరాణాం స్వేచ్ఛావిధయో ౭భిమతేన యోగః.
౮౬ యునక్తి కాలః క్వచి దిష్టవస్తునా క్వచి త్వ రిష్టేన చ నీచవ

సపర్యా మనపేక్షితా మపి దేశికేంద్ర స్వీకృతవాక్ ౮౦. ఉపాత్తా భిక్షా యేన
పరితుష్టచిత్త స్స శ్రీశంకరో ౭స్తై భట్టపాదాయ భాష్యం దర్శయామాస నను కిమర్థం
దర్శయామానేత్యపేక్షాయా మాన సర్వ ఇలి ౮౧. తత్ర హేతు మాన - హి
యస్తా జ్ఞానే ౭ల్పః తుద్రోమత్సరగ్రామశాలీ సర్వజ్ఞాన స్సర్వజ్ఞ స్త మత్సర్యాదిలక్ష
ణస్య తుద్రభావస్య పాత్రం సభవతీత్యర్థః కా. ౮౨ యదుపాచతదాపా అష్టావిలి.
హేవిద్య స్మత్రాస్తి గ్రంథే ప్రగమే ౭భూయే భాష్యే సద్వా ర్తికానా మష్టా
సహస్రాణి భాంతి తర్హి కర్తవ్యానీలిచే త్తత్రాహ ౭హం యద్యగృహీతదీక్షః స్యాం
త్సర్వస్యభాష్యస్య సునిబంధం విభాస్యే-ఉ. ౮౩ తివ్రత్వేతద్భవద్దర్శనం త్వదిదుర్లభం
మయా లబ్ధ మిత్యాహ భవాదృశా మితి-ఉపేం. ౮౪. యతోభవాదృశాం సంగతి రేవ
సంసారా దుద్ధరణోపాయ ఇత్యాహసారేతి-తదుత్తారవిధా సంసారోత్తరణవిధా-ఉ.
౮౫ నన్వేషం తర్హి త్సార్వం దర్శనేచ్ఛా తవ మతో నోత్పన్నేలిచే త్తత్రాహ చిర
కాల మారభ్యేత్థం దర్శన మిచ్ఛామి పరం త్వద్య దృష్టిమార్గే త్వం గతో ౭సి నన్వే
షం తర్హి కిమితి స్యాభిలషితం త్వయా న సంపాదిత మిలిచే త్తత్రాహ సహీతి. ౮౬ తర్హి
కో వా యునక్తిచేత్ తత్రాహ యునక్తిలి అతః కారణా క్కుభిదుభే కాలశృతే

స్తునా, తక్షణ సంయోజ్య వియోజయత్యసౌ సుఖాసుభే కాలకృతే ప్రవేద్యతః. ౮౭ కృతో నిబంధో నిరణాయి పంథా నిరాసి నైయా యికయు క్తిజాలమ్, తథా ౭న్వభూవం విషయోత్తజాతం న కాల మేనం పరిహర్తు మీశే ౮౮. నిరాస్య మీశం శ్రుతిలోకసిద్ధం శ్రుతే స్వతో మాత్స్య ముదాహరిష్య్, న నిహ్నువేయేన వినా ప్రపంచ సౌఖ్యాయ కల్పేత న జాతు విద్య్ ౮౯ తథాగతాక్రాంత మభూ ద శేషం స వైదికోధ్వా విరళీబభూవ, పరీక్ష్య తేషాం విజయాయ మార్గం ప్రావర్తి సంత్రాతుమనాః పురాణం ౯౦ శశిష్యసంఘాః ప్రవి శంతి రాజ్ఞాం గేహం తదాది స్వవశే విధాతుమ్, రాజా మదీయో ౭జిర వస్త్రదీయం తదాద్రియధ్వం నతు వేదమార్గమ్. ౯౧ వేదో ౭ప్రమాణం

అహం విజానామి-ఇం. ౮౭ అహం తు సర్వం కర్తవ్యం కృతవా నేవేత్యాహ కృత ఇతి పునశ్చ కర్తమాగ్లో నిర్ణీతే పునశ్చ నైయా యికయు క్తిజాలం నిరస్తం విషయోత్తం సుఖదుఃఖజాతం చాన్వభూవం నన్వేపం భూత స్త్వ మేనం కాలం మితి న పరిహర సీతి చే త్తత్రాహ నేశే సమర్థో న భవామి. ౮౮ నను కిమర్థ మేషం విధాతుం ప్రవృ త్తో ౭సీతి జిజ్ఞాసాయా మిశ్వరనిరాసగురు ద్రోహలక్షణయోః పాపయోః ప్రాయ శ్చిత్తం కర్తం ప్రవృత్తో ౭స్తీతి దర్శయతు ముపక్రమతే నిరాస్యమితి 'ఈశానోభూ తభవ్యస్యే'త్యాదిశ్రుతే ర్లోకాచ్చ సిద్ధ మీశం నిరాకృతవాన్ కిమిచ్ఛన్మితి చే త్తత్రాహ వేదస్య స్వతః ప్రామాణ్య ముదాహరిష్య్ హేవిద్య్ జాతు కదాచి త్స్పృహంనో జగద్యేన వినా సౌఖ్యాయ న కల్పతే యోగ్యో న భవతి త మీశం న నిష్టువే నైవాపలపామి తన్నిషేధే మదభిప్రాయో నాస్తీత్యర్థః ౮౯ ఏవ మేకం పాపం ప్రదర్శ్య ద్వితీయం దర్శయతి తథాగతై స్సుగతై రాక్రాంత మశేషం సర్వ మభూత్ తేన చ స వైదికః పంథా విరళీ బభూవేతి పరీక్ష్య తేషాం విజయాయ పురాణం వేదమార్గం సంత్రాతు మనా అహం ప్రవృత్తః. ౯౦ శిష్యసంఘై నృహితా స్సుగతాః రాజ్ఞో గేహం ప్రవిశంతి తదాదిరాజాది స్వవశే విధాతుం రాజా మదీయ వ్రథా ౭జిరం విషయోదేశో ౭స్త్రదీయ వస్త్రా ద్వేదమార్గం నైవాద్రియధ్వం యద్వా తత్తస్మా దస్త్రదీయ మజిర మస్త్రదీయకాస్త్ర విషయ మాశ్రయధ్వం నతు వేదమార్గ మితి వదంతో విచరంతీతి పరేణాన్వయః. ని. 'అజిరం ప్రాంగణే చాంతే విషయే దధుకే ౭నిల'ఇతి ఖేదిసి. ౯౧. వేదో ౭ప్రమాణం బహుమానేన ప్రత్యక్షాదిప్రమాణేన తాథా త్వరస్వరవ్యాపూతవాచకత్వా చ్ఛేద్యేషం వదంతో లోకే విచరంతిష్క ఏషం

బహుమానబాధా త్వరస్పరవ్యాహతివాచకత్వాత్, ఏవం వదంతో
విచరంతి లోకే న కాచి దేహం ప్రతిపత్తి రాసీత్ ౯౨. అవాదిషం
వేదవిఘాతదత్తై స్తాన్నాశకం జేతు మబుధ్యమానః, తదీయసిద్ధాంతరహ
స్యవార్ధిన్నిషేధ్య బోధాద్ధినిషేధ్యబాధః. ౯౩ తదా తదీయం శ
రణం ప్రపన్న సిద్ధాంత మశ్రేష్ఠ మనుద్ధతాత్తా, అదూదుష ద్వైవిక
మేవ మార్గం తథాగతో జాతు కుశాగ్రబుద్ధిః ౯౪ తదాఽపతన్తే స
హసాఽశ్రుబిందు స్తచ్చావిదుః పార్శ్వనివాసినోఽన్యే, తదా ప్రభృ
త్యేవ వివేశ శంకా మయ్యాత్తభావం పరిహృత్య తేహమ్ ౯౫ విపత్తు
పాతీ బలవాన్ ద్విజాతిః ప్రత్యాదద ద్దర్శన మస్తదీయం, ఉచ్చాట
నీయః కథ మప్యపాయై ర్నైలాదృశః స్థాపయితుం హి యోగ్యః ౯౬
సమ్మం త్ర్య చేత్థం కృతనిశ్చయా స్తే యేచాపరేఽహింసనవాదశీలాః,
వ్యపాతయ న్నుచ్చతరా త్వమత్తం మా మగ్రసౌధా ద్వినిపాత
భీరుమ్ ౯౭. పత న్పత న్సౌధతలాన్యరోరుహం యదిప్రమాణం శ్రుత
యో భవంతి, జీవేయ మస్మిన్పతితోఽసమన్తలే మజ్జీవనే తచ్చుతి
మానతా గతిః. ౯౮ యదీతి సందేహపదప్రయోగా ద్వాన్వీజేన శా

సుగతానాం కాచి త్వరితపత్తిః ప్రతిక్రియా నాఽఽసీత్-ఆఖ్యా ౯౨. వేదవిఘాత
దత్తై స్తై రవాదిషం వాదం కృతవాన్ పరం తు తదీయసిద్ధాంతరహస్యజలశీ నబుధ్య
మానస్తాన్ జేతుం నాశకం హి యతో నిషేధ్యస్య జ్ఞానాన్నిషేధ్యస్య బాధో
భవతి నాన్యభేత్కర్థః - ఉ ౯౩. తదానీం తదీయం శరణం ప్రపన్నోఽనుద్ధతాత్తా
తదీయం సిద్ధాంత మశ్రేష్ఠం జాతు కదాచి తీక్షణబుద్ధిః సుగతో వైదిక మేవ మార్గ
మదూదుషత్. ౯౪. తదా సహసా మేఽశ్రుబిందు రపతత్ తచ్చాశ్రుపతన
మన్యే పార్శ్వనివాసినోఽవిదు స్తదాప్రభృత్యేవ మయ్యాత్తభావం పరిహృత్య
స్థితానాం తేహం శంకా వివేశ. ఉ ౯౫. దర్శనం కాస్త్రం ఉ ౯౬. ఇత్థం సమ్మం
త్ర్య కృతనిశ్చయా స్తే యేచాన్యేఽహింసనవాదశీలాః వినిపాతభీరుం వినిపాతాత్
భయశీలం ప్రమత్తం మా ముచ్చతరాత్ శ్రేష్ఠసౌధా ద్వ్యపాతయన్. ౯౭.
సౌధతలా త్వతన్పతన్ ఆరోరుహం పునఃపున రారుధః యది శ్రుతయః ప్రమా
ణం భవంతి తత్తర్హస్మిన్ విషమన్తలే పతితః జీవేయం యతః శ్రుతి ప్రామా
ణ్యస్య మజ్జీవనేనైవ గతిః. ౯౮. ఇహ వేదప్రామాణ్యే యదీతి సందేహప్రతిపాద
కస్య ప్రయోగా ద్వాన్వీజేన కవదేన కాస్త్రస్య శ్రవణాచ్చ హేతో రుచ్ఛదేశా త్వత

స్త్రవణా చ్చ హేతోః, మమోచ్చదేశా త్వతతో వ్యసజ్జీ తదేక
 చక్షు ర్విధికల్పనా సా ౯౯ ఏకాక్షరస్యాపి గురుః ప్రదాతా శాస్త్రోఽ
 దేష్టా కిముభాషణీయమ్, అహంహి సర్వజ్ఞగురో రధీత్య ప్రత్యాదిశే
 తేన గురో ర్తహగః ౧౦౦ తదేవ మిత్థం సుగతా దధీత్య ప్రామా
 తయం తత్కులమేవ పూర్వమ్, జై మిన్యుపజ్జే ౭భినివిష్టచేతా శ్శాస్త్రే
 నిరాస్థం పరమేశ్వరంచ ౧౦౧ దోషద్వయస్యాస్య చిక్షీర్షు ర్హస్య
 ధోదితాం నిష్క్రుతి మాశ్రయాశమ్, ప్రావిక్ష మేమా పునరుక్త
 భూతా జాతా భవత్పాదనిరీక్షణేన ౧౦౨ భాష్యం ప్రణీతం భవతేతి
 యోగి న్నాకర్ష్య తత్రాపి విధాయ వృత్తిమ్, యశో ౭ధిగచ్ఛేయ
 మితిస్త వాంఛా స్థితా పురా సంప్రతి కిం తదుక్త్యా ౧౦౩ జానే భ
 వంత మహ మార్య జనార్థజాత మద్వైతరక్షణకృతే విహితావతారమ్,
 ప్రాగేవ చే న్మయనవర్త కృతార్థయేథాః పాపక్షయాయ బతనేదృశ
 తో మమ తదేకం చక్షు ర్వ్యసంజీత్ కించ సా చక్షు రస్య నాశం గచ్ఛత్వతి విధే
 ర్దైవస్య కల్పనా. ౯౯ ఏకాక్షరస్యా ప్రదాతా గురు ర్భవతి శాస్త్రోఽదేష్టా స భవతీతి
 కిము వక్తవ్యం అహం తు సర్వజ్ఞా త్సుగతాత్ ని 'సర్వజ్ఞ స్సుగత' ఇత్యమరః గురో
 రధీత్య లేనాధీతేన గురో ర్తహగః ప్రత్యాదిశే ప్రత్యుత్తరవాక్ ౧౦౦ మహాపరాధ
 మేవాహ తదేవ మనేన ప్రకారేణ సుగతా దధీత్య తస్య సుగతస్య కుల మేవాదౌ
 ప్రామాతయం జైమిని రుపజ్ఞా ఆద్యజ్ఞానం యత్ర ని 'ఉపజ్ఞా జ్ఞాన మాద్యంస్యా'
 దిత్వమరః తస్మిన్ శాస్త్రే ౭భినివిష్టం చేతో యస్య సః అహం పరమేశ్వరంచ నిరాస్థం
 నిరస్తవాక్. ౧౦౧. ఆస్యోదాహృతస్య దోషద్వయస్య యథోక్తాం నిష్క్రుతిం చిక్షీర్షుః
 హే ఆర్హ్వా ఆశ్రయాశం పాపకం ప్రావిక్షం ప్రవేశం కృతవా నస్తి. ని. 'ఆశ్ర
 యాశో బృహద్భానుః కృశానుః పాపశో ౭నలః' ఇత్యమరః-తవ పాదనిరీక్షణస్య
 నిష్క్రుతిరూపత్వా దేహి నిష్క్రుతి ర్దవపాదనిరీక్షణేన పునరుక్త భూతా జాతా సంప
 న్నా. ౧౦౨. నను కాబరభాష్యవ దస్య ద్భాష్యే ౭పి త్వయా వార్తికం కర్తవ్యం స్థిత
 మితిచే త్రత్రాహ భాష్యం భవతా ప్రణీత మితి శ్రుత్వా హేయోగి భవత్ప్రణీతే
 భాష్యే వృత్తిం విధాయ యశో ౭ధిగచ్ఛేయ మితి వాంఛా పురా స్థితా పరంతు సంప్రతి
 తదుక్త్యా కిం నిష్కలత్వాత్ నేతి పాదపూరణే ౧౦౩ ఆర్యాణా మర్థే జాత మార్యా
 ణా మర్థసమ్మదాయో యస్తా త్తథాభూత మితివా హే ఆర్య జనార్థం జాతమితి వా పున
 శ్శాస్త్రైవతరక్షణాయ నిశితో ౭వతారో యేన తథాభూతం భవంత నుహం జానామి

మాచరిష్యమ్. ౧౦౪. ప్రాయో ఽధునా తదుభయప్రభవాఘశాంత్యై
ప్రావిక్ష మార్య తుషపావక మాత్తదీక్షః, భాగ్యం న మే ఽజని హి
శాబరభాష్యవ త్వద్భాష్యే ఽపి కించన విలిఖ్య యశో ఽధిగంతుమ్
౧౦౫ ఇత్యుచివాంస మథ భట్టకుమారిలం త మీషద్వికస్వరము
ఖాంబుజ మాహ నౌనీ, శ్రు త్యర్థకర్తృవిముఖా సుగతా నిహంతుం
జాతం గుహం భువి భవంత మహం తు జానే ౧౦౬. సంభావనాఽపి
భవతో న హి పాతకస్య సత్యం వ్రతం చరసి సజ్జనశిక్షణాయ, ఉజ్జీవ
యామి కరకాంబుగణోక్షణేన భాష్యే ఽపి మే రచయ వార్తిక మంగ
భవ్యమ్ ౧౦౭ ఇత్యుచివాంసం విబుధావతంసం స ధర్మవి ద్భిష్టా
విదాం వరేణ్యమ్, విద్యాధన శ్చాన్తిధనాగ్రగణ్యం సప్రశ్రయం వాచ
మువాచ భూయః ౧౦౮ నార్హామి శుద్ధ మపి లోకవిరుద్ధకృత్యం
కర్తుం మయీష్య మహితోక్తి రియం తవార్హా, ఆజానతో ఽతికుటిలే

అత్యోది తుషానల ప్రవేశా త్సాగేవ పాపక్షయాయ మమ నేత్రమర్థం కృతార్థ
యేథాస్తర్మి హేయతే ఈదృశం ప్రాయశ్చిత్తం నాచరిష్యం-వసం ౧౦౪. అధునా తు
ప్రాయో గురు దోహేశ్వరనిరాసప్రభవాఘశాంత్యర్థ మాత్తదీక్ష స్తుషానలం హేతర్య
ప్రావిక్షం మమభాగ్యానుదయ ఏవ భవద్భాష్యవార్తికాకరణనిదాన మిత్యాహ భాగ్య
మితి. ౧౦౫. ఏవం భట్టపాదోక్త ముదాహృత్య శ్రీశంకరవాక్య ముదాహర్తు మాహ
ఇత్యేవముక్తవంతం భట్టకుమారిల మీష ద్వికస్వరముఖకమల మథ తదుక్త్యనంతరం
మానీ శ్రీశంకర ఉవాచ యద్యద్యస్యే న జానంతి తథా ఽపి శ్రుత్యర్థా త్కర్తృణో
విముఖా సుగతా నిహంతుం భువి జాతం స్కందం భవంత మహం తు జానే. ౧౦౬.
దోషద్వయనివృత్తయే తుషానలం ప్రావిక్ష మిత్యుక్తం తత్రాహ సంభావనేతి. తథా ఽపి
సజ్జనానాం శిక్షణాయ సత్యవ్రతం చరసి యతఏవ మతః కమండలుజలకణింఛనేన
భవంత ముజ్జీవయామి నను కిమర్థం జీవయసీలిచే త్తత్రా హంగ హేభట్టకుమారిల మే
భాష్యే ఽపి భవ్యం వార్తికం రచయ. ౧౦౭. ఇత్యుచివాంసం దేవశిరోమణిం పండితా
వతంసం వా బ్రహ్మవిదాం మధ్యే శ్రేష్ఠతమం శాంతిధనేషు యతివృగ్న గణనీయం
శ్రీశంకరం ధర్మజ్ఞో విద్యాధన స్స భట్టపాద స్సప్రశ్రయం యథాతథా వాచం పున
రువాచ-ఉ. ౧౦౮. యదుక్తం శ్రుత్యర్థేత్యాది తత్రాహ నేతి శుద్ధ మపి లోకవిరుద్ధం
కృత్యం కర్తుం యోగ్యో న భవామి హేస్తుత్య మయ్యతిక్షుద్రే ఽపీయం మహితోక్తి
స్తవ యోగ్యా అజానత స్వభావతోఽతికుటిలే ఽపి జనే మహంత స్తు గుణ మారో

౭సి జనే మహంత స్త్వారోపయంతి హి గుణం ధనుషీవ శూరాః
 ౧౦౯. సంజీవనాయ చిరకాలమృతస్య చ త్వం శక్తో ౭సి శంకరదయో
 ర్నిశదృష్టిపాతైః, ఆరబ్ధమేత దధునా వ్రత మాగమోక్తం ముంచక
 సతాం నభవితాస్తి బుధావినింద్యః ౧౧౦ జానే తవాహం భగవ
 న్ప్రభావం సంహృత్య భూతాని పునర్యథావత్, స్రష్టం సమర్థో ౭సి
 తథావిధో మా ముజ్జీవయేచ్ఛే దిహ కిం విచిత్రమ్ ౧౧౧ నాభ్య
 త్సహే కింతు యతిక్షీతీంద్ర సంకల్పితం హేతు మిదం వ్రతాగ్ర్యమ్,
 తత్తారకం దేశికవర్య మహ్య మాదిశ్య త ద్భ్రష్టా కృతార్థయేథాః
 ౧౧౨ అయంచ పంథా యది తే ప్రకాశ్య స్సుధీశ్వరో మండనమిశ్ర
 శర్తా, ఓగంతవిక్రాంతయశా విజేయో యస్తి నిజే సర్వ మిదం జితం
 స్యాత్. ౧౧౩ సదా వదక యోగపదంచ సాంప్రతం స విశ్వరూపః
 ప్రథితో మహీతలే, మహాగృహీ వైదికకర్తృత్వరః స్రవృత్తిశాస్త్రే ని
 రత స్సుకర్తతః. ౧౧౪ నివృత్తిశాస్త్రే నకృతాదర స్వయం కేనాప్య
 పాయేన వశం స నీయతామ్, వంశగతే తత భవే న్ననోరథః తదం

వయంతి తత్ర దృష్టాంతో యథా ౭౭జానతో ౭తికుటిలే ౭సి ధనుషి శూరా గుణం
 జ్యూమారోపయంతి తద్వత్-వ ౧౦౯. హేశంకర యద్యపి చిరకాలం మృతస్యాపి దయా
 లక్షణోర్ని వ్యాప్తదృష్టిపాతై శృంకరేత్యాద్యేకంవాచదం సంజీవనాయ త్వం శక్తో ౭సి
 తథా ౭భ్యధునా ౭౭రబ్ధం వేదోక్త మేతద్వృతం త్యజక సతా మవినిన్ద్యో న భవి
 తాస్తి ఏతద్ధాతుం యోగ్యో ౭సీతి జ్ఞాపనాయ సంబోధయతి హేబుధేతి ౧౧౦. కించ
 సమస్తభూతాని సంహృత్య పున ర్యథావ త్సృష్టం సమర్థస్య తవ నైత చ్చిత్ర మిత్థ్యా
 హ జాన ఇతి-ఇంద్ర. ౧౧౧. యద్యప్యేవం తథా ౭సి హేయతిరాజ సంకల్పితమిదం
 వ్రతాగ్ర్యం త్యక్తుం నాభ్యుత్సహే-యద్యహ మవశ్య మనుగ్రాహ్య స్తర్హీదం విధే
 హిత్వాహ-త త్రస్తాల్ హేదేశికవర్య తత్తారకం కాశ్యాముపదిశ్యమానం బ్రహ్మ మహ్య
 ముపదిశ్య కృతార్థయేథాః. ౧౧౨ అదై వ్వితమార్గప్రకాశనాయ మాం జేతు మయ
 మాగత ఇతి విజ్ఞాయాహ అయంచేతి దిశామంతేవిక్రాంతం యశో యస్య. ౧౧౩. సదా
 యోగస్య కర్తృయోగస్య పదం సాంప్రతం న్యాయ్యం వద న్సవిశ్వరూపా భూతలే
 ప్రథితః-జి. ౧౧౪. కించ నివృత్తి శాస్త్రే న కృతాదరః స్వయం తస్మా త్సమజ్ఞానః
 కేనాప్యపాయేన వశం నీయతాం తత్ర తస్మిన్ వశం ప్రాప్తే భవన్ననోరథో భవే

తికం గచ్చతు మాచిరం భవాన్. ఉంబేక ఇత్యభిహితస్య హి తస్య లోకై రుంబేతి బాన్ధవజనై రభిధీయమానా, హేతోః కుతశ్చి దిహ వా క్షురుషా లభిశప్తా దుర్వాససా లజని వధూర్ద్వయభారతీతి ౧౧౬ సర్వాసు శాస్త్రసరణీషు సవిశ్వరూపా మత్తో లధికః ప్రియతమశ్చ మదాశ్రవేషు, తత్ప్రేయసీం శమధనేంద్ర విధాయ సాక్ష్యే వాదే విజిత్య త మిమం వశగరి విధేహి ౧౧౭ తేనైవ తావకకృతష్వసి వార్తికాని కర్తంది వర్యతమ కారయ మావిలంబమ్, త్వం విశ్వనాథ ఇవ మే సమయే సమాగా స్తత్తారకం సముపదిశ్య కృతార్థయేథాః. ౧౧౮ నిర్వాణకారుణ్య ముహూర్తమాత్ర మత్రత్వయా భావ్య మహంతు యావత్, యోగీంద్రహృత్పంకజ భాగ్య మేత త్యజామ్య సూన్ రూప మవేక్షమాణః ౧౧౯ ఇత్యూచివాంస మిమ మిద్ధసుఖ ప్రకాశం బ్రహ్మోపదిశ్య బహిరంతరపాస్తమోహమ్, తన్వ న్దయానిధి రసౌ తరసా లభమార్గా చ్ఛ్రీమండనస్య నిలయం స ఇయేష గంతుమ్ ౧౨౦ అథ గిర ముపసంహృత్యా లదరా ద్భట్టపాద శ్శమధనపతినా

దత స్తత్సమీపం శ్రీమం భవాన్ గచ్చతు-ఉ ౧౧౫. ఉంబేక ఇతి లోకై రభిహితస్య తస్య మండనస్య వధూ రుంబేతి బాన్ధవజనై రభిధీయమానా కుతశ్చి ద్ధేతో ర్వాన్ సరస్వతీ దుర్వాససా క్షురుషా లభిశప్తా ద్వయభారతీతి అజని ప్రాదుర్భూతా ఏతే న 'ఉంబేక' 'ఉంబా' ఇతి మండనసరస్వతోః ప్రాకృత న్నామ కథితమితి బోధ్యం-వ. ౧౧౬ కించ సర్వాసు శాస్త్రసరణీషు న విశ్వరూపా మత్తో లధికః మదాశ్ర వేషు మమశిష్యేషు మధ్యే ప్రియతమ శ్చ తస్మాత్ హేళమధనేంద్ర తస్య ప్రేయసీ మతిశయేన ప్రియాం సరస్వతీం సాక్ష్యే విధాయ తామిమం విశ్వరూపం వాదే విజిత్య వశగం విధేహి ౧౧౭ తేనైవ తావకకృతిష్వసి వార్తికాని కారయ హేపరిప్రాప్త్యై వ్యతమ ౧ 'భిక్షుః పృథ్వాత్ కర్తంగీ'త్యమరః-విల్లంబ మాకురు త్వం విశ్వనాథ ఇవ మే సమయే సమాగా స్త తస్మా త్తారకం సమ్య గుపదిశ్య కృతార్థయేథాః-వ. ౧౧౮. హే నిర్వాణకారుణ్య ముహూర్తమాత్రం త్వయా లత్ర భవితవ్య మహం తు యావత్ యోగీంద్రహృత్కమలభాగ్య మేత త్రవ రూప మవేక్షమాణో లనూం స్త్యి జామి-ఉ ౧౧౯ ఇత్యూచివాంస మిమం భట్టపాదం సందీప్తసుఖప్రకాశాత్తక బ్రహ్మోపదిశ్య బహిరంతరపాస్తమోహం కుర్వన్ దయానిధి రసౌ శ్రీ శంకరో లభ మార్గా దాకాశమార్గా న్దండనస్య నిలయం గంతు మియేషేచ్ఛతిన్న-వ. ౧౨౦. అథోప

ఽసౌ బోధితాద్వైత తత్త్వః, ప్రశమితమమత స్సం స్తత్ప్రసాదేన స
ద్యో విదళ దఖిలబంధో వైష్ణవం ధామ పేదే. ౧౨౧

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్వ్యాససందర్శచిత్రగః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ఽసౌ సప్తమో ఽభవత్

దేశానంతర మాదరా దసౌ భట్టపాదో గిర ముపసంహృత్య శమధనానాం యతివరాణా
మధీశేన బోధిత మద్వైతతత్త్వం యస్తే ప్రశమితా మమతా యేన సతథాభూతస్య
తస్య శ్రీశంకరస్య ప్రసాదేన సద్యోవిదళితాఖిలబంధో వైష్ణవం ధామ ప్రాపేత్స్యధః -
మాలినీ వృత్త ౧౨౧.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
పంశావతంస రామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
సప్తమ స్సర్గః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

అష్టమస్కర్ధ ప్రారంభః.

అథ ప్రతస్థే భగవాన్ ప్రయాగా త్త న్మండనం పండిత మాశు
 జేతుమ్, గచ్ఛత్ ఖసృత్యాపుర మాలులోకే మాహిష్మతీం మండనమం
 డితాం సః - ౧ అవాతర ద్రత్నవిచిత్రవస్త్రాం విలోక్య తాం విస్తృత
 మానసో ౭సౌ, పురాణవ త్పుష్కరవ ర్తనీతః పురోపకంఠస్థవనే మనో
 జ్ఞే ౨ ప్రపుల్లరాజీవవనే విహారి తరంగరింఖత్కణశీక రాద్ధ్యః, రేవామ

నమ శ్శర్వాయ శాంతాయ విముక్తాయ జటాదిభిః, నిరస్తవామమూర్ఘాయ
 యతీంద్రాయ కృపాశవే. ఏవంవ్యాసదర్శనాదికం నిరూప్యాఽచార్యమండనసంవాదం
 నవరికరం వర్ణయితు ముపక్రమతే - అగ భట్టపాదం బ్రహ్మోపదిశ్య తస్య వైష్ణవవ
 దప్రాప్తే రనంతరం సభగవాన్ యోగీంద్రః మండనం పండితం జేతుం శ్రుం
 ప్రయాగా త్తీర్థరాజా త్వీతస్థే ప్రస్థానం కృతవాన్ - తతః ఆకాశమార్గేణ గచ్ఛత్
 స మండనేన మండితా మలంకృతాం మాహిష్మతీం పురం తన్నామకనకరం ఆలులోక
 ఆనమంతా, దవణాకితవాన్ ఉ. ౧ రత్నవిచిత్రవస్త్రాం విచిత్రరత్నై ర్హీరకాదిభి
 ర్విచిత్రాః వస్త్రా అట్టాలికా యస్యాం తాం మాహిష్మతీం విలోక్య విస్తృతం విస్తయం
 ప్రాప్తమానసం మనో యస్య స ఆసౌ యోగీంద్రః మనోజ్ఞే ౭లిరమ్యే పురోపకంఠస్థ
 వనే పురసమీపస్థవనే పురాణవత్పురాణః పురాణపురుషో విష్ణు స్తద్వ త్పుష్కరవ ర్త
 నీతః ఆకాశమార్గా దవాతర దవతీర్థః ని. 'వ్యోమ పుష్కర మంబరం, సరణిః పద్ధతిః
 పథ్యా వర్త స్యేకపదీచిత్యమరః - ఉపేంద్ర ౨ తస్మి న్ప్రపుల్లకమలవనే విహారి
 విహరణశీల స్తరంగేభ్యో రింగన్తో నిస్ప్రవంతో యే కణశీకరా ఆలిమూక్ష్యంబుకణాః.
 ని. 'కణో ౭లిమూక్ష్యే ధాన్యాంశే' - 'శీకరం శబరే వాతసృతాంబుకణయోః పుమా'
 నిలితుడిసి-తై రాద్ధ్యో రేవా మరు త్కంఠితా స్సాలానాం పృథ్వీశేషాణాం మాతాః

రుత్కంపితసాలమాల శ్రుమావకృ ద్భాష్యకృతం సిషేవే. ౩. తస్మిం
త్స విశ్రమ్య కృతాహ్నిక స్సౌ స స్వస్తికారోహణశాలినీనీ, గచ్ఛ
న్నసా మండనపండితౌఠో దాసీ స్తదీయ్యా సుదదర్శ మార్గే. ౪
కుత్రాలయో మండనపండితస్యేత్యేతా సు పప్రచ్ఛ జలాయ గంత్రిః,
తాశ్చాపి దృష్ట్వా ఽద్భుతశంకరం తం సంకోషవతోఽదదు రుత్త
రోక్తిం ౫ స్వతఃప్రమాణం పరతఃప్రమాణం కీరాంగనా యత్ర గిరం
గిరంతి, ద్వారస్థసీడాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్మండనపండితౌకః ౬.
ఫలప్రదం కర్త ఫలప్రదో ఽజః కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి, ద్వార
స్థసీడాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి త న్మండనపండితౌకః ౭ జగ ధ్ధ్రువం
స్యా జ్జగ దధ్ధ్రువం స్యా తీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి, ద్వారస్థసీ
డాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్మండనపండితౌకః ౮ పీత్వా తదుక్తి

పక్ష్యయో యేన స శ్రమావహరకః-భాష్యకారం సిషేవే నేవికవాక్ ఉ ౩
తస్మి న్ననే సశ్రీశంకరో విశ్రమ్య విశ్రమం కృత్వా కృత మహ్ని కర్తవ్యం యేన
తథాభూతస్సౌ మధ్యాన్న కాలే యత్ర సూర్య ఆయాతి తత్స్వస్తికం సిద్ధాంతశిరో
మణ్యాదౌ ప్రసిద్ధం తదారోహణకాలిని ఇనే సూర్యే సత్యసా మండనపండితస్యౌఠో
గృహం ప్రతి గచ్ఛ స్స తదీయా మండనపండితస్య దాసీ మార్గే దదర్శ ఇంద్ర. ౪.
దృష్ట్వా చ కింకృతవానిత్యపేక్షయా మాహ కులేతి మండనపండితస్యాలయో వాసస్థా
నం కులేత్యేతా స్తస్య దాసీ జలానయనార్థం గంత్రిః గమనకర్త్రీ సృభాష్యకారః
పప్రచ్ఛ తా శ్చాపి అద్భుత శ్చాసా శంకరశ్చే త్యద్భుతశంకర స్తం - అద్భుతత్వం చ
శంకరత్వే సతి ఏకవక్త్రద్విసేత్రాదిమత్త్వం యద్వా ఽద్భుత మనిర్వాచ్యం శం సుఖం
కరోతీతి తథా తం దృష్ట్వా ఽవలోక్య సంకోషవత్య ఉత్తరం ప్రతివచనం దదుః-అపి
శబ్దేన తాదృశశంకరదర్శనం నికృష్టానా మపి సుఖజనక మాసీ త్క్రిముతోత్కృష్టానా
మితి సూచితం ౫ తాభి ర్ద్వత్త ముత్తర ముదాహరతి త్రిభిః స్వతఃప్రతి. వేదవాక్యం
స్వతః ప్రమాణ ముత పరతః ప్రమాణ మితి విచారాత్ప్రకాం గిరం వాచం యత్రమం
డనాలయే కీరాణాం శుకాదిపక్షిణా మంగనా అపి ద్వారస్థస్య నీడస్య పంజరాది
రూపస్యాంతరే మధ్యే సమ్యక్ నిరుద్ధాః గిరంతి ఉచ్చారయంతి తత్తాదృశం మండన
పండితస్యౌకః గృహం జానీహి ౬. సుఖదుఃఖాదిఫల ప్రదం కర్త కింవా ఽతో
జగత్కూన్య స్సర్వకర్త్రీ స్సర్వజ్ఞః పరమార్థేతి విచారాత్ప్రకాం సమాన మన్యత్. ౭.
కించ జగత్ ప్రపంచ ప్రవాహరూపేణ నిత్యం నకదాఽప్యనీదృశం స్యాత్ కింవా
ఽధునిక మనిత్యం స్యా దితి విచారాత్ప్రకా మిత్యర్థః. ౮. తాభి ర్ద్వత్తం ప్రతివచనం

రథ తస్య గేహా ద్ధత్వా బహి స్సద్ధ కవాటగుప్తమ్, దుర్వేశ మా
లోచ్య స యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా ౭వతర దక్షణాంతః ౯
తదా స లేఖేంద్ర నికేతనాభం స్ఫురన్తరుచ్చంచలకేతనాభం, సమగ్ర
మాలోకత మండనస్య నివేశనం భూతలమండనస్య ౧౦ సౌధాగ్ర
సంఘన్ననభోఽవకాశం ప్రవిశ్య త త్ప్రాప్య కవే స్సకాశమ్, విద్యా
విశేషాత్తయశఃక్ర కాశం దదర్శ తం పద్మజనన్ని కాశమ్ ౧౧ తపోహు
హిమ్నైవ తపోనిధానం సజైమిని సత్యవతీతనూజమ్, యథావిధి శ్రా
ద్ధవిధౌ నిమన్త్ర్య తత్ప్రదపద్మాన్యవనేజయంతమ్ ౧౨ తత్రాంతరిక్షో
దవతీర్య యోగివర్య స్సమాగమ్య యథార్హమేషః, ద్వైపాయనం
జైమిని మప్యభాభ్యాం తాభ్యాం సహర్షం ప్రతినందితో ౭భూత్.

శ్రుత్వా భగవాన్సామ్యకారో యశ్చౌతవం స్తదాహ పీల్వేతి. తాసాం దాసీనా
ముక్తి ర్వచనాని కర్ణపుటేన పీత్వా ౭వధార్య తస్య మండనస్య గేహా ద్బహిర్గత్వా
కవాటైర్గుప్తం రక్షితం దత్తకవాటం దుర్వివేశం దుర్ఘటః ప్రవేశో యస్మిన్ తాదృ
శం తస్య సద్ధ భవన మేవలోక్య స యోగేంద్రః యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా ఆకాశ
మార్గేణాద్దక్షణాంతశ్చక్రమధ్యే ౭వతరత్. ౯ తతశ్చ యద్వృత్తం త దాహ
తదేతి. తదా తస్మిన్నవతరణకాలే స యోగేంద్రః భూతలమండనస్య భూలా
కాలంకారస్య మండనస్య నివేశనం వాసస్థానం సమగ్రం ఆలోకత దృష్టవాక్ నివే
శనం విశిషిష్ట లేఖాః దేవాః ని లేఖా అదితినందనాః ఇత్యమరః - లేఖా మింద్రస్య
యస్మిన్కేతనం గృహం తస్యా ౭౭భా కాంతి రివ కాంతి ర్యస్య తత్ దేవేంద్రగృహ
తుల్యే మిత్యర్థః - స్ఫురతా మరుతా వాయునా చంచలస్య కేతనస్య కేతో రాభా
యస్మిన్ స్తత్ ని 'కేతనం తు నిమంత్రణే, గృహే కేతో చ కృత్యే చ'తి మేదిసి.
౧౦. సౌధస్య ప్రాసాదస్యాగ్రేణాగ్ర భాగేన సంఘన్నం నభ స్తదాత్తతో ౭వకాశో
యస్మిన్ తత్ సద్ధ ప్రవిశ్య కవేః మండనస్య సకాశం సమాచం ప్రాప్య తం కవిం
విశిషిష్ట - విద్యాయా ౭శేష త్వర్వత ఆధిక్యా దాత్తః ప్రాప్తో యశః ప్రకాశో
యం తం పద్మజేన బ్రహ్మదా సమం ఆ. ౧౧ పున స్తం విశిషిష్ట - సత్యవత్యా
బ్రహ్మణ మాత్మజం వ్యాసం జైమినీనా సహ వర్తమానం తపోనిధానం తపోమాహాత్మ్యే
నైవ శ్రాద్ధ విధౌ యథా విధినిమన్త్ర్య తయో ర్వ్యాసజైమినోః పావకమలాన్య
వనేజయంతం ప్రక్షాలయంతం. ఉ. ౧౨ ఏతాదృశం మండనం దృష్ట్వా య
త్యుత్తవాక్ తదాహ - తత్ర తస్మిన్ మండనగృహే ౭ంబరా దాకాశా దవతీర్య

౧౩. అథ ద్యుమార్గా దవతీర్ణ మంతికే మున్యో స్థితం జ్ఞానశిఖోప
 వీతినం, సన్నాప్తస్యసా విత్యవగత్య సోఽభవ త్ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతో
 ౭పి కోపనః. ౧౪ తదా ౭తిరుష్టస్య గృహశ్రమేశితు ర్యతీశ్వరస్యాపి
 కుతూహలం భృతః, క్రమా త్కిలైవం బుధశస్తయో స్తయోః ప్ర
 శ్నోత్తరాణ్యాసు రభోత్తరోత్తరమ్ ౧౫. కురో ముండాగళా
 స్తుండీ పథా స్తే పృచ్ఛతే మయా, కిమాహ పంథా స్త్వన్మాతా ముం
 బ్యాసం జైమినిం జైహో యోగిశ్రేష్ఠో యథా యోగ్యం సమాగమ్య తాభ్యాం చోభా
 భ్యాం సహర్షం యథా స్యా త్రథా ౭భినందితో ౭భూత్ ఇం. ౧౩. అథానంత
 రం సః మండనః ఆకాశమార్గా సవతీర్ణం మున్యో ర్వాప్తజైమిన్యో రంతికే సమీపే
 స్థితం జ్ఞాన మేవ శిఖా ఉపవీతం చాస్మాస్తీతి తం శిఖోపవీతవిష్టత మితి యావత్
 అసౌ సన్నాప్తీత్యవగత్య బుధా ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతో ౭పి కోపనః కోపయుక్తో
 ౭భవత్ * అక్రోధనై క్షౌచపరై స్ఫుతతం బ్రహ్మచారిభిః - భవితవ్యం భవద్భి శ్చ
 మయా చ క్రాధకర్షణీత్యాదిప్రవృత్తిశాస్త్రైక క్రాధాది కర్షణి కోపస్య నిషిద్ధ
 త్వాత్ తదభిరతలేన కోపాయోగ్యో ౭పీత్యవిశద్యార్థః ఉ ౧౪. తదా తస్మి
 న్కాలే గృహస్థాశ్రమస్థాశితు రీశ్వరస్య మండనస్యాతిక్రద్ధస్య యతీశ్వరస్య చ కోపర
 హితస్యాపి కుతూహలం కౌతుకం భృతః ధారయతః ఏవం కిల వక్ష్యమాణప్రకారేణ
 బుధశ్రేష్ఠయో స్తయో రథ క్రమేణోత్తరోత్తరం ప్రశ్నోత్తరాణి ఆను ర్భూతుః.
 పంశ. ౧౫. ప్రశ్నోత్తరాణ్యుదాహర న్నాదౌ మండనకర్తృకం ప్రశ్న ముదాహరతి.
 కుతఇతి. ముండీకుతః గృహద్వారాణాం కవాటైః విహితత్వా స్తుండీ క్రాధకర్షణి
 ద్రష్టా మయోగ్యో భవాన్ కేన మార్గేణ ప్రవిష్టః - ఏవం మండనోక్తం శ్రుత్వా
 తద్వచనస్య కింబర్యంతం భవా స్తుండీత్యర్థం ప్రకల్ప్య౭౭నా-భగవాన్ ఆగళాత్
 గళపర్యంతం ముండీ మత్ప్రకర్షృ ఏతేన న బుద్ధ ఇత్యవగత్య మండన ఆహ పంథాః
 జూర్ణ స్తే తవ మయా పృచ్ఛ్యతే న తు కింబర్యంతం భవాన్ ముండీతి ఏవ ముక్త
 తద్వచనస్య తవవత్థానం ప్రతి మయా ప్రశ్నః కృత ఇత్యర్థం ప్రకల్ప్యనా భగ
 వాన్ - కిమాహ - పంథా స్త్వయా పృష్టః - పంథా స్త్వాం ప్రతి కిమాహ కిము
 క్తవాన్ ఏవం వివరీతం శ్రుత్వా కుపిత స్స మండన ఆహ త్వన్నారేతి - మయా
 పృష్టః పంథా స్త్వన్నారా ముండా ఇత్యాహ ఏవ మాకృష్టః భగవా నువాచ - తజై
 వేతి త్వయా పృష్టేన పథా త్వాం ప్రతి త్వన్నారా ముండీతి యదుక్తం తత్తదైవ -
 హియస్తా త్వంథానం ప్రతి త్వమపృచ్ఛ స్త్వాం ద్రష్టరం ప్రశ్నోత పంథా స్త్వన్నారా

దేత్యాహ తక్షణవహి ౧౬ పంథానం త్వ మపుచ్చ స్తావిం పంథాః ప్ర
త్యాహ మండన, త్వన్తాతేత్యత్ర శబ్దో ఽయం న మాం బ్రూయా ద
పుచ్చకమ్. ౧౭. అహో పీతా కిము సుం నైవ శ్వేతా యత స్సర,
కిం త్వం జానాసి త ద్వర్ణ మహం వర్ణం భవా న్రసమ్ ౧౮. మత్తో
జాతః కళంజాశీ విపరీతాని భాషతే, సత్యం బ్రవీతి పితృవ త్వత్తో
జాతః కళంజభిక్ ౧౯ కంథాం వహసి దుర్బుధే గర్దభేనాపి దుర్వ

ముండేత్యాహ హేమండనేతి సంబోధయ న్పండితశిరోమణి స్తవమిదం జ్ఞాతుం
యోగ్యో ఽసీతి సూచయతి తస్మా త్వన్తాతేత్యత్రాయం త్వచ్చట్టి మా మపుచ్చకం
న బ్రూయాత్ - మద్వాచతో న భవతీత్యర్థః * వక్త్రోక్తిః శ్లేషకాశుప్యా మవ
రార్థత్వకల్పనం. ౧౬ ౧౭ ఏవముత్తో ఽతిరుష్ట స్స న్నండన ఆహ - అహో కిము
సురా మదిరా పీతా కిం త్వయా మద్యపానం కృతం అన్యథా విపరీతభాషణం కథం
స్యాత్ ఏవ మాత్రప్తో భగవాన్ తద్వచనస్య సురా కిము పీతా పీతవర్ణేత్యర్థం
ప్రకల్ప్యాహ నైవేతి సురాపీతా పీతవర్ణా నైవ భవతి - యతః కారణాత్ శ్వేతా
శ్వేతవర్ణా స్వానుభూత మవ్యర్థం కుతో న స్తరసీత్యాశయేనాహ స్తర స్తరణం కురు
సురేతి క్వచిత్సారః - ఏవముత్తో మండన ఆహ కిమితి తస్యాః సురాయా వర్ణం త్వం
యతిః కిం జానాసి తద్వర్ణజ్ఞానం యతే స్త వాత్యంతానుచిత మిత్యర్థః ఏవ మాత్రప్తో
భగవా నువాచాహం వర్ణం జానామి భవాంస్తు రసం జానాతి తథాచ తద్వర్ణ జ్ఞానవా
నవ్యహం న ప్రత్యవాయీ త్వం తు తద్రసానుభవితా ప్రత్యవాయార్హః 'న
సురాం పిదే' దితి నిషేధేన పానస్య ప్రత్యవాయజనకత్వబోధనాత్ న తు తద్వర్ణ
జ్ఞానస్యేతి భావః. ౧౮. ఏవం విపరీతాని వచనాని శ్రుత్వా ఽతిరుష్టో మండన ఆహ.
మత్త ఇతి. కలంజం విచలిప్తబాణేన హతస్య మృగస్య మాంసం కలంజం నభక్షయే దితి
వాక్యేన నిషిద్ధ మశితుం భోక్తుం శీలమస్యేతి న కలంజాశ్శభక్ష్యభక్షణీలో మత్త
ఉన్నత్తో జాతః యతో భవా న్విపరీతాని భాషతే ఏవ మత్పాత్రప్తో భగవాం నైవ
క్యస్య మత్తో మత్సకాశా జ్ఞాతః కలంజాశీ విపరీతాని భాషత ఇత్యర్థం ప్రకల్ప్యాహ
నత్య మితి యథా పీతా త్వం కలంజాశీవిపరీతాని భాషనే తథా త్వత్తస్యత్సకాశా
జ్ఞాత ఉత్సన్నః కలంజభిక్ విపరీతాని బ్రవీతి భాషత ఇతి నత్యం యథార్థమేవే
త్యర్థః. ౧౯. ఏవం పునః పున ర్విపరీతం భగవద్వాక్యం శ్రుత్వా ప్రకారాంతరే
ణాపీవతి కంథా మితి - గర్దభేనాపి దుర్వహం వోధు మశక్యాం కంథాం వత్స

హమ్, శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం క స్తే భారో భవిష్యతి. ౨౦. కంఠాం
వహామి దుర్బుధే తవ పిత్రాపి దుర్భరామ్, శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం
శ్రుతే ర్భారో భవిష్యతి ౨౧ త్యక్త్వా పాణిగృహీతీం స్వా మశక్త్యా
పరిరక్షణే, శిష్యపుస్తకభారేచ్ఛో ర్వావిఖ్యాతా బ్రహ్మనిష్ఠతా ౨౨.
గురుశుశ్రూషణాలస్యా తనూవర్త్య గురోః కులాత్, స్త్రియ శుశ్రూ
షమాణ్య వ్యాఖ్యాతా కర్తనిష్ఠతా ౨౩ స్థితో ఽసి యోషితాం
గర్భే తాం గౌరవ వివర్ధితః, అహం కృతఃస్మృతా మూర్ఖ కథం తా ఏవ

తథా చాలిభారభూతాం కంఠాం వోధుం సమర్థస్య తే తవ శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం
భారో భవిష్యతి స తో ఽపీత్యర్థః-స్వల్పభారభయే దనల్పభారవాహకస్య తవాహా
దుర్బుధితేలి సూచయత్ సంబోధయతి హేదుర్బుధే ఇతి ౨౦ ఏవ మాక్షిప్తా భగ
వా నసి కౌతుకా దాక్షిణ్యం ప్రతిక్షిప్త్ శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యా మిత్యాదీ రుత్తర
మాహ కథా మితి - తవ పిత్రా ఽపి దుర్భరాం స్త్రీభి స్తీరికృతేన పునశ్చ తాన్వేవ
స్త్రీలిమతా గర్భభేన తవ పిత్రా ఽపి దుర్బహం కథాం శిఖాయజ్ఞోపవీతే విహాయ
వహామి యత స్తాభ్యాం పరీక్ష్య లోకా న్కర్తచితాత్ బ్రహ్మణో నిర్వేద
మాయాత్ 'య దహ రేవ విరజే త్త దహ రేవ ప్రవ్రజేత్' 'బ్రహ్మచర్యా ద్వా
గృహే ద్వా వనాద్వా' 'సంన్యస్య శ్రవణం కర్మాత్'-'సకర్తణా న ప్రజయా ధనేన
త్యాగేనైకే అమృతత్వ మాననః' 'అగ్గ పరివ్రా డ్యివర్ణవాసా ముండో ఽపరిగ్రహ'
ఇత్యాది శ్రుతే ర్భారో భవిష్యతి సచ వైదికేనావశ్య మపాకరణీయః పాతాస్తరేతు
విధినిషేధాత్పితౄణా శ్రుతి ర్భారో భవిష్యతీత్యర్థః - అత స్తద్భారవిమోక్షణాయ కథా
తాహకస్య మమ సుబుధిత్య మవిదిత్వా దుర్బుధిత్వం వదత స్తవాహా దుర్బుధితేలి
ధ్వనయత్ సంబోధయతి - హేదుర్బుధే ఇతి. ౨౧ సన్నానం విహా బ్రహ్మ
నిష్ఠతా న సిద్ధిరీలి శిఖాయజ్ఞోపవీతే మయా త్యక్తే ఇతి బోధకం భగవద్వాక్యం
శ్రుత్వా మండన ఆహ - త్యక్త్వేలి స్వాం స్వీయాం పాణిగృహీతీం భార్యాం
భరిరక్షణే ఽశక్త్యా విహాయ శిష్యపుస్తకభారేచ్ఛో స్తవ యా బ్రహ్మనిష్ఠతా
సా వ్యాఖ్యాతా ఽహం లోకే ప్రథితా ౨౨ ఏవ మాక్షిప్త స్తం ప్రత్యాక్షిపతి
గురుశుశ్రూషణే ఆలస్యా ద్గురోః కులా త్సమావర్త్య సమావర్తనం విధాయ స్త్రియః
శుశ్రూషమాణ్య తవ యా కర్తనిష్ఠతా సా వ్యాఖ్యాతా. ౨౩. మండన ఆహ
యోషితాం స్త్రీణా గర్భే స్థితో ఽసి తాభి రేవ వివర్ధిత స్త్వం తా ఏవ కథం నిం
ర్వతీత్యహం హే మూర్ఖ తాదృశ స్త్రీకృతోపకారనాశకస్య తవ కృతఃస్మృతా. ౨౪.

నిదంసి. ౨౪ యాసాం స్తన్యం త్వయా పీతం యాసాం జాతో ౭సి యోనితః, తాసు మూర్ఖతమ స్త్రీషు పశువ ద్రమసే కథమ్ ౨౫. వీర హత్యా మవాప్తో ౭సి వహ్ని నుద్వాప్త్య యత్నతః, ఆత్మహత్యా మ వాప్త స్త్వ మవిదిత్వా పరం పదమ్ ౨౬. దావారికా న్వంచయిత్వా కథం స్తేనవ దాగతః, భిక్షుభ్యో ౭న్న మదత్వా త్వం స్తేనవ దోభి క్ష్యసే కథమ్ ౨౭. కర్త కాలే న సంభాష్య అహం మూర్ఖేణ సంప్రతి, అహోప్రకటితం జ్ఞానం యతిభంగేన భాషితా ౨౮ యతిభంగే ప్ర వృత్తస్య యతిభంగో న దోషభావ్, యతిభంగే ప్రవృత్తస్య పంచ భగవా నువాచ యాసాం యోషితాం స్తన్యం స్తనభవం పయ స్త్వయా పీతం యా సాం చ యోనితో జాతో ౭సి తాసు స్త్రీషు హేమూర్ఖతమ పశువ త్కథం రమసే ౨౯. మండన ఆహ వీరేతి గార్హపత్యాహవసీయదక్షిణాభ్యాక్ వహ్నిక్ యత్నతః ప్రయత్నేనోద్వాప్త్య వీరస్యేంద్రస్య హత్యా మవాప్తో ౭సి కథాచ శ్రుతిః. * వీరహా ఏవ దేవానాం యో ౭న్ని ముద్వాసయత ఇతి ఏవ మాక్రచ్చో భగవా నువాచ పరం పదం పరమాత్మస్వరూప మవిదిత్వా ౭౭త్తహత్యా మవాప్తః ప్రాప్తః-అస న్నేవ న భవతి-అస ద్భృష్టాతి వేద చేత్' 'అసూర్యా నామ లే లోకా అంధేన తమసా వృతాః, తాం స్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి యే కే చాత్మహనో జనాః * అన్యథా సంత మాత్మానం యో ౭న్యథా ప్రతిపద్యతే, కిం లేన న కృతం పాపం చోరేణాత్మా పహరిణా'. ఇత్యాది శ్రుతిస్తోతిభ్యః ౨౬ ఏవం వాక్యచాతుర్యేణ ప్రతిపద్ధో మం దనః ప్రకారాంతరేణాపీపతి - దావారికాక్ ద్వారపాలాక్ పంచయిత్వా చోరప త్కథ మగతః ప్రత్యాపీపతి భగవాన్ భిక్షుభ్యో ౭న్నం లేమం భాగ మదత్వా స్తేనవ త్కథం భోక్ష్యసే ౨౭ ఏవం ప్రత్యుత్తరైః పరాజితో వత్స మశక్త స్స స్తం దన ఆహ - సంప్రతీదాసీం కర్త కాలే ౭హం మూర్ఖేణ త్వయా సంభాష్య భాషణ యోగ్యో న భవామి, ఏవ ముక్తో భగవా నువాచ యతో పాతవిచ్ఛేదే భంగేన విషా ధినా భాషణకర్తా త్వయా ౭హో జ్ఞానం ప్రకటితం. ౨౮. మండన ఆహ యలే త్వవ భంగే ప్రవృత్తస్య మమ తత్సూచకో యతిభంగో న దోషభావ్ దోషయంతి న భవతీత్యర్థః - ఏవముక్తో భగవానువాచ యతిభంగే ప్రవృత్తస్యేత్యత్ర యతేః సకాశా ద్భూత ఇతి పంచమ్యంతం సమన్యతాం న తు పత్యస్తం కథాచ యలే స్పకాశా ద్భూతే ఇయవివర్ణయే సతి ప్రవృత్తస్య యతిభంగో దోషభా వ్భవతీతి

మ్యంతం సమస్యతామ్. ౨౯ క్వ బ్రహ్మ క్వచ దుర్దేహాః క్వసన్నాసః
 క్వవాకలిః, స్వాద్వన్న భక్ష్యకామేన వేషో ఽయం యోగినాం ధృతః.
 ౩౦. క్వస్వర్గః క్వదురాచారః క్వగ్నిహోత్రం క్వవా కలిః, మన్యే
 మైథునకామేన వేషో ఽయం కర్షిణాం ధృతః ౧ ఇత్యాదిదుర్వాక్య
 గణం బ్రువాణే రోషేణ సాహం కృతి విశ్వరూపే, శ్రీశంకరే వక్తరి
 తస్య తస్యోత్తరంచ కౌతూహలతస్మి చారు. ౨౦ తం మండనం సస్తిత
 జైమినీక్షీతం వ్యాసో ఽబ్రవీ జల్పసి వత్స దుర్వచః, ఆచారణా నేయ
 మనిందితాత్తనాం జ్ఞాతాత్తతత్త్వం యమినం ధుతైషణమ్ ౩౩. అభ్యా
 గతోఽసౌ స్వయ మేవ విష్ణు రిత్యేవ మత్వాఽఽశు నిమంత్రయత్వమ్,
 ఇత్యాశ్రవం జ్ఞాతవిధిప్రతీతం సుధ్యగ్రణీ సాధ్యశిష స్తునిస్తమ్ ౩౪.
 అథోపసంస్పృశ్య జలం సశాన్త స్ససంభ్రమం మండనపండితో ఽపి,

త్వద్వాక్యార్థః ౨౯. మండన ఆహ క్వేతి ౩౦ భగవ నువాచ క్వస్వర్గ ఇతి ౩౧
 ఉపసంసరతి - ఇత్యాదిదుర్వాక్యగణం సాహంకృతివిశ్వరూపే రోషేణ బ్రువాణే
 శ్రీశంకరేచ తస్య తస్య వచనస్యోత్తరం చారుసుందరం కౌతూహలేన నకు లోపా
 ద్వక్తరి సతి తం మండనం వ్యాసో ఽబ్రవీదితి పరేణాన్వయః ఆదిపదేన. * కింజడో
 జడతా జేహా భౌతికే న చిదాత్మని, కిమభ్యాగ్యో ఽపి యత్యర్చా రహితో
 ఽభ్యాగ్య ఉచ్యతే, కింధూషయసి పాపేన దూషితో జాయతే నరః, చోరై రుపా
 శ్రితః కిం త్వం సతు పద్వర్గపీడితః, ఆస్థాధిపః కిమర్థంత్వం సమాయాతో గృహే
 మమ, తవ భాగ్యవశా ద్విష్ణు రహ మత్ర సమాగత' ఇత్యాదివాక్యజాతం గ్రాహ్యం.
 ఉపజాతివృత్తం. ౩౨ సస్తితేన జైమినీక్షీతం తంమండనం వ్యాస ఉవాచ హే
 వత్స జ్ఞాతం సాక్షాత్ కృత మాత్మతత్త్వం యేన తం ధుతాః విగతాః పుత్రదారలా
 శేషణా యస్తాత్తం యమినం ప్రతియద్ధుర్వచః జల్పసి ఇయ మనిందితాత్తనా మాచా
 రణా ఆచారో న భవతి-ఇంద్ర. ౩౩ తథాచానిందితాత్తా త్వమేవం కర్తుం యోగ్యో
 సీత్యాహ అసౌ యతిః స్వయ మేవ విష్ణు రాగత ఇతి మత్వా జ్ఞాతాత్తతత్త్వం ధుతై
 షణం యమిన మిమ మాశు కీఘం త్వం సమంత్రయ ఇత్యేవం ప్రకారేణాశ్రవం వ
 చనస్థితం ని. 'ఆశ్రవోంగీకృతౌ క్లేశే నాన్యవద్వచనస్థిత'ఇతి మేదీనీ, జ్ఞాతవిధిప్రతీతం
 'ప్రఖ్యాతం తం మండనం సుధ్యగ్రణీ ర్దుని ర్వాగ్యసః సాధుయథాస్యా తథా ఽపి
 షత్ శిక్షణం కృతవాక్-ఇం. ౩౪. అథ వ్యాసకృతశిక్షాసంతరం సమండనపండితోఽపి
 శాంతస్సౌ జలం ఉపసంస్పృశ్యాఽఽచమనాదికం కృత్వా వ్యాసాజ్ఞాయా న్యయంచ

వ్యాసాజ్ఞయా శాస్త్రవిదర్శయి శ్వా న్యమంత్రయ ద్భైక్ష్యకృతే మహర్షిమ్ 37 సచాబ్రవీ త్సమ్య వివాదభిక్షా మిచ్ఛ స్థవత్సన్నిధి మా గతో 2స్మి, సాన్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదేయా నాస్యాదరః ప్రాకృత భక్తభైక్ష్య 21 మమ న కిం చి దపి ధృవ మిష్ఠితం శ్రుతిశిరఃపథ విస్తృతి మంతరా, అవహితేన మఖేష్వవధీరిత స్స భవతా భవతాప హిమద్యుతిః 32 జగతి సంప్రతి తం ప్రశయామ్యహం సమభిభూయ సమస్తవివాదినం, త్వమపి సంశ్రయ మే మణ ముత్తమం విగద వా వద వా 2స్మి జిత స్త్వితి 30 ఇతి యతిప్రవర్త్య నిశమ్య త ద్వచన మర్థవ దాగతవిస్తయః, పరిభవేన నవేన మహాయశా స్స నిజగౌ నిజ శాస్త్రవిత్ మహర్షిం శంకరాచార్య మర్పయిత్వా భైక్ష్యకృతే భైక్ష్యార్థం న్యమంత్ర యత్-ఉ 37 ఏవం భైక్ష్యకృతే మండనేన నిమంత్రితో మహర్షిః కిముక్తవా నిత్య త ఆహ సచ మహర్షి రబ్రవీత్ హేసామ్య ప్రియదర్శన వివాదభిక్షామిచ్ఛక్ భవత్సన్నిధిం తవ సమీప మాగతో 2స్మి తస్మా త్సా వాదభిక్షా 2న్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదేయా ప్రాకృతాన్నభైక్ష్య తు మమాదరో నాస్తి 31 నను 'వాదవాదాం స్త్యజే త్రర్కా న్న పక్షం కంచనాశ్రయే'దితి సన్నాహితస్తవ నిషిద్ధాం వాదభిక్షాం కథం యాచనఇతి చేత్రత్రాహ మయేతి శ్రుతిశిరసాం వేదాన్తానాం పంథా మార్గ స్తస్య విస్తృతిం విస్తారం వినా మమ కిం చి దపి ధృవ మిష్ఠిత మజప్రమాత్రుమిష్టం న భవతి తథాచ స్వఖ్యాత్యాద్యర్థం వాదాద్యాశ్రయణ నిషేధపర ముదాహృతవా క్యం నతూక్త ప్రయోజనవాదాశ్రయణనిషేధపరం ఏతాదృశవాదస్య లాఙ్ఘికారక త్వోత్ స వ్యాః భవ ఏవ తాపః దుఃఖం సంసారసంబంధ్యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతి లికలక్షణం దుఃఖ మితి వా తస్య హిమద్యుతిశ్చంద్రః ఔష్ణ్యవిప్లవతిశ్చార్యకశ్చ త్యజ నకహిమద్యుతివత్ నిఖిలదుఃఖనివృత్తిశ్చార్యక పరమానందప్రాప్తికర ఇత్యర్థః. మఖేషు యజ్ఞేష్వవహితేన సావధానేన భవతా 2వధీరిత స్తీరస్మృతః - ద్రుత 32. అతో యో వేదాంతమాగ్ధో భవదాదిభి రవధీరిత స్త మహం సమస్తవివాదినం సమ్య గభి భూయ తిరస్మృత్య జగతి ప్రశయామి సర్వోత్కృష్టత్వేన ప్రకటికరోమి తస్మా త్వమపి మే మతం వేదాంతసిద్ధాంతత్వా దుత్తమం సంశ్రయ విగద వా యద్వా వివాదం తురు జిత స్త్వితి జితో 2స్మి త్యేవం వా వద 30. ఇతి యతిప్రవర్త్య తత్తా దృశ మర్థ ద్వచో 2ర్థయుక్తం వచనం నిశమ్య శ్రుత్వా నవేనాత్మాచ్ఛేణ పరిభవేన తిరస్కారేణ 22గతవిస్తయః ప్రాప్తవిస్తయ స్స మండనో నిజగౌరవ మాస్మితో నిజ

గౌరవ మాస్థితః 3౯. అపి సహస్రముఖే ఫణినామకే నవిజితస్త్వితి
జాతు ఫణత్యయమ్, నచ విహాయ మతం శ్రుతిసంమతం మునిమతే ని
వతే త్పరికల్పితే ౪౦. అపి కదాచి దుదేష్యతి కోవిద స్సరసవాదకథా
౭పి భవ్యతి, ఇతి కుతూహలినో మమ సర్వదా జయ మహో ౭య
మహో స్వయ మాగతః ౪౧ భవతు సంప్రతి వాదకథా ౭౭వయోః
ఫలతు పుష్కలశాస్త్రపరిశ్రమః, ఉపనతా స్వయమేవ నగృహ్యతే నవ
సుధా వసుధావసధేన కిమ్ ౪౨. ఆయ మహం యమహంతు రపి
స్వయం శమయితా మయి తావతసద్గిరామ్, సుకలహం కలహంసకలా
భృతాం దిశ సుధాంశుసుధామలసత్తనో ౪౩. అపితు దుర్హృదయ స్త

గౌ జగద 3౯. సహస్రముఖే ఫణినామకే శేషనాగే సత్య ప్యయం మణ్డినో జాతు
కదాచి ద్విజిత ఇతి తు న ఫణితి నైవవదత్యతో ౭యం వేదసమ్మతం మతం విహాయ
పరికల్పితే మునే ర్వాసస్య తవ వామతే నచ నివర్తేత్. ౪౦. ఇదం తు మదభిలషిత
మేవ సిద్ధ మిత్యాశయేనా ౭౭హ అపి కదాచి త్కశ్చన కోవిదః పండిత ఉదేష్యతి
రసేన సహితా సరసాచాసా వాదకథాచ సా ౭పి కదాచి ద్భరివ్యతి ఇతి కుతూహలినో
మమాహో ౭ద్యాయం జయమహో జయోత్సవ స్వయ మాగతః ౪౧. తస్మా
త్సంప్రతీదాసి మావయో ర్వాదకథా భవతు జాయమానయా చ వాదకథయా శాస్త్ర
పరిశ్రమః ఫలతు సఫలో భవతు బహుకాల మారభ్యాభిలాషాస్సదా ౭మృతతుల్య
వాదకథా గృహీతుం యోగ్యైవేత్యాశయేనా ౭౭హ స్వయమేవోపనతా సమీప
మాగతా నవసుధా నవీనా ౭నసుధూతత్రా ర్వా సుధా వసుధా భవనేన భూమిరివాసినా
మర్త్యేన కిం న గృహ్యతే ౭పితు గృహ్యత ఏవేత్యర్థః. ౪౨. స్వగౌరవం ద్యోతయన్
స్వస్తి న్వాదాత్తక్రం సుకలహం ప్రార్థయతే ఆయ మహం మండనః యమస్య మృత్యో
ర్నంతు రీశ్వరస్యాపి శమయితా తీశ్వరస్య యమహంకృత్వంతు 'మృత్యు ర్యస్యోపనే
చన' మితి శ్రుతిసిద్ధం నిరీశ్వరవాది మిమాంసకత్వా దీక్ష్యరో నాస్తీతి స్థాపనేన
తస్యాపి స్వయం శమనకర్తా ఏతాదృశే మయి కలహంసానాం కలా భిభ్రతీతి తా
స్తాసాం కలహంస కలాభృతాం తావకసద్గిరాం సుకలహం దిశ తారయ ఏతస్మిన్
యోగ్యోసీతి సూచయ స్సంబోధయతి సుధాంశో శ్చంద్రస్య యత్సుధామ తద్వల్లసంతీ
ద్యోతమానా తమా ర్యస్య తస్య సంబోధనం హేసుధాంతు సుధామ లసత్తనో ఇతి.
౪౩. మమ వాక్చాతుర్య మజ్ఞాత్వా మయా సహ వాద మిచ్ఛసీతి సూచయ న్నాహ-
అపితు దుర్హృదయానాం స్తయో గర్హ వివ కాననం వనం తస్య తతా ఛేదనే కథో

యకాననక్షతికరోరకుతారధురంధరా, న పటుతా మమతే శ్రవణాన్తికం
 నను గతా ౭నుగతాఖిలదర్శనా ౪౪ అత్యల్పమేతద్భవతేరితం మునే
 భైక్ష్యం ప్రకుర్వే యది వారదిత్సుతా, గతో ౭ద్య మోహం శ్రుత
 వాదవార్తయా చిరేఘ్నేతేయం వదితా న కశ్చన ౪౫ వాదం కరి
 ష్యామి న సందిహే ౭త్ర జయాజయా నౌవదితా న కశ్చిత్, న కంఠ
 శోషైకఫలో వివాదో మిథో జగీషూ కురుత స్తు వాదమ్ ౪౬ వా
 దేహీ వాదిప్రతివాదినౌ ద్వా విపక్షపక్షగ్రహణం నిధత్తః, కా నౌ
 ప్రతిజ్ఞా వదతో శ్చ తస్యాం కిం మాన మిష్టం వద క స్వభావః. ౪౭.
 కః పార్శ్వికో ౭హం గృహమేధిసత్తమ స్త్వం భిక్షురాజో వదతా
 మనుత్తమః, జయాజయా నౌ నవతౌ విధీయతాం తతః పరం సాధు

రకుతారకుల్యా ఆనుగతా న్యనుసృత్యా న్యఖిలదర్శనాని సర్వకాస్త్రాణి యయా ౭నుగతా
 న్యనుసృత్యా న్యఖిలదర్శనాని యస్యా మితి వా ఏవం విధా మమ పటుతా చాతురీ నను
 నిశ్చయేన తే తవశ్ర వణస్య కర్ణస్యాంతికం సమీపం న గతా న ప్రాప్తా యతో మత్తో
 వాదభిక్షాం యాచస ఇత్యర్థః ౪౪. కించాత్యల్ప మితి హేమునే యదితవవాదదిత్సుతా
 వాదదానేచ్ఛత్వం తస్మి వాదభైక్ష్యం ప్రకుర్వ ఇత్యేతద్భవతా ౭త్యల్పమిరితం కథి
 తం యతో ౭హం శ్రీతా యా వాదవార్తా తయైవ యాచనాం విశైవ వాదం కర్తుం
 గతో ౭ద్యమః ప్రాప్తోద్యమః ఇదం కుత ఇత్యత ఆహ యత ఇయం వాదవార్తా చిరే
 ష్శితా చిరకాలాదాప్తమిష్ట తస్మి కిమితి కేనచి ద్వాదో న కృత ఇతి తత్రాహ వదితా
 వాదకర్తా న కశ్చన కో ౭పి న మిళిత ఇత్యర్థః-౪౫. వాదం కరిష్యామి అత్ర వా
 దకరణే న సందిహే సందేహం నకరోమి పరం తు నౌ ఆవయో ర్జయాజయా ఆయం
 జయం ప్రాప్తో ౭యంతు పరాజయ మితి వదితా కశ్చి న్నధ్యస్తో న భవతిచే న్నేత్యాహ
 యత ఆవయో ర్వివాదః కంఠస్య శోష ఏవైకం ఫలం యస్యస కంఠశోషైకఫలాన
 భవతి తు శబ్దో హ్యర్థః హి యస్తా త్వరస్వరం విజగీషా వివాదం కురుతః ఆత ఇత్యర్థః.
 ౪౬. వాదరీలిం దర్శయతి హి యస్తాల్ వాదే వాదిప్రతివాదినౌ ద్వా విపక్షపక్షయో
 ర్గ్రహణం నిధత్తః ఇతి రీతి వ్రస్తా న్న ఆవయో ర్వివదతోః ప్రతిజ్ఞా కా తస్యాం
 ప్రతిజ్ఞాయాం మానం ప్రమాణం కిమిష్టం స్వభావః స్వీయో భావో ౭భిప్రాయః. ౪౭.
 కః పార్శ్విక స్సమీపస్థో మధ్యస్థః క ఇతి సర్వం వద కించాహం గృహమేధిసత్తమ
 స్త్వంతు వదతా మనుత్తమౌ భిక్షురాజ వ్రస్తా వాదౌ నౌ జయాజయా నవతౌ విధీ

వదావ సుస్థితౌ రం అద్యాతి ధన్యోఽస్మి యదార్యపాదో మయా
 సహభ్యర్థయతే వివాదమ్, భవిష్యతే వాదకథా పరేద్యుర్తాభ్యా
 ప్నికం సంప్రతికర్త కుర్యామ్ ౪౯. తథేతి సూక్తే స్థితశంకరేణ భవి
 ష్యతే వాదకథా శ్వ ఏవ, తత్సాక్షిభావం వ్రజతం మునీంద్రా వి
 త్యర్థయ ద్బుధరిజైః మినీ సః. ౫౦ విధాయ భార్యాం విదుషీం సద
 స్యాం నిధీయతాం వాదకథా సుధీంద్ర, ఇత్థం సరస్వత్యవతారతాజ్ఞా
 తద్ధర్మపత్న్యా స్త మభాషిషాతామ్ ౫౧ అథానుమోద్యాభిహితం
 మునిభ్యాం స మండనార్యః ప్రకృతం చిక్షీద్దుః, ఆనర్పదైవోపగతా
 న్తునీంద్రా నగ్నీ నివ త్రి న్తునిశేఖరాం స్తాన్ ౫౨ ధక్తోఽపవిష్టస్య
 మునిత్రయస్య శ్రమాపనోదాయ తదీయశిష్యా, అతిష్ఠతాం పార్శ్వ
 గతా వబుద్ధౌ సచామరౌ వీజన మాచరంతౌ ౫౩ అధక్రియాంతే
 కిల సూపవిష్టౌ స్త్రయ్యంతవేద్యార్థవిద స్త్రయౌ ౨మీ, ఆమంత్రయం
 శ్చాను పరస్పరం తే ముహూర్తమాత్రం కిమపి ప్రహృష్టాః ౫౪
 తేషాం ద్విజేంద్రో గృహనిర్గతానా మదర్శనం జగ్గతు రంజసా ద్వా,

యతాం తతః పరం ద్వావపి సుస్థితౌ వదావ వాదం కరవావ ౪౮. ఏవం ప్రాగ
 ల్భ్య త్పూర్వకముక్త్యా నమ్రతాత్పూర్వక మాహ. అద్యాహ మతిధన్యోఽస్మి యద్యస్తా
 దార్యపాదో భవా న్తయాసహ వివాద మభ్యర్థయతే ప్రార్థయతే ౪౯ వాదకథా
 శ్వ ఏవ భవిష్యత ఇతి తదైవ స్థితయుక్తేన శంకరేణ సుహృత్తే సతి హేమనీంద్రా
 తస్య వివాదస్య సాక్షిభావం వ్రజత మితి వ్యాసజైమినీ సః మండనః ప్రార్థయత్.
 ౫౦. తస్య మండనస్య ధర్మపత్న్యా సరస్వత్యవతారతాజ్ఞా ఇయం సరస్వత్యవతార
 భూతేత్యభిజ్ఞా హేమనీంద్ర విదుషీం భార్యాం సదస్యాం విధాయ వాదకథా విధీ
 యతా మిత్యనేన ప్రకారేణ తం మండన మభాషిషాతా ముక్తవంతౌ. ౫౧. మునిభ్యాం
 వ్యాసజైమినిభ్యాం. ౫౨. వీజనం చామరసంచాలన మాచరంతౌ స్థితవంతౌ. ౫౩ ఋగ్య
 జుహుమాఖ్యవేదత్రయ్యా అంత ఉపనిషద్భాగ నైన తత్ర వా వేద్య మర్థం కరత్రా
 దుహిర్ధామకం పరమాత్మనం జానంతీతి త్రయ్యంతవేద్యార్థవిదో ౨మీ త్రయోవ్యా
 సజైమినిశంకరాః క్రియా యాః పూర్వోక్తా యా అంటే సూపవిష్టాః పరస్పరం
 ప్రహృష్టా న్తే ముహూర్తమాత్రం చారు కిమప్యమంత్రయన్ ౫౪. ద్విజేంద్రస్య
 మండనస్య గృహ నిర్గతానాం మధ్యే ద్వా వ్యాసజైమినీ శ్రీఘ్రం అదర్శనం ప్రాపతు
 స్తృణీయ శృంకరాచార్యః శేతయా నర్తకాయా న్నటే రహ్యః కదంబా స్సూతా

రేవాతతే రమ్యకదంబసాలే దేవాలయే ఒవస్థితవాం స్తుతీయః ౫౧.
 ఇతి స యతివ రేణ్యో దైవయోగా ద్ధురూణా మితరజనదురూపం
 దర్శనం ప్రాప్య హృష్టః, తదుదితవచనాని శ్రావయ న్నాత్మశిష్యా ననయ
 దమృతతుల్య న్యాత్మవిత్రాం త్రియామామ్ ౫౨ ప్రాతశ్శోణసరోజ
 బాంధవరుచిప్రద్యోతితే వ్యోమని ప్రఖ్యాత స్సవిధాయ కర్త నియతం
 ప్రజ్ఞావతామగ్రణీ, సాకం శిష్యవరైః ప్రవద్య సదనం నన్దండితం
 మాండనం వాదాయోపవివేశ పండితసభామధ్యే ముని ర్ధ్యేయవిత్.
 ౫౩ తత స్సమాదిశ్య సదస్యతాయాం సధర్మిణీం మండనపండితో ఒపి,
 సశారదాం నామ సమస్తవిద్యా విశారదాం వాదసముత్సుకో ఒభూత్.
 ౫౪ సత్యా నియుక్తా పతిదేవతా సా సదస్యభావే సుదతీ చకాశే, తయో
 ర్వివేక్తుం శ్రుతతారతమ్యం సమాగతా సంసది భారతీవ ౫౫. ప్రవృద్ధ
 వాదోత్సుకతాం తదీయాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః ప్రథమం యతీంద్రః, పరావ

శ్చ యస్మిన్ తస్మిన్ స్థితే దేవాలయే ఒవస్థితవాః. ౫౧ ఇత్యేవం ప్రకారేణ యతి
 శ్రేష్ఠః గురూణా మితి బహువచన మాదర్శనం వ్యాసశైమిన్యో ర్దర్శన మితరజనైః
 ప్రాప్త మశక్యం దైవయోగా తాప్రభృత్యైవ నైర్గురుభి రుదితాని వచనా న్యమృత
 తుల్యాని స్వశిష్యా శ్రావయం స్తాం త్రియామాం రాత్రి మాత్మవి దనయత్ -
 మానీని ౫౨ ప్రాతఃకాలే శోణసరోజానాం రక్తకమలానాం బాంధవస్య సూర్యస్య
 రుచ్యా కాంత్యా ప్రద్యోతితే వ్యోమన్యాకాశే సతి స యతిప్రవరః ప్రజ్ఞావతా
 మగ్రణీ ర్షీయతం నిత్యం కర్త స్సానాది విధాయ శిష్యవరై స్సాకం మండనస్యేదం
 మాండనం సదనం భవనం సద్భి ర్నండితం ప్రవద్య ప్రాప్య ధ్యేయం బ్రహ్మజానాతీతి
 ధ్యేయవి స్తునిః పండితసభామధ్యే వాదాయ ఉపవివేశ పాతాంశరేతు మండనం
 ప్రతీతి వ్యాఖ్యేయం - శార్దూ ౫౩. తత స్సభామధ్యే వాదార్థం యతే రుపవేశన
 స్సానంతరం స మండన పండితోపి సధర్మిణీం భార్యాం శారదాం సరస్వతీం నామప్ర
 సిద్ధాం సమస్తవిద్యాను విశారదాం కుశలాం సదస్యతాయాం సభానాయకతాయాం
 సమాదిశ్య వాదం ప్రతి సముత్సుక స్సమ్య గుత్కంఠితో ఒభూత్ - ఉపేం. ౫౪.
 సా శారదా పతిదేవతా సుఘదంతపతీ సదస్యభావే పత్యా నియుక్తా చకాశే తయో
 ర్వివేకమండనయోః శ్రుతస్య తారతమ్యం వివేక్తుం సమాగతా సంసది భారతీవ. ౫౫.
 తదనంతరం భగవాన్ భావ్యకారః కింకృతవా నిత్యపేక్షయామాహ తదీయాప్ర
 వృద్ధాయ వాదోత్సుకతా తాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః పరాభిప్రాయజ్ఞః పరం శారదా

రజ్జు స్సపరావర్తకృపరాం ప్రతిజ్ఞా మకరో త్వక్తియామ్. ౬౦
 బ్రహ్మైకం పరమార్థ సచ్చిదమలం విశ్వప్రపంచాత్తనా శుక్తిరూప్య
 పగాత్తనేవ బహుళాజ్ఞానావృతం భాసతే, తిజ్ఞానాన్నిఖిలప్రపంచ
 నిలయా స్వాత్మ వ్యవస్థా పరం నిర్వాణం జనిముక్త మభ్యుపగతం
 మానం శ్రుతే ర్మస్తకమ్ ౬౧ బాధం జయే యది పరాజయ భాగ
 హంస్యాం సన్నాస వంగ పరిహృత్య కషాయ చైలమ్, శుక్లం వసీ
 య వసనం ద్వయభారతీయం వాదే జయాజయఫలప్రతిదిపికా ౬౨.
 ౬౩. ఇత్థం ప్రతిజ్ఞాం కృతవత్సదారాం శ్రీశంకరే భిక్షువరే స్వక్తి
 యామ్, స విశ్వరూపా గృహమేధివర్య శ్చక్రే ప్రతిజ్ఞాం స్వమతప్ర

మవరం కార్యం యద్వా పరం భవిష్య మవరం ఘాతం తే పరావరే జానాతీతి పరా
 వజ్ఞః యద్వా పరే బ్రహ్మదయో ౭వరే యస్తా త్తం పరమాత్మనం జానాతీతి తథా
 పరాపరావీణీవాపణీదేన జానాతీతి వా అతవితాదృశ స్యుతీన్ద్రః ప్రథమం పరా
 వరయో రీశబీవయో రైకృపరాం స్వక్తియాం ప్రతిజ్ఞా మకరోత్ ౬౦. తామేవో
 దాహరతి బ్రహ్మైకం పరమార్థసచ్చిదానందమమలం బహుళేన నిబిడేనానాదిసిద్ధే
 నాజ్ఞానేనావృతం సత్ సకలప్రపంచాత్తనా భాసతే శుక్తి ర్యథా రూప్యపరా
 త్తనా రూప్యాత్మకపరస్వరూపేణ భాసతే తద్వత్ తస్య పరావరైకృప్య జ్ఞానా
 న్నిఖిలప్రపంచస్య నితరాం కారణే నాజ్ఞానేన సహ లయో బాధో యస్యామితి వా
 ఏవం విధా యా స్వాత్మని వ్యవస్థా వ్యవస్థితి స్సాపరం నిర్వాణం జనిముక్తం జన్మవిని
 ర్ముక్త మభ్యుపగతం ఆస్యాం ప్రతిజ్ఞాయాం ప్రమాణం శ్రుతే ర్మస్తకం వేదాంతాః
 ప్రమాణ మిష్టం తథాచ శ్రుతే ర్మస్తకం * 'ఏకమేవా ద్వితీయం' 'సత్యం జ్ఞాన
 మనంతం' 'విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ' 'సర్వం భిత్విదం బ్రహ్మ' 'వాచారంభణం వికా
 రో నామధేయం మృత్తికేర్లేవ సత్యం' 'తరతి శోక మాత్మవిత్' 'తత్ర శో మోహః
 క శోక ఏకత్వ వదుఃశృతః' 'బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి' 'సచ పునరావర్తత' సచ
 పునరావర్తత ఇత్యాది-శా. ౬౧. తత్ర పణం దర్శయతి. బాధమితి. దృఢే ౭వ్యస్త
 జ్ఞయే యది పరాజయభాగహం స్యాం తర్హి అంగ హే మండన కషాయవస్త్రం
 వన్నాస్యం పరిత్యజ్య శుక్లం వస్త్రం వసీయ ఆచ్ఛాదనార్థ మంగీకర్యాం క్రియ
 మాణే వాదే ౭యా ౭యధఃస్య ప్రతిదిపికా ౬౩య మభయభారతీ ఆస్తు వసం. ౬౩.

తిష్ఠామ్ ౬౩ వేదాంతా న ప్రమాణం చితివపుషి పదే తత్ర సంగ
త్యయోగా త్పురోభాగాః ప్రమాణం పదచయగమితే కార్యవస్తు
న్యశేషే, శబ్దానాం కార్యమాత్రం ప్రతి సమధిగతాశక్తి రభ్యున్న
తానాం కర్తృభ్యో ముక్తి రిష్టా తదిహ తనుభృతా మాయుష సాన్య
త్సమాప్తేః ౬౪ వాదే కృతే ౭స్మిన్యది మే జయాన్య త్వయోదితా
తస్య ద్విపరీతభావః, యేయం త్వయా ౭భూ ద్గదితా ప్రసాక్ష్య జానాతి
చే త్సా భవితా వహూ ర్థే ౬౫ జేతుః పరాజిత ఇహాశ్రమమాదదీతే
త్యేతా మిధః కృతపణౌ యతివిశ్వరూపా, అంబా ముదారధిషణా మభి
షిచ్య సాక్ష్య జల్పం వితేనశు రథ జయద త్తవృష్టి ౬౬. ఆవత్సకం
పరిసమాప్య దినేదినే తౌ వాదం నమం వ్యతనుతాం కిల సర్వవేదా,

విశ్వరూపా మణ్డనః స్వమతే ప్రతిష్ఠా యస్యాస్తభాభూతాం ప్రతిష్ఠా ఉప ౬౩.
మండనకృతాం ప్రతిష్ఠా ముదాహరతి వేదాంతా ఇతి. చితివపుషి చిత్స్వరూపే పదే
పరమాత్మని వేదాంతాః ప్రమాణం న భవంతి తత్ర చిద్రూపే సిద్ధే వస్తుని కా
ర్యానన్విలే సంగతే శ్వకే రయోగా ద్వేదాంతేభ్యః పురోభాగాః పదచయేన
పదసముదాయాత్తకేన వాక్యేన గమితే బోధితే ౭శేషే కార్యవస్తుని ప్రమాణం
అభ్యున్నతానాం ప్రసిద్ధానాం ఖటమానయేత్వాదికానాం శబ్దానాం కార్యమాత్రం
ప్రతి శక్తి సమధిగతా కర్తృభ్య శ్చ ముక్తిరిష్టా ౭భిమతా తత్కర్త ఇహాస్మిన్
లోకే తనుభృతాం దేవభృతాం జీవానా మాయుషా జీవనస్య సమాప్తే సమాప్తి
పర్యంత మిష్టం స్యాత్ 'యావజ్జీవ వగ్నిహోత్రం జుహుయా' దితి వచనాత్
సమాప్తి రితి పారేతు తత్తస్మా దిహాస్మి న్కర్తృణి తను భృతా మాయుష సమాప్తి
స్యాదితి వ్యాఖ్యేయం - సర్గ ౬౪. పణం దర్శయతి అస్మి న్వాదే కృతే సతి
యది మే జయా దన్యః పరాజయ సాన్య త్త్వి త్వయోదితా త్వదుక్తా ద్విపరీత
భావ త్వక్ల వసనం గృహాశ్రమం విహాయ కషాయవస్త్ర పరిధానం స్యా జీవేయ ముభ
యభారతీ ప్రసాక్ష్య త్వయా కథితా భూత్ సైవేయం వహూరే ప్రసాక్ష్య
భవితా భవిష్యతి - ఉప ౬౫ ఇహాస్యాం సభాయాం వాదే వా పరాజితః జేతు
రాశ్రమ. మంగీకర్యా దితి కృతపణౌ యతిమండనా ఉదారబుద్ధి మంబాం సరస్వతీం
సాక్ష్య ౭భిషిచ్యాథో అనంతరం జయే దత్తా స్థాపితా దృష్టి ర్యాభ్యాం తౌ జల్పం
విజగీషుకథాం వితేనశు ర్విస్తారితవంతా విత్సర్గః - వసంతలికా వృత్తం. ౬౬. సర్వ
వేదా సర్వజ్ఞో తౌ సమం మిధః వాదం వితనుతాం విస్తారితవంతౌ ఏవం విజేతు
మనసో రుచవిష్టయో ర్మలిమండనయో ర్గతే తాం. ప్రసిద్ధాం పుష్పనిర్మితా మేక్షకాం

ఏవం విజేతు మనసో రుపవిష్టయో స్తాం మాలాంగళే న్యధిత సోభయ
భారతీయమ్ ౬౭ మాలా యదా మలినభావ ముపైతి కంఠే యస్యాపి
తస్య విజయేతరనిశ్చయ స్స్యోత్, ఉక్త్వా గృహంగతవతీ గృహకర్త
సక్తా భిక్షాశనేఽపి చరితుం గృహిమస్కరిభ్యామ్ ౬౮ అన్యోన్యసంజ
యఫలే విహితాదరా తా వాదం వివాదపరినిర్ణయ మాతనిష్టామ్,
బ్రహ్మదయ సురవరా అపి వాహనస్థా శ్రోతుం తదీయసదనం స్థిత
వంత ఊర్ధ్వమ్ ౬౯ తత స్తయో రాస మహా నివవాద స్పదస్యవిశ్రా
ణితస్థాధువాదః, స్వపక్షసాక్షీకృతసర్వవేదః పరస్పరస్యాపి కృతప్ర
మోదః ౭౦ దినేదినే చాధిగతప్రకర్షో భూరీభవత్పండితసన్నికర్షః,
అన్యోన్యభంగాహితతీవ్రతర్ష స్తథా ౭౧ దూరీకృతజన్యమర్షః ౭౨
దినేదినే వాసరమధ్యమే సా బ్రూతే పతిం భోజనకాల మేవ, సమేత్య

మాలాం నేయ ముభయభారతీ న్యధిత స్థాపితవతీ ౬౭ తయో ర్గళే కంఠే మాలాం
నిధాయ యదుక్తవతీ తదాహ. మాలాయదేతి యదా యస్మిన్ కాలే యస్య గళే
మాలా మలినభావ ముపైతి ప్రాఘ్నయాత్ తస్య తదా విజయేతరస్య పరాజయస్య
నిశ్చయః స్యా దిత్యుక్త్వా గృహం గతవతీ యతో గృహకర్త సక్తా ౭౩ చ భిక్షాచా
శనం భోజనం చ భిక్షాశనే చరితుం గృహిణే గృహస్థార్థ మశనం మస్కరిణే యత్యర్థం
భిక్షం నిర్దాతు మిత్యర్థః ౬౮ సాక్ష్యే స్థాపితాయాః కృత్య ముక్త్వా వాదికృత్య
మాహ తా యతిమండనా అన్యోన్యసంజయత్తకే ఫలే విహితాదరా వాదం జల్ప
త్తక మాతనిష్టాం విస్తారితవంతో తస్మి న్కాలే బ్రహ్మదయో ౭౪ సురక్రేస్తా వాహ
నస్థా స్సంతః వివాదస్య పరినిర్ణయం శ్రోతుం తదీయం సదనం భవన మూర్ధ్వ మంత
రితే స్థితవంతః ౬౯ తతో వాదవిస్తారానంతరం బ్రహ్మదేః స్థిత్యనంతరంచ తయో
ర్యతిమండనయో ర్మహాన్ వివాద ఆస బభూవ వివాదం విజనప్తి సదన్యైః సృభ్యైః
విశ్రాణితో దత్త స్సాధువాదో యన్తై సస్వస్వపక్షే సాక్షీకృతా సృశ్వే వేదా యేన న
పరస్పరస్యాపి కృతః ప్రమోదః ప్రహర్షో యేన - ఉపేం. ౭౦ పున ర్వివాదం విజ
నప్తి దినేదినే చాధిగతః ప్రకర్షో యేన స భూరీభవతాం పండితానాం సన్నికర్ష
స్సాన్నిధ్యం యస్య సః అన్యోన్యభంగేన ఏవదతో రంతఃకరణే ఆహితః స్థాపిత స్తర్షో
జయాభిలాషో యేన తథా ౭౫ దూరీకృతో జన్యమర్షో యుద్ధరోషో యస్తాత్మః ని.
'జన్యమర్షో పరివాదే సంయుగే జనకే పున' రితి విశ్వప్రకాశః - ఉపేం. ౭౧. సా
ఉభయభారతీ ప్రతిదినం మధ్యాహ్నే సమాగత్య పతిం భోజనకాల మేవ వక్తృ భిక్షుం

భిక్షుం సమయంచ బైశ్యే దినా న్యభూవ నితి పంచషాణి ॥ 20. అన్యోన్య ముత్తర మఖండయతాం ప్రగల్భం బద్ధాసనౌ స్థితవికాసిముఖారవిందౌ, నస్వేదకంఠగగనేక్షణశాలినౌ వా నక్రోధవాక్కుల మవాది నిరుత్తరాభ్యామ్ తతో యతిత్వాభ్య దవేక్ష్య దాక్ష్యం ఊదక్షమం తస్య విచక్షణస్య, చిక్షేపతం ఊభిత సర్వపక్షం విద్యత్సమతౌ ప్రతిభా తకక్షమ్. 21 తతస్వసిద్ధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్యహీనో 22 ససభ్య ముఖ్యః, జగద వేదాంతవచః ప్రసిద్ధ మధై వ్యతసిద్ధాంత మపాకరిష్టుః. 23 భోభో యతిత్వాధిపతే భవద్భి ర్జీవేశయౌ ర్వాస్తవ మైకరూప్యమ్,

శ్రీశంకరం బైశ్యే సమయంచ వదతి ఇత్యేవం ప్రకారేణ పంచషాణి పంచవాషడ్వా దినాని అభూవత్. 20. దృఢతయా బద్ధ మాసనం యాభ్యాం తౌ స్థితేన మందహసితేన వికాసయుక్తే ముఖకమలే యయౌ స్తౌ యతిమండనౌ ప్రగల్భ ముత్తర మన్యోన్య మఖండయతాం ఖండితపంతౌ పున శ్చ స్వేదః ప్రస్వేదః గగనేక్షణం ఉత్తరాప్రతిభానే ఆకాశం ప్రతి నిరీక్షణం స్వేదకంఠ గగనేక్షణశాలినౌ న బభూవతుః నవా నిరుత్తరాభ్యాం క్రోధేన వాక్కులం క్రోధవాక్కులం అవాది కథితం - వ. 23. తతో బహుకాలపర్యంతం వాదప్రవృత్త్యనంతరం యతిత్వాభ్యుత్ యతి రాజ స్తస్య విచక్షణస్య మండనస్య ఊదం విచారాత్మకం పేషణం క్షమలే సహత ఇతి ఊదక్షమం దాక్ష్యం కుశలతా మవేక్ష్య ఊభితా సుర్వే పక్షా యేన తథాభూత మపి విదుష ఆచార్యస్య సమక్షే సమ్మతే 2 ప్రతిభాతాః కక్షాః కోట్యో యస్య సతాదృశం తం చిక్షేప యద్వక్తవ్యం తదుచ్యతా మితి పునః ప్రేరితవాత్ - ఉ. 21 తదనంతరం మండనో యత్కృతవాం స్తదాహ తతః స్వసిద్ధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్య హీనో 22 సభ్యముఖ్య స్య మండనః వేదాంతవచోభిః ప్రసిద్ధ మధైవ్యతసిద్ధాంత మపాకరిష్టు రువాచ - ఉప. 23. యదువాచ తదుదాహరతి భో భో ఇతి సంభ్రమే విపన్న యతిత్వాధిపతే యతిరాజ జీవేశ్వరయౌ ర్వాస్తవ మైకరూప్యం విశుద్ధం యద్భవద్భి రంగీక్రియతే తత్ర ప్రమాణం వయం న ప్రతీమః న జానీమః తత్ర ప్రమాణం నాస్తీత్యర్థః ఆయం భావః నహి శ్రుతిమన్తక ముక్తార్థే ప్రమాణం భవతు మర్హతి శుద్ధబుద్ధోదాసీనతయౌ పేక్షణీయం బ్రహ్మభూత మభిదధత స్సస్యాపురుషార్థోపదేశేనో 2 ప్రయోజనశ్యప్రసంగాత్ కించ యథా లౌకికవాక్యాని ప్రమాణాంతరావగతార్థ బోధకాని న న్యతః ప్రమాణం తథా భూతార్థానువాదకత్వేన శ్రుతిమన్తకస్యావపేక్ష్యలక్షణం ప్రామాణ్యం వ్యాహస్యేత తథాచ ప్రత్యక్షాది విషయస్య పరినిష్ఠిత

విశుద్ధ మంగీక్రియతే హి తత్ర ప్రమాణమేవం న వయంప్రతీమః. ౭౬
సప్రత్యేవాదీ దిద మేవ మానం యచ్ఛేత్తకేతుప్రముఖా నివినేయాః,
ఉద్దాలకాద్యా గురవో మహంత స్సంగ్రహాయంత్యాత్మతయా పరే

వస్తునః ప్రతిపాదనాసంభవా తత్ప్రతిపాదనే చ హేయోపాదేయరహితే పురుషా
ర్థాభావా చ్ఛ్రుతిమస్తకస్య తత్ర ప్రమాణత్వాభావేన భవత్ప్రధాంతే వయం
ప్రమాణం న ప్రతీమ ఇతి-ఉ ౭౬ ఏవం మండనకర్తృక మాక్షేప ముదాహృత్య
భాష్యకృత్కర్తృక ముత్తర ముదాహర్తు మాహ — స భగవాన్ భాష్యకారః
ప్రత్యవాదీ త్వప్రత్యుత్తరం దత్తవాన్ ఇదమేవ ప్రమాణం యచ్ఛేత్తకేతు ప్రభృ
తీన్ శిష్యాన్ ఉద్దాలకాద్యాః మహంతో గురవః కరేశం పరమాత్మాన మాత్మతయా
గ్రాహయంతి. * తత్త్వమసి శ్వేతకేతో, ఇతి ఆద్యప్రముఖపదాభ్యాం జనకయాజ్ఞ
మల్యూదయో గృహ్యంతే తథాచాహ జనకం ప్రతి యాజ్ఞవల్క్యః. * అభయం
వై జనక ప్రాప్తా ౭సి తదాత్మాన మేవ వేదాహం బ్రహ్మసీతి తస్మా త్తత్సర్వ మభవ
త్తత్ర తో మోహః క శ్లోక ఏకత్వ మనుపశ్యత ఇత్యాది - అయ మభినందిః పుం
నాక్యదృష్టాంతేన భూతార్థతయా సాపేక్షత్వేనాప్రామాణ్యపత్తి మభిప్రేత్య ప్రత్య
గభిన్నే బ్రహ్మణి ప్రమాణం న వయం ప్రతీమః ఇతి వదతా త్వయా వక్తవ్యం కిం
పుంవాక్యానాం సాపేక్షత్వం భూతార్థత్వే నోత పారుషేయత్వేన ఆద్యే ప్రత్యక్షా
దినా మసి భూతార్థతయా సాపేక్షత్వే నాప్రామాణ్య ప్రసంగః ద్వివీయేతు అపారు
షేయాణాం వేదాంతానాం ప్రత్యక్షాదీనా మివ భూతార్థానా మసి నాప్రామాణ్యం
తథాచ బ్రహ్మత్వభావస్య పరినిష్ఠితవస్తుస్వరూపత్వే ౭సి తత్త్వమసీత్వాది కాస్త్ర మంత
రేణానవగమ్యమానతయా ప్రత్యక్షాదివిషయత్వా భావే నానధికతగంతృత్వవతాం వే
దాస్తానాం ప్రత్యగభిన్నే బ్రహ్మణి ప్రామాణ్య మవశ్య మాన్థేయం నాసి హేయో
పాదేయరహితత్వా దపురుషార్థత్వం హేయోపాదేయశూన్య బ్రహ్మత్వావశమా దేవ
సర్వక్షేకనివృత్తిత్రార్థకపరమానందప్రాప్త్యా పురుషార్థసిద్ధేః ద్వివిధం హ్యుపాదేయం
కించి దప్రాప్తం యథా గ్రామాది కించి త్పునః ప్రాప్త మసి విభ్రమవశా దప్రాప్తమివా
వగతం యథా స్వగ్రీవా వనద్ధం గ్రామేయకం ఏవం హేయ మసి ద్వివిధం కించి దహి
సం యథా వ్యావహారికసర్వాది కించి త్పున ర్హీనం యథా చరణాభరణే నూపురాదౌ
సమారోపితసర్వాదిరేవం చ బ్రహ్మత్వభావస్యా ౭౭ద్య హేయోపాదేయత్వాభావే ౭సి
అవిద్యాసమారోపితశోకాదే స్తత్త్వమస్మాదివాక్యజనితతత్త్వజ్ఞానాదవగతిపర్యంతాని
వృత్ ప్రాప్త మస్మానందరూప మప్రాప్త మివ ప్రాప్తం భవతి త్యక్త మేవ శోకాదిక

శమ్. ౭౭. వేదావసానేషు హి తత్త్వమాది వచాంసి జప్తాన్యఘమ్న
ణాని, హుంఘణ్మఖానీవ వచాంసి యోగిన్ నైషాం వివత్ ౭ స్తి కు
హస్విదర్థే. ౭౮ అర్థాప్రతీతౌ కిల హుంఘడాదే ర్జప్రోపయోగిత్య
మభాణి విజ్ఞైః, అర్థప్రతీతౌ స్ఫుట మత్ర సత్యాం కథం భవే త్ప్రజ్ఞ
జపార్థతైవ ౭౯ అపాతత స్తత్త్వమసీతివాక్యా ద్యతీశ జీవేశ్వరయో

మత్యక్తం భవతీతి తస్య పరమపురుషార్థత్వసిద్ధిరితి ౭౭ నను భూతార్థతయా వేదా
నానా మపారుషేయత్వాసిద్ధ్యా వేదాంతాః పారుషేయాః వాక్యత్వాత్ భారతాది
వదిత్యనుమానస్యాప్రత్యూహ ముత్పత్తేః పారుషేయత్వస్య దుర్వారత్వా ద్వేతాంత
వచసాం కస్తింశ్చి దర్థే వివత్ నాస్తి కింతు జప్తాని తా న్యఘమ్నణానీ త్యభ్యుపగం
తవ్య మిత్యాశయవా న్నందన ఆహ వేదావసానేషు వేదాన్తేషు హి యస్తాత్ హుం
ఘణ్మఖాని వచనాని యథా జప్తా న్యఘమ్నణాని తథా తత్త్వమస్యాదివచాంసి జప్తాని
పాపనివర్తకాని తస్మాత్ హేయోగి న్నేషాం తత్త్వమస్యాదివచసాం కుహస్వి దర్థే
కస్తింశ్చి దర్థే వివత్ నాస్తి త్యర్థః ౭౮ ఏతద్దూషయతి భగవాన్ అర్థస్యాప్రతీతావ
ప్రతిభానే కిల ప్రసిద్ధం హుంఘడాదే ర్జప్రోపయోగిత్యం విజ్ఞై రభాణి భాషితం ఆత్ర
తత్త్వమస్యాదివచనేషు స్పష్టం యథా స్యా త్తథా ౭౯ స్య ప్రతీతౌ సత్యా మేషాం
జపార్థతైవ కథం భవే త్క్రేనాసిప్రకారేణ సభవతీత్యర్థః - స్రాజ్ఞ స్త్వం దృష్టాంత
వైషమ్యం కథం న జానాసీతి సూచయ స్సంబోధయతి హేప్రాజ్ఞేతి-ఆ ౭౯ ఉక్తం
పక్షం విహాయ పక్షాంతరాలంబనాయ మందన ఆహ అపాతతఇతి — హేయతీశ
యద్యపి జీవేశ్వర రభేద స్తత్త్వమసీతివాక్యా దాపాతతః ప్రతీయతే తథా ౭౯
మఖాదికర్తృప్రశంసయా ఈశాభిన్నో ౭యం మఖాదికర్తేతి స్తుత్యా తయో రభేదః
విధే శ్చేష ఏవేత్యర్థః ఆయంభావః వేదాంతవచసాం తత్త్వద్విహితకర్తృపేక్షితకర్తృ
దేవతాదిప్రతిపాదనపరత్వే నైవ క్రియార్థత్వ మభ్యుపేయం కార్యస్యాపూర్వస్య మా
నాంతరాగోచరతయా ౭త్యంతాననుభూతపూర్వస్య తత్త్వేన సమారోపేణ వా పురుష
బుద్ధా వసారోహేత్* తదర్థానాం వేదాంతానాం కార్యపరత్వాంగీకారస్యావశ్యకత్వాత్
తథాచ జైమినీనాసి 'ఆమ్నాయస్య క్రియార్థత్వా దానర్థక్య మతదర్థానా'మితి నూ
లేణ ఆక్రియార్థానా మర్థవాదానా మానర్థక్యం పూర్వపక్షం కృత్వా 'విధినాత్వేక
వాక్యత్వాత్ స్తుత్యర్థేన విధ్యధీనాస్య'రితి ఆక్రియార్థానా మానర్థక్యం పూర్వపక్షోక్త
మంగీకృత్యైవార్థవాదానాం విధ్యేకవాక్యతనూ ప్రామాణ్యం ప్రతిపాదితం నచాక్రి

రభేదః, ప్రతియతేఽథాపి మఖాదికర్తృప్రశంసయాస్యా ద్విధిశేషమవ.
౮౦. క్రత్వంగయాపాదిక మర్యమాదిదేవాత్తనా వాక్యగణః ప్రశం
సః, శేషః క్రియాకాండగతో యదిస్యా త్కాండంతరస్థోఽపి భవే

యార్థత్వేఽపి వేదాంతానాం బ్రహ్మరూపవిధిపరత్వస్వీకారేణ న సిద్ధాంతసూత్రవి
రోధ ఇతి వాచ్యం సర్వేషాం విధినా మనాగతోత్పాద్యభావనావిషయత్వేన పరినిష్ఠిత
వస్తుస్వరూపవిధే రసంభవా దితి-ఉ. ౮౦. వేదాంతానాం కార్యపరత్వస్వీకారేణా
పారుషేయత్వం ప్రతిపాదయతా త్వయా వక్తవ్యం కిం తత్కార్యం యదశక్యం
పురుషేణ జ్ఞాతు మపూర్వ మితిచేత్ మానాంతరావవశే సంగతిగ్రహ యోగాత్
లిక్లాదీనా మబోధకత్వ ప్రసంగః - స్వర్గకామపదసమభివ్యాహరసంఖ్యాత తర్కాను
గృహీతవేదా దేవ క్రియాలక్షణా పూర్వే లిక్లాదీనాం సంగతిగ్రహ దోషధకత్వ మితి
చేత్ వైత్య మందనాదివాక్యేష్వపి స్వర్గకామ ఇత్యాదిపదసంబంధా దపూర్వకార్యత్వ
ప్రసంగేన లేషా మవ్యవస్థరచనతయాఽస్పష్టేన పారుషేయత్వప్రసక్తః లేషా మపా
రుషేయత్వ ప్రతిషేధఇతిచేత్ వాక్యత్వాదిలింగేన వేదానా మపి పారుషేయత్వాను
మానా దపూర్వార్థతా న స్యాత్ స్వర్గమాణకర్తృకత్వేన వాక్యాది సోపాధిక మితి
చేత్ యథా వేదాంతానాం కార్యార్థకత్వపక్షే లేషాం పారుషేయత్వానుమానంకర్తృ
వృక్షోపాధినా నిరస్యతే తథా లేషాం సిద్ధార్థత్వపక్షేపి తన్నిరసనస్య సమానత్వా లేషాం
కార్యార్థకత్వకల్పన మప్రయోజకం తస్మా ద్వేదాంతానా మపారుషేయత్వసంపాద
నాయ క్రియార్థత్వం నై వాభ్యుపేయమ్. * సదేవ సామ్యేద మగ్ర ఆసీత్-ఏకమే
వాద్వితీయం ఆత్మానా ఇద మేక ఏవాగ్ర ఆసీ త్తదేతద్బ్రహ్మపూర్వ మనపర మనం
తర మతావ్య మయమాత్తా బ్రహ్మ సర్వానుభూ ర్బ్రహ్మై వేద మమృతం పురస్తా
దిత్యాదివాక్యేషామక్రమావసంహారాది పక్షిధ తాత్పర్యలిక్షేన బ్రహ్మకథాన
ప్రతిపాదకత్వేన సమమగలేషు సిత్తానాం పదానాం ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపవి
షయే నిశ్చితే సమన్వయేఽవగమ్యమానేఽర్థాంతరకల్పనాయాశ్చుతహస్యశ్చుతకల్పనా
గ్రస్తాయా అయుక్తత్వాత్ యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాభూ త్తత్కేన కం పశ్యేది
త్యాది క్రియాకారకఫలనిరాకరణశ్చుతేః ప్రకరణాంతరపరితవేదాంతవాక్యానాం
కర్తృప్రశంసయా విధిశేషత్వాసంభవా చేత్యాశయవాక్ భగవాన్ ఆహ క్రత్వం
గయాపాదిక మితి. * ఆదిత్యో యూపః యజమానః ప్రస్తర ఇత్యాదివాక్యగణః
క్రత్వంగయాపప్రస్తరాదికం ఆదిత్యయజమానా ద్యాత్తనా ప్రశంసా క్రియా
కాండగతత్వాత్ శేషో యదిస్యా త్త్వస్మి భవతు నామ తథాఽపి కాండంతరే జ్ఞాన

తృతీయః సః.౨౧ తస్మాన్ జీవే పరమాత్మదృష్టి విధాయకః కర్మ సమృద్ధయే ౭౫౯, అబ్రహ్మణి బ్రహ్మధియం విధత్తే యథా మనోన్నార్కనభస్వదాదౌ ౮౨ సంశ్రూయతే ౭౫౯ యథాలిజాది ర్విధాయకో బ్రహ్మవిభావనాయః, తథావిధే రశ్రవణా న్మనీషిన్ సంజాఘటిత్యత్ర కథంవిధానమ్ ౮౩. యద్వత్ప్రతిష్ఠాఫలదగ్ధనేన విధి ర్యతీనాం పర

కాండేస్థిత స్తత్త్వమ స్వహంబ్రహ్మస్థిత్యాదివాక్యగణో విధిశేషః కథం భవేత్ - ఇంద్ర ౮౧ ఏవమన్తో మండన ఆహ హేఅర్హత్ యద్యేవంతస్మి తత్త్వమస్మాదివాక్యగణో జీవే పరమాత్మ దృష్టివిధాయకో ౭స్తు కిమర్థమితిచే తత్రాహ కర్మ సమృద్ధయే తత్ర దృష్టాంతో యథా 'మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీత' అన్న మహాస్వ ఆదిత్యోబ్రహ్మేత్యాదేశః, వాయుర్వాప సంవర్గః, ప్రాణోవాపసంవర్గః ఇత్యాది వాక్యగణః కర్మణాం సమ్యగభివృద్ధయే ౭బ్రహ్మణి మనఆదౌ బ్రహ్మధియం విధత్తే తద్వ త్తథాచారోపిత బ్రహ్మభావస్య జీవస్యోపాస్తి పరావేదాంతాన తస్య బ్రహ్మత్వే ప్రమాణమితిభావః - ఆ ౮౨ ఏత ద్దూషయతి భగవాన్ అన్యత్ర మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీ తేత్యాదివాక్యే యథా బ్రహ్మవిభావనాయ విధాయకో లిజాది శ్రూయతే తథా ౭త్ర తత్త్వమస్మాదివాక్యే లిజాదిరూపస్యవిధే రశ్రవణాత్ విధానం కథం సంజాఘటితి కేనప్రకారేణ ఘటతే నకేనాపీత్యర్థః - మనీషిన్ కథమేవం భావన ఇతి సంబోధనాశయః స్తథా చ విధ్యభావేనారోపిత బ్రహ్మభావస్య జీవస్యోపాస్తిపరత్వం వేదాంతానాం న సంభవతీతి తస్య బ్రహ్మత్వత్వ ఏవ వేదాంతాః ప్రమాణ మితి భావః - ఉ. ౮౩ నమ సస్తు వేదాంతా బ్రహ్మత్వే ప్రమాణం పఠంతు జ్ఞానవిధిద్వారా తత్ర విధేః కల్పయితుం శక్యత్వా దితి మన్వానో మండన ఆహ యద్వత్ప్రతిష్ఠాఫలదగ్ధనేన హే యతీనాం మధ్యే శ్రేష్ఠేతి సంబోధనే నాధ్వరమిహమాంసానధ్యయనం సూచయతి రాత్రిసత్రే విధిః ప్రకల్ప్యతే తద్వదినాపి బ్రహ్మత్వేకత్వే ౭పి ముక్తిఫలశ్చితే స్య విధిః కల్పయితుం యుక్తః-అయ మర్థః 'ప్రతినిష్ఠంతి హవా య ఏతా రాత్రి రుచయంతీ' శ్రూయతే తత్ర రాత్రి శబ్దేనాయుష్ణోతిరిత్యాదివాక్యవిహితా స్సోమయాగవిశేషా ఉచ్యంతే ౭త్ర యద్విధి ప్రతినిష్ఠంతీతి వర్తమానావదేశాత్ సిద్ధరూపైవ ప్రతిష్ఠా ప్రతీయతే ససాధ్యరూపా తథా ౭పి శ్చితాయా ఏవ ప్రతిష్ఠాయా విపరిణామేన ఫలకల్పనస్యాత్వంతాత్మిక స్వర్గస్య ఫలత్వకల్పనాపేక్షయా పరత్వాత్ యత్తదోర్వ్యత్యాసేన యోజనయా ప్రతినిష్ఠంతీత్యత్ర సన్నర్థాంతర్యావేన చ యే ప్రతినిష్ఠానంతి తే ఏతా రాత్రి రుచీ యు రితి వాక్యవిపరిణామేన యథా రాత్రివిధిః ప్రకల్ప్యతే తత్తేనాపి. * బ్రహ్మ

రాత్రిసత్రే, ప్రకల్ప్యతే తద్వదిహాపి ముక్తిఫలశ్రుతేః కల్పయితుం స
యుక్తః. ౮౪. తర్హి క్రియాజన్యతయా విముక్తి స్వర్గాదివ ధృతే

వేద బ్రహ్మైవ భవతీతి, ముక్తిఫలశ్రుతేః బ్రహ్మ బుభూషు ర్భిష్త్వ వేదసం కుర్యాదితి
విధిః కల్పయితుం యుక్తః * తథాచాత్మావారే ద్రవ్యవ్యుత్పత్తి, య ఆత్మా ఒపహతపాప్తా
సో ఒన్వేష్టవ్య స్స విజ్ఞానీతవ్య, ఆత్మే త్యేవోపాసీత, ఆత్మాన మేవ లోక ముపాసీత,
బ్రహ్మవి ద్భృహ్మైవ భవతీ, త్యాదిషు విధానేషు సత్సు కో నా ఒత్తా కిం బ్రహ్మేత్యా
కాంతాయాం తత్త్వరూపసమర్పణేన నిత్య స్మర్వజ్ఞ స్మర్వగతో నిత్యతృప్తా విత్య
శుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావో విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మేత్యేవ మాదయ స్మర్వే వేదాంతా
ఉపయుక్తా స్తదుపాసనాచ్చ శాస్త్రవృత్తే ఒదృష్టమోక్షో భవిష్యతి కర్తవ్య విధ్య
సనుప్ర వేశేతు వస్తుమాత్ర కథనేహానోపాదానాసంభవాత్ 'సప్రదీపా వసుమతీ' 'రాజా
సోగచ్ఛతీ' త్యాదివాక్యవద్యేదాంతవాక్యానా మానర్థక్య మేవ స్యాత్ కించ వేదాంతా
నాం ప్రవృత్తినివృత్త్యబోధకత్వే శాస్త్రత్వ మేవ నస్యాత్ తత్ కరన్వైవ శాస్త్ర
త్వబోధనాత్ యథాఒఒచూః * ప్రవృత్తి ర్వా నివృత్తి ర్వా నిత్యేన కృతకేన వా,
పుంసాం యేనోపదిశ్యేత త చ్ఛాస్త్ర మభిధీయత ఇతి - అపిచ రజ్జు రియం నాయం
నర్వ ఇత్యాదిశ్రవణేన యథా భయకంపాదినివర్తతే న తథా సంసారిత్వభ్రాంతి ర్భృ
హ్మస్వరూపశ్రవణేన నివర్తతే శుతబ్రహ్మస్వరూపస్య యథాపూర్వం సుఖదుఃఖాది
సంసారధర్మదర్శనాత్. * మంతవ్యో నిధిధ్యానీతవ్య ఇతి శ్రవణోత్తరకాలయో ర్నన
ననిధిధ్యాననయోః శ్రవణాచ్చేతి ౮౪. ఏత ద్దూషయతి భగవాం తర్హి మోక్షస్యో
పాస్తిరూపక్రియాఫలత్వే సతి విముక్తి ర్వివక్షరా స్యాత్ క్రియాజన్యత్వా త్వస్వర్గా
దివ దితి. అయమర్థః కర్తవ్యవిధిశేషత్వే నాత్మోపదేశో న యుక్త స్వర్గాదివ న్నోక్ష
స్యానిత్యత్వసాలిశయత్వయో రనివ్యయో రాపత్తేః - నను జ్ఞానస్యాపి మానసక్రియా
త్వా దభవన్తలే ఒపి విముక్తే రనిత్యత్వం కుతో న స్యాదిత్యాకంక్య జ్ఞానస్య మానసత్వే
ఒపి యథా భూతవస్తువిషయప్రమాణజన్యత్వేన కర్తు మకర్తు మన్యథావా కర్తు మక
ర్యత్వా త్కేవలవస్తుతంత్రత్వేన చోదనాతంత్రత్వాభావాత్ పురుషతంత్రత్వకూ
న్యత్వా చ్ఛాస్త్రన్తలే నోక్తదోష ఇత్యాశయేనాహ - ఉపాసనేతి - యథా 'యస్మై
దేవతాయై హవి ర్గృహీతం స్యా త్తం ధ్యాయే ద్వపట్కరిష్యత్' 'సంధ్యాం మనసా
ధ్యాయే'దిత్యేవ ముదిషు ధ్యానం చింతనం మానసం పురుషతంత్రత్వా త్కర్తు మకర్తు
మన్యథా వా కర్తం శక్యం తథా మనసః క్రియోపాసనైవ కర్తు మకర్తు మన్యథావా
కర్తు మర్హా నకు జ్ఞానం తథాచ తజ్జన్యవిముక్తే రనిత్యత్వం శుద్ధమేవేత్యర్థః తస్మా త

వినశ్వరా స్యాత్, ఉపాసనా కర్తుమ కర్తుమన్యథావా కర్తుమర్హా మన
సః క్రియైవ. ౮౫ మాధూ దిదం తత్త్వమసీతి వాక్య ముపాసనాపర్యవ
సాయి కామమ్, కింత్యస్య జీవస్య పరేణ సామ్య ప్రత్యాయకం సత్తమ బోధ
వీతు ౮౬ కిం చేతనత్వేన వివత్తి సామ్యం సార్వజ్ఞ సార్వాత్మ్యముపైర్గు
ణైర్వా, ఆద్యే ప్రసిద్ధం నఖిలాపదేశ్యే మంతే స్వసిద్ధాంతవిరుద్ధతా
స్యాత్ ౮౭ నిత్యత్వమాత్రేణ యునే పరాత్మగుణోపమానై స్సుఖ
బోధపూర్వైః, గుణై రవిద్యావృత్తితో దప్రతీతై సామ్యం బ్రవీ త్య
స్యతతో నదోషః ౮౮ యద్యేవ మేతస్య పరత్వ మేవ ప్రత్యావయ

ద్విషయే లింగాదయ శ్చూయమాణా అప్యవియోజ్యవిషయత్వా త్కుంఠిభవనో విధిచ్ఛా
యారూపత్వాత్ స్వాభావిక ప్రవృత్తివిషయవిముఖకరణార్థాః అన్యథా * క్షీయంతే
చాస్య కర్తాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే-ఆనుదం బ్రహ్మణో విద్వా న్నదిభేతి కుత
శ్చన-అభయం వై జనక ప్రిప్రా ౭సి, తదాత్మాన మేవా వేదహం బ్రహ్మసీత్యాద్యాః
జ్ఞాతయో బ్రహ్మవిద్యానంతరం • మోక్షం ప్రదర్శయంత్యో మోక్షస్య జ్ఞానజన్యా
తూర్యజన్యత్వం వారయంత్యో నోపపద్యేరక్ బ్రహ్మవగతో సత్యాం సర్వకర్తవ్యతా
హనేః కృతకృత్యతాయా కాస్తాక మలంకారత్వాత్ మననాదిసహకృతేన శ్రవణేన
బ్రహ్మస్వరూపసాక్షాత్కారే సుసారత్వనివృత్తే శ్శృతిస్త్వత్వసంభవసిద్ధత్వా ద్ధితకాన
నే నైతత్త్వప్రతిపాదకస్య ముఖ్యకాస్తత్వాచ్చ నోపి దోషఇతి ౮౫. ఏవముక్తో
మండన స్తత్త్వ మస్యాదివాక్యసోఽపాసనాపర్యవసానాభావ మంగీకృత్య ప్రకారం
తరేణాక్షిపతి ఇదం తత్త్వమసీతి వాక్య ముపాసనాపర్యవసాయి యథేష్టం మాథూల్
తథా వైకృత్యప్రతిపాదకం నాస్తి కింత్యస్య జీవస్య పరమేశ్వరేణ సాదృశ్యస్య ప్రతి
పాదకం హేసత్తమ బోధవీతు భవకు ౮౬ ఏత ద్వికల్ప్య దూషయతి భగవాన్.
కిమితి తత్త్వమసీతివాక్యం కిం చేతనరూపేణ సాదృశ్యం ప్రవదతి కింవా సార్వజ్ఞసా
ర్వాత్మ్యసర్వకర్తత్వ ప్రభృతిభి ర్గుణై సామ్యం వివత్తి అథ చేతనత్వేన సామ్యస్య
ప్రసిద్ధత్వా దుపదేశానర్థక్యం ద్వితీయే జీవస్య పరమాత్మస్వరూపాపత్త్యాభేదో నాస్తితి
స్వసిద్ధాంతవిరుద్ధతా స్యాత్ తస్మా దైక్యప్రతిపాదక మేవోక్తవాక్య మఖ్యపేయ
మిత్యర్థః. ఇంద్ర ౮౭. ఏవ ముక్తో మండన ఆహ నిత్యత్వమాత్రేణ పరమాత్మగుణస
దృశై స్సుఖబోధానంత్యాదిభి రవిద్యావరణా దప్రతీతై రన్య జీవస్య పరేణ సామ్య
ముక్తవాక్యం హేమునే బ్రవీతు తస్మా న్నోక్తదోషః - ఉ. ౮౮. ఏవముక్తో భగవా
నాహ యద్యేవం తస్మి తస్య జీవస్య పరమాత్మత్వమేవోక్తవాక్యం బోధయతు అత్ర

త్వత్త దురాగ్రహః కః, త్వయైవ తస్య ప్రతిభాసశంకా విద్వన్న
విద్యావరణాన్నిరస్తా ౮౯ భో శ్చేతనత్వేన శరీరిసామ్య మావే
ద్యతా మస్య జగత్ప్రసూతేః, చిదుత్థితత్వేన ఋరోదిత స్యా పృణ
ప్రథాన ప్రభృతేర్నిరాసః ౯౦ హంతైవ మస్తీతి తదా ప్రయోగ
స్యాత్వన్న తే తత్త్వమసీతి న స్యాత్, తదైక్షితేత్వత్త జడత్వశంకా
వ్యావర్తనా చ్ఛాత్ర పున ర్న చోద్యమ్ ౯౧ నన్వేవ మవ్యైక్యప
రత్వ మస్య ప్రత్యక్షపూర్వప్రమితిప్రకోపాత్, న యుజ్యతే తజ్జపమా
త్ర యోగిస్వాధ్యాయవిధ్యాశ్రిత మభ్యుపేయమ్ ౯౨ అక్షేణచే

తస్య పరత్వే దురాగ్రహః కః నన్వేవం తస్మై తస్య పరత్వం కుతో న ప్రతిభాసలే
ఇతిచేత్తత్రాహ తస్య సుఖబోధానంతరూపస్య పరత్వస్య ప్రతిభాసశంకా తు అవి
ద్యావరణా త్వయైవ నిరస్తా విద్వాంసన్ కగ మేవం భాషన ఇతి సంబోధనాశయః.
౮౯. ఏవమక్తో మండనః ప్రకారాంతర మాంబ్యా ౭౭౨-హేయతీకాస్య జగత్కా
రణస్య చేతనత్వేన జీవేన సామ్య మావేద్య తాం తథాచ చితశ్చేతనా జ్ఞగత ఉత్థిత
త్వాత్ పరై స్సాంఖ్యాదిభి రుదితస్య ప్రధానపరమాణ్వదీర్నిరాసో ౭౮ సిద్ధ్యతీ
త్యర్థః ౯౦. ఏవమక్తో భగవా నాహ హంత హేమండనైవంచేత్తదా త్వన్నతే
తజ్జగత్కారణం త్వం త్వత్పద్యత మస్తీతి ప్రయోగస్యాత్-తత్త్వమసీతి న స్యాత్
జడత్వ శంకాయాస్తు * తదైక్షిత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతీక్షణ శ్రవణా తత్త్వమ
సీతి జగత్కారణస్య చేతనాభేదప్రతిపాదనేన చ వ్యావర్తనా త్పునరత్ర చోద్యాభా
వా త్ప్రధానాదేర్నిరాసాయైవం న వాచ్య మిత్యర్థః. ౯౧ ఏవం సర్వతః ప్రతిపద్ధో
మండన ఇమ మపి పక్ష ముపేక్ష్య పున తత్త్వమస్యాదివాక్యస్య జపోపయోగిత్వాం
మృనాయ పరపక్షే ప్రత్యక్షవిరోధ మాపాదయతి-నన్వేవం సామ్యాప్రత్యాయకత్వే
వ్యసోక్తవాక్యవ్యవైక్యపరత్వం నాహ మిశ్వర ఇతి ప్రత్యక్షాత్రికాయా శ్శేషప్ర
మాయాః ప్రకోపా స్త యుజ్యతే తత 'స్వాధ్యాయోద్ధేతవ్య' ఇతి విధినా
శ్రిత ముక్తవాక్యం జపోపయోగ్య మభ్యుపేయ మితి. ౯౨. ఏత ద్దూషయతి భగవాన్
అక్షేణంద్రియేణ చేత్ భేద మితి ర్భేదప్రమా యది స్యా తదా ౭భేద
వాదిక్రమికావ్యస్య బాధ స్స్యాత్ అక్షస్య భేదేనాసన్నికర్షా ర్భేదప్రమేవ
సహి భవే తేనకారణే నాన్యవాక్యస్య కుతో విరోధో నకేనాపి విరోధో ౭స్య
ప్రత్యక్షస్య కస్తా ధేతో ద్వీరోధ ఇతివా తేన ప్రత్యక్షేణ అన్యవాక్యస్యేతివా
అయ మర్థః ఇంద్రియం భేదేన ప్రమాణం తదసన్నికృష్టత్వా త్సమృతవత్
సమ హేత్వసిద్ధి రితిచే దింద్రియస్య భేదేన సంయోగ సమవాయతాదాత్మ్యానా

దేహమిత స్తదాస్యా దభేదవాదశ్రుతివాక్యబాధః, అసన్నికర్షా న్న
భవేద్ధి భేద ప్రమేవ తేనాస్య కురో విరోధః. ౯౦ భిన్నే ఽహ
మీశా దితి భాసతేహి భేదస్య జీవాత్తవిశేషణత్వమ్, తత్సన్నికర్షో
ఽస్త్యథ సంప్రయోగాభావే ఽపి భేదేంద్రియయో ర్నసీషి ౯౧.
అతిప్రసక్తే ర్న తు కేవలస్య విశేషణత్వస్య తదభ్యుపేయమ్, భేదా

మన్యతమ సన్నికర్ష స్తదన్యోవా ఆద్యో న తావ త్సమవాయో ఽసంభవా త్తదసిద్ధేశ్చ
నను రూపీ ఖటో మృద్ధట ఇతి ప్రత్యయస్య సంయోగా నవగాహిత్యా త్పరిశేష
త్సమవాయ ఏవ సిద్ధ్యతీతిచే న్న గుణగుణినో రవయవావయవినో శ్చాత్మకభేదే త
త్సంబంధస్య చ తథాల్పే దండపురుషాదావీవ శుక్లో ఖటో మృద్ధట ఇతి సమానాధిక
రణ ప్రత్యయాయుపపత్తేః కించ సమవాయిభ్యాం సంబద్ధ సమవాయో విశిష్టప్రత్యయ
నియామక ఉతాసంబద్ధః - నాద్య స్తస్య తస్మాదన్యోస్య సంబంధః కల్పయితవ్య
ఇత్యనవస్థాపితాల్ నను సమవాయిభి ర్నిత్యసంబద్ధ ఏవాయం గృహ్యతే ఽతో
నోక్తదోష ఇతిచే త్త్వై సంయోగో ఽపి సంయోగిభి ర్నిత్యసంబద్ధత్వా త్సంబంధాం
తరం నావేక్షేత అర్థాంతరత్వా దపేక్షత ఇతిచే త్త్వై సమవాయో ఽపి తథాత్వా
త్కురో నాపేక్షతే సంయోగో గుణత్వా త్తథేతిచే న్న గుణపరిభాషాయా అతం
త్రత్వా దపేక్షా కారణస్యచ తుల్యత్వాల్ నాంత్యో ఽలిప్రసంగాల్ కించ నః
అనేక విశా వా-ఆద్యో ఽపసిద్ధాన్తో గౌరవం చ-ద్వితీయే రూపజ్ఞానాదిసమవాయస్య
వాయుఖుటాదివృత్తిసమవాయాభేదాల్ రూపీ వాయుః ఖటో జ్ఞానవా నితి ప్రతీతి
ప్రసక్తః న చ తత్రరూపాదేరభావాల్, నోక్తప్రతీతి రితి వాచ్యం - తద్వృత్తిత్వ
ప్రయోజకసంబంధే సతి తదభావ వ్యవహారస్య వ్యావృత్తత్వా త్తస్మా న్నకథమపి సమ
వాయ సిద్ధ్యతి అవయవావయవ్యాదీనాం సంబంధ స్తు తాదాత్మ్యం తచ్చ సభిన్నా
భిన్నత్వం విరుద్ధయో ర్భేదాభేదయో రేకత్రాసంభవా, దపితు భిన్నత్వే సతి అభిన్న
సత్తాకత్వం తచ్చానిర్వాచ్యం-నాసి సంయోగతాదాల్పే తదభావస్య సుప్రసిద్ధే ర్న
ద్వితీయ స్తదన్యసన్నికర్షస్య క్వాభ్యుప్రసిద్ధేరితి ౯౩. నను భేదస్యాన్యోన్యభావ
రూపత్వా దభావేచ విశేషణతాయా సన్నికర్షత్వా దసన్నికర్ష సిద్ధిరితి మండనశృంకలే
హియస్తా దీశా దహం భిన్న ఇతి భేదస్య జీవాత్తవిశేషణత్వం భాసతే అథతస్మా ద్దేహ
సీషి భేదేంద్రియయో సంయోగాది సంప్రయోగాభావే ఽపి తత్సన్నికర్షో విశేష
ణతాసన్నికర్షో ఽస్తు - ఇం. ౯౪ పరిహరతి భగవాన్ కేవలస్య విశేషణత్వస్య విశే
షణతామాత్రస్య తత్సన్నికర్షత్వం వైవాఖ్యుపేయం తత్ర హేతు రతిప్రసక్తః -

శ్రయే హింద్రియసన్నికృష్టే న సన్నికృష్టత్వ మిహోఽఽత్వనోఽస్తి. ౯౫. భేదాశ్రయాత్తేంద్రియసన్నికర్షో నేత్యుక్త మేత చ్చతురం న య స్తాన్, చిత్తాత్వనో ద్రివ్యతయా ద్వయో రప్యస్తేవ సంయోగసమాశ్రయత్వమ్. ౯౬. ఆత్మా విభు స్సాస్య దధవా లఙ్ఘమాత్ర సంయోగితా నో భయథాఽపి యుక్తా, దృష్టాహి సా సావయవస్యలోకే సంయోగితా సావయవేన యోగి. ౯౭ మనోఽక్షమిత్యభ్యుపగమ్య భేదాసంగిత్వముక్తం పరమార్థతస్తు, సాహాయ్యకృల్లోచనపూర్వకస్య దీపాదివ న్నేంద్రియమేవ చిత్తమ్ ౯౮. భేదప్రమానేంద్రియజా లస్తు తర్హి సాక్షి

భిత్త్యాదివ్యవహితభూతలాదినిష్ఠఘటాద్యభావే లపి విశేషణతా మాత్రస్య సత్వేన ప్రత్యక్షత్వప్రసంగా త్తస్మా ద్భేదాశ్రయేహింద్రియసన్నికృష్టే సతి విశేషణతాయా న్నున్నికర్షత్వ మభ్యుపేయం నచ సన్నికృష్టత్వ మిహింద్రియ ఆత్మనోరస్తి వస్తుతస్తు అధికరణేంద్రియ సన్నికర్షోపి న కారణం పరిమలే కర్ణవలయావచ్ఛిన్ననభసవివ శ్రోత్రేంద్రియత్వా త్తస్యైవ స్వగ్రాహ్యకబ్ధా భావాధికరణత్వా త్పేవైవ స్వస్థానసన్నికర్షా దధికరణేంద్రియసన్నికర్షాభావేన శబ్దాభావే ప్రత్యక్షత్వం న స్యా దితి భ్యేయం - ఉ. ౯౫ ఏతదసహమానో మండన ఆహ భేదాశ్రయస్యాత్మన ఇంద్రియేణ సన్నికర్షో నాస్తీతి త్వయోక్త మేత న్న సమీచినం యస్తాత్ చిత్తాత్వనో ద్రివ్యత్వేనోభయో రపి సంయోగసమాశ్రయత్వ మస్తేవ - ఇంద్ర ౯౬. ఏవ మాక్షిత్వో భగవాన్ వికల్పాన్యక్షేపం ప్రతిక్షిపతి - ఆత్మావిభు స్సాస్య దధవా లఙ్ఘమాత్రః కక్షద్వయే లపి సంయోగితా న యుక్తా హి యస్తా త్సావయవస్య సావయవేన సా సంయోగితా లోకే దృష్టా తస్మా దిత్యర్థః భార్యాదియోగిత్వ మనుభూత ముపలపితు మనర్హోసీతి కటాక్షేణ సంబోధయతి హేయోగిన్నితి. ౯౭. కించ మన ఇంద్రియ మిత్యంగీకృత్య భేదేనాస్యాంగిత్వముక్తం వస్తుతస్తు మనోనేంద్రియం చక్షురాదిసహకారిత్వాత్ దీపవత్. * 'ఇంద్రియేభ్యః పరావ్యర్థా అర్థేభ్యః పరం మనః' ఇత్యాదిశ్రుత్యా మనసో లింద్రియత్వావధారణాదేవేత్యుక్తం మనమ్ స్థానీంద్రియాణీతి వచనంతు న మనన ఇంద్రియత్వే ప్రమాణం 'యజమానవంచమా ఇదాం భక్షయన్తి' వేదానధ్యాపయామాన మహాభారతవంచమా ని'త్యాదివ దనింద్రియేణాపి మనసా చ్ఛత్వసంఖ్యాపూర్ణత్వసంభవాత్ 'ఇంద్రియాణాం మనశ్చాస్తీ'తి వచన మపి 'నక్షత్రాణా మహంకశీ'తివత్ న మనన ఇంద్రియత్వే ప్రమాణమితి-ఉ. ౯౮. ఏవం నిరుద్ధో మండన ఆహ భేదప్రమేంద్రియజా నచే తర్హి సాక్షిస్వరూపై వాస్తుతథా లపి హేయోగిక్ భయా సాక్షిస్వరూపయా భేదప్రమయా విరోధా

స్వరూపైవ తథా ఓపి యోగిణి, తయా విరోధా త్వరమాత్మజీవా
 భేదంకథం బోధయితుం ప్రమాణమ్ ౯౯ ప్రత్యక్ష మాత్మేశ్వరయో
 రవిద్యా మాయాయుజో ద్యోతయతి ప్రభేదమ్, శ్రుతి స్తయోః కేవల
 యో రభేదం భిన్నాశ్రయత్వా న్న తయో ర్విరోధః ౧౦౦ స్యా
 ద్వా విరోధ స్తదపి ప్రవృత్తం ప్రత్యక్ష మగ్రే ఓబల మేవ బాధ్యమ్,
 త్వరమాత్మజీవయో రభేదం బోధయితుం కథం ప్రమాణం 'తత్త్వమస్మాది'
 వాక్యమితిశేషః. ౯౯ మండనోక్త మంగీకృత్య విషయభేదా ద్విరోధం పరి
 హరతి భగవాన్ సాక్షిస్వరూపం ప్రత్యక్షం జీవాత్మపరమాత్మనో రవిద్యామాయాయు
 క్తయోః ప్రభేదం ద్యోతయతి శ్రుతిస్త తద్వినిర్దుక్తయోః శుద్ధయో స్తయో ర్వివేక్ష
 రయో రభేదం ద్యోతయతీత్యేవం శ్రుతిప్రత్యక్షయోర్భిన్నాశ్రయత్వా న్న విరోధః.
 ౧౦౦. విరోధ మంగీకృత్యాపి పరిహరతి స్యాద్వా విరోధః తదవ్యక్తే ప్రథమం ప్ర
 వృత్తం బలహీనం భేదప్రత్యక్ష మేవ ప్రాబల్యవత్వా భేదవాదిశ్రుత్యా చరమప్రవృ
 త్త్యా బాధ్యం అపచ్ఛేదన్యాయేనోక్తయా రీత్యా ఓపచ్ఛేదనయశ్చితి తథాచ షష్ఠం
 పారమర్శం సూత్రం పూర్వాపర్యే పూర్వదౌర్బల్యం ప్రకృతివ దితి జ్యోతిష్తోమే బ
 హిష్వపమానార్థం హవిర్ధానా స్పిర్గచ్ఛతాం ఋత్విగ్యజమానానాం అధ్యర్థ్యం ప్ర
 స్తాతా ఓన్వారభతే ప్రస్తోతార ముద్గాతోద్ధాతారం ప్రతిహరేత్త్యాదినా ఓన్వారం
 భణం విహితం తద్విచ్ఛేదనిమిత్తం ప్రాయశ్చిత్తం శ్రూయతే యద్యుద్గాతాపచ్చిద్యేతా
 దక్షిణం తం యజ్ఞమిష్టా తేన పున ర్యజేత తత్ర త ద్దద్యాత్ యత్సార్వస్వికం
 దాన్యం స్యాత్ యది ప్రతిహతాపచ్చిద్యేత సర్వవేదనం దద్యా దితి తత్రోద్గాతృ
 ప్రతిహర్త్రోః క్రమేణ విచ్ఛేదే విరుద్ధప్రాయశ్చిత్తయోః సముచ్చయాసంభవాత్ కిం
 త్వార్వం తార్య ముత పర మితి విషయే ఓనుపజాతవిరోధితయా త్వార్వమితి ప్రాప్తే
 రాధాంతః పూర్వాపర్యే సతి నిమిత్తయోః త్వార్వస్య నైమిత్తికస్య దౌర్బల్యం ఉత్త
 రస్య త్వార్వనిరపేక్షస్య తద్బాధకతయోదికత్వాత్ త్వార్వోదయకాలఉత్తరస్యాప్రాప్త
 త్వేన త్వార్వేణ బాధ్యత్వాయోగాత్ తదుక్తం. * త్వార్వం పరమజాతత్వా దతా
 ధిత్వైవ జాయతే, పరస్యానన్యథోత్పదా న్నత్వబాధేన సంభవః. తత్ర దృష్టాంతః
 ప్రకృతివత్ యథా ప్రకృతౌకృతోపకారాః కుశాః ప్రథమ మతిజేతేన ఏకృతా
 పునకారకాంత్యేణాం ప్రాప్తాః కల్పస్విపకారచరమభావభి రపి శరై ర్నిరకేతై ర్భా
 ధ్యంతే తద్వ త్తథాచ యథా ప్రథమప్రవృత్తం దుర్బలం త్వార్వనైమిత్తిక మేవ బాధ
 త్వేన ప్రబలేనోక్తేణ నైమిత్తికేన బాధ్యం తద్వ దృథోక్తం ప్రత్యక్ష మేవ

ప్రాబల్యవత్త్యా చరమప్రవృత్త్యా శ్రుత్యా హ్యవచ్ఛేదనయోక్తరీత్యా. ౧౦౧ నన్వేష మవ్యస్త్యనుమానబాధో ౭భేదశ్రుతే సంయమిచక్ర వర్తికా, ఘటాదివ ద్భ్రుహ్మనిరూపితేన భేదేన యుక్తో ౭య మసర్వ విత్వాత్. ౧౦౨ కిమేషభేదః పరమార్థభూతః ప్రసాధ్యతే కాల్పనికో ౭థవాద్యే, దృష్టాంతహాని శ్చరమే తు విద్య న్నురీకృతో ౭స్తాభి రసాధనీయః. ౧౦౩ స్వప్రత్యయాబాధ్యభిదాశ్రయత్వం సాధ్యం ఘటాదాచతదస్తి యోగిక్, త్వయా ౭౭త్తబోధేన భిదా న బాధ్యే త్యన భ్యవేతేతి న కో ౭పి దోషః ౧౦౪. నను స్వశబ్దేన సుఖాదిమాన్వా

యథోక్తశ్రుత్యా బాధ్యం హి శబ్దో లోకప్రసిద్ధిం ద్యోతయతి యథా త్వార్థం ప్ర వృత్తం రజశ్శాన మేవ చక్షా త్వేవృత్తేన శుక్తిశ్శానేన బాధ్య మన్యథా తదనపబా ధనే తదపబాధనాత్తకస్య తస్యోత్పత్త్యనుపపత్తే న్నద్వదిత్యర్థః - ఇం. ౧౦౧ ఏవ ముక్తో మండనో ౭యం జీవో బ్రహ్మనిరూపితభేదవాక్ అసర్వజ్ఞత్వాత్ ఘటాదివ దిత్వనుమానేన శ్రుతే ర్భాగం శంకతే నన్వేషం ప్రత్యక్షేనాభేదశ్రుతే ర్భాధాభావే ౭పి హే సంయమిచక్రవర్తి స్థిత్యనేన తర్కానధికారం ద్యోతయతి అనుమానే నాభేదశ్రుతే ర్భాధో ౭స్తి తదేవ దర్శయతి—ఘటాదివదితి ఉపలక్షణమేత ద్భ్రుహ్మ ధర్మికభేదప్రతియోగిత్వస్యాపి - అసర్వజ్ఞత్వా దితి పదార్థత్వాదిత్యస్యాప్రతిపక్షణం. పదం బ్రహ్మ, తదర్థత్వా త్తచ్ఛేషత్వా త్తస్మియమ్యత్వా దితి వా-ఉ. ౧౦౨. మండ నోక్త మనుమానం వికల్పియాపయతి—భగవాన్ భాష్యకారః కిమేష బ్రహ్మ నిరూ పితో భేదః పరమార్థభూతః ప్రసాధ్యతే ౭థవా కాల్పనికః ఆద్యే దృష్టాంతహానిః ఘటాదేరుక్తభేదవత్త్వతప్రతియోగిత్వయోరభావాత్. అంత్యే తు స్వీకృతో ౭స్తాభి ర్న సాధనీయః. పరస్పరప్రతియోగిక కాల్పనికవ్యావహారిక భేదస్యాస్తాభి రభ్యంగీకృతత్వా ల్పిదసాధనమిత్యర్థః. ఏలేన జీవస్య బ్రహ్మణో భేదాభావే తస్మియమ్యత్వానుపపత్తిరసి ప్రత్యుక్తా. నియమ్యత్వాదే స్వసమానసత్తాకనియంత్రాది భేదసాపేక్షత్వా త్తస్య చ స్వీకారాత్. ౧౦౩. ఏవముక్తో మండన ఆహ - బ్రహ్మనిరూపితస్వజ్ఞానాబాధ్య భేదవత్త్వం సాధ్యం తచ్చ ఘటాదా వస్తి. ఆత్మజ్ఞానేన ఘటాదిగతభేదస్యా బాధ్య త్వాత్. హే యోగిక్ ఆత్మజ్ఞానేన న బాధ్యభిదాత్వయా ౭నభ్యుపేతా ఆత్మ జ్ఞానాబాధ్యో భేద స్వయా నాంగీకృతః స్వబ్రహ్మ స్సాధనీయ ఇతి హేతో ర్న కో ౭పి దృష్టాంతహానిరూపా దోషః. ౧౦౪. ఏతదపి వికల్పియాప యతి—భగవాన్. నను స్వశబ్దేన సుఖాదిమాన్ జీవపద వాచ్యః కర్తృదిరూప ఆత్మాదికతో ౭థవా సఖాదిరపి తస్మి ఆద్యే సఖదుఃఖాదిమతః శరీరేణ ప్రత్య

వివక్షిత స్తద్విధురో ౭థవా ౭౭త్తా, ఆద్యే ౭స్తదిష్టం నతు సాధ్య
మంతే దృష్టాంతహానిః పున రేవ తే స్యాత్ ౧౦౫ యోగి న్ననౌ
పాధిక భేదవత్త్వం వివక్షితం సాధ్యమిహత్వదిష్టః, బౌపాధిక స్తీవ్యర
జీవభేదో ఘటేశభేదో నిరుపాధిక శ్చ ౧౦౬ ఘటేశభేదే ౭పున్య
పధి ర్వ్యవిద్యా తవానుమానేషు జడత్వ మేవ, చిత్త్వా దభిన్నః
పరవ త్వరస్థా దాత్తేతి వా ౭త్ర ప్రతిపక్షహేతుః ౧౦౭ ధర్మి

యేనాబాధ్యస్య వ్యావహారికానిర్వచనియభేదస్యాస్తదిష్టత్వాన్నైవ తత్సాధ్యం *
అంతే దృష్టాంతహానిః పునరేవ తే స్యాత్. ఘటాదేః సుఖదుఃఖాది విధురాత్తన్యజ్ఞాన
విలసితత్వేన తద్బోధబాధ్యత్వ స్వీకారా తద్బోధాబాధ్యస్య భేదస్య క్వాచ్యనభ్యుప
గమాత్. ఘటాదా వపి వ్యాప్త్యభావేన వ్యాప్త్యత్వాసిద్ధేః ౧౦౫ ఏవముక్తా
మండన ఆహ—హేయోగి అనౌపాధికభేదవత్త్వ మిహస్తి న్ననుమానే వివక్షితం.
నను జీవేశభేదస్య నిరుపాధికత్వే ౭పి ఘటాదిభేదవన్తిభ్యాలోపపత్తేః సిద్ధ సాధనతా
౭త్రాపి తదవస్థేత్యాశంక్యాహ—త్వదితి. జీవేశభేదస్య నిరుపాధికత్వే తత్త్వజ్ఞానా
దవిద్యాదే ర్నివృత్తావపి తత్కార్యఘటాదిభేదవత్తత్వస్త్వనివృత్తే రయోగా తత్సత్వ
త్వసిద్ధిభియోపాధికస్యేకవరజీవభేదస్య తవేష్టత్వా దిస్తాభి శ్చానౌపాధికభేదవత్త్వ
స్య సాధ్యమానత్వాత్ న సిద్ధసాధనం, నాపి దృష్టాంతహాని స్తత్ర నిరుపాధికభేదస్య
తవేష్టత్వాదిత్యాహ—ఘటేశభేద ఇతి - ఆఖ్యానకీ. ౧౦౬. పరిహరతి భగవాన్—
ఘటేశభేదే ౭ప్యవిద్యాయాఉపాధిత్యేనానౌపాధికస్య తస్య తత్రానంగీకారాద్దృష్టాంత
హానిరేవేత్యర్థః. కించ తవానుమానేషు జడత్వ ముపాధి రేవ ఘటాదే ర్జడత్వేన దృశ్య
తయా మిథ్యాత్వాత్ తద్గోచరజ్ఞానస్య ఘటతద్భేదహేత్వజ్ఞాననివృత్త్యయోగ్యత్వా
త్తత్ర స్వజ్ఞానాబాధ్యభేదవత్త్వం కాడ్యప్రయుక్తమితి జడత్వముక్తసాధ్యవ్యాపకం.
సాధనవతి స్వప్రకాశత్వస్యభావా త్సాధనావ్యాపకం తత్తచ్చ సోపాధికత్వాదయం
హేత్వాభావ ఇత్యర్థః ననుప్రమేయత్వాదిక్రజడత్వాభావా తస్య చ కేవలాన్వ
యిత్వా త్సాధనవ్యాపకత్వాదిగా నోపాధిత్వమితిచేత్ న తస్మాన్స్వప్రకాశత్వా
దాత్తనః స్వప్రకాశత్వస్య చ శ్రుతిన్యాయసిద్ధత్వా త్పదార్థత్వాదితి ప్రతిపక్షహే
తుః ప్రతిపక్షం దర్శయతి—యద్వా - ఆత్మా పరప్రతియోగికభేదకూన్యః చిత్త్వా
త్తత్ర దృష్టాంతః పరవదితి ప్రతిపక్షస్సాధ్యాభావసాధకో హేతు ర్యస్య స తవ
హేతు స్సత్ప్రతిపక్ష ఇత్యర్థః - ఉ. ౧౦౭. ఏవముక్తా మండనో బ్రహ్మపక్షకాను

* స్వజ్ఞానాబాధ్యభేదవత్త్వం-పాతాన్తరం.

ప్రమాబాధ్యశరీరభేదో హ్యసంస్కృతౌ బ్రహ్మణి సాధ్య మిష్టమ్, త్వ
యేష్యతే బ్రహ్మధియా ౭౭త్తభేదో బాధోఽ ఘటాదిప్రమయా త్వ
బాధ్యః. ౧౦౮ కింకృత్సన్నధర్మప్రమయా న బాధ్యః కింవా స య
త్కించన ధర్మబోధాత్, ఘటాదికే బ్రహ్మణి చా౭౭త్తభేదస్యైక్యాత్పున
స్సాన్యన్న నుపూర్వదోషః ౧౦౯ కించా గుణో వా సగుణో మనీషిః
వివక్ష్యతే ధర్మపదేన నాన్యః, భేదస్య తద్బుధ్య విబాధ్యతేష్టే
ర్న౭౭ద్య శ్చ తత్రోభయథా౭పి దోషాత్. ౧౧౦. కిం నిర్విశేషం ప్ర
మితం నవాంత్యే ప్రాప్త౭౭శ్రయా సిద్ధి రథా౭౭ద్యకల్పే, శరీర్యభేదే

మానం ప్రయుంజ సిద్ధసాధ్యత్వాదిపరిహారం శంకతే—ధర్మ ప్రమా౭బాధ్యశరీర
భేదో బ్రహ్మణి సాధ్య మిష్టం హి యస్తా త్సంస్కృతి శాన్యే - బ్రహ్మ జీవప్రతి
యోగికధర్మప్రమా౭బాధ్యభేదవ త్సంస్కృతిశాన్యత్వా ధ్ఘటాదివ దిత్యేవ మన్వదిష్ట
త్వా దాత్ప్రతియోగికభేదస్య చ బ్రహ్మజ్ఞానేన బాధ్యత్వస్య తవేష్టత్వా దస్తాభిక్ష్వ
తద్విపరీతస్య సాధ్యమానత్వా న్న సిద్ధసాధనం, నాపి దృష్టాంతహానిః, ఘటాది ప్ర
మయా తథాభూతభేదస్యాబాధ్యతాయా స్తవాపీష్టత్వాదిత్యాహ — త్వయేతి.
౧౦౮. ఏత ద్వికల్ప్య దూషయతి—భగవాన్. కిం స భేద స్సమస్తధర్మ ప్రమయా
న బాధ్యః కిం వా యత్కించన ధర్మబోధా న్న బాధ్యః తత్ర ఘటగతజీవభేద
స్యాపి న్యధర్మబ్రహ్మజ్ఞానబాధ్యత్వస్వీకారేణ యావద్ధర్మజ్ఞానాబాధ్యత్వస్యాసంప్రతి
పత్త్యా దృష్టాంతహానే రాద్యపక్షానంభవ మభిప్రేత్య ద్వితీయ దోషమాహ—పునః
త్రూర్వోక్తసిద్ధసాధనలక్షణో దోష స్సాన్యత్. తత్ర హేతు మాహ—ఘటాదావీతి.
న్యరూపాతిరిక్తభేదవాదిమతే ఘటాదా బ్రహ్మణి చాత్తభేదస్యైక్యాత్తద్ధర్మఘట
జ్ఞానాబాధ్యజీవభేదస్య బ్రహ్మణ్యస్తాభిరపి స్వీకృతత్వాదిత్యర్థః. ౧౦౯. పునః ప్రకా
రాంతరేణ వికల్ప్య దూషయతి—కించేతి. హే మనీషిః, ధర్మపదేన కిం వేదాంత
తాత్పర్యగోచర సృత్యజ్ఞానాదిరూపా నిర్గుణో వివక్ష్యతే కింవా బ్రహ్మేశాదిపద
వాచ్యో ౭నవచ్చిన్నత్వసర్వజ్ఞత్వాదివిష్ట స్సగుణః న ద్వితీయః భేదస్య తత్ప్రమా
౭విబాధ్యతాయా ఇష్టలేన సిద్ధసాధనత్వాత్. సచాద్యపక్షః ఉభయథాపి ప్రమితత్వా
ప్రమితత్వలక్షణపక్షద్వయే ౭పి వక్ష్యమాణవిధయా దోషస్య సత్త్వాదిత్యర్థః ౧౧౦.
ఉభయథా ౭పి దోషా దిత్తుక్తం వివృణోతి—కిం నిర్గుణం బ్రహ్మ ప్రమితం సత్పక్షః
కింవా ౭ప్రమితం ద్వితీయ ప్రాప్తశ్రయాసిద్ధిః. అథా౭౭ద్యపక్షే బ్రహ్మదిపదలక్ష్యస్యా
ద్వయా నందస్య ప్రత్యగ్భూతజీవాభేదే నిర్ధారికతాత్పర్యై సత్త్వమస్యాదివేదాంతై
ర్జీవాత్తాభేదేన ౭గమూత్తనః నిర్దే ధర్మైశ్చ కకదాంతప్రమాణస్య ప్రతీకః ప్రాప్త

నవరస్య సిద్ధేః ప్రాప్నోతి ధర్మిగ్రహమానకోపః ౧౧౧. భోద్వాసుపర్ణా
సయుజా సఖాయే త్యాద్యా శ్రుతి ర్భేద ముదీరయంతి, జీవేశయాః
పిప్పలభోక్త్రభోక్త్రోస్తయో రభేదశ్రుతిబాధికా ౭స్తు ౧౧౨ ప్రత్యక్ష
సిద్ధే విఫలే పరాత్తభేదే శ్రుతి ర్నో నయవిత్ప్రమాణమ్, స్యా దన్యథా
మాన మతత్పరో ౭పి స్వాధి ౭ర్థవాద స్సకలో ౭పి విద్వత్. ౧౧౩.
స్మృతిప్రసిద్ధార్థవిబోధి వాక్యం యథేష్యతే మూలతయా ప్రమాణమ్,
ప్రత్యక్షసిద్ధార్థకవాక్యమేవం స్యా దేవ తన్మూలతయా ప్రమాణమ్.

తి తథాచ జ్యోతిష్టామో న స్వర్గ ఫలః క్రియాత్వా స్వర్గన క్రియాపదిత్యనుమానం
'జ్యోతిష్టామేన స్వర్గకామో యజేత' ఇతి వేదబోధితవిషయత్వాద్యథాభాసరూపం
తథేదమపీతిభావః ౧౧౧ ఏవం సర్వతః ప్రతిరుద్ధో మండనో ౭నుమానవిరోధం
స్థాపయతు మశక్తః శ్రుతివిరోధముద్భావయతి—భోఇతి * 'ద్వాసుపర్ణా సయుజా
సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే-తయో రన్యః పిప్పలం స్యాద్వత్త్యనక్షన్న
న్నోఽపి అభిచాకశీతి' ఇతిశ్రుతిః కర్తృఫలభోక్త్రభోక్త్రో ర్జీవేశయో ర్భేద ముదీరయంతి
తయో ర్జీవేశయో రభేదశ్రుతే ర్బాధికా ౭స్తు. ౧౧౨. పరిహరతి—భగవాన్. ప్ర
త్యక్షసిద్ధే విఫలే స్వర్గావవర్గాఖ్యఫలశూన్యే ప్రత్యుత 'మృత్యో స్స మృత్యు మాప్నోతి
య ఇహ నానేవ పశ్యతి' ఇతి శ్రుత్యుక్తానర్థప్రదే పరజీవయో ర్భేదే శ్రుతిః ప్రమా
ణం న స్యా దత్ర భేదే ప్రత్యక్షప్రతిపన్నత్వమాత్రమంగీక్రియతే తత్ర శ్రుతి
ప్రామాణ్యవారణాయ న తు తత్ర ప్రమాణం తదసంభవ స్యోక్తత్వా ద్విధాంతే
శుక్తిరూప్యవత్ప్రస్థానుభవమాత్రసిద్ధత్వస్వీకారా దజ్ఞాతే ౭ర్థే శ్రుతిప్రమాణస్య
న్యాయేన నిర్ధారితవతో జైమినేర్న్యాయాభిజ్ఞస్య తవైవం కథనం న శోభసే మితి
ధ్వనయ న్నాహ—హే నయవిత్ తథాచ భేదస్యాన్యత సిద్ధా వపూర్వత్వాభావా
న్నశ్రుతితాత్పర్యగోచరతా. యేన వాక్యేన యత్ర ప్రతీత్యుత్పాదనేన మానాభావ
ప్రయుక్తానత్వశంకా నివర్త్యతే తస్య తత్ర తాత్పర్య మన్యథా తస్య తదర్థత్వా యో
గాత్ యత్పర శృబ్ధస్య శబ్దార్థ ఇతి న్యాయాత్, విపక్షే ౭పసిద్ధాంతదండం పాత
యతి—అన్యథా స్వాధి ౭తత్పరో ౭ప్యర్థవాద స్సకలో ౭పి ప్రమాణం స్యాత్
ఏత జ్ఞాతుం యోగ్యో ౭సీతి సూచయతు మాహ—హే విద్వన్నితి - ఇం. ౧౧౩.
ఏవముక్తో మండన ఆహ—'క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారత' ఇత్యాది
స్మృతి ప్రసిద్ధస్యార్థస్య విబోధకతత్త్వమస్మాదిశ్రుతివాక్యం మూలతయా యథా
ప్రమాణమివ్యతే తథాప్రత్యక్షేణ సిద్ధో ౭ర్థో యస్య తథాభూతం వాక్యం ప్రత్య
క్షస్య మూలతయా ప్రమాణం స్యా తథాచ భేదస్య ప్రత్యక్షాదప్రవృత్తే స్రాగ

౧౧౪ శ్రుతి స్మృతే ౭౦ యది వేదవిద్భి ర్భవేన్న తస్మాలతయా
ప్రమాణమ్, కథం భవే ద్వేదకథానభిజ్ఞా త్థాతే ౭౫ భేదే పరజీవయో
సాన్. ౧౧౫ జీవేశ్వరా సా వదతీత్యవేత్య ప్రావోచ మేత త్పరమా
ర్థతస్తు, వివిచ్య సత్త్వాత్పురుషం సమ స్తసంసారరాహిత్య మముష్య
వక్తి ౧౧౬ యదీయ మాఖ్యాత్యగ సత్వజీవా విహాయ సర్వజ్ఞశరీర
భాజౌ, జడస్య భోక్తృత్వ ముదాహరంతీ ప్రామాణ్య మర్హ స్కంభ
మశ్నువీత ౧౧౭ నచోదసీయా వయమత్రే విద్య న్యత స్త్వయా
వైంగ్యరహస్య మేవ, అ త్తీతి సత్వం త్వభివశ్యతిజ్ఞ ఇతి స్త సమ్య గ్వి
వృణోతి మంత్రమ్ ౧౧౮ శారీరవాచీ నను సత్వశబ్దః క్షేత్రజ్ఞశబ్దః

త్రార్థతాయా నిరపేక్షకులి ప్రమేయత్వా యుతే స్తత్ర తాత్పర్యోప
పత్తి రితి భావః. ౧౧౪ పరిహరతి—భగవాన్. యది వేదవిద్భి స్మృతే
౭౦ కులి స్తస్మాలతయా ప్రమాణం న భవేత్ కింతవనిగతగంతృత్వేనైవ
వేదవిద్భి స్మృత్యుమాగార్థస్య తతపివ జ్ఞాతత్వా త్త్రి వేదకథానభిజ్ఞైరపి పర
జీవయోగ్యేదే జ్ఞాతే సాశ్రుతి స్తస్మాలతయా ప్రమాణం కథం భవేత్ నకే
నాసి ప్రకారేణేత్యర్థః. తథాచ వేదకథానభిజ్ఞై ర్నిరపేక్షతయా ప్రథమ ప్రవృ
త్తైః ప్రత్యక్షాదిభి ర్జ్ఞాతేభేదే శ్రుతేః ప్రమేయత్వాభావా న్న తస్మా స్తత్ర
తాత్పర్య మితి భావః. ౧౧౫, కించ సాశ్రుతి ర్జీవేశ్వరా వదతీత్యంగీకృత్యై తత్సా
వోచుః పరమార్థతస్తు కర్తృఫలభోక్తు సృత్వా ద్బుద్ధేః పురుషం వివిచ్య సా శ్రుతి
రముష్య పురుషస్య సమ స్తనుభదుఃఖభోక్తృత్వలక్షణస్య సంసారస్య రాహిత్యంవక్తి
౧౧౬. ఉక్తశ్రుత్యర్థ మసహమానో మండన ఆహ—యదీయం శ్రుతిః పరజీవా
విహయాథ సత్వజీవా వక్తి త్త్రి ప్రత్యక్షవిరుద్ధం జడస్య సత్వస్య భోక్తృత్వ ముదా
హరంతీ సేర్హాన్ ప్రామాణ్యం కథ మశ్నువీత కేన ప్రకారేణ ప్రాప్నుయా
త్ప్రత్యక్షవిరుద్ధార్థప్రతిపాదకత్వేన 'యజమానః ప్రస్తరః' ఇత్యాదిశ్రుతివ త్సాన్వి
తే ప్రామాణ్యనుపపత్తేః. ౧౧౭. అస్య మంత్రస్య వైంగ్యరహస్యబ్రాహ్మణే నైవ
మేవ వ్యాఖ్యాతత్వా నైవ మితి పరిహరతి—భగవాన్. అత్రాస్మిన్నర్థే త్వయా వయం
నశంకనీయా యతః 'తయో రన్యః పిబులం స్వాద్వతి' ఇతి సత్వం 'అనశ్న న్మనోఽభి
చాకీత్యనశ్న న్మనోఽభివశ్యతి జ్ఞస్తా వేత్ సత్వక్షేత్రజ్ఞ' వితి వైంగ్యరహస్యమే
వేమం మంత్రం వివృణోతీత్యర్థః. విద్వాం స్త్వమేత ద్భావం యాగ్యో ౭౫
సంబోధనాశయః. ౧౧౮. ఉక్తబ్రాహ్మణస్యాపి శారీరక్షేత్రజ్ఞప్రతిపాదకత్వా ద్ద్య

పరమాత్మవాచీ, తత్రాప్యతో నాన్యపరత్వ మస్య వాక్యస్య వైంగ్యో
దితవర్తనా ౭పి ౧౧౯. తదేతదిత్యాదిగిరా హి చిత్తే ప్రదర్శితా
సత్వపదస్య వృత్తిః, తేత్రజ్ఞశబ్దస్యచ వృత్తి రుక్తా శారీరకే ద్రష్టరి
తత్ర విద్యుత్ ౧౨౦ యేనేతిహి స్వస్మదృశి క్రియాయాః కర్తౌచ్యతే
తత్ర స జీవ ఏవ, తేత్రజ్ఞశబ్దాభిహిత శ్చ యోగి స్యా త్స్వస్మదృ
శ్చర్యవిదీశ్వరో ౭పి ౧౨౧ తిజ్ఞుత్యయేనాభిహితో ౭త్ర కర్తా తత
స్పృతియాకరణే ౭భ్యుపేయా, ద్రష్టాచ శారీరతయా మనీషి విశే
ష్యతే తేన స నేశ్వర స్యాత్ ౧౨౨ వృత్తి శ్శరీరే భవతి త్యముష్టి
న్నరే హి శారీరపదస్య యోగి, తస్మిన్ భవ స్సర్వగతో మహేశః
కథం న శారీరపదాభిధేయః ౧౨౩ భవన్ శరీరాదితరత్ర చేశః కథం
న శారీరపదాభిధేయః, నభ శ్శరీరే ౭పి భవత్యథాపి నకే ౭పి శారీర

సుబద్ధేతి వాక్యస్య నాన్యపరత్వమితి మండన శ్శంకలే-నను తత్ర వైంగ్యరహస్యతా
చ్చానే ౭పి సత్త్వశబ్దః శారీరవాచీ, తేత్రజ్ఞశబ్దః పరమాత్మవాచీ అతః కారణాత్
వైంగ్యరహస్యోక్తమాగ్నేగాప్యస్య వాక్యస్య బుద్ధ్యా ౭త్వ పరత్వం నాస్తీత్యర్థః ౧౧౯.
సత్త్వతేత్రజ్ఞశబ్దయో రంతఃకరణశారీరపరతయా ప్రసిద్ధత్వా తత్రైవవ్యాఖ్యాతత్వాచ్చ
మైవ మిత్యుత్తర మాహ భగవాన్. తత్ర వైంగ్యరహస్యే 'తదేతత్వత్వంయేన స్వత్వం
చక్యత్యగ్ యో ౭యం శారీర ఉపద్రష్టా స తేత్రజ్ఞ స్తావేత్ సత్త్వతేత్రజ్ఞా' వితి
గిరా సత్త్వపదస్య వృత్తి శ్చిత్తే ప్రదర్శితా తేత్రజ్ఞశబ్దస్య చ శారీరకే ద్రష్టరి వృత్తి
రుక్తాహి వితి ప్రసిద్ధార్థో నిపాతః. ౧౨౦ ఉదాహృతవైంగ్యరహస్యగిరా ౭పి జీవ
పరమాత్మనా వేవ సిద్ధృత ఇతి మండన శ్శంకలే యేనేత్యనేన హి తత్రోదాహృతగిరి
స్వస్మదర్శనక్రియాయాః కర్తౌచ్యతే. స కర్తా జీవ ఏవ తథా తేత్రజ్ఞశబ్దాభిహిత
స్వస్మద్రష్టా ఈశ్వరో ౭పి స్యా ద్యతో హే యోగి స సర్వజ్ఞ ఇత్యర్థః. ౧౨౧.
కర్తృత్వస్య తిజ్ఞ ప్రత్యయేనాభిహితత్వాత్ శారీర ఇతి విశేషణాచ్చ మైవ మితి భగ
వాన్పరిహరతి అత్ర గిరితిజ్ఞ ప్రత్యయేన కర్తౌక్త స్తస్మాత్కరణే ప్రతియా స్వీక ర్తవ్యా
౭నభిహిత ఇత్యధికారాత్. ద్రష్టాచ శారీరఇతి శారీరత్వేన విశేష్యతే తేన హేతునా
న ద్రష్టా ఈశ్వరో న స్యా దిత్కర్తృః. మనీషిణా త్వయైవం న వక్తవ్యమితి సంబోధనా
శయః. ౧౨౨. ఏవముతో మండన స్సత్త్వపదస్య జీవే వృత్తిం ప్రతిపాదయతు మశక్త
శ్శారీరపదస్య పరమాత్మని వృత్తిం దర్శయతి శరీరే భవతీత్యన్తి న్నరే హి యస్మాత్
హే యోగి శారీరపదస్య వృత్తి స్తస్మా త్సర్వగతత్వా తస్మిన్ శరీరే భవ న్నహేశ
శ్శారీరపదాభిధేయః కథం న భవేత్ అపితు భవేదేవ. ౧౨౩. పరిహరతి భగవాన్

మితిరయంతి ౧౨౪. యద్యేష మంత్రో ౭నభిధాయ జీవప్రాజ్ఞౌ వదే
ద్బుద్ధిశరీరభాజౌ, అత్తితి భోక్తృత్వ మచేతనాయాబుద్ధే ర్వదే
త్త్వీ కథం ప్రమాణమ్ ౧౨౫ అదాహక స్యాప్యయసః కృశానో
రాక్షేషణా ద్దాహకతా యథా ౭స్తే, తదైవ భోక్తృత్వ మచేతనా
యా బుద్ధి రసి స్యా చ్చిదనుక్రవేశాత్. ౧౨౬ ఛాయాతపా
యద్వదతీవ భిన్నా జీవేశ్వరా తద్వదితి బ్రువాణా, ఋతం పిబంతా
వితి కాతకేషు శ్రుతి స్త్వభేదశ్రుతిబాధికా ౭స్తు ౧౨౭. భేదం వదంతీ
వ్యవహారసిద్ధం నబాధతే ౭భేదపరశ్రుతిం సా, ఏషా త్వపూర్వార్థ
తయా బలిష్ఠా భేదశ్రుతేః ప్రత్యుత బాధికా స్యాత్ ౧౨౮. మా

సర్వగత్వాదీశ శ్వరీరా దితరత్రాపి భవత్ శారీరపదాభిధేయః కథం తత్ర దృష్టాంతో
యథాకాశం వ్యాపకత్వా చరీరే ౭సి భవతి తథా ౭సి శారీర పదాభిధేయం కే
౭సి న కథయంతి తద్వదిత్యర్థః - ఉ. ౧౨౪ ఏవం తస్మి మంత్రస్య ప్రామాణ్యం
బాధ్యేతేతి శంకితం మండనః స్థారయతి యద్యేష మంత్రో జీవేశా వనభిధాయ
బుద్ధిజీవా వదేత్ బుద్ధే శ్చాచేతనాయాం అత్తితి భోక్తృత్వం వదే తస్మి ప్ర
మాణం కథం ప్రమాణం న భవే దిత్యర్థః - ఇం ౧౨౫. పరిహరతిభగవాన్
అదాహకస్యాపి లోహసింధస్య వస్తే స్తాదాత్మ్యా దృఢా దాహకత్వ మాస్తే తదైవ
చైతన్యానుప్రవేశా దచేతనాయా బుద్ధే రసి భోక్తృత్వం స్యా త్రథాచాయోద
హతీతి వాక్యవ దత్తితి వాక్యమపి సుఖదుఃఖాదివిక్రియావతి సత్వే భోక్తృత్వ మా
రోఽప్య ప్రవృత్తం ప్రమాణ మేవ న హీయం శ్రుతి రచేతనస్య సత్వస్య భోక్తృత్వం
వత్తం ప్రవృత్తా, కింతు చేతనస్య తే త్రజ్ఞస్యాభోక్తృత్వం బ్రహ్మస్వభావతాం చ
వత్తం ప్రవృత్తేతి భావః-ఉ ౧౨౬ ఏవ ముక్తోమండనః 'ఋతం పిబంతే సుకృతస్య
లోకే గుహం ప్రవిష్టా పరమే పరాధ్యే-ఛాయాతపా బ్రహ్మవిదో వదంతి పంచాగ్న
యో యేచ త్రిణాదికేతాః' ఇతి కరవల్లిస్థా శ్రుతి రభేదశ్రుతే ర్బాధికా స్త్విత్యాహ
ఋతం కర్తృఫలం పిబంతే సానప్రయోజ్యప్రయోజకా వితి కారకేషు శ్రుతిస్తు
'ఛాయాతపా యద్వదతీవ భిన్నా జీవేశ్వరా తద్వత్' ఇతి బ్రువాణా ౭భేద శ్రుతే
'ర్బాధికా ౭స్తు-ఉ ౧౨౭ ఇయ మపి శ్రుతిర్న బాధికా ప్రత్యుత బాధ్యేతి పరిహ
రతి భగవాన్ వ్యవహారసిద్ధం భేదం వదంతీ సా భేదశ్రుతి స్తదసిద్ధా భేదపరాం
శ్రుతిం నబాధతే ప్రత్యుతాభూర్వో ౭ర్థో యస్యా స్తత్తయా ౭త్రార్వార్థబోధక
యా బలిష్ఠా ఏషాభేదశ్రుతి ర్భేదశ్రుతే ర్బాధికా స్యాత్ అత్రార్వేతి అజ్ఞాత జ్ఞాప
కతయేతి సూపత్. ౧౨౮. ఏవముక్తో మండన ఆహ ప్రమాణాంతరేణ ప్రత్యక్షే

నాంతరోపాద్భులితా హి భేదశ్రుతి ర్భులిష్టా యమినాం వరేణ్య, తద్భా
ధితుం సా ప్రభవత్యభేదశ్రుతిం ప్రమాణాన్తరబాధితార్థామ్ ౧౨౯.
ప్రాబల్య మాపాదయతి శ్రుతీనాం మానాంతరం నైవ బుధాగ్రయా
యిన్, గతార్థతాదానముఖేన తాసాం చార్భల్య సంపాదక మేవ
కింతు. ౧౩౦ ఇత్యాద్యా దృఢయుక్తి రస్య శుశుభే దత్తానుమోదా
గిరాం దేవ్యా తాదృశవిశ్వయావరభసావప్తంభముష్టింభయా, భర్తృ

జోపాద్భులితోపబంహితా భేదశ్రుతి ర్నే యమినాం వరేణ్య, బలిష్టా త త్తస్మా
త్సా భేదశ్రుత్యక్షప్రమాణ బాధితార్థా మభేదశ్రుతిం బాధితుం ప్రభవతి న
త్వభేదశ్రుతి ర్భేదశ్రుతి మిత్యర్థః ౧౨౯. పరిహరతి భగవాన్ హేబుధానా
మగ్రయాయన్ ప్రమాణాన్తరం శ్రుతీనాం ప్రాబల్యం నాపాదయతి కింతు గతా
ర్థతాదానముఖేన తాసాం శ్రుతీనాం చార్భల్యసంపాదక మేవ బుధాగ్రయాయన
స్తవేయముక్తి రశోభనేతి సంబోధనాశయః. గతార్థేతి. అనువాదకత్వ సంపాదన
ద్వారా ౧౩౦. ఉపసంహరతి ఇతీతి. అస్య శ్రీశంకరస్యేత్యాద్యా దృఢయుక్తి
శ్శుశుభే ఆద్యపదేన 'ముక్తో' ౭త్వ తే కామగణా న్సహేశేలేయం వదంతీ ఖలు తైత్తి
రీయా, శ్రుతిర్వివా భేద మబాధ్య మర్థా ధీనా సతీ సత్త్వ మముష్య వక్తి. ౧.
మైమం యతో' ౭జ్ఞాననివృత్తితో' ౭యం సత్యామితానందచిదాత్మభావం, గతో
౭త్వ తే సౌమ్య స సర్వకామాం స్తదంతరస్థా నితి సా బ్రవీతి ౨. ద్రష్టవ్య ఆత్మేతి
వచః పరాత్మనః కర్తృత్వ కర్తృత్వ మియం హి వక్తి, సందర్శనేతో యతిరాజ భేద
సృతో' ౭స్యథా స్యా చ్ఛృతి రప్రమాణం. ౩. నేయం శ్రుతి స్తాత్వికభేదగాస్త్య
దైవతశ్రుతే ర్వేదవిదాం వరేణ్య, విరోధతో బ్రహ్మపరత్వతో' ౭స్యా స్తాత్పర్యగత్యా
కిల మానభావః. ౪ నన్వస్త్యభేదశ్రుతి రేవ యోగి స్సృకల్పితా భేదపరేతి మైమం,
ప్రాతీతితో నా వ్యవహరసిద్ధో భేదో నై భేదమితి ప్రకోపాల్ ౫. అథాస్తు భేదీ
యతిశేఖరార్థపత్తిర్నైవం నమసత్యభేదం, వినోపపత్త్యా రహితో సచార్థ స్తస్మా దభే
దార్థశ్రుతి ర్భులిష్టా. ౬. స్యా చే దభేదో' ౭స్య పరాత్మనా మునే తస్యోపలభ్యేత
నచోపలభ్యతే, తస్మా దసా నాస్తి తతో యతే భిదా వ్యప్తప్రమాణస్య తు గమ్యతాం
గతా. ౭. యథావృతో నైవ ఖుటః ప్రదృశ్యతే తథా వృతో' ౭సా వపిన్దవ
భావతే, ఆవిద్యయా తత్త్వవిదా మనావృతః ప్రకాశతే' ౭తో న భిదాంత్యమానగా.
౮'' ఇత్యాదిదృఢయుక్తికాకం గ్రాహ్యం తాం విజనన్తి గిరాం దేవ్యా లభిష్టాత్మ

న్యాసవిలక్ష్య సూక్తిజననీ సాక్షిత్వకుక్షింభరిః సక్లాఘాద్భుత పుష్పవృ
 ష్టిలహరీ సౌగంధ్యపాణింధయా ౧౩౧ ఇత్థం యతిక్షితివతే రను
 మోద్య యుక్తిం మాలాం చ మండనగళే మలినా మవేక్ష్య, భిక్షార్థ
 ముచ్చలత మద్య యువా మితిమా వాచప్యతం పునరువాచ యతీంద్ర
 మంబా ౧౩౨. కోపాతిరేకవశత శ్శపతా పురా మాం దుర్వాససా
 తదవధి ర్విహితో జయస్తే, సాఽహం యథాగత ముపైమి శమిప్రవీరే
 త్యుక్త్వా ససంభ్రమ మముం నిజధామ యాంతీమ్. ౧౩౩. బబంధ ని
 శ్శంక మరణ్యదుర్గా మంలేణ తాం జేతుమనా మునీంద్రః, జయో
 ఽపి తస్యాః స్వమతైక్యసిద్ధ్యై సార్వజ్ఞతః స్వస్య న మానహేతోః.
 ౧౩౪ జానామి దేవీం భవతీం విధాతు దైవస్య భార్యాం పురభిత్సగ
 ర్భ్యామ్, ఉపాత్తలత్యైది విచిత్రయాపాం గుప్త్యై ప్రపంచస్య కృ
 జేవతయా సరస్వత్యా దత్తోఽనుమోదో యస్యై తయానుమోదితేతి యావత్. తథా
 తాదృశస్య విశ్వరూపస్య మండనస్య యో రభసావప్తంభో వేగస్య హర్షస్య వా
 స్తంభ స్తస్య ముష్టింధయా నిష్పీడ్య సారాకర్షి కా తథా భర్తు ర్నాస్య సన్యాసస్య
 విలక్ష్యణ సంవాజేన యా సూక్తి స్తస్యా జననీ సరస్వత్యేవ సాక్షిత్వ కుక్షింభరిః
 సాక్షిత్వవతీ యస్యా స్తథా క్లాఘయా సహ వర్తమానా యా అద్భుతపుష్పవృష్టి
 లహరీ తస్యా సౌగంధ్యస్య పాణిం ధయతి హస్తం పిబతీతి తథా శార్దూ. ౧౩౫.
 ఇత్థ మేవం ప్రకారేణ యతిరాజస్య యుక్తి మనుమోద్య మాలాం చ మండనగళే
 మలినా మవేక్ష్యద్య యువాం భిక్షార్థ ముచ్చలత మితిమా శంకరమండనా వాచస్తో
 వాచాంబా సరస్వతీ తం యతీంద్రం పునరువాచ ౧౩౬ పురా కోపాతిరేకవశతో
 మాం శపతా దుర్వాససా తవ జయ స్తస్యావధి ర్విహిత స్తస్య జాతత్వా త్సాహం
 హేళమీప్రవీర, యథాగత ముపై మృగుగచ్ఛమిత్యేవ మముం ససంభ్రమ ముక్త్వా
 నిజధామ యాంతీం బబంధే త్యన్వయః, ససంభ్రమం యాంతీమితి వా ౧౩౭. నిశ్శం
 క మరణ్యదుర్గామస్త్రేణ వనదుర్గామస్త్రేణ మునీంద్ర స్త్రీశంకరో బబంధ కిమర్థం
 ఇత్యపేక్షాయా మావా తాం సరస్వతీం జేతుమనాః. ననుయతీంద్రస్య తస్య తజ్ఞయ
 సిద్ధమానేన క్రిత్యాశంక్యాహ తస్యాః సరస్వత్యా జయోఽపి స్వమతైక్యసిద్ధ్యై
 న తు స్వస్య సర్వజ్ఞతానిమిత్తక మానత్రాజాదీసిద్ధ్యర్థం - ఉ. ౧౩౮. మంలేణ
 బధ్వా కి ముక్తవా నిత్యపేక్షాయాం తద్వచనం ముదాహరతి. - జేవత్య విధాతు
 ర్భిక్షా భార్యాం ప్రభురసంభేదకస్య వహదేవస్య సగర్భ్యాం సహోద్భవాం

తావతారామ్ ౧౩౫. వ్రజ జనని తదాత్వం భక్తచూడామణి స్తే
నిజపద మనుదాస్యా వ్యభస్మజ్ఞాం యదైతుమ్, ఇతి నిజవచనే ౭స్తిం
చ్చారదా సంమతే ౭సౌ ముని రథ ముదితో ౭భూ న్నాన్ద్రానం హృ
ద్భుతుః ౧౩౬

ఇతి శ్రీమాధవీయేతన్తంజనార్యకథాపరః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭సౌ వష్టమో ౭భవత్.

ఉపాత్తం లక్ష్మ్యదీనాం విచిత్రం రూపం యయా తథాభూతా మిదానీం ప్రపంచస్య
రక్షణార్థం కృతావతారాం - జేపీం భవతీం సరస్వతీం త్వా మహం జానామి. ఉ.
సరస్వత్యాః శివసగర్భ్యత్వం 'సీలకంఠం రక్తబాహుం శ్వేతాంగం చంద్రశేఖరమ్,
జనయామాన పురుషం మహాకాలీ సీతాం స్త్రీయమ్' ఇత్యాదే రవగత్తవ్యం. ౧౩౫.
తస్మాత్ హేజనని, లే భక్తచూడామణి రహం యదా నిజస్థాన మేతుం గంతు మభ్య
నుక్తా మభిదాస్యామి తదా త్వం నిజపదం వ్రజ - ఇత్యేవం భూలే నిజవచనే కార
దయా సరస్వత్యాసంమతే సతి మాండనం హృన్మండనస్యాభిప్రాయం జ్ఞాతు మిచ్ఛు
రసౌ మునిః శ్రీశంకరో ముదితో ౭భూత్ - మాలినీ. ౧౩౬.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపసివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త

మంశావతంసరామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్చంకరాచార్యవిజయడిండిమే

అష్టమ స్కంధః

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

శ్రీమచ్ఛంకర విజయే, సవ్యాఖ్యానే

నవమస్కర్ధ ప్రారంభః.

అథ సంయమిక్షితిపతే ర్వచనై ర్నిగమార్థనిర్ణయకరై స్సనయైః,
శమితాగ్రహో ఽపి పున రవ్యవద త్కృతసంశయ స్సపది కర్తజడః
౧. యతిరాజ సంప్రతి మమాభినవా న్న విషాదితోస్త్వవజయా ద
పిశు, అపి జైమనీయవచనా న్యహహోన్మథితానిహీతి భృశ మస్తి
కృశః. ౨. స హి వే త్యనాగత మతీత మపి ప్రియకృ త్సమస్తజగతో
ఽధిక్రృతః, నిగమప్రవర్తనవిధౌ స కథం తపసాంనిధి ర్వితథసూత్రపదః
౩. ఇతి సందిహాన మవద త్తమసౌ నహి జైమినావనయోఽస్తి మనాక్,

ఏవం మండనాచార్యసంవాదం నపరికరం నిరూప్య సార్వజ్ఞోపాయం నప్ర
కంచం నిరూపయితు ముపక్రమతే అథాచార్యయుక్తీనాం సరస్వతీకృతానుమోదనస్య
స్వగళస్థమాలాయా మలినీభావస్య చానంతరం సంయమిరాజస్య శ్రీశంకరస్య వేదార్థ
నిర్ణయకరైః పునశ్చ న్యాయసహితై ర్వచనై శృమిత అగ్రహో యస్య స తథాభూతో
ఽపి సపది తత్త్వజ్ఞే కృతసంశయః పున రవోచత్ యతః కర్తజడః. ప్రమితాక్షరా
వృత్తం. 'ప్రమితాక్షరా నజననైరుదితా' ఇతిలక్షణాత్. ౧. యదువాచ తదాహ అపి
హే యతిరాజ సంప్రతి మమాభినవాదపజయా ద్విషాదం న ప్రాప్తోఽస్తి అపితు
జైమినీయవచనాని. అహహేతి నిపాతా వాశ్చర్యాతిశయాద్ధా వత్సంకభేదార్థా వా.
ఉన్మథితానీతి కారణా దత్యంతం కృతోఽస్తి ౨. హి యస్తా త్స జైమిని ర్భవిష్యం
భూతం చ జానాతి పునశ్చ జగతః ప్రియకరణార్థం వేదస్య వేదార్థస్య వా ప్రవర్తన
విధావధిక్రృత స్తథా వైపరీత్యత స్తపసాం నిధి న్న కథం వితథసూత్రపదో వితథాని
వ్యుత్థాని సూత్రపదాని యస్య. వితథసూత్రేషు వ్యవసాయో వా యస్య తథాభూతః
కథంభవే దిత్యర్థః. ౩. ఇత్యేవం సంజేహం ప్రాప్తవంతం తం మండన మసౌ శ్రీశం

ప్రమిమిమహే న వయ మేవ మునే ర్హృదయం యథావ దనభిజ్ఞ తయా ౪. యది విద్యతే కవిజనా విదితం హృదయం మునే స్తదిహ వర్ణయ భోః, యది యుక్త మత్ర భవతా కథితం హృది కుర్తహే దళదహంకృతయః ౫ అభిసంధిమా నపి పరే విషయ ప్రసరన్తతీ నను జిఘ్రుతు రసా, తదవా ప్తిసాధనతయా సకలం సుకృతం న్యరూపయ దితి స్త పరమ్ ౬ వచనంత మేత మితి ధర్తృచయం విదధాతి బోధజని హేతుతయా, తదపేక్షయైవ సచ మోక్షపరో నిరధారయ న్న పరథేతి వయమ్ ౭ శ్రుతయః క్రియార్థకతయా సఫలా అతదర్థకాని తు వ చాంసి వృథా, ఇతి సూత్రయ న్నను కథం సునిరా డపి సిద్ధవస్తు

కరో ఒవోచత్ జైమినా మనాక్ ఈష దపి అపనయో ౭న్యాయో నహి, కింతు వయ మేవా నభిజ్ఞతయా మునే రభి ప్రాయం యథావ న్నప్రమి మిమహే ప్రమా తుం న శక్నుమః ౪ ఏవం శ్రుత్వాత్మ్యత్మ్యో మండన ఆహ యది కవిజనై రప్యవిది తం మునే ర్హృదయ మభిప్రాయో విద్యతే తత్త్వో హస్తదగ్రే వర్ణయ నమ మున్యభి ప్రాయవిత్వాభిమానవతాం భవద్విధానా మగ్రే తద్వర్ణనం నిష్ఫల మిత్యాశంక్యాహ యది భవతా ౭త్రాస్తిక్ హృదయవర్ణనే ప్రసక్తే యుక్తం కథితం తస్మి దభితాహం కృతయ స్సంతో వయం తత్ హృది కుర్తహే ౫ ఏవం ప్రార్థిత స్స శ్రీ శంకరో జైమిన్యభిప్రాయ మావిష్కరోతి పరే బ్రహ్మణ్యభిప్రాయవానపి నిషయేషు ప్రవాహీ కృతబుద్ధీక్ తత్రానధికార మాహుచ్య తత్రాధికారాయ తా నమగృహీతు మిచ్ఛ రసా మునిః పరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనతయా పరం కేవలం సుకృతం పుణ్యం కర్తాతిశయేన నిరూపితవాక్ నతు పరం బ్రహ్మేశ్వర్యః ౬ నన్విదం భవద్భిః కథం జ్ఞాత మితిచేత్ శ్రుతిత్యర్థ నిర్ణాయకస్య శ్రుతిత్యననురూపాభిప్రాయవత్త్వాభావనిశ్చయా దిత్యాశయే నాహ వచన మితి 'తమేతం వేదానువచనేన బ్రహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేనదాసేన తపసానాశకేన' ఇతివచనం పరబ్రహ్మేశ్వరిజన్మహేతుకయా బ్రహ్మచర్యాదిధర్మ సము దాయం విదధాతి యద్యపి ప్రత్యయార్థప్రధాతానపక్షే సన్నకేచ్ఛా జనిహేతు తయా తద్విధాయకం తథాప్యశ్వేన జగమిషతీతివ త్వీకృత్యర్థప్రధానతా శ్రయేజైవ ముక్తం తద్వచనాపేక్షయైవ సచ మోక్షపరో జైమిని ర్ధర్మ నిచయం నిరధారయత్ నాన్యథేతి వయం మన్తహ ఇత్యధ్యాహరః ౭. నమ 'అమ్నాయస్య క్రియార్థత్వా దానర్థక్య మతదర్థానా' మితి సూత్రయక్ వేదస్య సిద్ధవస్తుపరతాం కథం మనుత ఇతి మండన శ్శంకలే శ్రుతయః క్రియార్థకతయా సఫలా అక్రియార్థకాని తు వచాంసి వృథా ౮నర్థ కానీతి సూత్రయ న్ననిరా డేదవచసాం సిద్ధవస్తుపరతాం

పరతాం మనుతే. ౮. శ్రుతిరాశి రద్వయపరోఽపి పరంపరయా ౭౭త్
 జోధఫలకర్తృణి చ, ప్రసరత్కటాక్ష ఇతి కార్యపరత్వ మసూచి తత్ప్ర
 కరణస్థ గిరామ్ ౯ నను సచ్చిదాత్మ పరతాభిమతాయదికృత్స్న వేదనిచ
 యస్య మునేః, ఫలదాత్మతా మపురుషస్య వద న్నకథం నిరాహ పర
 మేశ మసి. ౧౦ నను కర్తృపూర్వక మిదం జగదిత్యనుమాన మాగ
 మవచాంసి వినా, పరమేశ్వరం ప్రథయతి శ్రుతయ స్త్వినువాదమాత్ర
 మితి కాణభుజాః ౧౧ న కథంచి దాపనిషదం పురుషం మనుతే
 బృహంత మితి వేదవచః, కథయత్యవేదవిదగోచరతాం గమయే త్కథం
 త మనుమాన మిదమ్ ౧౨ ఇతి భావ మాత్మని నిధాయ ముని స్స
 నిరాకరో నిశితయుక్తిశత్రైః, అనుమాన మీశ్వరపరం జగతః ప్ర
 భవం లయం ఫల మవీశ్వరతః ౧౩ తదిహార్షదుక్తనిధయా నిషదా

నను కథం ముత ఇత్యర్థః ౮ ఉక్తమాత్రస్య కర్తృకాండాభిప్రాయత్వానైవ మితి
 చరిహరతి భగవాన్ శ్రుతిరాశిః పరంపరయా ౭౭వీయబ్రహ్మపరోఽపి ఆత్మజో
 ధః ఫలం యస్య, తస్మిన్ కర్తృణి ప్రసరత్కటాక్షః ప్రవాహీకృతదృష్టి రిత్యుతః కర్తృ
 ప్రకరణస్థగిరాం కార్యపరత్వ మసూచిమాత్రేతవాన్ ౯ నన్నేవం తస్మిన్ ఫలదాత్మ
 త్వం కర్తృణ స్వీకృత్య పరేశం కిమర్థం నిరాహేతి మండన శ్చంకతే నను కృత్స్న
 వేదకదంబస్య సచ్చిదాత్మ పరతా యది మునే రభిమతా తస్మిన్ పురుషా త్వరమాత్మనో
 భిన్నస్య కర్తృణః ఫలదాత్మత్వం వద న్నన్ మునిః పరమేశ్వర మసి కథం నిరాకృతవా
 విత్యర్థః ౧౦ అనుమానగమ్యం తం నిరాకృతవా న్నతు వేదనిచయగమ్యమితి సమా
 ధతే భగవాన్ నన్వితి ఇదం జగత్ కర్తృపూర్వకంకార్యత్వాత్. ఘటాదివదిత్యను
 మానం వేదవచాంసి వినా పరమేశ్వరం సాధయతి. శ్రుతయస్తు అనుమానసిద్ధార్థస్యాను
 వాదమాత్రమితి కాణభుజాః కాణాదాః. ౧౧ ఔపనిషద ముపనిషదేకగమ్యం
 బృహంతం పురుష మవేదవిత్ కథంచి దసి న మనుతే న విజానాతీతి వేదవచః పర
 మాత్మనో ౭వేదవిదగోచరతాం కథయతి. తథాచ శ్రుతిః 'తంత్యోపనిషదం పురుషం
 బృహమి నావేదవిత్సుతే తం బృహంత' మితి - తస్మా దిదం కాణాదోక్త మను
 మానం తం కథం గమయే దితి భావమితిపరేణాన్వయః. ౧౨. ఇత్యుక్తం భావ మాత్మని
 ముద్ధా నిధాయ న ముని స్తీక్ష్యయుక్తిశత్రై రీశ్వరపర మనుమానం నిరాకరోత్. తథేవ
 రాత్ జగతః ప్రభవం ప్రలయం ఫలం చ నిరాకరోత్ ౧౩. తత్తస్మా దిహార్షిన్
 మానే ర్యచసి అర్షదుక్తనిధయా నిషదారహస్యేనాన్వాసి విరుద్ధం న భవతి. తథా

న విగుర్ధ మణ్యపి మునే ర్వచసి, ఇతి గూఢభావ మనవేక్ష్య బుధా
స్తమనీశో వాద్యయ మితి బ్రువతే ౧౪ కిము తావతైవ స నిరీశ్వర
వాద్యభవ త్ప్రకాత్తవిదుషాం ప్రవరః, న నిశాటనాహితతమః క్వచి
దప్యహని ప్రభాం మలినయే త్తరణేః ౧౫. ఇతి జైమినియవచసాం
హృదయం కథితం నిశమ్య యతికేసరిణా, ౧౬ ననా ననంద కవిరాణ్ణిత
రాం సహ శారదా శ్చ సదసస్పతయః ౧౭ విదితాశయో ౭పి పరి
వర్తిమనా గ్వీశయః సజైమిని మవాప హృదా, అవగంతు మస్య వచ
సా ౭పి పునః సచ సంస్కృతః సనిధ మాప కవేః ౧౮ అవద చ్చ శృ
ణ్వతి సభాష్యకృతి ప్రజహాపి సంశయ మిహం సుమతే, యదవోచ
దేష మమ సూత్రతతే ర్హృదయం తదేవ మమ నా పరథా. ౧౯. న
మమైవ వేద హృదయం యమిరా డపి తు శ్రుతే స్ఫుకలకాస్త్ర
తతేః, యదభూ ద్భవిష్యతి భవ త్తదపి హ్యయ మేవ వేద సతథా
త్వితరః ౧౯ గురుణా చిదేకరసతత్పరతా నిగణాయ పి శ్రుతిశిరో

చోక్తం గూఢభావ మనవేక్ష్య బుధా స్తం జైమిని మనీశ్వరవాద్యయమితి కథయంతి.
౧౪ పరమేశ్వరపరామహంసభండనమాత్రేణ తస్యానీశ్వరవాదిత్వం న సంభవతీత్యా
హ— కిము తావతైవ సహరాత్తవిదుషాం ప్రవరః నిరీశ్వరవాదీ అభవన్? నిశాటనై
ర్వేచకాదిభి రాహితం స్థాపితం తమో దివసే తరణేః సూర్యస్య ప్రభాం క్వచిదపి న
మలినయేత్ నైవ మలినాం కుర్యాత్ ౧౫ ఇత్యేమ ప్రకారేణ యతిసింహేన కథితం
జైమినియవచసానాం హృదయం నిశమ్య స కవిరాట్ మండనో మనసా ౭త్వంతం
ననంద, శారదయా సహ వర్తమానాశ్చ సభానాయకా స్తదైవ ననందుః. ౧౬ యతి
రాజోక్త్యా విదితాభిప్రాయో ౭పి సమండనః పరివర్తివర్తమానో మనాగీషద్విశయః
సంశయో యస్య స అస్య జైమినే ర్వచసా ౭పి చ తమభిప్రాయ మవగంతుం మనసా
జైమినిం ప్రాప తస్య ధ్యానం కృతవా స్స చ జైమినిః కవేః మండనస్య సమీప
మవాప ౧౭. సజైమినిః శృణ్వత్కవదచ్ఛ. హే సుమతే. భాష్యకారే శ్రీశంకరే వీలే
నోక్త ఏవ మునేరాశయ ఉతాన్యఇతీమం సంశయం పరిత్యజ, యతో మమ సూత్ర
తతే ర్మత్ హృదయ మేషః అవోచ తదేవ మమ హృదయం నాన్యథా. ౧౯.
కించ న కేవలం మమైవ హృదయం యమిరాట్ జానాలి, అపితు శ్రుతే స్ఫుర్యకాస్త్ర
తతే శ్చ హృదయం వేద, యచ్చ భూతం భవిష్యత్ వర్తమానం తదప్యయ మేవ
వేద; ఇతరస్తు న తథా వేద ౧౯. తథా చైతదుక్త ఏవ మహాశయో వ్యాసశిష్యస్య

వచసామ్, కథామేక సూత్ర మపి తద్విమత౯ కథయామ్యహం తదుప
సాదితః? ౧౦. అల మాకలయ్య విశయం సుయశ శృణు మే రహ
స్య మిమ మేవ పరమ్, త్వ మవేహి సంస్మృతినిమగ్నజనోత్తరణే గృహీ
తవపుషం పురుషమ్ ౨౧ ఆద్యే సత్వముని స్మృతాం వితరతి జ్ఞానం
ద్వితీయే యుగే దత్తో ద్వాపర నామకే తు సుమతి ర్వాస్యః కలా శం
కరః, ఇత్యేవం స్ఫుటమీరితో ౭స్య మహిమా శైవే పురాణే యత
స్తస్య త్వం సుమతే మతేత్వవతరే స్సంసారవార్ధిం తరేః ౨౨ ఇతి
బోధితద్విజవరో ౭ంతరథా న్ననసోపగుహ్య యమినా మృషభం, స చ
యాయజాకపరిషత్ప్రముఖః ప్రణివత్య శంకర మవోచ దిదమ్. ౨౩.
విదితో ౭ స్తి సంప్రతి భవా జ్ఞాగతః ప్రకృతి ర్నిరస్తసమతాతిశయః,
మమ తద్విరుద్ధకథనాసంభవాదిత్యాహ—గురుణా శ్రీ వేదవ్యాసేన వేదాంతవచసాం
చిడేశ్వరసతత్వరతా నిరణాయి, తద్విరుద్ధ మేకసూత్ర మప్యహం కథం కథయామి? యత
స్తస్మా త్పరిపాప్రబుధిః ౨౦. తస్మాత్ హేసుయశః సంశయమల మాకలయ్యాలంకృత్వా
విముచ్య మమ వచనా ద్రహస్యం శృణు. సంస్మృతిసాగరనిమగ్నజనోత్తరణార్థం గృహీత
విగ్రహం పరంపురుషం పరమాత్మనం శివమేవేమం త్వం జానీహి. యద్వా-ఇమ మేవ
పరం పురుష మవేహి నను నిర్విగ్రహస్య తస్య కథం తద్వతా? ఇత్యాశంక్యాహ-సంస్మృ
తీతి. ౨౧. నను కుత ఏత జ్ఞాతం? ఇతిచే త్రత్రాహ-యత ఆద్యే కృతయుగే సత్వ
మునిః కపిలాచార్య స్మృతాం జ్ఞానం ప్రయచ్ఛతి ద్వితీయే త్రేతాసంజ్ఞకే యుగే దత్తో
ద్వాపరనామకేతు సుమతి ర్వాస్యః కలా శంకర ఇత్యేవ మస్య మహిమా శైవే పురా
ణే స్ఫుటం యథాస్యాత్తథా యతః కథిత స్తస్మా త్తస్య మతే హే సుమతే, త్వ మవతరేః
ప్రవిష్టో భవ తతః కిం? ఇతిచే త్రత్రాహ-సంసార సముద్రం తరే స్తీర్ణో భవ. శార్దూ
లచీడితంవృత్తం ౨౨. తతః కింవృత్తం? ఇత్యపేక్షయా మాహ-ఇత్యేవంబోధితో
ద్విజవరో మణ్డనో యేన స శైమిని ర్యమినాం ఋషభం మనసా ఆలింగాన్తర్ధాన
మగాత్. సచ యాయజాకానాం ఇత్యాశీలానాం సదసి ప్రముఖ శ్రేష్ఠో మండన
శృంకరం ప్రణివత్యేదం పక్ష్యమాణ మవోచత్-ప్ర ౨౩ సంప్రతి భవాన్ విదితో
౭ స్తి, కో౭సా వహం? ఇతి త్రత్రాహ-జగతః ప్రకృతిః కారణ మతఏవ నిరస్తసమతాతి
శయః జగత్కారణస్య అనేకత్వే ఏకస్య సిన్ధుతాయా మపరస్య జహీర్నాయా మస్యస్య
సిన్ధుతేత్వనవస్థిత్యా ౭పాతాత్. నను సాంఖ్యాద్యభిమతం ప్రధానాదిరూపం మాం
శాఖానీతినే త్రత్రాహ-అవబోధమాత్రవపుః నను విగ్రహవంతం మాం కథమేవం జా

అవబోధమాత్రవపు రవ్యబుధోద్ధరణాయ కేవల ముపాత్తతనుః. ౨౪.
యదేక ముదితం పదం యతివర్తత్రయీమస్తకై స్తదస్య పరిపాలక స్త్వ
మసి తత్త్వమస్యాయుధః, పరంగళితసౌగతప్రలపితాంధకూపాంతరే
పత త్కథ మివాన్యథా శ్రయ మద్య నావత్స్యతే. ౨౫ ప్ర
బుద్ధో ఒహం స్వన్నా దితి కృతమతిః స్వన్న మపరం యథా
మూఢ స్వప్నే కలయతి తథా మోహవశగాః, విముక్తిం మ
న్యంతే కలిచి దిహ లోకాంతర గతిం హసంత్యేతాన్ దానా స్తవ
గళితమాయాః పరగురోః ౨౬ ముహుర్ధిగ్ధిగ్ధి ప్రలపితవిముక్తిం
యదుదయే ఒప్యసారస్సంసారో విరమతి నకర్తృత్వముఖరః, భృశం
విద్య న్తోదే స్థిరతమవిముక్తిం త్వదుదితాం భవతీతా యేయం నిరవధి
చిదానందలహరీ ౨౭ అవిద్యా రాక్షస్యా గిళిత మఖలేశం పరగురో
పిచండం భిత్వా స్యా సురభస మముష్టా దుదహరః, వృతాం పశ్యత్

నాసి? ఇతిచే త్రత్రాహ-ఏవంభూతోఒప్యస్తదాద్యజ్ఞజనోద్ధరణాయ కేవలం గృహీతవి
గ్రహోనతు వస్తుత స్తద్వానిత్యర్థః ౨౪. అబుధోద్ధార శ్చ త్వయా సంపాదిత ఏవ వేదాం
తవేద్యస్థాపనాదిత్యాశయేనాహ. * 'అత్తానా ఇద మేక ఏవాగ్ర ఆసీత్' 'బ్రహ్మనా
ఇద మగ్ర ఆసీ దేక మేవ' 'సదేవ సామ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమేవాద్వితీయ' మిత్యా
దిభిః ఋగ్యజుస్సామాఖ్యవేదత్రయీమస్తకై ర్యదేకం పదం కథితం తస్యాస్య వదస్య
తత్త్వమస్యాయుధ స్త్వం పరం కేవలం పరిపాలో ఒసి, అన్యథాగతితాః పునుర్ధ
ప్రజ్ఞా యే సౌగతా స్తైః ప్రలపితలక్షణస్యాంధకూపస్యాంతరే ఒద్య పతత్ తత్పదం
కథమివ ప్రలయం నావత్స్యతే? అపితు ప్రపత్స్యత ఏవ. పృథ్వీ. ౨౫ కించ యథా
కశ్చన మూఢ స్వప్నే శ్రమం ప్రాప్య సుప్త్యా ప్రబుధః ప్రబోధరూప మపరం
స్వప్న మేవాహం స్వన్నా త్ప్రబుద్ధ ఇతి కృతబుద్ధి కలయతి మన్యతే, తథేహ లోకే కేది
దవివేకవశవర్తినో బంధరూపా మేవ లోకాంతరగతిం విముక్తిం మన్యంతే. తవ పర
గురో ర్దానాస్తు విగళితమాయా ఏతాన్ చాసంతి-౩ ౨౬. తస్మా ద్భేదవాదిప్రలపితవి
ముక్తిం ముహుర్ధిగ్ధిగ్ధి, యతో యస్యా ఉదయే ఒసి కర్తృత్వప్రముఖో ఒసార
స్సంసారో న కామ్యతి త్వదుక్తాం స్థిరతమాం విముక్తిం మోదే ఒనుమోదే యత స్త్వ
ర్యానర్థనివృత్తిత్రార్వక పరమానంద ప్రాప్తిరూపేత్యాహ-నేయం త్వదుక్తాస్వస్వరూప
రూపా. ఏవంభూతాయా అపి నాశవర్త్యే ఒనుపాదేయత్వం స్యా దిత్యుతః స్థిరతమే
త్యుక్తం. ౨౭. కించావిద్యాలక్షణయా రాక్షస్యా గిళిత మఖలేశం హేపరగురో
అస్యాపిచండ ముదరం భిత్వా సురభసం యథాస్యా త్తథా ఒముష్టా దుదరా త్సకాకా

రక్షోయువతిభి రముష్య ప్రియతమాం హనూమాన్ లోకేద్య స్తవ
 తు కియతీ స్యా న్తహితతా. ౨౮. జగదార్తిహ న్ననవగమ్య పురా మహి
 మాన మీదృశ మచింత్య మహమ్, య దహం పురా బ్రువ మసాం
 ప్రత మవ్యఖిలం ఊమస్య కరుణాజలధే ౨౯ కపిలాక్షపాదకణభు
 క్ప్రముఖా అపి మోహ మియు రమితప్రతిభాః, శ్రుతిభావనిర్ణయ
 విధా వితరః ప్రభవే త్కథం పరశివాంశ మృతే ౩౦ సమేతై రేతైః
 కిం కపిలకణభుగౌతమవచ స్తవస్తోమై శ్చేతోమలినిమసమారంభణచణ్డైః,
 సుధాధారోద్ధారప్రచురభగవత్పాదవదనప్రరోహ ద్వావహారామృత
 కిరణపుంజే విజయిని - ౧ భిందానై ర్దేవ మేతై రభినవయవనై స్సద్గ
 వీభంజనోత్కై ర్వాస్యిస్తా సర్వేయ ముర్వి క్వ జగతి భజతాం కైవ
 ముక్తిప్రసక్తిః, యద్వా సద్వాదిరాజా విజితకలిమలా విష్ణుతత్వాను

దుదహర అహృతవా నసి. తథాచ రక్షసాం యువతిభి ర్వృతాం నతు గిలితాస్తత్రా
 ప్యముష్యా భలేశస్య రామచంద్రస్య ప్రియతమాం సీతాం నతు తం తత్రాపి పశ్యత్
 నతు రక్షోయువతినాశేనాహరత్ హనూమాన్ లోకేద్యః, ఏవం భూతస్య తవతు
 మహేతా కియతీ స్యా త్తస్యాః పరిమాణం నాస్తీత్యర్థః. ౨౮ ఏవం స్తుత్యా నమ్మభి
 కృత్య ఊమావయలి-హే జగదార్తిహ, ఈదృశ మచింత్యం తవ మహిమానం పూర్వ
 ముద్ధా యదహ మన్యాయ్యం పురా బ్రువం తత్సర్వం ఊమస్య. యతో హే క
 రుణానముద్ర - ౨౯. ఏవం ఊమావ్య పునః స్థితి - అపరిమితప్రతిభాః కపిలగౌ
 తమ కణాదప్రభృతయో ౨౮ శ్రుతిభావనిర్ణయవిధా మోహం ప్రాప్తాః. కత్ర పర
 శివాంశం త్వాం వినా ౨స్యః కథం ప్రభవేత్? ౩౦. తథాచేదాసీం లేహం వచస్తమః
 పుంజా అకించిత్కరా ఏవత్యాహ-సమేతై రితి. సుధాధారోద్ధారప్రచురా దృగవత్పా
 దముఖిలక్షణా చ్చంద్రా క్షిరోహంతో వ్యాహరలక్షణా అమృతకిరణా న్దేహం పుంజే
 విజయిని సతి మనసో మలినిమ్నా మాలిన్యస్య సమారంభణేన చణ్డై ర్వితైః కపితాదివచ
 స్తవస్తోమైర్చిలితై రసి కిం? స్వకార్యకరణాయ స్థాతు మప్యశక్తత్వాత్ - ౩౧. ౩౧.
 దుర్వాదిభి ర్వాస్యిస్తా ముర్వి మాలోచ్యోద్భూతాం చింతాం దర్శయతి. దేవం పరమా
 త్మలక్షణా న్దేవప్రతిమాం భిందానైః తద్దేవనపరై ర్నోహమదేన మతై రేతై రుపలభ్య
 మానై ర్వాదిలక్షణాభినవయవనైః శ్రుతిలక్షణా సద్గవీభంజనోత్పుతై స్సర్వేయం
 భూమి ర్వాస్యిస్తా. తతశ్చ జగతి ఏవంవిధాన్ నేవతాం కస్తిక్ దేశే కస్తిక్ కాలే
 వా ముక్తిప్రసక్తిః? కైవ క్వాపి క్వాపి నాస్తి. పునరాచార్యోష్యా నాలోచ్యాహ-

రక్తా ఉజ్జ్వలంభంతే సమంతా ద్విశిదిశి కృతినఃకిం తయా చింతయా మే!
 ౩౨ కథ మల్పబుద్ధివివృత్తిప్రచయ ప్రబలోరగక్షతిహాశాశ్శ్రుతయః,
 న యది త్వదు క్ష్యమృతనేకధృతా విహరేయు రత్త విధృతానుశయాః!
 ౩౩ భవదు క్తసూ క్ష్యమృతభానుకర న చరేయు రార్థ యది క శ్చ
 మయేత్ , అతితీవ్రదుస్సహభవోష్ణకరప్రచుగా తపప్రభవతాప మి
 మమ్ ౩౪ బత కర్తయంత్రే మధిరుహ్యతపః శ్రుతగేహదారసుతశృత్య
 ధనైః, అతిరూఢమానభరితః పతితో భవతోద్ధృతో ౭స్త్రి భవకూప
 బిలాత్ ౩౫ అహ మాచరం బహుతపో ౭సుకరం నను ఘోర్వజన్మసు
 నచేదధునా, జగదీశ్వరేణ కరుణానిధినా భవతా కథా మమ కథం
 ఘటతే. ౩౬ శాంతిప్రాక్సుకృతాంకురం దమసమల్లాసోల్లసత్పల్లవం

యద్వా సద్వాదీ భవా రాజా యేషానై విశతకలిమలా విష్ణుతత్వామరక్తా పశ్యత
 చిత్తా భవచ్చిష్టా దిశిదిశి సమంతా ద్విజ్వలంభంతే ౭త స్తయా చింతయా మమ కిం?
 నకిమపీత్యర్థః - ప్ర. ౩౨. కించ అల్పబుద్ధీనాం యా వివృతయో వ్యాఖ్యా స్తానాం
 ప్రచయః ప్రచార స్స ఏవ ప్రబలోరగ స్తత్కర్తృకక్షత్యా హతాః శ్రుతయో
 యది త్వదు క్షిలక్షణామృతనేకేన ధృతా న స్యు స్తర్జ్యాత్వని కృతాభిప్రాయాః కథం
 విహరేయుః? జీవనం లభ్యా విహరం వర్జ్యంత్యర్థః - ప్ర ౩౩. కించ భవదు క్తసూక్తి
 లక్షణస్యామృతభానో స్పృధాకిరణస్య చంద్రస్య భానవో ౭ంశవో హే ఆర్య, యది
 న విచరేయు స్తర్జ్యతితీవ్రస్యాతవివ దుస్సహస్య భవలక్షణసోష్ణవృథానో సూర్యస్య
 ప్రచురాకపాల్ ప్రభవో యస్య తథాభూత మమ మనుభూయమానం తాపం క శ్చదు
 యేత్? అతితీవో) దుస్సహో భవోష్ణకరప్రచురాకపప్రభవోయ స్తాప స్త మమమితివా.
 ౩౪ అతపివైవంవిధో ౭ప్యహం త్వయోద్ధృతో ౭స్త్రి త్యాహ- బత భేదే, వాస్తే వా.
 కర్తయంత్రే మధిరుహ్య తపఆదిభి రతిరూఢాభిమానేన భరితో వ్యాప్తసంసారకూ
 పచితే పతితో ౭హం తస్మాత్ భవతోద్ధృతో ౭స్త్రి. ౩౫ నన్వేకస్యాద్ధరణే ౭పర
 స్యానుద్ధరణే వైషమ్యం మమ స్వాదితిచేత్ తత్కృత సుకృత దుష్కృతానుసారిత్వా
 త్వనేత్యాహ - అహం త్పార్వజన్మసు నిశ్చయేనానుకర మతికష్టసాధ్యం అమృతపో
 ౭చరం నోచేదధునా అస్తిక్ జన్మని కరుణానిధినా జగదీశ్వరేణ భవతా సహ మహా
 త్యంతాయోగ్యస్య కథా కథం ఘటతే? ౩౬ ఆతో ౭నంఖ్యాతై రేవస్యపుత్రైః మహ
 రోస్తవ గిరాం పరిచయం లభివా నస్తి తం విశిష్య-కా నిరూపేణ పరిణతస్య ప్రాకృ
 తస్య బీజభూతస్యాంకురం దమసమల్లాససోల్లసత్పల్లవం పల్లవం వైరాగ్యదుశుస్య వైరా

వై రాగ్యదు మకోరకం సహసతావల్లిప్ర సూనోత్కరమ్, ఏకాగ్రీ సుమనో
మరందవిస్మృతిం శ్రద్ధాసముద్యత్ఫలం విందేయం సుగురో ర్గిరాం పరి
చయం పుణ్యై రగ్గణ్యై రహమ్ 32. త్రిదివౌకసా మపి పుమర్థకరీ
మిహసంసరజ్జనవిముక్తికరీమ్, కరుణోర్తిశాం తవ కటాక్షర్పురీ మవగా
హతే ౭త్ర ఖలు ధన్యతమః ౩౩ కేచిచ్ఛంచలలోచనాకుచతటిచేలాం
చలోచ్ఛాలనస్పర్శ ద్రాక్షపరిరంభసంభ్రమ కలంలీలాసు లోలాశయాః,
సంత్యేతే కృతిన స్తు నిస్తులయశఃకోశాదయ శ్రీగురువ్యాహరక్షరితా
మృతాభిలవారిదోలాసు ఖేలంత్యమీ ౩౪ చింతాసంతానతంతు
గ్రథితనవభవత్సుక్తిముక్తాఫలామై రుద్యద్వైశద్యసద్యఃపరిహృతతిమి
రైర్హారిణో హరిణో ౭మీ, సంతస్సంతోషవంశో యతివర కిమతో

గ్యలక్షణపారిజాతస్య కోరకం కలికాఘాతం, తితిక్షావల్ల్యా ప్ర సూనోత్కరం పుష్పని
చయం, ఏకాగ్రీ సుమనస స్సమాధానపుష్పస్య మరందఃస్మృతిం మకరందవిస్తారం, శ్రద్ధా
యాస్సముద్యత్ఫలం, తథాచ కాంత్యాదిమతాధికారిణాలభ్యం త మహ మసంఖ్యాతైః
పురాకృతైః పుణ్యైః ప్రాప్తవానస్తీత్యహో మద్భాగ్యమాహత్మ్య మితి భావః-కా
32. ఆతో ౭త్రాస్తి ౬ లోకే తవ కటాక్షర్పురీం ధన్యతమో ౭వగాహతే. తాం విశిష్ట-
దేవానా మపి చతుర్విధపురుషార్థకరీ మిహచ సంసరతాం జనానాం విముక్తికరీం కరు
ణాలక్షణోర్తిభి ర్వాస్తిప్రామ్ ప్ర 3౩ నసు ప్రమదాలీలాసు లోలాశయానా ముక్త
ర్పుర్యవగాహనా సంభవాత్కథ మిహ సంసరతాం విమోక్షకరత్వం తస్మా? ఇత్యాశం
క్యాహ-కేచి దేవే విషయై శృంచలే లోచనే యాసాం తాసా మంగనానాం కుచత
టివస్త్రైకదేశోచ్ఛాలనాదిరూపాసు లీలాసు చంచలాంతఃకరణా స్సంతి చేత్ సంత
తథా ౭భ్యమీ వశీకృతచిత్తా అప్రతిమయశసాం కోశాదయః పాత్రమంజూషాది
రూపాః శ్రీగురో స్తవ వ్యాహరేభ్యః క్షుభితస్య నిస్సృతస్యామృతస్య యో ౭భి స్తస్య
లహరీలక్షణాసు దోలాసు ఖేలంతి. తత్ర ద్రాక్షపరిరంభో ర్పుటితి ఆలింగనం 'సంభ్రమ
స్తవరయా కాలే ఘోషాస్తాన విపర్యయః' కలాశిల్పనైపుణ్యం 'ప్రియానుకరణం లీలా
వాస్పిర్గత్యా చ వేష్టయా'-కార్డు. 3౪. కించ ఉద్యద్వైశద్యేన ప్రోద్యద్వ్యక్తికృతాలక్ష
ణేన కాక్ష్యేన సద్యః పరిహృత వజ్రానలక్షణం తిమిరం యైః చింతాయా విచారస్య
సంతానలక్షణై స్తంతుభి ర్గ్రథితానాం నవినానాం భవత్సుక్తిలక్షణ ముక్తాఫలానాం
నమూహైః హరిణో హరిణో ౭వారిణో యుద్ధరహితా హరిణో మనోజ్ఞా ఇతి వా.
అమీ సంతో భవద్భిష్యా స్సంతోషవంత స్సంతి. ఆతో హేయతివర చండితానాం

మండనం పండితానాం విద్యాహృద్యాస్వయం తా ఇష్టతమఖముఖరా
 న్వారముంతీ వృణీతే రం సంత స్సంక్షోషపోషం దధతు తవకృతామ్నా
 యశోభై ర్యశోభి స్సౌంధ్యలోకై రులూకా ఇవ నిఖిలఖిలా మోహా
 మాహా వహంతు, ధీరశ్రీ శంకరాచ్యప్రణతిపరిణతి బ్రశ్నదంతర్దురం
 తథాన్తా స్సంతో వయంతు ప్రచురతరనిజానందసింధౌ నిమగ్నాః
 రం చింతాసంతానశాఖి పనసరసిజయో ర్వందనం నందనం తే సంత
 కల్పః కల్పవల్లీ మనసి గుణనుతే. ర్వర్ణనా స్వర్ణదీయమ్, స్వర్ణో దృగ్లో
 చర స్త్యైత్వదభజన మత స్సంవిచారేన్ద్ర మార్య మన్యంతే స్వర్ణ
 మన్యంతే తృణవ దతిలఘుం శంకరాచ్య త్వదీయాః ర తదహం వి
 సృజ్య సుతదారగృహం ద్రవిణాని కర్త చ గృహే విహితమ్, శరణం
 వృణోమి భగవచ్చరణా వనుశాధి కింకర మముం కృపయా ర ఇతి
 సూన్యతోక్తిభి రుదీర్ఘగుణ స్సుధియా ౭౭త్తవా ననుజిఘృతు రసౌ,
 సముదైక్షతాస్య సహధర్తచరిం విదితాశయా ముని మవోచత సా
 రర. యతిప్రండరీక తవ వేద్మి మనో నను పూర్వమేవ విదితం చ మ

మండన మతఃపరం కిమయ మేవ పండితానా మలంకారో న త్వన్యోఽతపివారి మ్యా
 విద్యా బ్రహ్మవిద్యాలక్షణాంగా పురందరప్రముఖా వారయంతీ ఏతా వృణీతే
 ప్ర రం కించ తవ కృతామ్నాయస్యోపదేశస్య శోభా యేష తై ర్యశోభిః సంతః
 సంతోషస్య పోషం పుష్టిం ధారయంతు అహోసూర్యసంబంధ్యులూకై రులూకాఇవ
 తై ర్నిఖిలఖిలా మోహం వహంతు వయంతు ధీరా శ్చ లే శ్రీ శంకరాచ్యప్రణతేః పరిణ
 త్యా ప్రణామస్య పరిణామేన భ్రశ్నదంతర్దురంతం తమోయేషాం తాదృశాః సంతః
 ప్రచురతరనిజానందసాగరే నిమగ్నాః. ధీర శ్చాసౌ శ్రీ శంకరశ్చేతి వా రం కించ
 తే చిన్తనం సర్వాభిలషితసంపాదకత్వా త్కల్పవృక్ష స్తథాతే పదకమలయో ర్వందనం
 నందనం తథా త్వద్విషయతో మనసి సంకల్ప ఆరాధనాదీచ్ఛా కల్పవల్లీ తథా తవగుణ
 స్తుతే ర్వర్ణనా ఇయం స్వర్ణదీ గంగా తథా స్వర్ణస్తే దృగ్లోచరః కటాక్షవిషయోఽతో
 హే శంకరాచ్య, ఇద మేవంవిధం త్వద్భజనం విచార్య త్వదీయాః పర్ణితా దన్యం స్వర్గం
 శుష్కతృణవ దతిలఘుం మన్యంతే ర౨ త త్తస్మా దహం సుతాది సర్వం పరిత్యజ్య
 భవచ్చరణౌ శరణం వృణోమి, అతోఽమం మాం కింకరం శాధి ఆత్మాపయ ప్ర. ర3.
 ఇత్యేవం సుబుద్ధినా మండనేన సూన్యతోక్తిభి రుదీర్ఘగుణ ఆత్మవాససౌ శ్రీ శంకర
 స్త మనుగృహీతు మిచ్ఛు రస్య మండనస్య సహధర్తచరిం పత్నీం సముదైక్షత. విదితో
 మునే రాశయో యయా సా సరస్వతీ ముని మవోచత. రర. యదువాచ తథాన్తా

యా, ఇహ భావి తావసముఖా దఖిలం తదుదీర్యతే శృణు స సభ్య జనః. ౪౫ మయి జాతు మాతు రుపకంఠజుషి ప్రభయా తటిత్ప్రతి భటోచ్చజటః, సితఘాతిరూపితసమస్తతనుః శ్రమణో ఒభ్యయాద పరసూర్యభవ ౪౬ పరిగృహ్య పాద్య ముఖయా ఒర్వణయా రచి తాఙ్జలి ర్న మితఘార్వణనుః, జననీ తదాత్తనరివస్య మముం ముని మ న్న్యాయుక్తు మహా భావ్యఖిలమ్ ౪౭ భగవ న్న వేద్ధి దుహితు ర్మమ భావ్యఖిలం చ వేత్తి తపసా హి భవాన్, ప్రణతే జనే హి సుధియః కథయంత్యపి గోప్య మార్య సదృశాః కృషయా ౪౮. కియ దా యు రాప్యతి సుతా న్కతి వా దయితం కథం విధ ముపైష్యతి చ, అథచ క్రతూ నపి కరిష్యతి మే దుహితా ప్రభూతధనధాన్యవతీ ౪౯ ఇతి పృష్టభావిచరితః ప్రసువా క్షణమాత్రమాలితవిలోచనకః, సకలం క్రమేణ కథయ న్నిద మవ్యపరం జగాద సురహస్య మపి ౫౦.

హే యతి వ్యాఖ్యు ని 'పుండరీకం సితాంభోజే సితచ్ఛత్రే చ భేషజే, కోశకారాం తరే వ్యాఘ్రే పుండరీకో ఒగ్ని ద్విగజే' ఇతివిశ్వప్రకాశః అహం తథ మనోగతం వేద్ధి పూర్వమేవ చేహస్మిన్ స్వజన్మని యత్సర్వం భవిష్యత్. తావసముఖా న్నయా విదితం తదుదీర్యతే సభ్యజన్తే సుహ త్వం శృణు ౪౫ ఏవం తావసముఖా ద్విదితం వృత్తాం తం క్రావయతు మభిముఖీకృత్య తం క్రావయతి. జాతు కదాచిత్ మాతు రుపకంఠ జుషి మాతృసామిష్యం నేపమానానూం మయి సత్యాం ప్రభయా విద్యుత్ప్రతిభటా జటా యస్య సితఘాత్యా శ్వేతభస్మనా రూపితా లిప్తా తను శృరీరం యస్య స అపర సూర్యభవ కశ్చి త్తపస్వీ ఆభ్యయాత్ ౪౬. తదా పాద్యాద్యయా పూజనూ మునిం పరిగృహ్య రచితాంజలిః నమితా పూర్వతను శ్శిరోభాగో యయా సా జనన్యా ఒత్తా వరివస్యా పూజా యేన త మముం మునిం మమ భవిష్య మఖిల మన్వయు య్తు పృప్తవతీ. ౪౭. హే భగవన్ స్వదుహితు ర్భవిష్యదహం నజానామి భవాన్ హి తపసా వేత్తి ఆర్యసదృశాః నమ్రే జనే గోప్య మపి కృషయా కథయం త్యేవ. ౪౮. ఏవంతం నమ్ముఖీకృత్య గుహ్యం పృచ్ఛతి - మే దుహితా కియదాయుః ప్రా ప్యతి? సుతాన్ కతివాప్రాప్యతి? పతిం కీదృశ ముపైష్యతి? తథా ప్రభూతధనధాన్యవతీ సతీయజ్ఞానపి కరిష్యతి. ౪౯. ఇత్యేవం ప్రసువా జనన్యా పృప్తం భావిచరితం యన్తై సక్షణమాత్రం మాలితే విలాచనే ఏవ విలాచనకే నేత్రే యేన సక్రమేణ సకలం కథయన్ ఇద మవ్యపర మతిగోప్య మపి జగాద ౫౦. వేదతావ్యాం మతం

నిగనూభ్యని ప్రబలబాహ్యమౌతై రమితై రధిక్షితి ఖలే ద్రుహిణః,
 పున రుద్దిగ్ధౌ రవతీర్య ఖలుప్రతిభాతి మండనకవీంద్రమిషాత్ ౫౧
 త మవాప్య రుద్ర మివ సా ఽద్రిసుతా దుహితా తవామ్యత మివా
 భిసుతా, ఆనురూప మాహృత సమస్తమఖా ససుతా భవిష్యతి చిరం
 ముదితా ౫౨ అథ నష్ట నూపనిషదం ప్రబలైః కుమతైః కృతాంత
 మిహ సాధయితుమ్, నను మానుషం వపు రుపేత్యశివ స్సహలంకరిష్యతి
 ధరాం స్వపదైః ౫౩ సహ తేన వాద ముపగమ్య చిరం దుహితుః
 పతిస్తు యతివేషజుషా, విజిత స్తమేన శరణం జగణాం శరణం గమి
 ష్యతి విసృష్టగృహః ౫౪ ఇతి గా ముదీర్య స మునిః ప్రయయా
 సకలం యథాతథ మభూ చ్చ మమ, భవదీయశిష్యపద మస్య కథం
 వితథం భవిష్యతి మునే ర్వచసి ౫౫ అపితు త్వయా ఽద్య న సమ
 గ్రజితః ప్రథితాగ్రణీ ర్థమ పతి ర్వదహమ్, వపురర్థ మస్య న జితా
 మతిమ న్నపి మాం విజిత్య కురు శిష్యని మమ్ ౫౬ యదపి త్వ మస్య
 యేహం. కర్తవ్యాయా వా ప్రబలై శ్చ తై ర్భాష్యమతై రసంఖ్యాతై ర్వేదమార్గై
 ఽధిక్షితి భూమా ఖలే ఉచ్చిన్నేనతి ద్రుహిణో బ్రహ్మ వేదమార్గ మధర్తు మిచ్ఛు
 ర్మండనకవీంద్రవ్యాజేనావతీర్య కిల భాతి ప్రకాశతే ౫౭ పర్వతసుతా పార్వతీ
 రుద్ర మివ, సముద్రసుతా లక్ష్మీ ర్విష్ణు మివ, సా తవ సుతా తం ద్రుహిణావతార
 మనురూపం మండన మవాప్యౌహృతాః సర్వే మఖా యజ్ఞా యయా. సుతై స్సహ వ
 ర్తమానా చ సతీ చిరకాలం ముదితా భవిష్యతి ౫౮ అథానంతర మిహస్మిన్ లోకే
 ప్రబలైః సమతై ర్నష్ట మాపనిషదం కృతాంతం సిద్ధాంతం సాధయితుం నను శివోమా
 నుషం వపు రవాప్య స్వచరణన్యానై మృషి మలంకరిష్యతి. ౫౯ తేన యతివేషజుషా
 శ్రీశంకరేణ సహ తవ దుహితుః పతి ర్వాదం ప్రాప్య తేన విజితః సఖ పరిత్యక్తగృ
 హో జగతాం శరణం తం శరణం గమిష్యతి ౬౦. ఇతి వాచ ముదీర్య స మునిః
 ప్రయయా మమ సర్వం భవిష్యత్ యథా తేనోక్తం తత్రవాభూత్ తస్మా దస్య
 మమ పత్యుర్భవదీయశిష్యపదం మునే ర్వచసి ౬౧ మనశ్యం భవిష్యతి? ౬౨. యద్య
 ప్యేవం తథా ఽపి మదవిజయేన సకలస్యాపరాజితత్వా న్నాం విజితైశ్చనం శిష్యం తుర్వి
 త్యాహ — అపితు కింతు ప్రథితా నామగ్రణీ ర్థమ పతి రద్య త్వయా సమగ్రజితో
 న భవతి ఇతి తథా యద్యస్మా దహ మస్మార్థ శరీరం న జితా 'ఆత్మనో ఽర్థం పత్నీ'
 ఇతి శ్రుతేః ఏతజ్ఞాతుం యోగ్యో ఽసీతి సూచయత్ సంబోధయతి. — హేమతిమ
 న్నితి తస్మా న్నాం విజితైశ్చనం శిష్యం తురు ౬౩. నను మత్స్వరూపాభిజ్ఞ మయా సహ

జగతః ప్రభవో నను సర్వవిచ్చ పరమః పురుషః, తదపి త్వయైవ సహ
వాదకృతే హృదయం బిభర్తి మమతూత్కలికామ్ ౫౭. ఇతి యాయ
జూకసహ ధర్మచరీకథితం వచో ఽర్థవదగర్వ్యపదమ్, మధురంనిశ
మ్య ముదిత స్సుతరాం ప్రతివత్తు మైహత యతిప్రవరః ౫౮ యద
వాది వాదకలహోత్సుకతాం ప్రతిపద్యతే హృదయ మిత్యబలే, త
దసాంప్రతం నహి మహాయశసో మహిభాజనేన కథయంతి కథామ్ ౫౯
స్వమతం ప్రభేత్తు మిహ యో యతతే సవసూజనో ఽస్తు యదివా
ఽస్త్వితరః, యతితవ్య మేవ ఖలు తస్య జయే నిజపక్షరక్షణపరై
ర్భగవత్ ౬౦ అతఏవ గార్వ్యభిధయా కలహం సహయాజ్ఞవల్క్యము
నిగా డకరోత్, జనక స్తథాసులభయా ఽబలయా కి మమి భవంతి
న యశోనిధయః ౬౧ ఇతి యుక్తిమ ద్దదిత మాకలయ న్దుదితాంతరః
శ్రుతిసరిజ్జలధిః, స తయా వివాద మధిదేవతయా వచసా మియేష
విదుషాం సదసి. ౬౨. అథ సా కథా ప్రవవృతే స్త తయో రుభయోః

వాదం కథమిచ్చసీతిచేత్తత్రాహ-యద్యద్యస్య జగత స్త్వం కారణం సర్వజ్ఞ శ్చ పరమః
పురుషస్తథాఽసి త్వయైవ సహ వాదార్థం మమతు హృదయ ముత్కంఠాం ధారయతి.
౫౭. ఇత్యేవం యజనశీలస్య చత్వారి కథిత మర్థవ దనిందితపదం మధురం వచో నిశ
మ్యకృతం ముదితో యతిశ్రేష్ఠః శ్రీశంకరః ప్రతివత్తు మైచ్చత్. ౫౮ మే హృద
యం వాదకలహోత్సుకతాం ప్రతిపద్యత ఇతి త్వయా యదుక్తం హేఽబలే, తదయు
క్తం. హి యస్తా న్నహాయశసః పథూజనేన కథాం న కథయంతి. ౫౯ స్వమతరక్షణా
యప్రవృత్తేన త్వయైత న్న వాచ్య మిత్యాశయేన సరస్వత్యాహ-ఇహాస్తి లోకే స్వ
మతం ప్రభేత్తుం యః ప్రయత్నం కరోతి, స పథూజనోఽస్త్వనోవా ఽస్తు తస్య జ
యే హేభగవత్ స్వపక్షరక్షణపరై ర్యత్నైః కర్తవ్య ఏవ ఖలు ప్రసిద్ధం ౬౦. తత్రైవం
విధౌ వృద్ధా నుదాహరతి-అతఏవ గార్వ్యఖియాయా ఽబలయా సహ యాజ్ఞవల్క్య
మునిరాత్ కలహ మకరోత్. తయో స్సంవాదో బృహదారణ్యకే ఉక్త స్తథా జనక
స్సులభయాఽబలయా సహ కలహ మకరోదితి మోక్షధర్మేషాక్తం. 'యదుక్తం 'మహా
యశస, ఇతి. తత్రాహ-కిమేతావతా ఽమి యాజ్ఞవల్క్యదయో యశోనిధయో న
భవంతి? అసితు భవంత్యేవ ౬౧. ఇత్యేవం యుక్తియుక్తం. తయా కథిత మాకర్ణయ
న్దుదితాంతరః శ్రుతిక్షణానాం నదీనాం సముద్ర స్స శ్రీశంకరో వచసామధిష్ఠా
త్యా దేవతయా సరస్వత్యా విదుషాం సదసి వాదమియేష ఇచ్చతిస్త ౬౨. అథానం
కరం పరస్పరజయోత్సుకయో శ్రుత్యా శ్రవణేన విస్తయ్యాకృతా విచక్షణాయా

పరస్పర జయోత్సుకయోః, మలిచాతురీరచితశబ్దఝరీశ్రుతివిస్తయీ
కృతవిచక్షణయోః ౬౩ అనయో ర్విచిత్రపదయుక్తిభరై ర్నిశమయ్య
సంకథన మాకలితమ్, న ఫణీశ మప్యతులయ స్తు రవిం న గురుం కవిం
కి మపరం జగతి ౬౪ నదివా ననిశ్యపి చ వాదకథా విరరామ నైయ
మికకాలమృతే, ఇతి జల్పతో స్సచు చునల్పథయో ర్దివసా శ్చ సప్తదశ
చాత్యగమ ౬౫ అథ శారదా ౭కృతవాక్పిముఖేష్వఖలేషు
శాస్త్రనిచయేషు పరమ్, త మజయ్య మాత్తని విచింత్య మునిం పున
రవ్యచింతయ దిదం తరసా ౬౬ అతిబాల్య ఏవ కృతసన్న్యసనో నియ
మైః పరై రవిధురశ్చ సదా, మదనాగమేష్వకృతబుద్ధి రసౌ తదనేన
సంప్రతి జయేయ మహమ్ ౬౭ ఇతి సంప్రధార్య పున రవ్యమునా
కథనే ప్రసంగ మథసంగతితః, యమినం సదస్య ము మపుచ్ఛ దసౌ
కుసుమాస్త్రశాస్త్రహృదయం విదుషీ ౬౮. కలాః కియంత్యో వద
పుష్పధన్వనః కిమాత్తి కాః కించ సదం సమాశ్రితాః, పూర్వేచ పక్షే

శ్యాం తయో ర్ద్వయో శ్శంకరసరస్వత్యో ర్వాదకథా ప్రవృతే. తాం విశిష్టి-బుద్ధి
చాతుర్యాత్ రచితా శబ్దఝరీ యత్ర సా ౬౩. విచిత్రపదయుక్తిభరై ర్వాద్విప్ర మన
యోః కథితం శ్రుత్వా ఫణీశం శేష మపి నాతులయత్, నాపి సూర్యం, నాపి బృహ
స్పతిం, నాపి శుక్రం, జగత్యపరం నాతులయ స్థితి కిం వక్తవ్యం. ౬౪. నైయమిక
కాలం సంధ్యావందనాదిషు నియతం కాలం వినా. ౬౫. అథ శారదా ౭కృతవాక్పి
ముఖేష్వనాదిసిద్ధవేదవాక్పిభృతిష్వఖలేషు శాస్త్ర సమూహేషు తం పరం మునిం
శేతు మశక్య మాత్తని విచింత్య పునరపీదం వక్ష్యమాణం ఝడిత్యచింతయత్. ౬౬.
యదచింతయ త్తద్దర్శయతి-అతిబాల్య ఏవ కృతం సన్న్యసనం యేన నియమైః పరై
రవిధురో ౭వికల శ్చ సదా కదాపి నియమవినిర్ముక్తా న భవతీత్యర్థః. అతః కామాగమే
ష్వయ మకృతబుద్ధి స్త తస్మా దనేన మదనాగమేనేదానీ మహం జయేయమ్ ౬౭.
ఇత్యేవ మమునా కథనే ప్రసంగం సంప్రధార్య అథ ప్రసంగా త్సదస్యముం యమి
నం కామశాస్త్రస్య రహస్య మసౌ విదుషీ సరస్వత్యపృచ్ఛత్. ౬౮ యదపుచ్ఛ
త్తదుదాహరణి-పుష్పధన్వనః కామస్య కలాః కియంత్యో ఇతి సంఖ్యావిషయకః ప్రశ్నః
కిమాత్తి కా? ఇతి స్వరూపవిషయకః కింస్థాన మాశ్రితా? ఇతి స్థానగోచరః పూర్వే
కుక్షేచ పక్షే ౭స్యథా కృష్ణపక్షే యా స్థితి స్తస్యా విపర్యయేణ తస్య శేన ప్రకా
శేణ స్థితి రితి పక్షద్వయే ౭పి తస్య స్థితిప్రకారవిషయః. కథం యువత్యాం పురుషేచ

కథ మన్యథాస్థితిః కథం యువత్వాం కథ మేవ పూరుషే? ౬౯. నేతీ
 రితః కించి దువాచ శంకరో విచింతయన్నత్ర చిరం విచక్షణః, తాసా
 మనుక్తౌ భవితౌవేదితౌ భవే త్తదుక్తౌ మమ ధర్మసంక్షయః ౭౦.
 ఇతి సంవిచింత్య స హృదా ౭౭శుత దా౭నవబుద్ధపుష్పశరశాస్త్ర ఇవ,
 విదితాగమో ౭౮ సురీరక్షయిషు ర్నియమం జగాద జగతి వ్రతినామ్
 ౭౧. ఇహ మాసమాత్ర మవధిః క్రియతా మనుమన్యతేహి దివసస్య
 గణః, తదనంతరం సుదతి హాస్యసి భోః కుసుమాస్త్రశాస్త్రనిపుణత్వ మపి.
 ౭౨. ఉరరీకృతే సతి తథేతి తయా౭౭క్రమతే స్త్వ యోగిమృగరా డ్దగ
 నమ్, శ్రుతవిగ్రహః శ్రుతవినేయయుతో దధదభ్రచార మధయోగ
 దృశా ౭౩ స దదర్శ కుత్రచి దమర్త్య వివ త్రిదివచ్యతం విగతసత్త్వ
 మపి, మనుజేశ్వరం పరివృతం ప్రలవత్ప్రమదాభి రా ర్తిమదమాత్య
 జనమ్ ౭౪ అథో నిశాభేటవశా దటవ్యాం మూలే తరో ర్తోహవశా
 త్పరాసుమ్, తం వీక్ష్య మార్గే ౭మరకం నృపాలం సనందనం ప్రాహ
 కథ మితి శ్రీపురుషయో రైవక్షణ్యేన తస్య స్థితివిషయః ౬౯. ఇతీరితో ౭స్తి
 న్నర్థే విచింతయన్ విచక్షణః శ్రీశంకరః కించిదపి నోవాచ. విచింతనమాహ-తాసాం
 కలానా మకథనే మమాల్పజ్ఞతా భవిష్యతి తాసాం కథనే తు మమ యతే ధర్మస్య
 సంక్షయః ౭౦ ఇత్యేవం స శ్రీశ్రుం మనసా సంచింత్య విదితకామాగమో ౭౮ జగతి
 వ్రతినాం కామశాస్త్రసభ్యాసాద్వివ్రతవతాం పరమహంస పరివ్రాజకానాం నియమం
 రక్షయితు మిచ్ఛ స్వస్తి ౬౯ కాలే ౭నవబుద్ధకామశాస్త్ర ఇవ సక్ జగాద. ౭౧.
 యదువాచ తదాహ-ఇహాస్తి స్కలాదిసంకథనే మాసమాత్ర మవధిః క్రియతాం హి
 యస్తా ద్దీవసస్య గణో వాదిభి రనుమన్యతే తథాచ మాసానంతరం భోః సుదతి, కామశా
 స్త్రనిపుణత్వ మపి త్యక్ష్యసి ౭౨. తథేతి తయా సరస్వత్యా స్వీకృతే సతి యోగిరాట్
 శ్రీశంకర ఆకాశ మాక్రమతేస్తాధానంతరం శ్రుతః విగ్రహ స్వరూపం యస్య సః
 ప్రఖ్యాతవిగ్రహ స్తథా శ్రుతే ర్వినేయై శ్చిష్యైః యతః సుయోగదృష్ట్యా ౭౩
 చార మాకాశగమనం దధత్ ౭౪ స కస్తింశ్చ ద్వేషే విగతజీవమపి స్వర్గా త్పలితంజీవ
 మివ ప్రలవంతీభిః ప్రమదాభిః పరివృతం ఆ ర్తిమా నమాత్యజనో యస్య తం సరేశ్వరం
 దదర్శ. ౭౪. అథోనిశాయాం రాత్రౌ మృగయావశాత్, వి. 'ఆభేటో మృగయా స్త్రి
 యాం' ఇత్యమరః - ఆటవ్యాం వనే వృక్షస్య మూలే మోహో మూర్ఛనం తద్వశా
 త్పరాసు ముత్కృంతప్రాణం త మమరకపండ్లం రాజానం వీక్ష్య స సంయమింద్ర!

ససంయమింద్రః ౭౫ సౌందర్యసౌభాగ్యనికేతసీమాః పరశ్శతా య
స్య పయోరుహాక్ష్యః, స ఏష రాజా ౭మరకాభిధాన శ్చేతే గతాసుః శ్ర
మతో ధరణ్యామ్ ౭౬ ప్రవిశ్య కాయం త మిమం పరాసో ర్మృప
స్య రాజ్యే ౭స్య సుతం నివేశ్య, యోగానుభావా త్పునరవ్యుష్టైతు
ముత్కంఠ తే మానస మస్తదీయమ్ ౭౭ అన్యాదృశానా మదసీయనా
నాకు శేశయాక్షీకిలకించితానామ్, సర్వజ్ఞ తానిర్హరణాయ సో ౭హం
సాక్షిత్వ మప్యాశ్రయితుం సమీహే ౭౮ ఇత్యుచివాంసం యతి
తల్లజంతం సనంసనః ప్రాహ ససాంత్యమేనమ్, సర్వజ్ఞనై వావిదితం
తవాస్తి తథా ౭౯ భక్తిర్ముఖరం తనోతి ౭౯ మత్స్యేంద్రనామాహి
పురా మహాత్మా గోరక్ష మాదిశ్య నిజాంగగుప్త్యై, నృపస్య కస్యాపి
తనుం హం సోః ప్రవిశ్య తత్పుత్రన మాససాద ౮౦ భద్రాసనాధ్యా
సిని యోగివర్త్యే భద్రాణ్యనిద్రాణ్యభవత్ ప్రజానామ్, వవర్ష కా
లేషు వలాహకో ౭పి సస్యాని చాశాస్య ఫలాన్యభూవత్ ౮౧ విజ్ఞా

సనందనంపద్మపాదం ప్రోవాచ ఉ. ౭౫. యస్య సౌందర్యసౌభాగ్యనికేతసీమాః పరశ్శ
తాః శతాదధికాః కమలనయనాః స ఏషో ౭మరకసంజ్ఞో రాజా శ్రమతో గతప్రాణో
భూమా శేతే ౭౬ పరాసో ర్మృపస్య త మిమం దేహం ప్రవిశ్య రాజ్యే ౭స్య
పుత్రం నివేశ్య యోగప్రభావా త్పునరవ్యుష్టాగంతు మస్తదీయం మన ఉత్కంఠతే.
౭౭ సర్వజ్ఞ తానిర్హరణాయ సర్వజ్ఞ త్వనిర్వాహాయ అమృత్య రాజ్ఞ ఇమా అద
సీయా నానా అనేకవిధాః కుశేశయాక్ష్యః కమలాక్ష్య స్తాసాం యాని కిలకించితాని
'రోహిత్రహర్ష భీత్యాదేః సంకరః కిలకించితం' ఇత్యుక్తాని. లేహ మన్యాదృశానా మతి
విలక్షణానాం సాక్షిత్వం సాక్షాద్భృప్యత్వ మప్యాశ్రయితుం సో ౭హం సమీహే.
౭౮. ఇత్యుక్తవంతం యతిశ్రేష్ఠం చ మేనం శ్రీశంకరం ససాంత్యం యథా స్యా
త్తథా ప్రోవాచ. హేసర్వజ్ఞ, సర్వవిద స్తవ యద్యపి కించిదవ్యజ్ఞాతం నాస్తి తథా ౭౯
తవ భక్తిరస్తస్మత్తుం కగ్గనాయ ముఖరం వాచాలం కరోతి. ౭౯. ఏవం పురావృత్తం
వృత్తాంతం శ్రావయతి మభిముఖీకృత్య తం శ్రావయతి. హి ప్రసిద్ధం. పురా మత్స్యేంద్ర
ద్రనామా మహాత్మా స్వశరీరరక్షణాయ గోరక్షసంజ్ఞం శిష్య మాజ్ఞాస్య కస్యచిన్నత
కస్య రాజ్ఞః శరీరం ప్రవిశ్య కస్య రాజ్ఞ మాప్రవాత్ ౮౦. యోగిశ్రేష్ఠ తస్మిన్
భద్రాసనాధ్యాసినీ నృపానన ముపవిష్టే సతి ప్రజానాం భద్రాణి నిద్రాన్ద్రితాని ఆ
భవన్. ఆశ్ర మసి కాలేషు వవర్ష. సస్యాని వేచ్ఛాసుసారిఫలాన్యభూవత్. ౮౧. ఇ

య విజ్ఞా స్సుచివా నృపస్య కాయే ప్రవిష్టం కమపీహ దివ్యమ్, సమా
దిశ న్రాజసరోరుహాక్షీ స్సర్వాత్తనా తస్యవశీక్రియాయై ౮౨ సంగీత
లాస్యాభినయాదికేషు సంస క్తచేతా లలితేషు తాసామ్, స ఏష విస్తృ
త్య ముని స్సమాధిం సర్వాత్తనా ప్రాకృతవ ద్భభూవ. ౮౩ గోరక్ష
ఏషో ౭భగురోః ప్రవృత్తిం విజ్ఞాయ రక్ష న్భువలథా ౭స్య దేహమ్,
నిశాంతకాంతానటనోపదేష్టా నితాంత మన్యాభవ దంతరంగః. ౮౪
తత్రైకదా తత్త్వనిబోధనేన నివృత్తరాగం నిజదేశికం సః, యోగాను
పూర్వీ ముపదిశ్య నిశ్యే యథాపురం ప్రాక్తన మేవ దేహమ్ ౮౫
హంతేదృశో ౭యం విషయానుర గః కించోర్ధ్వరేతో వ్రతఖండనేన, కిం
నోదయే త్కిల్బిష ముల్బణం తే కృత్యం భవా నేవ కృతీ వివేక్తుమ్? ౮౬
వ్రత మస్తదీయ మతులం క్వమహ త్క్వచ కామశాస్త్ర మతి
గర్హ్యమిదమ్?, తదపీష్యతే భగవత్తైవ యది హ్యనవస్థితం జగద్విహౌవ
భవేత్. ౮౭ అధిమేదిని ప్రథయితుం శిథిలం ధృతకంకణస్య యతి

వాస్తిక్ నృపస్య కాయే ప్రవిష్టం కమపి దివ్యం విజ్ఞాః సచివా విజ్ఞాయరాజ్ఞః కమలా
క్షీః సర్వభావేన తస్య వశీకరణార్థం సమాదిశక్ ౮౨. ఏవం సంప్రేరితానాం తాసాం
లలితేషు సంగీతస్యాభినయాద్యేషు సక్తం చిత్తం యస్య స ఏష ముని స్సమాధిం
విస్తృత్య సర్వాత్తభావేన ప్రాకృతవ ద్భభూవ ౮౩. అథానంతర మేష గోరక్షః
గురోః ప్రవృత్తిం విజ్ఞాయ బహువ్ర కారేణాస్య గురో దేహం రక్షన్ సన్ నిశాంత
స్యాంతః పురస్య కాంతానాం నర్తనోపదేష్టా సన్ అస్య గురో రత్యంత మంతరంగో
బభూవ ౮౪. తత్ర తస్మిన్ దేశే ఏకస్మి న్కాలే తత్త్వనిబోధనేన నివృత్తరాగం నిజ
గురుం సః గోరక్షః యోగానుపూర్వీముపదిశ్య యథాపూర్వం ప్రాక్తన మేవ దేహం
నిశ్యే. ౮౫. తథాచైవంవిధో ౭యం విషయానురాగః కించోర్ధ్వరేతో వ్రతఖండనేనో
ల్బణం సావం కింలే నోదయేత్? అపి తూదయే దేవ తథాచ యత్కర్తవ్యం తద్భవా
నేవ వివేక్తుం కృతీ సమర్థః-ఇ,వ ౮౬ కించాస్తదీయ మతులం మహద్వ్యథం క్వ? క్వచే
దమతి నింద్యం కామశాస్త్రం? తదపి భవత్తైవ యదీష్యతే తర్హస్మిన్ లోకే జగదన
వస్థిత మేవ భవేత్. తథాచోక్తం-‘యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠ స్తత్తదేవేతరో జనః, స
యత్సృమాణం తురులే లోక స్త దమవర్తతే’ ఇతి-ప్ర. ౮౭. ఇదం స మయా విదితం
జ్ఞాపితం సర్వజ్ఞ త్వా త్తవ కిన్త ప్రేష్టాదిత మిత్యాహ - శిథిలమిమం యతి భర్తం

ధర్మ మిమమ్, భవతః కిమ స్త్యవిదితం తదపి ప్రణయా న్నయోదిత
మిదం భగవత్ ౮౮ స నిశమ్య వద్దచరణస్య గిరం గిరతి స్త గీష్పతి
సమప్రతిభః, అవిగీత మేవ భవతా ఫణితం శృణు సౌమ్య వచ్చి పర
మార్థ మిదమ్ ౮౯. అసంగినో న ప్రభవంతి కామా హారే రివాభీర
వధూసఖస్య, వజ్రోలియోగప్రతిభూ స్స ఏష వత్సానకీర్ణిత్యవిపర్య
యో నః ౯౦ సంకల్ప ఏవాఖిలకామమూలం స ఏవ మే నాస్తి సమ
స్య విష్ణోః, తన్మూలహానౌ భవ పాశనాశః కర్తు స్సదాస్యా ద్భవదోష
దృష్టేః ౯౧ అవిచార్య యస్తు పపురౌద్య హుత్యభిమన్యతే జడమతి
స్సద్భ్రంశమ్, త మబుద్ధతత్వ మధికృత్య విధిప్రతిషేధశాస్త్ర మఖిలం
సఫలమ్ ౯౨ కృతధీ స్త్వినాశ్రమమవర్ణ మజాత్యవబోధమాత్ర
మజ మేకరసమ్, స్వతయాఽవగత్యన భజేన్నివసన్నిగమస్య మూర్ధ్ని

భూమాప్రకటయితుం ధృతకంకణస్య గృహీతప్రతిక్షస్య భవతోఽవిదితం కిమస్తి
నకి మసి. తథాఽసి హేభగవత్, ప్రణయా దిదం మయోక్తం. ౮౮ ఏవం వద్దపాద
వాక్యముదాహృత్యాచార్యస్య తదుదాహర్తు మాహ-వద్దపాదస్య పచః శ్రుత్యా నాచ
స్పృతితుల్యా ప్రతిభా యస్య స ఉక్తవాక్ యద్యపి త్వయాఽనిందిత మేవ కథితం, త
థాఽసి హేసౌమ్య, శ్రోతుం సావధానో భవ పరమార్థ మిదం కథయామి ౮౯ కింతిత్వపే
క్షాయామాహ-అసంగినః ఆసక్తి వినిర్ముక్తస్య కామాః న ప్రభవంతి లత్ర దృష్టాంతః-
గోపపదసఖస్య శ్రీకృష్ణస్యేవ కించ యో వజ్రోలిసంక్షకయోగప్రతిభూమి స్సఏష
హేవత్స, నోఽస్తాక మవకీర్ణిత్యస్య రేతఃపాలేన క్షతప్రతత్వస్య విపర్యయ ప్రదళాపః
తస్యా రేతఆకర్షణసామర్థ్యసంపాదకత్వాత్ - ఉ ౯౦ కించ సంకల్పఏవాఖిలాభి
లాషస్య మూలం స ఏవ కృష్ణతుల్యస్య మమ నాస్తి. తథాచ సదైవ సంసారదోషదృష్టేః
కర్తు రసి కామమూలస్య సంకల్పస్య హానౌ సత్కాం భవపాశనాశస్యాత్ ౯౧. న
స్యేవంతర్ని విధిప్రతిషేధకాస్త్రం నిష్ఫలంస్యాదితిచే తత్రాహ-యస్తు దేహాద్యవిచార్య
దేహాదే ర్ణదత్వాదినాఽనాత్మత్వ మపిచార్యాహ మిత్యహం ప్రత్యాంబునమాత్మా
నం సుదృఢ మభిమన్యతే యతో జడబుద్ధి ప్రమబుద్ధతత్వ మధికృత్య సర్వం విధిప్రతి
షేధకాస్త్రం సఫలం-ప్ర ౯౨ ఏవమక్షస్యాధికారిణ స్సత్వా ద్విధిప్రతిషేధకాస్త్రసా
ఫల్య ముక్త్యా తత్త్వవిదో ఆధికారాభావ మాహ - కృతా సంపాదితా మహావాక్య
జన్యా ధీ ర్యేన స త్వాశ్రమాదివినిర్ముక్తమాత్మాన మాత్మత్వేనావగత్య వేదాంతప్రతి
పాద్యస్వరూపత్వాన్నిగమస్య మూర్ధ్ని పసన్నిధికింకరతాం న భజేత్. విధిగ్రహణ

విధికింకిరణామ్. ౯౩ కలశాదిమృత్ప్రభవ మస్తి యథా మృద మం
తణా న జగదేవ మిదం, పరమాత్మజన్య మపి తేన వినా సమయత్రయే
ఽపి న సమస్తి ఖలు ౯౪ కథ మజ్యతే జగదశేష మిదం కలయ
న్మపేతి హృది కర్తృఫలైః, నఫలాయ హి స్వపనకాలకృతం సుకృతాది
జాత్వనృతబుద్ధిహతమ్ ౯౫ తదయం కరోతు హయమేధశతాన్య
మితాని విప్రహననాన్యథవా, పరమార్థవి న్న సుకృతై ర్దురితై రపి
లిప్యతే ఽస్తమితకర్తృతయా ౯౬ అవధీత్రిశీర్షమదదాచ్ఛ యతీ
న్వృకమండలాయ కుపితః శతశః, బత లోమహాని రపి తేన కృతా న

ప్రతిషేధస్యాప్యుపలక్షణం ౯౩ నను 'అవశ్య మేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్తృశుభాశుభం,
నాభుక్తం క్షీయతే కర్త కల్పకోటిశతైరపి' ఇత్యాదివచనైః కర్తృఫలభోగస్యావశ్యకత్వా
వగమ త్కడం తేన తత్త్వవిదోఽసంబంధ? ఇత్యాశంక్య 'వాచారంభణం వికారో నా
మధేయం మృతికేత్యేవ సత్యం' ఇతి శ్రుత్యుక్తదృష్టాంతేన కాలత్రయేఽప్యాత్మవ్యతి
రిక్తస్య ప్రపంచస్యాభావ విచారణేన తస్య మృషాత్వనిశ్చయాదిత్యాహ - ఖటాద్యం
మృత్ప్రభవం వస్తు యథా మృదం వినా నాస్తి తథా పరమాత్మజన్య మిదం జగదపి పర
మాత్మానం వినా కాలత్రయే ఽపి నాస్తి 'తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్య' ఇతి న్యా
యాత్కల్పితస్యాధిహననతిరిక్తత్వం ప్రసిద్ధమితి ఖల్వర్థః ౯౪ తథాచైవం ప్రకారేణ
ఇదం స్వం జగన్నిత్యేతి హృద్యపనందధానః కర్తృఫలై ర్న కేనాపి ప్రకారేణ లిప్యతే.
హి యస్తా త్వస్య కాలకృతం సుకృతం దుష్కృతం చ మృషాబుద్ధిహతత్వాత్ కదాచి
దపి ఫలాయ న భవతి. ౯౫ తత్త్వా దయమశ్వమేధశతాని కరోతు, అధవా ఽసంఖ్యా
తాని విప్రహననాని కరోతు, తథాపి పరమార్థవి త్సుకృతై ర్దురితై శ్చ న లిప్యతే లేవ
కారణస్య కర్తృత్వస్య నివృత్తత్వాదితి హేతుమాహ - అస్తంగతకర్తృతయేతి ౯౬.
ఆయ మమితాని బ్రహ్మహననాని వా కరోతు తథా ఽపి దురితై ర్న లిప్యత ఇత్యుక్తం
తత్ర ప్రమాణాకాంక్షయాం 'త్రిశీర్షాణం త్వాష్ట్ర మహా న్నరున్ద్రఖాన్యతీక్
శాలావృకేభ్యః ప్రాయచ్ఛ తస్య మేతత్ర లామాసి న మియతే సయో మాం వేద
నహ వైతస్య కేనచన కర్తృణా లాకో మియతే న నేయేన న ధ్రుణహత్యయా' ఇతి
శ్రుతి మర్థతః పఠతి త్రిశిరసం త్వష్టృపుత్రం విశ్వరూప మింద్రో ఽవధీత్. తథా
కాలి యధార్థం శబ్దయతీతి ఋగ్వేదాంతవాక్యం. తద్యేహం ముఖే నాస్తితి తా నరు
న్ద్రఖాన్ శతశః యతీక్ శాలావృకసమూహాయ కుపిత స్సృక్ అధాత్. తథా ఽపి
శక్త్యతో రింద్రస్య తేన కర్తృణా లామహానిరపి వైవ కృతేతి ఋగ్వేదినాం వా

శతక్రతో రితి హి బహ్వచగీః. ౯౭ బహుదక్షిణై రయజత క్రతుభి
ర్విబుధా నతర్పయ దసంఖ్యధనైః, జనక స్తథా ఽప్యభయ మాప పరం
నతు దేహయోగ మితి కాణ్వవచః. ౯౮ నవిహీయతే ఽహి రిపువ ధ్ధురి
తైర్నచ వర్ధతే జనకవ త్సుకృతైః, న స తాప మేత్య కరవం దురితం
కిమహం నసాధ్వకరవం త్విలిచ ౯౯ తదనంగశాస్త్రపరిశీలన మవ్యము
నైవ సౌమ్య కరణేన కృతమ్, నహి దోషకృత్తదపి శిష్టసరణ్యవనార్థ
మన్యవపు రేత్య యతే ౧౦౦ ఇతి సత్కథా స్సకథనీయయశా భవభీ
తిభంజనకరీః కథయన్, సుదురాసదం చరణచారిజనై ర్గిరిశృంగ మేత్య
పునరేవ జగౌ ౧౦౧ అథ సానువశ్యత విభాతి గుహా పురత శ్శిలా
సమతలా విపులా, సరసీచ త త్పరిసరే ఽచ్చజలాఫలభారనమ్రతరు
రమ్యతటా ౧౦౨ పరిపాల్యతా విహ వసద్భి రిదం వపు రప్రమాద

త్యర్థః. ౯౭ హయమేధశతాని కరోతు తథా ఽపి సుకృతై ర్నలిప్యత ఇత్యత్రా
ప్రమాణమాహ.—జనకో బహుదక్షిణైః క్రతుభి ర్దేవా నయజత తథా ఽసంఖ్యధనై
రతర్పయత్ తథా ఽపి కేవలం సర్వభయశూన్యం పరమానందస్వరూపం మోక్షం
ప్రాప నతు తత్ఫలభోగాయ దేహసంబద్ధ మాపేతి కాణ్వనాం వచనం. తథాచ శ్రు
తిః. 'జనకో హ వై దేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞేనేజే' 'అభయం వై జనకః ప్రాప్తో
సీ' త్యాద్యా ౯౮. ఫలిత మాహ —తథాచ తత్త్వని ద్భృత్రరిపు నిద్ర వద్వత్
దురితై ర్నహీయతే తథా జనకవత్సుకృతై శ్చ న వర్ధతే కించ న తత్త్వని దహం
దురితం కిమర్థ మకరవం సాధు కర్తవ కిమర్థం నాకరవ మితి తాప మసి న ప్రాప్నో
వీత్యర్థః. తథాచ శ్రుతిః 'తత్సుకృతదుష్కృతే విధునుత ఏనగ్ం హవామనకపతికిమ
హం సాధునా కరవంకిమహం పాప దుకరవ' మిత్యాద్యా. ౯౯ త త్రస్తా ద్యద్భిపి
కాదుశాస్త్రపరిశీలనం హేసౌమ్యనేనైవ కరణేన వపుషా కృతమసి న చ దోషకృత్
తథా ఽపి శిష్టసరణీపరిపాలనార్థ మన్యకరీరం ప్రాప్య యత్నం కరోమి. ౧౦౦ ఇత్యే
వం భవభయభంజనకరీః సత్కథాః కథయన్ కథనీయం యశో యన్య సచరణచారి జనై
రలి దుష్ప్రొపమ ద్రిశృంగం ప్రాప్యోగ గిరిశృంగ ప్రాప్త్యనంతరం న శ్రీశంకరో భూ
యో ఽప్యవచ ౧౦౧. యదువాచ, తదుదాహరతి.—గుహాయాః పురతః సమం తలం
యస్యాస్యా. విపులాశిలా విభాతి తథా తస్యా గుహాయాః పరిసరే ప్రాంతభూమౌ న్యచ్చ
జలా పునశ్చఫలానాం భారేణ వస్త్రై ర్వృత్తై రమ్యం తటం యస్యా స్సా సరసీ విభాతి
హేవినేయా అనువశ్యత ౧౦౨. తథాచ యావ త్కామకల్యాణానా మోచితం శరీర

మనవద్యగుణాః, అహమాస్థిత స్తదుచితం కరణం కలయామి యావ
 దసమేషుకలామ్. ౧౦౩. ఇతి శిష్యవర్గ మనుశాస్య యమి ప్రవరో
 విస్మయకరణోఽధిగుహమ్, మహిషస్య వర్ష గురుయోగబలోఽవిశదాతి
 వాహికశరీరయుతః. ౧౦౪ అంగుష్ఠమారభ్యసమీరణం నయన్ కరం
 ధ్రుమార్గా ద్భూహి రేత్య యోగవిత్, కరంధ్రమార్గేణ శనైః ప్రవిష్ట
 వాక్ మృతస్య యావచ్ఛరణాగ్ర మేకణీః ౧౦౫. గాత్రం గతాసో
 ర్వగుభాధివస్య శనై స్సమాస్పందత హృత్ప్రదేశే, తథోదమీల
 న్నయనం క్రమేణ తథోద తిష్ఠ త్సయభాషురైవ. ౧౦౬. ఆదౌ తదంగ
 ముదయ స్తుఖకాంతి పశ్యాన్నాసాంతనిర్యదనిలం శనక్తైః పరస్తాత్,
 ఉన్మీల దంఘ్రి చలనం తదనూద్య దక్షి వ్యాకోచ ముద్ధిత ముపాత్త
 బలం క్రమేణ ౧౦౭ తం ప్రాప్తజీవ ముపలభ్య పతిం ప్రభూతహర్ష
 స్వనాగి ప్రముదితాననపంకజాస్తాః, నారోఽవిరేజు రరుణోదయసంప్ర

మాస్థితో మహం విషమేషుకలా మనుభవామి తావ దస్యాం శిలాయాం వసద్భి శ్చైవ
 వద్యగుణాభదం చ మద్వపు రప్రమాదం యథా స్యా తథా పరిపాల్యతా మిత్కర్థః.
 ౧౦౩. ఇత్యేవం శిష్యవర్గ మనుశాస్య గుహాయాం త్యక్తదేహో గురుయోగబలంతి
 వాహికేన జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియప్రాణమనోబుద్ధిరూపేణ లింగశరీరేణ యతో
 యమిశాం ప్రవరః శ్రీశంకరోఽచురకాభిధన్య షీలివన్య కామ మవిశత్. ౧౦౪
 కథం విస్మయదేహ స్త చ్ఛరీరం ప్రవిష్టవాక్ ఇత్య పేక్షాయాం తత్ప్రకారం దర్శయతి,
 స్వశరీరస్యాంగుష్ఠ మారభ్య దశమద్వారపర్యంతం ప్రాణవాయుం నయన్ నక్ శిరోరం
 భిమార్గాద్భూహిరాగత్య మృతస్య రాజదేహస్య చరణాగ్ర పర్యంతం కరంధ్రమార్గేణ
 శనైః ప్రవిష్టవాక్ ఏవంసత్యపేక్షబుద్ధి రేవ ఉ. ౧౦౫. తతః కింపుత్ర మిత్కపే
 షాయామాహ — మృతకస్య భూమిపతే ర్గాత్రం హృత్ప్రదేశే శనై భుమాస్పందత న
 మ్యక్ ప్రచలితం తథా హస్తాదిచలనక్రమేణ నయన ముదమీలత్ తథా న రాజా
 యథాశ్రూర్వ మేవోదతిష్ఠత్ ౧౦౬. క్రమేణేత్యుక్తం తత్ర శేన క్రమేణేత్యాకాం
 షాయాం క్రమం నిరూపయతి ఆదౌ తస్మాంగం గాత్ర ముదయంతి ముఖకాంతి
 ర్యస్థిక్ తథాభూతం పశ్యాన్నాసాంతనిర్యదచ్చవ్యానివాయు ర్యస్థిక్ శనక్తైః పశ్యా
 దున్మీలచక్రరయో శ్చలనం యస్థిక్ తతః పశ్యాదుద్యన్నేత్రయో ర్వాక్యోచః
 సంకోచమిత్తోకో యస్థిన్నిత్యేపంక్రమేణోపాత్తబలం న దుర్ధితం. వ. ౧౦౭. తం
 ప్రాప్తజీవం పతి ముపలభ్య ప్రభూతో హర్షయుక్త శృణో యాసాం ప్రముదితాని

భుల్లపద్మా స్ససారసరవా ఇవ వారిజన్యః. ౧౦౮ హర్షంతాసా
ముదితమతులం వీర్య వామేక్షణానా మాత్తప్రాణం నృప మపి
మహామాత్యముఖ్యాగి ప్రహృష్టాః, దద్ధు శృంఖా నృణనపటహా
దుందుభీం ఇచ్ఛభిజఘ్ను స్తేహం ఘోషా స్సుపది బధిరీచక్రిరే ద్యాం
భువంచ. ౧౦౯.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్సార్వజ్ఞోపాయగోచరః,
సంతోషశంకరజయే సర్గో ౭యం నవమో ౭భవత్

ముఖకమలాని యాసాం తా నార్యో విరేజిః. త త్ర దృష్టాంతః. అరుణోదయేన సంప్ర
భుల్లాని కమలాని యాను తాః సారసాసాం శబ్దేన సహితాః పుష్కరిణ్య ఇవ. ౧౦౮.
తాసాం వామేక్షణానా ముదితం హర్షం వీర్య నృపతి మపి అత్తప్రాణం వీర్య
మహామాత్యప్రముఖ్యాగి ప్రహృష్టా స్సంతః శంఖాన్ తూరితవంతః పణవాదీ న్వాద్య
వికేహం ఇచ్ఛభిజఘ్ను స్తేహం శంఖాదీనాం శబ్దః ద్యాం భూమిం చ బధిరీచక్రిరే.
మందాక్రాంతావృత్తమ్ ౧౦౯

ఇతి శ్రీమత్సరమహాంసపర్వవ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదవివృదత్త

మంశావళంసరామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిశే

నవమ స్సర్గః.

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

దశమస్కర్ధ ప్రారంభః.

అథ పురోహితమంత్రపురస్సరై ర్నరపతిః కృతశాంతికకర్తృభిః,
 విహితమాంగలిక స్స యథోచితం నగరమాస్థిత భద్రగజో యయా
 ౧ సమధిగమ్య పురంఽరిసాంత్యితప్రియజన స్సచివై స్సహసంమతైః,
 భువమపాలయ చాదృతశాసనో నృపతిభి ర్ద్రివమింద్ర ఇవాధిగాట్. ౨.
 ఇతి నృపత్వ ముపేత్య వసుంధరా భవతి సంయమిభూభృతి మంత్రిణః,
 త మధికృత్య పరం కృతసంశయా ఇతి జజల్పురనల్పధియో మిధః. ౩.
 మృతి ముపేత్య యథాపున రుత్థితః ప్రకృతిభాగ్యవశేన తథాత్వయమ్,
 నరపతిః ప్రతిభాతి నపూర్వవత్సముదితాఖిలదివ్యగుణోదయః. ౪. వసు
 దదాతి యయాతివ దధినే వదతి గీష్పతివద్ధిరమర్థవితే, జయతి ఫాల్గునవ

వివం సార్వజ్ఞోపాయం సప్రపంచం నిరూప్య కామకలాతత్త్వం సపరికరం
 ప్రపంచమును మారభలే. - అథానంతరం కృతశాంతికకర్తృభిః పురోహితాదిభి ర్యథోచి
 తం విహితమాంగలికః అస్థితో మంగలగజో యేన స నరపతిః నగరం యయా. ద్రుత
 విలంబితం. ౧. పురం సమధిగమ్య పరిసాంత్యితః ప్రియజనో యేన నృపతిభి రాదృతం
 కాననం యస్య స అధిరాట్ సమై న్నచివై స్సహ దివ మింద్ర ఇవ భువమపాల
 యత్. ౨ ఇత్యేవం నృపత్వం ప్రాప్య యతిరాజే శ్రీశంకరే భూమి మవతి సతి తం పర
 మధికృత్య తస్మి న్నరస్మి న్ననల్పబుద్ధయో మంత్రిణః కృతసంశయా స్సంతః పరస్పర
 మూఢుః. ౩. జల్పన మేవోదాహరతి. - మృతి ముపేత్య ప్రకాభాగ్యవశేన యథా
 పున రుత్థిత స్తైవ ప్రకృతిభాగ్యవశేనైవాయం స పూర్వవ త్ప్రతిభాతి కింకు సము
 దితానా మఖిలానాం దివ్యగుణానా ముదయో యస్మిం ప్రకాభూతః ప్రతిభాతీత్యర్థః.
 ౪. గుణానేవోపవర్ణయతి. అధినే యయాతివ ద్ధనం దదాతి తథా ౫య మర్థవితే

త్పూరితార్థివా నృకల మవ్యవగచ్ఛతి శర్వవత్. ౫ అనుసవనవిస్మృత్యై ర
రహైర్వై ర్వితనణపారుషశౌర్యధైర్యపూర్వైః, అనితరసులభై ర్గుణై
ర్విభాతి క్షీణవతి రేష పరః పుమా నివాఽఽద్యః. ౬. అన్యతుషు తరవ
సుపుష్పితా గ్రా బహుతరదుగ్ధదుఘా శ్చ గోమహిష్యః, క్షీతిరభిమత
వృష్టిరాఢ్యసన్యా స్వవిహితధర్త గతాః ప్రజాశ్చ సర్వాః ౭ కాలస్తీప్య
స్సర్వదోషాకరోఽపి త్రేతా మత్యేత్యద్య రాజ్ఞః ప్రభావాత్, తస్మా ద
స్త ద్రాజవత్ ప్రవిశ్య ప్రాప్తైశ్వర్య శ్శాస్త్రీ కశ్చి ధరిత్రీమ్ ౮. తదయం
గుణవారిధి ర్యథా ప్రతిపద్యేత న పూర్వకం వపుః, కరవామ తథేతి
నిశ్చయం కృతవంత స్సచివాః పరస్పరమ్. ౯ అథ తే ధివి యస్య
కస్యచి ద్విగతా సో ర్వపు రస్తి దేహినః, అవిచార్య తదాశు దహ్యే
తా మితిభృత్యాన్ రహసి న్యయోజయన్. ౧౦. అథ రాజ్యధురం
ధ రాధవః పరమాప్తేషు నివేశ్యమంత్రిషు, బుధుజే విషయా నివిలాసిసీ
సచివో ఽన్యక్షీతిపాలదుర్లభాన్ ౧౧ స్ఫటికఫలకే జ్యోత్స్నాశు శ్రే
మనోజ్ఞశిరోగృహే వరయువతిభి ర్ద్విత్య న్మత్తై ర్దురోదరకేళిషు, అధర

వాచస్పతివ ద్గిరం వదతి ప్రతిరాజ్ఞో ఽర్జునవ జ్జయతి సర్వమపి మహాదేవవ జ్ఞానాతి.
౫. అనుసవనం సర్వదా విసరణీలై రహైర్వైః దాతృత్వాదిభి ర్నాన్యస్త్రిన్ సులతై
ర్గుణై రేష భూమిపతి రాద్యః పరః పుమాన్ పరమాప్తేవ విభాతి. పుష్పితాగ్రావృత్తం.
౬. కించ వృక్షా అన్యతుషు సుపుష్పితాగ్రాః గోమహిష్యశ్చ బహుతరదుగ్ధదుఘాః క్షీతి
శ్చాభిమతా వృష్టిర్యసన్యా సా ఆఢ్యసన్యా ప్రజాశ్చ సర్వాః స్వవిహితధర్తరతాః. ౭.
కింబహునా అద్య రాజ్ఞః ప్రభావా శ్చ సర్వదోషాకరో ఽపి కలికాల స్త్రేతా మతి
త్రామతి తత ఉత్కృష్టో భవతి తస్మా త్ప్రాప్తైశ్వర్యః కశ్చ నస్తద్రాజ్ఞ శ్శరీరం ప్ర
విశ్య పృథీమీ శాస్త్రీ-కాలి.౮. త తస్మా దయం గుణనముద్రో యథా త్రూర్వం శరీరం న
ప్రాప్నుయా త్తథా కరవామేత్యేవం సచివాః పరస్పరం నిశ్చయం కృతవంతః-యోగిన్.
౯. అతైవం నిశ్చయకరణానంతరం యస్య కస్యచి స్పృతకస్య దేహినః శరీరం భూ
మా వస్తి తదవిచార్యాఽఽహ దహ్యతా మిత్యేవ భృత్యా నేకాంతే న్యయోజయన్.
౧౦. ఏవం మంత్రిణాం జన్మనాది నిరూప్య రాజ్ఞ శ్చరీరం వర్ణయితు ముపక్రమతే.-
అథ రాజదేవప్ర వేశాద్యనంతరం భూమిపః పరమాప్తేషు మంత్రిషు రాజ్యభారం
నివేశ్య విలాసిసహాయా ఽన్యభూమిపాలానాం దుర్లభాన్ విషయాన్ బుధుజే. ౧౧.
జ్యోత్స్నావచ్చుశ్రే స్ఫటికఫలకే మనోజ్ఞాని శిరోగృహాణి ఉపబర్హణాని యస్త్రిన్ త

దశనం బాహ్వవాహం మహాత్పలతాడనం రతివినిమయం రాజా ౭
 కాశీత్ గ్లహం విజయే మిథః. ౧౨. అధరజసుధాశ్లేషా ద్రుచ్యం సు
 గంధి ముఖానిలవ్యతికరవశా త్కామం కాంతాకరాత్త మతిప్రియమ్,
 మధు మదకరం పాయంపాయం ప్రియా స్సమపాయయ త్కనకచషకై
 రిందుచ్చాయాపరిష్కృత మాదరాత్. ౧౩ మధు మదకలం మంద
 స్విన్నం మనోహరభాషణం నిభృతపుళకం సీత్కారాఢ్యం సరోరుహ
 సారభమ్, దరముకుళితాక్షీషల్లజ్జం నిపుత్వరమన్తథం ప్రచరదలకం
 కాంతావక్త్రం నిపీయ కృతీ నృపః ౧౪. వివృతజఘనం సందప్టావృం
 ప్రణున్నపయోధరం ప్రస్ఫుతభణితం ప్రాప్తోత్సాహం రణన్తణిమేఖ
 లమ్, నిభృతకరణం నృత్యద్దాత్రం గతేతరభావనం ప్రస్ఫుమరసుఖం
 ప్రాదుర్భూతం కివవ్యపదం గిరామ్ ౧౫ మనసిజకలాతత్వాభిజ్ఞో

స్తిక్ దురోదరకేళిభు ద్యూతకారక్రీడాసు అక్షై ర్దీప్యక్ సక్ రాజా మిథో జమే
 అధరదశనం బాహ్వవాహం భుజేనోద్వహనం మహాత్పలన తాడనం రతివిపర్యయంగ్ల
 హంపణ మకాశీత్-హరిణీవృత్తం 'రసయుగహయైః స్వామ్రాస్తాగోయదాహరిణీకజే'
 తి లక్షణాత్. ౧౨. అధరా జ్ఞాతాయాః సుధాయాః శ్లేషా ద్రుచ్యం ముఖవాయో
 ర్వ్యతికరవశా త్సంపర్కవశా సుగంధి కాంతానాం కరేభ్యః ప్రాప్త మతవిపాతి
 ప్రియం మదకర మిందుచ్చాయయా చంద్రప్రతిబింబేన పరిష్కృతం మధు మద్యం
 కామం యథేష్ట మాదరా త్సువర్ణపాత్రైః సీత్కాపీత్వా ప్రియాః సమపాయయత్.
 ౧౩. మధుమదేన కల మవ్యక్తాక్షరం మంద స్విన్న మిషలేన్వేదయుక్తం మనోహరం
 భాషణం యస్తిక్ నిభృతరోమాంచం సీత్కారాఢ్యం కమలస్య సారభవ త్సారభం
 యస్య విసృక్వరః ప్రసరణశీలా మన్మథో యత్ర విపంవిధం కాంతాముఖం నిపీయ
 నృపః కృతకృత్యో ౭భూత్. ౧౪ వివృతే ఆవరణరహితే జఘనే యస్తిక్ సందప్టా
 ఒధరోష్ఠో యస్తిక్ ప్రణున్నా ప్రకర్షణమీడితౌ త్సనా యస్తిక్ ప్రస్ఫుతం మణితం
 రతిహానితం యస్తిక్ ప్రాప్త ఉత్సాహో యస్తిక్ రణంతి మణిమేఖలా యస్తిక్
 నిభృత మాసాదితం కరణం క్రియాభేదః సంభేదనంవా యస్తిక్. ని 'కరణం హేతు
 కర్తవ్యః, క్రియాభేదేంద్రియ శ్చైత్రకాయసంభేదనం చ'తిమేదిసి నృత్యంతి గా
 త్రాణి యస్తిక్ గతా ఇకరస్య భావనా యన్తా క్తథా భూతం వాచా మగమ్యం కిమ
 కృతికయితం సుఖం ప్రాదుర్భూత మిత్యర్థః. ౧౫. తత్రాపి అచ్యుతసందేహవాన్వభూ
 దిత్యాహం మనసిజేతి. 'కథా ప్రీతి రతి క్షౌచ ధృతిః కీర్తి ర్చనోభవా, విమలా మో

మనోజ్ఞవిచేష్టిత స్సకలవిషయవ్యావృత్తాత్ సుదా 2నుసృతోత్తమః, కృతకుచగురూపాస్త్యాత్యంతం సునిర్వృతమానసో నిధువనపరబ్రహ్మ నందం నిరర్గళ మన్వభూత్ ౧౬. పురేవ భోగాః బుభుజే మహీభృ త్సభోగినీభి సృహితో ౭వ్యరంస్త, కందర్పశాస్త్రానుగతః ప్రవీణై ర్వా త్స్యాయనే తచ్చ నిరైక్షతాద్ధా. ౧౭ వాత్స్యాయనప్రోదితసూత్ర జాతం తదీయభాష్యం చ నిరీక్ష్య సమ్యక్, స్వయం వ్యధత్తాభినవార్థ గర్భం నిబంధ మేకం నృపవేషధారి. ౧౮ పాగాశర్యవనిభృతి ప్రవిశ్య రాజ్ఞో వర్షేవం విహరతి తద్విలాసినీభిః, దృష్ట్వా తత్సమయ మతీత

దినీ ఘోరా మదనోత్సాదినీ మదా, మోహినీ దీపనీ చైవ క్షయా వశకరీ తథా, రం జనీ చైవ మదనాకలాః స్త్ర్యంగేషు సర్వశః, దక్షిణాంగం సమాశ్రిత్య ఆశిరశ్చరణా వధి, పాదే గుభ్యే తథోరాచ భగే నాథౌ కుచే హృది, కక్షే కంఠతథాప్తేచ గండే నేత్రే శ్రుతావపి, లలాటే చ శిరోదేశేవనే త్కామ స్థిత్రమాత్, దక్షే భుంస ప్రియావామే క్షణే కృష్ణే వివర్యయ' ఇత్యుక్త ప్రకారేణ మనసిజన్మ కామన్య కలా న్యభిజ్ఞో మనోజ్ఞం విచేష్టితం యన్య సకలవిషయేషు వ్యాపారయుక్తానాం ద్రియాణి యన్య సతా ౭నుసృతాః ప్రమదోత్తమా యేన కృతా యాకుచలక్షణగురూపాననా తయా ౭త్యంతం సునిర్వృత మంతఃకరణం యన్య స నిరర్గళం నిరాబాధం నిధువనం మైథునం. ని 'మైథునం నిధువనం రత' మిత్యమరి-కత్ర వరో యః బ్రహ్మనంద స్త మనుభూతవాక్-హరిణీ ౧౬. స మహీభృ త్పురేవ భోగినీభిః ప్రమదాభి సృహితో భోగాః బుభుజే వాత్స్యాయనే ప్రవీణైః సహిత శ్చ కామశాస్త్రానుగతో ౭రంస్త తచ్చ కందర్పశాస్త్రం స్వయం సాక్షా ద్దృష్టవాక్ - ఉ. ౧౭. తద్దృష్ట్యానిబంధ మేకం చకారేత్యాహ-వాత్స్యాయనేన ప్రోదితం లెవర్తప్రతివత్రిః విద్యాసముదేశః నాగరికం వృత్తం నాయకసహాయదూతీకర్తవిమర్శః ప్రమాణకాలభావేభ్యో రత్య వస్థావసం శ్రీతివిశేషః అలింగనచారాః కుంబనవికల్పాః నఖరదళనజాతయః దళన చ్ఛేద్యవిధయః దేశ్యాశ్చచరారా స్సూతేశనప్రకారాః చిత్రరతాని ప్రహరణనియో గాః తదుక్తాశ్చ సీతార్కరోపక్రమాః పురుషాయితం పురుషోపన్యత్యాని ఔపద్రవ్యం రతారంభావసానికం రతవిశేషః ప్రణయకలహ ఇత్యాదిసమానవ్యాసాత్తకం సూత్ర జాతం తదీయం భాష్యం చ సమ్యక్ నిరీక్ష్యాభినవార్థగర్భ మేకం నిబంధ మనుభ కాన్యనృపవేషధారి వ్యధత్రేత్యర్థః ౧౮. ఏవం రాజదేహప్రవేశానంతరం కృతం తదీయం చరితం నిరూన్య తద్విద్యచరితం పర్జయతు ముపక్రమలే-చరాశరేణ ప్రోత్తం

మస్య శిష్యా రక్షంతో వపు రితరేతరం జజల్పుః. ౧౯. ఆచార్యై
 రవధి రకారి మాసమాత్రం సోఽతీతః పునరపి పంచమాశ్చ ఘస్రాః,
 అద్యాపి స్వకరణ మేత్య న స్సనాథా న్కర్తుం తన్ననసి నజాయతే
 'ఽనుపంపా ౨౦ కింకుర్తః క్వసు మృగయామహే క్వయామః కో
 జానన్నిహ వసతీతి నోఽభిదధ్యాత్, విజ్ఞాతుం కథ మిమ మిశ్చహే
 విచిత్రాప్యాసింధుక్షీతితల మన్యగాత్రగూఢమ్ ౨౧ గురుణా కరు
 ణానిధినా హ్యాధునా యది సంనిహితా విహితా స్త్యజితాః, జగతి క్వ
 గతి ర్భజతాం త్యజతాం స్వపదం విపదంతకరం తదిదమ్ ౨౨ నిశ్చే
 షేంద్రియజాడ్యహృన్నవనవాహ్లాదం ముహు స్తన్వతీ నిత్యాశ్లిష్ట
 రజోయతీశ చరణాంభోజాశ్రయా శ్రేయసీ, నిష్ప్రత్యాహవిజృంభ
 మాణవృజినస్యోద్వాసనావాసనా నిస్సీమా హృదయేన కల్పితపరీరంభా
 భిక్షుసూత్ర మథీతఇతి పారాశరీ యతిః. ని. 'పారాశర్యసిమస్కరీ' త్యమరః - తేషా
 మవనిభృతి రాజ్ఞి శ్రీశంకరే రాజ్ఞ శ్శరీరం ప్రవిశ్యమ తద్విలాసినిభి ర్విహరతి సతి
 తస్మాగమనకాలం తత్సంకేతం మాసమాత్రంవా వ్యతిక్రాంతం దృష్ట్వా ఆస్య శిష్యా
 శ్శరీరం రక్షంతః, పరస్పరం జజల్పుః - ప్రహర్షణీ. ౧౯. భజ్జల్పన ముదాహరతి-అ
 చార్యై ర్మాసమాత్ర మవధిః కృత స్సోఽతీతః పునరపి పంచమాశ్చా దినాని వ్యతీ
 తాని అద్యాపి స్వకరీరం ప్రవిశ్యాస్తా న్సనాథాః కర్తుం తస్య మనసి కరుణా న
 జాయతే. ౨౦ తస్మా త్కింకుర్తః క్వ గచ్ఛామః నతు క్వచి ద్గత్వా కచ్ఛన ప్రప్త్య
 ఇత్యాశంక్యాను ర్జానన్ నా ఇహ వసతీతి నః అస్తభ్యం కః అభిదధ్యాత్? నమ
 సముద్ర పర్యంతం క్షీతితల మన్విష్య స్వయమేవ విక్షేయఇతి తత్రాహుః అసింధుభూమి
 తలం విచిత్రాప్యాసింధువి ఇమం గురుం విజ్ఞాతుం కిం సమర్థా భవామో? యతోఽస్య
 శరీరే సూధం ౨౧. శథా కరుణానిధి ర్దురు రపి యది సన్నిధిం న విభాష్యతి తర్హ్య
 స్తాకం క్యాపి గతి ర్నాస్తీత్యాశయేనాహుః కరుణానిధినా గురుణాఽ? భువి
 త్యక్తా వయ మధునా సన్నిహితా నవిహితా స్తస్మి విపదంతకరం తత్స్వ
 పదం భజతాం పునశ్చేదం సర్వం త్యజతాం జగతి క్వగతి ర్న క్వాపీత్యర్థః. తోటకం
 'ఇనతోటకమంబుధిసైః ప్రథితం' ౨౨. నన్వేపం భూతగురు విరహవతాం భవ
 తాం కథం జీమనీ మితి తత్రాహుః-సర్వేంద్రియజాడ్యహృద్యా సవినోసవినాహ్లాద స్తం
 ముహు ర్వికన్వతీ పునశ్చ నిత్య మశ్లిష్ట మన్పుష్టం రజో యాభ్యాం తే రజోగుణ
 లక్షణాంబు వినిర్ము క్తయతీకస్య చరణకమలే అశ్రయో యస్య అతపితశ్రేయసి ఇతి

చిరం భావ్యతే. ౨౩. ఫల్గితై రివ సత్వపాదవైః పరిణామై రివ యోగ సంపదామ్, సమయై రివ వైదికశ్రియాం సశరీరై రివ తత్త్వనిర్ణయైః. ౨౪. సధనై ర్నిజలాభవైభవా త్సకుటుంబై రుపశాంతికాంతయా, అతదన్య తయాఖిలాత్మకై రనుగృహ్యాయ కదాను ధామసిః. ౨౫. అవినయం విఫయ స్తు సతాం సతా మతిరయం తిరయ స్థవపావకమ్, జయతి యో యతియోగభృతాం వరో జగతి మే గతి మేష విధాన్యతి ౨౬. విగ తమోహతమోహతి మాప్యయం విధుత మాయతమాయతయో ౨భవన్, అమృతదన్య తదన్యదృశ స్సృతా వవతరే మతరేమ శుగర్ష వమ్. ౨౭ శుభాశుభవిభాజకస్సురణదృష్టిముష్టింధయః క్షిపాంధమత పాంధదుష్కృధకదంభకుక్షింభరిః, కదా భవసి మే పునఃపున రనాద్య

శ్రేష్ఠా పునశ్చ నిష్ప్రత్యూహం నిర్విక్షుం యథా స్యా త్తథా విజృంభమాణస్య వృజి నసౌఖ్యద్వాసనావిసాశికా నిరవధిరూపా వాసనా సా హృదయేన కల్పితాలింగనా చిరం భావ్యతే తథాచ గురుచరణవాసనాభావనమేవ జీవనసాధనమితిభావః - కా. ౨౩ తత్ర కేచి దౌత్సుక్య మావిష్కూర్వంత ఆహుః-సత్వపాదవై ర్వ్యవసాయరూపవృత్తైః ఫల్గితై రివ యోగసంపదాం పరిణామై రివ వైదికశ్రియాం సమయై ర్భాసై రివ. ని. 'సమయ శ్చవధే భాస సంపదో' రితి విశ్వప్రకాశః-తత్త్వనిర్ణయై శ్వరీరవద్భి రివ నిజ లాభవైభవా త్సధనై రివ ఉపశాంతిలక్షణయా కాంతయా కళత్రసహితై రివలేఖ్యై ౭న్యస్యాభావతయా సకలాత్మకై స్తేజోభిః కదాన్వనుగృహ్యాయానుగృహీతో భవిష్యా మితి ద్వయోరర్థః వియోగిన్ ౨౪. ౨౫. తత్ర కశ్చి దతివ నుఃఖిత ఆచార్య ఏవ మమ గతిం విధాన్యతీత్యాహ-అసతా మవినయ వినయో దూరీకుర్వన్యతా మతిరేగ వంతం సంసారాగ్నిం తిరయన్ అపగతం కరిష్యన్ యో యతి యోగభృతాం వరో జగతి జయతి, ఏష మమగతిం విధాన్యతి-దు. ౨౬. కేచిత్తు తద్దర్శనేనైవ శోకసాగరస్థు తరణం మత్వా ఆహుః-యం విగతా మోహలక్షణతమసాం సంహతి ర్యస్తా స్మిరావ రణ తత్వజ్ఞానవంతం ప్రాప్య యతయో విధుతమాయతమా అతిశయేన నిధుతా కంపితా మాయా యై స్తథాభూతా అభవన్, తస్మాన్యామృతప్రదన్య చక్షుషో మార్గే యదా ౨వతరేమ, తదా శోకసముద్రం తరేమ ౨౭. సకలానర్థనివర్తకమద్వయానందప్రాప కం తదీయ ముపదేశం స్మరన్ కశ్చిదాహ-పునఃపున ర్నే ౭నాగ్ని విద్యాకమో విభృ ద్య గలితదైత్వ మద్వయం పద ముదంచయ స్ప్రికాశయ స్పన్యాపుణ్యవిభాజకస్సు రణదృష్టే ర్ముష్టింధయ స్సారాకర్షకః రాత్ర్యంధకారాత్త కేష మలేష పాంథానాం

విద్యాతమః ప్రమృజ్య గలితద్వయం పద ముదంచయ న్నద్వయమ్' ౨౮. మర్త్యానాం నిజపాదపంకజజుషా మాచార్యవాచా యయా రుం ధానో మతికల్తపం త్వమిహ కిం కుర్వాణనిర్వాణయా, ద్రాజ్ఞాయా స్యసిచే త్సుధీకృతపరిహాసస్య దాసస్య తే దుఃఖాంతో న భవే దిలీఢ్య స పున ద్దాసీహి మిసీహి మా. ౨౯ ఇతి ఖేద ముపేయుషి మిత్రజనే ప్రతిపన్నయతిక్షితిభృన్తహిమా, శుచ మర్థవతా శమయ న్వచసో నిజగాద సరోరుహపాద ఇదమ్ ౩౦ పర్యాప్తం నః క్షైబ్య ముపే ష్యాత్త సఖాయః కృత్వోత్సాహం భూమి మశేషా మపిధానాత్, అన్వేష్యామో భూవివంఞ్యవ్యధచ ద్యాం యద్వద్దేవం దేవ మను ష్యాదిషు గూఢమ్ ౩౧. అనిర్విణ్ణచేతా సుమాస్థాయ యత్నం సుదు ష్పిప మవ్యర్థ మాప్నోత్యవశ్యమ్, ముహూ ర్విఘ్నజాలై స్సురా హన్యమానా స్సుధా వప్యవాపు ర్న్యనిర్విణ్ణచిత్తాః ౩౨ యదప్యస్య

మధ్యే యే దుష్కృతా స్తేషాం దంభస్య కుక్షంభరి ర్భక్షకః కదా భవసి? - పృథ్వీ ౨౮ కశ్చి త్వతివిహ్వల స్స న్నవశ్యం దర్శనం దేహిత్యాశయేనాహ — హే ఆచార్యేహ జీవద్దశాయా మేవ కింకుర్వాణం కింకరతాం ప్రాప్తం నిర్వాణం యస్మా త్తయా యయా వాచా నిజపాదపద్మజుషాం మర్త్యానాం బుద్ధికల్తపం సమూలం రుం ధాన స్త్వం శీఘ్రం నాయాస్యసిచే త్త్రి సుబుద్ధిభిః కృతః పరిహాసో యస్య తస్య తే దాసస్య మే దుఃఖాంతో న భవేదితి హేస్తుత్య, స పున స్త్వం దాసీహి మాం మా మిసీహి న భూతయ-కా ౨౯ ఇత్యేవం మిత్రజనే ఖేద ముపేయుషి సతి పరి జ్ఞాతో యతిరాజస్య స్వగురోర్తహిమా యేన స పద్మపాదో ౨౮వతా వచనేన శోకం శమయ న్నిదం వత్సమాణ మువాచ - తో. ౩౦ యదువాచ తదాహ - నో ౨స్తాకం క్షైబ్యం పర్యాప్త మతో హేసఖాయ ఉపేత్య మిలిత్వా ఉత్సాహం కృత్వా సర్వాం భూమి మపిధానాత్ తిరోధానా దన్వేష్యామో ౨౯భానంతరం భూవివరాణి పాతాలాని తదనంతరం దివం దేవమనుష్యోరగాదిగూఢం మహాదేవ మివ - 'వేదైరం ద్రైర్థాయసగామత్తమయూరహ్'. ౩౧. ఏవ ముక్తే ౨పి దుస్సాధ మాలోచ్యోత్సాహ మకుర్వత ఆలక్యహ-అనిర్విణ్ణం నిర్వేదరహితం చిత్తం యస్య స యత్నం సమ్యగాస్థాయ సుదుష్పిప మవ్యర్థ మవశ్యం ప్రాప్నోతి. హి యస్తా స్తహూ ర్విఘ్నజాలై ర్న్యమానా అపి సురా అనిర్విణ్ణచిత్తా అతిదుర్లభా మపి సుధాం ప్రాపుః. హి యస్తా దనిర్విణ్ణచిత్తా అత ఏవంభూతా అపి దేవాస్సుధా మవ్యవాపు రితి వా - 'భుజంగప్రయాతం భవే దైర్విశ్వకుఢిః'. ౩౨. యద్యద్యన్యగాత్రప్రచ్ఛన్న రూప

గాత్రప్రతిచ్ఛన్నరూపా దురన్వేషణస్సాన్వ్యధ్యుర్న స్తథా ౭పి, స్వ
భానూదరస్థ శ్శశీవ ప్రకాశై స్తదీయై ర్దుజై రేవ వేత్తుం స శక్యః ౩౩.
ఇతుచాపాగమా పేక్షయా నిర్గతో వర్ష తస్యోచితం కృష్ణవర్ణద్యుతిః,
విభ్రమాణాం పదం సుభ్రువాం భూపతేః ప్రాప్త మర్హ త్య కామాగ్రణీ
స్సంయమీ ౩౪ నిత్యతృప్తాగ్రయాన్యాయశ్రితే నిర్వృతాః ప్రాణినో
రోగశోకాదినా నేక్షితాః, దమ్యపీడ్తోజ్ఞితా స్వస్విధర్తే రతాః కాల
వర్షీ స్వరా డ్దేదినీ కామసూః ౩౫ తేదిహాలస్య మపాస్య విచేతుం
నిరవధిసంస్మృతిజలధే స్సేతుమ్, దేశికవరపదకమలం యామో న వృథా
౭నేహస మత్ర నయామః ౩౬ ఇతి జలరుహపదవచనం సర్వే మనసి
నిధాయ నిరాకృతగర్వే, కాంశ్చి త్తత్ర నివేశ్య శరీరం రక్షితు మన్వే
నిరగు రుదారమ్ ౩౭ తే చిన్వంత శ్చైలాన్తృణం విషయా ద్విష
యం భువ మనువేలమ్, ప్రాప్త ర్థిక్కృత విబుధనివేశా స్సీతా నమర

త్వాన్నోఽస్తాకంగురుద్ధరన్వేషణస్సాన్వ్యధ్యుర్న స్తథా ౭పి చంద్రః
స్వీయైః ప్రకాశై ర్విజ్ఞాతుం శక్య స్తద్వత్తదీయై ర్దుజై రేవ స గురు ర్వేత్తుం శక్యః.
౩౩. నను తథా ౭పి క్వగతో యత్రా న్వేష్య ఇతిచే త్తత్రాహ - కృష్ణవర్ణనో
వహ్నేర్ద్యుతిరివ ద్యుతిర్యస్య సః ఇత్థభన్వనః కామస్యాగమాపేక్షయా యతిశరీరా
న్నిర్గతః సుభ్రు)వాం విభ్రమాణాం పదం కామకాస్త్రస్యోచితం రాజ్ఞః శరీరం ప్రాప్త
మర్హ తి. కామాగమాపేక్షయైవ గతో న తు తజ్జన్య సుఖేచ్ఛయేగి బోధయితు మాహ.
కామవినిర్దుక్తానా మగ్రణీః - 'రైశ్చరుభి ర్వృతా స్త్రిణీనమృతా' ౩౪.
నన్వేష మపి రాజ్ఞాం బహుత్వా త్కృగమస్య దేశస్య రాజ్ఞశ్శరీరే ప్రవిష్ట ఇతిపిత్తే
యం? ఇతిచే త్తత్రాహ-నిత్యతృప్తాగ్రయామినా ౭స్తద్గురుణా ౭౭శ్రితేదేశే ప్రాణి
న అనందితాః, యతో రోగశోకాదినా నావేక్షితా యతశ్చోరపీడావినిర్దుక్తా
స్వస్విధర్తే రతాశ్చ స్యుః, స్వరా డింద్రః కాలవర్షీ స్యాత్, భూమిశ్చ కామసూః
స్యాత్ ౩౫ తత్తస్మా దస్మిన్కాలే ఆలస్యం విహయానాద్యనస్తనంసార సము
ద్రస్య నేతుం దేశికవరచరణారవిందం విచేతుం గచ్ఛామో ౭స్తి దేశే వృథా
కాలం న నయామః - 'మూత్రాసమకం నవమో ల్లంకం'. ౩౬. ఇత్యేవం పద్మపాదస్య
వచనం నిరాకృతగర్వేమనసి సర్వే నిధాయ కాంశ్చి దుదారం గురుశరీరం రక్షితుం
శస్తిక్ స్థానే నివేశ్యాన్యే నిర్గతాః ౩౭. తే పర్వతాత్పర్వకం దేశాదేశం భూమి
మనిశం చిన్వంతో ధిక్కృతా దేవానాం నివేశా యై స్తా స్సీతానమరకవృకతే

కన్యసతే ర్దేశాన్. ౩౮. మృత్యా పునరప్యుత్థిత మేనం శ్రుత్యా వైస్య
 దిలీపసమానమ్, త్యక్త్యా విరహజ్ఞదైన్య మమందం మత్వా ౭౭
 చార్యం ధైర్య మేవిందన్. ౩౯ తేచ జ్ఞాత్వా గానవిలోలం తరుణీ
 సక్తం ధరణీపాలమ్, వివిశు స్వీకృత గాయకవేషా నగరం విదిత
 సమస్తవిశేషాః ౪౦ రాజ్ఞే జ్ఞాపితవిద్యాతిశయా నై తత్సంగ్రహ
 విభృతాతిశయాః, రమణీతమధ్యగ మవసీంద్రం దదృశు స్తారా
 వృత మివచంద్రమ్ ౪౧. వరచామరకరతరుణీకంకణరంజిత మనోహర
 పశ్చాద్భాగమ్, గీతిగతిజ్ఞోద్గీతశ్రుతిసుఖతానసముల్లస దగ్రిమదేశమ్
 ౪౨ ధృతచామీకరదండసితాతపవారణరంజితరత్న కిరీటమ్, శ్రితవి
 గ్రహ మివ రతిపతి మాశ్రితఘవ మివ సాంతఃపుర మమరేశమ్
 ౪౩ రుచిరవెషాస్సమాసాద్య తాం సంసదం నయనసంజ్ఞావితీర్ణాసనా

ర్దేశా న్నాపుః ప్రాప్తవంతః. ౩౮. మృత్యా పునరప్యుత్థిత మమరకసంజ్ఞం నృపం
 పృథుదిలీపతుల్యం శ్రుత్యా ౭౭చార్యం మత్వా ౭౭మందం విరహజన్యం దైన్యం
 హిత్యా ధైర్యం ప్రాపుః ౩౯ తేచ తరుణీ సక్తం గానవిలోలం భూపాలం జ్ఞాత్వా
 స్వీకృతగాయకవేషా నగరం వివిశ ర్భతో విదితసమస్తవిశేషాః ౪౦ రాజ్ఞే జ్ఞాపిత
 గానవిద్యాతిశయాః యత స్తస్య రాజ్ఞే సంగ్రహణాయ విభృతో ౭౭తిశయా
 యై నై తారావృతం చంద్ర మివ తరుణీమధ్యగతం భూమింద్రం దదృశుః
 ౪౧. భూమింద్రం విశనప్తి - వరచామరకరాణాం తరుణీనాం కంకణై రంజితో
 మనోహరః పశ్చాద్భాగో యస్య తం పునశ్చ గీతిగతిజ్ఞ రుద్రీతేన శ్రవణ
 సుఖేన తానేన సముల్లసదగ్రిమదేశో యస్యతం ౪౨. పునశ్చ భృతకామీ
 కరో హిరణ్మయో దణ్డో యస్య తథాభూతేన సితేనాతపవారణేన ఛలేణ రంజితం
 రత్న కిరీటం యస్య తం స్వీకృతవిగ్రహం రతిపతిమనంగమివ యద్వా - శ్రితభూమి
 మంతఃపురసహితం దేవేతం పురందర మివ ౪౩ వివంభూతం రాజానం దృష్ట్వా
 యత్కృతవంత స్తదాహ-రుచిరవేషాః తాం సంసదం సమాసాద్య నయనసంజ్ఞాయా
 నత్తాననా రాజ్ఞా సమ్యుగాజ్ఞప్తా మూర్ధనాపదవిద నై సఖాం మోహయంతః
 నుస్వరం జనుః. మూర్ధనాలక్షణం సు. * 'క్రమాత్స్వరాణాం సప్తానా మారోహ
 శ్చానరోహణం, సా యూర్భేత్యుచ్యతే గ్రామ స్థా ఏతా స్సప్త సప్తచ' ఇతి. తత్ర
 వ్యరాః 'శ్రుతిభ్య స్పృశ్య స్పృశాః షడ్జర్వ భగాంధారమధ్యమాః, చంపమో ధైవత
 శ్చాన్ నిషాద ఇతి సప్తలే' ఇత్యుక్తాః సప్త. సామాన్యతః స్వరస్వరూపంతు 'శ్రుత్య
 సంతరథానీ యః స్పిగ్ధోఽనురణనాత్తకః, స్వతో రంజయతి శ్రోతు శ్చిత్తం నుస్వర

భూభుజా, సమతిస్సృష్టా స్తత స్సుస్వరం మూర్ఛనాపదవిద స్తే జగు
ర్తోహయంత స్సభామ్. రర భృంగ తవ సంగతి మపాస్య గిరిశృంగే
తుంగవిటపిని సంగమం జుషి త్వదంగే, స్వాంగరచితా స్సకలుషాంత
రంగా స్సంగవ కృతే భంగ ముపయాంతి భృంగాః రగి పంచశరసమ
యసంచయకృతే ప్రాప్తుం ముంచ న్ని వేహ సంచరసి క్రిపంచమ్, పంచ
జనముఖపంచముఖ మవ్యనంచక త్వంచ గతి రితి కించ కిల వంచితో

ఉచ్యతే ఇతి శ్రుతి ర్నామ స్వరారంభ కావయవశేష స్తనుక్తం * 'ప్రథమశ్రవణా
చ్ఛబ్దః శ్రూయతే హ స్వమాత్రకః, సా శ్రుతిః సంపరిక్షేయా స్వరావయవలక్షణా'
ఇతి అథ గ్రామలక్షణం 'యథా కుటుంబిన స్సర్వే ౭ ప్ర్యేకీభూతా భవంతి హి, తథా
స్వరాణాం సందోహో గ్రామ ఇత్యభిధీయతే, షడ్జగ్రామా భవే దాదౌ మధ్యమగ్రామ
ఏవచ, గాంధారగ్రామ ఇత్యేత ద్రౌమత్రయ ముదాహృతం, మంబూచరో ౭ జీమా
త స్సుభద్రో గ్రామకా స్త్రయః, షడ్జమధ్యమగాంధారా స్త్రయాణాం జన్త హేతవ'
ఇతి తథాచైవం భూతగ్రామత్రయే ౭ ప్రత్యేకం సప్తసప్తచ మూర్ఛనా ఇత్యేకవిం
శతిమూర్ఛనా భవంతి తథాభూతమూర్ఛనాపదవిద స్తే సస్వరం జగుత్సర్గః-యత్ర
చ్ఛందో నోక్త మత్ర గాథేతి తత్సూరిభిః ప్రోక్తమ్ రర గానవ్యాజేన స్వగురు ప్రతి
బోధనం కృతవతాం తద్దాన ముపాహరతి—హేభృంగ శ్రుతిసూత్రాదిలక్షణమనుమ
మకరుదాస్వాదనగతిః తవ సంగతిం సంగమ మపాస్య విహాయోచ్చవృక్షవతి గిరిశృంగే
సంగమజుషి త్వదంగే తవ శరీరే సతి త్వచ్ఛరీరస్య రక్షణాయ రచితా స్సకలుషం
దుఃఖముక్త మంతరంగ మంతఃకరణం యేషాం తే భృంగాః శిష్యా స్తవ సంగమార్థం
భంగముపయాంతి భేదం ప్రాప్నువంతీత్యర్థః * 'ఇందువదనాభజననైస్సగురుముగ్ధైః'.
రగి పంచశరస్య కామస్య యః సమయః కలాదిరూప స్సంకేతః సిద్ధాంతో వా
తస్య సంచమార్థం ప్రాంచం శివగురూద్భవం ప్రపంచం శరీరం ముంచ న్ని వేహ
స్తిక రాజశరీరే స్థానే వా సంచరసి తథా చ హే పంచజనేషు మనుజేషు ముఖ
శ్రేష్ఠ యద్వా - 'యస్మిన్సంచపంచనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠిత స్తమేవమస్య ఆత్మా
నం విద్వా స్పృహ్యమృతో ౭మృతం' ఇతి శ్రుత్యుక్తానాం సాంఖ్యరీత్యా 'మూల
ప్రకృతి రవికృతి ర్నహదాద్యాః ప్రకృతివికృతయస్సప్త, షాడశకస్తువికారో న
ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః' ఇతి పంచమికౌతత్వానాం ముఖ శుద్ధాత్మక.
పంచజనపదస్య పంచపంచజనపరత్వాశ్రయణాత్. సిద్ధాంతరీత్యా వాక్య శేషస్థానాం
ప్రాణచక్షుః శ్రోత్రాన్నమనసాం పంచజనానాం ముఖాధిష్ఠానేత్యర్థః. పంచానన
మధ్యగచ్ఛక శివం స్వస్వరూప మభ్యునామ్నవక్ గతి శ్చాసౌ త్వమితి హేతోః

ఁసి ౪౬. పర్వశశిముఖ సర్వ మపహాయ పూర్వం కుర్వ దిహ గర్వ
మనుస్మత్య హృదపూర్వం, న స్తరసి వ స్త్విస్త్వదీయ మితి కస్తా త్సంస్తర
తదస్తర పర మస్తదుక్త్యా ౪౭ నేతినేత్యాదినిగమవచనేన నిపుణం
నిషిధ్య మూర్తామూర్తరాశిమ్, యదశక్యనిహ్నవం స్వాత్మ రూపతయా
జానంతి కోవిదా స్తత్త్వమసి తత్త్వం ౪౮. ఖాద్య ముత్పాద్య విశ్వ
మనుప్రవిశ్య గూఢ మన్నమయాదికోశతుషజాలే, కవయో వివిచ్య

కుతః. ఖలు వందితో ఁసి? - గా. ౪౬ కించ హేశరత్సూర్ణ మాసీచంద్రముఖ,
పూర్వం సర్వం శాంతిదాంత్యాదిక మపహాయేహ గర్వం కుర్వక్ మానస మనుస్మత్యా
స్త్వదీయ వ స్త్వితి కస్తా న్న స్తరసి తత్తస్తాత్ హేఽస్తరాకామాస్తదుక్త్యా పరం
స్వస్వరూపం సంస్తర తత్పర మితివా ౪౭ అస్తదుక్త్యా పరం స్తరేత్యుక్త్యా 'అథాత
ఆదేశో నేతినేతి' * 'అస్థుల మనణ్ణప్రాస్వ మదీర్ఘ మనంతర మబాహ్య మతూర్వ
మనపరం' 'అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం తథారసం నిత్య మగంధవచ్యయత్,
అనాద్యనంతం మహతః పరం ధృవం నిచాయ్యతం మృత్యుముఖా త్పీముచ్యతే'
ఇత్యాది శ్రుతిభి స్తం స్తారయంతి నేతినేత్యాది నిగమవచనేన మూర్తామూర్తరాశిం
సమ్యక్సృషిధ్య సర్వాధిహనత్వాత్ నిరవధిబాధాయోగాత్ ప్రతిషేధః స్వరూపత్వేన
ప్రతిషేధసాక్షితయా ఁవస్థితత్వా తృత్యస్యాపి సశ్యం ఆస్తీలేఖోపలబ్ధివ్యః 'అస
న్నేవ స భవతి అస ద్బ్రహ్మేతి వేదచేత్' ఇత్యాదిశ్రుతేషు నిషేధ మశక్యం యత్
'అహం బ్రహ్మసి' ఇతి స్వాత్మరూపతయా విద్వాంసో జానంతి తత్తత్త్వం పరమార్థవస్తు
త్వమసి. ౪౮. తథా పంచకోశవివేకేన కవయో యదాత్ త్వేన ప్రతిపద్యంతే తత్తత్త్వం
త్వమసీతి స్తారయంతి ఆకాశాదికం విశ్వ ముత్పాద్యానుప్రవి శ్యాన్నమయ ప్రాణమయ
మనోమయ విజ్ఞానమయానందమయకోశ లక్షణే తుషజాలే గూఢం యుక్తిలక్షణావ
ఘాలేన కవయో వివిచ్య తండులవ ద్యదా దదతి తత్తత్త్వం త్వమసి. తథాచ శ్రుతిః.
'తస్మా ద్వావితస్మా దాత్మన ఆకాశ సంఘాత ఆకాశా ద్వాయు ర్వాయో రస్మి రగ్నే
రావ అద్యుః పృథివీ పృథివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యో ఁన్న మన్నాత్పురుష స్సవా
విషపురుషో ఁన్నరసమయ స్తస్మా ద్వా వితస్మా దన్నరసమయా దన్యోంతర ఆత్మా
ప్రాణమయ స్తస్మాద్వా వితస్మా త్ప్రాణమయా దన్యోంతర ఆత్మా మనోమయః
తస్మా ద్వా వితస్మా న్మనోమయా దన్యోంతర ఆత్మా విజ్ఞానమయ స్తస్మా ద్వా వితస్మా
ద్విజ్ఞానమయా దన్యోంతర ఆత్మా ఆనందమయః సో ఽకామయత బహుస్యాం
ప్రజాయేయేతి సతతో ఽతత్యత స తవ స్తస్మా ఇదగ్ం సర్వ మసృజత యదిదం కించ
తత్సృష్టై తదేవాన ప్రాచిత్ తదను ప్రవిశ్య సచ్చ కృచ్ఛాభవ' దిత్వాద్యాయుక్తి

యుక్త్యవఘాతతో య త్తండులవదాదతి త త్త్వమసి త త్త్వం. ౪౯
విషమవిషయేషు సంచారిణోఽతౌశ్వాన్దోషదర్శనకళాభిఘాతతః, నై
రంసన్నివర్త్య స్వాంతరశ్చిభి ర్ధిరౌ బద్ధంతి యత్ర తత్త్వమసి త త్త్వమ్
౫౦ వ్యావృత్తజాగ్రదాదిష్యనుసూయతం తేభ్యోఽన్య దివ పుష్పేభ్య
ఇవ సూత్రమ్, ఇతి యదాపాధికత్రయ్యుపక్లేప్తిన విదంతి సూరయ స్త
త్త్వమసి త త్త్వమ్ ౫౧ పురుష ఏవేద మిత్యాదివేదేషు సర్వకారణత

ప్రావ ద్విమతో దేహ ఆత్మా నభవతి కార్యత్వాత్ ఖుటవత్ నను విషక్షబాధకా
భావా దప్రయోజనోఽయం హేతు రితిచే న్నాకృతాభ్యాగమకృశవిప్రణాకాభ్య
బాధకసద్భావాత్ తథా వివాదాస్పదః ప్రాణ ఆత్మా న భవతి జడత్వాత్ ఖుటవత్.
౬౪ మనోమయ ఆత్మా న భవతి వికారత్వా ద్దేహవత్ తథా విజ్ఞానమయ ఆత్మా న
భవతి విలయాద్యవస్థావత్త్వా ద్ధటాదివత్ తథా ౬౬నన్దమయో ౬౮ప్యాత్మో న భవతి
కాదాచిత్కత్వా దభివ త్తస్మాదానందవివాత్తా భవతు మర్హతి నిత్యత్వాత్ యః
ఆత్మా న భవతి నాసౌ నిత్యో యథా దేహః. 'ఆత్మన ఆకాశ స్సంభూతః' ఇత్యాది
శ్రుత్యా ఆకాశాదే రనిత్యత్వావగమా న్నా నై కాంతికలేతి నన్వాజ్ఞానాద్వా దనా
స్యవిహరణే వర్తమానా ద్దదాతే రాత్మ నేపదం స్యా దిత్యర్థకాత్ 'అజోదోనాస్యవిహ
రణే' ఇతి సూత్రా దాదదత ఇతి భవిష్యమితిచే న్న భిక్షా మాదదాతీతి ప్రయోగవ
దత్ర జీద్విజ్ఞప్తసాగ్రహణస్యాగ్రహణేనా ౬౭దదతీతి ప్రయోగస్య సాధుత్వా త్సన్తే
జీద్విజ్ఞప్తకారగ్రహణస్యా జీద్విజ్ఞప్తాదాకారా దుత్తరస్య దదాతే రాత్మ నేపదాభావ
జ్ఞాపచార్థత్వాత్ ౪౯. సర్వేంద్రియాలంబనం తత్త్వం త్వమేవేతి స్మారయంతి
యథా విషమదేశేషు నై వ్విరం సంచారిణోఽశ్వాన్ కళాభిఘాతేన రశ్మిభి స్సమ్య
జ్జీవర్త్య శంకౌ బద్ధంతి తథా విషమేషు విషయలక్షణేషు దేశేషు నై వ్విరం సంచా
రిణ ఇంద్రియలక్షణాన్ హయాన్ దోషదర్శనలక్షణకళాభిఘాతేన మనోవృత్తిలక్షణ
రశ్మిభి ర్యస్మి న్నగమాత్తతల్లేవ ధీమంతో బద్ధంతి తత్త త్వంత్యమసి. తథా చ శ్రుతిః.
'ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం ౪౯ మేవతు, బుద్ధింతు సారథిం ౬౦ మనః ప్రగ్రహ మేవచ,
ఇంద్రియాణి హయా నాహు ర్వషయాం స్తేషు గోచరాన్, యస్త విజ్ఞానవాక్ భవతి
యుక్తేన మనసా సదా, తస్యేంద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథే' రితి ౫౦. అథ
కాగ్రత్సృష్టసుషుప్త్యుపాధివిలక్షణం తత్త్వం త్వమసీతి స్మారయంతి ఆత్మా కాగ్ర
దాద్యుపాధిభ్యోఽన్యోవ్యావర్తమానేషు లేష్యనుసూయతత్వా త్పుష్పేభ్య సూత్ర
మివేలేవ ముపాధిత్రయ్యుపక్లేప్తిన య త్సూరయో జానంతి తత్త త్వం త్వమసి.
శ్చుప్తం చేదం జనకయాజ్ఞవల్క్యదిపంపాదేన శ్రుత్యా ప్రతిపాదితం ౫౧. కింభ

యా యస్య సార్వాత్మ్యం, హాటకస్యేవ ముకుటాది తాదాత్మ్యం సరస
మామ్నాయతే తత్త్వమసి తత్త్వం. ౫౨ యశ్చాహ మత్ర వర్షణి
భామి సోఽసౌ యోఽసౌ విభాతి రవిమండలే సోఽహ మితి, వేదవాది
నో వ్యతిహారణో యదధ్యాపయంతి యత్నత స్తత్త్వమసి తత్త్వం
౫౩ వేదానుచనసద్ధానముఖధర్మై శ్రద్ధయానుష్ఠితై ర్విద్యయా
యుక్తైః, వివిదిషంత్యత్వంత విమలస్వాంతా బ్రాహ్మణా యద్భుష్టా
త త్త్వమసి తత్త్వమ్ ౫౪ శమదమోపరమాదిసాధనై ర్ధీరా స్సాన్వి

'పురుషవివేదం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం' 'సర్వం ఖల్విదం అన్తః కణ్ణలాత్'
'సజేవ సామ్యేదమేకమేవాద్వితీయ మైతదాత్మ్యమిదం సర్వం యథాసామ్యైకేన
లోహమణినా సర్వం లోహమయం విజ్ఞాతం స్యా ద్వాచారంభణం వికారో నామధే
యం లోహ మిత్యేవసత్య'మిత్యాదివేదేషు సర్వకారణతయా సువర్ణస్య యథా కటక
ముకుటాదితాదాత్మ్యం తథా యస్య సార్వాత్మ్యం సరసం యథాస్యా తథా అమ్న
యతే * 'ఉపక్రమోపసంహారా వఖ్యాసోఽపూర్వతాఫలం, అర్థవాదోపపత్తి శ్చ
లింగాన్యేతాని షట్ క్రమా' దిక్కుక్తపడ్విగతాత్పర్యలింగైః స్వరస్యేనోపదిశ్యతే త
త్తత్త్వం త్వమసి ౫౨ కించ యశ్చాహ మస్మిన్ శరీరే విభామి సోఽసౌ రవిమం
దలస్థోఽస్తి యోఽసౌ రవిమండలే విభాతి సోఽహ మస్మిన్యేవంవ్యతిహారేణ వేద
వాదినః ప్రయత్నతో యత్తత్త్వ మధ్యాపయంతి తత్తత్త్వం త్వమసి తథాచ శ్రుతిః
* 'తద్యత్ త్పత్తిం' 'అసౌ స ఆదిత్యో' 'ఏష ఏతస్మిన్ నండలే పురుషో యశ్చాయం
దక్షిణేక్షస్పరుష స్తా వేతా వన్యోన్యస్మిన్ సృజిషితో' ఇత్యాద్యా ౫౩ కించ వేదాను
చనసద్ధానయజ్ఞతపోహితమిత మేధ్యాశనాదిధర్మైః శ్రద్ధయా అనుష్ఠితైః విద్యయో
పాసనయా చ యుక్తై రత్యంతనిర్మలానీంద్రియాణి యేహం తే బ్రాహ్మణా యద్భుష్టా
వివిదిషంతి వేదితు మిచ్ఛంతి త త్తత్త్వం త్వమసి తథాచ శ్రుతిః * 'త మేతం
వేదానుచనసేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దాసేన తపసాఽనాశకేన' 'యద్విద్యయో
దనిషదాకరోతి తద్విద్యవర్జరం భవతి' దానాదేః తత్త్వం తు భగవతోక్తం సాత్విక
త్వవేదానుచననాదేః ప్రజ్వలితార్థకిరస్కస్య జలరాశిప్రవేశేచ్ఛాపవత్కటేచ్ఛాప్రతి
కరణత్వం నతు సామాన్యేచ్ఛాప్రతి అజాగతప్రనాయమానాయా స్తస్యాః పూర్వ
మేవ సిద్ధత్వాత్. యద్వాఽశ్వేన జిగమిషతీత్యత్ర గమనం ప్రత్యక్షస్యేవ జ్ఞానం
ప్రత్యేకకరణత్వమస్తు ౫౪. కించ శమదమోపరమాదిసాధనైః శ్రద్ధాలక్షణైః సాధనైః
స్సాన్విత్తయాపేక్షాత్సని ఋద్ధాః * యదన్విష్టయోపాహ్న త్కృతం సత్యం జ్ఞాన మనంతరం

తనాత్తని యదన్విష్య కృతకృత్యాః, అధిగతామితసచ్చిదానందమానా
న పున రిహ ఖద్యంతే తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౫౫ అవిగీత మేవం నర
పతి రాకర్ణ్యవర్ణితాత్కార్థమ్, విససర్జ పూరితాశా నేతా నిర్జ్ఞాతక

ర్తవ్యః ౫౬ ఉద్బోధిత స్సదసి తైరచలంబ్య మూర్ఛాం నిర్గత్య గాజ
తనుతో నిజ నూవివేశ, గాత్రం పురోదితనయేన స దేశికేంద్ర స్సంజ్ఞా
మవాప్య చ పురేవ సముద్ధితో ౭భూత్ ౫౭ తదనుకుహర మేత్య
పూర్వదృష్టం నరపతిభృత్యవిస్మృతపావకేన, నిజవపు రవలోక్య దహ్య
మానం ఝటితి సయోగధురంధరో వివేశ ౫౮ సపది దహనశాంతయే
మహాంతం నరమృగరూప మధోక్షజం శరణ్యమ్, స్తుతిభి రధికలాలస

ప్రచ్ఛ 'విజ్ఞాన మానందం ప్రప్తే'త్యాదిశ్రుతిబోధిత మనంతాదిస్వరూపం యై నై
కృతకృత్యా స్సంతః పున రిహ సంసారే జన్తమరగాది లక్షణం భేదం నాల్పవంతి
త త్త్వం త్వమసి తథాచ శ్రుతిః *శాంతో దాంత ఉపరత స్తితిక్షు స్సమాహితఆ
త్తస్యేవాత్మానం పశ్యేదితి 'శ్రద్ధాన్వితో భూత్వే'తి చ యదైవతాః శిష్యాగాం పృథ
క్పృథగుక్తయ ఇతి బోధ్యం. ౫౫ ఏవ మవిగీత మచింతితం వర్ణితాత్తవస్తు శ్రుత్వా
ఆర్థో విషయః. ని. 'అర్థో విషయార్థనయోర్ధ న కారణవస్తుభు'ఇతి మేదినీ-నిర్ణాతం కర్త
వ్యం యేన స నృపతిః పూరితా ఆశా యేషంతా నేతా శిష్యా శిష్యర్థ *ఆర్యా
ద్వితీయశ్చ ౭ర్థే యద్గదితం లక్షణం తత్సాగ్నత్, - యద్యభయో రపి దశయో రుప
గీతిం తాం ముని ర్బ్రూచే'. ౫౬. నభాయాం తైః పద్మపాదాదిభి రుద్బోధితో
మూర్ఛా మవలంబ్య పూర్వోక్తన్యాయేన రాజశరీరా నిర్గత్య నిజశరీర మావివేశ, స
దేశికేంద్ర సంజ్ఞాం చేతనా మవాప్య చ పునరుద్ధితో ౭భూత్-వ ౫౭ నను రాజ
భృత్యవిస్మృతానా దహ్యమానం శరీరం కం వివేశేత్యాశంక్యాహ-కస్తాత్ రాజత
నుతో నిర్గమనా త్వత్సా త్సూర్వదృష్టం గుహచ్ఛిద్ర మేత్య నరపతిభృత్యవిస్మృతపా
వకేన దహ్యమానం నిజశరీర మవలోక్య యతో యోగధురంధరో ౭తో ఝటితి
వివేశ-పుష్పితాగ్రా. ౫౮. ఏవ మపిదహనం కం శమితవా నిత్యాకాంతయా మాహ-
సపది తత్త నై ఆత్మవిత్పృథాన స్త్రిశంకరాచార్యో దహనస్య శాంతయే వహాంతం
శరణే సాధుం నరసింహరూప మధోక్షజ మధోక్షజన్యం యస్తా త్తం విష్ణుం అధికం
కలాభి ర్లనంతి పదాని యాసు తాభిః స్తుతిభిః శీఘ్ర మతోషయత్ తథాహి. *శ్రీమ
త్పయోనిధినికేతనవక్త్రపాణే భోగేంద్ర భోగమణిరంజితపుణ్యమూర్తే, యోగీశ కాశ్యపశ
రణ్య భవాద్భిపోత లక్ష్మీనృసింహ మమ జేహి కరావలంఖం. ౧. ప్రప్తేంద్రరుద్ర

తృదాభి స్త్వరిత మతోషయ చాత్తవి త్ప్రధానః ౫౯ సరహరికృప
 యా తతః ప్రశాంతే ప్రబలతరే సహుతాశనే ప్రవిష్టః, నిరగమదచ
 లేంద్రకందరాంతా ద్విధురివ వక్త్రబిలా ద్విధుంతుదస్య. ౬౦. తదను
 శమధనాధిపా వినేయై శ్చిరవిరహా దతివర్ధమానహారైః, సనక ఇవ వృత
 స్సనందనాద్యై ర్జిగమిషు రాజని మండనస్య గేహమ్ ౬౧ తదను సద
 నమేత్య ఘోషదృష్టం గగనవథా ద్దళితక్రియాభిమానమ్, విషయవిష
 నివృత్తతర్ష ముచ్చై రతసుత మండనమిశ్ర మక్షిపాత్రమ్ ౬౨ తం
 మరుదర్శిరీటశోటిసంఘటితాం ప్రీకమలామలకాంతికాంత, లక్ష్మీలసత్కుచసరోరు
 హరాజహంసల ౨ సంసారఘోరగహనే చరతో మురారే మారోగ్రభీకరమృగప్రవ
 రాద్ధితస్య, అర్తస్య మత్సరసిదాఘనిపీడితస్య, ల. ౩ సంసారకూపమతిఘోరనిదాఘ
 మూలం సంప్రాప్య దుఃఖశతసర్వసమాకులస్య, దీనస్య దేవ కృపణాపద మాగతస్య ల
 ౪. సంసారసాగరవిశాలకరాళకాలనక్రగ్రహగ్రనననిగ్రహవిగ్రహస్య, వ్యగ్రస్య
 రాగరసనోర్ని నీపీడితస్య ల. ౫ సంసారవృక్ష మఘబీజ మనంతకర్త కాఘాశలం కరణ
 పత్ర మనంగపుష్పం, ఆరుహ్య దుఃఖఫలితం పతతోదయాళో ల. ౬. సంసారసర్పఘన
 వక్త్రభయోగ్రతీవ్రదంష్ట్రకరాళవిషదగ్ధవినష్టమూరైః, నాగారివాహనసుధాబ్ధినివాస
 కాశే ల ౭ సంసారదావదహనాతురభీకరోరుజ్వాలావళీభి రతిదగ్ధతమామహస్య, త్వ
 త్పాదపద్మసరసీశరణాగతస్య ల. ౮ సంసారజాలపతితస్య జగన్నివాస సర్వేంద్రియా
 ర్థబడికార్థయుషాపమస్య, ప్రాప్తండిల ప్రచురతాలుకమస్తకస్య ల. ౯ సంసారభీకరకరి
 శకలాభిఘాతనిష్పిష్టమర్తవపుష స్సకలార్తినాశ, ప్రాణప్రయాణభవభీతిసమాకులస్య
 ల ౧౦. అంధస్య మే హృత వివేకమహాధనస్య చౌరైః ప్రభో అలిభి రింద్రియనా
 మఢేయైః, మోహాంధకూపఘహరే వినిపాతితస్య ల ౧౧. లక్ష్మీపలే కమలనాభ సురేశ
 విష్ణో వైకుంఠ కృష్ణ మధుసూదన పుష్కరాక్ష, బ్రహ్మణ్య కేశవ జనార్దన వాసుదేవ
 దేవేశ దేహి కృపణస్య కరావలంబ మిలి. ౧౨. ౫౯. తత శ్చ సరహరికృపయా
 ప్రబలతరే హుతాశనే ప్రకర్షణ కాంతే సలి తస్మిన్ గుహయాం వా ప్రవిష్టః సక్రి
 శంకరో గిరింద్రకందర మధ్యాన్నిరగమల్ విధుం తుదతి హిసస్తీతి విధుంతుడో
 రాహు స్తస్య ముఖక్షణా ద్విలా ఛృగీవ ౬౦. తతః పశ్చాద్విరహా దతివర్ధమానసా
 హరైః శ్చివ్యైః సనందనాద్యై రావృతః సనక ఇవ శమధనాధిపా మండనస్య గేహం
 గంతుమిచ్ఛు రాజని సమ్యగభవత్ ౬౧. తదను గగనమార్గేణ త్రూర్వదృష్టం మండన
 గేహ మేత్య గళిత క్రియాభిమానం యతోవిషయలక్షణవిషాన్నివృత్తాభిలాషం మండ
 నమిశ్ర ముచ్చై రక్షిపాత్ర మకృత. ౬౨. అకాకా దవర్షిణం తం శ్రీశంకరం

సమీక్ష్య సభస శ్చ్యుతం స చ ప్రాంజలిః ప్రణతపూర్వవిగ్రహః, అర్చ
ణాభి రభిపూజ్య తస్థివా నీక్షణై రనిమిషైః పిబన్నివ. ౬౩. స విశ్వ
రూపో బత సత్యవాదీ పపాత పాదాంబుజయో ర్యతీశః, గృహంశరీ
రం మమ యచ్చ సర్వం తవేతివాదీ ముదితో మహాత్మా ౬౪ ప్రేయ
సా ప్రథమ మర్చితం మునిం ప్రాప్తవిష్టర ముఽస్థితం బుధైః, ప్రశ్ర
యావనతమూర్తి రబ్రవీ చ్ఛార్దదాభివదనే విశారదా ౬౫ ఈశాన
స్సర్వవిద్యానా మ్నిశ్వర స్సర్వదేహినామ్, బ్రహ్మణో ౭ధిపతి ర్భృ
హ్మస్థవా న్సాక్షా త్సదాశివః. ౬౬. సదసి మామవిజిత్య తక్షవ య
న్దదనశాసనకౌమకలాన్వపి, తదవబోధకృతేకృతి మాచర స్తదిహ
మర్త్యచరిత్రవిడంబనమ్ ౬౭ త్వయాయదావాం విజితౌ పరాత్త న్నత
త్రపా మావహతీడ్య సర్వథా, కృతాభిభూతి ర్న మయాభిశాలినా

సమ్యక్ పరప్రేక్షా దృష్ట్యా సచ మండనః ప్రాంజలిః పునశ్చ ప్రకర్షణ సమీక్ష్యతః
పూర్వవిగ్రహ శ్చిరోభాగో యేన స యోగ్యాభిః పూజాభి రభిపూజ్యానిమిషై రీక్షణైః
పిబన్నివ తస్థివా-రథోద్ధతా ౬౩ గృహం శరీరం యచ్చాన్య న్నదీయం తత్సర్వం
తవేతివాదీ కింభయేన-నేత్యాహ-ముదితో యతో మహాత్మా-అక్షుద్రస్వభావ స్స విశ్వ
రూపో యతీసిష్టత్తతియతీత్ తస్య పదకమలయోః పపాత బతేతి హర్ష-ఉపేంద్ర
వజ్రా ౬౪. ఏవం మండనకృతం సత్కార ముపపర్శ్య కారదావాక్య ముదాహర్తు
మాహ - ఆలిప్రియేణ పత్య ప్రగమం పూజితం ప్రాప్తాసనం బుధై స్సహ సమీపే
స్థితం మునిం ప్రశ్రయేణ ప్రేక్షా ప్రణతమూర్తి రభిక్షణే తతికులా నరస్వతీ ఆల
పిత్ - రథో. ౬౫ తదుదాహరతి. * 'ఈశాన స్సర్వవిద్యానా మ్నిశ్వర స్సర్వభూ
తానాం బ్రహ్మధిపతి' రిత్యాదిమంత్రప్రతిపాదితః సదాశివో హే బ్రహ్మ సాక్షా
దృవానిత్యర్థః ౬౬ నను కామకాస్త్రోక్తతత్కలాసు త్వామపరిచిత్వ తద్విజ్ఞానార్థం
యత్నం కృతవంతం మాం కథమేవం వదసీతిచే త్రత్రాహ - సదసి మా మవిజిత్య తక్షవ
య త్కామకాస్త్రే యా స్తత్కలాః కామకలా స్తాన్వపి తత్కలావబోధార్థం యత్న
మాచరితవాససి తన్వమ్యచరిత్రానుకరణమాత్రమిత్యర్థః - ద్రుత. ౬౭. స్వరూపయ
న్ద్రవయో ర్దక్షాహేతు ర్న భవతీత్యాహ - త్వయా యదావాం విజితౌ తత్సర్వథా
౭పిలజ్ఞాం నావహతి-ననుబ్రహ్మణా సహితాయా స్సరస్వత్యా న్న త్రపావహం కథం
సభవతీతిచే దృష్టాదిభి రసి స్తుత్యా త్వత్తః పరాజయో నతత్కర ఇత్యాహ - హే
ఈడ్య తత్త్వం కుత ఇత్యతః-పరాత్త న్నితి. కత్రదృష్టం త మాహ-యథా నహ ప్ర

నిశాకరాదే రషకీర్తయే ఖలు. ౬౮. ఆదా వాత్స్యం ధామ కామం ప్రయాస్యామ్యర్హస్యచ్ఛం మా మనుజ్ఞాతు మర్హత్, ఇత్యామం త్ర్యంతర్హితాం యోగశక్త్యా పశ్యద్దేవీం భాష్యకర్తా బభాషే. ౬౯. జానామి త్వాం దేవి దేవస్య ధాతు ర్భార్యా మిష్టా మష్టమూర్తే సు గర్భ్యామ్, వాచా మాద్యా ద్దేవతాం విశ్వగుప్త్యై చిన్తాత్రా మస్యా త్తలక్ష్మ్యైదిరూపామ్. ౭౦ తస్మా దస్తత్కల్పితేష్వర్హమానా స్థానేషు త్వం శారదాఖ్యాదిశంతీ, ఇష్టా నర్థా నృశ్యశృంగాదికేషు క్షేత్రేష్వా స్వ ప్రాప్త సత్సన్నిధానా ౭౧ తథేతి సంశ్రుత్య సరస్వతీ సా ప్రాయా త్ప్రియం ధామ పితామహస్య, అదర్శనం తత్ర సమీక్ష్య సర్వం ఆక స్తీకం విస్తయ మీయు రుచ్చైః ౭౨ తస్యాయతీశజితభ ర్త్యయతిత్వ జాతవైధవ్యసంభవశుచా భవ మస్పృశంత్యాః, అంతర్ధి మీక్ష్య ముదితో ౭౩ని మండనో ౭౪ తత్సాధువీక్ష్య ముముదే యతిశేఖరశ్చ.

భానునా దివాకరేణ కృతాభిభూతి రభిభవ శ్చంద్రాదే రషకీర్తయే న భవతీతి ప్ర సిద్ధం తద్వ దిత్యర్థః - ఉప. ౬౮ ఏవం స్తుత్వా అప్తలూకగమనాయానుజ్ఞాం ప్రార్థయతే-ఆదా యత్స్వచ్ఛం స్వీయం ధామ తదవశ్యం ప్రయాస్యామి తస్మాత్ హే ౭౨త్వా మనుజ్ఞాతుం యోగ్యో ౭౩ మండనధామ వ్యావృత్త్యర్థ మదా విత్యక్తం ఇత్యామంత్ర్యంతర్హితాం దేవీం యోగశక్త్యా పశ్యత్ భాష్యకారో జగాద - కాలి ౬౯ తదాహ-హే దేవి, త్వాం జానామి కథంభూతా మిత్యతలహ-దేవస్య ధాతు ర్నిరణ్యగర్భస్య భార్యాం తత్రాప్తిష్టా మతిప్రియాం పునశ్చాప్తమూర్తే శ్చివస్య సగ ర్భ్యాం సహోదరాం వాచా మాద్యాం దేవతాం చిన్తాత్రా మసి విశ్వరక్షణార్థం స్వీ కృతలక్ష్మ్యైదిరూపా మేవం భూతాం త్వాం జానామిత్యర్థః. ౭౦. ఏవం స్తుత్యా ౭౧భిమఖిక్యత్య ప్రార్థ్య మాహ-తస్మా దృశ్యశృంగాదికేషు క్షేత్రేషు అస్తన్నిర్జితాని యాని తవ స్థానాని తేషు పూజ్యమానా శారదాఖ్యా త్వ మిష్టా నర్థాన్ దిశంతీ పున శ్చ ప్రాప్తం సతాం సన్నిధానం యథాస్యా నిధాభూతా ఆస్వ ౭౧. తథాస్త్వీతి ప్రతిజ్ఞాయసా సరస్వతీ పితామహస్య ప్రియం ధామ ప్రాయాత్ తత్ర సంపది తస్యా అదర్శనం సమీక్ష్యత్యంత మాకస్తీకం విస్తయ మాపుః ౭౨ ఏవం సద స్యానాం మనోవృత్తం ప్రదర్శ్య మండనయతీశయో వ్రదాహ - యతీశేన జితస్య భర్త ర్యతిత్వా జ్ఞాతా దైవధవ్యా శృంభవేన శోకేన భువ మస్పృశంత్యా వ్రస్యాః స్వభార్యాయా అంతర్ధాన మీక్ష్య మండనో ౭౩ ముదితో ౭౪భూత్ తత్సాధు సమీచినం వీక్ష్య యతిశేఖరో ౭౫ ముదితో ౭౬భూత్ - వసంకలలకావృత్తం. ౭౭.

23. మందనమిశ్రోఽవ్యధ విధిపూర్వం దత్వా విత్తం యాగే సర్వమ్, ఆత్మారోపితశోచిష్కేశో భేజే శంకర మస్తమితాశః 24. సన్నాస గృహ్యవిధినా సకలాని కర్తాణ్యహ్నియ శంకరగురు ర్విదుషోఽస్య కుర్వత్, కర్తే జగౌ కిమపి తత్త్వమసీతి వాక్యం కర్తేజవ నిఖిలసంస్మృతి దుఃఖహానేః 25. సన్నాస్సపూర్వం విధివ ద్భిభిక్షే వశ్చా దుపాదిత దధాఽఽత్త తత్త్వమ్, ఆచార్యవర్యః శ్రుతిమన్తకథ తదాదివాక్యం పున రాబభాషే 26. త్వన్నాసిదేహో ఘటవద్ధనాత్తా రూపాదిమత్త్వా దిహ జాతిమత్త్వాత్, మమేతి భేదప్రగనాదభేద సంప్రత్యయం విధి వివ ర్యయోతమ్ 27 లోప్యోపి లోప్యవ్యతిరిక్తలోపకో దృష్టో ఘ

తతః కింవృత్త మిత్యపేక్షాయా మాహ-ఆ శారదాంతర్ధానాద్యనంఠం మందనమిశ్రోఽపి విధిపూర్వం తద్ధైకే ప్రాజాపత్యా మేవేషిం కర్వంతి ప్రాజాపత్యాం నిరూప్యేషిం సార్వవేదసదక్షిణాం, ఆత్మన్యగ్నీ న్నమారోఽప్య బ్రాహ్మణః ప్రవక్షేద్దహాదిత్యాదిశ్రుతి స్మృత్యుక్తమాగ్నేః సర్వం విత్తం యాగే దత్వా ఆత్మని ఆరోపితశోచిష్కేశోఽగ్ని హోత్రాగ్ని ర్యేనాస్తమితాస్తంగతా ఆకా యస్య స శంకరం భేజే నేతవాత్ - మాత్రాసమితం 28 సన్నాస్సప్రతిపాదకగృహ్యసూక్తవిధినాఽస్య విదుష స్సర్వాణి కర్తాణి అహ్నియ అంజసా సవ్య క్కుర్వత్ శ్రీశంకరగురు స్సర్వస్యాధ్యాత్మికాదిరూ పస్య సంస్మృతిదుఃఖస్య హానేః కర్ణే జవం సూచకం ని 'కర్ణేజవ స్సూచక' ఇత్యమరః- కిమపి తత్త్వమసీతి వాక్యం కర్ణే జగౌ-వసంతతి 29 మందనోఽపి సన్నాస్సపూర్వకం విధివిధిక్షేం యాచితవాత్ వశ్చా దాచార్యవర్యః శ్రీశంకరః శ్రుతిమన్తకథ మాత్మ తత్త్వ ముపదిష్టవాత్ కథమితి తత్రాహ-తత్త్వమసి వాక్యం పున రాబభాషే అర్థస హిత ముక్తవానిత్యర్థః - ఉ 26 తత్రాహ త్వంపదార్థ మాహ-ఇహ దేహాదౌ త్వం దేహో నాసి యస్మా త్సఘటవ దనాత్తా తత్ర హేతవో రూపాదిమత్త్వా న్ననుష్య త్యాదిజాతిమత్త్వాత్ మమేదం శరీర మితి భేదప్రగనాచ్చ, అత్తాతు * 'అశబ్ద మ స్పర్శ మరూప మవ్యయం ఆగోత్ర' విత్యాదిశ్రుత్యుక్తోఽహ మితి ప్రత్యయగోచరః నను మనుష్యోఽహం స్థూలోఽహం కృశోఽహమిత్యభేదసంప్రత్యయా దేహ ఆత్మా మతో న స్వాదితి తత్రాహ - ఆభేదసంప్రత్యయం వివర్థయా దన్యోన్యతాదా త్యాధ్యాసా దుత్థితం విధి-ఉ 27. కించ లోప్యో ఘటాదిః క్షుద్రవ్యలింగైః దండాదిః లోపకో యస్య తథాభూతో దృష్టః శరీరంచ తాదృశం స్వాతిరిక్తలోపక మేవ ప్ర సిద్ధం తథాచ లోప్యం యథాస్వాతిరిక్తలోపకం తథా దృశ్య మసి స్వాతిరిక్తద్రష్టుకం

టాదిః ఖలు తాదృశీ తనుః, దృశ్యత్వహేతో ర్వ్యతిరేకసాధనే త్వత్త
శ్చరీరే కథ మాత్మతా గతిః. ౭౦ నాపీంద్రియాణి ఖలు తానిచ సాధ
నాని గాత్రాదివ త్కథ మమీషు తవాఽఽత్మభావః, చక్షు ర్మదీయ
మితిభేదగతే రమీషాం స్వస్మాదిభావవిరహాచ్చ ఘటాదిసామ్యమ్ ౭౧.
యద్యాత్మత్రైపాం సముదాయగా స్యా దేకవ్యయే నాపిభవే న్న తద్భిః,
ప్రత్యేక మాత్మత్వ ముదీర్యతే చే న్నశ్యే చ్చరీరం బహునాయ
కత్వాత్. ౮౦ ఆత్మత్వ మన్యతమగం యది చక్షురాదే శ్చక్షు
ర్వినాశసమయే స్తరణం నహి స్యాత్, ఏకాశ్రయత్వనియమా త్స్స
రణానుభూత్యో ద్దృష్టశ్రుతార్థవిషయావగతి శ్చ సన్యాత్ ౮౧. మనో
పి నాఽఽత్మా కరణత్వహేతో ర్మనో మదీయం గత మన్యతోఽభూత్,
ఇతి ప్రతీతే ర్వ్యభిచారితాయా స్సుప్తా చ త చ్చిన్తనసో ర్వివిక్తతా

తతశ్చ విమతం దృశ్యం స్వాతిరిక్తద్రవ్యకం దృశ్యత్వా ధ్లుటవద్యద్యత్-ర్మతత్త
త్వాతిరిక్తకర్మకం యథా లోప్యా ఘటాదిః స్వాతిరిక్తలోపత ఇత్యాశయేనాహ -
దృశ్యత్వహేతో రితి. ఏతస్మాచ్ఛరీరా ద్వ్యతిరేకసాధనే స్వాతిరిక్తద్రవ్యకత్వసాధనే
కు దృశ్యత్వహేతో శ్చరీరే ఆత్మత్వావగతిః కేనాపి ప్రకారేణ న ఘటతే ఇత్యర్థః
౭౨ ఏవం దేహదత్తానం వివిచ్యేంద్రియేభ్యస్తం వివేచయతి - నాపీంద్రియాణ్య
త్వా లేపం సాధనత్వా ద్గాత్రాదివ త్తస్మా దమీషు ఇంద్రియేషు తవాత్మభావః కేనాపి
ప్రకారేణ నోపపద్యతే. లేప మనాత్మత్వే ఽన్యదపి హేతుద్వయ మాహ - చక్షు
రాదే ర్ఘటాదివదనాత్కత్వ మేవ చక్షు ర్మదీయ మిత్యాదిభేదావగతేః స్వప్నసుషుప్తి
భావే తత్సత్వే ఽమీషాం విరహాచ్చ. పశ్యామి శృణోమిత్యాదిప్రత్యయ స్తు పూర్వవ
ద్దృష్టవ్యః - వ, ౭౩ ఇంద్రియసముదాయ ఆత్మా ఉత ప్రత్యేక మితి వికల్పాద్యం
ప్రత్యాహ-యద్యేషా మింద్రియాణాం సముదాయగా ఆత్మతా స్యా త్ప్రత్యేకస్యేం
ద్రియస్య నాశే సముదాయనాశా దాత్మతా బుద్ధిర్న స్యాత్. ద్వితీయ ముత్పాద్య నిరా
చక్షే-ప్రత్యేక మాత్మత్వ ముచ్యతేచే త్త్వం బహునాయకత్వేన విరుద్ధాదిక్రియాత్వా
వశ్యకత్వా చ్చరీరమేవ నశ్యేత్ - ఇం ౮౦. కించ యది చక్షురాదే రన్యతమగోచర
మాత్మత్వం స్యా త్త్వం చక్షుర్వినాశసమయే స్తరణం నైవస్యా త్తత్ర హేతుః స్తర
ణానుభవయో రేకాత్మాశ్రయత్వాత్ కించ యోఽనం దృష్టవా న్సో ఽనం శృణో
మితి దృష్టశ్రుతార్థ విషయప్రత్యభిజ్ఞాచ న స్యా త్తస్మా దింద్రియాణ్యస్యాత్తా న భ
వంతీత్యర్థః - వ, ౮౧ నన్వస్తు త్త్వ మనవితాత్వేతి కత్రాహ-మనోప్యాత్తా న భవతి
కరణత్వహేతో ర్మదీయం మనో ఽన్యతో గత మభూ దితి భేదప్రతీతేః సుషుప్తా

౮౨ అనయైవ దిశా నిరాకృతా నచ బుద్ధే రపిచాఽఽత్య తా స్ఫుటం, అపి భేదగతే రనన్వయా త్కరణాదా వివ బుద్ధి ముజ్ఞ భాః ౮౩ నా హం కృతి శ్చరమథాతుపదప్రయోగా త్ప్రాణా మదీయా ఇతిలోక వాదాత్, ప్రాణో ఽపి నాత్మా భవతుం ప్రగల్భ స్సర్వోపసంహారిణి స స్సుషుప్తౌ ౮౪ ఏవం శరీరాద్యవివిక్త ఆత్మా త్వంశబ్దవాచ్యో ఽభిహిగో ఽత్రవాక్యే, తదోదితం బ్రహ్మ జగన్నిదానం తథా త్థై క్యం పదయుగ్తబోధ్యమ్ ౮౫ కథం తద్వైక్యం ప్రతిపాదయో ద్వచ స్సర్వజ్ఞ సంఘాతసదాభిషి క్తయోః, న హ్యేకతా సంతమస్రకాశయో వ్యభిచారితాయా శ్చ చిన్తనసో రైవలక్షణ్యం - ఉ., ౮౨ ఉక్తం న్యాయం బుద్ధా వదిశతః-అనయైవ దిశా నిరాకృతత్వాత్ బుద్ధే రప్యత్తతా స్పష్టం యథాతథా నాస్తి స్ఫుటత్వ మావేదయతి-మదీయా బుద్ధి రన్యతో ఽథా దితి భేదావగతే స్సు షుప్తా వనన్వయాచ్చ కరణాదా వివ బుద్ధిమప్యత్తేన మైవాంగీకరు - వియో. ౮౩. అస్తు తస్మి ఆహం ప్రశ్నయగోచరో ఽహం కారవివాల్లేతి తత్రాహ-ఆహంకృతి రహం కారో ఽప్యత్తా న భవతి. తత్ర హేతు శ్చరమే ఽంత్యే కృతి రితి ధాతుపదస్య ప్రయోగాత్ తస్మి సుషుప్తా వపి లయరహితః ప్రాణ వివాల్తా ఽస్త్వితి తత్రాహ-స ర్వోపసంహారిణీ సుషుప్తేః సన్నపి ప్రగల్భః ప్రాణ ఆత్మ న భవతి తత్ర హేతు ర్మదీయాః ప్రాణఇతిలోకవాదాత్. ఇం. ౮౪. ఉపసంహారి - ఏవం భూతో దేహాదివిలక్షణ ఆత్మా తదవివిక్త స్త్వం పదవాచ్య స్త్వమసి వాక్యే ఽభి హితః. త్వం పదార్థం ప్రదర్శ్య తత్పదార్థమాహ-తథా ఽత్ర వాక్యే తత్పదేన జగ త్కారణం బ్రహ్మోక్తం అఖండార్థమాహ - తథా ఽత్ర వాక్యే పదద్వయబోధ్య మైక్య ముదితం-ఉ ౮౫ తత్త్వంపదార్థయో రైక్యం వాక్యార్థం శ్రుత్వా శివ్య ఉవాచ - సర్వజ్ఞ సంఘాతసదాభిషి క్తయో స్త్వంపదార్థయో స్త్వదుక్త మైక్యం తత్త్వమసి వాక్యం కథం ప్రతిపాదయేత్ ? హి యస్తాత్తమః ప్రకాశయో లేకతా త్పూర్వం నైవ దృష్టా నచాధునా దృశ్యతే తథాచాయం ప్రయోగ స్త్వమసి వాక్య స్థతత్త్వంపదార్థయో రైక్యం న సంభవతి విరుద్ధధర్మవత్త్వా త్తమః ప్రకాశవదితి నను హేతురస్తు సాధ్యమాస్తు నచ తమః ప్రకాశయో రప్యేకతాపత్తి స్తయో ర్భావా భావరూపతయా తదనుపపత్తే స్తస్మా ద్భావాభావరూపాపాధివత్త్వా దప్రయోజకత్వ మన్యేతిచేన్న తమసో ఽపి భావరూపత్వా త్తమైఽభావరూపమితి వాదీ ప్రవృత్త్యః కిమిలోకాభావ మాత్రం తమః కింవా రూపదర్శనా భావమాత్రం? అద్యే ఽపి ! తు

స్పంద్యప్రపూర్వా న చ దృశ్యతే ఽధునా ౮౬. సత్యం విరోధగతి
రస్తి తు వాచ్యగేయం సో ఽయం పుమా నితివదత్ర విరోధహానేః,
ఆదాయ వాచ్య మవిరోధి పదద్వయం త ల్లక్ష్యైకబోధనవరం నను

త్రైకం తమ ఏకైకాలోకాభావః కింవా సర్వాలోకాభావః? ఆద్యేఽసి కింప్రాగభావః?
త్రితయమః నసంభవతి సత్ప్రకరణసంతలే జేతే ప్రదీపాలోకజన్తవినాశయో సృతో
స్త్రయాణాం సత్వేఽసి తమోబుద్ధ్యదర్శనాత్ నను ప్రాగభావాద్యవస్థాను తమోబుద్ధ్య
భావో విరోధ్యాలోకనిబంధనఇతిచేత్తథా ఽసి విరోధ్యభావసహితప్రాగభావాదేస్త
మోబుద్ధ్యలంబనత్వస్యావశ్యకవక్తవ్యత్వేన విరోధ్యభావగిరాప్రాగభావోక్తా ప్రధ్వం
నే ఽనుపపత్తి స్తదుక్తా ప్రాగభావే ఽన్యోన్యాభావోక్తా వాలోకసత్వే ఽసి తదభా
వస్య భావా త్రమోబుద్ధి స్సాన్యోత్ ద్వితీయే ఽసి కిమస్య సర్వేషా మూలోకానాం
సన్నిధానం నివర్తక ముత్తైకకస్య? ఆద్యే సర్వాలోక మంతరేణ తస్మిన్పత్తి ర్నసాన్యో
ద్వితీయేఽప్యేకైకకస్య సర్వాలోకాభావనివర్తకత్వాభావా త్రమోబుద్ధ్యపత్తిః
అంత్యే ఽసి కిమేకైకకస్య రూపస్య దర్శనమాత్రాభావః ఉత సర్వస్య? ఆద్యేఽసి కిం
రూపదర్శన మాత్రాభావః. యత్ర తమోబుద్ధి స్తత్ర త్య రూపదర్శనాభావః? నాద్యః
బహులాంధకారసంప్రతాపవరకాంతరవస్థి తస్మాసి బహిరూపదర్శనేనసహావవరకాంత
స్తమోసర్వనాత్ న ద్వితీయః ప్రాగభావాదివికల్పాసహత్వాత్. ననురూపవతో
ద్రవ్యస్య స్ఫుర్ణవత్త్వనియమా త్తద్రహితం తమః కరం రూపవ ద్ద్రవ్య మవగమ్యతే?
తథాచ ప్రయోగ స్తమో నీరూపం స్ఫుర్ణవిధురత్వా దాకాశవదిచేత్త-వాయో
రన్యత్ర స్ఫుర్ణవద్ద్రవ్యస్య రూపవత్త్వనియమే ఽసి రూపరహితస్య స్ఫుర్ణవతో
వాయో రభ్యుపగమా త్రథాచ యత్స్ఫుర్ణవత్త్వం పవద్యభానుటాది రితి వ్యాప్తే
ర్యథా వాయో భంగ స్తథా యద్రూపవత్త్వస్ఫుర్ణవదితివ్యాప్తే స్తమసిభంగః న
చ ప్రమాణాభావః తమాలమూల్యాశ్యామలం తమ ఇత్యుపలంభా దితి సంక్షేపః ౮౬.
ఏవముక్తా గురు రాహ - సత్య మియంవిరోధావగతి స్తు వాచ్యగా ఽస్తి ఏవ మర్థ
ముగీకృత్యైక్యం కళం ప్రతిపాదయే దితి యదుక్తం తత్రాహ-సో ఽయం పుమా నితి
వాక్యవ దస్మిక్ వాక్యే విరోధహానే రవిరోధి వాచ్య మాదాయ పదద్వయం తయో
ర్లక్ష్యైకబోధనవరమేవం సతి న తో ఽసి విరోధః. ఆయమ్భః యథా సో ఽయం
పుమా నితి వాక్యే తచ్ఛబ్దార్థస్య తత్కాలవిశిష్టస్య పుంసః ఇదంశబ్దార్థస్యైతత్కాలవి
శిష్టస్య పుంస తైస్సక్యాసంభవే ఽసి సో ఽయ మితి పదద్వయం జనాదజనల్లక్ష
ణయా విరుద్ధం తత్కాలైతత్కాల విశిష్టత్వాంతం విహాయ పురుష మవిరోధి వా
చ్యాంశ మాదాయ తల్లక్ష్యైకబోధనవరం తద్వ త్తత్వమసివాక్యం న్యక్షిత్వ సంఘా

కోవిరోధః. ౮౭. జహీహి దేహాదిగతా మహం ధియం చిరార్జితాం
కర్తృశరై స్సుదుస్త్వజాం, వివేకబుద్ధ్యా పరమేవ సంతతం ధ్యాయాఽఽత్త
భావేన యతో విముక్తతా ౮౮ సాధారణే వపుషి కాకస్పృగాల
వప్షిమాత్తాదికస్యమమతాం త్యజ దుఃఖహేతుమ్, తద్వ జ్జహీహి
బహి రర్థగతాం చ విద్వత్ చిత్తం బధాన పరమాత్మని నిర్విశంకమ్
౮౯ తీరా తీరం సంచర స్థిరమతస్య స్తీరా ద్భిన్నో లిప్యతే నాపి
లేన, ఏవం దేహీ సంచరత్ జాగ్రదాదౌ తస్మా ద్భిన్నో నాపి తద్ధర్మో
వా ౯౦ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిలక్షణ మదోవస్థాత్రయం చిత్తనా

ధత్వ రూపస్య విరోధినో లంకస్య హనిం కృత్వా లంకాధివాచ్య చిదంశ మాదాయ
పదద్వయం తల్లక్ష్యైక్యబోధనపర మితి-వ ౮౭ యస్మా దేవం తస్మా చ్చిరార్జితాం
దేహాదిగతా మహంబుద్ధిం పరిత్యజ్య కయామత్యేతి తత్త్రాహ ఉక్తవివేకబుద్ధ్యా యతః
కర్తృశరై రతిశయేన దుస్త్వజాం తర్హ్యహం మతిః క్వపిధేయేతి తత్త్రాహ సంతతం
పరమాత్మాన మేవాఽఽత్తభావేన చింతయ కింతత ఇతిచే త్తత్త్రాహ యతః పరస్మై
వాత్తభావేన చింతనా ద్విముక్తతా లభ్యతఇత్యర్థః * అత్తానం చేద్విజానీయా దయ
మస్తీతి పూరుషః, కిమిచ్ఛ నృస్య కామాయ శరీర మనుసూజ్వరే దితి శ్రు లేః-ఉ
౮౮ యత్ర మమతావ్యయుక్తా తత్త్రాహంతాయాః కాకభేత్యాశయేనాహ కాకా
దేస్సాధారణత్వా ద్వపుషి దుఃఖహేతుం మమతాం త్యజ తద్భవీరర్థవిషయాం చ
దుఃఖకారణభూతాం తాం పరిత్యజ తదుక్తం 'యావతః కరులే జంతుః సంబంధా
న్వనసః ప్రియాత్, తావంత ఏవ భన్యంతే హృదయే శోకశంకవ' ఇతి మమతా దుఃఖ
హేతుభూతేతి త్వం జానాసీత్పాశయేనాహ హేషద్వన్నితి. కర్తవ్య ముపదిశతి నిద్వి
శంకం సమస్తశంకాకలంకవినిర్ముక్తం విజాతీయప్రత్యయరహితం చిత్తం పరమాత్మనిస్థాప
య-వ ౮౯. నను జాగ్రత్స్వప్నసంచారిణ స్తదభిన్నత్వా తద్ధర్మకత్వాద్వాకశం పర
మాత్మనోఽభేదేన వింతసియత్వ మితి చేత్తత్త్రాహ యథా మహామత్స్య స్తీరా తీరం
సంచరత్ తీరా ద్భిన్న ఏవ నత్వభిన్నో నాపి లేన తీరేణ లిప్యతే ఏవ మాధ్యాసిక
సంబంధేన దేహీ అత్తా జాగ్రదాదౌ సంచరత్ తస్మా ద్భిన్న ఏవ నాపి జాగ్రదాదిరూప
గర్భవాన్యా తథాచ శ్రుతిః-తద్యథా మహా మత్స్య ఉభే కూలే అనుసంచరతి పూ
ర్వంచా పరం చైవమేవాయం పురుష యతాపుభావస్తావప సంచరతి స్వప్నాంతం చ
బుద్ధాంతంచేతి-కాలినీ ౯౦. తర్హ్యపభూయమానం జాగ్రదాద్యవస్థాత్రయం కన్యే
తిచే త్తత్త్రాహ జాగ్రదాదిలక్షణ మిద మవస్థాత్రయం వ్యభిచారంగచ్ఛద్భుద్ధిసంజ్ఞకం

త్వయ్యేవానుగతే మిథోవ్యభిచరద్ధీసంజ్ఞ మజ్ఞానతః, క్షప్తం రజ్జ్వదమంశ
 కేవలసుమతీ చ్ఛిద్రాహిదండాదివ త్తద్భ్రష్టాసి తురీయః ౨ముష్ణుతభయం
 మాత్స్యం పురేవ భ్రమిః ౯౧ ప్రత్యక్షమం పరపదం విదుషో
 ౨ంతిక్ష్ణం దూరం తదేవ పరిమూఢమతే ర్జనస్య, అంతర్బహిశ్చ చితి
 రస్తి నవేతి కశ్చి చ్ఛిన్వ స్పృహి ర్భహి రహో మహిమాత్తశక్తేః. ౯౨
 యథా ప్రపాయాం బహవో ముళంలే క్షణే ద్వితీయే బలభిన్నమార్గాః,
 ప్రయాంతి తద్వ ద్భహునామభాజో గృహే భవంత్యత్ర న
 కశ్చి దంతే ౯౩ సుఖాయ యద్యత్క్రియతే దివానిశం సుఖం నకించి
 ద్భహుదుఃఖ మేవతతే, వినా న హేతుం సుఖజన్త దృశ్యతే హే
 తుశ్చ హేత్వంతరసంనిధౌ భవేత్ ౯౪ పరిపక్వమతేః సకృచ్ఛ్చుతం

చిత్స్వయాపేత్వయ్యేవానుగతే కచ్చితం తలేంద్రియ జన్యజ్ఞానావస్థా జాగ్రదవస్థా
 ఇంద్రియాజన్యవిషయాపరోక్షజ్ఞానావస్థా స్వప్నావస్థా అవిద్యాగోచరా ౨విద్యావృ
 త్త్యవస్థా సుషుప్త్యవస్థా అనువులే వ్యావృత్తం కచ్చిత మిత్యత్ర దృష్టాంత మాహ
 రజ్జో రిదమంతే ౨నువులే వ్యావృత్తం భూమిచ్ఛిద్రసర్పదండాది యథా కచ్చితం
 తద్వల్ తస్మాదవస్థాత్రయపరత్వా తురీయం శివం చతుర్థ మిత్యుక్త మతనివ పరిత్యక్త
 నిఖలభయం బ్రహ్మసి తస్మా త్సుర్వవ ద్భ్రమం మాగాః-కార్దూ. ౯౧ ఏవం భూతం
 స్వాత్మానం జనః కిమితి నావగచ్ఛతీతి న శంకనీయ మాత్తశక్తే ర్హిమో ౨నిర్వ
 చనీయత్వా దిత్యాశయేనాహ ప్రత్యక్షమం ప్రాతిలోమ్యేనాసజ్జడదుఃఖాత్త కాహంకారా
 ది విలక్షణతయా సచ్చిదానందాత్తత్వేనాంచతి ప్రకాశత ఇతి ప్రత్యగతిశయేన
 ప్రత్యగితి ప్రత్యక్షమం పరం పదం విదుష స్సమీపస్థం పరిమూఢమతే ర్జనస్య తదేవ
 దూర మేవం విధిం చైతన్య మంతర్బహి రస్తి తథా ౨పి కశ్చనాశుద్ధచిత్తో బహిర్బహి
 శ్చిన్వన్నేతేతి అహో ఆత్మశక్తే రయం మహిమా-వ ౯౨. అథ తత్త్వజ్ఞానావ్యభి
 చారిసాధనాయ వైరాగ్యాయాహ యథా జలపానశాలాయాం బహవో మిళంతి క్షణే
 ద్వితీయే భిన్నమార్గాః ప్రయాంతి తథా గృహే బహునామభాజో భవంతి అంతే
 మరణానంతర మత్ర గృహే తో ౨పి న భవతి ౨౬ ౯౩ కించ దివానిశం సుఖాయ
 యద్యత్క్రియతే తత స్తతః కించిదపి సుఖం న భవతి ప్రత్యుక్త తస్మా ద్భహుదుఃఖమేవ
 యతః పుణ్యరూపం హేతుం వినా సుఖజన్త న దృశ్యతే హేతుశ్చ జన్తాంతరీయ
 హేతో స్సన్నిధౌ భవేత్ * పుణ్యః పుణ్యేన కర్తవ్యేతి శ్రుతేః. మతస్థం. ౯౪. తస్మా
 దేవంభూతసంసారా ద్విముక్తి మిచ్ఛతా శ్రుతివచసా ఆత్మసాక్షాత్కారవివ సంఘాద

జనయే దాత్మధియం శ్రుతే ర్వచః, శరిమందమతేః శనైః శనైర్గురు
పాదాబ్జనిషేవణాదినా ౯౫ ప్రణవాభ్యసనోక్తకర్తవ్యః కరణేనాపి
గురో ర్నిషేవణాత్, అంగచ్ఛతి మానసం మలం త్నమతే తత్త్వ ము
దీరితం తతః. ౯౬ మనోఽనువర్తేత దివానిశం గురౌ గురుస్త్వాసాత్
చ్ఛివ ఏవ తత్త్వవితే, నిజానువృత్త్యా పరితోషితో గురు ర్వినేయవక్త్రం
కృపయాహి వీక్షతే ౯౭. సాకల్పవల్లీవ నిజేష్ట మర్థం ఫలత్యవశ్యం
కిమకార్య మస్యాః, ఆజ్ఞా గురో స్తత్పరిపాలనియా సామోద మానీ
య విధాతు మిష్టా ౯౮ గురూపదిష్టా నిజదేవతాచే త్కు-ప్యే త్తదా
పాలయితా గురుః స్యాత్, దుష్టే గురౌ పాలయితా న కశ్చిద్గురౌ
న తస్మా జ్జనయేత కోపమ్ ౯౯ పుమా న్సువర్ధం లభతే ఽపి వోదితం

నీయః స్వచ పరిపక్వ మతే సృకృ చ్ఛ్రివణేన మందమతేస్తు గురుపాదాబ్జనిషేవణాదినా
శనైఃశనై రిత్థాశయేనాహ పరిలి-లియో ౯౫ శనైశ్చనై రిత్థాది వివృణోతి ప్రణ
వాభ్యాసస్సోక్తస్య త్రికాలస్నానాదిరూపస్య కర్తవ్యః కరణేన గురో ర్నిషేవణ
శుక్రాపణాచ్చ మానసం మల మంగచ్ఛతి తతశ్చ కథితంతత్త్వం త్నమతే ధారణాయ
యోగ్యం భవతి అథేదానీం 'యస్య దేవే పరా భక్తి ర్యథా దేవే తథా గురా,
తస్యైతే కథితాహ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహత్తనః' గురుప్రసాదా త్వరమాత్మలాభః
'తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవ యే'త్థాదికాస్త్రమనుసృత్య గురుభక్తేస్తత్త్వ
జ్ఞానాంతరంగసాధనత్వం బోధయితు మారభతే అహర్నిశంమనో గురా మనువర్తే
త ఆత్మావశ్యకతాబోధనాయ లిజ్ ప్రయోగః హి యస్మా త్తత్త్వవి ద్గురు స్సాత్
చ్ఛివ ఏవ తదుక్తం-'గురు ర్భిన్నో గురు ర్విష్టో ద్గురు దేవో మహేశ్వరః, గురుః పితా
గురు ర్భ్రాతా గురు రేవ పర శ్శివ' ఇతి నను శివస్వరూపగురో రనువృత్తిః కిమర్థం కర్త
వ్యేతిచే త్తత్రాహ హి యస్మా త్స్వస్య గురో రనువృత్త్యా చరితోషితో గురు శ్శివ్య
ముఖం కృపయా వీక్షతే వంశ. ౯౬ ౯౭. కింతత ఇతి త్తత్రాహ సా గురో రాజ్ఞా
నమ్యక్ పరిపాలనీయా యతః కల్పవల్లీవ స్వేష్ట మర్థ మవశ్యం ఫలతి కిమసాధ్య
మస్యా అత స్సా ఆజ్ఞా మోదమానీయ హర్షం ప్రాప్య నిధాతు మిష్టా-ఉ.౯౮. కించేష్ట
దేవా దపి గురు ర్గరియానిత్థాశయేనాహ గురూపదిష్టా నిజదేవతా తుప్యేచ్ఛే త్తదా
గురుః పరిపాలయితాస్యాత్ దుష్టే గురౌతు పరిపాలయితా కశ్చి దపి నాస్తి తస్మా
ద్గురా కోపం కదా ఽపి నోత్పాదయేత్ తదుక్తం బ్రహ్మవైవర్తే * శివే దుష్టే గురు
స్త్రితా గురా రుష్టే న కశ్యనేతి. ౯౯ నను నిహితానుష్ఠానా త్వరిషిధవర్జనా చేష్ట

తిథ మభితో ౭సౌ నర్తదాం నర్తదాం తాం మగధావి నివాసం ని
ర్తమే నిర్తమేంద్రః ౧౦౫. ఇతివశీకృతమండనపండితః ప్రణతసత్కరణ
త్రయదండితః, సకలసద్గుణమండలమండిత స్స నిరగా త్కృతదుర్వృత
ఖండితః ౧౦౬ కుసుమ తవివిధపలాశ బ్రమదళి కులగీతమధురనిస్సానమ్,
పశ్య నివిషన మయాశీ దాశాం కీనాశపాలితా మేషః ౧౦౭ తత్ర
ముహూర్తాష్టముఖే దేశే గ్రంథా న్ప్రచారయన్ ప్రాజ్ఞతమః, శమితమ
తా న్తరమాన శృంగై స్సనకోపమో ౭గమ చ్ఛ్రిశైలమ్. ౧౦౮ ప్ర
ఫుల్లమల్లికావనప్రసంగసంగతామితప్రకాంఠ గంధబంధురప్రవాతధూ
తపాదహమ్, సదాచుదద్విపాదపప్రహరశూరకేసరివ్రజం భజంగభూష
ణప్రయం స్వయం కౌశలమ్ ౧౦౯ కలికల్పషభంగాయాం సో

కౌతుకదా తాం నర్తదాం నదీ మభితో ౭సౌ నిర్తమానాం మమతా రహితానామిం
ద్రః సురేశ్వరో మగధభూమా వాసం నిర్తమే - మా ౧౦౫ అథాచార్యవృత్తాంత
మాన-ఇత్యేవంవశ్యతో మండనపండితో యేన ప్రణతానాం సతాం కరణత్రయం
దండితం యేన తత్ర మనః ప్రాణాయామాద్యుపదేశేన వాత్సానోపదేశేన కర్తాసహా
పదేశేన సర్వై స్సద్గుణమండలై రలంకృతః కృతం దుర్వృతానాం ఖండితం ఖండనం
యేన స నిరగాత్ - ద్రుత ౧౦౬. కా మాశాం ప్రతి నిరగాదిత్యాకాంక్షాయా మాహ
కుసుమితేషు వివిధపత్రేషు భ్రమశ్చి ర్భిమరకులై ర్గీతో మధురకట్టో యత్ర తథాభూ
తం వనం పశ్యన్ యమపాలితాం దక్షిణాం దిశ మేషః శ్రీశంకరో ౭యాసీత్. *
ఆర్యాశకలద్వితయం వ్యత్యయరచితం భవే ద్యస్యాః, సోదీర్ఘిః కిల కథితా తద్వద్య
త్యంకభేదసంయుక్తా ౧౦౭ తస్యాం యమాశాయాం మహారాష్ట్రప్రముఖే దేశే
గ్రంథాన్ ప్రాజ్ఞతమ శృమితో మతాంతరాభిమానో యేన స సనకోపమః శ్రీకైలం
పర్వత మగమత్ 'ఆర్యాపూర్వార్థం యది గురుభైకేనాధీకేన నిధనే యుక్తం, ఇతర
త్తద్వన్నిఖలం భవతి యదీయ ముదితేయ మార్యాగీరిః ౧౦౮ తం విశిష్ట - ప్రభు
ల్లమల్లికానాం పనానాం ప్రసంగో యస్య స చాసౌ సంగతానా మసంఖ్యాతానాం
ప్రకాండానాం శాఖానాం గంధేన బంధుర స్పృందరః ప్రవాత సైవ కంఠితా వృక్ష
యిత్రతం 'ప్రకాంఠో ౭టపే శస్త్ర' ఇతి విశ్వప్రకాశః సదా మదానాం గణాధి
పానాం ప్రహరే కూరాణాం కేసరిణాం సింహానాం సమూహో యత్ర తం - ఖుజం
గభూషణస్య శివస్య ప్రియం హిరణ్యగర్భస్య కాశలమిత్యర్థః 'పురా లఘు ద్దురు తతో
భవే చ్చురంచచామరం' ౧౦౯ అద్రే సృమిపం చలంత స్తరంగా యస్యాః పున

౭ద్రే గారా చ్చుల త్తరంగాయామ్, అధరీకృతతుక్తాయాం సస్సాపా
తాళగామి గజ్జాయాం ౧౧౦ నమన్తోహభంగం నభోలేహిశృంగం
తృటత్వాపసంగం రటత్పక్షిభృంగమ్, సమాశ్లిష్టగజ్జం ప్రహృ
ష్టాంతరంగం తమారుహ్యా తుంగం దదర్శేశలింగం ౧౧౧ ప్రణ
మన్భవబీజభర్జనం ప్రణిపత్యామృతసంపదార్జనమ్, ప్రముమోదసమ
ల్లికార్జునం భ్రమంబాసచివం నతార్జునమ్ ౧౧౨ తీరరుహైః కృష్ణా
యా స్తీరే౭వాత్సీ త్తిరోహితోష్ణాయాః, ఆవర్జితత్పష్టాయా ఆచా
ర్యేంద్రో నిరస్తకార్ణ్యాయాః ౧౧౩ తత్రాతిచిత్రపద మత్రభవా
న్పవిత్రకీర్తి ర్విచిత్రసుచరిత్రనిధి సుస్థింద్రాన్, అగ్రాహయ త్కృత
మన్ద్రహనిగ్రహార్థమగ్రాన్యస్సమగ్రసుగుణాన్ నహదగ్రయా యీ ౧౧౪

శ్వాధరీకృత స్తుంగః పర్వతో యయా * తుంగః పున్నాగ నగయో స్తుంగః స్వాదు
న్నతేన్యపదితివిశ్వప్రకాశః - తథాభూతాయాం కలికల్పపవినాశసమర్థాయాం పాతా
ళగామిగంగాయాం స శ్రీశంకరః స్నానం కృతవాన్ * ఆర్యాప్రగమదళోక్తం
యది కమసి లక్షణం భవే దుభయోః, దళయోః కృతయతిశోభాం తాం గీతిం
గీతవాన్మృజంగేశః ౧౧౦ తం తుంగ మారుహ్యా శివలింగం దదర్శ తుంగం విశిన్వప్తి-
నమతాం మోహస్య భంగో యస్తాత్ గగనాస్వాదనశీలాని శృంగాణి యస్య త్రుట
న్వావస్య సంగో యస్తా ద్రుటంతః పక్షిణో భ్రమరాశ్చ యస్మిన్సమ్యగాలంగితా పా
తాళగామి గంగాయేన ప్రహృష్ట మంతరంగం మనో యన్యేతి జడస్య సమనస్తవమారో
ప్యేయ ముక్తిః క్రియావిశేషణంవా - భుజం. ౧౧౧ తతశ్చ ప్రణమతాంసంస్మరి
బీజానా మవిద్యాకామకర్తవాసనానాం భర్జనం తస్యపునశ్చ మోక్షలక్షణామృతిస్య
సంపాదకం భ్రమరాఖ్యాంబాసహాయం సతో ౭ర్జునో యన్తై తథాభూతం మల్లికా
ర్జునసంజ్ఞం పరమేశలింగం ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణ మోద మవాప వియో ౧౧౨. తతశ్చ
తీరరుహై రామ్రుదివృక్షైః క్యామాయా స్తీరోహిత ముష్ణం యస్యాం యయావా ఆవ
ర్జితా తృప్తృష్టాచ యస్యా నిరస్తం కార్ణ్యం యస్యా స్తథాభూతాయా నద్యా
స్తీరే ఆచార్యేంద్రో ౭వాత్సీత్ గీతిః ౧౧౩ తత్ర శస్తిక్ తీరే పవిత్రకీర్తి ర్విచి
త్రాణాం సుచరిత్రాణాం నిధి ర్నహదగ్రయా యా ఆత్రభవా మ్మృజ్జః శ్రీశంకరో
౭తిచిత్రాణి పదాని యస్మిన్ ఆనంద్రహాణాం దురాగ్రహాణాం నిగ్రహో ౭ర్థః
ప్రయోజనం వా యస్య తథాభూతం కృతం శారీరకాది సుఖీంద్రాన్సమగ్రాన్సుగు
ణాశ్శాంతిదాంత్యాదయో యేష తాన్గ్రాన్ శ్రేష్ఠాన నగ్రహయత్ -వ. ౧౧౪.

అధ్యాపయంత మనదర్థనిరసపూర్వం కింతవ్యతీర్థయశశం శ్రుతి భా
వ్యజాతమ్, ఆక్షిప్య పాశుపతవైష్ణవసీరశైవ మాహేశ్వరాశ్చవి
జితాహినురేశ్వరాద్యైః ౧౧౫. కేచి ద్విసృజ్య మత మాత్మ్యమ
ముష్యశిష్యభావం గతా విగతమత్సరమానదోహాః, అన్యేతు మన్య
వశ మేత్య జఘన్యచిత్తా నిన్యః క్షణం నిధన మన్య నిరీక్షమాణాః.
౧౧౬ వేదాంతీకృతనీచకూద్రవచసో వేదస్వయంకల్పనాః పాప్తిష్ఠా
స్వమపి త్రయీపథ పపి ప్రాయో గహంతః ఖిలాః, సాక్షాద్భ్రష్టాణి
శంకరే విదధతిస్పర్థానిబద్ధాం మతిం కృష్టే పాండ్రకవ తథా న చర
మాం కింతే లభంతే గతిమ్ ౧౧౭ వాణీ కాణాని చ నైవ గణితా
లీనా క్వచి త్కాపిలీ శైవం చాశివభావ మేతి భజతే గర్వాపదం చా
ర్హతమ్, ద్వార్గం దుర్గతి మశ్నుతే భివి జనః పుష్టాతితో వైష్ణవం ని
ష్ఠాతేషు యతీశసూక్తిషుకథాకేళీకృతాసూక్తిషు ౧౧౮ తథాగత

తిరస్కృతాన్యకాస్త్రయశశం శ్రుతిభావ్యసమూహ మనదర్థనిరాసపూర్వమధ్యాప
యంతం భావ్యకార మాక్షిప్య స్థితాః పాశుపతాదయ స్సురేశ్వరపద్మపాదాదిభి
రాక్షిప్య విశేషేణ జితాః ౧౧౫ తత్ర కేచి త్వీయం మతం పరిత్యజ్య విగ
తమత్సరాదిదోహ స్సంతః అముష్య శ్రీశంకరస్య శిష్యత్వం ప్రాప్తాః అన్యేతు రోప
వశం గత్వా యతో మలినచిత్తా ఆన్య మరణం నిరీక్షమాణాః కాలం నిన్యః. ౧౧౬
తథాచైవవిధా వేదాంతీకృతాని సీచానాం శూద్రాణాం పచాంసి యైః పునశ్చ పాపి
హాః స్వకల్పనా ఏవ వేదః కృతః స్వ వేదాంతప్రతిపాద్య మాత్మాన మపి వేదత్రయీ
పథ మపి ప్రాయో దహంతో యే ఖిలా స్యాత్కాద్భ్రష్టాణి శంకరే స్పర్థయా నిబద్ధాం
బుద్ధిం శ్రీకృష్ణే మిథ్యావాసుదేవవ ద్విదధతి తే తద్వత్క్రిమంత్యాం గతిం వినాశం
మోక్షం నా న లభంతే అపితు ప్రాప్నువంత్యేవ కాద్దా ౧౧౭ శంకరసూక్తిషు
నిష్ఠాతేష్వచార్యవినేయేషు సత్సు కథాకేళీకృతాసు సర్వకథాత్వంప్రాప్తాసూక్తిషు
మధ్యే కాణాదీతు వాణీ నైవ గణితా కాశీలీ సాతు క్వచి ల్లీనా క్వచిత్తేషుః నక్షాతా
శైవం పాశుపతానాం తు పచో ఒశివత్వ మాప్నోతి అర్హతం చ తద్గర్వాపదం
భజతే ద్వార్గం శాక్తానాం చ తద్దుర్గతి మశ్నుతే వైష్ణవం తత్పాలయతుం సమర్థః
కో ఒపి జనో నాస్తీత్యర్థః ౧౧౮ వినిర్దయం యథాస్యా తథా వినిర్దళక్ వినిర్ద
తాం ప్రాప్నువన్ విరుద్ధమతానాం సంకరో యేన తథాభూతే శంకరే సతి తథాగ

కథాగతా తదనుయాయై నైయాయికం వచోఽజని ననోదితో వ
దతి జాతు తాతాతితః, విదగ్ధతి నదగ్ధీ ర్విదితచాపలం కాపిలం విని
ర్దయవినిర్దలద్విమతసంకరే శంకరే ౧౧౯

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్కలాజ్ఞ త్వప్రపంచనమ్,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గోయందశమోఽభవత్

తానాం సుగతానాం కథాగతా విలయంప్రాప్తా నైయాయికవచ స్తదనుయాయై తద
నుగామ్యజని తదపి తదైవ గతం తాతాతితః కామారిలః నోదితః ప్రేరితోఽపి నచ
వదతీతి పునశ్చ విదితచాపలం కాపిలం వచో దగ్ధా పుష్టాస్థితా వా భీర్యస్య స నదిద
గ్ధతి నాభినందతి నైవపుష్టాతీతివా తదపి తదైవ విలయం గతం - పృథ్వీ ౧౧౯

ఇతి శ్రీమత్సరమహాంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరావతుమారసూను ధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

దశమ స్కంధః

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశాయ నమః
శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః
శ్రీమచ్చంకర విజయే, సవ్యాఖ్యానే
ఏకాదశస్కర్ధ స్తారంభః

తత్రైకదా ఒచ్చానితనై జదోషః పాలస్యవత్కల్పితసాధు
వేషః, నిర్తనమాయం స్థితకార్యతేషః కాపాలికః కశ్చిదనల్పదోషః ౧.
అసా వపశ్య న్నదనాన్యవశ్యం వశ్యేంద్రియాశ్చైవ ర్దునిభి ర్విమృ
గ్యమ్ ఆదిశ్య భాష్యం సపది శ్రవ్య మాసీన మాశ్రిత్య ముని ర
హస్యమ్ దృష్ట్వైవ హృష్య స్స చిరాన్తశ్చన్ద్రానిర్ధార్యసంసిద్ధ మివ
స్వనిష్ఠమ్, మహద్విశిష్టం నిజలాభతుష్టం విస్పష్ట మాచష్ట చ కృత్య
శిష్టమ్ గుణాన్ స్తవాఒకర్ష్య మునేనవద్యా న్సార్వజ్ఞ్యసాశీల్య
దయాళుతాద్యాక్, ద్రష్టుం సముత్కంఠితచిత్తవృత్తి ర్భవంత మా
గాం విదితప్రవృత్తిః ౪ త్వ మేకవవాత్ర నిరస్తమోహః పరాకృత

అశోగ్రభైరవనిర్దయం సపాకరం వర్ణయితు ముపక్రమతే—తత్ర తస్మిన్
నేక ఏకదా అచ్చానిత స్వీయదోష స్వీతాపారణాయాఒగతరావణవ త్కల్పితః
సాధువేషో యేన స్థితః కార్యస్య తేషో యస్య. అనల్పదోషా యస్మిన్. తథాభూతః
కశ్చి దసౌ కాపాలికో మాయామానవిర్దుక్తం ముని మహశ్య దిశ్యన్వయః - ఇంద్ర.
౧ మునిం విశిష్య-కామక్రోధాదీశాం వశ్యో న భవతీతి తథా తం వశ్యేంద్రియాశ్చైవ
ర్దునిభి ర్విమృగ్యం ప్రశస్యం భాష్యం సపది ఆదిశ్య రహస్య మేకాంత మాశ్రిత్యా
సీనం - ఉ. ౨ స కాపాలిక శ్చిరా దభీష్టం దృష్ట్వా స్వమిష్టం సంసిద్ధ మివ నిర్ధార్య
హృషో మహద్భ్యో విశిష్టం శ్రేష్టం నిజలాభేన తుష్టం స్వకర్తవ్యతేషం స్వప్టం
యథాస్యా త్తథోక్తవాక్ ౩ తద్వచన మదాహరతి-హేమునే ఒనవద్యాక్ సర్వ
జ్ఞతాద్యాక్ తవగుణా నాకర్ష్య భవంతం ద్రష్టుం సమ్యగుత్కంఠితా చిత్తవృత్తి
ర్యస్య విదితా తవ ప్రవృత్తి త్యేన తాదృశో ఒహ మాగతవా నస్తి. ౪. స్వరూపా

ద్వైతివచస్సమూహః, ఆభాసి దూరీకృతదేహమాన శుద్ధాద్వయో
యోజితసర్వమానః ౫ పరోపకృత్యై స్రగృహీతమూర్తి రమర్త్య
లోకేష్వపి గీతకీర్తిః, కటాక్షలేశార్దితసజ్జనార్తి సుదుక్తిసంపాదితవిశ్వ
మూర్తిః ౬ గుణాకరణ్యా ద్భవన్తైకమాన్య సుమస్తవిత్వా దభి
మానసూన్యః, విజిత్వరత్నా ద్గళహస్తీతాన్యసాన్విత్ప్రదత్వా చ్చ మ
హావదాన్యః. ౭ అశేషకల్యాణగుణాలయేషు పరావరజ్ఞేషు భవాద్య
శేషు, కార్యార్థినః క్వాప్యనవాప్య కామం న యాంతి దుష్ప్రాప్త మపి
ప్రకామమ్ ౮. తస్మా న్నహర్కార్య మహం ప్రపద్య నిర్వర్తితం సర్వ
విదా త్వయా ౯ద్య, కపాలినం ప్రీణయితుం యతిష్యే కృతార్థ మా
త్తాన మతః కరిష్యే ౯ అనేన దేహేన సహైవగంతుం కైలాస మీ
శేన సమం చ రంతుమ్, అనోషయం తీవ్రతపోభి రుగ్రం సుదుష్కరై
రబ్దశతం సమగ్రమ్ ౧౦ శుక్లో ౭బ్రవీ న్నాం గిరిశః పుమర్థ మక్రిప్సితం
ప్రాప్యసి మత్ప్రియార్థమ్, జుహోషి చే త్వర్వవిద శ్శిరో వా ముతా

జనసిద్ధయే స్థాతి-అత్ర లోకే నిరస్తమీనా స్త్వమేవైకః యతః పరాకృతో ద్వైతి
వచసాం సమూహో యేన స్వయం దూరీకృతదేహమానో యోజిత స్సర్వస్త్వై మానో
యేన తథాభూత స్త్వ మమానీ మానద ఇత్యుక్తః శుద్ధాద్వయః పరమాత్మైవా౭౭భాసి.
పాతాంతరే శుద్ధాద్వయే యోజితాని సర్వాణి ప్రమాణాని యేన స త్వమేకః స
ర్వోత్తమత్వేన ప్రకాశన ఇతి వ్యాఖ్యేయం ౫. ఆమర్త్యలోకేషు ఇంద్రాదిదేవలోకే
ష్వపి గీతా కీర్తి ర్యస్య స కటాక్షలేశేనార్దితా నాశితా సజ్జనానా మూర్తిః పీడా యేన
స సదుక్తిభి స్సంపాదితా విశ్వస్య మూర్తి ర్యేన - ఉపేం ౬. విజిత్వరత్నాల్ విజ
యనశీలత్వా ద్గళే హస్తీతా హస్తేన గళే గృహీతా అన్యే వాదినో యేన మహావ
దాన్యో౭౭తీ శయేన విక్రాణనశీలః. ఉచ ౭. తథాచై వంవిధేషు భవాద్యశేషు కార్య
ర్థినో౭౭త్యంతం దుష్ప్రాప్త మపి కామ మనవాప్య క్వాపి కస్యాంచి దభ్యవస్థాయాం
న గచ్ఛంతి కింతు ప్రాప్తైవ యాంతి. ౮ ఏవం స్తుత్వా ౯౭చార్య మభిమతికృత్య
కగనీయ మాహ-సుప్తా దేవంకస్తాత్సర్వవిదా త్వయా నిష్పాదితం మహత్కార్య మా
సాద్య కపాలినం ధైరవం ప్రీణయితుం యత్నం కరిష్యే తతః కపాలిప్రీణనా దాత్తానం
కృతార్థం కరిష్యే-ఉచ ౯ సర్వవిదా త్వయా నిర్వర్తిత మిత్యుక్తం తద్విపులోతి
అనేనేతి*ఉగ్రః కపర్దీ శ్రీకంఠః' ఇత్యమరాదుగ్రంథద్వంద-ఉ ౧౦ ౧౧. తయో
స్సర్వజ్ఞతీతివయో స్సంగ్రహణే భృతా ఆశా యేన తత్ర తయో ర్భ్యే ౧౨. దిప్త్య

శనే భూమిపతే శ్చిరో వా. ౧౧. ఏతావ దుక్తాంతరథా న్న హేశ
స్తదాహి తత్సంగ్రహణే ధృతాశః, చరామ్యథాపి క్షితిహాన లభో న
సర్వవిత్తత్ర మయోపలభః ౧౨. దిప్త్యాఽద్య లోకస్య హితే చరంతం
సర్వజ్ఞ మద్రాక్ష మహం భవంతమ్, ఇతఃపరం నేత్స్యతి మే ఽను
బంధః సందర్శనాంతో హి జన్య బంధః ౧ మూర్ధాభిషి క్తస్య శిరః
కపాలం మునీశిత్యువా మను సిద్ధిహేతుః, యద్యం పున ర్దే మనసా
ఽప్యలభ్యం తతః పరం తత్ర భవాన్ప్రమాణమ్ ౧౪ శిరఃప్రదానే
ఽద్యుత్తరీర్తిలాభ స్తవాపి లోకే వన సిద్ధిలాభః, అలోచ్య దేహస్య
చ నశ్వరత్వం యద్రోచతే ఽత్తమ తత్కురుత్వమ్. ౧౫ తద్యాచితుం
న క్షమతే మనో మే కో వేష్టవాయి స్వశరీర ముజ్ఘాతు, భవా నిర్విర
క్తో న శరీరమానీ పరోపకారాయ ధృతాత్మ దేహః ౧౬. జనాః పర
క్లేశకథానభిజ్ఞా నక్తందివా స్వార్థకృణాత్త చిత్తాః, రిపుం నిహంతుం కు
లిశాయ వజ్రీ దాధీచ మాదాత్మికల వాంఛితాస్థి ౧౭. దధీచిముఖ్యాః

భద్రం జాతం మే ఽనుబంధః ప్రకృతస్య కార్యస్యానువర్తనం నేత్స్యతి * 'జోష
త్వాదే ఽనుబంధ స్సౌఖ్యకృతస్యానువర్తనే' ఇత్యమరః-యతో జనస్య బంధో భవ
ద్దర్శనావధి రేవ. ౧౩ ఇతఃపరం మే ఽనుబంధ స్సేత్స్యతీత్యుక్తే రతఃపరం రాజా
సర్వజ్ఞోవా మిశిష్యతీత్యభిప్రాయం సోపాదద్యా దిత్యాశయేనాహ.-మూర్ధేతి తస్మా
త్సర్వవిభవానేవ పరం ప్రమాణం - ఆఖ్యా ౧౪ తస్మా త్స్వస్య మమ చ లాభం
దేహస్యచ నశ్వరత్వ మాలోచ్య శిరఃప్రదాన ముచితమేవేత్యాశయేనాహ-శిర ఇతి -
ఉ ౧౫ నన్వేషం యాచితుం మన స్తే కుతః క్షమతే? ఇత్యాశంక్య భవతో విరక్తత్వా
దిత్యాహ-తచ్ఛిరో యాచితుం మనో మే నోత్సహతే యత ఇష్టవాయి స్వశరీరం శో
వా త్యజతు? భవాంస్తు విరక్తత్వా న్న దేహమానీ సంప్రతి దేహధారణ మపి పరోప
కారాయైవ సత్సభిమానసిమిత్త మిత్యాహ-పరోపకారాయేతి ౧౬ యద్యప్యేషం
తథా ఽపిత్వం పరక్షేకావహం కర్తానుష్ఠాతుం కిమితి ప్రవృత్తో ఽసీత్యాశంక్యా హ
సర్వే ఽపి జనాః పరక్షేశకథానభిజ్ఞా యతో దివానిశం స్వాస్థే తత్పర ఆత్మా దేహం
ద్రియాది చిత్తం చ యేషాం తతో దాహరణ మాహ-శత్రుం నిహంతుం వజ్ర
నిర్దానాయేద్రో దాధీచ మభిలషిత మస్థి స్వీకృతవాక్ తథాచ యదా సాత్విక
ముఖ్యానా మియం దశ తదాఽస్తద్విధానాం కాకభలిభాష-ఉప. ౧౭ వదాన్యై
ర్భవాన్పుత్ర స్తు స్థిరస్య సర్వగతస్య యశశ్శరీరస్య ప్రాప్తగౌ క్షుణ్ణత్వాత్ శరీర మపి

క్షణికం శరీరం త్యక్త్వా పరాధే స్త్రీ యశశ్శరీరమ్, ప్రాప్య స్థిరం సర్వ
గతం జగంతి గుణైరనన్యైః ఖలు రంజయన్తి ౧౮ వపుర్ధరంతే పర
తుష్టిహేతోః కేచిత్ప్రళాంతా దయయా పరితాః, అస్తాదృశాః కేచన
సంతి లోకే స్వార్థై కనిష్ఠా దయయా విహీనాః ౧౯ పరోపకారం
న వినాఽస్తి కించి త్ప్రయోజనం తే విధుతైషణస్య, అస్తాదృశాః కామ
వశాస్తుయుక్తాయుక్తేవిజానంతి న హంత యోగిన్ ౨౦ జిమూత
వాహో నిజజీవదాయీ దధీచి రవ్యస్థి ముదా దదానః, ఆచంద్రతా
రార్క మపాయశూన్యం ప్రాప్తౌ యశఃకర్తృపథంగతౌ హి ౨౧ య
ద్యద్యదేయం నను దేహవద్భి ర్మయార్థితం గర్హిత మేవ సద్భిః, తథా
౨౨ సర్వత్రవిరాగవద్భిః కిమన్యదేయం పరమార్థవిద్భిః' ౨౩ అఖండ
మూర్ధన్యకవాల మామల స్సంసిద్ధిదం సాధకపుంగవేభ్యః, వినా భ
వంతం బహవో న సంతి తద్వత్పుమాంసో భగవ న్పుథివ్యామ్. ౨౪

సుత్యాజ్య మేవేత్యాశయేనా౨౭౨౩-దధీచిముఖ్యాఇతి-౬ ౧౮ తథాచ కేచి త్ప్రళాం
తా దయయా వ్యాప్తాః భవాదృశాః పరతుష్టిహేతో శ్శరీరం ధరంతే అస్తాదృశాస్తు
కేచన దయయా విహీనాః స్వార్థైకనిష్ఠా లోకే సంతి ౧౯. తస్మా త్పరోపకారిణా
త్వయా౨వశ్యం కిలో దేయ మిత్యాశయవా—నాహ-పరోపకారం వినా కించి
త్ప్రయోజనం తవనాస్తి యతః పుత్రపితౄలక్తేషణావిరుద్ధో భవానిత్యాహ—విధు
తైషణ స్థితి నను త్వయా ౨౨ మమేదం యుక్తం నవేతివిచార్య వక్తవ్య మిత్యాశం
క్యా౨౭౨౩-అస్తాదృశాస్తు హేయోగిన్ కామవశత్వా దహో కష్టం యుక్తాయుక్తే
న విజానంతి. ౨౦. స్వశరీరప్రదానసమ్యకం యశస్సాధనం త్వన్యన్నాన్త్ర్యేవేత్యాహ-
జిమూతవాహో నిజజీవనదాయీ దధీచిశ్చ స్వాస్థిదాయీ ద్వాపశీ ప్రలయ పర్యం
తం నాశశూన్యం యశః ప్రాప్తౌ కర్తృ పథం గతౌ హి ప్రసిద్ధం హి యస్తాత్కర్తృపథం
గతౌ విలివా. ౨౧. నను దేహస్యాదేయత్వం జానన్కిమిద మతినిందితం ప్రార్థ
యసే? ఇత్యాశంక్య యద్యచ్ఛేవం తథా ౨౨ పరమార్థవిత్త్వా త్సర్వత్రవిరాగవతాం
భవాదృశానాం కిమన్యదేయం నాస్తిత్యాలోచ్య ప్రార్థనాం కరోమిత్యాహ—యద్య
దేతి ౨౩. నన్యన్యః కన్య దేవంఽన్యో౨న్యవ్య ప్రార్థ్య ఇత్యాశంక్య యథావిధస్య
కిలో మమ సిద్ధిహేతు స్తథావిధో భవా నేవ నత్వస్య ఇత్యాహ సాధకశ్రేష్ఠేభ్య
స్సంసిద్ధిద మఖండమూర్ధన్యస్యాఖండితరేతసః కవాలమామల ర్నచ భవంతం వినా
హేభగవం స్తథావిధిర్యవంతః పుమాంసో బహవః పృథివ్యాం సంతి. ౨౪. ఆలో

ప్రయచ్ఛ శీర్షం భగవ న్నమస్తాదితీరయిత్వా పతితం పురస్తాత్, తమ
బ్రవీ ద్వీత్య సుధీ రధస్తా త్కృపాళు రంభృతమనా స్సమస్తాత్.
అర నై వాభ్యసూయామి వచ స్త్వదీయం ప్రీత్యా ప్రయచ్ఛామి శిరో
ఽస్తదీయమ్, కోవాఽర్థినాత్వాత్మతమో నృకాయం జాన న్న కుర్య
దిహ బహ్వాపాయమ్ ౫ పతత్యవశ్యం హి వికృష్యమాణం కాలేన
యత్నా దః రక్షమాణమ్, వర్షామునా సిద్ధ్యతి చేత్సర్ధ ససవ
మర్త్యస్య పరః పుమర్థః ౬ ఏరే విదిక్తే ఽధిసమా సిద్ధివి నిధి స్స
మాయాహి కరోమి తే మతమ్, నాహం ప్రకాశం వితేరితు ముత్స
హే శిరః కపాలం విజనం సమాశ్రయ ౭ శిష్యా విదంతి యద
చింతితకార్య మేత ద్యోగి న్న దేకరణా విహతిం విదధ్యః, కోవా
సహేత వృ రేత దపాహితుం స్వం కోవా త్తమేత నిజనాథశరీర
మోక్షమ్ ౮ తౌ సంవిదం వితనుతా మతి సంప్రహృష్టా యోగీ
జగామ ముదితౌ నిలయం వ నస్త్వి, శ్రీశంకరో ఽపి నిజధామని బోష
మాస ప్రాచే న కించిదపి భావ మసౌ మనోగమ్ ౯ శూలీ త్రిపుం

ఽవశ్యం త్వమేవ శిరః ప్రయచ్ఛ, తే న మో స్త్విత్యుక్త్వా ఽగ్రే పతిత మధస్తా ద్వీత్య
సుధీః కృపాళు స్సమస్తా దాకృష్టమనా అబ్రవీత్ ఉపే ౧౪ తద్వచన మదావరతి
నైవేతి. యత ఇహలోకే బహునాశనిమి త్తవంతం నృకాయం జాన న్కోవా ప్రాజ్ఞ
తమో ఽర్థినాత్ న కుర్యాత్ అపితు కుర్యా దేవ. అన్యథా తస్య ప్రాజ్ఞతమత్వ మేవ
కుతస్త్య మిత్యర్థః - ఇంద్ర ౨౫ యతో యత్నాదపి రక్షమాణం శరీరం కాలేనా
కృష్యమాణమవశ్యం పతతితతో ఽనేన వర్షణా పరప్రయోజనం సిద్ధ్యతిచే త్తర్హి
సవీవ మరణధర్త కస్య పరః పురుషార్థః - ఉ ౨౬. తస్మాత్ హేసిద్ధివిల్ యథా
విదిక్తే ఽహ మధిసమాధి సమాధౌ వరే తథా విధో రహసి సమాయాహి లే ఽధి
మతం కరోమి యతో శిరఃకపాలం ప్రకటం దాతుం అహం నోత్సహే అతో విజనం
సమాశ్రయ ౭. కుః ఇతిచే త్తత్రాహ-శిష్యా యద్యేత చ్చింతితం కార్యం జానంతి
త్వహి హేయోగి విహతిం విదధ్య త్వవ కార్యస్య వినాశం కుర్యః యతో మదేకశ
రణః స్వశరీరత్యాగవన్నిజనాశరీరమోక్షోఽవ్యసహ్య ఇత్యాహ - ఏతత్ప్రస్థం శరీరం
త్యక్తుం కోవా సహేత? నిజనాశరీరస్య మోక్షం చ కోవా త్తమేత? - వ ౨౮.
ఇత్యేవం తౌ శ్రీశంకరకాపాలకౌ సంవిదం వితనుతాం సంభాషణం సంకేతం వా కృత
వంతౌ తతో యోగీ మనస్వీ ముదిత స్సౌ జగామ శ్రీశంకరో ఽపి నిజధామని బోష
మాస తూష్ణింబభావ మనోగం భావ మసౌ కించిదపి న ప్రోక్తవాత్. ౨౯. కంకా

శ్రీ పురతోఽవలోకి కంకాశమాలాకృత గాత్రభూషః, సురక్షనేత్రో
మదఘూర్ణితాక్షో యోగీ యయా దేశివాసఘాః ౩౦ శిష్యేషు
శిష్యేషు విదూరగేషు స్నానాదికార్యయ వివిక్తభాజి, శ్రీదేశికేంద్రేతు
సనందనాఖ్యైః శాస్త్రస్వదేహం వ్యవధాయ గూఢే ౩౧ తం భైరవాకార
ముదీత్య దేశిక స్త్యక్తం శరీరం వ్యధత స్వయం మనః, ఆత్మానమాత్మన్య
దయుక్త్యయోజయ న్నమాహితాత్మా కరణాని సంహరన్ ౩౨
తం భైరవోఽలోకత లోకభూజ్యం స్విసౌఖ్యతుచ్ఛీకృతదేవరాజ్యమ్,
యోగీశ మానాదితనిర్వికల్పం సత్తుజాతప్రభృతే రనల్పమ్

జత్తుప్రదేశే చిబుకం నిధాయ వ్యాత్తస్యముత్తానకరౌ నిధాయ,
జానూపరి ప్రేక్షితనాసికాంతం విలోచనే సావి నిమిల్య కాంతమ్
౩౩ ఆసీన ముచ్ఛీకృతపూర్వగాత్రం సిద్ధాసనే శేషితబోధమాత్రమ్,
చింతాత్రవిన్యస్తపౌషీకవర్గం సమాధివిస్తారిత విశ్వస్థమ్ ౩౪ విలోక్య
తం హంతు మపాస్తశంకస్సవ్యబుద్ధిపూర్వాద్విత్తివ్రపంకః, ప్రాప్తోద్య
తాసి స్ఫువిధం సయావ ద్విజ్ఞాతవా న్నద్వపదో ఽపి తావత్ ౩౫.

లాసాం శరీరాస్థానం మాలయాకృతా గాత్రభూష యేన - ఇంద్ర. ౩౦ శ్రేష్ఠేషు
శిష్యేషు స్నానాదికార్యయ విదూరగేషు సత్సు శ్రీదేశికేంద్రేతు సనందనాఖ్యా
దీప్త్యా దేహం గూఢే వ్యవధాయ వివిక్తభాజి సతి యయా విత్యన్వయః ౩౧ తం
భైరవాకారం కపాలినం వీత్య శ్రీశంకర శరీరం త్యక్తం స్వయం మనో వ్యధాల్
సమాహితాంతఃకరణః ప్రణవం జపన్ యః కరణాని సంహరన్ ఆత్మానం త్వం
వదార్థ మాత్తని తత్పదార్థే ఽయుక్త్య - ఇం. ౩౨ భైరవాకారః కాపాలిక స్సన
త్సుజాతాదే స్సకాశా దనల్పం - ఆ. ౩౩. అంససాధిప్రదేశే చిబుక మధరోష్ఠాధః
ప్రదేశం నిధాయ వ్యాత్తస్యం వివృతముఖం జానూపరి ఉత్తానకరౌ నిధాయ సామ్య
ర్థం కాంతం శోభంతం - ఉ. ౩౪. ఉచ్ఛీకృత ముచ్చైఃకృతం పూర్వగాత్రం
శిరోభాగో యేన సిద్ధాసనే 'మేధా'మపరి విన్యస్య సవ్యం గుంఘం తథోపరి, గుల్ఫాంత
రంచ విన్యస్య సిద్ధా సిద్ధాసనం విదు' రిక్యక్తే ఆసీనం శేషితం అవశేషితం చింతాత్రం
యేన తత్రైవ విన్యస్తఇంద్రియైర్లో యేన సమాధినా విస్తారిత స్సర్వస్థో యేన ౩౪.
ఏవం తం శ్రీశంకరం విలోక్యాపాస్తశంకరః స్వబుద్ధిపూర్వ ముజ్జితస్తీవ్రః పంకః పాపం
యేన ప్రోద్యత్తద్గ స్సకాపాలిశోహంతుం యావత్సవిధం ఆచార్యసమీహం ప్రాప్త వద్వ
౫దోఽపి తావ ద్విజ్ఞాతవాన్. ౩౫ త్రిశూల ముద్యమ్య గురుం నిహంతుకామం కపా

త్రిశూల ముద్యమ్య నిహంతుకామం గురుం యతాశ్చాస ముదైక్షతాం
 తః, స్థిత శ్చకోప జ్వలితాగ్నికల్ప స్సవద్వపాదః స్వగురోర్హితైషీ.
 32 స్తరన్నక్షేపస్తరదార్తిహారి ప్రహ్లాదవశ్యం పరమం మహస్తత్,
 స మంత్రసిద్ధో నృహరే ర్నృసింహో భూత్వాదదర్శిగ్రదురీహచే
 హ్వామ్ 33 సతత్తణకుభనిజస్వభావః ప్రవృద్ధరుడ్విస్తృతమర్త్యభావః,
 ఆవిష్కృతాత్మ్యగ్ర నృసింహభావ స్సముత్పపాతాతులితప్రభావః 34.
 సటాఛటాస్ఫోటిత మేఘసంఘ స్త్రవారవత్రానిత సూతసంఘః, సంవేగ
 సంమూర్ఛితలోకసంఘః కిమేతదిత్యాకులదేవసంఘః 35 తుభ్యత్స
 ముద్రం సముదహారాద్రం రటన్నిశాటం స్ఫుటదద్రికూటమ్, జ్వల
 ద్దిశాంతం ప్రచలగంగాంతం ప్రభశ్యదక్షం దళదంతరిక్షమ్ 36
 జవాదభిద్రుత్య శితస్వరూగై ర్దైత్యేశ్వరస్యేవ పురానఖాగ్రైః, క్షిప
 త్రిశూలస్య స తస్య వక్షో దదార విక్షిప్తసుంఠారివక్షః 37 తత్తా
 దృగత్మ్యగ్ర నఖాయుధాగ్ర్యో దంష్ట్రాంతరప్రోతదురీహదేహః, నిన్ద్యే

లినం యతాత్తా మనసి సముదైక్షత దృష్టాచ తత్ర స్థిత ఏవ సవద్వపాదో జ్వలదగ్ని
 కల్ప శ్చకోప యత స్వగురోర్హితైషీ - ఉ 31. అథానంతరం స్తరతా మార్తి
 హరణం ప్రహ్లాదవశ్యం ప్రహ్లాదాధీనం నృహరే స్తత్పరమం స్వరూపభూతం మహా స్తేజః
 స్తరన్నేష వద్వపాదో నృసింహో భూత్వా లస్యోగ్రాం దురీహచేహ్వాం దదర్శ యతో
 మంత్రసిద్ధః - ఉ 32 స వద్వపాదః ప్రవృద్ధరుట్ ప్రవృద్ధరోపః - ఉ 33.
 సటానాం స్కంధరోష్ణాం ఛటయా సమూహేన స్ఫోటితో మేఘసంఘో యేన తీవ్ర
 శక్తేన త్రానితో భూతనాథో యేన సంవేగేన సంమూర్ఛితః సంమోహితో లోక
 సంఘో యేన కిమేతదిత్యాకుల దేవసంఘో యస్తా త్స సముత్పపాతేతి పూర్వేణ
 సంబంధః 35. తుభ్యత్సముద్రమిత్యాదిక్రియావిశేషణంతుభ్య న్నముద్రోయస్యాం
 క్రియాయాం సముదూఢం రాద్రి మశ్యంత భయానకం రటంతో నిశాటా రాక్షసా
 దయో యస్యాం జ్వలంతో దిశామంతాః ప్రాంతభాగా యస్యాం ప్రచలద్భూమే
 రంతో యస్యాం భ్రశ్యంతి ఆక్షాణి జనానా మింద్రియాణి యస్యాం దళదంతరిక్షం
 యస్యాం తథా జవా దభిద్రుత్యేతి పరేణాన్వయః 36. జవా దభిద్రుత్య శితస్వ
 రూగై శితస్వరుః తీక్షణ వజ్రం తద్వదుగ్రైః పురా దైత్యేశ్వరస్య హిరణ్యకశిపౌ రివ
 క్షిపత్రిశూలస్య తస్య కాపాలికస్య వక్షః క్షిప్త స్ఫురారివక్షోయేన స నృసింహో
 దదార, 37. తతశ్చ తత్తాదృగత్మ్యగ్ర నఖాయుధానాం సింహానాం అగ్ర్యో దంష్ట్రం

తదానీం నృహరి ర్విదీర్ఘద్యుపట్టణాట్టాలికమట్టహాసమ్ ౪౧. ఆకర్ణయం
స్తం నినదం బహిర్గణా సుపాగమ న్నాల్లచిత్తవృత్తయః వ్యలోక
యన్ బైరవ మగ్రహామృతం తతో విముక్తం చ గురుం సుఖోపితమ్
౪౨ ప్రహోదవశ్యో భగవాన్ కథంవా ప్రసాదితో ౭యం నృహరి
స్తవయేతి సవిస్తయై స్నిగ్ధజనై స్సప్తప్త సునందన స్సస్థిత సీత్య
వాదీత్ ౪౩ పుంకిలాహోబలభూషణాగ్రే పుణ్యం సచూశ్రిత్య
కిమప్యరణ్యమ్, భక్తైకవశ్యం భగవంత మేనం ధ్యాయ న్ననేకాన్
దివసా ననైషమ్ ౪౪ కిమర్థ మేకో గిరిగహ్వరేఽస్మిన్ వాచంయమ
త్వం వససీతి శశ్వత్, కేనాపి పృష్టో ౭త్ర కిరాతయూనా ప్రత్యు
త్తరం ప్రాగహ సత్యవోచమ్ ౪౫ కంఠి సత్యదృఢతమ ర్త్యమూర్తిః
కంఠీరవాత్మా సరతశ్చ కశ్చిత్, చృగో వనే ౭స్మి స్తృగయోవస శ్చేభ
వత్యహో నామీవధే కదా ౭పి ౪౬ ఇతీరయత్యేవ నయి తుజ్జేన వనే
చరో ౭యం ప్రవిశన్ వనాంతమ్, నిబధ్య గాఢం నృహరిం లతాభిః
పుణ్యై రగణ్యైః పురగో న్యథా నై ౪౭ మహర్షిభి స్త్వం మనసా

తత్రాత్మో దురీహస్య దుశ్చేష్టస్య కాపాలికస్య దేహో యేన నృహరి తదానీం
విదీర్ఘద్యుపట్టణానాం స్వర్ణనగరాణాం ఆట్టాలికా యేన తథాభూతం అట్టహాసం విస్తా
రితవాన్ ౪౩ బహిర్గతా సుర్వే వినేయా స్తంశబ్దం ఆకర్ణయన్నాకులచిత్తవృ
త్తయః సమీప మాగ్రవంత ఆకర్ణ్యచాగ్రతో మృశం భైరవసంజ్ఞం కాపాలికం
తతో భైరవా ద్విముక్తం చ సుఖేన స్థితం గురుం దృష్టవంతః ౪౪ సనందనః పద్మ
పాద సస్థితం యథా స్యా త్తథా ఇతివత్సమాణ ముక్తవాన్. ౪౫ తద్వచన
ముదాహరతి—త్రార్థం ఖలు ఆహోబిలసంజ్ఞస్య వ్యవతస్యాగ్రే పుణ్యం కిమపి వనం
సచూశ్రిత్య భక్తైకవశ్య మేనం నృహరిం భగవంతం ధ్యాయ న్ననేకాన్ దివసా ననాం
సీతవాన్ ౪౬. మే నాచంయమాస్మిన్గిగహ్వరే కిమర్థ మేక స్త్వం వససీతి కేనాపి
కిరాతయూనా పురాశశ్వ త్పృష్టో ౭హ మితి వత్సమాణం ప్రత్యుత్తర ముక్తవాన్
౪౭ తదాహ—కంఠిఃకంఠ మత్యదృఢతా నరమూర్తి ర్యస్య పరతశ్చ సింహాత్మా కశ్చి
న్చృగో ౭స్మిన్వనే వనన్ మేమృగయో వ్యాధ మమాకీమార్గే కదా ౭పి న భవతి
ఆహో ౭లికప్తం, ౪౮. ఇత్యేవం మయి కయత్యేవ సతి ఆయం వనేచరో వనముధ్యం
తుణమాత్రేణ ప్రవిశన్ నృహరిం లతాభి ర్గాఢం నిబధ్య మే పుణ్యై రగణ్యై ర్మమాగ్రే
స్థాపితవాన్ ౪౯. అమృతేనా ౭౭శ్చర్యేణా ౭౭విష్టం మనో యస్య తథాభూతేన

ఽప్యగమ్యా వనేచరన్యైవ కథం వశోఽభూః, ఇత్యద్భుతావిష్టమృదా
మయాఽసౌ విజ్ఞాప్యమానో విభు రిత్యవాదీత్ ౫౦. ఏకాగ్రచిత్రేన
యథా ఽమునా ఽహం ధ్యాత స్తథాధాతృముఖై ర్న పూర్వైః,
నోపాలభేథా స్త్వమితీరయ స్తే కృత్వా ప్రసాదం కృతవాం స్తిరో
ధిమ్. ౫౧. ఆకర్ణ్యతాం పద్మపదస్య వాణీ నూనందమగ్నై రఖిలై
రభావి, జగర్జ వోచైర్జగదండభాండం భూమ్నా వృథామ్నా దలయ
న్నుసింహః. ౫౨. తత స్తదార్ఘ్యటచల త్వమాధి స్వాత్మప్రబోధో
న్మధితత్త్వపాధిః, ఉన్మీల్యనేత్రే వికరాలవక్త్రం వ్యలోకయ న్నానవహం
చవక్త్రమ్. ౫౩. చంద్రాంశుసోదర్యసటాజటాలం తార్మీయనేత్రాబ్జక
నన్నిటాలమ్, సహోద్యదుష్లాంశుసహస్రభాసం విధ్యండవిసోఫటకృ
దట్టహాసమ్ ౫౪ సఖాగ్రనిర్భిన్న కపాలివక్షస్ఫలలోచ్చలచ్ఛోణితపం
లాంగమ్, శ్రీవత్సవత్సం గళవైజయంతీ శ్రీరత్న సంస్పర్ధితదంత్రమా

మయేత్యేవం విజ్ఞాప్యమానో ఽసౌ విభు ర్నృహరి రితి వక్ష్యమాణ ముక్తవాత్. ౫౦
తదుదాహరణి-యథాఽమునా కిరాతయూనైకాగ్ర చిత్రేనాహం ధ్యాత స్తథాధాతృ
ర్భువోద్భి రణినధ్యాతోఽత స్త్వం నోపాలభేథా ఇతి కథయ స్తే ప్రసాదం కృత్వా
తిరోధానం కృతవాత్ - ఇంద్ర ౫౧. పద్మపాదస్య తాం వాణీ శ్రుత్వా ఽఖిలై
రానందమగ్నై రభావి సర్వే ఽప్యానందమగ్నా అభూవత్ ఆనర్వేన స్వలేఖనా జగ
ద్భాండం దలయన్నుసింహో జగర్జచ-ఉ ౫౨. తత స్తస్య గర్జనానంతరం తస్యార్ఘ
టేన సాహంకారనాదేన చలన్యమాధి ర్యస్యస్వాత్మసాక్షాత్కారేణోన్మధితాః కారణా
దిత్రయఉపాథయో యస్య సః శ్రీశంకరో నేత్రే ఉన్మీల్య కరాలవక్త్రం మానవ భు
చాన్యూన్మసింహ మవలోకయత్ ౫౩ తం విశన్వతి-చంద్రకిరణసదృశాభి స్సటాభి
ర్జటాలం వ్యాప్తం తృతీయనేత్రకమలేన కన త్సుఫరన్నిటాలం మస్తకం యస్య సహో
ద్యతాం సూర్యసహస్రాణాం థా ఇవ థా యస్య బ్రహ్మాండవిసోఫటకరో ఽట్టహాసా
యస్య తం ౫౪. సఖాగ్రేణ నిర్భిన్నా త్కపాలివక్షస్ఫలా దుచ్చలచ్ఛోణితస్య పంశీన
వాస్తాన్యంగాని యస్యతం శ్రీవత్సో నామ రోష్ణమామవర్తస్తేన యుక్తం దక్షిణమక్ష
యస్య తం. 'వత్సః పుత్రాదిపర్వయోః, తర్థకేనోరసి క్లిబ'మితి మేదిసి గళే వైజయః
త్యా శ్రీరత్నేన కాస్తభమణినాన సంస్పర్ధిని తస్యకపాలిన అంత్రాణాం మూలా యస్య

లమ్. ౫౫. సురాసురత్రాసకరాతిఘోరస్వాకారసార వ్యథితాండకో
శమ్, దంష్ట్రాకరాశానననిర్వదగ్నిజ్వాలాళిసంలీఢనభోఽవకాశమ్. ౫౬
స్వరోమకూపోద్ధతవిస్ఫులింగ ప్రచారసందీప్తసర్వలోకమ్, జంభద్వి
దుజ్జ్వంభితశంకుదంభసంస్తంభనారంభకదంతపేషమ్ ౫౭. మాఘా
దకాలే శ్రుతయో మహాత్మ నోక్తం నియచ్ఛేతి గృణద్భి రాశోత్,
ససాధ్వనైః ప్రాంజలిభిః సుగాత్రకంఘైః ర్విరించ్యాదిభిః రర్థ్యమానమ్
౫౮ విలోక్య విద్యుచ్ఛవలోగ్రజిహ్వం యతిక్షీతీశః పురతో నృసిం
హమ్, అశ్రితి రైడిష్ట తదోపకరం స్థితోఽపి హర్షాశ్రుపిన్దకంఠః.
౫౯ నరహరే హర కోప మనర్థదం తవ రిపు ర్నిహతో భువి వర్తతే,
కురు కృపాం మయి దేవ సనాతనీం జగదిదం భయ మేతి భవద్దృశా
౬౦ తవ వపుః కిల సత్త్వ ముదాహృతం తవ హి కోపన మణ్వాపి నోచి
తమ్, తదివా శాంతి మవాప్నుహి శర్తృణే హర గుణం హరి రాశ్రయనే

తం. ౫౫. దేవాసురత్రాసకరస్యాతిఘోరస్య స్వాకారస్య సారేణ బలేన వ్యథితో
ఽండకోశో యేన దంష్ట్రాభిః కరాశా మ్తఖాన్నిర్దవదగ్నిజ్వాలాళిభిః సంలీఢః సమా
స్వాదితో సభోఽవకాశో యేన తం ౫౬. స్వరోమకూపోద్ధత ఉద్గతానాం విస్ఫులిం
గానాం ప్రచారేణ సందీప్తా సర్వలోకా యేన జంభ మసురవిశేషం ద్వేష్టితి జంభ
ద్విడిండః ఉజ్జ్వంభిత ఉల్లసితః శంభు ర్నహదేవ స్తయోర్దంభస్య త్తమాప నైకతవస్య
యత్ సంస్తంభనం తస్యారంభకో దంతపేషో యస్య ౫౭. మా మహాత్మన్ అన
మయే ప్రలయో మాఘాత్ ఆతః కోపం నియచ్ఛేత్యేవం ససాధ్వనైః సుగాత్రకంఘైః
ప్రాంజలిభిః రాదరాలౌ మ్రవద్భిః బ్రహ్మాదిభిః ప్రార్థ్యమానం ౫౮. విద్యుద్వచ్ఛవలో
గ్రజిహ్వ మేవంభూతం నృహం పురతో విలోక్య తదా సమీపం స్థితోఽపి భీతిర
హితో హర్షాశ్రుభిః పిన్దః కంఠో యస్య నయతిరాజః శ్రీశంకరః మృతవాక్-ఉపేం.
౫౯ హే నరహరే కోప ముచనంహర, యతోఽనర్థదం యదర్థ మవిష్కృత
స్సృగు తవ శక్తౌ ర్నిహత స్సృగ్ భువి వర్తతే ౬౦ హేదేవ సనాతనీం మయి
కృపాం కురు. కిం చ భవతోక్తం దృష్ట్వా సర్వ మిదం జగ ద్భయ మేతి ౬౦ కించ
కవచిష్టః వపుః కిల సత్త్వం ఉదాహృతం హి యత స్తవ కోపన మణ్వాపి నోచితం
క త్రస్తా దక్షిన్ కాలే నుభాయ శాంతిం ప్రాప్నుహి తద్దైకనోచిత మితి సాక్షివ

కథమ్. ౬౦. సకలభీతిషు దైవతమ స్తరన్ సకలభీతి మపోహ్య సుఖి
పుమాన్, భవతి కిం ప్రవదామి తవేక్షణే పరమదుర్లభ మేవ తవే
క్షణమ్. ౬౧. స్మృతవత స్తవపాదసరోరుహం మృతవతః పురుషస్య విము
క్తతా, తవకరాభిహతో ౭మృతభైరవో న హి స ఏషపున ర్భవ మే
వ్యతీ. ౬౩ దితిజనూను మమం వ్యసనార్దితం నిశ్చిరరక్షదుదార
గుణో భవాన్, సకలగత్వ ముదీరితమస్ఫుటం క్రకటమేవ విధిత్సుర
భూత్పురా ౬౪. సృజసి విశ్వ మిదం రజసా ౭౭వృత స్థినివిధౌ శ్రిత
సత్వఉదాయుధః, అవసితద్ధరణే తమసావృతో హరసి దేవ తదాహర
సంజ్ఞితః. ౬౫. తవ జని ర్నగుణా స్తవ తత్వతో జగదనుగ్రహణాయ
భవాదికమ్, తవ పదం ఖలు వాఙ్మనసాతిగం శ్రుతివచ శ్చకితం తవ బో

మాహ-దుర్లగుణం తమ సృత్వగుణో విష్ణుః స్వం కర మాశ్రయనే ౬౦. ఏవం కోప
శాంతిం ప్రార్థయిత్వా స్తాతి-హేదేవతమ సకలభీతిషు స్తరన్ సన్ సర్వభయమపోహ్య
పుమాన్ సుఖిభవతి తవ దర్శనే సతి కిం ప్రవదామి స యద్భవతి న త ద్వక్తుం శక్య
మిత్యర్థః తస్మా త్తవ దర్శనం పరమదుర్లభ మేవ ౬౧ అశకాపాలికస్య విమోక్షాయ
వ్యాజేనాహ-తవపాదకమలం స్మృతవతో మృతవతః పురుషస్య విముక్తతా భవతి
అయంతు భైరవ స్తవకరేణాభిహత స్సన్ మృతో౭తః సఏష పున స్సంస్మృతిం న
ప్రాప్స్యతీత్యర్థః ౬౩. భక్తరక్షణం తద్వచనపాలనం చ తవ స్వభావ ఏవేత్యాహ-
దితిజస్య హిరణ్యకశిపోః పుత్రమముం ప్రహ్లాదం మిఖార్దితం ఉదారగుణో భవాన్
సకృదరక్షత్ క్వాసా? వితి పిత్రాస్పృష్టేన తేనోదీరితం సర్వత్రైవాస్తీలి సర్వగత్వ
మస్ఫుటం క్రకట మేవ విధాతు మిచ్ఛుః పురా ఆగ్రే భవాన్ ప్రాదురభూత్.
౬౪ త్వమేవ బ్రహ్మాదిరూపేణ సృష్ట్యాదికం కరోషీత్యాహ-రజసా ౭౭వృతో
విశ్వం సృజసి స్థితివిధౌ స్వీకృతసత్వః ఉద్యతాయుధః పాలయసి. తస్య హరణసమయే
హేదేవ తమసావృత స్తదా హరసంజ్ఞితో హరసి ౬౫ వస్తుతస్తు అజస్య జన్త నిర్గు
ణస్య గుణాశ్చ నైవసంతి. తస్మి జన్తాదికం కిమర్థ మిత్యత ఆహ - తవ జన్తాదికం జగ
దనుగ్రహణాయ యత స్తవపదం వాఙ్మనసాతిగం. 'యతోవాచో నివర్తంతే ఆప్రాప్త్య
మనసా సహే'త్యాదిశ్రుతేః తస్మి 'కంత్వోపనిషదం పురుషంపుచ్ఛామి'తి శ్రుతేః
కగం పురుషస్య శ్రుతిగమ్యతేతి చేత్తతాహ - శ్రుతివచ శ్చకితం సత్తవ బోధకం

ధకమ్. ౬౬. నరహరే తవ నామ పరిశ్రవాత్ ప్రమథగుహ్యకదుష్టపిశాచకాః, అపసరంతి విభో ౭సురనాయకా న హి పురఃస్థితయే ప్రభవం త్యపి. ౬౭ త్వమేవ సర్గస్థితహేతు రస్య త్వమేవ నేతా నృహరే ౭ఖిలస్య, త్వమేవ చింత్యో హృదయే ౭నవద్యే త్వామేవ చింతాత్ర మహం ప్రపద్యే. ౬౮ హతో వరాకో హిరుషం నియచ్ఛ విశ్వస్య భూమన్నభయం ప్రయచ్ఛ, ఏతేహి దేవా శ్శమ మర్థయంతే నిరీక్ష్య భీతాః ప్రతిభేదయంతే. ౬౯ ద్రష్టుం న శక్యాహి తవానుకంపా హీనై జనై ర్నిహ్నుతకోటిశంపామ్, మూర్తిం తదాత్మ న్నుపసంహరేమాం పాహి త్రిలోకీం సమతీతసీమామ్ ౭౦ కల్పాంతోజ్జ్వలభమాణప్రమథపరిబృఢ ప్రాఢలాలాటవహ్ని జ్వాలాలీఢత్రిలోకే జనితచటచటాధ్వానధిక్కారధుర్యః, మధ్యే బ్రహ్మాండభాండోదరకుహరమనై కాంత్యదుస్థా మవస్థాం స్త్యానస్త్యానో మమాయం దలయతు 'అస్థూలమనఃస్వీ'త్యేవం నిషేధముఖేన లక్షణావృత్త్యాచ బోధయతి సతు సాక్షాదిత్యర్థః ౬౬ యద్యపి నామరూపాదివినిర్ముక్తస్త్వం తథా ౭పి హేనరహరే తవ నామపరిశ్రవణా త్వమథాదయో ౭వసరంతి దూరతరం గచ్ఛంతి. హేవిభో దైత్యనాయకాస్త పురఃస్థితయే ౭పి సమర్థా న భవంతి ౬౭ తథాచ యత స్సర్గాదిహేతుః నియంత్రాదిశ్చత్వమేవతస్త్వామేవ చింతాత్రమహం ప్రపద్యే ఇత్యాహ-త్వమేవేతి - ఉ. ౬౮. ఏవం స్తుత్వా రోషకాంతిం పునః ప్రార్థయతే-హి యస్తా దయం వరాకో హతో ౭తః కోపం నియచ్ఛహే భూమక్ తేన చ విశ్వస్యా భయం ప్రయచ్ఛ హి యస్తా దేవే దేవా శ్శమం ప్రార్థయంతే నిరీక్ష్య భీతాః ప్రతిభేదం ప్రాప్నువంతి ౬౯. కించ హి యస్తాత్ తవానుకంపాహీనై ర్జనై ర్ద్రష్టుం నశక్యాత తస్మా జ్ఞేఅత్తన్నిమాం తిరస్కృతకోటివిద్యుతం మూర్తి ముపసంహరతే తవ భయాత్ ఇమాం సమతిక్రాంతసీమాంత్రిలోకీం పాహి. ౭౦ అథేదానీం శ్రీన్రుసింహాట్టహాసం వర్ణయం ప్రస్తాప్తురితకమం ప్రార్థయతి-కల్పాంత ఉజ్జ్వలభమాణస్య ప్రమథపరిబృఢస్య దుద్రస్య ప్రాణో యో లాలాట వహ్ని వ్రస్య జ్వాలాభి రాలీఢా యాం త్రిలోక్యాం జనితస్య చటచటా శబ్దస్య ధిక్కారే ధుర్యః పునశ్చమధ్యే బ్రహ్మాండోదరకుహరం బ్రహ్మాండభాండాత్తకపాత్రజరరద్భిద్రమధ్యే యో అనై కాంత్యేనావృణిచారేణ దుస్థా దుర్ఘటా ఏకరూపేణ స్థితి ర్యస్యాః అనేకరూపాం జన్మమరణాదిలక్షణావస్థాం ప్రతి

దురితం శ్రీనృసింహాట్టహాసః 20. మధ్యే వ్యానధవతంధయగుణ
వలనాథానమంథానభూభృంతంథనోత్తోభిదుగ్ధోదధిలహరిమిధః స్ఫా
లనాచారఘోరః, కల్పాంతోన్నిద్రరుద్రోచ్చతరడమరుకథాన్వనబద్ధా
భ్యసూయో ఘోషో 2యం కర్ణఘోరః క్షపయతు నృహరేరంహ
సాం సంహతిం 21 క్షుందానో మంతు కల్పావధి సమయస
ముజ్జృంభదంభోదగుంభస్ఫూర్జద్దంభోభిసంఘస్ఫురదురురతాఖర్వ
గర్వప్రరోహాత్, క్రీడాక్రోడేంద్రఘోణాసరభసంసరద్ధోరఘ్నుర్ధోరవ
శ్రీర్గంభీరస్తే 2ట్టహాసో హరహర నృహరే రంహసా 2ం హంసి హ
న్యాత్ 2 ఏవం విశిష్టమతిభిః నృహరా ప్రశాంతే స్వంభావ మేత్య
మునిరేష బధూవ శాంతః, స్వప్నానుభూత మివ శాంత మనా
స్మరంత మాత్తాన మాత్మగురవే ప్రణతిం చకార 22 చారిత్ర్య

స్తానస్తానో 2చలఘనో వహ్నిమూర్తిః * 'స్తానం స్నిగ్ధే 2పి చఘనే త్వనలాలస్య
యోరపీతి మేదినీ. ఏవం భూతో 2యం శ్రీనృసింహాట్టహాసో మమ దురితం దళయ
తు-స్థరా 20 కిం చ మధ్యే వ్యానధస్య సమ్యగ్బద్ధస్య వాతంధయో వాయుపో
వాసుకిసంజ్ఞ స్ఫుర్యః తల్లక్షణస్య గుణస్య వలనస్యావేష్టనస్యాధానంస్థాపనం యత్ర స
చాసౌమం నాద్రి ర్నందరాచల స్తేనయో మంథో మంథనం లేన త్కోభిణః క్షీరసము
ద్రస్య లహరీణాం యోమిధః స్ఫాలనాచార స్తాడనాచార స్తద్వత్ ఘోర స్తస్మాత్
ఘోరి ఇతి వా శ్రుతశ్చ కల్పాంతాన్నిద్రస్య రుద్రస్యోచ్చైః డమరుకకట్టేన బద్ధా
2భ్యసూయా యేన తథాభూతో 2యం కర్ణఘోరో నృహరే ర్ఘోషోనో 2ంహసాం
సాపానాం సముదాయం క్షపయతు. 21. కిం చ కల్పాంతసమయే సముజ్జృంభశాం
అంభోదానాం గుంభే సమూహే స్ఫూర్జతా మశనీనాం సంఘస్య స్ఫురద్యదురురతితం
బృహద్గిర్జనం తస్య అసల్పాత్ గర్వప్రరోహాత్ మంతు క్షుందాన అత మార్జీ
కుర్వాణః పునశ్చ క్రీడాద్వై యో పరాహేంద్ర స్తస్య నాసాయా స్ఫురభసం
సవేగం విసరత్ యోఘోరో ఘ్నుర్ధో లక్షణశ్శబ్ద స్తస్య శ్రీరివ శ్రీర్యస్య సగంభీరః
లే నృహరే రట్టహాసో హే హరహరేతి సంశ్రమే వీప్సా. వేగేన నః పాపాని
హన్యాత్. 23. ఏవం విశిష్టమతిభి ర్నృహరా ప్రశాంతే సతి ఏవ మునిః పద్మపాద
స్వం భావమేత్యశాంతో బధూవ తతశ్చ శాంతమనా స్వప్నానుభూత మితైసం

మేత త్ప్రియత స్త్రిసంధ్యం భక్త్యా పరేద్యః శృణుయా దవంధ్యమ్,
తీర్త్యాః సమృత్త్యం ప్రతిపద్య భక్తిం సభుక్తభోగ స్సమువైతి
ముక్తిం. ౭౫.

ఇతి శ్రీనూధనీయే తదుగ్రభైరవనిర్జయః,
సంక్షేపశంకరజయే సర్గ ఏ కాదశోః ౭భవత్.

స్వరక్ స్వగురవే ప్రకర్షేః నని చకార - వ ౭౪ ఉక్తచాత్ర్యపరనాదేః ఫల
మాహ—చారిత్ర్య మితి ప్రయతః సావధానః అవంధ్య మనిష్ఠులం-ఉ ౭౫

ఇతి శ్రీమత్సరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీ పాదశిష్యదత్త
వంశావతంసరామకుమారసూను ధనపతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
ఏకాదశ స్సర్గః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్చంకర విజయే, సవ్యాఖ్యానే

ద్వాదశస్క సారంభః

అదైకదా ౭సౌ యతిసార్వభౌమ స్తీర్థాని సర్వాణి చర నృతీ
 ర్దైవిః, ఘోరా త్కలే ర్గోపితధర్మసూర్తా ద్గోకర్ణ మభ్యర్థ చలార్థ వౌ
 ఘమ్. ౧ విరించినాంభోరుహనాభవంధ్యం ప్రపంచనాట్యాద్భుతసూత్ర
 ధారమ్, తుష్టావ వామూర్ధవసూటిమస్తదుష్టావలేపం ప్రణమన్త హే
 శమ్ ౨. వపుఃస్వరామి క్వచన స్వరాచే ర్భూమాకాదైవితవదావదశ్చి,
 సాదామిసీ సాధితం ప్రదాయ సమర్థనాదేశిక మన్యతశ్చ. ౩. వామాంగ

శ్రీ అభ మాస్తామలకాదిప్రసంగం సపరికరం వర్ణయితు మారభతే—అథానం
 తర మేకస్తిక్ కాలే యతిచక్రవర్తీ శ్రీశంకర శ్చిష్యై స్సహ సర్వాణి తీర్థాని చరన్
 ఘోరా త్కలే ర్గోపితో రక్షితో ధర్మో యేన తం. అభ్యర్థః అవిదూరః చల స్సముద్ర
 సౌఖ్యో రయో యస్య తం గోకర్ణ మాగాల్ 'అభీశ్చావిదూర్యే' ఇత్యనేనాదైర్విష్టా
 యా ఇచ్ఛిషేధః-ఉ. ౧ గత్వాచ ప్రణమన్ సన్త హేశం తుష్టావ కథంభూత మితి
 తత్రాహ-విరించినా బ్రహ్మణా *విరించో౭౫ విరించీచ బ్రహ్మణ్యపి విరించిన' ఇతివిశ్వ
 ప్రకాశః-కమలనాభేన విష్ణునా చ వంశ్యం యతః ప్రపంచలక్షణస్య నాట్యస్యాద్భుత
 సూత్రధారం మాటస్థత్వే సతి తత్కర్తృత్వేనాశ్చర్యరూపం నాటకచార్యం యతో
 మాయానదీవ మిత్యాహ-వామార్ధే వధూటి ర్వధూ ర్యస్య తం తథాభ్యస్తోడుష్టానాం
 కామక్రోధాదీనా మవలేపో యన్తా త్తం ౨. కామారే ర్వపుః స్వరామి. క్వచన
 దక్షిణభాగే వల్లహకేన మేఘేనాద్వైతస్యాభేదస్య వదావదా వాదినీ శ్రీ ర్మస్తిక్
 అన్యతోవామభాగత శ్చ విద్యుతా సాధితస్య మేఘావినాభావాదిరూపస్య సంప్రదాయ
 క్త్య సమర్థనాయాం దేశికం గురుం. ౩, కించ వామాంగలక్షణే సీమ్ని షేత్రే 'సీమాభుజీ

సీమాంకురదంశుత్పత్త్యాచంచస్త్పగాంచ త్తరదక్షసాచి, సవ్యాన్యశోభా
కలమాగ్రభక్షసాకాంక్షకీరాన్యకరం మహోఽస్తి ౪. మహీధ్ర కన్యాగళ
సంగతో ఽపి మాంగల్యతంతుః కిల హాలహాలమ్, యత్కుంతదేశే ఽకృత
కుంతశ క్తి మైక్యానుభావా దయఘస్తి భూమా ౫. గుణత్రయాతీత
విభావ్య విత్థం గోకర్ణనాథం వచసా ఽర్చయిత్వా, తిస్త్రస్స రాత్రీ
స్త్రిజగత్పవిత్రే తేత్రే ముద్దైష ఊపతి స్త కాలమ్ ౬ వైకుంఠకైలాస
వివర్తభూతం హరన్న తాఘం హరిశంక రాఖ్యమ్, దివ్యస్థలం దేశికసార్వ
భౌమ స్తీర్థప్రవాసీన చిరాదయాసీత్. ౭ భ్రమాపనోదాయ భిదాప
దానా మద్వైతముద్రా మహా దర్శయంతౌ, ఆరాధ్యదేవౌ హరిశం
కరౌ సద్వ్యిధాభి రిత్యర్చయతిస్తవాగ్భిః ౮ వంద్యం మహాసోమకలా

స్థితీతేత్రేష్వందశోశేఽపిచ స్త్రియా' మితి మేదిని. అంకురంత్యాం రోహంత్యాం కిరణ
లక్షణాయాం తృణాయాం తృణసమూహే చంచ స్త్పగేణ స్ఫురత్తరో దక్షిణ
హస్తో యన్య తత్తథా సవ్యాన్యన్య దక్షిణభాగన్య శోభైవ కలమ స్సన్యం * 'కలమః
పుంసి లేఖన్యాం శాలా పాటచ్చరేఽసి చే'తిమేదిని. సన్యాగ్రన్య భక్షణే సాకాంక్షః
కిర శ్శుశోఽన్యకరే వామహస్తే యన్య తన్తహోఽహమస్తి తత్ర శివకరే మృగః
పార్వతీహస్తే శుకశిలిబోధ్యం ౪. కించ ధరాధరన్య హిమచలన్య కన్యాయా గళేన
సంలగ్నోఽసి మాంగల్యతంతు స్సాభాగ్యమాత్రం యన్య కంఠదేశే హాలాహలం కుంత
శక్తి మకృత సోఽయం భూమైక్యానుభావా దహ మేవాస్తి. ౫ గుణాతీతే ద్విభా
వ్యం విభావనీయం గోకర్ణనాథ మిత్థం వచసా ఽర్చయిత్వా తిస్త్రః రాత్రీ స్త్రిజగత్ప
విత్రే తేత్రే నైవ ముదా కాలం ఊపతిస్త ౬ తతశ్చ వైకుంఠకైలాసయో ద్వివర్త
భూతం స్వామిత్రాకారేణ వర్తనం వివర్త స్తద్రూపం తయోరూపాంతరం నతాఘం
హరత్ హరిశంకరాఖ్యం దివ్యం స్థలం తీర్థప్రవాసీ దేశికసార్వభౌమ శ్రీశ్రు మేవా
గాత్ ౭ భేదవాదినాం భ్రమాపనోదాయాస్తిక్ లోకే అద్వైతముద్రాం దర్శ
యంతౌ హరిశంకరా దేవా వారాధ్య స శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమాణప్రకారేణ ద్వివి
ధాభి ర్వాస్థి రర్చయతిస్త ౮ తా వివోదాహరతి—వంద్యం న వర్ష్యాదిభి ర్వందనీయం
మహత సోమన్య ప్రళయాద్ధిరీరన్య కలాభి రంతైః కలాయాం మూలేవా విలాసః
శ్రీదా యన్య * 'సోమః కుదేరే పితృదేవతాయాం వసుప్రభేదే చ సుధాకరేచ, దివ్యో
మధీశ్యానులతానమీరకర్పూర నీరేషు చ వానరేచే'తివిశ్వప్రకాశః * 'కలాన్యా మూలై
వృద్ధాశిల్పదావంశమాత్రక' ఇతి మేదిని. సోమకన్య వేదాపహరకన్యాసురన్య లాసి

విలాసం గా మాదరేణాకలయ న్న నాదిమ్, మైనం మహాః కించ న దివ్య
మంగీకుర్వ నిష్ఠు ర్తే కుశలాని కుర్యాత్. ౯ యోమందరాగం దధ
దాదితేయా .స్సథాభుజ స్సాతనుతే ౭విషాదీ, స్వా మద్రిలీలోచిత
చారుమూర్తే కృపా మపారాం స భవా నిష్ఠతామ్ ౧౦. ఉల్లాసయ
న్యో మహిమాన ముచ్చైః స్ఫురద్వరాహీశకళేబరో ౭భూత్, తస్మై
నాశో లాసః క్రిడా యస్యేతివా తథాభూత మనాదిం సర్వకారణత్వా దకారణం
మైనం మాత్స్యం దివ్య మప్రాకృతం కించ నాచింత్యం తేజో ౭ంగీకుర్వ గాం నాకా
రూపాం భూమి మాదరేణాకలయ నిష్కర్ష నిష్ఠు రనంతశక్తివ్యాచతో విష్ణు ర్తే కుశలాని
కుర్యాత్ తథాచోక్తం. * 'రూపం స జగృహే మాత్స్యం చాక్షుషోదధిసంప్లవేనావ్యా
రోఽప్యమహిమయ్యా మపా దైవస్వతం మను'మితి- 'అహం త్వా మృషిభి స్సౌకం మహి
నావ ముదన్వతి, వికర్షన్విచరిష్యామి యావద్భౌక్తి నిశా వ్రభో' ఇతి చ అనాది
భూతాం గాం వేదవాచ మాదరా దాకలయస్సృత్యాహరన్మితి వా తథాచోక్తమ్. *
'అతీతే వ్రళయాపాయే ఉత్థితాయ సవేధనే, హత్వా ౭సురం హయగ్రీవం వేదా
స్సృత్యాహర ధరి' రితి ఐతీ సోమస్య చంద్రస్య కలాయా విలాసో యస్మిం స్తయా
సహ విలాసో యస్యేతి వా సోమానాం హిమాలయోద్భవానాం దివ్యోషధీనాం కలాభి
రితి వా. సోమస్య కర్పూరస్యేతివా అనాదిభూతాం గాం శ్రుతి మాదరేణాకలయ
న్విచారయక్ గాం పృథభ మాదరేణ ప్రేరయన్మితి వా. మేనాయా హిమాచల
భార్యాయా జాతం కించ న పార్వతీ లక్షణం మహో ౭ంగీ కుర్వన్మితి వ్యాఖ్యేయ
మితి-ఇంద్రవజ్రావృత్తమ్ ౯ ఏవం మత్స్యావతార మభిధాయాథ కమతావతారం
నిరూపయ న్నాహ-యో మందరాఖ్య మచలం దధన్ ఆదితేయాక్ దేవాక్ సుధా
భుజ ఆతనుతేస్తావిషాదీ భేదరహిత స్సభవా నచై ర్మందరాచలస్య లీలాయాం ద్రిమ
ణాత్తవిలాసార్థ ముచితా యోగ్యా చారుమూర్తి ర్యస్య తస్య సంబోధనం హేఅద్రి
లీలోచితచారుమూర్తే కూర్తమూర్తే స్వా మపారాం కృపాం విఘ్నాం ఐతీ యో
మందరాగం మందరాఖ్యపాదపం దధ ద్విషాదీ స్వయం వివభక్షతో దేవా స్సృధాభుజో
వ్యాతనుతే స్తాద్రా కైలాసే యా లీలావిలాసః తస్యా ముచితా చారుమూర్తి ర్యస్యే
తివ్యాఖ్యేయం * 'అగ స్స్యా స్తగవ త్సృక్ష్మీ ధర పాదపయోః పుమాక్ 'మందరస్తు
పుమాక్ మంధకైలే మందారపాదప' ఇతిమేదిసి-ఉ. ౧౦. అగ వరాహవతారం షర్ణ
యన్నాహ-య ఉచ్చైర్న ర్తహే ర్భుమే ర్భానం చిత్తోన్నతి ముల్లాసయక్ స్ఫురక్
యో వరాహ్య స్సృకర్యా ఈశోవరాశీ-శ స్తత్కలేబర స్తద్విగ్రహో ౭భూత్.

విదధ్యః కరయో రజస్రం సాయంతనాంభోరుహసామరస్యమ్. ౧౧. సమావహా కేసరితాం వరాం య స్ఫురద్విషత్కుంజర మాజఘాన, ప్రహ్లాద ముల్లాసిత మాదధానం పంచానన స్తం ప్రణమః పుతాణమ్. ౧౨. ఉదైత్తుబల్యాహరణాభిలాషో యో వామనోహర్యజినం వసానః, తపాంసి కాంతారహితో వ్యతానీ దాద్యో ఒవతా దాశ్రమిణా మయం నః ౧౩. యేనాధికోద్యుత్తరవారిణాశు జితో ఒర్జున స్సంగ రరంగభూషణా, నక్షత్రనాథ స్ఫురితేన తేన నాథేన కేనాపి వయం సనాథాః. ౧౪ విలాసినాచీకభవేన ధామ్నా కామం ద్విషంతం సద

* 'మానశ్చిత్తోన్నతాగ్రహ' ఇతి విశ్వప్రకాశః పక్షే వరాహీశకళేబర శ్చేష విగ్రహ స్తద్దైవరాహీణో వాసుః కళేబరే యన్యేతివా హస్తయో ర్దుకులితపద్మసామ్య మజస్రం విదధ్యః ౧౧ అథ నృసింహవతారం నిరూపయన్నాహ - * తం పంచాస్యం సింహం పరమాత్మానం పురాణం సదైకరసం ప్రణమ స్తం క మితి? తత్రాహ-యో వరాం కేసరితాం నృహరితాం సమావహం త్సురద్విషతాం కుంజరం హిరణ్యకశిపు మాజఘాన తం పునః ప్రహ్లాద ముల్లాసిత మాదధానం పక్షే పంచముఖం సదాశివం యః కే శిరసి సరితాం నదీనాం మధ్యే వరాం శ్రేష్ఠం గంగాం సమావహా సురశత్రుం గజాసురం ఆజఘాన ప్రకర్షేణాహ్లాద ముల్లాసిత మాదధాన మిత్యర్థః. ౧౨. అథ వామ నావతారం వర్ణయ న్నాహ-యో బలే శ్చ కాశా తైలాక్యాహరణాభిలాష స్సంద రం మృగచర్మ వసానో వామనః ఉదైత్ ఉదితో ఒభూత్ కాంతయా రహితః తపాంసి వ్యతానీ తోస్యయ మాశ్రమిణా మాద్యో బ్రహ్మచారీ నో ఒస్తా నవతాత్. పక్షే యో మనోహరి మనోజ్ఞ మజినం వసానో దక్షాధ్వరా ద్భలే రాహరణాభిలాషో ఉదైత్ కాంతయా సత్యా-ఉ ౧౩ అథ పరశురామావతారం నిరూపయన్నాహ- యేనాధికం యథాస్యా త్తపోద్యుత్తరేణ వారిణా బాలకేన పరశురామేణాద్భుతః కార్త వీర్యశ్రీఘ్రం సంగరరంగభూషణా యుద్ధరంగభూషణా జితః * 'వారి రాస్యగ్జబంధనోఽస్మి స్త్రీశ్చేదే ఒంఽని బాలకే, అద్భుతః కకుభే పార్థే కార్తవీర్యమయూరయోః, మాతురేక సుతే ఒసిస్యా ద్ధవశే పున రన్యవ' దితిమేదిసి, నక్షత్రనాథవ చ్చంద్రవ త్స్ఫురితేన తేన కేనాపి నాథేన వయం సనాథాః పక్షే అధికం శిరస్యద్యుత్తరం వారి జలం యస్యాద్భుతః పార్థః. నక్షత్రనాథేన స్ఫురితో ఒలంకృత ఇత్యర్థః. ౧౪. శ్రీరామచం ద్రావతారం నిరూపయ న్నాహ-అతీతో ఒసత్యో భవ స్సంసారో యస్మిం స్తథా భూతేన విలాసిసాన్వధామ్నా స్వజ్యోతిషా యథేష్టం ద్విషంతం రావణ మస్య

శాస్త్వ మస్యక్, దేవో ధరావత్యకుచోష్వసాక్షీ దేయా దమందాత్త
స్సుఖానుధూతిమ్ ౧౫ ఉత్తాలకేతుస్థిరధర్తమూర్తి ర్హాలాహలస్వీకర
ణోగ్రకంఠః, సరోహిణీశానిశచుంబ్యమాననిజోత్తమాంగో ౭వతు
కో ౭పి భూమా ౧౬ వినాయకే నాకలితాహితాపం నిషేదుషోత్సం
గభువిప్రహృష్యక్, యః పూతనామోహాకచిత్తవృత్తి రవ్యా దసా

న్నుత్తి పక్ నాశయక్ ధరా భూమిస్తస్యాః అపత్యం సీతా తస్యాః కుచయోః ఉష్ణతా
యా సాక్షీ సాక్షా ద్విష్ట సదేవో ౭మందసుఖానుభూతి మమిత బ్రహ్మనందానుభవం
దేయాత్. పక్షే దశేంద్రియాణిముఖాని యస్య తథాభూతం ద్విష స్తం కామ మస్యక్
ధరస్య పర్వతస్యాపత్యం పార్వతీ తస్యాః కుచోష్వ సాక్షీలి వ్యాఖ్యేయం *ధరో గిరా
కారాసతూలే కూర్త రాజే వస్త్యంతరే ౭పి'చేతి మేదిసి ౧౫ అగ బలరామావతా
రం వర్ణయన్నాహ—ఉచ్చతాలకేతుః స్థిరాధర్తమయీ ధర్తాయవా మూర్తి ర్యస్య
హాలాహలయో స్సురాహలయో స్వీకరణే / 'హాలాసురాయా' మితి మేదిసి-తథా
౭పి శ్రేష్ఠకంఠో రోహిణీశేన వసుదేవేనానిశం చుంబ్యమాన ముత్తమాంగం శిరో
యస్య సకో ౭పి భూమా అవాక్షానసగోచరో 'యత్ర నాస్య త్వశ్యలి నాన్యచ్ఛృణో
లి నాన్య ద్విజానాలి సభూమ' 'యో వై భూమా తస్మిన్'మితి శ్రుత్యుపలక్షితః
పరమాత్మా ౭వతు. పక్షే ఉత్కృష్టతాలే గీతకాలే కేతుః రుక్ యస్య మోక్షధర్త
మయీ మోక్షధర్తయ వా మూర్తి ర్యస్య మోక్షధర్తస్య మూర్తిః కార్యం త త్వాప్య
ఇలివా హాలాహలస్య విషస్య స్వీకరణేనోగ్రకంఠో హాలాహలస్వీకరణే ౭పి శ్రేష్ఠ
కంఠ ఇలివా. రోహిణీశ శ్చంద్రః 'శాలః కరతలేఽంగుష్ఠమధ్యమాయాం చ సంమితే'
గీతకాలక్రియామానే కరస్ఫాలే ద్రుమాంతరే * కేతు ర్నారకృతాకారిగ్రహోత్పా
తేషు లక్ష్యసి, స్థిరాభూతాలపర్ణోర్నాశనో మోక్షేబలేతిషు' * 'మూర్తిః కాయకా
రిన్యయోః స్త్రియా'మితి మేదిసి. ౧౬ అగ శ్రీకృష్ణవతారం వర్ణయ న్నాహ-ఆకలితా
హితాపం సమాసాదితాహితాపం యథాస్యా త్రభోత్సంగభువి సమీపస్థానే నిషేదుషా
నిషణ్ణేనోపవిష్టేన వినాయకేన గరుడేనోపలక్షితో యః పూతనాయా మోహికా చిత్త
వృత్తిర్యస్య. కలాపః బర్హం భూషాలంకారో యస్యాసాకో ౭పి వర్ణయితు మశక్యః
ప్రహృష్యస్య న్నవ్యాత్, సంసృలిలక్షణా దనర్థా దవతు పక్షే ఆకలితా త్యుండయా
సమాసాదితా శ్చివశిరసి స్థాపితా ఆపోయస్యాం క్రియాయాం తథాంకస్థానే నిషేదుషా
వినాయకేన విఘ్నరాజేనోపలక్షితో యః పూతం పవిత్రం నామ యస్యోహికేషు స్వ
చింతకేషు చిత్తవృత్తి ర్యస్య తేషాం చిత్తవృత్తి ర్యస్తి న్నితి వా కలాప స్తూణం భూ

కోఽపి కలాపభూషః. ౧౭. పారీనకేతో ర్జయినే ప్రతీత సర్వజ్ఞ భావా
య దయైకసీమ్నే, ప్రాయఃక్రతుద్వేషకృతాదరాయ బోధైకథామ్నే
స్పృహయామి భూమ్నే. ౧౮ వ్యతీత్య చేతోవిషయం జనానాం
విద్యోతమానాయ తమో నిహంత్రే, భూమ్నే సదావాసకృతాశయా
య భూయాంసి మే సంతతమాం నమాంసి. ౧౯. వృషాకసాయ
వరయో స్సవర్యాం వాచాతిమోచారసయేతి తన్వత్, మునిప్రవీరో
ముదితాత్మ కామో మూకాంబికాయా స్సదనం ప్రతస్థే ౨౦ అంకే
నిధాయ వ్యసు మాత్మజాతం నుహకులౌ హంత ముహుః ప్రరుద్య,

షా యన్యాసా విత్యర్థః ౧౭ అగ బుద్ధావతారం నిరూపయ న్నాహ - పారీనకేతోః
మీనకేతోః కామస్య జయినే * 'మారజి ల్లాకజి జ్జిన' ఇత్యమరః ప్రతీతః ప్రఖ్యాత
సర్వజ్ఞ భావో యస్య తస్మై దయైకసీమ్నే ప్రాయఃక్రతుషు యజ్ఞేషు ద్వేషో యేషాం
తేషు కృత ఆదరో యేన తైః కృత ఆదరో యస్మి స్మితివా తస్మై బోధైకథామ్నే
భూమ్నే స్పృహయామి ఏవంభూతం ప్రాప్తు మిచ్ఛామి. ఐతే క్రతౌ సంకల్పే ద్వేషో
యేషాం తేషు కృత ఆదరో యేన యద్వా—దక్షక్రతౌ ద్వేషవత్సు వీరభద్రాదిషు
కృతాదరాయేతి వ్యాఖ్యేయం - ఇంద్ర. ౧౮. కల్మషతారం వర్ణయన్నాహ—
జనానాం చేతోవిషయం వ్యతీత్య విద్యోతమానయా చింత్య విగ్రహం స్వీకృత్య ప్ర
శాశమానాయ. కల్పాంతతమోనిహంత్రే. సతా మావాసాయ కృతః ఆశయో యేన
సత స్సత్యయుగస్యేతివా సతా మావాసో యస్మిం ప్రభాభూతే కృతయుగే ౭భిప్రా
యో యస్యేతివా. పరిచ్ఛిన్నతాం శాతయతి-భూమ్నే మమ భూయాంసి నమాంసి నమ
స్తారా ఆతిశయేన సంత. ఐతే చేతోఽగోచరతయా ప్రశాశమానాయ స్వయంప్రశా
శాయాతవివ చక్షుస్సహకృతభానువద్వృత్త్యా రూఢ స్ఫుక్ తమోనిహంతేత్యాహాజ్ఞాన
లక్షణతమోనిహంత్రే పునఃపరిపూర్ణానందరూపాయ పరబ్రహ్మణే. సదైవ వాసాయ
కృతసర్వస్యాః యోఽంతఃకరణం యేన సతా మావాసే కాశ్యాదౌ కృతోఽభిప్రాయో
యేనేతివా - ఉ ౧౯. ఉపసంహరతి-ఇత్యేవ మతిక్రంతకదశిఫలరసయా వాచా లక్ష్మీ
పార్వత్యధీశయోః పూజాం పితన్వత్ ముదితత్వాసా వాత్మకామశ్చ ముదితా ఆత్మ
కామా యేనేతివా. స మునిప్రవీరో మూకాంబికాయా స్సదనం ప్రతస్థే-ఉప ౨౦
తత్రజాతం పృతంత మానేదయతి-విగతప్రాణ మాత్మజ మంకే నిధాయ. హంతేత్య
లికష్టే ముహుః ప్రరుద్య మహాన్యాకులౌ యత స్సవితైకభువ్రో యయో స్తౌ దంపతీ

తదేకపుత్రై ద్విజదంపతీ స దృష్ట్వా దయాధీనతయా శుశోచ. ౨౧. అపార మంచత్యథ శోకమస్తి న్న భూయతోచై రశరీరవాచా, జాయేత సంరక్షీతు మక్షమస్య జనస్య దుఃఖాయ పరందయేతి. ౨౨. ఆకర్ణ్య వాణీ మశరీరిణీం తా మసా వితి వ్యాహరతి స్త విజ్ఞః, జగత్త్రయీ రక్షణదక్షిణస్య సత్యం తవైకస్య తు శోభతే సా ౨౩ ఇతీరయత్యేవ యతో ద్విజాతే సుతః సుఖం సుత ఇవోదతిష్ఠత్, సమీపగై స్సర్వ జనీన మస్య చారిత్ర్య మాలోక్య విసిన్తయే చ ౨౪ రమ్యాపశల్యం కృతమాలసాలరసాల హింతాలతమాలశ్శాలైః, సిద్ధిఫలం సాధకసంపదాం తన్మూకాంబికాయా స్సదనం జగాహ ౨౫ ఉచ్ఛావచానందజ బాష్ప ముచ్చై రుద్గీర్ణరోమాంప ముదారఛక్తిః, అంబా మిహాపారి కృపావలంబాం సంభావయ న్నస్తుత నిస్తులం సః. ౨౬ పారే పరార్థం పదపద్మభాస్సు ప్పప్యత్తరం తే త్రిశతం తు భాసః, ఆవిశ్య వహ్నిశ్య

దృష్ట్వా సక్రీశంకరో దయాధీనతయా శుశోచ - ఉ. ౨౧ ఏవ మస్మిన్ క్రీశంకరే ౭పారం శోకం గచ్ఛతి సతి ఉచ్చైరశరీరవాచా అభూయతాశరీణీ వాగభూత్ తా ముదాహరతి-సంరక్షీతు మక్షమస్య నరస్య దయావరం కేవలం దుఃఖాయైవ జాయతేత్యేవ మభూయతేత్యర్థః. ౨౨ తా మశరీరిణీం వాచ మాకర్ణ్యాసా విజ్ఞః క్రీశంకర ఇతి వ్యాహరతి స్త తదాహేదం సత్యం జగత్త్రయీరక్షణకుశలన్యైవం పక్ష స్తవైవైకస్యతు సా దయా శోభతే తథాచ దయయా సమర్థేన త్వయైతయో శ్యోశో ౭పాకరణీయ ఇతి భావః ౨౩ ఇత్యేవం యతో కథయత్యేవ బ్రాహ్మణస్య సుత సుఖం సుతఇవోత్థిత స్సర్వస్మై జనాయ హితం సార్వజనీన మస్య క్రీశంకరస్య చారిత్ర్య మాలోక్య సమీపగై ద్వికేషేణ విస్తయశ్చ ప్రాప్తః సర్వజనాదిభ్యః రక్ష భశ్చేతిభిః. ౨౪ కృతమాలై స్సాలాదివృక్షవిశేషైః రమ్య ముపశల్యం గ్రామాంతం యస్య * 'గ్రామాంత ముపశల్యంస్యా'దితిమరః. సాధకసంపదాం సిద్ధిఫలం తన్మూకాంబికాయా స్సదనం జగాహ-ఉప. ౨౫ ఉచ్ఛావో బ్రహ్మలోకానందో ౭వచో నీచో యస్తా త్తథా భూతానందజన్యం బాష్ప ముచ్చైరుద్గీర్ణరోమాంచం చ యథాస్యా త్తథోదారభక్తి స్స క్రీశంకర ఇహలోకే ౭పారికృపావలంబా మంబాం భూజయ నిస్తులం నిరుపమం యథాస్యా త్తథా స్తకవాక్ - ఇంద్ర. ౨౬ స్తుతిమేవ దర్శయతి-చరార్థస్య పరార్థసంఖ్యాయాః పారతా మతిక్రాంతాయా స్తవ చరణకమలభాసో మయా భాస్తాసు ప్పప్యత్తరం త్రిశతంతు భాసో పహ్నిసూర్యచంద్రా నావిశ్య జగంత్యాలాక

గృహధామరీచీ నాలోకవంత్యా దధతే జగంతి ౨౭ అంతశ్చతుష్ట
ష్ట్యుపచారభేదై రంతేవసత్కాండపటప్రదానైః, ఆవాహనాద్యై స్తవ
దేవి నిత్య మారాధనా మాదధతే మహంతః ౨౮ అంజోపచారేష్వ
ధిసింధుపష్టి శుద్ధాజ్ఞయో శుద్ధిద మేక మేకమ్, సహస్రపత్రే ద్వితయే
చ సాధు తస్యంతి ధన్యా స్తవ తోషహేతోః ౨౯ ఆరాధనం తే బహి
రేవ కేచి సంతర్భహి శ్చైతతమేంతరేవ, అన్యే పరత్వంబ కదా ౩౦
కుర్యు రైవ త్వదైక్యానుభవై కనిషాః ౩౧ అష్టోత్తరత్రింశతియాః
కలాస్తాస్వర్ణ్యాః కలాః పంచనివృత్తిముఖ్యాః, తాసా ముఃస్వంబ

వృత్తాదధతే కుర్వంతి. భాస స్తు అజిమాదిభి రావృతాం మయాభై రిత్యాదివతా
శ్రీనాథేనోక్తా వేదితవ్యాః ౨౭. హేదేవి మహంతోః ౨౮ తర్హనసి ఆవాహనాసనా
రోపణమగంధితైలాభ్యంగమజ్జనశాలాప్రవేశనాద్యైః చతుష్టష్ట్యుపచారభేదైః కథానేవ
సత్కాండపటప్రదానైరస్తేవసతాం కాండపటానాం దూహ్యోలంబివాయుసంచారా
ర్థానాం పటానాం ప్రదానైర్దేవి మహంతో నిత్య మారాధనా మాదధతే కుర్వంతి.
*అపటికాండపటస్సృద్దిలి వై, యంతి ౨౮ కించ హేఅంబ చతుష్టష్ట్యుపచారేషు
మధ్యే ఏక మేక ముపచారం శుద్ధాజ్ఞయో ద్వితీయే సహస్రపత్రే ద్రువమండలసంక్షే
పదైచ ధన్యాః పురుషా స్తవ తోషార్థం సాధు సమ్యక్ తస్యంతి విస్తారయంతి - ఉ.
౨౯ హేఅంబ కేచి త్వౌకృతా న్వారాధనం బహిరేవ కుర్యు రేకతమే మధ్యమా
స్తవస్తర్భహిశ్చైవాన్యే ఉత్త మా స్తవంతరేవావరే ౭త్యుత్తమా స్తత్త్వవిద స్తు హే
అంబ కదా ౩౦ న కుర్యుః కుత ఇతి చే త్రత్రాహ — యత్ స్తవదైక్యానుభవై కనిషా
స్తవయాసహ స్వస్యవదైక్యం తస్మానుభవే విజ్ఞానే ముఖ్యా నిషా యేషాంతే-ఇంద్ర
౩౦. హం ఆధారశక్తిః ౧ యం ధూమ్రార్చిః ౨ రం డోష్టా ౩ లం జ్వలినీ ౪ వం జ్వాలినీ
౫ శం విస్ఫులింగినీ ౬ పం సుశ్రీః ౭ సం సూపాయా ౮ హం కవితా ౯ హం కవ్యవాహః
౧౦ కం భంతాపినీ ౧౧ ఖంబంతాపినీ ౧౨ గంభంధూమ్రా ౧౩ ఘంపంమరీచీ ౧౪
జంసంజ్వాలినీ ౧౫ చంధంరుచిః ౧౬ ఛందంసుషుమ్నా ౧౭ జంభంభోగదా ౧౮
ఘంతంవిశ్వా ౧౯ ఇంజంబోధినీ ౨౦ రంహంధాగిణీ ౨౧ ఇంపంక్షమా ౨౨ ఆంఆ
మృతా ౨౩ ఆంమానదా ౨౪ ఇంపుష్పా ౨౫ ఈంతుష్టిః ౨౬ ఉంపుష్టిః ౨౭ ఊం
రతిః ౨౮ ఋంధృతిః ౨౯ ఋంశశినీ ౩౦ ఋంచంద్రికా ౩౧ ఋంకాంతిః ౩౨
ఏంజ్యోత్సా ౩౩ ఏంశ్రీః ౩౪ ఓంశ్రీః ౩౫ ఓంగదా ౩౬ ఆంపూర్ణా ౩౭ ఆః
తూర్ణా మృతా ౩౮ ఇత్యేతాయాఅష్టోత్తరత్రింశతికలాస్తాసు పంచకలాబోధినీ ప్రముఖా

తవాంఘ్రిపద్మం విద్యోతమానం విబుధా భజంతే. 30. కాలాగ్ని
రూపేణ జగంతి దగ్ధ్వా సుధాత్మనా ౨౨స్థావ్య సముత్ప్రుజంతీమ్, యే
త్వా మవంతీ మమృతాత్తనైవ ధ్యాయంతి తే సృష్టికృతో భవంతి.

31 యే ప్రత్యభిజ్ఞావతసారవిజ్ఞా ధన్యాస్తు తే ప్రాగ్విదితాం గురూ
క్త్యా, నైవాహ మస్తీతి సమాధియోగా త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిషయం
విదధ్యుః. 32. తథాచక్రే చ తదుత్తరస్మి న్నారాధయంత్యైహిక
భోగలుభ్యాః, ఉపాసతే యే మణిపూర్వకే త్వాం వాసస్తు లేహం
నగరా ద్యహిస్తే 3౪ అనాహతే దేవి భజంతి యే త్వా వంతఃస్థితి
త్వన్నగరేతు లేహమ్, శుద్ధాజ్ఞయో ర్యేతు భజంతి లేహం క్రమేణ
సామీప్యసమానభోగా. 35. సహస్రపత్రే ధృవమండలాభ్యే సరో
రుహే త్వా మనుసందధానః, చతుర్విధై క్యానుభవాస్తమోహ స్సాయు

నివృత్తిప్రధానాః కర్మార్థాః శ్రేష్ఠాస్తాసా మవతి హేంబ విద్యోతమానం ప్రకాశ
మానం తవచరణారవిందం విబుధాః దేవాః పండితాశ్చ భజంతే 30. యత స్తవదీ
యభజనం సృష్టికర్తృత్వాదిసామర్థ్యసంపాదకమిత్యాహ - కాలాగ్నిరూపేణజగంతి
దగ్ధ్వా సుధాత్మనాష్టావ్య సముత్ప్రుజంతీ మమృతాత్తనైవ చ పాలయంతీ త్వాం
యేధ్యాయంతి తే సృష్టికర్తారో భవంతీతి యోజనా - ఉ 31 తథాచక్రే చ
లేహం త్వా మేవం ధ్యాయంతే త ఏవం భూతా భవంతి యే తు నివ్వలేహం త్వా
మభేదేన జానంతి లేతు ధన్యావివేత్త్యాహ—య ఇతి. యేతు గురూక్త్యాదౌ విదితాం
సమాధియోగా త్నైవాహమస్తీతి త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిషయం విదధ్యుస్తే సచ్చిదానం
దలక్షణం బ్రహ్మహమస్తీతి ప్రత్యభిజ్ఞామతస్యా ద్వైతమతస్యపారం జానంతీతి తే
తథాభూతా ధన్యా ఇత్యర్థః - ఇంద్ర. 32 ఇదానీం తత్తచ్చక్రే ధ్యానస్య ఫలం
పదక స్తాతి-విహికభోగలుభ్యా హేమనిభే చతుర్దలే మూలాధారసంక్షేచక్రే తథా
తస్మా దానారవక్త్రా దుత్తరస్మిన్ పద్దలే 3౩ ద్రుమాభే స్వాధిష్ఠానసంక్షే ఆరాధయంతే
యేతు దశదలే ధూమ్రవర్ణే మణిపూర్వకాభ్యే త్వా ముపాసతే లేహం తు వాస స్తవ
నగరాద్యహిరేవ భవతి - ఉ 3౪ హేదేవ్యనాహతసంక్షే ద్వాదశదలే పింగలవర్ణే
చక్రేతుయే త్వాం భజంతి లేహం తు త్వన్నగరేంకఃస్థితి శ్చుద్ధే హేదశదలే ధూమ్ర
వర్ణే విశుద్ధసంక్షేచక్రేతుయే భజంతి లేహం సామీప్యం సహస్రదలే కర్పూరవర్ణే
ఆజ్ఞాచక్రే యే భజంతి లేహం త్వత్సమానో భోగో భవతి 35 ధృవమండలాభ్యే
సహస్రపత్రే కమలే త్వా మనుసందధానః చతుర్విధై క్యానుభవేన నిరస్తో మోహో

జ్య మంబాంచతి సాధకేంద్రః 31 శ్రీచక్రపట్టకక్రమోః పురోఽథ
 శ్రీచక్రమన్వోరపి చింతితైక్యమ్, చక్రస్య మంత్రస్య తత స్తవైక్యం
 క్రమూ దనుభ్యాయతి సాధకేంద్రః 32 ఇతి తాం వచనైః ప్రపూ
 జ్య భైక్షోదనమాత్రేణ స తుష్టినూకౌ కృతార్థః, బహుసాధకసంస్తుతః
 కియంతం సమయం తత్ర నినాయ శాంతచేతాః 33 శ్రయతి స్త
 తతో ఽగ్రహారకం శ్రీబలిసంజ్ఞం స కదాచన స్వశిష్యైః, అనుగేహ
 హుతాగ్నిహోత్రదుగ్ధ ప్రసరత్పావనగంధలోభనీయమ్ 34 యతో
 ఽపమృత్యు ర్భూషి రేవ యాతి భ్రాంత్యా ప్రదేశం శనక్తై రలభా,
 యస్య స అశవీవ సాధకేంద్రో హే ఽంబసాయుజ్యం ప్రాప్నోతి. 35 అనుభవస్య
 చాతుర్విధ్యం వివృణోతి-పుర ఆదా 'బిందుత్రికోణమకోణదశారయుగ్మ మన్వస్ర
 నాగదశసంయుతపోడశారం, వృత్తత్రయంచ ధరణీనదనత్రయంచ శ్రీచక్రమేత
 దువితం పరదేవతాయాః. * చతుర్భి శ్శివచక్రై శ్చ శక్తిచక్రై శ్చ పంచభిః, నవచక్రై
 శ్చ సంసిద్ధం శ్రీచక్రం శివయో ర్వపుః త్రికోణ మష్టకోణం చ దశకోణద్వయం
 తథా, చతుర్దశారం చైతాని శక్తిచక్రాణి పంచచ బిందుశ్చాష్టదలం పద్మం తథా పోడ
 శవత్రకమ్, చతురస్రం చతుర్ద్వారం శివచక్రాణ్యనుక్రమాత్. త్రికోణే తైందవం జ్ఞిప్త
 మష్టాశే ఽష్టదలంబుజమ్, దశారయో షోడశారం భుగృహం భువనాన్రకే
 కైవానా మసి శాక్తానాం చక్రాణాం చ పరస్పరమ్, అవినాభావసంబంధం యో
 జానాతి స చక్రవిత్, త్రికోణరూపిణీ శక్తి ర్బిందురూప స్సదాశివః, అవినాభావసం
 బంధం తస్మా ద్బిందుత్రికోణయోః ఏవం విభాగ మజ్ఞాత్వా శ్రీచక్రం య స్సమర్ప
 యేత్, స తత్ఫల మవాప్నోతి లలితా వా న తుష్యతి' ఇత్యాదివచనై రుక్తస్య శ్రీచ
 క్రసోక్తైశ్చచక్రపట్టస్యచ చింతితం యోగిభి స్సన్నిత మైక్యం సాధకేంద్రోఽనుభ్యాయతి. అథానంతరం శ్రీచక్రమంత్రయో రపి చింతితైక్య మనుభ్యాయతి తత స్తదనం
 తరం చక్రస్య తవైక్యం మంత్రస్య చైక్య మిత్యేవం క్రమా దనుభ్యాయతి 32.
 ఉపసంహరతి ఇతీతి, కియంతం సమయం కాలం నినాయ సీతవాక్ - విషమే ససజా
 గురూ సమేచేత్ సభరాయశ్చవసంతమాలికాసా 33 తతః కదాచి త్వశిష్యై
 స్సహ శ్రీశంకర శ్రీబలీలి సంజ్ఞా యస్యతం ద్విజగ్రామకంశ్రయతి స్త తం విశిషి -
 ప్రతిగృహం హుతాదగ్నిహోత్రదుగ్ధాత్ప్రసరతా పావనేన గంధేన లోభనీయం
 ప్రార్థ్యం. * 34 పున స్తమేవ వర్ణయతి-శనక్తై ర్భ్రాంత్యా నిజకర్తృనిష్ఠా
 దూరాన్నిపిద్ధం త్యజతః ప్రమాదకూన్యాక్ ద్విజాతీక్ సరాక్ దృష్ట్య ప్రదేశ

దృష్ట్యా ద్విజాతీ నిజకర్తృనిష్ఠా దూరా నిషిద్ధం త్యజతో ఒప్రమ
త్తా రం యస్మిన్ సహస్రద్వితయం జనానా మగ్నావహితానాం
శ్రుతిపాఠకానామ్, వసత్యవశ్యం శ్రుతిచోదితాసు క్రియాసు దక్షం
ప్రథితానుభావమ్ రం. మధ్యే వసక్ యస్య కరోతి భూషాం పినా
కపాణి ర్గిరిజాసహాయః, హారస్య యష్టే స్తరళో యథా వై గాత్రే
రివేందు ర్గగనాధిరూఢః ౪౧ తత్ర ద్విజః కశ్చన శాస్త్రవేదీ ప్రభా
కరాఖ్యః ప్రథితానుభావః, ప్రవృత్తిశాస్త్రై కరత స్సుబుద్ధి రాస్తే
క్రతుస్తీలితకీర్తిబృందః ౪౩ గావో హిరణ్యం ధరణీ సమగ్రా సద్భాం
ధవా జ్ఞాతిజనా శ్చ తస్య, సంత్యేవ కిం తై ర్నహి ణోష ఏభిః పుత్రో
యదస్యాజని ముగ్ధచేష్టః ౪౪. న వక్త్రీ కించి న్న శృణోతి కించి
ధ్యాయ నివాస్తే కిల మందచేష్టః, రూపేషు మారో మహసా మహ
స్వాన్ ముఖేన చంద్రః క్షమయా మహీసమః ౪౫ గ్రహగ్రహ
త్కిం జడవ ద్విచేష్టతే కింవా స్వభావా దుత పూర్వకర్తృణః, సంచిత
యం స్థితి తత్ప్రతి ఒనిశం సమాగతా ప్రస్తుమనా బహు
శ్రుతా. ౪౬ శిష్యైః ప్రశిష్యై ర్భహుపుస్తభానై స్సమాగతం కం

మలభ్యా ఒపమృత్యు ర్మస్తా దృహి లేవ యాతి - ౪. ౪౦ యస్మిన్నాహితా
గ్నీనాం వేదపాఠకానాం జనానాం ద్విసహస్ర మవశ్యం వేదవిహితాసు క్రియాసు
దక్షం ప్రథితప్రభావం వసతి ౪౧. కించ గిరిజాసహాయః పినాకపాణి ర్నశ్యేవన
స్యస్య భూషాం కరోతి తత్ర దృష్టాంతద్వయ మాహ - యథాహారస్య యష్టే ర్లలికా
యాః తరళో మధ్యమణిః భూషాం కరోతి. * 'తరల శ్చంచలే పిణ్డే భాస్కరే
ఒపి త్రిలింగకః, హారమధ్యమణో పుంసీ'తి మేదిసి-యథావా గగనాధిరూఢ శ్చంద్రో
రాత్రే దృఢాం కరోతి తద్వత్. ౪౨ తత్ర తస్మిన్ గ్రామే శాస్త్రజ్ఞః ప్రభాకర
సంజ్ఞః కశ్చనాస్తే త్. తం విశిష్య-ప్రవృత్తీ - క్రతుభి రున్నీలితం కీర్తిబృందం
యేన సః. ౪౩. తై శ్చక్షిః కిం? న కిమపి హి యస్తా దేభిః సర్వైస్తోమ నాస్తి.
తోమభావే హేతు ర్యస్యస్తా దస్య పుత్రో ముగ్ధచేష్టో ఒజని - ఇంద్ర. ౪౪. తదీ
క్షూం తాం చేష్టా మేవ దర్శయతి-నేతి. తదీయం రూపం వర్ణయతి - రూపేషు మారః
కౌముః, మహసా లేజనా మహస్వాన్ సూర్యః - ౪ ౪౫ అథునా తత్ప్రకృత్యేష్టాం
దర్శయతి-తత్ప్రతి ఇత్యేవ మనికం సంభతయక్ ఆలోచయక్ సమాగతా, బహు
శ్రుతా ప్రస్తుమనా స్థితి స్థ ౪౬. తతః కదాచి దృహుపుస్తకభానై శిష్యై

చన పూజ్యపాదమ్, శుశ్రావ తం గ్రామ మనిదితాత్తా నినాయ
సూనుం నికటం స తస్య. ౪౭ న శూన్యహస్తో నృప మిష్టదైవం గురుం
చ యాయా దితి శాస్త్రవిత్స్వయమ్, సోపాయనః ప్రాప గురుం వ్యశి
శ్రణ త్ఫలం ననామాస్య చ పాదపంకజే. ౪౮ అనీనమత్తం చ తదీయ
పాదయో ర్జడాకృతిం భస్తనిగూఢవహ్నివత్, స నోదతిష్ఠ త్పతితః
పదాంబుజే ప్రాయః స్వజాడ్యం ప్రకటం విధిత్సతి ౪౯ ఉపాత్తహస్త
శ్శన్తై రవాఙ్ముఖం తందేశికేంద్రః కృపయోదతిష్ఠత్, ఉత్థాపితే స్వే
తనయే పితా ఒబ్రవీ ద్వద ప్రభో జాడ్య మముష్య కింకృతమ్. ౫౦
వర్షాణ్యతీయు ర్భగవ న్నముష్య పంచాష్ట జాతస్య వినా ఒవబోధమ్,
నాధ్యైష్ట వేదా నలిఖచ్ఛూర్ణా నచీకరం చోపనయం కథంచిత. ౫౧.
శ్రీదాపరః క్రోశతి బాలవర్గ స్తథా ఒపి నశ్రీడితు మేష యాతి, బాలా
శ్శూరా ముగ్ధ మిమం నిరీక్ష్య సంతాడయంతే ఒపి న రోష మేతి ౫౨
భుక్తే కదాచి న్నతు జాతు భుక్తే స్వేచ్ఛావిహారీ న కరోతి చో
క్తమ్, తథా ఒపి దుష్టే ననతాడ్యతే ఒయం స్వకర్తణా వర్ధతపవ
నిత్యమ్ ౫౩. ఇతీరయిత్వోపరతే చ విప్రే పప్రచ్ఛ తం శంకరదేశికేం
ద్రః, క స్తస్య కిమేవం జడవ త్ప్రవృత్త సుచాబ్రవీ ద్బాలవపు ర్మహా

స్సహ తం గ్రామం ప్రతి సమాగతం కంచన పూజ్యపాదం శుశ్రావ తతశ్చానింది
తాత్తా సప్రభాకర స్తస్య పూజ్యపాదస్య నికటం పుత్రం నీతవాత్ ౪౭ కిం
శూన్యహస్త ఏవ గతః? సేత్యాహ - శూన్యహస్త ఇతి - 'రిక్తహస్త స్త నోపేయా
ద్రాజానం దైవతం గురు' మితి శాస్త్రవి త్స్వయం సోపాయనో గురుం శ్రీశంకరం
ప్రాప కింతదుపాయనమిత్యపేక్షాయా మాహ-ఫలం వ్యశిశ్రణత్ ప్రాయచ్ఛత్. అస్య
గురోః పాదకమలే ననామ చ ఉ ౪౮. భస్తనా నిగూఢవహ్నివజ్జడతుల్యాకృతిం
తం పుత్రం చ తదీయపాదయో రనీనమత్ భస్తనీతి భిన్నం నా పదం సపుత్రః ప్రా
య స్వజాడ్యం ప్రకటం విధాతు మిచ్ఛతి ౪౯. ఉపాత్తో గృహీత స్తదీయహస్తో
యేన స దేశికేంద్ర స్త్రిశంకరః ఉదతిష్ఠవత్ ఉత్థాపితవాత్ ౫౦. తజ్జాడ్య మేవ వర్ణ
యతి-వర్ణాణీతి. పంచాష్ట త్రయోదశ. నాధ్యైష్ట నైవాధీతవాత్. అర్థా వర్ణా.
యథాకంచి దుపనయం కృతవానస్మి. ౫౧. ఏవం జాడ్యం ప్రదర్శ్యామ్యుతాం తస్య
చేష్టాం వరయతి - శ్రీదాపర ఇతి ద్వాఖ్యాం. ౫౨ యద్యప్యేవం తథా ఒపి దుష్టే న
మయా యం న తాడ్యతే. ౫౩ ఇత్యేవం కథయిత్వా ప్రభాకరే ఉపరతే సతి తం

త్వా. ౧౪ నాహం జడః కింతు జడః ప్రవర్తతే మత్సన్నిధానేన న సు
దిహే గురో, షడూర్తిషడ్భావవికారవర్జితం సుఖైకతానం పర వ స్తి
తత్పదమ్. ౧౫ మమేవ భూయా దనుభూతి రేషా ముముక్షువర్గస్య
నిరూప్య విద్వక్, పద్వైః పరై ద్వాదశభి ర్భభాషే చిదాత్మతత్త్వం
విధుతప్రపంచమ్ ౧౬ ప్రకాశయంతే పరమాత్మతత్త్వం కరస్థథాత్రీ
ఫలవద్యదేకమ్, శ్లోకాస్తు హస్తామలకాః ప్రసిద్ధా సత్కర్తు రాఘ్యాపి

శంకరదేశికేంద్రః పప్రచ్ఛ ౧౪ కస్తస్య మితి ప్రశ్నస్యోత్తరం వత్తు మాదా కిమేవం
జడవ త్పువృత్తః? ఇత్యల్రహ-నాహం జడః, కింతు మత్సన్నిధానేన జడః ప్రవర్తతే
హేగురో ౭స్తి స్మృతే అహం న సందిహే, తస్మాత్ శోక మోహాత్పుత్రాసా జరా
మృత్యులక్షణషడ్భూతి ర్దాయతే ౭స్తి వర్ధతే విపరిణమతే ౭పక్షీయతే నశ్యతీత్యుక్త
షడ్భావవికారైశ్చ రహితం సుఖైకతానం పరం సర్వోత్తమం తత్పదమహమస్మి
పరం దేహేంద్రియాద్యతిక్రంతం ప్రత్యక్షైశ్చతస్యం తత్పదం శోధితతత్పదార్థాభిన్న
మితివా ౧౫ హేవిద్వక్ మమేవైషా ౭నుభూతి ర్ముముక్షువర్గస్య భూయాదితి
నిరూప్యాన్యై ద్వాదశభిః పద్వై ర్విధుతప్రపంచ చిదాత్మతత్త్వం బభాషే తథాహి-
హస్తామలకశ్లోకాః. * నిమిత్తం మనశ్చక్షురాదిప్రవృత్తై నిరస్తాభిలాషాధి రాకాశ
కల్పః. రవి ర్దోకచేష్టా నిమిత్తం యథా య సునిత్యోపలబ్ధి స్వరూపో ౭హమాత్మా.
౧. యమగ్న్యైష్టవన్నిత్యబోధస్వరూపం మనశ్చక్షురాదీన్యబోధాత్మకాని, ప్రవర్తంత
ఆశ్రిత్య నిష్కంపమేకం-స ౨ ముఖాభాసతో దర్పణే దృశ్యమానో ముఖత్వాత్పు
భక్తేష్విన నైవాస్తి వస్తు, చిదాభాసతో ధీమ జీవో ౭సి తద్వత్-స ౩. యథా దర్ప
ణాభావ ఆభాసహానా ముఖం విద్యతే కల్పనాహీన మేకం, తథా ధీవియోగే నిరా
భాసతో యః-స ౪ మన శ్చక్షురాదే ర్వియుక్త స్వయం యో మనశ్చక్షురాదే
ర్ననశ్చక్షురాదిః, మనశ్చక్షురాదే రగమ్య స్వరూపః - స ౫ య ఏతో విభాతి
స్వత క్షుద్ధచేతాః ప్రకాశస్వరూపో ౭సి నానేవధీమ, శరావోదకస్థో యథా భాసు
రేకః - స ౬. యథా ౭నేకచక్షుఃప్రకాశో రవి ర్న క్రమేణ ప్రకాశకరోతి ప్ర
కాశ్యం, అనేకా ధియో య సైకకప్రబోధః - స. ౭. వివస్వత్ప్రభాతం యథా
రూప మక్షం ప్రగృహ్ణతి నాభాతమేవం వివస్వాక్, తథా భాత ఆభాసయత్యై
కమక్షం - స ౮. యథా సూర్య ఏతో ౭చ్యనేకశ్చలూసు స్థిరాస్పృశ్యుచైతో ౭స్తి భా
వ్యస్వరూపః, చలూసు ప్రభిన్న స్పృశీష్వేక ఏవ-స ౯ మనశ్చక్షుద్వప్తి ర్ధనశ్చక్షు
మక్షం యథా మన్యతే నిష్ప్రభం చాతిమూఢః - తథా బద్ధవ ద్భూతి యో మూఢ

తథా వ పృతా. ౫౭. వినోపదేశం స్వత ఏవ జాతః పరాత్తబోధో ద్విజ
వర్యసూనోః, వ్యస్తేష్ట్య సంప్రేక్ష్య సదేశికేంద్రో న్యథా త్వహ
స్తం కృపయోత్తమాంగే ౫౮. సుతే నివృత్తే వచనం బభాషే స దేశి
కేంద్రః పితరం తదీయమ్, వస్తుం న యోగ్యో భవతా సహాయం న తే
ఽమునా ఽర్థో జడిమాస్పదేన ౫౯ పురాభవాభ్యాసవశేన సర్వం స
వేత్తి సమ్యజ్జుచ వక్తి కించిత్, నోచే త్కథం స్వానుభవైకగర్భ
పద్యాని భాషేత నిరక్షరాస్యః ౬౦ న సక్తి రస్యాస్తి గృహాదిగోచరా
నాత్మీయదేహే శ్రమతో ఽస్య విద్యతే, తాదాత్మ్యతా ఽన్యత్ర
మమేతి వేదనం యదా న సా న్వే కిము బాహ్యవస్తుషు ౬౧ ఇతి
రయిత్యా భగవాన్ ద్విజాత్మజం యయా గృహీత్వా దిశ మిప్పితాం
పునః, విప్రో ఽప్యనువ్రజ్య యయా స్వమందిరం కియత్ప్రదేశం స్థిరధీ

దృష్టే-స. ౧౦. సమస్తేషు వస్తువస్తుసూత్ర మేకం సమస్తాని వస్తుని యం న స్పృ
శంతి-వియద్యత్పదా తద్ధ మచ్ఛవరూపః-స ౧౧. ఉపాధౌ యథాభేదతా సన్నతీ
నాం తథా భేదతా బుద్ధిభేదేషు లేఽపి - యథా చంద్రికాణాం జలే చంచలత్వం
తథా చంచలత్వం తవాచీనా విష్టో ఇతి. ౧౨. ఉప. యదేకం పరమాత్మతత్త్వం త
త్కరస్థామలకఫలవ త్ప్రకాశయంతే అత స్తేజోకాస్తు హస్తామలకాః ప్రసిద్ధా నైషాం
కర్తు రాఖ్యాని తదైవ హస్తామలకఇతి వృతా ప్రవృతా - ఉ ౫౭. ఉపదేశం వినా
స్వతఏవ ద్విజవర్యసూనోః పరాత్తబోధో జాత ఇతి సంప్రేక్ష్య విస్తయం ప్రాప్తో
దేశికేంద్రో ద్విజవర్యసూనో శ్చిరసి స్వహస్తం న్యథాత్. ౫౮. ఉపాహృత పద్యా
స్యక్త్వా సుతే నివృత్తే సతి దేశికేంద్ర స్తదీయం పితరం వచనం బభాషే. తదానా -
భవతా సహాయం వస్తుం యోగ్యో న భవతి. కించామునా జడతాస్పదేన తవకించి త్ప్ర
యోజనం నాస్తి ౫౯. నన్వేపంథూలేన తవాపి క్రింప్రయోజన మిత్యాశంక్యాహ-
పురాభవస్య తూర్వజన్తనో ఽభ్యాసస్య వశేన స తవ పుత్రః సర్వం జానాతి.
౬౦. న వస్తుం యోగ్యో భవతా సహాయ మిత్యత్ర హేతు మాన-అస్య గృహాదివి
షయా సక్తి రాసక్తి ర్నాస్తి. తథా ఽఽత్మీయదేహే శ్రమా తాదాత్మ్యతా ఽన్య
న విద్యతే. తథా దేహ దన్యత్ర మమేతిష్టానమస్య న విద్యతే. సా తాదాత్మ్యతాను
యదాన్వేదేహే నాస్తి తదా బాహ్యవస్తుషు సా నాస్తితి కిమువక్తవ్యం. ౬౧. ఇతిర
యిత్యా భగవాన్ ద్విజాత్మజం గృహీత్వా పున రీప్సితాం దిశం యయా. ప్రభాకర
సంజ్ఞో విప్రో ఽపి కియత్ప్రదేశ మనువ్రజ్య స్వమందిరం యయా. నను స్వపుత్రవి

ర్షహుశ్రుతః ౬౦ తత శ్శతానందమహేంద్రపూర్వై స్సువర్వ
బృందై రుపగీయమానః, పద్మాంఘ్రిముఖై స్సమ మాప్తకామః ఊణి
పతిః శృంగగిరి ప్రతస్థే ౬౩ యత్రాధునాప్యత్తమ మృశ్యశృంగ
స్తవశ్చరణ్యత్తభృదంతరంగః, సంస్పర్శమాత్రేణ వితీర్ణభద్రా విద్యో
తతే యత్రచ తుంగభద్రా ౬౪ అభ్యాగతార్చాప్రీతకల్పశాఖాకూ
లంకమాధీతసమస్తశాఖాః, ఇద్యాశ్చై ర్యత్ర సముల్లసంత శ్శాంతాంత
రాయా నివసంతి సంతః ౬౫ అభ్యాపయామాస స భాష్యముఖ్యాన్
గ్రంథాన్నిజాంస్తత్ర మనీషిముఖ్యాన్, ఆకర్ణనప్రాప్యమహాపుమర్థా
నాదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమర్థాన్ ౬౬ మందాక్షనమ్రం కలయన్మశే
షం పరాణుద త్ప్రాణితమాంస్యశేషమ్, నిరస్తజీవేశ్వరయో ర్విశేషం
వ్యాచప్త వాచస్పతినిర్విశేషమ్ ౬౭ ప్రకల్ప్య తత్రేంద్రవిమానకల్పం
ప్రాసాద మావిష్కృతసర్వశిల్పమ్, ప్రవర్తయామాస స దేవతాయాః

యోగే వ్యాకులతాం కిమితి నప్రాపేత్యాశంక్యాహ-స్థిరధీ ర్యతో బహుశ్రుతః. ౬౦.
తత స్తదనంతరం విష్ణుప్రముఖై ర్దేవబృందై రుపగీయమానః పద్మపాదాదిభి స్సహాప్ర
కామో రాజా శృంగగిరి ప్రతస్థే * 'శతానందో మునే ర్భేదే దేవజీనందనేఽపిచ'
ఇతిమేదిసి. ౬౩ యస్మిన్ శృంగగిరా వధునాఽపి ఆర్చ్యభృతామంతరంగః ఋశ్య
శృంగ ఉత్తమం తప శ్చరతి, యత్ర చ సంస్పర్శమాత్రేణ వితీర్ణం సమర్పితం భద్రం
కల్యాణం యయా సా తుంగభద్రాఖ్యా సదీ విద్యోతతే ౬౪ తత్ర యే సంతో
వసంతి తాన్ విశిష్య - అభ్యాగతానాం పూజయాఽవ్యవీకృతానాం కల్పవృక్ష
శాఖానాం కూలంకమాధీతా సర్వశాఖా యై రిజ్యాశ్చై స్సమ్యగుల్లసంత శ్శాస్తాస్త
రాయా శ్శాస్తవిఘ్నాః - ఇంద్ర. ౬౫ తస్మిన్ పర్వతే మనీషిముఖ్యాన్ శ్రమ
మాత్రేణ ప్రాప్యో మహాపురుషార్థో మోక్షో యై స్తా సుపాదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమ
ర్థాన్ స శ్రీశంకరో భాష్యప్రముఖాన్నిజాన్గ్రంథా నధ్యాపయామాస ఆకర్ణనేన
ప్రాప్యో మహాపురుషార్థో యేభ్యస్తాన్ గ్రంథానితి వా ౬౬ శేష మనంతం మన్దా
క్షనమ్రంలఙ్ఘయా నమ్రం కలయన్ పర్వన్నివాశేషం యథా స్యాత్తథా ప్రాసినా
మాన్తరతమాంసి అజ్ఞానాని పరాణుదత్ అపాకరోత్. యతో వాచస్పతినా నిర్వి
శేషం యథా భవతి తథా నిరస్త జీవేశ్వరయో ర్విశేషం వ్యాచప్త-ఉ. ౬౭. తతశ్చ
తస్మిన్ పర్వతే ఇంద్రవిమానసదృశ మావిష్కృతసర్వశిల్పం ప్రాసాదం ప్రకల్ప్యాకా
ద్యైరసి పూజితాయా దేవతాయాః పూజాం స ప్రవర్తయామాస అత్ర ప్రాంతః.

పూజా మజాద్యైరపి పూజితాయాః. ౬౮ యా శారదాంబేత్యభిధాం
వహంతీ కృతాం ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిపాలయంతీ, అద్యాపి శృంగేరిపురే
వసంతీ ప్రద్యోతతే ౬౯ ప్రవరణాదిశంతీ ౬౯ చిత్రానువర్తి నిజధర్మ
చారి ధూతానుకింపీ తనువాగ్విధూతిః, కశ్చిద్వినేయో ౭౦ జని దేశికస్య
యం తోటకాచార్య ముదాహరంతి ౭౦ స్వాత్వా పురా క్షిపతి
కంబళవస్త్రముఖైర్ రుచ్చాసనం మృదు సమం సవదాతి నిత్యమ్,
సంలక్ష్య దంతపరిశోధన కాష్ఠ మగ్ర్యం బాహ్యోదికం గతవతే సలిలాది
కంచ ౭౧ శ్రీదేశికాయ గురవే తనుమార్జవస్త్రం విశ్రాణయత్యను
దినం వినయోపపన్నః, శ్రీపాదపద్మయుగమర్దనకోవిద శ్చ ఛాయేవ
దేశికమసౌ భృశ మన్వయా ద్యః ౭౨ గురో స్సమీపే న తు జాతు
జృంభతే ప్రపాదయ న్నో చరణౌ నిషీదతి, నోపేక్షతే వా బహు
వాన భాషతే న పృష్ఠదర్శి పురతః ౭౩ స్యతిష్ఠతి ౭౩ తిష్ఠ గురౌ
తిష్ఠతి సంప్రయాతే గచ్ఛ న్నువాణే వినయేన శృణ్వత్, అనుచ్య
మానో ౭౪ విహితం విధత్తే యచ్ఛాపితం తచ్చ తనోతి నాస్య. ౭౪

మరంకృత్వా తత్ర విద్యాసీరనిర్దాణం కృత్వా భారతీసంప్రదాయం విజిష్యం చకార.
* 'యస్తస్త్వద్యైతమతే స్థిత్యా భారతీసీరనిదకః, న యాతి నరకం ఘోరం యావదాథూ
తనంబ్లవం' కంచి చ్ఛిచ్యం సురేశ్వరాఖ్యం పీరాధ్యక్షమకరోదితి ౬౮ సా దేవతా
కేత్యాకాంక్షయా మాహ-యేతి ౬౯. ఆగ తత్ర యద్వ్యైతం తద్దర్శయితు మార
భతే-చిత్రానువర్తి - తస్మి సూక్ష్మా వాగ్విధూతి ర్యస్య స మందభాషణ ఇత్యర్థః దేశి
కస్య కశ్చి చ్ఛిచ్యో ౭౦ జని అథూత్ ౭౦ స సద్దేవ గురుశుశ్రావణపర ఇత్యాహ .
పురా గురుస్సానా త్పూర్వం స్వాత్వా కంబళవస్త్రముఖై రుచ్చాసనం మృదుకోమలం
సమంసమానం క్షిపతి కరోతి తం తం కాలం సంలక్ష్యేవ న త్యాజ్యస్తో నిత్యం దంశ
పరిశోధనకాష్ఠం అగ్ర్యం శాస్త్రోక్తం దదాతి బాహ్యోదికం గతవతే జలమృతికాదికం
ష దదాతి-వ. ౭౧ విశ్రాణయతి ప్రయచ్ఛతిస్త. యో ౭౨ సా దేశికం ఛాయేవాన్వగ
చ్ఛత్. ౭౩ వక్తవ్యం నోపేక్షతే వా బహు వా న భాషతే * వంశస్థేంద్రవంశా
మిశ్రితత్వాదుపజాతిః ఇత్థం కిలాన్యాస్వపి మిశ్రితాను స్తరంతి జాతిష్పిద మేవ నా
మేత్యుక్తత్వాత్ ౭౪. కించ గురౌ తిష్ఠతి సతి తిష్ఠత్ తస్మి సంప్రయాతే గచ్ఛత్
నువాణే వినయేన శృణ్వత్ స న్నకర్మమానో-౭౫ హితం విధత్తే యచ్ఛాస్యగురో
రహితం తచ్చ న విస్తారయతి - ఉ ౭౪. ఏవంభూతే తస్మి శిష్యవతే కదాచి

తస్మిన్ కదాచనవినేయవరే స్వశాటిప్రత్యోనాయ గతవత్సవ ర్తనీగాః
 వ్యాఖ్యానకర్తణి తదాగమ మీక్షమాణో భ క్తేషు వత్సలతయా విల
 లంబవషః ౭౫ శాంతిపాత మథ కర్తు మసంభ్యేషాన్యతేషు సవినే
 యవరేషు, స్థీయతాం గిరి రసి క్షణమాత్రా దేవ్యతీలి సముదీరయతి
 స్త ౭౬ తాం నిశమ్య నిగమాంత గురూక్తిం మన్దగీ రనధికార్యపి
 శాస్త్రే, కింప్రతీక్ష్యత ఇతి స్త హ భిత్తిః పద్మపాదమునినా సనుదర్శి
 ౭౭ తస్య గర్వ మపహర్తు మఖర్వం స్వాశ్రయేషు కరుణాతియాచ్చ,
 వ్యాదిదేశ స చతుర్దశ విద్యా స్సవ్య ఏవ మనసా గిరినామ్నే ౭౮
 సో ౭ధిగమ్య తదనుగ్రహ మగ్ర్యం తత్త జేన విదితాఖిలవిద్యః, ఐష్ట
 త్వశాటిప్రత్యోనాయాపవర్తనీగాః నదీజలాని ప్రతి గతవతి సతి తస్మాగమన
 మీక్షమాణో భ క్తేషు వత్సలతయా వ్యాఖ్యానాభ్యే కర్తణి విలలంకే * గా స్వస్థే
 చ బలివద్దే రక్తా చ కులిశే ఘమాన్, స్త్రీ సౌరభేయా దృగ్బాణదిగ్వాగ్భూమ్యున్న
 భూమ్ని చలిమేదినీ - వ ౭౫ అథానంకర మసంఖ్యాతేషు షష్టవరేషు శాంతిపారం
 కర్తుం ఉద్యతేషు సత్సు స దేశికేంద్రః స్థీయతాం గిరిరసి క్షణమాత్రా దేవ్యతీలి
 గిరిలి స్త-స్వా ౭౬. తాం వేదాంతరూపాం గురూక్తిం నిశమ్య భేదబుద్ధిత్వా ద్భిత్తిః
 కుద్యతుల్యా జడ శ్శాస్త్రే ౭నధికార్యపి కిమర్థం ప్రతీక్ష్యత ఇతి పద్మపాద
 మునినా సనుదర్శి ఇతి సూచనార్థంభిత్తి స్సమద్వగ్నితేలి వా ౭౭ అఖర్వ మనల్పం
 తస్య పద్మపాదస్య గర్వ మపాకర్తుం స్వయమేవ ఆశ్రయో యేషాం తథాభూతేషు
 స్వభక్తేషు కరుణాయా అతిశయాచ్చ సక్రీశంకర స్తత్తణవివ గిరినామ్నే చతుర్దశ
 విద్యా మనసా ఆదిదేశ ౭౮. స గిరి రగ్ర్యం తస్య గురో రనుగ్రహ మధిగమ్య
 తత్త జేన విదితాఖిలవిద్యః. * భగవ న్నుదధౌ మృలిజన్తజలే సుఖదుఃఖిషుషే పలితం
 వృథితమ్, కృపయా శరణాగత ముద్ధర మా మనుకాధ్యుపసన్న మనన్యగతిం ౧. నిని
 వర్త్య రతిం విషయే విషమాం పరిముచ్య శరీరవిబంధమలిష్ట ! పరమాత్మవదే భవ నిత్య
 రతో జహి మోహ మయం భ్రమమాత్మమలే ౨. విసృజాన్నమయాదిషు పంచసు తా
 మహమస్మి మమేలి మలిం సతతం, దృశిరూప మనంత మజం విగుణం హృదయస్థ
 మవేహి సదా౭చా మిలి ౩ జలభేదకృతా బహులేవ రవే ర్ఘటికాదికృతా నభసో
 ౭పి యథా, మలిభేదకృతా తు తథా బహుతా తవ బుద్ధిదృశో ౭వికృతస్య సదా.
 ౪. దివకృత్ప్రభయా సదృశేన సదా జనచిత్తగతం సకలం స్వచితా, విదితం భవతా
 ౭వి కృతేనసదాయతవీవ మతో౭పి సదేవ సదా. ౫ ఇత్యాదిభి ర్దురుశ్యసం వాణే

దేశికవరం పరతత్వవ్యంజకై ర్గలితనోటకవృత్తైః ౭౯. శ్రీమదేశికపాదపంకజయుగీమూలాతదేశాశ్రయా తత్కారుణ్యసుధావనేకసహితా తద్భక్తిసద్వల్లరీ, హృద్యం చోటకవృత్తవృత్తరుచిరం పద్యాత్మకం సత్ఫలం లేఖే భోక్తు మనో ౭౮ త్తమ శ్చైవ రాస్వాద్యమానం ముహూః. ౮౦ యేనాన్నత్య మవాపితా కృతపదా కామం తుమాయా మియం నిశ్చేణిః పదమున్నతం జగమిషో రోవ్యం సృష్టంతీ పరమ్, పంశ్యా కావ్యధరీకృతత్రిభువనశ్రేణీ గురూణాం కథం నేవా తస్య యతీశితు ర్న విరలం కుర్వీత గుర్వీతమః ౮౧. అథతోటకవృత్త పద్యజాతై రయమజ్ఞాతసుపర్వసూక్తి కోఽపి, దయయైవ గురో స్త్రయీ శిరోర్ధం స్ఫుటయ నైక్షి విచక్షణ సృతీర్ధైః ౮౨ అథ తస్య బుధస్య. వాక్యగుంభం నిశమయ్యామృతమాధురీధురీణమ్, జలజాంఘ్రి ముఖా సృతీర్ధవర్యాః స్తయ మన్వస్య సవిస్తయా బహూవుః ౮౩.

నవరతత్వవ్యంజకైః 'ఇవ'తోటక మంబుధి నై ప్రథిత 'మిత్తుక్తలక్షణై స్తోటకవృత్తై స్సహ దేశికవరం శ్రీశంకరం ప్రత్యాగతవా నిత్యర్థః స్యా ౭౯. శ్రీమదేశికస్థ పాద పంజ్జయగళం మూలం యస్యా స్స శ్రీశంకరవివ విక ఆశ్రయో యస్యా స్తస్య కారుణ్యసుధావనేకేన సహితా తస్యగిరే ర్భక్తిలక్షణా సద్వల్లరీ తోటకవృత్తలక్షణేన వృత్తేనప్రసవబద్ధనేన హృద్యం సుందరం భోక్తు మనో యేషాం తై స్సత్తమలక్షణై శ్చైవము రాస్వాద్యమానం పద్యాత్మకం ఫలం లేఖే కా ౮౦ ఆశ్ర విస్తయో నకార్య ఇత్యాశయేనావా-యేనాన్నత్యం ప్రాపితా సతీ భూషా యథేష్టం కృతపదా లభాస్పదా. అధరీకృతత్రిభువనపక్షిః గుర్వీ శ్రేష్ఠా గురూణాంనేవా ఉన్నతం పరం పదం మోక్షం గంతు మిచ్ఛోః కాపి పశోద్భవా నిశ్చేణి రధిరోహణీ తస్య యతీశితు ర్గిరే స్తమో ౭౮ జ్ఞానం విరళం కథం న కుర్వీత ౮౧ ఆథానంతర మయమజ్ఞాతా స్సుప్రస్తావా యాసు తథాభూతా స్సుక్తయో యేన తథాభూతో ౭౮. * 'పర్వ క్షీణం మహే గ్రంథా ప్రస్తావే లక్షణాంతర' ఇతిమేదిసి. గురో ర్దయయైవతో టకవృత్తపద్యజాతై స్త్రయీ శిరసా మర్థం స్ఫుటయ న్సతీర్ధైః గురో శ్శిష్యై ర్వివక్షణః విక్షీ దృష్టః-మాన్య. ౮౨. ఆథానంతరం తస్య వాక్యనాం సందర్భ మమృతమాధురీధురీణం నిశమ్య పద్మపాదప్రముఖాః సతీర్ధవర్యాః గర్వం పరిత్యజ్య సవిస్తయా బహూవుః. ౮౩ తోటకాఖ్యపద్యప్రాదుర్భావనివ తదాఖ్యాప్రవృత్తినిమిత్త

భక్త్యుత్కర్షణాత్పాదురాస న్యతో ఒస్తా త్వద్యావ్యవం తోటకాఖ్యా
ని సంతి, తస్మా దాహు స్తోటకాచార్య మేనం లోకే శిష్టాః శిష్టవంశ్యం
మునీంద్రమ్ ౮౮. ఆద్యాపి తత్ప్రకరణం ప్రథితం పృథివ్యాం తత్సం
జ్ఞయా లఘు మహార్థ మనల్పనీతి, శిష్టై ర్గృహీత మతిశిష్టపదానువిధం
వేదాస్తవేద్యపరతత్త్వనివేదనం యత్ ౮౯ తోటకాహ్వయ మవాప్య
మహర్షేః ఖ్యాతి మాప స దిశాసు తదాది, పద్మ పాదసదృశ ప్రతిభావా
న్ముఖ్యశిష్యపదవీ మపి లేభే ౯౦ పుమర్థా శ్వత్సారః కిముత నిగమా
ఋక్ప్రభృతయః ప్రభేదా వా ముక్తే ర్విమలతరసాలోక్యముఖరాః,
ముఖాన్యాహో ధాతు శ్చిర మితి విమృశ్యాథ విబుధా విదుః శిష్యాన్
హస్తామలకముఖరాన్ శంకరగురోః ౯౧ స్ఫారద్వార ప్రమాణద్విర
దమదసముల్లోలకల్లోల భృంగీ సంగీతోల్లాసభంగీ ముఖరిహరిత స్సం
పదో ఒకింపచానైః, నిష్ఠీవ్యస్తే ఒతిదూరా దధిగతభగవత్పాద
సిద్ధాంత కాష్టానిష్ఠాసంపద్విజృంభన్నిరవధిసుఖదస్వాత్మలాభైకలోభైః.

మిత్యాహ — భక్తీతి. యతో ఒస్తా ద్గిరే స్సంతి సమీచీనాని తోటకసంజ్ఞాని వద్యాని
ప్రాదురాసన్ తస్మా దేనం శిష్టవంశప్రసూతం శిష్టా వేదాచారతాః తోటకాచార్య
మాహుః - కాలి ౮౮ వేదాస్తవేద్యపరతత్త్వనివేదనం యత్తత్ప్రకరణ మద్యాపి
పృథివ్యాం తత్సంజ్ఞయా ప్రథితం తద్విశిష్ట-లఘున న్నహంతో ఒర్థా యస్మి న్నన
ల్పా నీతయో యుక్తయో యస్మి న్నతి శ్రేష్ఠపదై రనువిధం యుక్తం తదతవీవ శిష్టై
ర్గృహీతం-వ ౮౯ మహర్షేః శ్రీశంకరా ల్లోటకాఖ్యా మవాప్య తదారభ్య ఆకాసు
ఖ్యాతి మాప-స్వా ౯౦ హస్తామలక పద్మపాద సురేశ్వరతోటకాభ్యేష్వాచార్యశి
ష్యేషు విబుధకృతవిమర్శం దర్శయతి—ధర్మార్థకామ మోక్షాఖ్యా శ్వత్సారః కిముత
ఋగ్యజుస్సామాధర్వణాఖ్యావేదాః కింవా సాలోక్యప్రముఖా స్సాలోక్యసామీప్యసా
య్యాఖ్యా ముక్తే ఛేదాః అహోస్వి దృప్త్యాహో ముఖానీతి విబుధా దేవాః పండితా
వా చిరం విమృశ్య విచార్య హస్తామలకాదీన్ శంకరగురో శిష్యాన్ విదుః - శి ౮౯.
స్ఫారద్వారాణాం విస్తీర్ణ ద్వారాణాం ప్రమాణేషు బాహ్యప్రత్యేషు ద్వీరదానా
మైరావక్త ప్రభృతీనాం గజానాం మదస్య సముల్లాసేషు అతిచంచలేషు కల్లాసేషు
యా భృంగ్య స్తాసాం సంగీతసోల్లాసభంగా ముఖితా ముఖీకృతా భ్వనితా
హరితో దిశో యాసు తా స్సర్వర్తసంపదః అధికతా యా భగవత్పాదసిద్ధాంతకాష్టా
తస్యాం నిష్ఠాయా స్సంపద ఉల్లసన్నిరవధికసుఖదస్య స్వాత్మనో లాభప్రైక్తో ముఖ్యో

౮౮. సమిన్ధానో మన్థాచలమథిత సిన్ధూదరభవత్సుధాఘనాఘనా
మృతరుచినిభేనాత్మయశసా, నిరుంధానో దృష్ట్యా పరమహాహ పంథాన
మసతాం పరాధృవ్యై శ్చివ్యై రరమత విశివ్యైష మునిరాట్. ౮౯.

ఇతి శ్రీమాధవీయేతద్ధస్తభాత్ర్యాదిసంశ్రయః,

సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭యంద్వాదశో ౭భవత్

౧౨

లోభో యేషాం తై రకింపచానై రత్యుదారై ర్విష్టివ్యస్తే ధూత్క్రియంతే - స
౮౮ మంథాచలేన మథితా త్సింహోర్భవంత్యా స్సుధాయాః ఘనస్యాభావదాభాయ
స్యామృతకాంతినిభేన తత్తుల్యేన స్వయశసా దేదీప్యమానః స్వదృష్ట్యా ౭పరం నికృష్టం
పర మన్యం వా ౭సతాం పథానం నిరుంధానః పరై రధృవ్యై శ్చివ్యైస్సహ ముని
రాట్ శ్రీ శంకరో విశేషేణారమత - శి. ౮౯.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీ పాదశిష్యదత్త

పంకావతంసరామకుమారసూను ధనవతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

ద్వాదశ స్కర్గః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

త్రయోదశసర్గ ప్రారంభః

తతః కదాచి త్ప్రణిపత్య భక్త్యా సురేశ్వరార్యో గురు మాత్మ
 దేశమ్, శారీరకే లత్యంతగభీరభావే వృత్తిం స్ఫుటం కర్తు మనా జగా
 ద ౧ మమ యత్కరణీయమస్తి తే త్వమిమం మామనుశాధ్యసంశ
 యమ్, తదిదం పురుషస్య జీవితం యదయం జీవతి భక్తిమాన్ గురౌ,
 ౨ ఇతిరితో శిష్యవరేణశిష్యం ప్రోచే దరీయా సతిహృష్టచేతాః
 మత్కస్య భాష్యస్య విధేయ మిష్టం నిబన్ధనం వార్తికనామధేయమ్.
 ౩. ద్రష్టుం సతర్కం భవదీయభాష్యం గంభీరవాక్యం స మమాస్తి
 శక్తిః, తథా లపి భావత్కటాక్షపాలే యతే యథాశక్తినిబన్ధనాయ.
 ౪ అస్త్యేవమిత్యార్యపదాభ్యనుజ్ఞా మూర్ధ్నా స వినిర్జ

అథ వార్తికాస్త బ్రహ్మవిద్యా ప్రవృత్తిం సపరికరాం నిరూపయితు మారభతే—
 తతః కదాచిదాత్మోపదేశస్థారం యద్వా అత్తదానామిశం గురుం భక్త్యా ప్రణిపత్య
 సురేశ్వరార్యో లత్యంతం గభీరోభావో యస్య తథాభూతే శారీరకభాష్యే వృత్తిం
 స్ఫుటం యథా న్యా తథా కర్తుమనా బభావే ఉపజాతీః ౧ యమవాచ తదాహ—
 మమ యత్ లేకరణీయ మస్తి తత్త్వ మిమం మా మసంశయ మనుశాధి ఆత్మాపయ,
 యతో యదయం గురౌ భక్తిమాన్ సకో జీవతి తదిద మేవ పురుషస్య జీవితం
 వియో ౨. మత్కస్య మదీయస్య భాష్యస్య వార్తికనామధేయమిష్టం నిబంధనం
 త్వయా విధేయం ౩. ఇత్యుక్త శిష్య ఉవాచ—తర్కయంత్రం గంభీరవాక్యం భవదీ
 యభాష్యం ద్రష్టుమపి మమ శక్తిర్నాస్తి తద్వార్తికవిధానసామర్థ్యంతు దూరనిర్జన్యం.
 యద్యప్యేవం తథా లపి భవదీయకటాక్షపాలే సతి యథాశక్తి నిబంధనార్థం యత్నం
 కుర్వే ౪. అస్త్యేవమిత్యార్యపదాభ్యనుజ్ఞాం మూర్ధ్నా అదాయ ససురేశ్వరో వినిర్జ

గామ, అథాంబుజాంఘ్రేర్దయితా సుతీర్థ్యా స్తం చిత్సుఖాద్యా రహ
 సీతే మూచుః. ౫ యో ౭యం ప్రయత్నః క్రియతే హితాయ హితా
 య నాయం విఫలత్వనర్థమ్, ప్రత్యేక మేవం గురవే నివేద్య బోధా
 న్వయం కర్తవ్య తత్పరశ్చ ౬. య స్సార్వతాకిక మపీశ్వర మిశ్వరా
 ణాం ప్రత్యాదిదేశ బహుయుక్తిభి రుత్తరజ్ఞః, కర్తౌవ నాకనరకాది
 ఫలం దదాతి నైవం పరో ౭స్తి ఫలదో జగదీశితేతి. ౭. ప్రత్యేక మస్య
 ప్రళయం వదంతి పురాణవాక్యాని స తస్య కర్తా, వ్యాసో ముని ర్జైమిని
 రస్య శిష్య స్తత్పక్షపాతీ ప్రలయావలంబీ. ౮ గురో శ్చ శిష్యస్య చ
 పక్షభేదే కథం తయో స్సాన్య ద్దురుశిష్యభావః, తథా ౭పి యద్యస్తి స
 పూర్వపక్ష సిద్ధాంతభావస్తు గురూక్త ఏవ ౯ అజన్తన స్సఖలు

గామ, అథానంతరం వద్వపాదస్య ప్రియా సుతీర్థ్యాః శిష్యా శ్చిత్సుఖాద్యా స్తం
 శ్రీశంకరాచార్యం రహస్య మేవం వక్ష్యమాణప్రకారేణోచుః ౫. యో ౭యం
 ప్రయత్నో హితాయ క్రియతే తుభ్యం హితాయ న భవతి కింత్వయం అనర్థం విశే
 షేణ ఫలత్వేతి సంభావనాయాం లాభ ఇత్యేవం ప్రత్యేకం గురవే నివేద్యచురిత్య
 న్వయః. తదుదాహరణి-స్వయం పిద్వాక్ కర్తవ్య తత్పర శ్చ య ఇతి పరేణ సమ్మన్ధః
 ౬ యో మండన స్సార్వతాకికం సర్వలోక ప్రసిద్ధం ఈశ్వరాణాం బ్రహ్మాదీనాం ఈశ్వర
 మపి బహుయుక్తిభి రుత్తరజ్ఞః ప్రత్యాఖ్యాతవాక్. ఏవంవిధేన క్రియత ఇతి వ్యవహి
 తేనాన్వయః కథ మిత్యాకాంతాయా మాహుః-కర్తౌవ స్వర్గనరకాదిఫలం దదాతి నత్వే
 వం విధో ౭నోగ్ జగదీశితా ౭స్తీత్యేవం ప్రత్యాదిదేశ-వసంతలిలకా నను తస్య షో
 డోషః జైమినే రేవాభిప్రాయస్య తథావిధత్వాదిత్యాశంక్యాహుః అన్య ప్రత్యక్షా
 దిభి సున్నిధాపితస్య జగతః ప్రళయం ప్రత్యేకం పురాణవాక్యాని వదంతి తస్య
 పురాణవాక్యజాతస్య సప్రసిద్ధో వ్యాసో మునిః కర్తా జైమిని రస్యశిష్యో ౭తస్తత్పక్ష
 పాతిత్వావశ్యంభావేన ప్రళయావలంబీత్యవశ్యమభ్యుపగంతవ్యం - ౬. ౮. ఏవక్ష
 తాథక మాహుః గురో శ్చ శిష్యస్య చ పక్షభేదే సతి తయో ద్దురుశిష్యభావః కథం
 స్యాత్? అంగీకృత్యాప్యాహుః. యది పక్షభేదో ౭స్తి తథా ౭పి స శిష్యపక్షః పూర్వ
 పక్ష సిద్ధాంతత్వం గురూక్తేగురుప్రతిపాదితే పక్ష ఏతేత్వర్థః-కించ స ఖలు మండనః
 అజన్తనః కర్తవ్య యోజితాత్మా ౭నిశ మిహలోకే కర్తౌ కర్వన్మేవావస్థితః - సమా
 హితాః ప్రయత్నా త్కర్తౌ కరుత స్వర్గాదికం సుఖం ప్రాప్యథ వ్యర్థమాగే కిమితి

కర్తాణి యోజితాత్మా కుర్వన్నవస్థిత ఇహానిశమేవ కర్త, బ్రూతే పరాం శ్చ కురుతా వహితాః ప్రయత్నా త్వస్త్రిధాదికం సుఖ మవాప్స్యథ కిం వృథాధ్వే ౧౦ ఏవంవిధేన క్రియతే నిబంధనం యదిత్వదాజ్ఞా మవలంబ్య భాష్యకే, భాష్యం పరం కర్త పరం స యోక్ష్యతే మాచ్యావి మూలాదపి వృద్ధి మిచ్ఛతా ౧౧ సన్న్యాస మప్యేష న బుద్ధిపూర్వకం వ్యధత్త వాదే విజితే ౭వశో వ్యథాత్, తస్మా న్నవిశ్వాసవదం విభాతి నో మాచీకరో ౭నేన నిబంధనం గురో ౧౨ య శ్శక్నుయా త్కర్త విధాతు మీప్సితం సో ౭యం న కర్తాణి విహాతు మర్హతి, యద్య స్తి సన్న్యాసవిధౌ దురాగ్రహో జాత్యన్ధమాకాది రముష్య గోచరః ౧౩. ఏవం సదా భట్టమతానుసారిణో బ్రువంత్యసౌ తన్తతపక్షపాతవాః, ఏవం స్థితే యోగ్య మదో విధీయతాం ననో ౭స్తి నిర్బంధన మత్ర కించన ౧౪ పురా కిలాస్తాసు సురాపగాయాః పారోరస్మిన్ విచరత్సు సత్సు, ఆకారయామూస భవా నశేమాన్ భక్తిం పరిజ్ఞాతు మివాస్తది

పరాంశ్చ బ్రూతే-వ ౧౦ తథాచైవంవిధేన త్వదాజ్ఞామవలంబ్య భాష్యకే యది నిబంధనం క్రియతే తర్హి సభాష్యం కేవలం కర్తపరం యోక్ష్యతే తస్మా ద్వృద్ధి మిచ్ఛతా త్వయా మూలా దపి మాచ్యావి - ప్రచ్యుతి ర్నవిధేయత్యర్థః - ఉ. ౧౧. నన్విదాసీతు స్వీకృతసన్న్యాసే ఇయం సంభావనా నాస్తీత్యాశంక్యాహ-సన్న్యాస మసీతి తస్మా న్నో ౭స్తాకం విశ్వాసస్థానం న విభాతి తథాచ హేనురో ౭నేన నిబంధనం మాచీకరః నైవ కారయ ౧౨ భాట్టమతపక్షపాతిత్వా దయం యోగ్యవిశే త్యాచుః-ఈప్సితం కర్త విధాతుం య శ్శక్నుయాత్ సో ౭యంకర్తాణి త్యక్తుం నార్హతి యది సన్న్యాసవిధౌ దురాగ్రహో ౭స్తి తర్హ్యముష్య సన్న్యాసవిధే ర్హ్యంధాది ర్విషయ ఇత్యేవం భట్టమతానుసారిణో వదంతి అసా వసి భట్టమత పక్షపాతవాః. ఏవంస్థితే యద్యోగ్యం తద్విధీయతాం అస్తాకం త్వత్ కించన నిర్బంధనమాగ్రహో నాస్తీత్యర్థః తథాచోక్తం భట్టైః. * 'తత్రైవం శక్యతే వత్తుం యే ౭న్యేవంగాదయో నరాః, గృహస్థత్వం న శక్యంతే కర్తుం లేవా మయం విధిః. శైష్విక బ్రహ్మచర్యం వా పరివ్రాజకతా ౭పిచ, తై రవశ్యం గృహీతవ్యా లేనాదా వేతమచ్యుతే'ఇత్యాది. - ఇంద్రమంక ౧౩. ౧౪. కేన తర్హి వృత్తి ర్విధేయా? ఇత్యు పేక్షాయాం వత్తపాదేనేతి వత్తుం తద్యోగ్యతా మావిఘ్నర్వంతి-పురేతి. సురాపగా

యామ్. ౧౫. తదా తదాకర్ణ్య సమాకులేషు నావర్త మస్తాసు పరిభ్ర
మత్సు, సనన్దన స్తేష వియత్తటిన్యా యురీ మభిప్రస్థిత ఏవ తూర్ణమ్
౧౬. అనన్యసాధారణ మన్యభావ మాచార్యవర్యే భగవత్సవేక్ష్య,
తుష్టా త్రివర్త్యకనకాంబుజాని ప్రాదుష్కరోతి స్త పదేపదేచ. ౧౭
పదాని తేషు ప్రణిధాయ యుష్మత్సకాశ మాగా ద్యదయం మహాత్మా,
తతో ౭తితుష్టో భగవాంశ్చకార నామ్నా తమేనం కిల పద్మపాదమ్
౧౮ సవప యుష్మచ్ఛరణారవిందసేవావినిర్ధూతసమస్తభేదః, ఆజానసిద్ధో
౭ర్హతి సూత్రభాష్యే వృత్తిం విధాతుం భగవన్నగాధే ౧౯ యద్వా
౭యమానందగిరి ర్యదుగ్రతపఃప్రసన్నాపరమేష్ఠివత్నీ, భవత్ప్రబంధేషు
యథాభిసంధి ర్వాప్యన్యానసామర్థ్యవరం దిదేశ ౨౦ కర్తైకతాన మతి
రేష కథంగురో తే విశ్వా సపాత్ర మవపద్యత విశ్వరూపః, భాష్యస్య
పద్మపద ఏవ కిరోతు టీకా మత్యూచిరే రహసి యోగివరం విధేయాః
౨౧ అత్రాంతరే ౭భ్యర్థగత స్స తూర్ణం సనన్దనో వాక్య ముదాజ
హార, ఆచార్య హస్తామలకో ౭పి కల్పో భవత్కృతో వార్తిక మే
కర్తుమ్ ౨౨ యతఃకరస్థామలకావిశేషం జానాతిసిద్ధాంత మసా ఏకే

యా దేవన్యా గంగాయాః. ౧౫. తస్మి న్నాలే తదాకారణ మాకర్ణ్య సమాకు
లేషు నాకార్థ విశస్తతః పరిభ్రమత్సు అస్తాసు ఏవ సనందన స్తు వియన్నద్వా యురీ
మాకు అభిప్రస్థిత ఏవ. ౧౬ త్రివర్త్యత్రిమూర్తాగంగా ౧౭ తేషు తుష్టయా త్రిప
థగయా ప్రాదుష్కృతేషు వరకమలేషు పదాని సంస్థాప్య భవత్సకాశం యతో
అయం మహాత్మా గతవాక్ తతో ౭తిసంతుష్టో భవాం స్తమేనం నామ్నా ఖలు పద్మ
పాదం చకార ౧౮ ఆజానసిద్ధః స్వభావత ఏవ సిద్ధః ౧౯ యద్వా ౭య మానం
దగి న్నుత్ర భాష్యే వృత్తిం విధాతుం పర్హతి-యతో యస్యోగ్రతపసా ప్రసన్నా
నరన్వతీ భవదభిప్రాయానుసారం వ్యాఖ్యానసామర్థ్యవరం దిదేశ ౨౦. హేగురో కర్తై
కతానమతి రేష విశ్వరూపః తవ కథం విశ్వాసపాత్ర మవపద్యత తత్తత్పాత్రభూతో
కాతో ౭తః కర్తైకతాన మతే ర్విశ్వరూపస్యావిశ్వసనీయత్వా ద్భాష్యస్య పద్మపాద
ఏవ టీకాం కిరోతు ఇతి రహసి యోగివరం శ్రీశంకరం శిష్యా ఊచిరే-ఇంద్ర. ౨౧.
అత్రాంతరే సమీపమాగత స్సనందన శ్రీఘ్రం వాక్యం సముదాజహార తదాహ-హే
ఆచార్య భవత్కృతో వార్తికం కర్తుం ఏవ హస్తామలకో ౭పి సమర్థః - ౨ ౨౨.
యతః కరస్థామలకసదృశం నర్వం సిద్ధాంత మేవ జానాతి అతఏవాముష్టై భవత ఏవ

షమ్, అతోహ్యమువై భవతైవ పూర్వ మదాయ హస్తామలకాభిధా
నమ్. ౨. వాణీ సమాకర్ణ్య సనందనస్య సామి స్థితం భాష్యకృదా
బభాషే, నైపుణ్య మన్యాదృశ మస్య కింతు సమాహితత్వా న్న
బహిః ప్రవృత్తిః ౨౪ అయంతు బాల్యే న పపాత పిత్రా నియోజిత
స్సాదర మక్షరాణి, నచోపసీతో ౭పి గురో స్సకాశా ద్భైష్ట్యవేదా
న్పరమార్థనిష్ఠః ౨౫ బాలై ర్నచిక్రీడ నచాన్నమైచ్ఛ న్నచారు
వాచం హ్యవర త్కదాపి, నిశ్చిత్త్యహతోపహతం తమేన మానిన్యరే
౭స్తన్నికటం కదాచిత్ ౨౬ అస్తానవేత్త్యైవ ముహుఃప్రణమ్య
కృతాంజలౌ తిష్ఠతి బాలకే ౭స్త్రిక్, ఇమా మపూర్వాం ప్రకృతిం
విలోక్య వినిస్త్రియే తత్ర జన స్సమేతః ౨౭. క స్త్వం శిశో కస్య సుతః
కుతో వేత్త్యస్తాభి రాచష్ట కిలైష పృష్టః, ఆత్మాన మానందఘన
స్వరూపం విస్తాపయన్ పద్యమయై ర్వచోభిః ౨౮. తదాకదాప్యశ్రుతి
గోచరం త దాకర్ణ్య వాగ్దైభవ మాత్మజస్య, పితా ప్రపద్యాస్య
పరం ప్రహర్షం సప్రశ్రయాం వాచ మువాచ విజ్ఞః ౨౯ జనై
ర్జడత్వేన వినిశ్చితో ౭పి బ్రవీతి యద్యేష పరాత్త తత్త్వమ్, ప్రజ్ఞో
న్నతానా మపి దుర్విభావ్యం కింవర్ణ్యతే ౭ర్హాభవతః ప్రభావః.

హస్తామలకాభిధాన మదాయ-ఉ ౨౩ సనందనస్య వాచం సమాకర్ణ్య అర్థస్థితం య
థాస్యా తథా భాష్యకాం జగాద తదాహస్యహస్తామలకస్య నైపుణ్యమనుపమం
చరంతు సమాహితత్వాత్ ఆస్య బహిః ప్రవృత్తి ర్నభవతి-ఉం ౨౪ సమాహితత్వా
దిత్యాద్యుక్తం వివృణోతి—అయంతు బాల్యే పిత్రా సాదరం నియోజితో ౭భ్యక్ష
రాణి న పపార తేనోపసీతో ౭పి గురో స్సకాశా త్పరమార్థనిష్ఠో వేదా న్నచాధీ
తవాక్ - ఉ ౨౫ న చిక్రీడ కీడాం న చకార ౨౬ ప్రకృతిం స్వభావం. తత్ర
౭స్త్రిక్ స్థానే సమేత స్సంవిధిః ౨౭. క స్త్వం శిశో కస్య కుతో ౭సి గంతా
కింనామతే త్వం కుత ఆగతో ౭సి, ఏతన్నయోక్తం వర చార్థః త్వం పశ్యతీతి తయే
స్త్రీతివివర్ధనో ౭సి ఇత్యస్తాభిః పృష్టః పద్యమయై ర్వచోభి నిస్తాపయ న్నాత్మాన
మానందఘనస్వరూప మాచష్ట - ఉపదాతి ౨౮ తస్త్రిక్ కాలే కదాప్యశ్రుతిగోచరం
పుత్రస్య తద్వాగ్దైభవం ఆకర్ణ్య ఆస్య పితా పరం ప్రహర్షం ప్రాప్య విజ్ఞ స్సప్ర
శ్రయాం వాచ మువాచ - ఉప. ౨౯ తా ముదాహరతి—జనై రితి ప్రజ్ఞయోన్న
తానా మపి దుర్విభావ్యం పరమాత్మతత్త్వం యద్యేష త్వత్సమీప మాగతో బ్రవీతి

30. ఆజన్మన సంసృతి పాశ ముక్త శ్విష్యోఽస్త్వయం విశ్వగురో స్తవై
వ, ప్రభుల్లరాజీవవనే విహారి కథం రమేత తురకే మరాళః 30 విజ్ఞా
ప్య తస్మిన్నితి నిర్గతే 2సా తదా ప్రభృత్యత్రవసత్కుదారః, ఆశై
శవా దాత్మవిలీనచేతాః కథం ప్రవర్తేత మహాప్రబంధే 31 శ్రుత్యేతి
పప్రచ్ఛ రముం వినేయాః స్వామిన్వినైవ శ్రవణాద్యుపాయైః, అలబ్ధ
విజ్ఞాన మయం కథం వా భవా నిదం సాధు విదాంకరోతు 32 తా
నబ్రవీ త్సంయమిచక్రవర్తి కశ్చి త్పురా యామునతీరవర్తి, బధూవ
సిద్ధః కిల సాధువృత్త సాంసారికేభ్య స్సుతరాం నివృత్తః. 33.
తస్యాంతికే కాచన విప్రకన్యా ద్విహాయనం జాతు నివేశ్యబాలమ్,
క్షణం ప్రతీక్షస్వ శిశుం ద్విజేతి స్నాతుం సఖభిస్సహ నిర్జగామ 34.
అత్రాంతరే దైవవశా త్వబాల శృంక్రమ్యమాణో నిపపాత నద్యామ్,
మృతం త మాదాయ శిశుం తదీయా శృక్రందు రుచ్చైః పురతో
మహర్షేః 35. ఆక్రోశ మాకర్ణ్య ముని స్స తేషా మత్యంతఖిన్నో
నిజయోగభూమ్నా, ప్రావిక్ష దంగం పృథుకన్య తస్య సఏషహస్తామలక
స్తవస్వీ. 36. తస్మా దయం వేద వినోపదేశం శ్రుతీ రనంతా స్సకలా
స్తన్మౌతీశ్చ, సర్వాణి శాస్త్రాణి పరంచ తత్త్వమజ్ఞాత మేతేన న కించి
దస్తి. 37. తత్తాదృగాత్తా న బహిః ప్రవృత్తా నియోగమర్హత్యయ

కర్హి హేర్హ్లాభవతః ప్రభావః కింవర్ణ్యతే-ఉ. 30 తస్మా దాజన్మనో జన్మప్ర
భృతి సంసృతిపాశముక్తోఽయం విశ్వగురో స్తవైవ శిష్యో 2స్తు. యతః ప్రభుల్లపద్మ
వనే విహారి హంసః తురకే వనే కథం రమేత? 30 ఇతి విజ్ఞాప్య తస్మిన్ప్రభాకరే
నిర్గతే సతి 31 ఆయం విజ్ఞానం కథం లబ్ధవాక్? ఇదం భవాక్ సాధు సమ్యక్-
బోధయతు. 32 ఏవం పృష్ట ఆచార్యః తస్య ప్రాగ్భవీయం వృత్తాంత ముక్తవా
నిత్యాహ—తానితి 33 జాతు కదాచి తస్య సిద్ధస్య సమీపే కాచన విప్రకన్యా
ద్వివర్తం బాలకం సంస్థాప్య హేద్విజ, క్షణమాత్రం బాలం ప్రతీక్షస్తేత్కుక్త్యా సఖభి
సహ స్నాతుం నిర్జగామ. 34 మహర్షేః పురతః చక్రందు రాక్రోశం చతుః. 35.
తస్య పృథుకన్య బాలస్యాంగం శరీరం ప్రవివేశ స తవస్వీ ఏష హస్తామలకః. 36
యస్మా దేవం తస్మా దయ ముపదేశం వినైవానంతాః శ్రుతీ స్సకలా స్తన్మౌతీ శ్చ
సర్వాణి చ శాస్త్రాణి పరంచ తత్త్వం జానాతి కింబహునా 2నేనాజ్ఞాతం కించి దసి
నాస్తి. 37 తత్తస్మా త్తాదృగాత్తా ఆయం హస్తామలకో బహిఃప్రవృత్తా వక్త్ర

మత్రవృత్తౌ, స మండన స్త్వర్ణతి బుద్ధతత్త్వ స్మరస్వతీసాక్షికసత్త్వ
విత్త్వః. 3౯. తత్తాదృశా త్యుజ్జ్వలకీర్తిరాశి స్సమస్తశాస్త్రార్ణవపారదర్శి,
ఆసాదితో ధర్మహితః ప్రయత్నా త్సచే న్నరోచేత న దృశ్యతే ౭నయః.
౪౦ అహం బహూనా మనభీష్టకార్యం న కారయిష్యే హి మహాని
బంధే, కించాత్ర సంశీతి రభూ న్నమాతో యదేకకార్యే బహవః ప్రతీ
పాః ౪౧. భవన్నిదేశా ద్భగవ న్సనందనః కరిష్యతే భాష్యనిబంధ
మిప్పితమ్, సబ్రహ్మచర్యా దురరికృతా శ్రమో మతిప్రకర్షో విదితోహి
సర్వతః. ౪౨ సనందనో నందయితా జనానాం నిబంధమేకం విదధాతు
భాష్యే, నవార్తికం తత్తు పరప్రతిజ్ఞం వ్యధాత్ప్రతిజ్ఞాం సహి నూత్న
దీక్షః. ౪౩ ఆదిశ్యేత్థం శిష్యసంఘం యతీంద్రః ప్రోవాచేత్థం నూత్న
భిక్షుం రహస్త్వమ్, భాష్యే భిక్షో మాకృథా వార్తికం త్వం నేమే
శిష్యాస్తేహిరే దుర్విదగ్ధాః ౪౪ తాత్పర్యం తే గేహిధర్మేషు దృష్ట్వా
తత్సంస్కారం సాంప్రతం శంకమానాః, భాష్యే కృత్వా వార్తికం

భాష్యే వృత్తౌ నియోగం నార్హతి. స మండన స్త్వర్ణతి యతో బుద్ధతత్త్వ స్మర
స్వతీసాక్షికం సర్వజ్ఞత్వం యస్య సః 3౯ ప్రయత్నా ల్లబ్ధి ఏవంవిధ స్స న రోచే
తచే త్తర్హి తథావిధో ౭నో నదృశ్యతే ౪ - నను భవదభీష్టం చేత్తర్హి కారయితవ్య
మితి తత్రాహ—అహమితి. మహానిబంధే బహూనా మనభీష్టం కార్యం న కార
యిష్యే కిం చ యత ఏకస్మిన్ కార్యే బహవః ప్రతిహలాః అతో ౭త్ర సంశయో
మమోత్పన్న ఇత్యర్థః - ఉ. ౪౧. ఏవముక్తా విచేయా న దృశ్యతే ౭నయ ఇత్యుక్త
మసహమానా ఊహుః—హేభగవత్ భవదాజ్ఞాత స్సనందన ఈప్సితం భాష్యే
నిబంధం కరిష్యతి యత సబ్రహ్మచర్యా దంగీకృతా శ్రమో మతేః ప్రకర్షోయస్య
సర్వతో విజ్ఞాత శ్చ - వంశ. ౪౨ ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ—జనానాం నంద
యితా సనందనో భాష్యే నిబంధ మేకం విదధాతు నతు వార్తికం తత్తు పరప్రతిజ్ఞం
పరస్య ప్రతిజ్ఞా యస్మిన్. హి యత స్వీకృతదీక్ష స్మరేశ్వరః ప్రతిజ్ఞాం వ్యధాత్ -
ఉపేం. ౪౩. ఇత్థం శిష్యసంఘ ముచిశ్య యతీంద్రో రహసి స్థితం నూత్నభిక్షుం సురే
శ్వరం పక్ష్యమాణ ప్రకారేణ ప్రోవాచ. హేభిక్షో భాష్యే త్వం వార్తికం మాకృథాః
యతో దుర్విదగ్ధత్వాదిమే శిష్యా న సేహిరే-కా-ద్ర. ౪౪. శంకమానై నై ర్యదుక్తం
తద్దశ్యయతి—గేహిధర్మేషు తవ తాత్పర్యం వీక్ష్య సాంప్రతం తత్సంస్కారం శంక
మానాః ప్రాచుః. భాష్యే వార్తికం కృత్వా స్వీయసిద్ధాంతకేషం భాష్యం స యోజ

శ్లోకము త్వ భాష్యం ప్రామాన్య స్వీయసిద్ధాంతశేషమ్ ౪౫. నాన్త్యే
వాసా వాశ్రమ స్తుర్యకథం సిద్ధాంతో ౭యం తావతో వేదసిద్ధిః ద్వారి
ద్వాన్తైస్త్వారితా భిక్షమాణా వేత్తాన్త స్తే న ప్రవేశం లభంతే.
౪౬. ఇత్యాద్యాం తాం కింవదంతీం విదిత్వా తేహం నా సీ త్వత్యయ
త్వీయ్యనత్వే, సావతన్త్ర్యా త్వం గ్రంథ మేకం మహాత్మా కృత్వా
మహ్యం దర్శయాధ్యాత్మనిష్ఠమ్. ౪౭ విద్వ న్యద్వత్ప్రత్యయస్సాన్య
దమిషాం శిష్యాణాం నో గ్రంథసందర్శనేన, ఇత్యుక్త్యైవం వార్తికం
సూత్ర భాష్యే నాభ్యుద్ధాహిత్యాప భేదం చ కించిత్ ౪౮ శిష్యో
క్షిభి శ్శిభిలితాత్మమనోరథో ౭సా వేనం స్వతంత్రకృతినిర్మితయే న్యయు
క్త్యై, నైష్కర్మ్యసిద్ధి మచిరా ద్విదధ త్వచేత్తం న్యామ్యా మవిందత
సురేశ్వరదేశికాఖ్యామ్. ౪౯ నైష్కర్మ్యసిద్ధి మధ తాం నిరవద్య
యుక్తిం నిష్కర్మ తత్త్వవిషయావగతిప్రధానామ్, ఆద్యస్తహృద్య
పదబంధవతీ ముదారామాద్యస్త మైక్షతతరాం పరితుష్టచేతాః ౫౦
గ్రంథం దృష్ట్యామోదమానో మునీంద్ర స్తం చాన్యేభ్యో దర్శయా
మాస హృద్యమ్, తేహం చాసీ త్వత్యయ స్తద్వ దస్మి న్యద్వచ్చాన్య

యేత్ సంభావనాయాం లిఖ్ - శా ౪౫ కించ తుర్యాశ్రమా వేదే సిద్ధో నాన్త్యే
వేతి మాండన సిద్ధాంతో భిక్షమాణా ద్వారి ద్వాన్తైస్త్వారిమాణా స్తే మండనస్య
వేత్తాన్తః ప్రవేశం న లభంత ఇత్యాద్యాం కింవదంతీం జనశ్రుతిం విదిత్వా తేహ
మనత్వే ఆత్మజే ౭పి త్వయి ప్రత్యయో నాసీ త్వర్తి మయా కిం కర్తవ్య మితిచే
త్త్రాహ—స్వాతంత్ర్యా త్వ మధ్యాత్మసిద్ధ మేకం గ్రంథం కృత్వా మహ్యం
దర్శయ. ౪౬ ౪౭ హేవిద్వ న్యథా గ్రంథసందర్శనేన నో ౭స్తాక మమిషాం
శిష్యాణాం ప్రత్యయస్సాన్య దితి సురేశ్వర ముక్త్యా హహ సూత్ర భాష్యే వార్తికం
నాభ్యుద్ధాహితీ కించి లేదంప్రాగ. ౪౮ ఏవం శిష్యోక్షిభి శ్శిభిలిత స్స్వమనోరథో
యస్యాసా శ్రీశంకర ఏనం సురేశ్వరం స్వతంత్రకృతినిర్మితయే న్యయుక్త్యై. నచ
నియుక్తో ౭చిరాదేవ నైష్కర్మ్యసిద్ధిం విదధత్ ఇత్థం యోగ్యాం సురేశ్వరదేశికాఖ్యా
మవిందత - వ. ౪౯. నిష్కర్మ తత్త్వవిషయా ౭వగతిః ప్రధానం యస్యా మాద్య
దంతకర్మంతం మనోజ్ఞ పదబంధవతీ మేవం భూతాం తాం పరితుష్టచేతా ఆచార్యఆ
ద్యంతం నన్యగైక్షత. ౫౦. యథా యో ౭స్తా దన్య స్సవీవం తత్త్వవి స్వాస్తీతి

స్తత్త్వవి ద్యససేతి. ౫౧. యత్రాద్యాపి శ్రూయతే మస్మగ్రిం దై ర్నిష్కర్తాత్తా యత్ర నైష్కర్మ్యసిద్ధిః, తన్నామ్నాయం వపుభే గ్రంథవర్య స్తన్నాహత్త్యా త్వర్యలోకాదృతో ఒభూత్. ౫౨ ఆచార్యవాక్యేన విధిత్వితే ఒస్మి నివృత్తుం యదన్యే వ్యధు రుత్ససర్జ, శాపం కృతే ఒస్మి న్యూత మపున్యదారై స్తద్వా ర్తికం న ప్రసరే త్పృథివ్యామ్ ౫౩. నైష్కర్మ్యసిద్ధ్యాఖ్యనిబంధ మేకం కృత్వా ఒత్తే పూజ్యాయ నివేద్య వోక్త్యా, విశ్వాస ముక్త్యా ఒథ పున ర్భభావే. స విశ్వయాహా గురు మాత్మదైవమ్ ౫౩ స ఖ్యాతి హేతో ర్న చ లాభ హేతో ర్నాప్యర్చనాయై విహితః ప్రబంధః, నోల్లంఘనీయం వచనం గురూణాం నోల్లంఘనే న్యా ద్దురుశిష్యభావః ౫౪ పూర్వం గృహిత్యే ఒపి న తత్స్వభావో న బాల్య మన్యేతి హి యావనస్థమ్, న యావనం వృద్ధ ముపైతి తద్వ ద్వజ్ఞ హి పూర్వస్థితి మోక్ష్యు గచ్ఛేత్ ౫౬. అహం గృహీ నా త్ర విచారణీయం కింతేన పూర్వం మన ఏవ హేతుః, బంధే చ మోక్షే చ మనో విశుద్ధో గృహీ భవే ద్వాప్యత మస్మగ్రి వా.

తథా లేషా మన్త్రిక్ ప్రత్యయ క్వాసీత్ - శా. ౫౧ యత్ర గ్రంథే ఒద్యాపి యతీంద్రై ర్నిష్కర్తాత్తా శ్రూయతే యత్ర నైష్కర్మ్యస్య మోక్షస్య సిద్ధిః, తన్నా నైష్కర్మ్యసిద్ధే ర్నామ్నాయం గ్రంథవర్యో వపుభే తన్నాహత్త్యా త్వర్య లోకై రాదృతో ఒభూత్ ౫౨. ఆచార్యై ర్మృ ద్భవిష్య మాత్యు హాహేతుక్తం తద్దర్శయతి-ఆచార్యవాక్యేనాస్మి న్వా ర్తికే విధాతు మిచ్ఛేనతి యతో ఒన్యే నిష్ఠుం వ్యధు రన్తిక్ కృతే ఒస్మా నిమిత్తా త్సురేశ్వర క్షాప ముత్సర్జన్ సూత్రభాష్యస్య వార్తిక ముదారైః కృత మపి పృథివ్యాం న ప్రసరేత్-ఇ ౫౩. విశ్వాసంచ ప్రాప్త్యా చార్యేత్యాద్యుక్త్యాఒథ పున రువాచ-ఉ. ౫౪ యదువాచ తదాహ-నేతి-ఇం ౫౫. తాత్పర్యం లే గేహభక్తేషు దృష్టేత్యుక్తం తత్రాహ-తూర్వం గృహిత్యేఒపి తత్స్వ భావో గృహిస్వభావో న భవామి. హి యతో యావనస్థం బాల్యం నాన్యేతి తథా. వృద్ధం పురుషం యావనం నోపైతి. తద్వ త్తథా వ్రజ్ఞో గమనం కుర్వత్ తూర్వ స్థితిం పరిత్యజ్యైవ గచ్ఛేదిత్యర్థః-ఉ ౫౬ కించాత్రాస్మి న్లోకే ఒహం గృహీతి న విచారణీయం యత స్తేకిం తూర్వ మిహ జన్మని ఉత్పాంతరేవా గృహిణో న బహుపు రసిత్వానురేవ. తన్నాద్గృహిత్యే యతిత్వే వా వనఏవ హేతుః. నశేవల హేతావదేవా వితుబంధే చ మోక్షే చ మన ఏవ హేతుః.* 'మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధ

౫౭. నాన్వేష చేదాశ్రమఉత్తమాదిః కథం చ తత్రాప్తి నివృత్తిగామి
నా, ప్రతిశ్రవౌ నా కథమల్పకాలా నహి ప్రతిజ్ఞా భగవన్నిరుద్ధా. ౫౮.
సంభిక్షమాణా న లభంత ఏవ చేద్ధృహప్రవేశం గురుణా ప్రవేశనమ్,
కథం హి భిక్షౌ విహితా ననూత్తమా కోనామ లోకస్య ముఖాపిధా
యకః. ౫౯. తత్త్వోపదేశా ద్విదితాత్త తత్త్వో వ్యథా మహం సన్న్యస
నం కృతాత్తా, విగాగభావా న్నపరాజిత స్తు వాదోహి తత్త్వస్య విని
ర్ణయాయ. ౬౦. పురా గృహస్థేన మయా ప్రబంధానైయాయితాదా
విహితా మహార్థః, ఇతఃపరం మే హృదయం చిక్షీర్ష్య త్వదంఘ్రినేవాం
న విలంఘ్య కించిత్. ౬౧ శ్రద్ధా మదైవతబద్ధాదరబుధ పరిషచ్ఛేము
షీసన్నిషత్తా మర్వా ద్దుర్వాదిగర్వానలవిఫులతరజ్వాల మాలావలీ
ధామ్, సిక్త్యా సూక్తా మృతాఘ్నై రహహ పరిహసన్ జీవయస్యద్య

మోక్షయో' రిత్యుక్తత్వాత్-తస్మా ద్విశ్వర్థో గృహీ భవేద్వా మస్కరీ వా భవే దుభ
యథాఽపి మ్యునాధిక్యం నాస్తీత్యర్థః ౫౭. నాన్వేషానా వాశ్రమ స్తుర్థ ఇత్థ
మిత్యుక్తం తత్రాహ-నాన్వేషేతి హేఉత్తమ, ఆదిరాశ్రమో నాన్వేష చే తత్రాప్తి
ప్రీనివృత్తిగామినా నా ఆవయోః ప్రతిశ్రవౌ అహం పరాజితః సన్న్యాసం ప్రా
ప్నోమి అహంపరాజిత స్తం హస్యామి ఇత్యేవంరూపా కథం నై ప్రతాప్యల్ప కాలా
యది తుర్యాశ్రమో మమాభిమతో నాథూ త్తస్మి ప్రతిజ్ఞా మయానిరుద్ధాఽభూ
దిత్యాశయేనాహ—నహితి. ౫౮ యచ్చ ద్వాది ద్వాత్తైస్ రిత్యాద్యుక్తం తత్రాహ-
సంభిక్షమాణా ఇతి గురుణా భగవతా ప్రవేశనం కథం విహితం? కథం చ మద్భూహే
ననూత్తమా భిక్షా విహితా? యదపి కింపదస్తీ త్యాద్యుక్తం తత్రాహ—లోకస్య
ముఖాపిధాయకః కో నామ? నహిఽప్యస్తీత్యర్థః ౫౯. యత్తు సన్న్యాస మప్యేవం
న బుద్ధితార్వ మిత్యాద్యుక్తవస్తై ప్రతాహ-పూర్వం కృతాత్తా వక్తృ తత్త్వోపదేశా
ద్విదితాత్తతత్త్వో ౬౦ం వైరాగ్యాత్సన్న్యసనం వ్యథాం నతు పరాజితో హి
యస్తా ద్వాద స్తత్త్వవినిర్ణయాయ. ౬౦ యత్తు భాష్యే కృత్వేత్యాదితత్రాహ-
పురేతి. ఇతఃపరం మే హృదయం త్వదంఘ్రినేవాం విలంఘ్య న కించిత్కర్తు మిచ్ఛుః
౬౧. తథావైపం విధస్య సద్గురో స్తవ నేవా కేనాపి కథమపి కర్తుం నశక్యేత్యాహ—
అత్యైవే బద్ధ ఆదరో యై ప్రభాభూతబుద్ధపరిషచ్ఛేముష్యాం సన్నిషత్తాం అత్యైవబ
ద్ధాదరా యా బుద్ధసముదాయబుద్ధి ప్రసాంగం సమ్యక్స్థితా మితివా, అర్వాచీనానాం
దుర్వాదినాం గర్వలక్షణస్యానలస్య విఫులతరజ్వాలలక్షణయా విఫులతరయా

సద్యః కోవా నేవాపటు స్సాస్య ద్రణతరణవిధా సద్దురోన్నైవ జానే.
 ౬౨ ఇత్యుక్తోపరతే సురేశ్వరగురా తేనైవశారీరకే నోసంభావ్యమా
 హాత్రవార్తిక మితి ప్రాథం శుగన్ని శనైః, ధీరాగ్ర్య శ్శమయన్ వివేక
 పయసా దేవేశ్వరేణ త్రయీభాష్యే కారయితుం సవా ర్తికయుగం బద్ధా
 దరో ౭భూస్తునిః ౬౩ భావానుకారిమృదువాక్యనివేశితార్థం స్వీయైః
 పదై స్సహ నిరాకృతపూర్వపక్షమ్, సిద్ధాంతయుక్తివినివేశితత్వస్వ
 రూపం దృష్ట్యై ౭భినంద్య పరితోషవశా దవోచత్ ౬౪ సత్యం
 యదాత్త వినయి న్నమ యాజుషీయా శాఖా తదంతగత భాష్యనిబంధ
 ఇష్టః, తద్వార్తికం మనుకృతే భవతా ప్రణేయం సచ్చేష్టితం పరహితై
 కఫలం ప్రసిద్ధమ్ ౬౫ తద్వ త్వదీయా ఖలు కాణ్యశాఖా మమా
 పిత్రాస్తి తదస్తభాష్యమ్, తద్వార్తికం చాపి విధేయ మిష్టం పరోప
 కారాయ సతాం ప్రవృత్తిః ౬౬ తతోభయత్ర కురువార్తిక మార్తి
 హారి కీర్తిం చ యాహి జితకార్తిక చంద్రికాభామ్, మాశంకి పూర్వ

మాలయా జ్వాలామాలయా ఇతివా. అవలీధా మాస్వాదితాం శ్రద్ధాం సూక్తామృ
 తౌఘై స్సిక్త్వా ౭హహాద్యసద్యః పరిహసన్ జీవయసి తతోరణతరణవిధానసద్య
 శాయా మేవం భూతస్య సద్దురో న్నైవ నేవాయాం కో నా పటు స్సాస్యో? -
 ప్ర ౬౨. ఇత్యుక్త్వా సురేశ్వరగురా పుపరతే సతి. అహహేత్యత్యంతశబ్దే. తేన
 సురేశ్వరేణైవాత్ర శారీరకే వార్తికం నోసంభావి ఇతి ప్రాథం శోకాన్ని ధీరా
 గ్ర్య స్మీశంకరో వివేకపయసా శస్తై శ్శమయన్ వేదత్రయీభాష్యే సురేశ్వరేణ
 వార్తికద్వయం కారయితుం సముని ర్బద్ధాదరో ౭భూత్-శా ౬౩ భావానుసారిభి
 ర్బృదుభి ర్వాక్యై ర్వినివేశితో ౭థో యత్ర స్వీయైః పదైర్నిరాకృతః పూర్వపక్షో
 యత్ర. సిద్ధాంతయుక్తిభి ర్వినివేశితం తస్య సిద్ధాంతస్య స్వరూపం యత్ర తం తదీ
 యం గ్రంథం దృష్ట్యై అభినంద్య స స్మీశంకరః పరితోషవశాదవోచత్-ప. ౫౪.
 అదాహ—హే వినయిన్, త్వం యదుక్తవాన్ అసి తత్సర్వం సత్యమతో మమ
 యాయాజుషీ తైత్తిరేయా శాఖా తన్యా అంతగతోయోభాష్యలక్షణో మమేష్టో
 నిబంధ స్తస్య వార్తికం మదర్థం భవతా ప్రణేయం. యత స్సతాం చేష్టితం పరహి
 తైక ఫలం ప్రసిద్ధం ౬౫ తద్వత్వదీయా ఖలు యాకాణ్యశాఖా తత్రాపి మమ
 తదంత భాష్య మస్తి తస్య వార్తిక మపిష్టం విధేయం. యత స్సతాం ప్రవృత్తిః పరో
 పకారాయేత్యర్థః ౬౬. అవశ్యకతాబోధనాయ పున రాహ-తతోభయత్ర తావ
 త్రయనిబర్హణం వార్తికం కురు. జితా కార్తిక చంద్రికాయాః అథా యయా తథా

మివ దుశ్శతవాక్యరోధో మద్వాక్య మేవ శరణం వ్రజ మావిచారిః.
 ౬౭. ఇత్థం స ఉక్తో భగవత్పదేన శ్రీవిశ్వరూపా విదుషాం పరిష్టః,
 చకార భాష్యద్వయవార్తికే ద్వే హ్యజ్ఞా గురూణాం హ్యవిచార
 ణీయా ౬౮ ఆజ్ఞా గురో రనుచరై ర్నహిలంఘనీయేత్యుక్త్వా తయో
 ర్నిగమశేఖరయో రుదారమ్, నిర్తాయ వార్తికయుగం నిజదేశికాయ
 నిస్సీమనిస్తులనథీ రుపదాం చకార ౬౯ సనందనో నామ గురో రను
 జ్ఞాయా భాష్యస్య టీకాం వ్యధితేరితః పరామ్, యత్పూర్వభాగః కిల
 పంచపాదికా తచ్ఛేషగా వృత్తిరితి ప్రథీయసీ ౭౦ వ్యాసస్త్రిసూత్ర
 నిచయస్య వివేచనాయ టీకాభిధం విజయడిండిమ మాత్మకీర్తేః, నిర్తాయ
 పద్మచరణో నిరవద్యయుక్తిసూత్రం ప్రబంధమకరో ధ్రువదక్షిణాం
 సః. ౭౧. ఆలోచయ న్నథ తదానుగతిం గ్రహణా మూచే సురేశ్వర
 సమాహ్వా ముపహ్వరే సః, పంచైవ వత్స చరణాః ప్రథితా ఇహస్య
 స్తత్రాపి సూత్రయుగళద్వయమేవ భూమ్నా ౭౦ ప్రారబ్ధకర్త పరి

భూతాం కీర్తిం చ ప్రాప్నుహి నమ త్పూర్వవ దధనా ౭౨ వివేయవాక్త్ర్య రోధస్యా
 వశ్యం భావిత్యా త్రిమర్థం తత్కరణే నమూ దీక్షా స్వీకార్యేతి శంకా త్వయా న
 కర్తవ్యా ఇత్యాహ-మాశంకితి తుతఇతిచే త్రత్రాహ-మద్వాక్య మేవశరణ మత స్త
 త్కరణార్థం గచ్ఛ విచారం మాకురు-వ ౬౭ ఇత్థం భగవత్పదేన శ్రీశంకరేశోక్తో
 విదుషాం పరిష్టః స శ్రీసురేశ్వరో భాష్యద్వయస్య వార్తికే ద్వే చకార హి యస్తా
 ధ్రువరూణా మాజ్ఞా ౭విచారణీయేవ-ఉ ౬౮ ఏతదేవ వివృణోతి-గురో రాజ్ఞా ౭ను
 చరై ర్నహి లంఘనీయేత్యుక్త్వా వేదాంతయో సైత్తిరియబృహదారణ్యసంజ్ఞయో
 స్తయో ర్భాష్యయో రుదారం వార్తికద్వయం నిర్తాయ సీమారహితా నిరుపమా ధీ
 ర్యస్యసురేశ్వరో నిజదేశికాయ ఉపదాంచకార ఉపాయనభూతం కృతవాక్-వ
 ౬౯. సనందనో నామ గురో రనుజ్ఞయా ప్రేరితః పరాం భాష్యస్య టీకాం వ్యధాత్
 యస్యాః త్పూర్వభాగః పంచపాదికా ఇతిప్రసిద్ధిః, తచ్ఛేషభాగగా వృత్తి రితి ప్రథీ
 యసీ ప్రఖ్యాతా. ౭౦ వ్యాసాఖ్యర్షి సూత్రకదంబస్య వివేచనానూత్మకీర్తే ర్విజయ
 డిండిమం యతో నిరవద్యయుక్తిభి ర్గృభితం టీకా సంజ్ఞం ప్రబంధం నిర్తాయ సపద్మ
 పాదో గురుదక్షిణా మకరోత్-వ. ౭౧. అథానంతరం సూర్యాదిగ్రహణాం గతి
 మాలోచయన్ సురేశ్వరసమాఖ్య మేకాంతే స శ్రీశంకరోపభాషే. హేవత్స ఇహ
 లోకే పంచైవ చరణాః ప్రథితాః స్యుః పాదీకాయా మిలినా. తత్రాపి బాహుళ్యేన
 సూత్రచతుష్టయమేవ ప్రథితం స్యాత్. ౭౨. ఏవం తద్వత్తకాపస్య సార్థక్యం ప్రగర్భ్య

పాక వశా త్పున స్త్వం వాచస్పతిత్వ మధిగమ్య వసుంధరాయామ్,
భవ్యాం విధాన్యసి తమాం మమ భావ్యటీకా మాభూతసంలయ మధి
క్షితి సా చ జీయాత్ 23 ఇత్యేవముక్త్వా 2ధ యతీశ్వరో2సా
వానందగిర్యాదిమునీ న్న హుత్వా, కురుధ్వ మద్వైతపరాన్నిబద్ధా
నిత్యన్వశా నిర్మమసార్వభౌమః 24 తే సర్వే2ప్యనుమతి మాప్య
దేశికేందో రానందాచలముఖ రా మహానుభావాః, ఆతేనుర్జగతి యథా
స్వ మాత్మ తత్త్వాంభోజార్కా విశదతగాః బహూన్నిబంధాః.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్వార్తికాంతప్రవర్తనః,

సంక్షేపశంకరజయే పూర్వ స్వర్గ స్త్రయోదశః

25

సూత్రభావ్యవృత్తికరణసంకల్పస్యాపి తత్త్వ మాహ—ప్రారభేతి. భూమా వాచస్పతి
త్వం ప్రాప్య భవ్యాం మమ భావ్యటీకాం సమ్యక్ విధాన్యసి సనందనకృతటీకాసా
మ్యం వారయతి ప్రళయపర్యంతం క్షితౌ సాచ జీవనం ప్రాప్నుయా దితి వరప్రదా
నమ్. 23 ఇత్యేవం సురేశ్వరముక్త్వా 2భానంతర మసౌ యతీశ్వరః ఆనందగిర్యాది
మునీ నాహూయాద్వైతపరాన్నిబంధాః కురుధ్వ మితి సనిర్మనుచక్రవర్తి ఆజ్ఞ
ప్రవాక్-ఉపజాతివృత్తమ్ 24 తే సర్వే2ప్యానందగిరిముఖ్యా మహానుభావా దేశి
కేందో రనుమతి మాప్య స్వమాత్మాన మనతిక్రమ్య యథామతి ఆత్మతత్త్వాంభోజా
ర్కా విశదతరాన్నిబంధా నాసమంతా ద్విస్తాతితవంతః-ప్రహర్షిణీ 25

ఇతి శ్రీమత్పురమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరామకుమారసూను ధనవతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

త్ర యోదశ స్వర్గః.

శ్రీ రస్తు.
 శ్రీగణేశాయ నమః
 శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః
శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

చతుర్థశస్తక ప్రారంభః

అథాబ్రవా త్కర్తుమనా సుతీర్థయాత్రా మయాచిష్ట గురో రను
 జ్ఞామ్, దేయా గురో మే భగవ న్ననుజ్ఞా దేశా ద్విదృశే బహుతీర్థ
 యుక్తాః. ౧. సత్కేత్రవాసో నికటే గురో ర్యో వాస స్తదీయాంఘ్రి
 జలం చ తీర్థమ్, గురూపదేశేన యదాత్మ దృష్టి నైస్సవ ప్రశస్తాః ౭ఖిల
 దేవదృష్టిః ౨ శుశ్రూషమాణేన గురో స్సమీపే స్థేయం న నేయం
 చ తతో ౭న్యదేశే, విశిష్యమార్గశ్రమకర్మితస్య నిద్రాభిభూత్యా కిము
 చింతనీయమ్. ౩. ద్విధాహి సన్నాస ఉదీరితో ౭యం విబుద్ధత త్వస్య
 చ త ద్బుభుతోస్తి, త త్వంపదార్థైక్య ఉదీరితో ౭యం యత్నా త్వ

అథ పద్మపాదకృతాం తీర్థయాత్రాం నిరూపయితు ముపక్రమతే-అథానంతరం
 స పద్మపాద స్తీర్థయాత్రాం కర్తుమనా గురో రనుజ్ఞామయాచిష్ట యాచ్ఛామేవాహ -
 హేభగవత్ గురో, అనుజ్ఞా దేయా బహుతీర్థయుక్తాః దేశాః ద్రష్టు మిచ్ఛామి-
 ం. ౧. ఏవం ప్రాథితో గురు రువాచ-గురోద్వికటే యో వాస స్య ఏవ సత్కేత్రవాసః
 ౨ యస్తా ధ్యరుసమీపే స్థితస్య దేశాంతరగమన ప్రాప్యం సమస్తం ప్రాప్త మేవా
 భూత్. శుశ్రూషమాణేన శిష్యేణ గురో స్సమీపే స్థేయం గురు సమీపా దస్య దేశే
 నైవ గంతవ్యం యతో ౭న్యత్ర గమనే సన్నాస ధర్మ దౌర్లభ్యం దుఃఖబాహుళ్యాది
 త్వలిరిచ్ఛతే ఇత్యాశయేనాహ-అతిశయేన మార్గశ్రమేణ కర్మితస్య నిద్రాభిభూత్యా
 కిమపి త్వంపదాదిచింతనీయం న సంభవతి. 3. ఆయం సన్నాసశ్చ ద్విధా-విద్వత్స
 న్నాసో విదిహిసన్నాసశ్చేపి ద్విప్రకారక ఉక్త స్తత్ర విబుద్ధత త్వస్య విక్షేపని
 వృత్త్యా జీవన్ముక్తిసుఖార్థ ఆద్యై స్తత్త్వముభుతోస్తి స్తత్త్వంపదైక్యే తదర్థో ౭యం

మర్థః పరిశోధనీయః. ౪. సంభావ్యతే క్వచ జలం క్వచ నాస్తి పాథ
శ్చయ్యా స్థలం క్వచిదిహాస్తి న చక్వచాస్తి, శయ్యాస్థలీ జలనిరీ
క్షణ సక్తచేతాః పాంథోనశర్త లభతే కలుషీకృతాత్మా ౫. జ్వరా
తిసారాది చ రోగజాలం బాధేత చేత్త్వస్తి న రోఽప్యపాయః,
స్థాతుం చ గంతుం చ న పారయేత తదా సహాయోఽపి విముంచతీ
మమ్ ౬ స్నానం ప్రభాతే న చ దేవతార్చనం క్వచోక్తశౌచం క్వచ
వా సమాధయః, క్వచాశనం కుత్రచ మిత్రసంగతిః పాంథో న శాకం
లభతే తుథాతురః ౭ నాస్త్వత్తరం గురుగిర స్తదపీహ వత్సే సత్యం
యదాహ భగవాన్ గురుపార్శ్వవాసః, శ్రేయా నితి ప్రథమసంయ
మినా మనేకా న్దేశా నవీత్య హృదయం న నిరాకులం మే.౮ సర్వత్ర
న క్వాపి జలం సమస్తి పశ్యా త్పురస్తా దథవా విదితు, మార్గోహి
విద్యేత నసువ్యవస్థ స్సుఖేన పుణ్యం క్వను లభ్యతే ౭ధునా ౯ జన్తాం
తరార్జితమఘం ఫలదానహేతో ర్వాధ్యాత్మనాజని ముపైతి న నో
వివాదః, సాధారణా దిహ చ వా పరదేశే వా కర్తవ్యభుక్తమను

భవదాదిభి రాశ్రితో ద్వితీయ ఉక్తః తస్మా త్తదర్థం త్వమర్థః ప్రయత్నా చ్ఛోధ
నీయః నతు తదవఘాతకం తీర్థాటనాది కర్తవ్య మితిభావః ౪. తీర్థయాత్రాయా
స్తదభిసూతకం స్ఫుటయ న్నాహ—సంభావ్యత ఇతి. పాథో జలం ఇహమాగ్నే - ౪
౫. కించ యదిచే జ్వరాతిసారాదిరోగజాలం బాధేత తస్మిరోఽప్య పాయో
నాస్తి న పారయేత నైవ శక్నూయాత్ - ఉ. ౬. నచ క్వచేలివా మధ్యమణి న్నా
యేనోభయత్ర సంబంధనీయం. ౭. ఏవ ముక్తః పద్మపాద ఉవాచ—యద్యపి
గురువచన ఉత్తరం నాస్తితథాఽపీహోత్తరం వత్సే ఏవం ప్రతిజ్ఞాం విధాయ
యత్సక్షేత్ర వానఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహ—సత్యమితి. గురుసమాపవాసశ్రేయో నితి
భగవా న్యదాహ తత్సత్యం తథాఽపి ఆద్యా యే సంయమిన స్తేహ మనేకాన్
దేశా నవీత్య మే హృదయ మవ్యాకులం న భవతి. హేసంయమినాం ప్రథమేతివా.
౪. ౮. సంభావ్యతఇత్యాది యదుక్తం తత్రాహ—సర్వత్రేతి. న విద్యతే సువ్య
వస్థా యన్య న యద్యపేవం తథావ్యధునా సుఖేన పుణ్యం క్వాపి నలభ్యతే ౭త
స్తదర్థం దుఃఖ మపి సోధవ్య మిత్యర్థః-ఉ ౯. యదపి జ్వరాతిసారాదీత్యుక్తం తత్రా
హ—జన్తాంతరార్జితం పాపం ఫలదానార్థం రోగాత్తనాజన్తోపైతీత్యత్ర అస్సాకం
వివాదో నాస్తి తథాపీహవా పరదేశేవా, సాధారణా జ్ఞని ముపైతి. హి యస్మా దభిక్త

వర్తత ఏవ జంతుమ్ ౧౦ ఇహ స్థితం వా పరతః స్థితం వా కాలో న
ముంచేత మయాగతశ్చేత్ తద్దేశగత్యా ౭మృతదేవద త ఇత్యాదికం
మోహకృతం జనానామ్ ౧౧. మన్వాదయో మునివరాః ఖలుధర్మ
శాస్త్రే ధర్మాదిసంకుచిత మాహు రతిప్రవృద్ధమ్, దేశాద్యవేత్స్య న తు
తేత్సరణిం గతానాం శౌచాద్యతిక్రమకృతం ప్రభవే దఘం నః. ౧౨
దైవే ౭నుకూలే విషినం గతో వా సమాప్నుయా ద్వాంఛిత మన్న
మేషః, హ్రియేత నశ్యే దపి వా పురస్థం తస్మి న్ప్రతీపే తత ఏవ సర్వ
మ్. ౧౩. గృహం పరిత్యజ్య విదేశగో నాసుఖం సమాగచ్ఛతి తీర్థ
దృశ్యా, గృహం గతో యాతి మృతిం పురస్తా త్తదాగమా దత్రచ
కించిత్తమ్. ౧౪. దేశే కాలే ౭వస్థితం తద్విముక్తం బ్రహ్మనందం
పశ్యతాం తత్రతత్ర, చిత్తై కాగ్ర్యే విద్యమానే సమాధి స్సర్వత్రాసౌ
దుర్లభో నేతి మన్యే ౧౫ సత్తీర్థనేవా మనసఃప్రసాదినీ దేశస్య

కర్త జంతు మనువర్తత ఏవ-వ ౧౦ కాలో మృత్యు స్వసమయ ఆగతశ్చే దిహ
స్థితం పరదేశే స్థితం వా నైవ ముంచేత్. యత్తు తద్దేశగమనేన దేవదత్తో ౭మృత
మృతవా నిత్యాదికం జనానాం వచస్తత్త్వవివేకకృతమిత్యాహ—తద్దేశగత్యేతి -
ఉ. ౧౧. యత్తు స్నాన మిత్యాదుక్తం తత్రాహ—మనువరాశరాదయో మునివరాః కిల
ధర్మశాస్త్రే దేశాద్యవేత్స్యతిప్రవృద్ధం ధర్మాది సంకుచిత మాహు స్తథా చ స్మృతిః *
'దేశంకాలం తథా ౭౭త్తానం ద్రవ్యం ద్రవ్యప్రయోజనం, ఉపపత్తి మవస్థాం చ
జ్ఞాత్వా కాచం సమారభేదిత్యాద్యు-తథాచ దేశాద్యవేత్స్య-లేపాం సరణింగతానా
మస్తాకం శౌచాద్యతిక్రమనిమిత్త మఘం న ప్రభవేత్-వ. ౧౨. యత్తు క్వచాశనం
పాంథో న కాకం లభతే ఘృథాతుర ఇత్యుక్తం తత్రాహ—దైవ ఇతి. తస్మిన్ దైవే
ప్రతీపే ప్రతికూలే ౭త స్తత ఏవ ప్రతీకా దనుకూలా ద్వా దైవాదేవ-ఉ. ౧౩.
కించ గృహం పరిత్యజ్య విదేశగ స్తీర్థదృశ్యా నా భుమాన్ సుఖం యథా స్యా త్తథా
సమాగచ్ఛతి గృహే స్థిత స్తదాగమా త్సూర్య మేవ మరణం యాతీత్యత్ర చ కిం
నిమిత్తం తస్య పరదేశగమనా భావాత్ - ఉపే. ౧౪. యత్తు కిముచింతనీయం క్వచ
వా సమాధాయ ఇత్యుక్తం తత్రాహ-దేశఇతి, వస్తుత స్తాభ్యాం దేశకాలాభ్యాం విము
క్తం బ్రహ్మనందం పశ్యతాం తత్రతత్ర దేశేకాలే చిత్తై కాగ్ర్యే విద్యమానే సతి సర్వ
త్రాసౌ సమాధిః దుర్లభో నేతి మన్యే - కాలినీ. ౧౫. కించ సత్తీర్థనేవా మనసో
నిోధినీ దేశస్యాత్సూర్యస్య దర్శనం మనసః కుతూహలం సుజనేన సంగో ౭నర్థా న్నాశ

వీటో మనసః కుతూహలమ్, తీవ్రోత్పన్నాః సుజనేన సంగమ స్తస్మా
 న్ను కన్తై భ్రమణం విరోచతే ౧౬. అటాట్య మానో ౭పి విదేశసంగ
 తిం లభేత విద్వా నిద్దుషా ౭భిసంగతిమ్, బుధో బుధానాం ఖలు
 మిత్ర మిరితం ఖలేన మైత్రీ న చిరాయ తిష్ఠతి. ౧౭ సమీపవాసో
 ౭య ముదీరిణో గురో ర్విదేశగో యద్భదయేన ధారయేత్, సమీ
 పగోప్యేష న సంస్థితో ౭ంతికే న భక్తిహీనో యది ధారయే ద్భువి.
 ౧౮. సుజన సుజనేన సంగతః పరిపుష్టాతి మతిం శనైశ్శనైః, పరిపుష్ట
 మతి ర్వివేకవా ఞ్చనక్తే ర్హ్యేయగుణం విముంచతి. ౧౯ యద్యా
 గ్రహణో ౭స్తీ తవ తీర్థ నిషేవణాయాం విఘ్నా మయా ౭త్ర న ఖలు
 క్రియతే పుమర్థే, చిత్తస్థిరత్వగతయే విహితో నిషేధో మాభూ
 ద్విశేషగమనం త్వతిదుఃఖ హేతుః ౨౦ నైకో మార్గో బహుజనపద
 త్తేత్రతీర్థాని యాతాం చౌరాధ్యానం పరిహర సుఖంత్యన్య మార్గేణ
 యాహి, విప్రాగ్రాణాం వసతివితతి ర్యత్ర వస్తవ్య మీష న్నోచే
 త్సార్థం పరిచితజనై శ్శీఘ్ర ముద్దిష్టదేశమ్. ౨౧. సద్భి స్సజ్జో విధేయ

యతి తస్మా దేవవిధం భ్రమణం కన్తై విశేషణ న రోచతే - ౬. ౧౬. యదపి
 కుత్రచ మిత్రసంగతి రిక్యక్తం తత్రాప్యాహ—విదేశే సమ్యగ్గతి మటమానః కుర్వాణో
 ౭పి విద్వాక్ విదుషా ౭భిసంగతిం లభేత్ బుధానాం బుధ ఏవ ఖలు మిత్రం కథితం
 యతో ఖలేన మైత్రీ చిరాయ న తిష్ఠతి-వంశ ౧౭. యత్తు గురోస్సమీపే స్థేయ
 మిత్యాద్యుక్తం తత్రాహ—గురో స్సమీపే వాసో ౭యం కథితో విదేశగో యది
 హృదయేన గురుం ధారయేత్ సమీపగో ౭ప్యేష సమీపే న స్థితో యది భక్తిహీ
 నో హృది తం న ధారయేత్. ౧౮. సుజనసమాగమో ౭పి సుజనస్త్రివ ఫలతీత్యాహ-
 సుజనః సుజనేన సంగతః శనై స్తత్సంగేన బుద్ధిం వర్ధయతి పరిపుష్టమతి ర్వివేకవాక్
 నక్ హేయం గుణం దుఃఖాది రజఆది వా విముంచతి-వియో. ౧౯ ఏవ ముక్తా గురు
 రువాచ—యదీతి అత్ర తీర్థసేవారూపే పురుషార్థే చిత్తస్థిర్యాతవగతయే మయా
 నిషేధో విహిత ఏవ మనుజ్ఞాప్య శిక్షణం కరోతి ఆతిదుఃఖహేతు ర్విశేషగమనం మా
 భూత్-న ౨౦ కించ యతో బహుజనపదత్తేత్రతీర్థాని గచ్ఛతా మేకో మార్గో
 న భవత్య త్కౌరాధ్యానం పరిత్యజ సుఖం యథా స్వాత్మభాత్వన్యమార్గేణగచ్ఛ.
 కించ విప్రాణాం వసతివితతి ర్విశేతన వివక్షీ ర్యత్ర తత్ర వస్తవ్యం తత్రాపి తా
 న్మతు బహుకాలం. విప్రాణాం వసతివితతి ర్వాస్తిచే త్పరిచితజనై స్సహోద్దిష్టం
 దేశం శీఘ్రం యాహి - మందా ౨౧. కించ సద్భిసంగోవిధేయః - హి యన్త

స్సహి సుఖనిచయం సూయతే సజ్జనానా మధ్యాత్మైక్యే కథాంతాః
 ఘటితబహురసాః శ్రావ్యమాణాః ప్రశాంతైః, కాయక్లేశం విభిద్యుః
 స్సతతభయభిదః శాంతవిశ్రాంతవృత్తాః స్వాంతశ్రోత్రాభిరామాః పరిమృ
 షితత్వపః ఊభితక్షుత్కలంకాః ౨౨ సత్సంగో ౭యం బహుగుణ
 యతో ౭వ్యేకదోషేణదుష్టో యత్సాన్నితే ౭యం తపతి చ పరం
 సూయతే దుఃఖజాలమ్, ఖల్వాసంగో వసతి సమయే శర్మదః పూర్వ
 కాలే ప్రాయోలోకే సతతవిమలం నాస్తి నిర్దోష మేకమ్ ౨౩ మార్గే
 యాస్య న్న బహుదివసాత్ పాథస స్సంగహీ స్యా త్తస్మా ద్దోషో జగ
 మిషుపదప్రాప్తివిఘ్న స్తత స్స్యాత్, ప్రాప్యోద్దిష్టం వస నిరసనం
 తత్ర కార్యస్య సిద్ధే ర్మూలా ద్భృంగో ౭భిలషిత పదప్రాప్త్యభావో
 ౭న్యథా హి ౨౪ మార్గే చో రా నికృతివపుష స్సంవసేయు స్సహౌవ
 చ్చన్నాత్మానో బహువిధగుణై స్సంపరిత్యాః ప్రయత్నాత్, దేవా
 న్వస్త్రం లిఖత మథవా దుర్విధా నేతుకామా విశ్వాసో ౭వో ౭ప

త్సంగ సజ్జనానాం సుఖనిచయం జనయతి. కుత ఇత్యత ఆహ-యత సైః ప్రశాంతై
 శ్రావ్యమాణా అధ్యాత్మైక్యేకథాః కాయక్లేశం విభిద్యు స్తా విశివస్తి-ఘటితో
 బహురసో యాసు. సతతం యద్యయం సంస్పృతి లక్షణం తద్భిందంతీతి త.నా. సతతం
 భయం భిందంతీతి వా. తథా సంస్పృతి మార్గే శాంతానాం విశ్రామవృత్తాః పునశ్చ
 మనః శ్రోత్రాభిరామాః పరిమృషితా తృగ్వాంఛా పిపాసా చ యాభిః ఊభితః క్షుల్ల
 క్షణః కలంకో యాభి స్తాః-ప్ర. ౨౨ యత్సన్యాసో ౭యం సంగ స్తపతి సంతా
 పయతి.చో హేతో. యతో దుఃఖజాలం ప్రసూయతే యతో ౭పి యాగా త్సూర్వ
 కాలే వాససమయే సంగః సుఖదః ప్రసిద్ధ స్తథాచ లోక ఏకమపి వస్తు సతత విమలం
 నిర్దోషం ప్రాయో నాస్తి-మం. ౨౩. కించ బహుదివసాత్ మార్గే యాస్యో జలమా
 త్రస్యాపి సంగహీ న స్యా ద్యత ప్రస్తా త్సంగహీ త్వర్వస్వహరణ రూపో దోష
 సన్యాసి తత్ర ప్రస్తా ద్దోషా ద్గతు మిచ్ఛో రభిలషితపదప్రాప్తి విఘ్న స్సాన్యాత్. కించో
 ద్దిష్టం దేశం ప్రాప్య తత్ర వసవాసం కురు అన్యథా మధ్యే.వానే క్రియమాణే కార్య
 ర్యస్య నిరసనం తాదః సిద్ధే ర్మూలాత్ భృంగో అభిలషిత పదప్రాప్త్యభావశ్చ
 స్యాత్. ౨౪. కించ మార్గే మాయయా సాధువపుష బహుగుణై రాచ్ఛాదితస్వస్వ
 రూపా దుర్విధాః ఖలా శ్చోరా న్సహౌవ వసేయుః. తే ప్రయత్నా త్సమ్యక్ పరి
 త్యా యత స్తే దుష్టా దేవాన్ వస్త్రం పుస్తకం వా నేతుకామాః. అతో అపరిచితస

రిచితస్పృహ ప్రోజ్ఞనీయో న కార్యః ౨౫ మధ్యే మార్గం యో
జనాభ్యంతరే వా తిష్ఠేయు శ్చే భిక్షవస్తే ౭భిగమ్యాః, పూజ్యాః
పూజ్యాస్తదవ్యతిక్రాంతి రుగ్రా శ్రేయస్కార్యం నిష్ఫలీకర్తు మీశాః.
౨౬ యదాపదపదం సదా యతివర స్థితం వస్తు త న్నతం భజ మితం
పచా న్ననసి మాకృతాః ప్రాకృతాః, కషాయకలుషాశయక్షతివిని
ర్వృత స్సన్తత స్సుఖి చర సుఖే చిరాత్ స్ఫురతి సంతతానందతా.
౨౭ ఇత్థం గురో ర్ముఖగుహోదితవాక్సుధాం తా మాపీయ హృష్టహృ
దయ స్స మునిః ప్రతస్థే, ప్రస్థాప్య తం గురువరో ౭ధ సురేశ్వరాద్యైః
కాలం కియంత మనయ త్సహ శృంగకుఢ్రే ౨౮ అధిగమ్య తదా
త్తయోగశక్తే రనుభావేన నివేద్య చాశ్రవేభ్యః, అవలంబితతారకాప
థో ౭సా వచిరా దంతిక మాససాదమాతుః ౨౯ తత్రా ౭౭తురాం మా
తరమైక్షతాసా ననామ తస్యా శ్చరణౌ కృతాత్తా, సాచైన ముద్వీక్ష్య
శరీరతాపం జహౌ నిదాఘార్త ఇవాంబుదేన ౩౦ అసా వసంగో
౭పి తదార్ద్రచేతా స్తామాహ మోహంధతమోఽహర్తా, అంబాయ

శేష ప్రకర్షణే హేయో విశ్వాసుః కదా ౭పి న కర్తవ్యః. ౨౫ కించ మార్గస్య
మధ్యే తతో బహి ర్యోజనాభ్యంతరే వా భిక్షవస్తే తిష్ఠేయుః తర్హితే ౭భిగమ్యాః
యతః పూజ్యాః పూజాయోగాః పూజనీయా యత స్తేషాం వ్యతిక్రాంతి రుగ్రాయతః
శ్రేయస్కార్యం నిష్ఫలీకర్తుం సమర్థాః శాలిని. ౨౬ ఉపదేశసార మాహ - హేయతి
వర ఆపదా మపదం సర్వానర్థహూన్యం వస్తు యస్తిక్ స్థితం తన్నతం సదాభజ. మితం
పచా కదర్థాక్ పామరా న్ననసి మాకృతాః. పునశ్చ కషాయేణ కలుషస్యాశయ
స్య క్షత్యావిశేషేణ నిర్వృతః సన్తతం సన్తతం యస్య తథాభూతః సుఖి చర. యత
సుఖే చిరా త్సంతతా నందతా స్ఫురతి-పు. ౨౭. ఇత్థం గురో ర్ముఖలక్షణాయా గుహ
యాఉదితాం వాక్సుధాం తా మాపీయ హృష్టహృదయః స మునిః పద్మపాదః ప్రత
స్థే. తం ప్రస్థాప్య గురువరో ౭ధానంతరం సురేశ్వరాద్యైః సహ కియంతం కాలం ఋష్య
శృంగాభ్యే భూధరే ౭నయత్ - ప. ౨౮. తదా ౭౭త్తయోగశక్తే రనుభావేన మాత
ర్వృతాంత మధిగమ్య ౭౭శ్రవేభ్యో పచనస్థితేభ్యో యతిభ్యోవినివేద్య తం వృతాంతం
విజ్ఞాప్యచావలంబితః తారకామార్గో గగనమార్గో యేనాసౌ శ్రీ శంకరో ౭చిరా న్నాతుః
సమీపమాససాద - ఉపేం ౨౯. నిదాఘేన గ్రీష్మసంతాపేనార్త స్సంతతః ఆ. ౩౦.

మస్త్యత్ర శుచం జహీహి బ్రహ్మహి కిం తే కరవాణి కృత్యమ్. 30. దృష్ట్వా చిరా త్పుత్ర మనామయం సా హృష్టాంతరాత్తా నిజగాద మందమ్, అస్యాం దశాయాం కుశలీ మయా త్వం దిప్త్యా 2సి దృష్టః కిమతో 2స్తి కృత్యమ్. 31 ఇతఃపరం పుత్రక గాత్ర మేత ద్వోధుం న శక్నోమి జరాతిశిర్ణం, సంస్కృత్య శాస్త్రాదితవర్తనా త్వం సద్వృత్త మాం ప్రాపయ పుణ్యలోకాత్ 32 సుతానుగాం సూక్తిమిమాం జనన్యాః శ్రుత్వా 2ధ తస్యై సుఖరూపమేకమ్, మాయామయాశేషవి శేషశూన్యం మానాతిగం స్వప్రభ మప్రమేయమ్ 33 ఉపాదిశ ద్భిష్టా పరం సనాతనం న యత్ర హస్తాంఘ్రివిభాగకల్పనా, అంతర్బహి స్సన్నిహితం యథాంబరం నిరామయం జన్త జరాదివర్జితమ్ 34 సౌమ్యాగుణే మే రమతే న చిత్తం రమ్యం వద త్వం సగుణంతు దేవమ్, న బుద్ధి మారోహతి తత్త్వ మాత్రం యదేక మస్థూల మన ణ్యగోత్రమ్ 35. నిశమ్య మాతు ర్వచనం దయాళు స్తుష్టావ భక్త్యా ముని రప్తమూర్తిమ్, వృత్తై ర్భుజంగోపపదైః ప్రసన్నః ప్రస్థాపయా హేం2దాయం తవపుత్రో 2స్తి శుచం శోకం త్యజ-ఉ. 36 ఆమయరహితం పుత్రం చిరాత్ దృష్ట్వా-ఇం. 37. ఆనుషంగికం కృత్యమప్యాహ - తఇతి, నను నేదం సతాం వృత్త మితిచే తత్రాహ - హేసద్వృత్త తవతిలేజస్విత్యాదేవతావతా సద్వృత్తతా భంగో నాస్తీత్యాశయః - ఉ 33 ఏవముక్త శ్రీశంకరో 2ంతర్భూతసర్వలోక సుఖం బ్రహ్మసందం ప్రాపయితుం ప్రవృత్త ఇత్యాహ-సుతవిషయాంనతు దాహాది సం స్కృత్యనధికారయత్యనుగాం జనన్యాః సూక్తిం శ్రుత్వా 2నంతరం తస్యై సుఖరూప మేకంపరం బ్రహ్మోపాదిశదితి పరేణాన్వయః. తద్విశిష్ట-మాయేతి - అతవివ ప్రత్యక్షాదిప్రమాణాతీతం. తర్హి కథంభాతీతిచే తత్రాహ-స్వప్రకాశం స్వప్రభం అతవివా ప్రమేయం ఫలవ్యాప్త్యభావాత్ 38 39. ఏవముపదిష్టా జనన్యువాచ-హేసౌమ్య నిర్గుణే మే చిత్తం న రమతే అతో రమ్యం సగుణంతు దేవం త్వం వద తుతో న రమతే ఇతిచే తత్రా22హ-యదేకం స్థూలత్వాదినిర్దుక్తం తత్త్వమాత్రం తద్బుద్ధిం నా22 రోహతి. యద్యస్తాదితివా. 36. ఏవం మాతుర్వచనం నిశమ్య దయాళు ర్దునిః శ్రీశంకరాచార్యో 2ప్రమూర్తిం మహాదేవం. * 'భుజంగప్రయాతం భవే దైగ్ధి శ్చతుర్ధి'రిత్యుక్తలక్షణై ర్భుజంగప్రయాతాఖ్యైఃపద్యై ర్భక్త్యా తుష్టావ తథాహి. * ఆనాద్యంత మాద్యం పరం తత్త్వ మర్థం చిదాకార మేకం తురీయం త్వమే యం, హరిబ్రహ్మ మృగ్గం పరబ్రహ్మరూపం మనోవాగతీతం మహాత్మైవ

మాస సచ స్వదూతాః. 32. విలోక్యతా శూలపినాకహస్తా
నైవానుగచ్ఛేయ మితి బ్రువంత్యామ్, తస్యాం విస్మజ్ఞానునయేన

మీడే ౧ స్వశక్త్యాదిశక్త్యంతసింహాసనస్థం మనోహరసర్వాంగరత్నాదిభూషం, జటా
చంద్రిగంగాస్థిసంపర్కమాళిం పరాశక్తిమిత్రం నమఃపంచవక్త్రమ్ ౨ శివేశానకత్నా
రుషాభగోరవామాదిభి ర్భిష్టాభిర్హృన్మయైః పద్భి రంగైః, ఆనౌపమ్యపత్రింశతం
తత్త్వవిద్యా మతీతం పరం త్వాం కం వేత్తి కోవా 3 ప్రవాలప్రవాహ ప్రభాశో
ణమర్థం మరుత్సన్నశ్రీశ్రీమహాశ్యామమర్థమ్, గురుస్యాత మేకం వపుశ్చైచక మంతః
స్వరామి స్వరాపత్తిసంపత్తిహేతుం ౪ స్వసేవాసమాయాతదేవాసురేంద్రానమస్తాభి
మందారమాలాభిషిక్తం, నమస్యామి శంభో వదాంభోరుహం తే భవాంభోధిపోతం
భవానీవిభావ్యం ౫ జగన్నాథ మన్నాథ గౌరీశ నాథ ప్రపన్నానుకంపి నివసన్నాత్రి
హారిక, మహాస్తోమమూరే నమస్తైకబంధో నమస్తే నమస్తే ఘనస్తే నమో ౬స్తు ౬
మహాదేవ దేవేశ దేవాదిదేవ స్వరారే పురారే యమారే హరేతి, బ్రువాణ స్తస్మి
ష్యామి భక్త్యా భవంతం తతో మే దయాశీల దేవ ప్రసీద ౭ విరూపాక్ష విశ్వేశ
విశ్వాధికేశ త్రయీమూల శంభో శివ త్ర్యంబకత్వం, ప్రసీద స్వర త్రాహి భక్త్యావ
పుష్కజమస్వాపుషీలీక్షపాహి క్షిపామః ౮ త్వదన్య శ్శరణ్యః ప్రపన్నస్య నేతి
ప్రసీద స్వర నో ౯వహన్యాస్తుదైన్యం, నచేత్తే భవేద్భక్తవాత్సల్యహాని స్తతోమే
దయాశో దయాం సన్నిధేహి. ౯ అయం దానకాల స్త్వహం దానపాత్రం భవా
న్నాథ దాతా త్వదన్యం నయాచే, భవద్భక్తి మేవ స్థిరాం దేహి మహ్యం కృపాశీల
శంభో కృతార్థో ౭స్మి తస్మాత్ ౧౦ పశుం వేల్పిచే న్నాం త్వమేవాధిరూఢః కలంకి
లివా మూర్ధ్నిధలే త్వమేవ, ద్విజిహ్వాః పున స్సో ౭సితే కంఠభూషా త్వదంగీకృతా
శ్శర్వ సర్వే ౭సిధన్యాః ౧౧ న శశ్నోమి కర్తుం పరద్రోహాలేశం కథం ప్రీయసేత్వం
వ జానే గీరిక, తథాహి ప్రసన్నో ౭సి కస్యాపికాంతానుకద్రోహిణో వా శిశ్రుద్రో
హిణోవా ౧౨ స్తులిం ధ్యాన మర్పాం యథావద్విధాతుం భజన్మభ్యజానన్మహేశావ
లంబే, త్రసంతం సుతం త్రాతు మగ్రే మృకంఢో ర్యమప్రాణనిర్వాపణం త్వత్పదాబ్జమ్
౧౩ అకంఠే కళంకా దనంగే భుజంగాదపాణౌ కపాలా దఫాలే ౭నలూక్షాత్, ఆహా
హౌ శకాంకా దవామే కళత్రా దహం దేవ మన్యం నమస్త్యే నమస్త్యే ౧౪ ఇతి సచ
మహాదేవః స్తుత్యా ప్రసన్న స్వదూతా స్సేవయామాస 32 శూలపినాకహస్తా
స్తా శివదూతాః దృష్ట్వా ౭హం నైవానుగచ్ఛేయ మితి బ్రువంత్యాం తస్మాద్

శైవా నస్తా దధో మాధవ మాదరేణ. 3౮ భుజగాధిపభోగతల్ప
భాజం కమలాంకస్థల కల్పితాంస్క్రిద్ధమ్, అభివీజిత మాదరేణ నీలావ
సుధాభ్యాం చలమానచామరాభ్యామ్ ౩౯. విహితాంజలినా నిషేవ్య
మాణం వినతానందకృతా ౨౦౯తో రథేన, ధృతమూర్తిభి రస్త్రదేవ
తాభిః పరితః పంచభి రంచినోపకంఠమ్ ౪౦ మహానీయతమాల
కోమలాంగం ముకుటీరత్నచయం మహార్హయంతమ్, శిశిరేతరభాను
శీలితాగ్రం హరినీలోపలసూధరం హసంతమ్ ౪౧ తత్తాదృశం
నిజసుతోదిత మంబుజాక్షం చిత్రే దధార మృతికాల ఉపాగతే౨పి,
చిత్రేన కంజనయనం హృది భావయంతీ తత్యాజ దేహ మబలా కిల
యోగివ త్సా ౪౨. తత శృరచ్చంద్రమరీచిరోచి ర్విచిత్రసార్ణవకేత
నాఘమ్, విమాన మాదాయ మనోజ్ఞరూపం ప్రాదుర్బభూవుః కిల
విష్ణుదూతాః ౪౩. వైమానికాం స్తా న్నయనాభిరామా నవేక్ష్య
హృష్టా ప్రశశంస పుత్రమ్, విమాన మారోఘ్య విరాజమానమనా
యితై స్సా బహుమానపూర్వమ్ ౪౪. ఇయ మర్చిరహర్వళక్ష
వతోః పడుదక్షాస సచూనిలార్కచంద్రాః, చలాలవరుణేంద్రధాతృ

జనన్యాం సత్యాం శివదూతా నమనయేన విసృజ్య ఓక్షీపతిం స్తుతవాన్ 3౮.
మాధవం విశిష్టి-భుజగాధిపస్య కేవల్య భోగాత్కం దేహత్కతల్పం శయ్యాం భజతీతి
తథా తం కమలాయా లక్ష్మ్య అంకస్థల ఉత్సంగస్థలే కల్పితే చరణకమలే యేన తం
నీలా వసుధాభ్యాభ్యాం స్వభార్యాభ్యాం చలమానాభ్యాం చామరాభ్యాం వీజితం
వసంతమాలా. 3౯. విహితాంజలినా వినతానందకృతా గరుడేన రథేనాగ్రతో
నిషేవ్యమాణం ధృతమూర్తిభిః పంచభిః శంఖచక్రగదాధనుఃఖడ్గాభ్యాస్త్రదేవతాభిః
పరితో౨ంచితోపకంఠం స్ఫురత్సమీపం. ౪౦. పూజనీయం తమాలవతోముల మంగం
యస్య ముకుటీకృతం రత్ననమదాయం మహార్హయంతం అతనివ శిశిరేతరభాను దుష్టగు
స్సూర్య స్తేన శీలితాగ్రం శోభితాగ్రం ఇంద్రనీలమణిభూధరం హసంతం ౪౧ తత్తా
దృశం నిజసుతోదితం కమనయనం మాధవం చిత్రే దధార మృతికాల ఉపాగతే
చిత్రేన తం హృది భావయంతీ సా ౨౭ల యోగివ దేహం తత్యాజ - వ. ౪౨.
విదితైః కంఠమానై ర్ధ్వజై రాధ్యం - ఉ. ౪3. విరాజమానం విమాన మారోఘ్య సా
తై ర్భవమానపూర్వ మానీతా ౪౪ అర్చిర్నై రహ ర్దినం వలక్షపక్ష త్కృక్షపక్షః
పడుదక్షాసా ఉత్తరాయణమాసా స్సమాః సంవత్సరః. ఇయం సతీ అర్చిరాద్యభిమాని

లోకాక్రమశోఽతీత్య పరం పదం ప్రపేదే. ౪౫. స్వయ మేవ చిక్షీర్షు రేష మాతు శ్చరమం కర్త సమాజుహావ బంధూక్, కిమిహస్తి యతే తవాధికారః కింవేత్సేన మమి నినిదు రుచ్చైః. ౪౬. అనలం బహుధార్థితాపి తస్మై బల నాదత్త చబంధుతా తదీయా, అథ కోప పరీవృతాంతరో ౭సా వఖిలాం స్తా నశపచ్చ నిర్వమేంద్రః ౪౭. సం చిత్త్య కాష్ఠాని సుశుష్కువంతి గృహోపకంఠే ధృతశోయపాత్రః, సద ష్ఠీణే దోష్టి మమంధ వహ్నిం దదాహ తాం తేన చ సంయతాత్మా. ౪౮. న యాచితా వహ్ని మదు ర్యదస్మై శశాప తా స్వీయజనాక్ సరోషః, ఇతఃపరం వేదబహిష్యతా స్తే ద్విజా యతీనాం న భవేచ్చ భిక్షా ౪౯ గృహోపకంఠేషు చ వః శ్చశాన మద్యప్రభృత్యస్త్వితి తాం శ్చశాప, అద్యాపి తద్దేశభవా నవేద మధీయతే నో యమినాం చ భిక్షా. ౫౦ తదా ప్రభృత్యేవ గృహోపకంఠేష్వాసీత్ శ్చశానం కిల హంతతేషామ్, మహత్సు ధీపూర్వకృతాపరాధో భవే త్పునః కస్య

దేవతాః వాయుసూర్యచంద్రవిద్యుద్వరుణాదిలోకాం శ్చ క్రమశోఽతీత్య పరం పదం వైకుంఠం ప్రపేదే - వసంతమూలా ౪౫. మాతు రంత్కం దాహాదికర్త స్వయ మేవ కర్తు మిచ్ఛుః బంధూక్ సమాహూతవాక్. హేయతే, కింవ మంచకాస్తిక్ కర్తణి తవాధికారః కిమస్తి? ఇత్యేవ మమి బంధవ ఉచ్చైః స్నినిందుః. ౪౬. న కేవలం నిందా మేవ కృతవంతో ౭సితు బహుధా స్థాథితా ౭సి తదీయా బంధుతా బలేతిభేదే ఆశ్చర్యేనా. అగ్నిం నాదత్త. అథానంతరం కోపవ్యాప్తాం తఃకరణో ౭సా నిర్వమేంద్రః శ్రీశంకర స్తా న్సర్వాక్ బంధూ నశపత్. ౪౭. గృహసమీపే సుశుష్కువంతి కాష్ఠాని సంచిత్త్య ధృతం జలపాత్రం యేన స మాతు ర్దక్షిణే బాహవా వహ్నిం మమంధ తేన చ తాం మాతరం సంయతాత్మా దదాహ— ఉ. ౪౮. అశపదిత్యుక్తం వివృణోతి - యద్యస్తా ద్యాచితా వహ్ని మస్మై నాదు ర్నస్తా త్సరోష స్తాక్ స్వీయజనాక్ శశాప. ఇతఃపరం లే ద్విజా వేదబహిష్యతాభవంతు యతీనాం భిక్షాచైషాం గృహే న భవేత్-ఉపేం. ౪౯. వో యష్టాకం గృహ సమీపే చాద్యప్రభృతి శ్చశాన మస్తు ఇత్యేవం తాక్ శశాప గ్రంథకృదాహ— అద్యాపి తద్దేశభవా వేదాధ్యయనం న కుర్వన్తి యతీనాం భిక్షా చ నాస్తి-ఉ. ౫౦. అత్ర విస్తయౌ న కార్యో యతో మహత్సు బుద్ధితూర్వకం కృతో ౭పరాగ్నో ౭సి

సుఖాయ లోకే. ౧౧. శాంతః పుమా నితి న పీడన మస్య కార్యం శాంతో ౭పి పీడనవశా త్కుఢ ముద్వహే త్సః, శీత స్సుఖో ౭పి మథితః కిల చందనదు స్తీవ్ర హుతాశజనకో భవతి క్షణేన. ౧౨. యద్యప్యశాస్త్రీయతయా విభాతి తేజస్వినాం కర్త తథా ౭వ్యని ద్యమ్, వినిద్య కృత్యం కిల భార్గవస్య దదుః స్వప్రతాఙ్ కతిచి ద్వృతాయ. ౧౩ ఇతి స్వజననీ మసౌ మునిజన్తై రపిస్తార్థితాం పునఃపతన వర్జితా మతనుసౌఖ్యసందోహినీమ్, యతిక్షితిపతి ర్గతిం వితమసం స నీత్వా తత స్తతో ౭న్యమతశాతనే ప్రయతతే స్త పృథ్వీతలే ౧౪. అథ తత్సహాయజలజాంఘ్రిపాగమేచ్ఛ రభీప్సితే ౭త్ర విలలంబ ఏషకః, జలజాంఘ్రిరవ్యధ పురా నిజాజ్ఞయా కృతవా మదీచ్యబహుతీర్థనేవ నమ్. ౧౫. ఆససాద శనక్తై ర్దిశం మునేర్యస్య జన్త వసుధా ఘటి స్తృతా, సాశ్రుతి స్సకలరోగనాశినీ యో ౭పిబ జ్వలధి మేకబిందువత్

లోకే పునః కన్యాపి సుఖాయ న భవతి. ౧౧. మహత్స బుద్ధితార్వ మపరాధో న కార్య ఇతి బోధిత మథ శాంతో ౭పి న పీడనీయ ఇత్యాహ—శాంతః పుమా నితి. విస్రంభే నాస్య శాంతస్య పీడనం న కార్యం ఇతి శ్రుధం శ్రోధం. తత్ర దృష్టాంతశ్చేత ఇతి. చందనదుః చందనదు మ స్తీవ్రస్యాసమస్తాధుతాశన్యాగ్నే ర్జనకః. ౧౨. నన్వశాస్త్రీయ మే తత్కర్త క్షిప్త్యాచార్యై రనుష్ఠిత మిత్యాశంక్యాహ - యద్యప్యశాస్త్రీయతయా విభాతి తథా ౭పి తేజస్వినాం కర్త నింద్యం న భవతి. తదుక్తం. * ధర్మవ్యతిక్రమో దృష్టః ఈశ్వరాణాం చ సాహసం, తేజీయసాం న దోషాయ వహ్నే స్సర్వభుజో యథా, భార్గవస్య పరశురామస్య వినింద్యం కృత్యం సమాత్మకభ్రాతృహననరూపం యథాచ కేచి స్తనయో వృకాయ పుత్రా నదదుః. భృగువంశ్యస్య కస్యచి స్తు నే రవత్యం ప్రార్థితా ప్రదానరూపం కర్త వినింద్య దదు రితివా-ఉ. ౧౩. ఇత్యేవం మునిజన్తై రపి ప్రార్థితాం పునఃపతనవర్జితాం అనన్వసౌఖ్యస్య సందోహినీం తమోరహితాం గతిం సో ౭సౌయతిరాజ స్వజననీం నీత్వా పృథ్వీతలే తత స్తతో ౭న్యమతనిబర్హణే ప్రయత్నం కృతవాఙ్-పు. ౧౪. అథ తస్మి న్నన్యమతశాతనే సహాయస్య పద్మపాదస్యోపాగమన మిచ్ఛ రభిలషితే తస్మి న్నేష శ్రీశంకరో విలంబం చక్రే, అథ జలజాంఘ్రి రపి నిజా జ్ఞయా తూర్వం ప్రథమ ముదీచ్యబహుతీర్థనేవనం కృతవాఙ్. సవజాజగౌభవతి మంజు భాషిణీ. ౧౫. మునే రగస్త్యస్య దిశం దక్షిణాం వసుధాఘటి మృత్కుంభీ యస్య సా ప్రసిద్ధాశ్రుతిః శ్రమణం సకలరోగనాశినీ. యచ్ఛ్రుతి రితివా షాతః, య స్సముద్ర

౫౬. అద్రాక్షీ త్సుభగాహిఘాషితతనుం శ్రీకాళహస్తీశ్వరం లింగే
సన్నిహితం దధాన మనిశం చాంద్రిం కలాం మస్తకే, పార్వత్యా కరు
ణారసార్ద్రమనసా శ్లిష్టం ప్రమోదాస్పదం దేవై రింద్రపురోగమై
ర్జయజయేత్యాభాష్యమాణం మునిః ౫౭. స్నాత్వా సువర్ణముఖరీ
సలిలాశయే ౬౦త గర్వా పునః ప్రణమతి స్త శివం భవాన్యా, ఆనర్చ
భావకుసుమై ర్దనసా నునావ స్తుత్వా చ తం పున రయాచత తీర్థయా
త్రావ్ ౫౮ లభ్యానుజ్ఞాం తద్జ్ఞరాట్కాళహస్తీక్షేత్రా త్కాంచీ
క్షేత్ర మాగాత్పవిత్రమ్, సంసారాబ్ధిం సంతితిర్హిః ప్రసిద్ధం వృద్ధాః
ప్రాహు ర్యద్ధి లోకే హ్యముష్టిక్ ౫౯. తత్రై కామ్రాధీశ్వరం విశ్వ
నాథం నత్వా గమ్యం స్వీయభాగ్యాతిశీత్యా, దేవీం ధామాంతర్గతా
మంతకారే ర్హార్దం రుద్రస్యేవ జిజ్ఞాసమానామ్ ౬౦ కల్లాలేశం ద్రాక్ష
తో నాలిదూరే లక్ష్మీకాంతం సంవసంతం పురాణమ్, కారుణ్యార్ద్ర
స్వాంత మంతాదిశూన్యం దృష్ట్వా దేవం సంతుతోషైకభక్త్యా. ౬౧.
పుండరీకపుర మాయయా ముని ర్యత్ర సృత్యతి సదాశివో ౭నిశమ్,
వీక్షతే ప్రకృతి రాదిమా హృదా పార్వతీపరిణతి శ్శుచిస్థితా ౬౨
తాండవం మునిజనో ౭త్ర వీక్షతేదివ్యచతు రమలాశయో ౭నిశమ్,

మేకమిందువ దపిబల్-రథో ౫౬ తస్య దిశి లింగే సన్నిహితం శ్రీకాళహస్తీశ్వరం
మునిరద్రాక్షీ త్తం విశిష్టి - సుభగేనాహినా భూషితా తసుర్యస్య అనిశం చాంద్రిం
కలాం మస్తకే దధానం కరుణారసేనార్ద్రం మనో యస్యా స్తయా పార్వత్యా ఆలిం
గితం ప్రమోదస్థాన మింద్రప్రముఖై ర్దేవై ర్జయజయేత్యాభాష్యమాణం-కా ౫౩.
సువర్ణముఖర్యానద్వా సులిలాశయే ౬౦తః స్నాత్వా పున గర్వా భవాన్యా సహితం
శివం ప్రణమతిస్త భావపుష్పై రర్చయిత్వా మనసా స్తుతిం చకార-చ. ౫౮ ౫౯.
స్వీయ భాగ్యాతిశయేన ప్రాప్యం ధామాంతర్గతా మంతకస్సారేః రుద్రస్య హర్దం జిజ్ఞా
సమానా మివ స్థితాం దేవీం చ నత్వా. ౬౦ తతో ర్ముడిలి నాలిదూరే సంవసంతం
కల్లాలేశాఖ్యం లక్ష్మీకాంతం దేవం దృష్ట్వా వికభక్త్యా తుతోషేతి పరేణాన్వయః. స్వాం
తం మనః ఆద్యంతరహితం ఆద్యంతాదిరూపవికారశూన్యం-కాలినీపుత్రమ్ ౬౧ అదిమా
ఆద్యా ప్రకృతిః పార్వతీరూపేణ పరిణతా సృత్యంతం శివం సదా వీక్షతే-రథో.
౬౨ జన్మమృత్యుభయభేదకం దర్శనా స్నేత్రమానసవినిదకారకం తాండవం దివ్య
చతు రమలాశయో మునిజనో ౭త్రానిశం వీక్షతే. జన్మమృత్యుభయభేది యద్దర్శనం

జన్తవృత్త్యభయభేదిదర్శనా న్నేత్రమానసవిరోధకారకమ్. ౬౩. కిం
 చాత్రతీర్థ మితి భిక్షుగణేన కశ్చి త్పృష్టో ౭బ్రవీ చ్చివపదాంబుజసత్త
 చిత్తః, సంప్రార్థితః కరుణయా ౭స్తర దత్ర గంగాం దేవో ౭థ సంస్య
 ధిత దివ్యసరిశ్సు తీర్థమ్ ౬౪ శివాజ్ఞయాభూ దితి తీర్థ మేత చ్చివస్య
 గంగాం ప్రవదంతి లోకే, స్నానా దముష్యాం విధుతోరుపాపా శ్శనై
 శ్శనై స్తాండవ మీక్షమాణాః ౬౫. శివస్య నాట్యశ్రమకర్మితస్య
 శ్రమాపనోదాయ విచింతయంతీ, శివేతి గంగాపరిణామగా ౭భూ
 త్తతో ౭థ చైత త్ప్రధితం తదాఖ్యమ్ ౬౬ నృత్య తీరహతస్థలజ్జల
 గతేః పర్యావతద్భిందుకిం పార్శ్వే స్వావసతే ర్విరోధవశతో యజ్జ
 హ్నుకన్యాపయః, నృత్యం తన్వతి ధూర్జటా విగళితం ప్రేఖజ్జటామం
 డలా త్తేనైతచ్ఛివజాహ్నవీతి కథయంత్యన్యే విపశ్చిజ్జనాః ౬౭ స్నా
 యంస్నాయం తీర్థవర్యే ౭త్ర నిత్యం వీక్షంవీక్షం దేవపాదాబ్జ యు
 గ్దమ్, శోధంశోధం మానసం మానవో ౭సౌ వీక్షేతేదం తాండవం
 శుద్ధచేతాః ౬౮ శుద్ధం మహద్వర్ణయితుం క్షమేత పుణ్యం పురారి స్సవి
 యమేవ తస్య, నిమజ్య శంఖద్వ్యసరిత్యముష్యాం దాక్షాయణీనాథ

తస్మా దితి. ౬౩. కించాత్ర తీర్థ మితి పద్మపాదాదిభిక్షుగణేన పృష్టః కశ్చి చ్చివపదాం
 బుజసత్తచిత్తో ౭బ్రవీత్. సంప్రార్థితో మహాదేవో ౭త్ర గంగాం సస్తారాగస్తరణా
 నుకరం దివ్యసరిశ్సు తీర్థం సన్నిధాపితవతీ-వ. ౬౪. ఏతత్తీర్థం శివాజ్ఞయా ౭భూ దితి
 హేతో రేతత్తీర్థం శివగంగేతి లోకే ప్రవదంతి. యే ప్రవదన్తి తానాహ-అముష్యాం
 గంగాయాం స్నానా ద్విధుతోరుపాపా శ్శనైశ్శనై స్తాండవ మీక్షమాణాః-ఉ ౬౫.
 శివగంగానామ్నో ౭న్యత్ర ఎవృత్తినిమిత్త మాహ-నాట్యశ్రమకర్మితస్య శివస్య శ్రమా
 పనోదాయ విచింతయంతీ శివాపార్వతీగంగేతిపరిణామగా ౭భూత్ తతో ౭థవా శివ
 గంగాఖ్య మేత తీర్థం ప్రధితం - ఉపేం. ౬౬. యజ్జహ్నుకన్యాపయో ధూర్జటా
 నృత్యతి సతి ప్రేఖత శ్శులతో జటామండలా ద్గళితం లేనైతత్తీర్థ మన్యే విపశ్చి
 జ్జనా శ్శివజాహ్నవీతికథయంతి. ప్రేఖజ్జటామండలం విశిష్య-నృత్యతా తీరేణ హతస్య
 స్థలతో జలస్య గతి ర్భస్తిక్ న్యస్యావసతే ప్సికేతనాత్. పయో విశిష్య-పార్శ్వేప
 థ్యావతంతః బిందుకా బిందవో యస్య - కా. ౬౭ తస్మా దస్తిక్ తీర్థవర్యే స్నాత్వా
 స్నాత్వా దేవపాదాబ్జయుగ్లం దృష్ట్వాదృష్ట్వా మన శోధయిత్వా శోధయిత్వా
 ౭సౌ శుద్ధచిత్తో మానవ ఇదస్తాండవం వీక్షేత. శాలి ౬౮. ఏతచ్ఛుద్ధం పుణ్యం వర్ణ

ముదీక్షితే యః ౬౯. ఇతిరిత శృంకరయోజితాత్మా కేనాపి భిక్షు ర్దుదితో
జగాహే, తీర్థం తదాప్లుత్య ననామ శంభో రంఘ్రిం జితాత్మా భవనస్య
గోప్తుః ౭౦ రామనేతుగమనాయ సందధే మానసం ముని రనుత్తమః
పునః, వర్తని ప్రయతనూనసో వ్రజం త్సందదర్శ సరితం కవేరజామ్.
౭౧ యత్పవిత్రపులిన్ద్రం పయస్సింధువాసరసికాయ విష్ణవే, అభ్యరో
చత హిరణ్యవాసనే పద్మనాభముఖనామశాలినే ౭౨ సహ్యపర్వతసు
తానిర్మలాం భోభిషి క్తభగవత్పదాంబుజే, ఆకలయ్య బహుశిష్యసం
వృతః ప్రాస్థితాభిరుచితస్థలాయ సః. ౭౩ గచ్ఛక్ గచ్ఛ న్నార్దమధ్యే
౭భియాతం గేహం భిక్షు ర్ధాతులస్యాజగామ, దృష్ట్వా శిష్యైస్తంచితే
ణాభియాతం మోదం ప్రాప్త వ్దాతులః శాస్త్రవేదీ. ౭౪ శుశ్రావ తం
బంధుజన స్సశిష్యం స్వమాతులాగార ముపేయివాంసమ్, ఆగన్య
దృష్ట్వా చిరమాగతం తం జహర్ష హర్షాతిశయేన సాశ్రుః ౭౫.
రురోద కశ్చి న్దుముదే ౭౬ కశ్చి జ్ఞహాస పూర్వాచరితం బభాషే, కశ్చి
త్ప్రమోదాతిశయేన కించి ద్వచః స్థలద్వీప్రణనామ కశ్చిత్ ౭౭ ఊచే
౭థతం జ్ఞాతిజనః ప్రమోదీ దృష్ట్వా చిరాయాక్షిపథం గణో ౭భూః,
దిదృక్షతే త్వాం జనతా ౭తిహార్దా త్తథా ౭పిశన్నీషి న వీక్షణాయ.

యితుం శివాతిర్క్తో నక్షమిత్వాశయేనాహ-శుద్ధమితి. యః ఆముష్యాం శంభుద్యుసరితి
నిమజ్య దాక్షాయణీనాగం వీక్షితే తస్య ఉ ౬౯ ఇత్యేవం కేనాపి కథితశృంకరే
యోజిత మంతఃకరణం యేన స భిక్షుః పద్మపాదో ముదితో జగాహే ౭వగాహనం
కృతవాక్ ౭౦ పున రనుత్తమో మునిః పద్మపాదో రామనేతుగమనాయ మనో
దధే ప్రయతం మనో యేన స పథి గచ్ఛక్ కవేరజాం కావేరింసదీం దదర్శ రథో.
౭౧ యస్యాః పవిత్రపులిన్ద్రం చ క్షీర సముద్రవాసరసికాయాపి వ్యాపకా
యాపి హిరణ్యవాసనే పద్మనాభాది నామ్నా శోభమానాయాభ్యరోచత. ౭౨. సహ్య
పర్వతసుతాయా అతినిర్మలేనాంభసా ౭భిషిక్తే భగవత్పదాంబుజే ఆకలయ్య భ్యాత్వా
అహుశిష్యసంవృతస్య అభిరుచితస్థలాయ ప్రాస్థిత ప్రస్థానం కృతవాక్. రథో. ౭౩.
శిష్యై స్సహితం శాలి. ౭౪. ఉ. ౭౫ ౭౬. అథానంతరం దృష్ట్వా ప్రమోదీ జ్ఞాతి
జన ఊచే-యత శ్చిరకాలా త్వ మక్షిమార్గం ప్రాప్తో ౭న్యతో జనతా ౭తిస్నేహ
త్వాం దిదృక్షతే తథా ౭పి త్వం వీక్షణాయ న శన్నీషి. తథా చ స్నేహబాధా తవ

22 పుత్రా స్సమిత్రాననబంధువర్గో న గాజబాధా నచ చోరభీతిః,
 కృతార్థతామూలపదం యతిత్వం ప్రసూనవంతం ఫలితం మహాంతమ్
 2౩ శాఖోపశాఖాంచితమేవ వృక్షం బాధంత ఆగత్య న తద్విహీనమ్,
 యథాతథా వా ధనినం దరిద్రా బాధంత ఆగత్య దినేదినే స్త 2౪
 కుటుంబరక్షాగతమానసానామాయాతి నిద్రాఽపి సుఖం న జాతు,
 క్వ దేవతార్చా క్వచ తీర్థయాత్రా క్వవా నిషేవా మహతాం భవే
 న్నః ౨౦ అశ్రేష్ఠ సన్నాసకృతం భవంతం విస్తా త్కుతశ్చి ధృహ
 మాగతాన్నిః, కాలో ఽత్యగా తే బహు రద్య దైవా తీర్థస్య
 హేతో ర్ధృహ మాగత స్త్వమ్ ౨౧ యథాశకుంతాః పరవర్ధితాః
 ద్రుమాన్ సమాశ్రయంతే సుఖదాం స్త్యజంత్యపి, పరప్రక్లప్తా న్నరదేవ
 తాగృహా న్యతి సమాశ్రిత్య తపోజ్ఞుతి ధృవమ్ ౨౨ యథాహి
 పుష్పాణ్యగమ్య షట్పదా స్సంగృహ్య సారం రస మేవ భంజతే,
 తథా యతిస్సారమవాప్నువ సుఖం గృహా ధృహా దోదన మేవ శిక్ష
 తే ౨౩ యతే ర్విరజ్యాత్మగతిః కళత్రం దేహం గృహం సంయత మేవ
 సౌఖ్యమ్, విరక్తిభాజ స్తనయాః స్వశిష్యాః కిమర్థసియం యతినో మహా

నాస్తీత్యర్థః 22 కించ సర్వబాధావినిర్మక్తత్వాత్ కృతార్థతామూలపదం యతిత్వ
 మేవేత్యాహ-పుత్రా ఇతి తేషా మభావేతత్కృతా బాధా నాస్తీత్యర్థః ధనినామేవ
 బాధా నతు నిష్క్రించనానా మితి స దృష్టాంత మాహ-పుష్పవంతం ఫలితం మహాంతం
 వృక్ష మితి పరేణాన్వయః 2౩ శాఖోపశాఖాభి రంచితం వ్యాప్త మలంకృతం వా
 తథావాతదైవ 2౪ కించ కుటుంబరక్షాగతమానసానా మన్తాకం సుఖం న భవతి తథా
 కదాచి నిద్రాఽపి నాయాతి తథాచైవంవిధానాం నః క్వ దేవతార్చాది ౨౦
 కస్తాచి ద్దేశా న్నో గృహ మాగతాత్ కస్తాచిద్విప్రాదితివా-ఇంద్ర ౨౧. తీర్థస్య
 హేతో ర్ధృహ మాగతో ఽసి న తు మమతావశా ద్యతే స్వీయత్వేన
 గృహపరిగృహభావా దిత్యాశయేన సదృష్టాంత మాహ-యథా శకుంతాః పక్షిణః పరి
 వర్ధితాః వృక్షాః సుఖదా సమాశ్రయంతే త్యజంత్యపి తథా యతిః పరప్రక్లప్తా
 న్నరాః దేవతాగృహాంశ్చ సుఖదాః సమాశ్రిత్య ధృవ ముజ్ఞాత్యపి వ ౨౨
 తత్రాపి తత్తద్దృహే యతే ర్గమనం భ్రమరవ త్పీడాకరం న భవతీత్యాహ-యథేతి
 సుఖం యథా స్యాత్ ప్రభా-ఉ ౨౩. కించ యతేః కిమసి ప్రార్థసియం నాస్తీత్యాహ-

త్వం. ౧౮. మనోరథానాం న సమాప్తి రిష్యతే పునఃపున స్సంతనుతే
మనోరథాన్, దాం నభీష్ను ర్యతతే దివానిశం తా న్వాప్సి తేభ్య
స్తనయా నభీష్నతి. ౧౯ అనాఘ్నవత్ దుఃఖ మసా సుతీప్రం ప్రాప్నోతి
చేష్టే న వియుజ్యతే పునః, సర్వాత్మనా కామవశస్య దుఃఖం తస్మా
ద్విరక్తిః పురుషేణ కార్యా. ౨౦ విరక్తిమూలం మనసో విశుద్ధి తస్మా
లమాహు ర్మహతాం నిషేవామ్, భవాదృశా స్తేన చ దూరదేశే
పరోపకారాయ రసా మటంతి ౨౧ అజ్ఞాతగోత్రా విదితాత్మతత్త్వా
లోకస్య దృష్ట్యా జడవ ద్విభాంతః, చరంతి భూతాన్యనుకంపమానా
స్సంతో యదృచ్ఛోపనతోపభోగ్యాః ౨౨ చరంతి తీర్థాన్యపి సంగ్ర
హీతుం లోకం మహంతో నను శుద్ధభావాః, శుద్ధాత్మభావాః క్షపితో
రుపాపా స్తజ్జుష్ట మంభో నిగదంతి తీర్థం ౨౩ వస్తవ్య మత్ర కలిచి
ద్దివసాని విద్యం స్తద్విదర్శనం వితనుతే ముదితాదిభవ్యమ్, ఏష్య ద్వియో
గచకితా జనతేయ మాస్తే దుఃఖం గతే ౨౪ భవితేతి భవత్యసంగే
౨౫ కోశం క్లేశమలస్య లాస్యగృహ మప్యన్త్రంహసా మూలయం

యతే ద్విరజ్యయా ఆత్మవగతి నైవ భార్యా హేమహత్త్వం ౧౮ కామవశస్య తు
దుఃఖ మేవేత్యాహ-మనోరథానా మితి ద్వాభ్యాం తేభ్యో దాతేభ్యః ౧౯ దారాదీ
ననాఘ్నవత్ దుఃఖ మేవ సుతీప్రం ప్రాప్నోతి పున ర్భవేన చ వియుజ్యతే ౨౦
విరక్తిచ్చ భవద్విధానాం మహతాం సేవయా శుద్ధచేతసో భవతీత్యాహ—మనసో
విశుద్ధి ర్విరక్తే ర్మూల మాహుః. తస్యా అపి యదృచ్ఛే ర్మూలం మహతాం సేవా మాహు
స్తేన కారణేన చ భవాదృశాః పరోపకారాయ దూరదేశే భూమి మటంతి. ౨౧
యదృచ్ఛయోపనతం సమాపే ప్రాప్తం భోగ్యం యేభ్య స్తే ౨౨ తీర్థాన్యపి లోకసం
గ్రహార్థం చరంతి నతు స్వశుద్ధ్యర్థం యత శుద్ధాత్మవిద్యాక్షపితో రుపాపాః 'తదధిగ
మక్షాత్తర పూర్వానుయో రక్షేపవిసాకౌ తద్వ్యవదేశాది'తి న్యామూత్. తథాచైవం
విదై స్తే ర్జుష్టం జలం తీర్థం నిగదంతి. తేషాం తత్ర గమనం లోకసంగ్రహార్థ మేవే
త్యర్థః. ౨౩ ఏవం ప్రత్యా ౨భిముఖీకృత్య ప్రార్థయతే—హేవిద్యన్నత్ర కలిచి ద్దివ
సాని వస్తవ్యం యతో భవ్యం శుభం యోగ్యం చ భవద్దర్శనం ముదితాది వితనుతే.
ఇయం జనతా తు అసంగే భవతి త్వయి గతే సత్యత్ర దుఃఖం భవిష్యతీతి విచారై ర్వి
వాధునైవ భవిష్య ద్దుఃఖేన చకితా ఆస్తే - వ ౨౪ అత్ర నివాసం విధాయ పయం
త్వయా సంశోధ్యా ఇతి బంధవ స్సాన్త్రోశ మాహుః క్లేశమలస్య కోశం పాత్ర మపి

వైశూన్యస్య నిశాంత ముత్కటమృషాభాషావిశేషాశ్రయమ్, హిం
సామాంసల మాశ్రితా ఘనధనాశంసాన్యశంసా వయం వర్జ్యం దు
ర్జనసంగమం కరుణయా శోధ్యా యతీందో త్వయా ౯౧ సంయు
నక్తి వియునక్తిదేహినం దైవమేవ పరమం మనాగపి, ఇష్టసంగతి
వివృత్తికాలయో ర్నిర్వికారహృదయో భవేన్నరః మధ్యాహ్నా
కాలే తుధిత స్తుషార్తః క్వమే ౭న్నదాతేతి వదన్నపైతి, య
స్తస్య నిర్వాపయితా తుధార్తేః కస్తస్య పుణ్యం వదితుం తుమేత.
౯౨. సాయం ప్రాత ర్వహ్నికార్యం వితన్వన్తజన్తోయే దండకృష్ణాజి
నీచ, నిత్యం వర్ణీ వేదవాక్యా న్యధీయన్ తుధ్యా శీఘ్రం గేహి
నో గేహ మేతి ౯౩ ఉచ్చై శ్శాస్త్రం భాషమాణో ౭పి భితు
స్తారం మంత్రం సంజపన్వా యతాత్తా, మధ్యేఘ్రం జాతరాగ్నో
ప్రదీప్తే దంషీ నిత్యం గేహినో గేహ మేతి ౯౪ యదన్నదానేన
నిజం శరీరం పుష్టం స్తపో ౭యం కురుతే సుతీవ్రమ్, కర్తు స్తదర్థం

చోత్కటరంహసా మతిసాహసానా మాలయం వైశూన్యస్య పరదోషనూచకతాయా
నిశాంతమోకః * 'నిశాంత స్త్రిమ శాంతే న్యా స్త్రీలం తు భవనాపసా' రితిమేదిసి.
ఉత్కటమృషాభాషణస్య విశేషాశ్రయం భాషావిశేషాణా మితి వా. హింసయా మాం
సలం వ్యాకృతం త్యక్తు యోగ్యం దుర్జనానాం సంగమో యత్ర తథాభూతం స్ఫుర
ద్భూతా మాశ్రితాః అతఏవ ఘనీభూతయా ధనతృప్తయా క్రూరాః. ఘనా దృఢా ధనా
శంసా యేషా మితి భిన్నం వా పదం. ఘనధనస్యాశంసా యేషా మితి వా సమాసః. ఏవ
భూతా వయం హేయతీందో, త్వయా కరుణయా శోధ్యా ఇత్యర్థః. శా ౯౧ ఏవ
ముక్తః పద్మపాద ఉవాచ—పరమం బ్రహ్మాదికం తుద్రం స్తంబాదిక మపి దేహినం
దైవ మేవ సంయునక్తి వియునక్తి చ తస్మా దిష్టసంగతినివృత్తికాలయో ర్నరో నిర్వి
కారహృదయో భవేత్. ౯౨ యత్తు ప్రమానవంతం ఇత్యాద్యుక్తం కల్రాహ-మధ్యా
హ్నకాల ఇతి - ఉ ౯౩ కించాశ్రమత్రయోపదేవ్యత్వా దపి పుణ్యభా గ్భూతాశ్శస్య
ఇత్యాశయేన బ్రహ్మచారిణ ప్రదుపదేవకతా మాహ-సాయ మితి. దండకృష్ణాజినే ౭స్య
స్త ఇతి తథాభూతో వర్ణీ బ్రహ్మచారీ నిత్యం వేదవాక్యాని పఠన్ తుధ్యా తుధాం
ప్రాప్య శీఘ్రం గేహినో గేహ మేతి - శాలి ౯౪ అథ యతే స్తా మాహ—ఉచ్చై
రితి. తారం ప్రణవం ఘ్రస్య దినస్య మధ్యే - ఇంద్ర. ౯౫. వానప్రస్థస్య తా
మాహ—యస్యాన్నదానేన నిజం శరీరం పుష్ట న్నయం తపస్వీ సుతీవ్రం తపః కురుతే

దదతో ౭న్న మర్థ మితి స్మృతి స్సంవృతే ౭నవద్యా. ౯౬ పుణ్యం
గృహస్థేన విచక్షణేన గృహేషు సంచేతు మలం ప్రయాసాత్, వినా
౭పి తత్కర్తృనిషేవణేన తీర్థాదినేవా బహుదుఃఖసాధ్యా. ౯౭. గృహీ
ధనీ ధన్యతరో మతో మే తస్యోపజీవంతి ధనం హి సర్వే, చార్యేణ
కశ్చి త్ప్రేణయేన కశ్చి ద్దానేన కశ్చి ద్భులతో ౭పి కశ్చిత్. ౯౮. సంతో
షయే ద్వేదవిదం ద్విజం య స్సంతోషయత్యేష స సర్వదేవాః, తద్వే
దవిప్రే నివసంతి దేవా ఇతిస్త సాక్షాత్ చ్యుతి రేవ వక్తి ౯౯. స్వధర్మ
నిష్ఠా విదితాఖిలార్థా జితేంద్రియా స్సేవితసర్వతీర్థాః, పరోపకారప్ర
తితో మహాంత ఆయాంతి సర్వే గృహిణో గృహాయ ౧౦౦ గృహీ
గృహస్థో ౭పి తదశ్ను తే ఫలం య తీర్థనేవాభి రవాప్యతే జన్తైః, తత్త
స్య తీర్థం గృహ మేవ కీర్తితం ధనీ వదాన్యః ప్రవసేన్న కశ్చన ౧౦౧
అంతస్థితా మూషకముఖ్యజీవా బహిఃస్థితా గోమృగపక్షిముఖ్యాః,
జీవంతి జీవా సుకలోపజీవ్య స్తస్మా ద్గృహీ సర్వవరో మతోమే
౧౦౨. శరీరమూలం పురుషార్థసాధనం తచ్ఛాస్త్రమూలం శ్రుతితో
౭వగమ్యతే, తచ్ఛాస్త్ర మస్తాక మమీషు సంస్థితం సర్వం ఫలం గేహ

తపఃకర్తృ స్తస్యతపసో ౭ర్థం తస్యాన్నం దదతో ౭ర్థమితి స్మృతిః ప్రవృతే - ఈ
౯౬. నన్వేప మపి గృహవ్యగ్రస్య గృహస్థస్య తీర్థాదినేవాజన్యం పుణ్యం తు దుర్లభ
మేవేతిచే త్తత్రాహ—విచక్షణేన గృహస్థేన ప్రయాసా ద్వివా౭పి ప్రయాసకర్తృ
నిషేవణేన పుణ్యం సంచేతు మలం శక్యతే తీర్థాదినేవాయాః ప్రయాససాధ్యత్వం
ప్రసిద్ధ మేవేత్యాహ—తీర్థాదితి. ౯౭. స కేవలం అష్టాచార్యాదయ ఏవ గృహ
స్థ ముపజీవంత్యపితు సర్వవివేత్యాహ—గృహీతి. హి యస్తాత్ ౯౮ కించ యో
వేదవిదం విప్రం సంతోషయేత్ స ఏష సర్వాః దేవాః సంతోషయతి తద్వేద
విప్రే వేదవిది బ్రాహ్మణే ౯౯. నను తథా ౭పి స్వయమేవ ప్రవాసం కృత్వా పుణ్యం
మతో వ సంపాదనీయ మితి చే త్తత్రాహ—స్వేలిద్వాభ్యాం ౧౦౦ తత్తస్మా త్తస్య
గృహ మేవ తీర్థం కీర్తిత మతో ధనీ వదాన్యో దాతా స్యా న్నతు కశ్చనాపి ప్రవా
సం శుర్యా దిత్యర్థః. ౧౦౧. గృహిణ సుర్వశ్రేష్ఠత్వం పున రుపపాదయతి—అంతః
స్థితాఇతి. ౧౦౨ కించ శరీరం మూలం యస్య తథావిధం పురుషార్థసాధనం తచ్చ శరీర
మన్నం మూలం యస్య త త్తథాభూతం 'అన్నా దేవ ఖిన్విమానిభూతాని జాయంతే'

పత్తిద్రుమాశ్రయమ్ ౧౦౧ బ్రహ్మి భూయ శృణుతాదరేణ వో
గృహగతం పూజయతాతుగాతిథిమ్, సంపూజితో వో ౭తిథి రుద్ధరే
త్కులం నిరాకృతా త్కిం భవతీతి నోచ్యతే ౧౦౨. వినాభిసంధిం
కురుత శ్రుతీరితం కర్త ద్విజా నో జగతా మధీశ్వరః, తుష్యే దిలి
స్థాధనయాపితేన స్వాంతస్య శుద్ధి ర్భవితా ౭చిరేణ వః. ౧౦౩. ససం
రంభశ్శిష్యత్సుఫణితివధూటీకుచతటిఃటీవత్పాటీరాగరవనవ పంకాంకిత
హృదః, తథావ్యేతే పూతా యతిపతిఃదాంభోజభజనక్షణక్షీణక్షేణా
స్సదయహృదయాభా స్సుకృతినః ౧౦౪ సందిశ్యేత్తం బంధుతాం భిక్షు
రాజో భిక్షాం చక్రే మాతులన్యైవ గేహే, పప్రచ్చైచ్చనం మాతులో
భుక్తవంతం కింస్వి చ్చన్నం పుస్తకం శిష్యహస్తే ౧౦౫. టీకా విద్వత్
భాష్యగేతి బ్రువాణం తాండేహీతి ప్రోచిషే దత్తవాంశ్చ, అద్రాక్షీ
త్తాం మాతుల స్తస్య బుద్ధిం దృష్ట్వానంగీ త్తేద మాప చ్చ కించిత్
౧౦౬. ప్రబంధనిర్దాణవిచిత్రనైపుణీం దృష్ట్వాప్రమోదం సవివేద

ఇతి శ్రుతే రవగమ్యతే ౧౦౩ ఏవముక్త్యా పునః పరమహితోపదేశాయ ససాధనతా
మాపాదయతి. బ్రహ్మిమితి, యుష్మాకం గృహ గాగత మాతుర మతిథి మాదరేణ పూజ
యతేత్యాదరపద మత్రాప్యనుమంజనీయం. కిమత ఇతిచే తత్రాహ—సంపూజితో ౭తిథి
ర్వః కుల ముద్ధరే నిరాకృతా తస్మా త్కిం భవతీతిచే త్తదభ్యంత మనివృత్త్యా న్నయా
నోచ్యతే. ౧౦౪. కించ శ్రుతిచోదితం నిత్యాదికర్త పూభిసంధిం వినా కురుత హే
ద్విజాః, జగతా మధీశ్వర స్తుష్యే దిలి స్థాధనయా ౭సి నో కురుతలేన తథాభూతేన
నిష్కారణకర్తణా వో ౭ంతఃకరణస్య శుద్ధి రచిరా దేవ భవిష్యతి ౧౦౫ యదః
భవాద్యకా ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహ—ససంరంభం యథాభవతి తథా శిష్యంతో
యాః సుఫణితివధూట్యః ప్రియవాదిన్యో వధ్వ స్తాసాం కుచతట్యాః పటివదాచరతా
పాటీరేణ చందనమయేనాగరవేణాగరుమయేన చ నవేన పంకేనాంకిత మంతర్వహి
శ్చాంతఃకరణం యేహం యద్యప్యేవంభూతా ఏతే వయం తథా ౭సి యతిపతే శ్రీ
శంకరస్య పదకమలయో ర్భజనోత్సవేన క్షీణా క్షేణా యేహం భజనక్షణఇతివా ని.
'కాలవిశేషాత్సవయోః క్షణ' ఇత్యమర-శి - ౧౦౬. ఉపసంహరతి—సందిశ్యేతి-కా.
౧౦౭ ఏవం శ్రుత్వా భాష్యగా టీకేతి బ్రువాణం పద్మపాదం తాం టీకాం
దేహీతి మాతులః ప్రోవాచ పద్మపాదో దత్తవాంశ్చ కించి త్తేదం చ ప్రాచ్య.
౧౦౮. తస్యేత్యాది వివృణోతి-చైతి వివేదప్రాప భేద మిత్యాది సాగ్ధియతి-మతాంశ

కించిత్, మతాంతరణాం కిల యుక్తిజాలై ర్నిరుత్తరం బంధన మాలు
 లోచే. ౧౦౯ గురో ర్త్వతం స్వాభిమతం విశేషాన్నిరాకృతం తత్ర
 సమత్సరోఽభూత్, సాధు ర్నిబంధోఽయ మితిబ్రువాణ స్తంసాభ్య
 సూయోఽపి కృతాభినందః ౧౧౦ సేతుం గచ్ఛామ్యాలయే పుస్త
 భారం తేన్యస్యేమం వర్తతే మేఽత్ర జీవః, విద్య న్యద్వద్ధోగృహాజా
 పరేషాం ప్రీతిః పూర్ణా న స్తథా పుస్త భారే ౧౧౧ ఇత్యుక్త్వా తే
 మాతులం మస్కరిశః శిష్యై ర్హృష్యక్ సేతు మేష ప్రతస్థే, ప్రస్థాతుః
 శ్రీపద్మపాదస్య జాతం కష్టంచైష్యత్సూచనాయై నిర్మలత్వమ్ ౧౧౨
 వామం నేత్రం గంతు రస్పందతైవ బాహుః పుస్తోరూపి వామస్తథోరుః,
 చుత్వావోచ్చైర్హంత కశ్చి త్పురస్తా త్తత్సర్వం ద్రాక్షోఽగణిత్యా
 జగామ. ౧౧౩ గతేఽత్ర మేనే కిల సూతులోఽస్య గ్రంథ స్థితే
 ఽస్తి గురుపక్షహానిః, దగ్ధేఽత్ర జాయేత మహాన్పురీచారో నోక్త్యా
 నిరాకర్తు మపి ప్రభుత్వమ్ ౧౧౪ పక్షస్యనాశా ద్దృహనాశ
 ఏవ నో వరం గృహేణైవ దహాగ్ని పుస్తకమ్, ఏవం నిరూప్య

రాణామితి. ఉ. ౧౦౯ కించ స్వాభిమతం ప్రభాకరమతం విశేషా త్తత్ర నిబంధే
 నిరాకృత మాలులోచే ఆలోకితవాక్ తత్రేతి పదద్వయం మధ్యమణిన్యాయోనోభయ
 త్రాపి సంబంధనీయం. యత ఏవ మత స్తత్ర నిబంధే సమస్సరోఽభూత్. సాధు
 ర్నిబంధోఽయ మితి తం బ్రువాణ స్సాభ్యసూయోఽపి కృతాభినందోఽభూత్.
 ౧౧౦. అథ పద్మపాద ఉవాచేమం పుస్తకభారం తవాలయే న్యస్య సేతుం గచ్ఛామిత్వ
 త్ర మే మనో వర్తతే స్థాపనస్య రక్షార్థత్వా త్సమ్యక్ త్వయారతా కాశ్యేత్యాశయే
 నాహ-హేవిద్య నిలితజేదం విదిత మితి సంబోధనాశయః-కా. ౧౧౧ భవిష్యత్సూచ
 నాయ కష్టం నిమిత్తం జ్వలం ౧౧౨ కింతదిత్యపేక్షాయామాహాన్యగంతు ర్వామం
 నేత్ర మస్పందిత త్తైవ వామో బాహు రపి పుస్తోరూపి తథాపి వామణీయ రు.
 హంతభేదే. కశ్చి త్పురస్తా దుచ్చైర్ శ్చుత్పక్షావ త్పుతవాక్. తత్సర్వం సోఽగణ
 యిత్యా ర్పుడితి జగామ ౧౧౩. అస్తి పద్మపాదే గతే సతి ఆత్మాస్థిన్యంభే దగ్ధే సతి
 గురుపక్షస్య మహా న్నచారః నను వాచైతన్యతం నిరాకర్తవ్య మిత్యాశంక్యాహో
 క్త్యా నిరాకర్తుం ప్రభుత్వం నాస్తి ఇద మసంగత మిత్యుక్త్యాపీతివా-ఉ. ౧౧౪. తస్మా
 త్స్వగృహేణ సహైవ పుస్తకం దహామి యత స్వపక్షనాశా ద్దృహనాశ ఏవ
 నోఽస్తాకం వర మితి న్యమనసీ విచార్య గృహే వహ్నిం స్థాపితవా స్తే గృహ మగ్ని

న్యదథా ధృతాశనం చుక్రోశ చాగ్ని ర్ద్వహతీలి మే గృహమ్ ౧౧౫
 వితిహ్య మాశ్రిత్య వదంతి చైవం తదేవమూలం వమభాషణే ౭పి,
 యావత్కృతం తానదిహాస్య కర్తుః పాపం తతస్యా ద్ద్విగుణం ప్రవక్తుః.
 ౧౧౬. గచ్ఛ న్నసౌ పుల్లమునే ర్జగామ తమాశ్రమం యత్ర చ రామ
 చంద్రః, అశ్వత్థమూలే న్యధిత స్వచాపం స్వయంకుశానా ముపరి న్య
 షీదత్ ౧౧౭ తీర్త్వా సముద్రం జనకాత్మజాయా స్సందర్శనోపాయ
 మనీక్షమాణః, వసుంధరాయాం ప్రవణాః ప్లవంగా నవారిరాశౌ ప్లవ
 నం క్షమంతే. ౧౧౮ సంచింతయన్నితి కుశాసనసన్నివిష్టో జ్యోతిస్త
 దైక్షత విదూరగ మేవ కించిత, సంవ్యాఘ్నవ జ్వగదిదం సుఖశీతలం య
 త్సంప్రార్థనీయ మనిశం మునిదేవతాభిః ౧౧౯. అగచ్ఛ దాత్మాభిము
 ఖం నిరీక్ష్య సర్వే తదుత్తస్తు రుదారవీర్యాః, తతః పుమాకార మదృ
 శ్యతైత న్నహాప్రభామండల మధ్యవర్తి ౧౨౦ మధ్యేప్రభామండల
 మైక్షతాంచితం శివాకృతిం సర్వతపోమయం పునః, లోపాదిముద్రా
 సహితం మహామునిం ప్రాబోధి కుంభోద్భవ మాదరా జ్జనైః ౧౨౧
 అగస్త్యదృశ్యాః యునందన స్తత స్సఖేద మంతఃకరణోత్థ మత్యజత్,
 ప్రాయో మహద్దర్శన మేవ దేహినాం క్షిణోతి ఖేదం రవివ న్నహతమః

ర్ద్వహతీలి చుక్రోశ ౧౧౫ నతు గుప్త మేవ మనూ ప్రకాశకం యతో యావత్కృతం
 తానదేహేనా కర్తుః పాపంస్యా త్ప్రవక్తు స్తు తతః కర్తు స్సుకాకా ద్ద్విగుణం స్యాత్.
 అప్రకాశితప్రకాశకం కథనం ద్విగుణపాపాపహ మితి బోధనాయ ప్రశబ్ధి. ౧౧౬.
 గచ్ఛ న్నసౌ పద్మపాదః పుల్లమునే న్ద్రం ప్రసిద్ధ మాశ్రమం జగామ యత్ర చ రామ
 చంద్రో ౭శ్వత్థమూలే చాపం న్యధిత - స్వయంకుశానా ముపరి న్యషీదత్ ఉపవిష్ట
 వాక్ - ఆ, ౧౧౭ సముద్రం తీర్త్వా జానక్యా యద్దర్శనం తత్రోపాయ మనీక్ష
 మాణః ప్లవంగా వానరా భూమా ప్రవణాః ప్లవనీలా వారిరాశౌ ప్లవనం న క్షమంతే
 ఇతి సంచింతయ న్కుశాసనసన్నివిష్ట శ్రీరామచంద్ర స్తదా విదూరగ మేవ కించి
 జ్యోతి రైక్షత. తద్విసేషి-సంవ్యాఘ్నవ దితి - ఉ ౧౧౮. 'వ. ౧౧౯ ఏకజ్యోతిః -
 ఉ. ౧౨౦. ప్రభామండలస్య మధ్యే స్ఫురత్ శివాకృతిం తపోమయం జ్యోతిరైక్షత.
 పునఃలోపాది ర్యస్యా న్నభాభూతయా ముద్రయా లోపాముద్రయేతియావత్తయా
 నశితం కుంభోద్భవ మగస్త్యం జనై స్సహ ప్రాబోధి జనైఃకరణై రితివా. ౧౨౧. అగ
 స్త్యదృశ్యా అగస్త్యం దృష్టవాక్ తతో దర్శనానంతరం అంతఃకరణోత్థం ఖేద

౧౨౨ సభార్య మధ్యాదిభి రర్పయిత్వా రామ స్తదంఘ్రిం శిరసా
 ననామ, తూష్టిం ముహూర్తం వ్యసనార్ణవస్థో ధృతిం సమాస్థాయ పున
 ర్భభాషే ౧౨౩ దృష్ట్వా భవంతం పితృవత్ప్రమోదే యన్తా మగా
 దుఃఖ మహార్ణవస్థమ్, మన్యే మమాత్మాన మవాప్తకావం వంశో మ
 హాన్తే తపనా త్ప్రవృత్తః ౧౨౪ న తత్ర మాదృగ్దృనితా న జాతః
 పదచ్యుతో ఽహం ప్రథమం సభార్యః, సలక్షణో ఽరణ్య ముపాగత
 శ్చ మారీచమాయా నిహతాంతరంగః. ౧౨౫ తత్రాపి భార్యా మ
 హృత చ్ఛలేన సరావణో రాక్షసపుంగవో మే, సాచాధునా ఽశోకవనే
 సమాస్తే కృశావియోగా త్స్విత ఏవ తస్మి ౧౨౬ తీర్త్వాసముద్రం
 వినిహత్య దుష్టం బలేన సీతాం మహతా హరామి, యథా తథోపాయ
 ముదాహరత్వం న మే త్వదన్యో ఽస్తి హితోపదేష్టా ౧౨౭. ఇతీరితో
 వాచ మువాచ వివాన్తా న్తా రామ శోకస్య వశంగతో భూః, వంశ
 ద్వయే సంతి నృపా మహాంత స్సంప్రాప్య దుఃఖం పరిముక్తదుఃఖాః.
 ౧౨౮ త్వమగ్రణీ ద్దేశరథే ధనుర్భృతాం తవానుజస్యాపి సమో న
 లక్ష్యతే, ప్లవంగమూనా మధిపస్య కోటిశో మాముంచ మాముంచ
 వచో వినాథమ్, ౧౨౯ సహాయసంహృత్తి రియం తవాస్తి హితోపదే
 స్థా ఽప్యహ మస్తి కశ్చిత్, వారానిధిః కింకురుతే తవాయం స్వరా
 ధునా గోష్పదమాత్ర మేనమ్ ౧౩౦ పురేవ చార్వభి మహం పిబా

మత్యజత్ ౧౨౨ దుఃఖసాగరస్థో ముహూర్తం తూష్టింభూత్వా ధృతిం సమాస్థాయ
 పున రువాచ. ౧౨౩ పితృవ ద్భవంతం దృష్ట్వా ప్రమోదే యన్తా దుఃఖమహార్ణవస్థం
 మాం త్వ మగా ఆగతవానసి ఆహ మాత్మానం ప్రాప్తకావం మన్యే ఏవం ముని మభి
 మభికృత్య స్వదుఃఖ మాజేదయతి. మే మహా న్వంశ స్తపనా దాదిత్యా త్ప్రవృత్తః
 నతత్రేతి పరేణాన్వయః - ఇ ౧౨౪ తస్మి న్వంశే మమ సదృశో నోత్పత్స్యతే
 నాప్యజసిష్ట తత ఇతిచే దేవింవిధత్వా న్నమేత్యాహ. ఆదౌ సభార్యః పదా ద్రాక్యాత్
 ప్రచ్యుత తత్రాప్యయోధ్యాయాం న స్థితః కింతు సలక్షణో వన ముపాగతః. తత్రాపి
 మారీచమాయయా నిహతాంతరణః - ఉ ౧౨౫ తత్రాపి రాక్షసపుంగవో రామశో
 మే భార్యాం ఛలేనాహృత. తస్మి కృంశాంగీ. ౧౨౬. ౧౨౭. ౧౨౮. యదుక్తం న
 తత్ర మాదృ గితి తత్రాహ - త్వమితి. తస్మా ద్విసాధ మసాధం దీనం వచో మా
 ముంచ మాముంచేతి సంభ్రమే వీచ్యా ౧౨౯ లానాం నిధిః సమీద్రః. ౧౩౦.

ఋ శుష్కే ౭త్ర తేన ప్రతియాహి లంకామ్, ఏవం మయా కీర్తి
 రుపార్జితా స్యా ద్భద్రేతు వార్ధా తప సా ౭౭ర్జితా స్యాత్. ౧౩౧
 నేతుం వార్ధా బంధయిత్వా జహి త్వం దుష్టం చౌర్యా ద్వేన సీతా
 హృతా ౭౭సీత్, ప్రాప్నోషి త్వం కీర్తి మాచంద్ర భారం తేనాత్మాభి
 బంధయ త్వం కపీంద్రేః ౧౩౨ ఇత్యం యత్ర ప్రేరితో ౭గస్త్యవాచా
 నేతుం రామో బంధయామాస వార్ధా, తుంగైః శృగై ర్వానరై స్తేన
 గత్వా తం హత్వాబౌ జానకీ మానినాయ ౧౩౩ తత్తాదృక్షే తత్ర
 తీర్థే స భిక్షుః స్నాత్వా భక్త్యా రామనాథం ప్రణమ్య, తత్ర శ్రద్ధో
 త్పత్తయే మానుషాణాం శిష్యేభ్య స్తద్వైభవం సమ్యగూచే, ౧౩౪
 తన్వాహత్త్యం వర్ణయంతం మునిం తం పప్రచ్ఛేనం కశ్చి దేవం విప
 శ్చితే, రామేశాఖ్యా కిం సమాసోపపన్నా పృష్ట స్తేథా వోచదేవం
 సమాసమ్ ౧౩౫ రఘూద్వహ స్తత్పురుషం పరం జగౌ శివో బహు
 వ్రీహి సమాస మైరయత్, రామేశ్వరేనావని కర్మధారయం పరం స
 మాహుః స్త సురేశ్వరందయః ౧౩౬ ఏవం నిశ్చితోద్దితం తత్స
 మాసం శ్రుత్వా తత్ర త్యో బుధో యో ౭భ్యనందత్, అభోజాం
 స్మి స్తై రథ స్థూయమానః కంచిత్కాలం తత్ర యోగీ ఉనైషీత్.
 తస్మా దార్యః ప్రస్థితో ౭భూ త్సశిష్య స్తీర్థస్నానోపాత్త చిత్తామ
 లత్యః పశ్య న్దేశా న్తాతులీయం జగామే గేహం దాహం తస్యపు
 స్తేన సార్థమ్ ౧౩౮ శ్రుత్వా కించి త్తేదమాపేదివాక్సః మత్వా

చారు స్ఫుందర శ్చాసా వధి శ్చ తం చారు యథా స్యా త్తథేలివా. తేన పానే
 నాస్తిక్ సముద్రే శుష్కే సతి సా కీర్తిః. ౧౩౧ యస్మా దేవం తస్మా త్సముద్రే
 నేతుం బంధయిత్వా దుష్టం హి. యేన చౌర్యాత్సీతా హృతా ఆసీత్ కాలి ౧౩౨
 తుంగై రుచ్ఛితై స్తేన నేతునా తం రావణం ఆసౌ సంగ్రామే ౧౩౩. ౧౩౪ కేన
 సమాసేనోపపన్నా ౧౩౫ రామశ్యేశ ఇతి తత్పురుషం కేవలం శ్రీరామచంద్రో
 జగౌ. శివ స్తు రామత్యో యస్యేతి బహువ్రీహిసమాసం కేవలముక్తవాక్. ఇంద్రా
 దయ స్తు రామశ్చాసా వీశ్వర శ్చేతి కర్మధారయం పరం సమాహుస్త్వ-ఉ. ౧౩౬
 తస్మా రామేశాఖ్యాయః సమాసం తత్ర త్యో విపశ్చి త్సముదాయః. యోగీత్ యో
 గీశః కాలి ౧౩౭ స్నానేనోపాత్తం చిత్తనిర్మలత్వం యేన స తస్య గృహస్య పుస్త
 కేన సమా దాహం శ్రుత్వేతి పరేణాన్వయః ౧౩౮. మత్వామత్వా పదార్థస్వరూపం

మత్వా ధైర్యమాపేదివాణః, శ్రావంత్రావం మాతులేయస్య తీవ్రం
దాహం గేహస్యానుకంపాం వ్యధత్. ౧౩౯. విశ్వస్య మాం నిహిత
వా నసి పుస్తభారం తం చాదహాద్ధృతవహః పతితః ప్రమాదాత్,
తావాన్న మే సదనదాహకృతోఽనుతాపో యావాంస్తు పుస్తకవిన్యా
శకృతో మమస్యాత్ ౧౪౦ ఇథం బ్రువంతం తమభోన్యగాదీ త్పు
స్తంగతం బుద్ధి రవస్థితామే, ఉక్త్వా సమారబ్ధ పునశ్చటికాం కర్తుం స
ధీరో యతిబృందవంశ్యః ౧౪౧ దృష్ట్వా బుద్ధిం మాతుల స్తస్య భూ
యో భీతః ప్రాస్య దోభజనే తన్తనోఘ్నమ్, కించి ద్ద్రవ్యం పూర్వవ
న్నాక్షమిష్ట టికాం కర్తుం కేచిదేవం బ్రువంతి ౧౪౨ అత్రాంతరే
ఽన్యై ర్విజవచ్చరద్భిః నై వ స్థిరయాత్రాం దయితైః సతీర్ధైః, అర్థా
దుపేత్యాశ్రమతః కనిష్ఠై ర్జాత సుఖేదై స్సముని స్సమైశ్చ ౧౪౩
దృష్ట్వాపద్మాంఘ్రిం క్రమాత్తే ప్రణేము స్తత్పాదాంభోదీయరే వా
దధానాః అన్యోన్యం ద్రా గాదదు స్తే దదు శ్చానేకానేహో యోగ
జై క్యా న్నమాంసి. ౧౪౪ వాణీనిర్జితవన్న గేశ్వరగురుప్రాచేతసా
చేతసా బిభ్రాణా చరణం మునే ర్విరచితవ్యావల్లవం పల్లవమ్, ధున్వం
తం ప్రభయా నివారితతమా శంకాపదం కామదం రేజేం ఽతేవసతాం
సమష్టిరసుహృ త్తత్యాహితాత్యాహితా ౧౪౫ శుశ్రావ సాంతేవ

క్షాత్వాక్షాత్వా ధైర్య మాపుషక్ మాతులసంబంధిని గేహస్య తీవ్రం దాహం
శ్రుత్వాశ్రుత్వా కరుణాం విహితవాక్ తం మాతులఆహేతి శేషః ఏవంభూతో
పద్మపాదో విశ్వస్యేత్యేవమాప్రకారేణ బ్రువంకం మాతులం ఇతివా సంబంధః-ఇం.
౧౩౯. నిహితవా నసి స్థాపితవా నసి వర్తమానామిష్టే లక్ తం చ ప్రమాదా
త్పతితో మాతాతోఽదహాత్-వ ౧౪౦ న్యగాదీ దుక్తవాక్ టికాం కర్తు మారం
భంకృతవాక్-ఇం. ౧౪౧ ప్రాస్యత్వాఽపిచత్. న యిష్ట సమర్థో నాభూత్-
శాలి. ౧౪౨ అత్రాంతరే స్వయం తీర్థయాత్రాం చరన్చి ర్గయితైః స్వీయై స్సతీర్ధై
రాశ్రమా త్కనిష్ఠై ర్యదృచ్ఛయాపేత్య క్షాత సుఖేదై స్సముని స్సమైశ్చ సందృష్ట్య
ఇం-. ౧౪౩ అనేకకాలాయోగజన్యా దైక్యాత్ యుడిలి అన్యోన్యం సమాప్త్య
సమస్కారాత్ దదు ధాదదు శ్చ-శాలిని ౧౪౪ వాణ్యా నిర్జితా శేషః

సతాం సమష్టి స్వదేశకీయాం సుఖదాం సువారామ్, అథా త్వమీ
 పాగతతః కుతశ్చిత్ ద్విజేంద్రత స్సేవితసర్వతీర్థాత్. ౧౮౬ అథ గురు
 వర మనవేక్ష్య నితాంతం వ్యథితహృదో మునివర్యవినేయాః, కథమపి
 విదితతదీయసువార్తా సమధిగతాః కిల కేరలదేశాత్. ౧౮౭ అత్రాం
 తరే యతిపతిః ప్రసువో ఒంత్యకృత్యాం కృత్యా స్వధర్మపరిపాలనస
 క్తచిత్తః, ఆకాశలంఘివరకేరమహీరు హేషు శ్రీకేరశేషు ముని రాస్త
 చర న్విగతః ౧౮౮ విచర న్నధ కేరశేషు విష్వజ్ నిజశిష్యాగమనం
 నిరీక్ష్య చూనీ, వినయేన మహాసురాలయేశం వినమ న్నస్తుత నిస్తులా
 నుభావశో ౧౮౯. సదసత్త్వవిముక్తయా కృత్యా చిదచిద్రూప
 మిదం జగద్విచిత్రమ్, కురుషే జగదీశ లీలయా త్వం పరిపూర్ణస్య న

రువార్తీకయో యయా సా చేతసా మునే శ్రీశంకరస్య చరణం బిభ్రాణారేణే చర
 ణం విజినప్తి-పరిచితవ్యం భవితవ్య మావల్లవం వల్లవవత్ భున్వంతం ప్రభయా
 నివారితతమమతిశయేన నివారితమాశంకానాం పదమాశ్చర్యభూత మజ్ఞానాయేన పునశ్చ
 కామదం పురుషార్థచతుష్టయప్రదం విష్యాణాం సమష్టిం విజినప్తి-ఆసుహృతాం ప్రాణ
 హృతాం క్షుత్పిపాసాదీనాం తత్యా వక్త్రా నిమిత్తభూతయా ఆహితం స్వీకృత
 మత్యాహితం జీవచాపేక్షం కర్త యయా సా ఆసుహృదా కామాదీనాం బాహ్య
 నాంచ వక్త్రావాహితం స్థాపితమత్యాహితం మహాభయం యయేతి వా ని 'ఆత్యా
 హితం మహాభీతో జీవచాపేక్ష కర్తవ్య'మిదం - కా ౧౮౫ సాస్తేవకతాం సమష్టిః
 కుతశ్చి ద్దేశా దథా త్వమీపమాగతా లేవితసర్వతీర్థా ద్విజాత్ స్వదేశకీయాం
 సుఖదాం సువార్తాం శుశ్రావ - ఆఖ్యా ౧౮౬ ఆధానంతరం గురువరం శ్రీశంకర
 మనవేక్ష్యత్యంతం వ్యథితం హృద్యేషాం కథ మపి విదితా భగవత్పాదాః కేరశేషు
 సంతితి గురుసంబాధినీ సువార్తా యైస్తే మునివర్యోష్యాః కేరళాఖ్యదేశాత్ సంప్రాప్తాః
 * నవమే భవతి గురాపుపదితా ౧౮౭ ఆకాశలంఘినో ఒత్సంకతుంగా శ్రేష్ఠాః
 కేరళాఖ్యపుత్రా యేషు లేషు కేరశేషు మునిశ్చరన్నాన్తస్థితః - వ ౧౮౮. ఆధానం
 తరం విష్వజ్ సర్వగో నిరుపమాః ప్రభావో యస్య శ్రీశంకరః కేరశేషు విచర న్న
 నిజశిష్యాగమనం నిరీక్ష్య చూనీ తై ర్భాషణ మకుర్వాణో మహానురాఖ్య సజ్జేశం
 శ్రీవిష్ణుం వినయేన నమస్కుర్వత్ స్తుతిం కృతవాత్. వసంతమాలికా. ౧౮౯.
 స్తుతి ముదాహరణి—హే జగదీశ, సత్త్వా సత్త్వాఖ్యాం విముక్తయా ఒసిర్వాచ్యయా
 ప్రకృత్యా మాయయా జడచేతనాత్మక మిదం విచిత్రం జగల్లీలయా త్వం
 కురుషే. హి యస్తాత్పరతత్త్వార్థత్వా త్తవ ప్రయోగవేచ్ఛా నాస్తి భావవత్తులీలా

హిప్రయోజనేచ్ఛా. ౧౫౦ రజసా సృజనీశ సత్వవృత్తి స్త్రీజగ ద్రక్షసి
తామసః ఓణోఽపి, బహుధా పరికీర్త్యనే చ సత్వం విధివై కుంతశివాభి
ధాభి రేకః, ౧౫౧. వివిధేషు జలాశయేషు సో ఽయం సవితేవ ప్రతి
బింబితస్వభావః, బహురూప మిదం ప్రవిశ్య విశ్వం స్వయ మేకో
ఽపి భవా నివిభాత్యనేకః ౧౫౨ ఇతి దేవ మభిష్టువ నివిష్ట స్తుతితో
ఽసౌ సురసద్ద సన్నివిష్టః, చిరకాలవియోగదీనచిత్తై శ్శిరసా శిష్యగణై
రథో వవందే ౧౫౩ గురుణా కుశలానుయోగపూర్వం సదయం శిష్య
గణేషు సాంత్యితేషు, అతిదీన మనా శ్శనై రవాదీదజహ ద్దగ్ధదికం సప
ద్దపాదః ౧౫౪. భగవ న్నభిగమ్య రంగనాథం పథిపద్మాక్ష మహం నివ
ర్తమానః, బహుధా విహితానునీతినీచో బత పూర్వాశ్రమమాతు
లేన గేహమ్. ౧౫౫ అహ మస్య పురోభిదావదేందో రపి పూర్వా
శ్రమ వాసనానుబంధాత్, అపతం భవదీయ భాష్యటీకా మజయం
చాత్ర కృతానుయోగ మేనమ్. ౧౬౬ దగ్ధముద్రముఖముద్రణ

కైవల్యమితి న్యాయాత్. ౧౫౦ నను బ్రహ్మ సర్వం జగత్కూరుత ఇతిచే త్తత్రాహ—
హేతూశ త్వమేవ బ్రహ్మ సత్ రజసా సృజనీ సత్వవృత్తి విష్ణుస్సత్ తమసా శివ
స్సత్. అతః సత్వ మేవైకో విధ్యాదిసంజ్ఞాభి ర్బహుధా పరికీర్త్యనే ౧౫౧. న
శేవల మేతావదేవామితు స్వయమేకోఽపి భవా బహురూప మిదం విశ్వం ప్రవి
శ్యా నోవిభాతీతిసదృష్టైస్త మాహ—వివిధేషు జలాశయేషు యథా సూర్యః ప్రతి
బింబితస్వభావ స్తథా ఽఽశయేషు ప్రతిబింబితస్వభావ సో ఽయం భవా నిత్య
స్వయః. తథాచ శ్రుతిః *యథావ్యయం జ్యోతి రాత్తా వివస్వా నహాభిన్నాబహు
ధైకో ఽనుగచ్ఛత్ ఉపాధినా క్రియతే భేదరూపా దేవః తేలేష్వేవ మహో
ఽయ మాత్తా' ఇతి. ౧౫౨ వవంద ఇతికర్తృణిలిట్ లే తం శిరసా వవదిరేకత్వర్థః.
౧౫౩. కుశలినో భవంత ఇతి కుశలప్రశ్నత్రార్వకం సదయం యథాస్యా త్తథా సాం
ప్ర్యితేషు శిష్యగణేషు మధ్యే స పద్దపాదో ఽజహద్దగ్ధదికం యథా స్యా త్తథా ఽవా
దీత్. ౧౫౪ పూర్వాశ్రమమాతులేన స్వగేహంప్రతి బహుధావిహితానునయేన
నీతో బలేత్వత్కంతభేదే ౧౫౫. భేదవాదీందో రవ్యస్మాగ్రే మమ మాతులో ఽయ
మితి పూర్వవాసనాను బంధా దహం భవదీయభాష్యటీకా మవతం అస్యాం టీకా
యాం కృతో ఽనుయోగ శోద్ధ్యం యేన త మజయంచ. ౧౫౬ అజయ మిత్యనేన
ప్రాప్తం గర్వం వారయతి— తవ సూక్తై ర్వర్తతుల్యై రక్షిత స్త మజయం న తు

మంత్రైర్ధ్వస్తతర్క గురుకాపిల తంత్రైః, వర్తితో నిగమసారసు
 థాక్తైర్హతులం త మజయం తవ సూక్తైః ౧౫౭. ఖడ్గాఖడ్గి విహార
 కల్పితరుజం కాణాదనేనాముఖే శస్త్రాశస్త్రీ కృతం శ్రమంచ విషమం
 పశ్యత్పదానాం పదే, యష్టియష్టి భవం చ కాపిలబలే భేదం మునే
 తావక్తై స్సూక్తై ర్మౌక్తికవంశమాక్తికమయై ర్నాపద్యతే వర్తితః.
 ౧౫౮ అథ గౌఢహృదో యథాపురం మా మభినంద్యాహిత సత్త్రి
 యస్య తస్య, అధిసద్వ నిధాయ భాష్యటీకా మహా మస్యాయ మశం
 క్షిణో నిశాయామ్ ౧౫౯ యుగపర్యయ నృత్యదుగ్రసాలజ్వలనజ్వాల
 కరాశకీలజాలః, దహనో ౭ధినిశీధ మస్య థామ్నా బత టీకా మపి
 భస్తసా దకార్షీత్ ౧౬౦ అదహ త్వగృహం స్వయం హతాశో
 విమతగ్రంథ మసౌ విదగ్ధు కామః, మతిమాంద్యకరం గరం చ భైక్షే
 వ్యధితాన్యేతి విజృంభతే స్త వార్తా ౧౬౧ అధునా ధిషణా యథా
 పురం నో విధునానావిశయం ప్రసాద మేతి, విషమా పున రీదృశీ
 దశా నః కిము యుక్తా భవదంఘ్రికింకరాణామ్. ౧౬౨. గురువర తవ

స్వసామర్థ్యేనేతి భావః. తాని విసప్తి—దగ్ధా తప్తా చక్రాదిముద్రా యేహం లేహం
 ముఖసిధాయకమంత్రైః. పునశ్చ ధ్వస్తాని గౌతమాదిశాస్త్రాణియై ర్వేదసార లక్షణసు
 ధయాంచితైః—స్వా ౧౫౭ కించ హేమునే యాక్తికలక్షణవంశమాక్తికమయై స్తవ
 సూక్తై ర్వర్తితః కవచై రివ రక్షితః కాణాదనేనాముఖే ఖడ్గాఖడ్గి విహారేణ కల్పితాం
 రుజం నాపద్యతే తథా అక్షపాదానాం గౌతమానాం పదే శస్త్రాశస్త్రీ కృతం శ్రమం
 చ నాపద్యతే తథా కాపిలసైన్యే యష్టియష్టి జన్యం భేదం చ నాపద్యతే—కా. ౧౫౮.
 అథ పరాజయానంతరం యథా పురం మామభినంద్య సంపాదితసత్త్రియస్య గౌఢ
 హృదయస్యాస్య సద్వని భాష్యటీకాం నిధాయాహ మశంకిత ఆయం గతవాక్.
 నిశాయా మిత్యస్య పరేణాన్వయః - మాల ౧౫౯ నిశామధినిశీధ మర్ధరాత్రా
 వగ్ని రస్యథామ్నా సహ టీకా మపి భస్తసాదకార్షీత్. దహనం విశేషప్తి—యుగ
 పర్యయే ప్రలయకాలే నృత్యత ఉగ్రస్య మహారుద్రస్య ఫాలే లలాటే యో జ్వలనో
 వగ్ని స్తస్య శిఖావద్భయంకరం శిఖాజాలం యస్యనః ౧౬౦. హతా కుల్పితా
 ఆకా యస్య నః ఇత్యేవమస్య వార్తా విజృంభతే స్త లలాటం ప్రాప. ౧౬౧. గర
 ప్రభావ శ్చ జాత ఇత్యాహాధునా నో ఖడ్గిః దైవేన యథాపురం సంశయరహితం
 ప్రసాదం నాస్మితి. విషమా పున రీదృశీ దశా భవదంఘ్రికింకరాణా మస్తాకం
 కిముయుక్తా ౭సితు నైవ యుక్తేత్యర్థః ౧౬౨. అతిదుఃఖిత స్సాక్షోశం పున

యా భాష్యవరేణ్యే వ్యరచి మయా లలితా కిల వృత్తిః, నిరతిశయో
జ్వలయుక్తియుతా సా పథి కిల హా విననాశ కృశానా ౧౬౩ ప్రయ
తేఽహం పున రేవ యదా తాం ప్రవిధాతుం బహుధా కృతయత్నః,
న యథాపూర్వ ముపక్రమతే తాః పటుయుక్తీ ర్భగవన్తమ బుద్ధిః
౧౬౪ కృపాపారావారం తవచరణతోణా గ్రశరణం గతా దీనాదూనాః
కతి కతి న సర్వేశ్వరపదమ్, గురో మంతు ర్మంతుః క ఇవ మమ పా
పాంశ ఇతిచే న్నృపా మాభాషిష్టాః పదకమలచింతావధి రసౌ ౧౬౫
ఇతివాదిన మేన మార్యపాదః కరుణాపూరకరంభితాంతరంగః, అమృ
తాబ్ధిసఖై రపాస్తమోహై ర్వచనై స్సాంత్యయతి స్త వల్ల బంధైః.
౧౬౬ విషమో బత కర్తణాం విపాకో విషమోహోపమదుర్నివార
ఏషః, విదితః ప్రథమం మయా ఽమర్థః కథిత శ్చాంగ సురేశదేశికాయ.
౧౬౭ పూర్వం శృంగత్కాధరే మత్సమీపే ప్రేష్టా యా సౌవాచితా
పంచపాదీ, సామే చిత్తా న్నాపయాత్యద్య శోకో యాతా చ్చిక్రం
తాం లిఖేత్యాఖ్య దార్యః ౧౬౮ ఆశ్వాస్యేత్తం జలజచరణం భాష్య

రావ—గురువరేణి—ఉపచిత్ర ౧౬౩. నను పున స్తతఃప రచనీయత్యాశంక్యాహ—
యదా బహుధాకృతప్రయత్న స్తాం విధాతు వహం ప్రయతే హేభగవం స్తదా
యథాపూర్వం తాః పటుయుక్తీ ర్మమ బుద్ధిః నోపక్రమతే ౧౬౪ కృపాసము
ద్రంతవ చరణతోణా గ్రశరణంగతాః పూర్వందీనా అపి దూనాః భిన్నా అపి సర్వే
శ్వరపదం కే కే న ప్రాప్తా అపితు సర్వేఽపి ప్రాప్తాః గతా ఇత్యన్య దేవాలీదీపక
న్యాయేనో భయత్ర సంబంధః. హేగురో నమనం కర్తు ర్మమ కఇవ మంతు రభ
రాధః. * 'మంతుః పుంస్యపరాధేఽపి మనుష్యే ఽపి ప్రకాశతా' వితి మేదిసి -
పాపాంశఇతిచే త్తర్జ్యసౌ పాపాంశో గురుపదకమలచింతన మేవాపథి ర్భుస్యేతి
మృషా మాభాషిష్టాః - శి. ౧౬౫ కరుణాపూరకేణాబ్జిప్తం అంతరంగం యస్య స
ఆర్యపాదశ్రీశంకరాచార్య ఇత్యేవం వాదిన మేనం పద్మపాదం పీయూష సముద్ర
తుల్యై రపాస్తో నిరాకృతో మోహో యై ర్వల్ల స్సందరో బంధో బంధనం
గ్రంథనం యేహం తై ర్వచోభి స్సాంత్యయతిస్త - వసంతమాలికా ౧౬౬.
బలేతి ఖేదే. విషజన్మమోహతుల్యశ్చాసౌ దుర్నివార త్యైష కర్తణాం విపాకః
విషమో ఽస్తి ప్రథమ మేవ మయా ఽయమర్థో జ్ఞాత స్సురేశ్వరాచార్యాయ
కథితశ్చ. ౧౬౭. అతో ఽద్య తే శోకో యాతాత్ ఆపగచ్ఛతు శీఘ్రం తాం
లిఖేత్యాఖ్య శ్రీశంకరో ఽనోచత్ - శాలి. ౧౬౮. అమనా ప్రకారేణ పద్మ

కృత్వంచపాదీ మాచఖ్యా తాం కృతిముపహితాం పూర్వయైవాను
పూర్వాన్, నైతచ్చిత్రం పరమపురుషే వ్యాహతజ్ఞానశక్తౌ తస్మిన్ స్థూలే
త్రిభువనగురౌ సర్వవిద్యాప్రవృత్తేః ౧౬౯ ప్రసభం స విలిఖ్య పంచ
పాదీం పరమానందభరేణ పద్మపాదః, ఉదతిష్ఠ దతిష్ఠ దభ్యరోదీ త్పున
రుద్ధాయతి తు స్త్య నృత్యతిస్త్య ౧౭౦ కవితాకుశలోఽథ కేరళత్వా
కమనః కశ్చన రాజశేఖరాఖ్యః, మునివర్య మముం ముదా విలేనే నిజ
కాటీర నిఘృష్టః స్పృఖాగ్న్యమ్ ౧౭౧ ప్రథతే కిమునాటకత్రయీనే
త్యమునా సంయమినా తతో నియుక్తః, అయ ముత్తర మాదదే
ప్రమాదా దనలే సాహుతితా ముపాగతేతి ౧౭౨ ముఖతః పరితాం
మునీందునా తాం విలిఖి స్నేష విసిస్తయేఽథభూషః, వద కింకరవాణి
కింకరోఽహం వరదేతి ప్రణమ న్వ్యజ్జుపచ్చ ౧౭౩ నృపకాలటినామ
కాగ్రహారో ద్విజకర్తానధికారిణోఽద్య శస్త్రాః, భవతాఽపి తదైవ
తే విధేయా బత పాపా ఇతి దేశికోఽశిషత్తమ్ ౧౭౪. పద్మాంఘ్రా
ప్రతిపద్య నష్టవివృతిం తుష్టే పునః కేరళత్వాపాలో యతిసార్యభామస

పాద మాఖ్యాస్య భాష్యకార స్తాం పంచపాదీం కృతిం పూర్వయైవానుపూర్వాయా
క్తా మాచఖ్యా చిత్రం మన్వానా నృత్యానా—ఆవ్యాహతజ్ఞానశక్తి ర్యస్య తస్మిం
త్రిభువనగురౌ సర్వవిద్యాప్రవృత్తే ర్థూలే మహాపురుషే తచ్చిత్రం స భవతి—మం.
౧౬౯ స పద్మపాదః ప్రసభం హరేన పంచపాదీం విలిఖ్య పరమానందాతిశయేనోద
తిష్ఠ దూర్ధ్వ మతిష్ఠ త్పున సృమ మతిష్ఠ త్పునరభ్యరోదీ దానందాశ్రాణ్యముంచత్
పున రుద్ధాయతి స్తతు పున ర్నృత్యతిస్త్య—వసంతమాలి ౧౭౦ కమనో రంజకః నిజ
కాటీరైః కిటీటసంబంధితైర్ని నిర్ఘృష్టం పాదనఖాగ్న్యం యేన స స్తాదృశం అముం
మునిం ముదం విలేనే - మా. ౧౭౧. ఏవం ప్రసాదిలేనామునా సంయమినా సా
నాటకత్రయీ కిం ప్రథత ఇతి తతో నియుక్తః ప్రమాదా దగ్నా సాహుతితా
ముపాగతేతిద ముత్తర ముపాదదే ౧౭౨. తాం నాటకత్రయీం. హేవరద కింకరో
ఽహం కిం కరవాణీతి ప్రణమన్ విజ్ఞాపితవాన్ ౧౭౩. ఏవం రాజశేఖరేణ విజ్ఞాపితో
దేశిక శ్లోకంకరో హేమనృప కాలటినామతోఽగ్రహారో యేషాం లే ద్విజకర్తానధికా
రిణ ఇతి అద్యేదానీం శస్త్రా భవతాఽపి తదైవ విధేయా యతః పాపా ఇతి
రాజాన మిషత్. ౧౭౪ ఉచసంహరతి—పద్మపాదే నష్టవివృతిం ప్రతిపద్య తుష్టే

విధం ప్రాప్య ప్రణమ్యాంజసా, లభ్యా తస్య ముఖా త్వనాటకవరా
ణ్యానందపాథోనిధౌ మజ్జం స్తత్పదపద్మయుగ్మ మనిశం ధ్యాయ
స్మృతస్థే పురిమ్, ౧౭౫.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్తీర్థయాత్రాటనార్థకః,
సంక్షేపశంకరజయేస్థోఽజనిచతుర్దశః

సతి పునః కేరళభూపాలా యతిసార్వభౌమస్య సనిధం సమీపం ప్రాప్యాంజసా
ర్ముడితి ప్రణమ్య తస్య ముఖా త్వనాటకవరాణి లభ్యా ౨౨నందజలధౌ మజ్జం
స్తస్య చరణకమలయుగ్మ మనిశం ధ్యాయ స్మరీం ప్రతస్థే-కా ౧౭౫.

ఇతి శ్రీమత్సరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త
వంశావతంసరామకుమారసూను ధనవతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే
చతుర్దశ స్సర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

ః ౦ చ మ స ర్గ ప్రారంభః

అథ శిష్యవరై ర్యత స్సహస్రై రనుయాత స్ససుధన్వనా చ
రాజ్ఞాః, కకుభో విజిగీషు రేష సర్వాః ప్రథమం నేతు ముదారధిః

అథ ద్విజయకాతుకం సచరికరం నిరూపయితు ముపక్రమతే—అథానంతరం
పద్మపాద హస్తామలక సమిత్పాణి చిద్విలాస జ్ఞానకంఠి విష్ణుగుప్త శుద్ధకీర్తి భాను
మరీచి కృష్ణ దర్శనబుద్ధి వృద్ధి విరించిపాద శుద్ధానంతా నందగిరి ప్రముఖై స్సహస్రై శిష్య
వరై ర్యతః సుధన్వనా రాజ్ఞా చానయాతః సర్వాదిశో విజిగీషుః స ఏష ఉదారధిః
శ్రీశంకరాచార్యః ప్రగమం నేతుం ప్రతి ప్రతస్థే వసంతమాలికా. ఆత్ర ప్రాచీనా
సురోధేన మధ్యార్జునం ప్రాప్య తత స్సర్వాః కకుభో విజిగీషుః ప్రమం నేతుం ప్రతి
ప్రతస్థ ఇతి వ్యాఖ్యేయమ్. తథాపి 'శ్రీశంకరాచార్యో మధ్యార్జునం నామ శివావి
ర్భూతిస్థలవిశేషం ప్రాచ. * 'మధ్యార్జునేశాన మద్భుష్టతార్వం విద్యాదిభిః పూజితపాద
పద్మం, బుద్ధ్యోపచాతై రభజ త్వరేశం నిష్పాపతాం ప్రాప ఫలైకపాత్రమ్,' తత్ర కిల
భగవాన్ శ్రీశంకరాచార్య స్సదాశివ మేవ మబ్రవీత్ స్వామి న్మధ్యార్జున, సర్వోపని
షదథోఽసి సర్వజ్ఞోఽసి తస్మా న్నిగమాదితాత్పర్యగోచరో ద్వైత మద్వైతంవేతి సంశ
యస్య సర్వేషాం పశ్యతాం నివృత్తిం కుర్వీతి ప్రార్థితో మధ్యార్జునేశో లింగాగ్రాత్సా
వయవరూపేణ నిష్క్రమ్య మేఘవల్ గంభీరయా గిరా దక్షిణహస్త ముద్యమ్య
సత్య మద్వైతం సత్యమద్వైతం సత్య మద్వైత మితి త్రిరుక్త్వా లింగాగ్రేఽంత
ర్గతే. పశ్యతాం నరాణాం మహా దద్భుత మాసీత్. తద్భుక్తాశ్చ తద్దేశస్థితా శ్రీశంకర
మేవ నద్దురుం కృత్వోమాగతపతిశారామ్యుతార్చవరాః ప్రాతః స్నానాదివిశుద్ధాః
పంచయజ్ఞ పరాయణా శ్శృంగిసంఘోదితాచారగాః శ్శుద్ధాద్వైతపరాయణా బహువుః

ప్రతస్థే ౧ అభవ త్కిల తస్య తత్ర శాక్తై ర్గిరిజార్చకపటా న్నధు ప్రసక్తైః, నికటస్థవితిర్థ ధూరిమోదస్ఫుటరింఖత్పటుయుక్తిమా

ఏవం తద్దేశస్థా న్నైవేతవాచినః కృత్వా ప్రమదై శృంకర ఇవ శివ్యసమేతో రామ శ్వరం ప్రతి జగామేతి ౧ తత్ర కిల తస్య శాక్తై ర్వివాదో ఒభవ త్తా నివశిసప్తి— గిరిజార్చకపటా న్నధుప్రసక్తైః. వివాదం వినిసప్తి—నికటస్థేషు వితీర్ణో దత్తో జనా మోదో యాభి స్తా శ్చతాః స్ఫుటం యథాస్యా త్తథా రింఖంత్యః స్ఫురంత్యో యాః పట్వ్య శ్చతురా యుక్తయ స్తద్వాక్ పడేతి క్వచిత్పారః *తథాహి—‘తత్రస్థా గురుశేఖరం యతివరం మూర్ధ్నా ఒభివాద్యోచితే స్వామిన్నన్న దిదం మతం శృణు సితం చిత్రం పరం పావనం, ఆద్యా శక్తి రశేషకార్యజనసీ శంభో ద్గుణేశ్వరః పరా యన్తాయావశతో మహత్ప్రముఖరం సర్వం జగజ్జాయతే ౧ తస్యా వాగాద్యగ మ్యత్వా తేనామౌగ్యత్వహేతుతః, తదంతాయా భవాన్యా స్తు పాదసేవావతా వయమ్. ౨ స్వర్ణ నిర్మితతత్వాదై ర్భద్రగ్రీవా సుఖావహః, జీవన్ముక్తి ర్యతో విద్యోపా సకానాం ఫలం శ్రుతమ్ 3 విద్యాంచావిద్యాంచ య స్తద్వేదోభయం సహ, అవి ద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా ఒమృత మశ్నుతే. ౪. తస్మా త్కటాక్షలేశేన ముక్తిదా యా ముముక్షుభిః, నేవసీయా ప్రయత్నేన ప్రకృతిః స్వేకరూఢిణీ. ౫ ప్ర కృతి శ్చేశ్వర శ్చేతి శ్రుతిత స్తదభిన్నతా, సదేవేత్వాదివాక్యాని తత్పరాణి మతాని తు ౬. ఆకారాదే ర్యభోత్పత్తిః ప్రణవస్థస్య సంమతా, తచ్చక్షీణాం భవానీలత్వైర్విది కానాం తథా ఒస్తిసా ౭ సిద్ధాంతః సర్వదేవానాం కారణస్య ప్రభోః కలా, చంద్రస్య చంద్రికావద్యా రుద్రోద్బోధకరూఢిణీ. ౮. స్వాధీనవల్ల భేస్యక్తా శక్తీ రుద్రస్య భో యతే, నైవాస్తీయం భవానీతి నిశ్చయేన యుతా వయమ్. నరవ్యాఘ్రై ర్భవద్భిశ్చ కృత్వా తచ్ఛిష్ణాధారణమ్, నైవోపాస్యా సతో మాతా ముక్తిదా పరమే శ్వరీ ౧౦. ఇత్యుక్త ఆచార్యవరో మహేశ స్సంప్రాహ తా న్సత్య మిదం తథా ఒసి, శ్రేష్ఠస్య బోధా త్పురుషస్య ముక్తే స్సంప్రదితత్వా త్సకలే ఒసి శాస్త్రే. ౧౧. అతైన మాత్తనా ద్యుత్వా ముక్తో భవతి నాన్యథా, తమేవేత్వాదివాక్యాని ప్రమా గాన్యత్ర తోటిశః. ౧౨ అజా మిత్యాదిమంత్రే ఒజాస్వరూప మభిధాయ వై, క్షత స్తత్వం పరేశస్య ముక్త్యర్థం సంప్రకాశితమ్ ౧౩. కించాపి సాంఖ్యైః ప్రకృతేః పరస్య వికారకోనస్య సుబోధక స్సా, ఉక్తా ఒత ఈశస్య ముఖైశ్చైకథామౌ జ్ఞానా ద్విముక్తిః పర మస్య భూమ్నః, విక్యం చోక్తం బ్రహ్మణా జ్ఞానినో హి బ్రహ్మభో బ్రహ్మైవ నాన్యో ఒస్తి కచ్చిత్, బ్రహ్మైత్యాదౌ వేదవాక్యే ఒతఏవ జ్ఞానం సమ్య

శ్వాసనీయం భవద్భిః ౧౧. విద్యారూపా భవానీ యా ప్రోక్తా సా ఽద్వైతబోధినీ,
తస్యా స్సంసేవనా దాకు చిత్తశుద్ధిర్విజాయతే ౧౨ తస్మా త్కుంకుమపుండ్రాది పరి
త్యజ్య తదైవచ, హైమపాదాదిచిహ్నాని విద్యాయాం రతి మాగతాః ౧౩. బ్రహ్మహ
మితి రూపాయాం ముక్తా భవభ నాన్యథా, ఏవ ముక్తా స్త్యక్తచిహ్నా స్సర్వఏవ
పరం గురుమ్ ౧౪. స్నానసంధ్యాపరాః పంచపూజాదినిరతా స్తథా, శుద్ధా ద్వైతకృ
తశ్రద్ధా సుచ్ఛిద్యత్వ ముపాగతాః. ౧౫. మహాలక్ష్మ్య భక్తా పరమపురుషం శంకర
మథో నమేతోఽమర్షత్వా నిఖిలఫలదా సర్వజననీ, మహాలక్ష్మీ రాద్యా ప్రకృతి రసది
త్యాదినిగమై సృజేవేతి శ్రుత్యా పరమపురుషస్యామలతనోః ౨౦ బ్రహ్మహయో
ఽసి జాయంతే యస్యా యస్యాం పరేశితుః, అప్యంతర్భావ ఏవాస్తి నైవ సేవ్యా
ముముక్షుభిః. ౨౧. లక్ష్మ్య సుమారాధనతత్పరానాం పద్మాక్షమాలాభి రలంకృతానామ్,
జాహ్నో శ్చ కంజాంకవిభూషితానాం సుకుంకుమేనాంకితమస్తకానామ్. ౨౨.
హస్తస్థితా ముక్తి రతో భవద్భి రుపాసనీయాసకలేశ్వరేశ్వరీ, ఇత్యుక్త ఆహమ్భుత
మేతదుక్తం మతం భవద్భి శ్శృణుతాపి తత్త్వమ్. ౨౩ ప్రప్తా పరాత్మా న తు కశ్చి
దస్య ఏతో ఽద్వితీయ సృదసత్స్వరూపః, తత్త్వం స ఆత్మేతి నిబోధిత శ్శ్చ తా
చానందరూప స్సతు వర్తతే సదా. ౨౪. ప్రకృతే స్తదధిధానా యా మోచకత్వం
న సంగతమ్, ఆహం బ్రహ్మేతి యో ధ్యాతా తస్య ముక్తిః కరే స్థితా. ౨౫ అనిత్యో
పాసకానాం తు లోకావాప్తి స్తథావిధా, ఆతో యూయం పరిత్యజ్య పద్మకుంకుమ
ధారణం. ౨౬. శుద్ధా మద్వైతవిద్యాం వై సమాశ్రిత్య సుసాధవః, ముక్తా భవిష్య
తేత్యుక్తా శ్శిష్యతాం సముపాగతాః. ౨౭. తత ఆగత్య చాచార్యం శారదోపాసనే
రతాః, పుస్తపుండ్రకచిహ్నాన యుక్తా నత్వా బభాషిరే ౨౮. స్వామి స్వేదస్య
నిత్యత్వా చ్ఛారదా నిత్యరూపిణీ, శారణం సర్వలోకానాం పరా త్పరతరా మతా.
౨౯. జగత్కర్తృతి నిత్యా వా గితిచ శ్రుతివాక్యతః, నైవాత్మబ్రహ్మవిష్ణోదిశబ్దజాలై
రుదాహృతా. ౩౦. గుణాతీతస్వరూపా చ సేవ్యా సర్వై ర్ముముక్షుభిః, వాగుపాసన
మేవాతః కురుధ్వం సుప్రయత్నతః. ౩౧. నావేదేత్యాదివాక్యేన వేదార్థజ్ఞానపరిజ్ఞతః,
తత్పరం వాక్స్వరూపం నా నవేదేతి ప్రకాశనాత్. ౩౨ వాక్స్వరూపానుసంధానం
సర్వదా నిశ్చయేన హి, వేదార్థజ్ఞానపూర్వం వై ప్రకర్తవ్యం ద్విజాతినా. ౩౩.
ఇత్యుక్తో భగవా నాహ కంతతాల్వాదిసంగమాత్, సముద్భూతస్య వేదస్య నిత్యతా
కథ ముచ్యతే. ౩౪. వర్ణమాత్రస్య నిత్యత్వం వర్ణానాం సంతతే రుత, నాద్య స్సర్వ
లయే లేమిం లయసంభవహేతుతః. ౩౫. యస్య నిశ్చస్వసికం వేదా ఇతి జన్యత్వదర్శ

నాత్, యజ్ఞస్యం తదనిత్యం చేతి ప్రమాణాఽన్యచాంత్యమః 3౬ మహర్షి భ్యో రవిః
 ప్రాహ సృష్టికాలే ౭ఖిలప్రభుః, యుగాంతే ప్రళయం యాతంవేద మంగసమన్వితం.
 3౭ ఇత్యుక్తం సూర్యసిద్ధాంతే వేదరాశేః ప్రవర్తనం, గతస్య ప్రళయం సూర్యాత్
 కారదా నిత్యతా వతః 3౮. అనిత్యత్వే ౭సి దేవానాం బ్రహ్మణో నిత్యతా మతా.
 నిత్యా సా కారదా ౭తశ్చే నైవ రమ్య మిదం యతః ౨౯ ఆద్యస్య జీవస్య
 చతుర్ముఖస్య నిత్యత్వకూన్యస్యముఖేస్థితాయాః, అనిత్యతాయాం ఖలు కారదాయా న
 సంశయో బుద్ధిమతో ౭స్తి కశ్చిత్ ౪౦ ప్రకృతిః పరమా సరస్వతీ యా మహా
 దాదే సృకలస్య కారణం సా, ఇతి చే న్న సమంసం యతో వై పరమాత్మవ్యతిరే
 కిణో మృషాత్వమ్ ౪౧. వాగాద్యతీతః పర ఏవ భూమా నదాదిబోధ్యః ప్రకృతి
 ర్నవాచ్యా, నదాదిశబ్దై రతఏవ తస్య జ్ఞానం సుసమ్యక్స్పృశాధనీయం. ౪౨. జ్ఞాత్వా
 తమేషఖలుముక్తివదం ప్రయాలిమార్గోనచాన్య ఇతివేదఉదాహర, శుద్ధాద్వయే సతత
 మేవ రతా భవంతః స్నానాదికర్తృపరమార్పణబుద్ధిమంతః ౪౩ ఖర్వ న్ననేకదురితా
 న్యవహాయ దూరం శుద్ధిం గతా స్సుఖఘనస్య విబోధతో వై, ముక్తా భవిష్యథ కదాపి
 నచాన్యథాహీత్యుక్తా బభూవు రఖిలా యమిన స్సుశిష్యాః ౪౪. వామాచారా స్సమే
 త్యామల స్తతో జ్ఞానవతాం పరం, సంవిత్స్వరూప మజ్ఞాత్వా పృథా వేదధరో
 భవాన్. ౪౫. నిరతో ౭ద్వైతవిజ్ఞానే వంధ్యాపుత్ర సమే యతః, లయే ౭సి భేదస
 త్తాతో ౭ద్వైతం నైవ కదాచన. ౪౬ ఈశ్వరే ౭సి విమర్శో వై పృథగేవాస్తి
 సర్వదా, యయా వివాపరేశస్య క్రియా స్వల్పా ౭సి దుర్లభా ౪౭. సా శక్తి రస్తీ
 హ సదాస్వతంత్రా జగద్విధాత్రీ చ శివస్య బీజం, విద్యాత్మికా తత్ర రతిం గతానాం
 ముక్తిః కరస్థా కిల నేతరేషాం. ౪౮ విమర్శసంజ్ఞ మవ్యక్తం బ్రహ్మభృగ్వాదయో
 జగుః, తత్పరా స్తత్వతో ౭స్త్యస్య తతో యద్యత్తు తద్వశమ్ ౪౯ తస్యా స్సేవానిర
 తమనసాం నో నిషేధే ౭ధికారో నాస్మ్యైవైవం విహితకరణే సిద్ధతా మాగతానామ్,
 నిస్త్రైగుణ్యే పథి విచరతాం తో విధిః తో నిషేధో భృగ్వాదీనా మమలమనసాం న
 ప్రవృత్తి ర్హి మానవః. ౫౦. తస్మా ద్భవంతో ౭సి విహాయ సర్వం విద్యాం పరా
 మాశ్రయతాత్మముక్త్యై, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం యలేతి శ్రుత్యాతి
 విబోధకాలే. ౫౧. ఆత్మాలిక్తస్య నిషేధ ఏవ కృత స్తదానీం న విమర్శదేశః, నహ్య
 స్తి సత్యత్వ మనాత్మనో నో ముక్తి స్తన్వనిత్యప్రకృతే రుపాస్యా. ౫౨ మయాభి
 రింద్రః పురురూప ఈయత ఇత్యేవ మస్యా బహుకూపతా శ్రుతా, తస్మా చ్చిదాత్మా
 ప్రకృతేః పరః ప్రభుశ్చయో ౭స్తి మోక్షాయ ముముక్షుభి ర్భదా ౫౩. ఈశానో భూత

న్వివాదః. ౨. సహి యుక్తిభరై ర్విధాయ శాక్తా ప్రతివాగ్వాహ
రణే ౭పితా నశక్తా, ద్విజజాతిబహిష్కృతా ననార్యా నకరో ల్లోక
హితాయ కర్తవేతుమ్. ౩. అభిపూజ్య స తత్ర రామనాథం
సహ పాండ్యై స్సప్తవశే విధాయ చోళా, ద్రవిడాం శ్చ తతో

భవ్యస్యేత్యాదికశ్రుతిబోధితే, అకించిత్కర ఇత్యుక్తి ర్శాఖ్యా దేవ సచాన్యథా. ౧౪.
కళంజాదనశీలానాం సురాపానాదివర్జితాం, బ్రహ్మణ్యం నాస్తి యుష్మాకం కురు
తాతో వినిష్కృతిం. ౧౫. భృగునా తాడితో విష్ణుః కుంభజేన సరిత్పతిః, పీతః కథం
న భవతా మస్తి శక్తి స్తథావిధా ౧౬ తస్మా ద్విమూఢతాం త్యక్త్వా భ్రష్టై ర్భ్రాహ్మ
ణజాతితః, ప్రాయశ్చిత్త మనుష్ఠేయ మిత్యుక్తా నై పరం గురుమ్. ౧౭. నత్వా ప్రాయ
శ్చిత్త మేవాశు కృత్వా శుద్ధాద్వైతే సంతతాః సాధువృత్తాః, సత్కర్తృస్థాః పంచత్రా
ణాపరాస్తే జాతా శ్శిష్యా స్సర్వసందేహహీనాః. ౧౮. ౨. ఏత త్సర్వం సంగ్రహేణ
దర్శయతి—సహి శ్రీశంకర స్తాక్ శాక్తా నృపి వాగ్వాహరణే ౭సి యుక్త్యతిశయై
రశక్తా న్విధాయ కర్తవేతు మకరోత్ తాన్విశినష్టి—ద్విజేతి ఆచార్యస్య విజయో
౭సి నస్వఖ్యాత్యాద్యర్థ మిత్యాహ-లోకహితాయేతి. ౩ ఏవం నేతుం ప్రతిప్రస్థితేన
తత్ర ప్రస్థానేతులాభవానీకటస్థానాం పరాజయం సంక్షేపేణ ప్రదర్శ్య రామేశ్వర
ప్రాంతదేశస్థానాం తం సంగ్రహేణ వర్ణయితు మాహ—అభిప్రాయేతి రామేశ్వరం
వక్ష్యమాణ ప్రకారేణాభిప్రాయ పాండ్యై స్సహ చోళా న్దేశవిశేషాన్ ద్రవిడాం శ్చ
వశేవిధాయ తతో హస్తిసంజ్ఞకస్య పర్వతస్య కటిమేఖలాభూతాం కాంచీం నగరీం
జగామ ఇద మత్రావధేయం. శ్లో రామేశ్వరం రామకృతప్రతిష్ఠం కామేశ్వరీభూషి
తవామభాగమ్, మహేంద్రసీలాజ్జ్వలదుత్కరీటం భీమేశ్వరం త్వా మిహ పూజ
యామి. ౧. ఇతి గంగాజలై శ్శుద్ధై రర్చయామాస శంకరః, సుబిలైః పంకజైః
పుష్పై ర్వనైః ర్వస్యఫలై స్తథా. ౨. తత్ర మాసద్వయం వాసం కృతవత్సారి
ఆగతాః, అద్వైతద్రోహిణ శ్శైవా లింగాంకితభుజద్వయాః. ౩. ఫాలే శూలాం
కితా రాద్రా భక్తా లింగేన చిహ్నితాః, డమర్వంకధరా బాహుద్వయేతూగ్రా స్తథా
హృది. ౪. శూలం శిరసి లింగం చ ధారిణో జంగమా స్తథా, లలాటే హృదయే
నాభౌ బాహ్వో శ్శూలేన చిహ్నితాః. ౫ గురుం పాశుపతా నత్వా ప్రాచుః
కారణ మిశ్వరః, శివో ౭త శ్చిహ్నసంయుక్తై స్సేవనీయః ప్రయత్నతః ౬. ఋతం
సత్యం పరం బ్రహ్మపురుషం కృష్ణసింగమ్, ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ

వై నమః. ౭. ద్యౌర్భూర్భావం యస్య వేదావదంతి ఖం వై నాభిం చంద్రసూర్యా చ
 నేత్రే, దిశశ్రోత్రే వాగ్వివృతాశ్చ వేదాస్తం ముముక్షుర్వై శరణ మహం ప్రపద్యే.
 ౮. ఇత్యాదివచనై రుక్తే శివే భక్తిమతాం యతే, తస్య లోకే భవే ద్వాస శ్శివచిహ్న
 జ్ఞితాత్మనామ్ ౯. కించకారణచింతాయాం శంభురాకాశమధ్యగః, ప్రోక్త స్తథా
 నురైః పృథ్విః కస్త్యమిత్యాహ శంకరః. ౧౦ ఆహ మేకః పురా దేవా ఆసం మత్తో
 నచాపరః, ఇదానీ మహ మేవాస్మి సద్వయో జగదీశ్వరః ౧౧ ఇతి తస్మా చ్చిహ్నః
 కర్తా సామాన్యై రభ్యుదీరితః, సద్బ్రహ్మత్వాదికై శ్శబ్దై రుపాదానతయా ప్రభుః ౧౩.
 వాసుదేవః పురా హ్యసీ న్నబ్రహ్మ న చ శంకరః, ఇత్యుక్త వాసుదేవాభ్యో మహాదేవ
 ఇతీరితః. ౧౩. వసత్సన్తి జగత్సర్వం వాసు నేన ప్రక్షీరితః, సచాసౌ దేవ ఇత్యు
 క్తో జగత్కర్తా మహేశ్వరః ౧౪ శం సుఖం జీవనం యో ౨సౌ కరోత్యస్య స
 శంకరః, పాలో విష్ణు రాఖ్యాతః స నా ౨౨సీత్యాప్రికృతేలయే ౧౫ పాల్యస్యా
 భావతో ౨స్త్యుక్తప్రమాణం కృష్ణభాషితమ్, రుద్రాణాం శంకర కాన్తిస్త్వేవం
 శివరహస్యకే. ౧౬. మహాదేవస్య వాక్యాని మునిం దుర్యావసం ప్రతి, సావధా
 నతయా తాని శ్రోతవ్యాని యతీశ్వర ౧౭. ఆహమేకాక్షరః కర్తా పరాత్పర
 తర శ్శివః, సదాత్మా బ్రహ్మవిష్ణోశ్చ లోకానా మాదికారణమ్ ౧౮ పురాణః
 త్పూర్వగః త్పూర్వజ్యేష్ఠ శ్రేష్ఠోఽహ మద్వయః, మదిచ్ఛారూపిణీ శక్తిర్జగత్సం
 హరకారిణీ. ౧౯ బ్రహ్మ మయ్యేవ సా సృష్టా పున సృష్టా మయానఘ, సా
 మహత్తత్వ ముత్పాద్య త్రిగుణాంకురకారణమ్ ౨౦ అహంకారం సముత్పాద్య త్రై
 గుణ్యం పూర్వతత్వతః, గుణత్రయాత్తి కా న్నృత్వా రుద్రా నేకాదశావ్యయాత్.
 ౨౧. రాజసాత్ సృష్టికర్తార్థం కారయామాససాదరమ్, సాత్వికా న్పాలనపరాత్
 తామసా న్ప్రళయేశ్వరాత్. ౨౨ క్రమా దవర్ణాత్సంజాత మవర్ణాచ్చ మవర్ణతః, తేషు
 ముఖ్యతయా బ్రహ్మవిష్ణురుద్రా ఇతి త్రిధా. ౨౩ అన్యే తదనువృత్తిస్థా ఏవ మేకా
 దశేశ్వరాః, తేషాం విభూతయ స్సర్వే దేవా లోకా శ్చరాచరాః. ౨౪ పృథక్పృ
 థజ్ఞామగతా స్తత్తత్కర్తానుసారతః, తే సర్వే ప్రళయే బ్రహ్మతేజస్వేవ లయం
 గతాః. ౨౫. రాజసే రక్తవర్ణే చ సతు బ్రహ్మ సమస్తభుత్, కృష్ణే నారాయణ
 న్యైవ తేజస్యస్తో ౭భవ త్పురా ౨౬ రుద్రస్య శుక్లవర్ణే తు హ్యస్తో నారాయణ
 స్వయమ్, సతు రుద్రః ప్రకృత్యంత ర్గత శ్శుక్లేన తేజసా. ౨౭. మదిచ్ఛా శుక్లవర్ణా
 సా మయ్యేవ విలయం గతా, ఆతో ౭స్త్యునంత స్సర్వార్థవేదై రసి న గోచరః. ౨౮.
 తే త్రి కశ్చి న్న మత్తాత్మాం జన్తఫీతిలయావహమ్, ఆతో రుద్రార్చనపరా రుద్రసూ

క్షపాశ్రితాః. ౨౯. పంచాక్షరీ జపపరా రుద్రాక్షభరణై ర్యుతాః, భూతిభూషిత
సర్వాంగా స్సదా ధ్యానపరాయణాః ౩౦ ఈశ్వరం రుద్ర మవ్యక్తం వ్యక్తరూపం
జగత్త్రయే, యే ౭ర్చయంతి సరశ్రేష్ఠా స్తేహం ముక్తిః కరే స్థితా. ౩౧. అత స్త్వం
భూతిరుద్రాక్షధారణం కురు సర్వదా, కురు నిత్యం మహాదేవత్రాజనం భక్తిసంయుతః,
దుర్వాససే మనీంద్రాయ హ్యేవ ముక్త్యా సదాశివః ౩౨ అంతర్దధే తదాచార
సతో ౭భూ స్తు నిసత్తమః, ఇత్యుతః పరమాత్మా ౭సౌ సేవసీయో ముముక్షుభిః ౩౩.
నారాయణో ౭కామయతాద్విత్వీయః ప్రజాస్సృజామితి తతో మహంతి, భూతా
న్యజాయంత తథా విధాతా ప్రజాపతి శ్చాపి జనిం ప్రయాతో. ౩౪. అత్రాపి నారా
యణశబ్దవాచ్యో మహేశ ఏవాస్తి యతస్తు నారమ్, బ్రహ్మాండవిష్ణోదినిృణాం
సమూహః స్థానం తదస్యాఖిలబుద్ధిగన్య ౩౫. అన్యైవాంశా విశ్వదేవాః ప్రమాణం
త్వస్తి స్మరే వేద ఏవాస్తి యో ౭సౌ, యే భూమ్యాదౌ సంధి రుద్రాసతిస్తేభ్య
స్సర్వేభ్యో ౭స్త్యేవ మాహతియత్నాత్ ౩౬ కారణత్వేన జ్యేష్ఠత్వం తథా ప్రాహ
కనిష్ఠతామ్, కార్యాత్తనా యతో జాతో జాతా స్త్రి దేవా ఇతి చ శ్రుతిః ౩౭
సత్యం జ్ఞాన మనంతం యో గుహానూం విహితం ప్రభుమ్, వేదేత్యాది శ్రుతిప్రాక్త
స్తతో దేవో మహేశ్వరః ౩౮ నిర్గుణో ౭ప్యేష ఏవేశ శ్చింతయత్వా చిరం
పురా, సృజామిత్యాత్మన స్తేజ స్సూర్యాకారేణ సృష్టవాక్. ౩౯. మనశ్చద్రం తథా
సత్త్వం భౌమం సౌమ్యం తు వాజ్మయం, సుఖజ్ఞానమయం దేవగురుం శుక్లమయం
నితమ్ ౪౦. క్షేకాత్తకం శనిం చైవం చకార పరమేశ్వరః, సూర్యాదిమండలానీశ
తేజసా భాంతి న స్వజః ౪౧ న తత్ర సూర్యో భాంతి చంద్రతారకం సేమా
విద్యుతో భాంతి తతో ౭య మగ్నిః, త మేవ భాంత మనుభాంతి సర్వం తస్య భాసా
సర్వ మిదం విభాతి. ౪౨. ఇతి శ్రుతే స్తతో దేవా నారాయణపదాన్పదాత్, బ్రహ్మ
ప్రజాపతి ర్విష్ణుః ప్రజాపాలనకృ త్తథా. ౪౩ ఆసీ న్నారాయణః త్రార్ద్రం సేకా
నో న విధి స్తథా, ఇతి శ్రుతో విష్ణు రుక్త ఈశానో న మహేశ్వరః ౪౪ సర్వా
భావే ౭సినాభావః పరేశస్య కదాచన, జగత్కారణభూతస్య వేదవాక్యప్రమాణతః.
౪౫. కర్మణా జాయతే లోకఃకర్మణైవ హి లీయతే, ఇతి వాక్యా జ్ఞగద్భీశం కర్తేవా
స్త్వితి నోచితమ్. ౪౬. ఈశం వినా జడం కర్మ ఫలదానే త్తమం నహి, బ్రహ్మభావ
విదో నిందా వేదఉక్తా తతో నః ౪౭. అసన్నేవ స భవతి అనద్భ్రష్టేతి వేద
చోత్, అస్తి బ్రహ్మేతిచే జ్యేష్ఠ సంత మేనం తతో విదుః. ౪౮. ఇతి తస్మా జ్ఞగత్కర్తు
ర్నహేశస్య పరాత్మనః, ఉపాసనం తథా తస్య చిహ్నీనాం ధారణం సుఖత్- ౪౯.

ఇత్యుక్త ఆచార్యవరో బభాషే నృప్తిం స్థితిం ప్రళయం చైక ఏవ, బ్రహ్మదిరూపేణ కరోతి దేవో వేదార్థ ఏషోఽభిమతో మమాపి. ౧. మూలహీనం తు లింగాదే ర్థారణం త్యాజ్య మేవ హి, సర్వదేవమయస్యాస్య తాపశ్క్రేయస్కరో న హి. ౨. నాథే రూర్ధ్వం సోమపాస్త్ర నాభ్యస్తా దసోమపాః, దేవా స్తివంతి విప్రేంద్రే వేదవేదాంగపారగే ౩ శిఖాం శిరో లలాటంచ కర్ణాఘ్రాణం కపోలకమ్, జిహ్వాయాంచ తథాచౌషా చిబుకం కంఠ మేవచ. ౪ అంసద్వయం భుజద్వయం బాహుహస్తయుగం తథా, వక్షోనాభిః కటిర్లింగం వృషణం చోరుజానుకమ్ ౫. గుత్సా పాదౌ సమాశ్రిత్య మదాద్యా సర్వదేవతాః, పితరో మనయశ్చైచ్చవ స్నానాద్యాహరమిశ్రితైః ౬ నిత్యాదికర్తృభి స్తృప్తా భవామో నాత్ర సంశయః, ఇత్యేవం ప్రోక్తవాన్ బ్రహ్మరుణకేతుం ప్రతీశ్వరః. ౭ శ్రుతి స్తథోచే సకలాహి దేవా వసంతి దేహే ఖలు భూసురస్య, తతోఽస్య తాపే తు కృతే సురా నై పలాయ్యసంయాంతి శరీరతోఽస్య ౮ ఏనం శస్త్రాస్య పలాయంతే దేవా శ్వీర్వాదివాసినః, పతితోఽయం భవత్యేవ శూద్రవ చ్చితికాప్యవత్. ౯. వ్యాధిం వినా కర్తయోగ్యే విప్రాంగే చిహ్నమిత్త్యచ, లోకేశ్వరం భాను మిత్తే దధవా వ్రాద మవిశేత్. ౧౦. ఇత్యాదివాక్యాని బహూని సంతి యోఽన్య మితీయం శ్రుతి రేవ సాక్షాత్, ఉపాసనం భేదయంతం వినింద్యం బ్రూతే తథాఽన్య శ్రుతి రేవ మాహ ౧౧. లోకాన్ హి సర్వాన్ ఖలు కర్తృగా చిత్తాన్నిత్యత్వహీనా నవలోక్య భూసురః, నిర్వేద మాయాన్మ కృతేన లభ్యతే మోక్షోఽత ఆత్మజ్ఞ మనన్యమానసః ౧౨ వేదార్థజ్ఞం బ్రహ్మబోధాయ గచ్ఛే దిత్యేవం తస్మా ద్విమోక్షాయ బోధ్యమ్, బ్రహ్మైవాస్య చ్చిహ్నసంధారణం తు వ్యర్థం ముక్తిః కేవలం జ్ఞానతోఽస్తి. ౧౩ తం దుర్దర్శం గూఢ మనుప్రవిష్టం గుహాహితం గహ్వరేష్టం పురాణమ్, అధ్యాత్మయోగానుగతేన దేవం మత్వా ధీరో హర్షశోకా జహంతి ౧౪ నాయ మాత్మా ప్రపంచేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన, య మేవైష వృణుతే తేన లభ్య స్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్. ౧౫ ఆశరీరం శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితమ్, మహాంతం విభు మాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి. ౧౬. యదాచర్తవదాకాశం వేష్యిష్యంతి మానవాః, తదా దేవ మవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాంతో భవిష్యతి ౧౭. తస్మా దుపాశ్రిత్య కరాత్పద్యాం ప్రాప్తాం గురో రేవ కృపాకటాక్షాత్, అభేదవాదామృతపానతృప్తో భవేతీనం శ్రుత్య గురో ద్దుఃఖాత్. ౧౮. విద్యేషసీరనామా వై శశ్చి ల్లింగభృదగ్రణీః, ఉవాచ ఋరమత్రీత స్సాన్నిమనం పరమం గురుమ్. ౧౯. స్వామిక్ త్వమేవ శరణం మమ నర్మ

దాఁసి సంసారసర్వవిషదష్టతనుం నయాశు, మామద్య యన్మదలినిర్మలవేదవాక్యై
 ర్నష్టాభిదాస్తి శివవివ జగత్పితాఽహమ్. ౨౦. మహాదేవస్య పూజాయాః ఫలం త్వమసి
 సత్తమ, ఆద్యైతామృతదాతా త్వం రుద్రా దభ్యుత్తమోత్తమః ౨౧. ఇత్యేవం స్తుతి
 పాత్రం తం స్తుత్వా నత్వా మహు ర్దుహుః, పీత్వా పాదోదకం నమ్య క్తదుక్తాచా
 రతత్పరః ౨౨. స్వకులగ్రామదేశస్థా స్సర్వా నద్యైతవర్తినః, కృత్వా గురం నమస్కృ
 త్య సుఖమాస సశంకరమ్ ౨౩. తతోఽన్యేభూతిరుద్రాక్షధారిణో లింగచిన్మితాః,
 ప్రాచు ర్విపక్షకూలాద్యా దృష్ట్వా స్వామిన మద్భుతమ్ ౨౪ మాయావేషధరః
 కస్త్యం ప్రామాణికమతా దముం, భ్రష్టం కృత్వా ఽధునా గంతుం ప్రవృత్తో ఽస్య
 తివంచకః ౨౫. బ్రహ్మణ్యాదుత్తమం ప్రోక్తం వైష్ణవ్యం మునిసత్తమ, వైష్ణవ్యా
 దధికం శైవ్య మిత్యజః ప్రాహ నారదమ్ ౨౬ తస్మా దారూఢపతనం కిమర్థం భవతా
 కృతమ్, నమస్త ఇతివేదేన స్తుత స్సమ్యుజ్జహేశ్వరః. ౨౭ సర్వాననశిరోగ్రీవ
 స్సర్వభూతగుహేశయః, సర్వవ్యాపీ స భగవాం స్తస్మా త్సర్వగత శ్శివః. ౨౮. ఇతి
 శ్వేతాశ్వతర్యాపుంసూక్త మర్హ్యోపసంహృతమ్, తత స్తేనాసి సర్వాత్మా శివవివ
 నిరూపితః. ౨౯. పతేన్నై తే.ప్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ పార్శ్వేఽహోరాత్రకేమతే, ఇతి వాక్య
 ద్వయేనాసి శివ ఏవ నిరూపితః ౩౦ గంగా ప్రీః పార్వతీ లక్ష్మీ స్తత్పతి శ్శివ
 హరితః, స్కాందే చ యామళే చైవ తద్వాక్యాని మునే శృణు ౩౧. హిమాగ్రా
 దవత స్తానౌ గంగా రుద్రస్య వేగతః, తదీయభారసంభ్రాంతో హ్యివాదీ త్తాం సదా
 శివః. ౩౨. ప్రీమతీ భవ నాత్మ్యచైర్వర్త సేప్రాప్య మా మిహ, పురుషం పురుష
 శ్రేష్ఠం బ్రహ్మవిష్ణోదికారణమ్ ౩౩. సాతం నత్వా మహాదేవం తదాప్రభృతి భక్తితః,
 హియా తమాశ్చ మిళితా హ్రితి ప్రోచ్యతే బుధైః. ౩౪. తస్మాం క మధునా
 ఽఽరూఢా శక్తి ర్హహేశ్వరీ పరా, మహాఽక్షీ రీతి ఖ్యాతా శ్యామా సర్వమనోహరా.
 ౩౫. తస్యా నైజఃకణ్ణాతా లక్ష్మీవాగ్మోటయః పురా, శివతేజ సృముద్భూతా హరి
 బ్రహ్మాదిశోటయః ౩౬ క్రియంతే పునరేవైతే తత్రతత్ర లయానుగాః, ఇతి తస్మా
 చ్చివనైశ్శివ తత్పతిత్వం సునిశ్చితమ్. ౩౭. శుద్ధస్ఫటికసంకాశే దక్షిణే పార్శ్వకే
 మతం, దినత్వం రాత్రితా వామే భాగే దేవ్యా మతా యతః. ౩౮. శ్యామవర్ణాః
 చాగర్వవేదే సర్వాత్పరూపతామ్, నిత్యానిత్యో ఽహ మిత్యాదినాహస్వస్య సురాశా
 శివః. ౩౯. జగత్కారణభూతత్వం తథా శివరహస్యకే, ధ్యేయత్యాదిక మాఖ్యాతం
 శివస్య పరమాత్మనః. ౪౦. ధ్యేయల్వే తవసాక్షణో మునిగణాజ్ఞానప్రదత్వే శుభో
 వేద్యల్వే నిగమా స్సర్వభక్త విమతక్రాంతౌ కృతాంతాయః, నిత్యల్వే భగవస్పితామ

హరిరస్మిగ్మృత మద్యంబయో శ్చువ్యత్వే చ వరాహానామవపుషా బద్ధాక్షబద్ధా
 సనా. ౪౧ ఏవం శ్రుతిషు సర్వత్ర జగత్కారణ మిశ్వరః, రుద్ర ఉక్త ఇతి
 జ్ఞేయం నచైవాన్యో వివేకిభిః ౪౨. తప్తలింగాదిరుద్రాక్షవిభూత్యాదికధారణాత్,
 పీతాద్యర్చనయా చైవ రుద్రాధ్యాయజపేన చ. ౪౩. సర్వపాపవినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతి
 శివరూపతామ్, రుద్ర కాండే ౨య మర్థోహి సమ్యక్త్వేన నిరూపితః. ౪౪. నైయం
 కృత్వా గురుదారాం శ్చ గత్వా సురాం పీత్వా బ్రహ్మహత్యాం చ కృత్వా, భస్మ
 చ్చన్నో భస్మశయ్యాశయానో రుద్రాధ్యాయా ముచ్యతే సర్వపాపైః. ౪౫. తాటిజన్మా
 ర్జితైః పుణ్యైః శ్చివే భక్తిః ప్రజాయతే, బహునా ౨త్ర కీమక్తేన యస్య భక్తి శ్చివే
 దృఢా. ౪౬ మహాపాపాఘపాపాఘాతిగ్రస్తో ౨సి ముచ్యతే, ఇత్యుక్తం శివగీతాను
 పునస్తత్ర చ కీర్తితమ్. ౪౭. ధర్మార్థకామమోక్షాణాం పారంయాస్యథ యేన వై, మున
 యస్త త్ప్రేవక్ష్యామి వ్రతం పాశపతాభిదమ్ ౪౮ కృత్వాతు విరజాం దీక్షాం భూతి
 రుద్రాక్షధారణమ్, జపస్తు వేదసారాఖ్యం శివనామసహస్రకమ్ ౪౯. సంత్యజ్యలేన
 మర్త్యత్వం కైవీం తను మవాప్నోగ, తతః ప్రసన్నో భగవాన్ శంకరో లోకశంకరః.
 ౫౦. భవతాం దృశ్యతా మేత్య కైవల్యం వః ప్రదాస్యతి, ఇతి కాలాస్మిరుద్రోపని
 షద్యసి నిరూపితమ్. ౫౧ అవశ్యం బ్రహ్మణై ర్ధార్యా విభూతి రితి విస్తృతమ్, అతో
 విభూతిమాహాత్మ్యం కేన వత్తం సుశక్యతే ౫౨, శీర్షే కణ్ఠే కర్ణయో శ్చ బాహ్వో
 రుద్రాక్షధారణాత్, నీలకంఠో భవే న్నర్త్యో బ్రహ్మణ శ్చే త్పురాత్పరః. ౫౩. ఇత్యుగ
 స్తస్య సంప్రాక్తం సంహితాయాం యతీశ్వర, అతస్తాత్తతను రైవ తద్ధామైతీతి
 మానతః. ౫౪ లింగాంకన మవశ్యంవై కర్తవ్యం మోక్షకాంక్షీభిః, ఇత్యుక్త అహ
 నైవాత్ర పన్నీతాపో వివక్షితః. ౫౫. కింతు కృచ్ఛాదీకం తావః కృచ్ఛచాంద్రా
 యజ్ఞైః కృశః, ఇత్యుక్తే ర్నారదీయేన విరోధా ద్భృహతా తథా ౫౬. లింగాంకిత
 తనుం దృష్ట్వా శంఖచక్రాంకితం తథా, స్నాన మేవ తదా కార్య మథవా సూర్య
 మిక్షయేత్ ౫౭ పతితం తప్తలింగాధ్యం చక్రాంకిత మథాపివా, వాఙ్మలేణాపి
 నారేచిత పాపండాచారతత్పరమ్. ౫౮. శూద్రవ త్సపరిత్యాజ్యో జీవచ్ఛవసమాకృతిః.
 తస్మైదత్తం చ హవ్యంచ కవ్యం చాపి వృథా భవేత్. ౫౯. తద్దర్శనా త్పరిత్యాజ్య
 మన్నం మంత్రిభిమంత్రికం, అపి శూద్రేక్షణా ద్భుంజే ల్లింగచక్రాంకితం వినా. అపిచే
 న్నిగమాచారరతో వేదాంగతత్పరః, లింగచక్రాంకమలేణ స సద్యః పతితో భవేత్.
 ౬౦ ఇత్యుక్తంహి బృహన్నారదీయే కించ ప్రకీర్తితం, మార్కండేయపురాణే వై
 శ్రోతవ్యం తత్సమాహితైః. ౬౧. బ్రహ్మణానాం చ గాయత్యా స్సంవాదో ౨భూ

స్తవో స్పృహ, అత స్తయా ౭తిసంకప్తాః పాపండా శ్చైవ దేవతాః. ౬౩. వేదో
 క్తకర్తహీనా శ్చ తాంత్రికాచారతత్పరాః యూయం కలా భవంత్యేవ మిలితా
 నామా సా సుషా ౬౪. అతః కలియుగే ప్రాప్తే భవిష్యంతి ద్విజాధమః, వేదార్థ
 హీనాః పాపండా లింగచక్రాదిచిహ్నితాః ౬౫ ధ్వానకర్తృపదాద్భిష్టాః కామక్రోధాది
 వీడితాః, దురాత్మాన సృత్యధర్తృవృత్తా శ్శాపభాగినః. ౬౬. కలా త్రింశత్సహస్రాద్దే
 పున ర్నష్టా భవంతి తే, నిశ్చేమతాం గతాః పశ్చా ద్దవైత్తార్థానుదీతకాః ౬౭.
 సృత్యధర్తృపరా భూయో భవిష్యంతి న సంశయః, ఇతి తస్మా న్న కర్తవ్యం లింగాదే
 ధారణం నరైః ౬౮ యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సమా, ఇతి సత్యా
 దిలక్ష్యస్యో పాస్త్యగోచరతా మతా. ౬౯ తతో బ్రహ్మవతారస్య శివస్యోపాసనం
 శ్రుతౌ, ప్రాక్తం తస్య నిరాసో నో కర్తుం కేనాపి శక్యతే ౭౦ భూతిరుద్రాక్షయో
 శ్చాపి కర్తవ్యం ధారణం నరైః, కింతు లింగాదిచిహ్నీనాం ధారణే మానశూన్యతా.
 తతః ప్రాచాచ భక్తాగ్రగణ్య స్తం పరమంగురమ్, ఆనమర్థాః పురా దేవా స్త్రిపురా
 సురనాశనే. ౭౧. ఇఘం తే కల్పయామాసు స్త్రిపురాసురనాశనే ౭౨ ఇఘం తే
 కల్పయామాసు స్త్రిభి ర్విష్ణవ్విచంద్రతైః, ఆదా వన్ని శ్శో మధ్యే విష్ణు రంతే ప్రతి
 స్థితః. ౭౩ తతో విచారయామాసుః క ఇఘం ధారయిష్యతి, రుద్రో ధారయితా
 కేచి తోవ్రీచు స్తత్ర దివౌకసుః ౭౪ యతో రుద్రస్య వహ్నిర్విదిలేజ సృకలమే
 వహి, తస్య నేత్రే ౭స్త్రిచంద్రౌ తౌ విష్ణు స్తద్దేహజః స్తృతః ౭౫ సాత్వికాంశౌ త్సము
 ద్భూత స్తస్మా ద్భారో న తస్య వై, ఇతి దేవావిచార్యాశు ప్రార్థయామాసు రీశ్వరమ్
 ౭౬. సో ౭బ్రవీ ద్వర మిచ్ఛామి దేవాః కమితి చాబ్రువన్, సోవాచాహం పశూ
 నాం వై ప్రధానస్సన్యం పతిః కిల. ౭౭ ఊచు ర్దేవా వయం సర్వేపశవః పద్మజా
 దయః, త్వ మేకఃపతి రస్తాక మిత్యుక్త్వా తే సదాశివమ్ ౭౮. లింగశూలాదిచిహ్నీని
 ధారయామాసు రీశ్వరః, తతో జ్యం వాసుకిం కృత్వా మేరుం కృత్వా ధనుర్ధరామ్.
 ౭౯, రథం చంద్రరవీ చక్రే వేదా నశ్వా నివిధాయచ, బ్రహ్మణం సారథిం కృత్వా
 మ్తాయమానః శివో ౭మరైః బాణేన లేనతాక్ దైత్యాక్ దదాహ పరమేశ్వరః,
 తస్మా ల్లింగాదిచిహ్నీనాం ధారణం యుక్త మేవ హి. ౮౦. దర్శనా చ్చ తథా
 లాశే నేవ్యసేవకయో ర్దునే, అస్తాభి న్యేవకై శ్చిహ్నాం నేవ్యస్య పరమేశితుః.
 ౮౧. అవశ్య మేవ సంగ్రహ్య మిత్యుక్తః ప్రాహ తం గురుః, మానహీన మిదం
 వాక్యం యతో దేవాదిభు క్వచిత్ ౮౩. లింగాదే ధారణం నైవ ప్రసిద్ధం కింతు
 దేవు వై, భూత్యాదిధారణం కించ నైవల్యోపనిషద్వచః ౮౪ శ్రద్ధాభక్తిధ్యాన

యోగాదవైశీత్యేన బ్రూతే నైవ శూలాదిచిహ్నమ్, జ్ఞానస్యాంగం లేననాన్త్యేన తస్య జ్ఞానేత్వానాం ధారణం భోః కదా పి రాగి. నాన్యః పంథా విద్యతే తో ౭పి ముక్త్యా ఇత్యాద్యై రైవ వేదవాక్యై ర్ముఖ్యైః, నాన్త్యే చార్థో దేవసంతాప సేన నిందా తస్య శూన్యమాణాహి శాస్త్రే. ౮౬. లోకే రాజ్య శ్చత్ర చిహ్నం సభృత్యై దృష్టం శూలాదే ర్ని సంధారణం చేత్, యుష్మకం తో ౭ప్యగ్రహ స్త్వి లాహం స్వీకర్తవ్యం లేన తద్భార ఏవ. ౮౭. కించాన్యభక్తేన భుజాదిభూషణం సర్వాదికం ధార్య మనన్యచేతసా, పరంతు నైత త్థలు యుజ్యతే నరే సర్వభ్రమేణాపి భయేన కంపిని. ౮౮ తస్మా దిమాం పామరబుద్ధి మాశు విహాయ చిహ్నం చ సమర్పకర్త, వేదోక్తమితే పరజీవయో వైకళ్యాస్యామసంధాన మనన్యదిత్తః. ౮౯. తుర్వ స్మిథో ధేన పరస్య తస్యా జ్ఞానస్య నాకేన భవిష్యసిత్వమ్, ముక్తో నచాన్త్యేన యథాకదాపీ త్యుక్త స్స ఆచార్యవరం ప్రణమ్య ౯౦ చిహ్నీని సంత్యజ్య సపుత్రబాంధవ శ్చిహ్నో బభూవాద్వయవాదతత్పరః, తదైవ చాన్త్యే ౭పి గురోః ప్రసాదతో బభూవు ర్దైవిత పరా స్సుఖార్థినః. ౯౧ అనంతశయనం నామ ప్రదేశం ప్రాప్తవాం స్తతః, దేవస్య దర్శనం కృత్వా మానమన స తత్ర యే ౯౨ భక్తా భాగవతా వైవ వైష్ణవాః పాంచరాత్రిణః వైఖానసాః కర్మకీనా వ్షడ్విధా వైష్ణవా మతాః ౯౩. తా నాహ శంకరాచార్యః కింవో లక్షణ ముచ్యతామ్, భక్తాః ప్రథమ మాహు స్తం సర్వ జ్ఞో జగదీశ్వరః ౯౪. వాసుదేవ స్సరామాద్భ్యా నవతారాన్ బిభర్త్యజః, తదేషా స్త్యా వయం మూఢాః ప్రాప్న్యామ స్తత్సలౌకతామ్ ౯౫ ఇతి బుధ్యా వయం సర్వే కాండిన్యమునినాప్రభోః, ప్రసాదితస్య సేవాయా మనంతస్య సదా రతాః. ౯౬. ఆచారో ద్వివిదో ౭స్తాకం క్రియాజ్ఞానవిభేదతః, కర్మరా బ్రహ్మగుప్తాద్భ్యా విష్ణుశర్వాదయో వయం ౯౭, జ్ఞానినో ౭త్రై వ తిహమ ఇత్యుక్తోజ్ఞానలక్షణమ్, పప్ర చ్చ విష్ణుశర్వా ౭థ ప్రాహ లేష విచక్షణః. ౯౮. అనంతభగవత్పాదకమలం శరణం పరమ్, ఇతి తూష్ణీం సితి ర్జ్ఞానం యతో నైవ తదాజ్ఞయా ౯౯. విశా తృణాదిసంచా రో భవతీ త్యుక్తఆహతమ్, జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః. ౧౦౦. నిత్యం సంధ్యా ముపాసీత ప్రత్యవాయ్యస్యథా భవేత్, ప్రాతరాదిషు శాలే షు హ్యగ్నిహోత్రాదికం బుధః ౧౦౧ తుర్వక్ వై బ్రాహ్మణో విద్వా స్సకలం భద్ర మత్తులే, ఇత్యాదిశ్రుతివాక్యాని నిత్యం కర్త స్తువంతి హి. ౧౦౨. అత స్సర్వైః శ్రుతిప్రాక్తం కర్తవ్యం కర్త సర్వదా, వైధస్య తస్య సంత్యాగా ద్దుఃఖస్యాప్తిం మమ ర్జ్గౌ. ౧౦౩. జీవన్ కర్మపరిత్యాగం యఃకరోతి సకాధమః, సమాధో నరకం

యాతి యావదాభూతసంక్షవమ్. ౧౦౪. యతీనామసి కర్తాస్తి స్నానదేవార్చనాదికమ్,
 బ్రాహ్మణ్యహానిరేవాతో భ్రష్టానాం స్వీయకర్తృతః. ౧౦౫. అట్లై కలిపయై రేవం స్థితి
 రిక్త్యుక్త ఆహ తమ్, విష్ణుశర్తా మయాతుల్యః సప్తమఃపురుషఃప్రభో. ౧౦౬. కించి
 త్కర్తృపర స్తస్య పితా ఽభూ దితి వై శ్రుతమ్, బాల్యే మయేతి సంప్రాక్తః ప్రాహ
 దూరం వ్రజాధునా. ౧౦౭ ఏవముక్త స్సతు ఙ్గేశాత్పారిత సగణ స్తదా, ప్రణమ్య
 దండవ ద్భూహ త్మమన్వేత్యాహ తం గురుమ్ ౧౦౮ దృష్ట్వా తం శరణం ప్రాప్తం
 ప్రాహ శిష్యాన్ దయానిధిః, ప్రాయశ్చిత్తవిధానార్థం తే ఽసి కుర్య స్తదైవహి. ౧౦౯.
 ప్రాయశ్చిత్తేన సంకుఢా విష్ణుశర్తాదయో ఽసి తే, కర్తృనిష్ఠా స్త మాచార్యం ప్రాచు
 వ్యత్కృపయా ప్రభో ౧౧౦ బ్రాహ్మణ్యసిద్ధి రస్తాకం జాతా ముక్తిః కథం భవేత్,
 ఇత్యుక్త ఆహ పరమో గురుః కరుణయాన్వితః. ౧౧౧. బ్రాహ్మణాచారదేవా స్సృష్టి
 రీశో విష్ణు ర్దినేశ్వరః, ఉమా గణపతి శ్చైవ లేహం త్రాజాపరా నరాః. ౧౧౨.
 బ్రహ్మర్షణధి నూ కామాం స్త్యక్త్వా కర్త చరంతి వై. ఏవం కృతే నిత్యకర్తృణ్య
 మలే మనసి ప్రభోః ౧౧౩ జీవస్యచ భిదాభావో భవత్యేవ న సంశయః, మూలా
 జ్ఞావస్యచ భిదాభావో భవత్యేవ న సంశయః, మూలాజ్ఞానస్య తత్తస్మాన్నివృత్తి జ్ఞాన
 కారణమ్. ౧౧౪ తేన భగ్నే లింగదేహే ముక్తి ర్భవతి నాన్యథా, ఇత్యాదిష్టో విష్ణు
 శర్తా దండవ త్వణివత్కృతమ్ ౧౧౫ సగణః కారయూమాన నిత్యం కర్త గురం
 'స్తర్క', స్మారాచారపరిశ్రాంతః పంచపూజావికారదః ౧౧౬ త్రిపుండ్రం భస్మనా
 కుర్వన్ చందనేన చ సువ్రతః, స్నాత్వా మృత్తికయా చోర్ధ్వపుండ్రం కుర్వ స్సృయ
 త్నతః. ౧౧౭ ఏవం లేషు నిరస్తేషు బ్రహ్మగుప్తాదయ స్తతః, సమాగత్య ప్రణ
 మ్యాచు స్సాన్విమిక్ స్సారేన పర్జనా ౧౧౮ కుర్వంతో వయ మాచార్య కర్త
 బ్రహ్మర్షణం ధియా, కృత్వా వయం వసామో ఽలేత్యుక్త స్సప్రాహ తాన్ గురుః
 ౧౧౯ ఇతఃపరం పంచపూజాతత్పరా శ్శుద్ధమానసాః, భేదవాసనయా ముక్తా భవంత
 స్సాన్విత్సోపతః ౧౨౦ లింగదేహేన నిర్ముక్తా స్సచ్చిదానంద ముద్వయమ్, ప్రాప్ను
 వంతీతి సంప్రాక్తా సత్వా తం సృష్టమానసాః ౧౨౧ బభూవు రభ తం ప్రాహ
 సమాగత్య పరం గురుమ్, కశ్చి ద్భాగవతో విప్ర స్సాన్విమిం చ్ఛృణుమతం మమ.
 ౧౨౨. సర్వవేదేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలమ్, తత్ఫలం సర ఆప్నోతి
 స్తుత్వా దేవం జనార్దనమ్ ౧౨౩ ఇత్యాదివచనా ద్విష్టాః కీర్తనే ఽహర్నిశం రతః,
 శంఖచక్రాదిసంచినౌ శ్చిహ్నిత స్తులసీగళః. ౧౨౪, ఉర్ధ్వపుండ్రీ వసామ్యుక్త ముక్తి
 ర్భువ కరే స్థితా, ఇత్యుక్త ఆహ మా చక్రాద్యంకనస్య వినిందనాత్. ౧౨౫. కించమూర్తి

ర్భగవత శ్చతుర్థా వర్తతే శృణు, పరై కాకాశరూపాస్యా ద్వచసా మభ్యసోచరా.
 ౧౨౬ యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసాసహ, ఇత్యాదిశ్రుతివాక్యేభ్యో ద్వి
 తీయా వ్యూహసంజ్ఞికా ౧౨౭ సర్వలోకాత్మికా తస్య విష్ణో శ్చిన్నాస్య ధారణమ్,
 నమర్థ శ్చే త్కురుష్వాత్ తప్తేనైకేనవా దృఢమ్. ౧౨౮. శీర్షాదిపాదబర్హంతం దేహ
 మంకయ నాశతః, తస్య సేత్స్యతి తే వైష్ణవత్వం య ద్దుర్లభం నృణామ్. ౧౨౯.
 విభూతి ర్నూర్తయ స్తస్య మత్స్యోద్భావః పరికీర్తితాః, తత్ప్రలోహమయాభి ర్నైవ తాభి
 రంకయ దేహకమ్ ౧౩౦. కిమర్థం జడ శంఖాదేక ర్తవ్యం చిన్నాభావమ్, యువ
 జ్ఞానాచక్రాదే ధారణం కురు వా సదా ౧౩౧ అర్చామూర్తే శ్చలమన్యూ స్సన్వి
 రూపేనాగవాంకయ, శరీరం మూఢ తస్మా త్త్వం కర్తవ్యం చిన్నాధారణమ్ ౧౩౨.
 విష్ణో రితి విహాయాశు పాపండమతి మాశ్రయ, స్వకర్మాణి ఫలం తేహం నమర్పయ
 పరేశ్వరే. ౧౩౩. తేన శుద్ధస్తతో ఽదైవతవాదినం గురు మాశ్రయ, తస్యోపదేశతో
 నష్టకర్తృబంధో విమోక్ష్యసి. ౧౩౪ నాన్యః పంథా విద్యతే ముక్తయేషీత్యుక్తం
 శ్రుత్యా తేన బోధేఽతి యత్నః, కార్యో మోక్షాకాంక్షిభిశ్శుద్ధచిత్తై రిత్యుక్తో ఽసౌ
 విప్రదేవో యతీశమ్ ౧౩౫. నమ్యజ్ నత్వా ప్రాహ పుణ్యై రనేకై స్సత్వత్పాదాం
 భోజయో ర్దర్శనం మే, జాతం తస్మా న్నాం కృతార్థం కురుష్వేత్యేవం తేన ప్రార్థితో
 ఽసౌ బభాషే ౧౩౬. భో విప్రదేవాఽఽతు విహాయ చిన్నాంకర్మాణి కుర్వత్ ఖలు
 కామహీనః, బ్రహ్మానుమస్తీతి విభావయ త్వం ముక్తో భవిష్యస్యవబోధతో ఽద్ధా,
 ౧౩౭. పున రన్యో గురుం ప్రాహ శ్శార్ఙ్గపాణి రితి శ్రుతః, నమోనారాయణాయేతి
 మంత్ర ముచ్చారయత్ పునః. ౧౩౮. తస్య ముద్రాదికై శృంఖచక్రకాదైశ్చ స్సచి
 ప్నితః, సంసారబంధనా స్తుక్తో వైకుంఠం వైష్ణవోత్తమః. ౧౩౯. గమిష్యామి యత
 స్తత్ర తథాభూతా పసంతి తత్. చిన్నాస్య ధారణే మానం పురాణం శృణు భో
 మునే. ౧౪౦. యే బాహుమూలపరిచిప్నిత శంఖచక్రా యే కంఠలగ్నతులసీనశినాఙ్
 మాలాః, యేవాలలాటఫలకే లసదుర్ధ్వపుండ్రాస్తే వైష్ణవా భువన మాళో పవిత్రయంతి.
 ౧౪౧ ఇత్యుక్త అచార్య ఉవాచ మైవం శ్రుతే రథావా త్కథనీయ మత్ర, అతత్త
 దేహో న నమశ్నుతే ఽయం విమోక్ష మేవా శ్రుతి రస్తి మానమ్. ౧౪౨. వైవంయ
 తఃపాతకనాశనార్థం మహత్తపః కృష్ణముఖం స్వకర్త, యద్వాధవా ధ్యాన మథీ
 శ్వరస్య ప్రోక్తం శ్రుతో చిన్నా మతో న కార్యమ్. ౧౪౩. బ్రహ్మజ్ఞో య స్సో
 ఽన్నతే మోక్ష మిత్యాదే ర్వాక్యా న్తోక్షస్య హేతు ర్విబోధః, క్షీణే పుణ్యమర్హ్య
 లోకం విశంతీత్యాదే ర్వాక్యా దన్యత స్సంస్మృతి స్సాన్యత్. ౧౪౪. పురాణేషు బృహ

న్నారదీయాదిఘనిషేధనమ్, దృశ్యతే తత్తవశంఖాదే ధారణస్య ప్రయత్నతః. ౧౮౫. చిన్నానాం ధారణే నాహం భవిష్యామి హరే స్సమః, ఇత్యేతత్తు మనోరాజ్యమాత్రం శూన్యో యథా నహి. ౧౮౬. శిఖాయజ్ఞోపవీతాదిధారణాదేవ సద్వీజః, బ్రహ్మజ్ఞోధక తస్మా త్తత్ప్రాప్తిః శ్రుతిమానతః. ౧౮౭ తస్మా ద్బ్రహ్మహ మిత్యేవం చింతనం సర్వదా కరు, లేన నస్తే భిదాగంధే జీవ ఏవ పర శ్శివః. ౧౮౮. శివ శ్శివో ఽహ మస్తీతి వాదినం యంచ కంచన, ఆత్మనా సహ తాదాత్మ్యభాగినం కరుతే భృకమ్ ఇత్యుక్తం శివగీతాస్విత్యుక్తో వైష్ణవ ఆహతమ్, నమస్కృత్వా కృతార్థో ఽహం స్వామిం స్తద్వదపదేశతః ౧౮౯ అధనా ఽద్యైతనియో ఽహం భవిష్యామితి సో ఽబ్రవీత్, ననామ దండవ ద్భూమా తం ప్రాహ గురుసత్తమః ౧౯౦. ముక్తో భవేతి సోఽప్యుక్తః స్వార్థాచారేషు తత్పరః, పంచపూజారతో నిత్యం స్వదేశస్థాః జనా నపి. ౧౯౧. తథా ఽకరో తతః పాంచరాత్రాగమసుదీక్షితః, ఆహ ముక్తిప్రతిష్ఠాదిమూలభూతో ఽస్తదాగమః ౧౯౨ తస్మాద్యతే ఽయ మాచారో విప్రైః కార్యో ఽఖలై రపి, ఇత్యుక్తః శ్రీగురుః ప్రాహ యదివేదావిరుద్ధతా. ౧౯౩ అస్మాగమే తదా తస్మాచారో గ్రాహ్యో నచాన్యథా, ఆన్యమం త్రాగమే తత్ర వైష్ణవత్వం ప్రకీర్తితమ్ ౧౯౪ గాయత్ర్యా ఉపదేశ స్తు బ్రాహ్మణ్యాయాస్తి సర్వథా, ఏవంచ వైష్ణవత్వస్య భంగ ఏవ సమాగతః. ౧౯౫. తద ఖావే న విప్రత్వం విష్ణుమంత్రశతై రపి, వైష్ణవత్వం కుతో ఽస్తస్యా సృష్టే నను హరే రియం. ౧౯౬ శక్తిః శంఖాదివత్త్వస్య శ్రద్ధాదితిచే తదా, రుద్రస్య శక్తిరే వాస్తు చతిద్ర శేఖరతాదికమ్ ౧౯౭ క్రూయతే ఽస్యా యతః పంచముఖత్వాద్యం చ దేహగమ్, అస్తు వా సర్వసంత్రాజ్యా శుభదా పరమేశ్వరీ ౧౯౮ నను సూర్యే సితస్యాస్యాం ప్రాధాన్యం లేజసో యతః, నిరూప్యతే తతో విష్ణో శ్శక్తి రేవ యతో హరిః. ౧౯౯. భానుమండలవర్తీతి వర్ణ్యతే తత్ర తత్ర హ, పంచాన్యతాఽపి నో తస్మిన్ బహురూపే విరుద్ధతే. ౨౦౦. ఇతిచే న్న యత స్తస్యా సముత్పత్తి ర్నిరూపితా, వ్యాహృతిభ్యః కిలాసాంతు ప్రణవా త్సా మహేశ్వరాత్. ౨౦౧ అస్య ప్రోక్తా ఽత ఏతస్య శక్తి ర్నాన్యస్య కస్యచిత్, నారాయణః శ్రుతో ప్రోక్త స్సర్వర క్తా మహేశ్వరః. ౨౦౨. యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః, తస్య ప్రకృతితస్య యః పర సృమేశ్వరః. ౨౦౩. అష్టమూర్తిమహేశస్య మూర్తి రాదిత్య తఃపితః, తస్మా త్తస్మై వ శక్తి స్సా పంచవక్త్రాదిసంయతా ౨౦౪. వైష్ణవేన త్వద్భావంనో శివమూర్తి ర్విభావము, వేద్యోఽతో బ్రాహ్మణత్వస్య హనిరేవ తవాఽఽ

గతా. ౧౬౬. తదభావోఽస్తు కా హనిర్వైష్ణవోఽస్మిలితే తదా, భ్రష్టోఽసిభో
 షణాయోగ్యో జీవన్మేవ మృతోఽసిభోః ౧౬౭. తతస్త మాధవః కల్పి ద్వైష్ణవః
 ప్రాహ తం గురుమ్, తద్దశంఖాదికం ధార్యంలాకం ప్రాప్సీలి వైష్ణవమ్. ౧౬౮.
 పాంచరాత్రాగమే ప్రోక్త మిత్యేవం తస్య మానతా, త్వదుక్త్యా నాశమాయాతీ
 త్యుక్తః ప్రాహ పరోగురుః. ౧౬౯ ఆగమాద్యుక్త ఆచారోగ్రాహ్యో వేదానుమాలతః.
 విరోధే తస్య న గ్రాహ్య ఉక్తం చేదం స్ఫుటం కిల ౧౭౦ అతీంద్రియార్థవిజ్ఞానే
 ప్రమాణం శ్రుతి రేవ హి, శ్రుత్యాచార మృతేఽగ్రాహ్య మాగమానాం ప్రస
 యితే ౧౭౧ అతో వేదవిరుద్ధం య త్తస్మానం నకదాచన, అతో బ్రహ్మణ్యసిద్ధిర్ధం
 స్వకర్తనిరతో భవ ౧౭౨ తేన సమ్యక్సిశుద్ధ స్సత్ తత్త్వజ్ఞాన మవాప్నుసి, ముక్తి
 తస్మా న్నచాస్యస్మా దత్రాధేత్వం శ్రుతిం శృణు ౧౭౩ పర్వభూలేషు చాత్మానం
 పర్వభూతాని చాత్మని, సంపశ్యత్ బ్రహ్మ పరమం యాలి నాన్యేన హేతునా. ౧౭౪.
 తస్మా త్వాపండదిన్నని విహాయాద్వైతశిష్టతా, సంపాద్యా మోక్షసిద్ధిర్ధ మిత్యుక్త
 స్సచ మాధవః ౧౭౬ స్వకులగ్రామదేశస్థైః సహాద్వైతపర స్సదా, సంభాగ్నిహో
 త్ర ముఖ్యాని కుర్వ స్మర్తాణి శుద్ధతామ్ ౧౭౭. ప్రాప శ్రీశంకరాచార్యప్రసాదా
 త్తత ఆగతః, వైఖానసమతాచారో వ్యాసదాస ఇతి శ్రుతః ౧౭౮ ఉవాచ భోయ
 లేబ్రహ్మేషమత్సక్షనివారణే, న సమర్థో యతో జేవః పరో నారాయణో మమ.
 ౧౭౯ తద్విష్ణోః పరమం ధామేత్యాదివేదేన బోధితా, నారాయణపదవైవ్రేవ శ్రేష్ఠ
 తా మునిసత్తమ ౧౮౦ తథా నారాయణా ద్భృష్టా జాయతే రుద్ర ఏవచ, ఇత్యాది
 శ్రుతిభి స్తస్య కారణత్వ మిదిరితమ్, తస్మా త్యేవ్య స్సదైవాయ మంతర్యామి హరే
 శ్వరః, లక్షణం తస్య భక్తస్య ప్రోక్తం వైఖానసే మతే. ౧౮౧ శంకచక్రపవిత్రాంగ
 ఊర్ధ్వపుండ్ర ఇతి ప్రభో, ఇత్యుక్తః ప్రాహ విష్ణుస్తు పాలతో వా లగ్న బ్రహ్మవా.
 ౧౮౨ ఆస్తు తత్ర వివాదః కః పదం త్యావృత్తివర్జితం, లభ్యతే తత్త్వబోధేన నైవ
 త్వన్యేన హేతునా. ౧౮౩ యది త్వంవిష్ణు భక్తోఽసితదా తత్ప్రీతయే కురు, కర్త
 నైవతు తప్తానాంచక్రాదీనాం విధారణమ్ ౧౮౪. ప్రమాణాభావతో వేదవిరుద్ధే
 నైవ మానతా, ఆగమే విప్రతానాతో నోచేత్స్యాదేవ పర్వథా. ౧౮౫ ఇత్యుక్త
 ఆహ తం వ్యాసదాసుః పూర్వయుగే మునే, దత్తాత్రేయః పరో యోగీ పంచముద్రా
 విముద్రితః. ౧౮౬. ఆసీ తస్మా న్నహద్భి స్సీవ్యకృతో మార్గో ముముక్షుభిః, గ్రాహ్యః
 కించ పురాణేషు చక్రాదే ధారణం శ్రుతమ్ ౨౦౭. అన్యథా వైష్ణవత్వస్య హాని రేవ
 సమాపలేత్, తస్మా ద్ధగవత శ్చిహ్నం ధార్య మిత్యుదితో గురుః. ౨౦౮. ఉవాచ భో

వితేక స్తే కిము వాచ్యోఽస్తిబాలకాః, అసి జానంతి ముద్రాభి రంకనేన ప్రయోజనమ్. ౧౮౯. దత్తాత్రేయస్య నైవాస్తి యోగిన స్తత్త్వ దర్శినః, ముద్రయాఽంకిత దేహో దత్తాత్రేయోఽస్తితి కేనచిత్. ౧౯౦. శ్రుతం నైవ తతో మూఢబుద్ధి త్యక్త్వా సుఖ భవ, పురాణేషు శ్రుతం చిన్నధారణం త్విలిసోచితమ్ ౧౯౧. ప్రహ్లాదస్య ఓభీషణస్య గజరాజస్య ధువస్యానిలే ద్దౌఘద్యా ప్రజవాసినాం చ ఖలు క శ్చత్రాంకనం తేఽకరోత్, తస్మాత్స్తూఢ మతిం విహాయ సకలం పాపంఽచిన్నాం త్యజ బ్రహ్మాస్తీతి విభావనేన సుసుఖం గచ్ఛాశు మోక్షంపదమ్. ౧౯౨. అవశ్యం చేత్త్వయా కార్యం చిన్నానాం ధారణం తదా, కపోలయో ర్గళేచైవ శేషేణ గరుడేనచ. ౧౯౩. అంకనం నరు కర్తేంద్రియప్రధానే భుజద్వయే, కపోలద్వితయే చైవ జ్ఞానేంద్రియసమీపగే ౧౯౪. చిన్నితే పశువద్ధర్తుం యోగ్యో భవ విబంధనః, తథా చైవం విధస్యాత్ర వైష్ణవస్య స్వకర్తణా. ౧౯౫. హీనస్య శుభ్రవస్త్రాణాం ధారణం త్వవశ్యమే, నతు కర్త్యాహోత్రాదీ త్యుక్త స్సంప్రాహ సద్గురుమ్. ౧౯౬. స్వామిం స్తథ ప్రసాదేన సవివేకోఽస్తి నాంకితః, కింతు మే గురురేవాసి తథేతి భగవం శ్శృణు. ౧౯౭. తత శ్శుద్ధాద్వయస్థం మాం కురుత్వం యతశేఖర, ఇతి విజ్ఞాప్య తం భూమా దండవ త్ప్రణిపత్యచ కృతాంజలిం సమాసీన మీషన్నమ్రం విలాక్య సః, కరుణానిధి రాచార్యః ప్రహసన్నిద మబ్రవీత్ బ్రహ్మైవాహం న సంసారి ముక్తోఽహ మితి భావయ, తస్మిన్విధా వశక్త స్త్వం వాక్య మేత దుదీరయ. ఇత్య ఖ్యాసపరిత్యక్తద్వం ద్వైషణషడూర్చికః, విదిత్వా పరమాత్మానం ముక్తోభవసి నాన్యథా. ఇతి సంబోధిత శ్శిష్యః కృతార్థోఽహమితిరయక్, బ్రహ్మహ మితి సంజల్పక్ యయా స్వకులసంయుతః. ౨౦౨. తత ఆచార్య మాగత్య నామతీర్థోహి వైష్ణవః కర్తహీన ఇదం ప్రాహ భోస్సాస్వామిం శ్శృణు మే మతమ్ ౨౦౩. శేషేణాప్యత్ర కంఠ్యం నై సర్వం విష్ణు మయం జగత్, ఇత్యాదేశా ద్యతోమోక్షం గురుః ప్రార్థయతే ప్రభో, మచ్ఛిష్యంనిజపాదారవిందం ప్రాపయ సోఽప్యథ ౨౦౪. ఏవముక్తః కరోత్యేవ తదైవ జగదీశ్వరః, తస్మాత్తమ ఛనర్జన్త హేత్యథావో యతీశ్వర జీవ సుక్తోఽహ మేవం నైభవంతోఽపి ముముక్షవః, కర్తహీనా స్సరేశం తం విష్ణుం సర్వమయం ప్రభుమ్. సమాలంబ్యంజసా ముక్తా భవిష్యంతీతి నిశ్చయః ఏవ ముక్తో గురుః ప్రాహ సత్య ముక్తం త్వయా మతమ్. ౨౦౮. కర్తభ్రష్టో భవాక్ జీవన్ముక్త ఏవ న సంశయః, నింద్యానింద్యవిహీన స్స స్సృవృత్తోఽసి పితాచవత్. ౨౦౯. తేజోత్తనర్వకర్తాణి కృత్వా లేమాం ఫలార్పణమ్, కర్తవ్యం బ్రహ్మణీత్యేవం జ్ఞాన

మార్గో ఽయమిరితః. ౧౦౦. ఫలార్థం కర్తకరణం కర్తమార్గో ఽస్తి తద్విధాత్, ప్రవృ
 త్త్వం నందనీయో ఽసివిష్ణుభక్తో ఽపి నోభవాత్. ౧౦౧ న చలతి నిజవర్ణభర్తతో య
 సృమమతి రాత్తసుహృద్విపక్షపక్షే, న జహతి న చ హంతి కంది దుష్టైః స్థితమనసం
 త మవైహి విష్ణుభక్తమ్ ౧౦౨ శ్రుతిస్త్రుతి మమైవాక్షే తే ఉల్లంఘ్య ప్రవర్తతే,
 ఆజ్ఞాభంగీమమద్రోహీ మద్భక్తో ఽపి న వైష్ణవః. ౧౦౩ ఆజ్ఞాచ్ఛేదీ మమద్రోహీ న
 యాతి నరకం సదా, ఇత్యాదివచనేభ్యోఽతః కర్తత్యాగో న శస్యతే. ౧౦౪. బ్రహ్మ
 ణః కర్త కుర్వీతేత్యాదివాక్యా న్న కర్తణః, త్యాగో దేవాంతరత్యాగో బ్రహ్మణానాం
 న చాస్తీహి. ౧౦౫ అగ్ని ర్దేవో ద్విజాతీనా మితి వాక్యా త్తత స్తు భోః, బ్రహ్మచా
 ర్యాదికై స్సర్వైక ర్త త్వత్వం న శక్యతే. ౧౦౬ సంధ్యాత్రయాతిక్రమదోష
 కాంతః కృచ్ఛ్ర)త్రయేణాస్తి తతో ద్విజత్వమ్, తత్త్వాగతో నైవ న కర్తజేతి శ్రుతిస్త
 సన్యాస మముష్యవక్తి ౧౦౭ ఇత్యుక్తో ఽసౌ నామతీర్థః ప్రణామైః ప్రీతం
 కృత్వాక ర్త తీలో బభూవ, ఏవం సర్వేఖండనం స్వస్య పక్షస్య శ్రుత్వాతే నిష్క్ర
 తిం సంవిధాయ ౧౦౮ శుద్ధాద్వైతాలంబిన స్సత్రిపుండ్ర వేదప్రాక్తాచారవిష్టా
 బభూవుః, తస్మా త్సుబ్రహ్మణ్యసంజ్ఞం కుమారస్థానం ప్రాప శ్రీగురుః పంచఘస్యైః.
 ౧౦౯ స్నాత్వా కుమారధారాయాం నద్యాం శిష్య సమన్వితః భక్త్యా సంపూజయా
 మాస పబ్జుఖం శేషరూపిణమ్ ౧౧౦. కాషాయపస్త్రదండాఢ్యః కమండలంలసత్కరః,
 భూతిభూషితసర్వాంగో బభౌ రుద్ర ఇవ స్వయమ్ ౧౧౧. నానాదేశస్థవిప్రానాం
 సుబ్రహ్మణ్యం సమాగతాః, దృష్ట్వా తం శంకరాచార్య మిద మూచు స్సువిస్మితాః.
 ౧౧౨ ద్విజా వయం బ్రహ్మకులోద్భవాః ప్రభో మనుప్రభృత్యుక్త సుకర్తక
 త్వరాః, హిరణ్యగర్భార్చనలబ్ధమానసప్ర శుద్ధయః స్థైర్య ముపాగతాస్తథా ౧౧౩.
 హిరణ్యగర్భ సృమవర్తతాగ్రే భూతస్య జాతః పతి రేక ఆసీత్, సదాధార,
 పృథివీం ద్యా ములేమాం కన్తై దేవాయ నావిషా విధేమ ౧౧౪. ఇత్యాది
 మంత్రా త్సకలస్య కర్తా బ్రహ్మ తథా పాలక ఏష ఏష, లయస్య కర్తా నిఖిలోత్తమ
 శ్చ సర్వాధికానందక రూప ఉక్తః. ౧౧౫. న ఏవ సృష్ట్యా నిఖిలం జగత్పృథుః
 ప్రవిశ్య సర్వాత్పతయా స్థితో వై, తదైక్షలేత్యాదివచోభి రీరితః కరోతి విష్ణుః చ
 శిషం భుజాభ్యామ్ ౧౧౬. తదీయభక్తాః కిల యోగనిష్ఠాః కర్తస్థితాః కూర్చకమండలం
 శ్రితాః, వయం యతిం వీక్ష్య భవంత మద్ధా జాతాః కృతార్థా శ్చృణుభో తథా ఽపి.
 ౧౧౭ వచో ఽస్తదీయం భగవన్ప్రియోజనం కిమస్త్యభేదేన యత శ్చతుర్ముఖాత్,
 జనిం గతో జీవణ స్వకర్తృణా పునఃపున స్సంస్మృతిమేతి దుఃఖదామ్. ౧౧౮. తథో

లయే బ్రహ్మణ ఏవ కుక్షే లయం ప్రయాత్యేష లయస్య కాలే, మోక్షో ఒస్యథా
 బ్రహ్మవిదేష యాతి పరం పదం బ్రహ్మణ ఏవహాకమ్ ౨౨౯. తస్మా ద్భవాన్
 దంధకమండలుశ్చిత్త స్తల్లాకయోగ్యో యతిశేఖరో గురుః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ
 శంకరో బ్రహ్మదిభూతాని యతో భవంతి తమ్. ౨౩౦. జ్ఞాత్వా విముక్తిర్భవతీతి హి
 శ్రుతౌ పోక్తం తత స్తస్య విబోధకారణమ్, వేదాంతవాక్యశ్రవణాదికం నదా
 కార్యం విమోక్షోహి లయో న కీర్తితః. ౨౩౧ సుషుప్తితుల్యో న చ లభ్యతే పరః
 కార్యస్య హి బ్రహ్మణ ఏవ సేవనాత్, శ్రుత్యైవ మాచార్యముఖా ద్విహాయతే
 చివన్నని శుద్ధాత్మవిబోధతత్పరాః ౨౩౨ శిష్యా బభూవు స్తత ఆగతా స్తం పోషు
 ర్గురం వహ్నిమతానువర్తినః, స్వామి న్వయం వహ్నిపరా యతో వై మంత్రిణ దేవో
 ఽయ ముదీగితోఽస్తి ౨౩౩ అగ్ని రగ్రే ప్రామో దేవతానాం సంయాతానా
 ముత్తమో విష్ణు రాసీత్. యజమానాయ పరిగృహ్య దేవాన్ దీక్ష యేతం హవిరా
 గచ్ఛతం నః ౨౩౪ తత శ్చ విస్ఫులింగాత్తమణే శ్వకలధారణమ్, కృత్వాముక్తా
 భవిష్యంతి బ్రహ్మణా వహ్న్యైపాసకాః ౨౩౫ అగ్ని ర్దేవో ద్విజాతీనా మిలివాక్యా
 ద్యతీక్వర, అగ్నిరేవో నచాన్యోఽస్తి కించ పాపహరః శ్రుతః ౧౩౬. ఉద్దిప్యస్య
 జాతవేదో ఒకస్మై నిఘ్రితిం మమ, పశూం శ్చ మహ్య మావహ జీవనం చ దిశో
 దిశ. ౨౩౭ అత స్సర్వై ర్ద్విజై రగ్ని రేవసేవ్యః ప్రయత్నతః, కృతకృత్యా భవంత్య
 స్తా ద్భవంతో ఒప్యస్య సేవయా ౨౩౮. ఇత్యుక్త ఆహ దేవానా మవమో వహ్ని
 రీరితః, పరమో విష్ణు రాఖ్యాతో దేవా స్త న్నధ్యగాః స్తుతాః ౨౩౯ తథాచాగ్ని
 మ్సూరాణాం వై భాగదః కర్తవేవతా, అగ్ని కారణవాక్యాని భూతాత్మాగ్ని పరాశితు
 ౨౪౦ తస్మా ద్యూయం వహ్న్యధీనం హి కర్తృ కుర్వంతో ఒస్మిన్ విష్ణు మారాధ
 యంతః, శ్రద్ధాద్వైతే తత్పరాయాస్యథాద్ధా ముక్తిః పోక్తా ఏవ మాచార్యవరైః. ౨౪౧
 సత్త్వా సర్వే స్వీకృతాద్వైతనిష్ఠా స్వస్థా జాతాస్తే సుహోత్రాదయో
 ఒన్మే, తత్రాథాగత్యానురాచార్యవర్యం భక్తా భానో ర్మండితారక్తపుష్పైః ౨౪౨.
 దివాకరాదయఃపూర్ణమండలకారమశ్రితాః, లిలకం శృణు భో స్సాంస్వమి న్నన్ద
 దీయం మతం ధృివమ్. ౨౪౩ సూర్యః పోక్త స్సర్వలోకస్య చక్షుః శ్రుత్యా తస్మా
 త్తో ఒస్తి బ్రహ్మదిహవః, సృష్టిస్థిత్యాదే స్య మేతు శ్చ తస్మా దాదిత్యోఽస్మా
 బ్రహ్మ చేత్యాహ వేదః ౨౪౪ శ్రీఘ్రిణి సూర్య ఆదిత్య ఇలి వేదే మయః శ్రుతః,
 మృగరస్యోపాసకా రక్తచందనాశ్రితమస్తకాః ౨౪౫ తస్మాలలంకృతగ్రీవాః షడ్వి
 థా న్యూర్యసేవకాః, ఉన్యంతం మండలం కేచి త్కావణం బ్రహ్మరూపిణమ్. ౨౪౬.

భజంత్యాకాశమధ్యస్థ మిశరూపేన కేచన, జగల్లయస్య హేతుం తం తేనైవోపక్ర
మోఽపిచ ౨౪౭ ఉపసంహారకేణేతి వినిశ్చిత్త్య భజంతి తమ్, కేచిల్క్వేచిత్తు విష్ణ్వ
త్తకల్పేనాస్తమయే ప్రభోః ౨౪౮ బింబంపాలకమేతస్మా దేవ సృష్ట్యాదికారణమ్,
త్రిమూర్త్యాత్మతయా కాలత్రయే బింబస్య సేవకాః ౨౪౯. కేచి దన్యేతు తన్నంద
లేక్షణవ్రతధారిణి, హిరణ్యక్తుకేశాదియుక్తం తన్నందలే నీతమ్ ౨౫౦. భజంతి
కించ తత్రైకదేశీనస్తు తదీక్షణమ్, కృత్వా సంఘాజ్య పాద్యాద్యై రన్న మన్నంతి నా
న్యథా. ౨౫౧ కేచిత్తు తప్తలోహేన ఫాలే భుజయ్యగే తథా, వక్షస్థలే చ చిచ్ఛని
మండలస్య విధాయ తే ౨౫౨. అనుక్షణం మనస్యేవం ధ్యాయంత సుంతుపాసకాః,
సర్వై రేతై రుపాస్యోఽయ ముక్తమంత్రో యతీశ్వర ౨౫౩ శ్రుతయ స్ఫుంతి
తన్నందలస్తుతి ప్రతిపాదికాః, బహ్వ్యః పురుషసూక్తేఽపి భాను రేవ నిరూపితః ౨౫౪.
సర్వవేదనిరూప్యత్వా త్పురుషం కృష్ణపింగలమ్, ఇత్యాదిరుద్రమంత్రే పురుషశబ్దోఽపి
తత్సర్వః. ౨౫౫ అరుణః సూర్యభామచ చంద్ర స్తవన ఏవ చ, మిత్రో హిరణ్య
కేతా శ్చ రవ్యర్యమగభస్తయః ౨౫౬ విష్ణు ర్దివాకర శ్చేతి సంప్రొక్తాదిత్య
మధ్యగః, విష్ణు రుక్త స్తతో విష్ణు సువీవాన్తి సచావరః ౨౫౭ ఆదిత్యానా
మహం విష్ణు ర్జ్యోతిహం రవి రంశమాన్, ఇతి కృష్ణేన సంప్రొక్తం కించ బ్రహ్మదీకా
విభోః ౨౫౮. సూర్యాదేవ సముత్పన్నాస్తస్మా త్సర్వై ర్ముక్షుభిః, ఆయ మేవ
సమారాధ్య ఇతి ప్రొక్తః పరో గురుః ౨౫౯. ఉవాచ శ్రుణు భో మూఢ దివాకర
వచో మమ, చంద్రమా మనసో జాత సూర్య స్తస్య తు చక్షుషః. ౨౬౦ ఇతి
వేదేన జన్యత్వం యస్యోక్తం తదనిత్యతా, తర్కసిద్ధాంతతోఽనిత్యే బ్రహ్మతా కథ
మాగతా ౨౬౧ సూర్యనిష్ఠపరబ్రహ్మబోధికా శ్రుతయ స్తు తాః, జగదీశాజ్ఞయా
సూర్యో భ్రమతీతి శ్రుతం స్ఫుటమ్ ౨౬౨ భీషస్త్వా ద్వాతః పవలే భీషాదేతి
సూర్యః, భీషస్త్వా దగ్ని శ్చేంద్రశ్చ మృత్యు ధ్ధావతి పంచమః ౨౬౩. న యత్ర
సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాంతి కుతోఽయ మగ్నిః,
తమేవ భాంత మనుభాతి సర్వం యస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతి ౨౬౪. ఇతి
శ్రుత్యా పరేశస్య భాసా భాసం ప్రకీర్తితమ్, సూర్యాదే స్తు తథా ప్రొక్తా జ్యోతి
శ్శాస్త్రేఽప్యనిత్యతా. ౨౬౫. సృష్టి స్సరోజాసనవాసరాదా వియచ్ఛరాణాం విలయ
స్తదస్తే, ఆద్యంతకాల స్సచ కల్ప ఉక్తః కల్పద్వయం తద్దివసం విరించేః ౨౬౬ ఏవం
భూతస్య సూర్యస్య జనకత్వం త్వయేరితమ్, బ్రహ్మదీకస్య తస్మాల్లే విద్యా త్వత్కంతతో
భనా. ౨౬౭. తస్మా దేకః పరాత్తైవ సూర్యస్థో నిగమై స్సుతః, తతః పాపందచి

న్నని విహాయాచారతత్పరాః. ౧౬౮. శుద్ధాద్వైతస్య బోధన ముక్తా భవథ భోద్వి
 లాః, ఇత్యుక్తా నే గురుం నత్వా సర్వే తచ్చివ్యతాం గతాః. తతః స్తత్ర గతై ర్విప్రై
 స్యైర్వి రసి యతీశ్వరః, సఖాజితో యయా తస్మా ద్వాయో రాశాంజయేచ్ఛయా.
 ౧౭౦. శిష్యేషు త్రిసహస్రేషు కేచి త్తం శంఖతారణైః, కేచి ద్వాద్యవిశేషైశ్చ కేచి
 త్తాలైశ్చభోక్తిభిః ౧౭౧. కేచిద్ధంఠానినాదైశ్చ కరతాలై శ్చ కేచన, కేచి ద్వ్యర్థజ
 నవాలై శ్చ పిచ్చవాలై శ్చ కేచన. సమర్పయంతి సంస్యస్తసుఖదుఃఖం యతీశ్వరం,
 తత్తద్దేశగతా విప్రా దృష్ట్యా తచ్చివ్యతాం గతాః ౧౭౩ ఏవం ప్రతిదినం గత్వా
 తత్రతత్రాగతాః ద్విజాః. కుమతస్థాః పరానందభాజః కృత్యా త్తభోక్తిభిః ౧౭౪.
 పురంగణవరం ప్రాప గణపత్యాశ్రమం తుభవ్, తత్ర నద్వాం హి కాముద్వాం
 స్సాత్వా విఘ్నేశ మవ్యయమ్. ౧౭౫. సంప్ర జ్య యతిరాట్ తత్ర మాసమాస సహ
 నుగైః, వద్దపాదముఖా శ్శిష్యాః పంచపూజాపరాయణాః ౧౭౬ దిగ్గజా ఇతి
 విఖ్యాతాః పరవిద్యా ప్ర భేదినః, పరపక్షహరీ ద్యుక్తవచసః ప్రాథవాదినః ౧౭౭.
 తద్వాక్యం శిరసాగృహ్య శిష్యోఽన్యః పురజిద్బలః, నియత స్సర్వశిష్యాణాం పాకాదిషు
 చ కర్తసు. ౧౭౮. సమర్పయ స్థురుం భిక్షాం దత్వా తస్మై పరాత్మనే, వద్దపాద స్తథా
 న్యేషాం శిష్యాణాం షడ్రస్మై ర్యుతమ్ ౧౭౯. అదదా ద్యోజనం నిత్యం బ్రహ్మార్పణ
 మితి స్మరన్, సాయంతనే గురుం శిష్యా స్త మాచార్యశిరోమణిమ్ ౨౦౦. ద్విషడ్ధా
 తం నమస్కృత్య ఢక్కాతాలకరా శ్శివమ్, స్తువంతో నృత్య మాచమ్రః పరేశం
 నచ్చిదద్యయమ్. ౨౦౧ ప్రత్యార్థం బ్రహ్మహం నిఖలజనకం బుద్ధినిహితం చిదానందం
 నత్యం నకలజగదాధార మమలమ్, అగమ్యం వాగాద్వై సుజితకరణై రాతమనః
 సునిర్యాణం లభ్యా యదిహ న పున స్సంస్మరిరయః ౨౦౨. జల్పంత ఏవం బహుధా
 నునృత్యం కుర్వంత ఆచార్యసమీపసంస్థాః, ప్రీతిం గతా స్తస్మ రుదారచిత్రా హర్షేణ
 యుక్తా నిఖలాః విసేయాః. ౨౦౩ ఏవ మానందసంతుప్త మాచార్యం సేవకానపి,
 తత్కృష్టణద్విజాః ప్రేత్య కిమేతదితి చాబ్రువన్. ౨౦౪ నహి యుష్మన్మతం సమ్య
 గివ భాలి హి పశ్యతామ్, ఆకాశవ న్నిరాలంబ మద్వయం బ్రహ్మ కేవలమ్. ౨౦౫.
 మనోవాగాదివృత్తీనా మగోచరతరం పరమ్, కథ మజ్ఞోపజోధాయ యోగ్యం స్యా
 వ్రత మీదృశమ్ ౨౦౬. త త్ర్యక్త్వా ఽస్తన్మతం సమ్య గాచరంతు శుభావ్రయే, గాణ
 పత్య మితి ఖ్యాతం వడ్ధి ర్భేదై స్సమన్వితమ్. ౨౦౭. సమస్తవేదతాత్పర్యై స్తదే
 వహి నమోరితమ్, తదాచరత్వ మత్యంతకాంతిదం మోక్షదం నృణామ్. ౨౦౮. తుండై
 కదంతచిహ్నభ్యాం చిహ్నితం శ క్తిసంయుతమ్, మనోగణపతిం యస్తు నదా ధ్యాయత్య

సన్యధీః. ౨౦౯. తన్మూలమంత్రపఠనపరస్మిన్ బ్రాహ్మణోత్తమః, యోవర్తతే సవీవాత్ర
 మోక్షభాగ్యవతిథుః)వమ్. ౨౧౦. ధ్యేయో వల్లభయా చ చంద్రకళయా ౭౭౩౩
 జ్వలద్భూచయా విశ్వోత్పత్తివివరితసంస్థితకరో ౭విఘ్నో విశిష్టార్థదః, ఇత్యేవం గణనా
 యకః ఖలు జగత్సృష్ట్యాదికర్తేరితో యుక్తం చైత దజాదికస్య విలయే ౭పృస్థి
 స్థితే హిశ్వరే. ౨౧౧ ఆసీద్గణపతి స్తేష్వక ఇతి శ్రుత్యా ప్రకీర్తితః, బ్రహ్మదిగణే
 శోఽయం తస్మా దఖలకారణమ్. ౨౧౨ తన్మాయయా విరచితా బ్రహ్మద్యా జగదీ
 శ్వరాః, ఇత్యుక్త ఆహ భో మూఢ గజాస్యః కారణం కథమ్. ౨౧౩. కించ రుద్ర
 సుతత్వేన ప్రసిద్ధః కారణం పితుః, కథం భవే దతో బ్రహ్మకారణం శ్రుతిమానతః
 ౨౧౪ బ్రహ్మవా ఇద మిత్యాది వాక్యతస్యత్సమీరితమ్, వాక్యం బ్రహ్మపరం
 నేయ మిత్యుక్తో గిరిజాసుతః ౨౧౫. ఉవాచ పున రాచార్యం సత్య మేత ద్వయో
 ౭స్తు లే, తథాప్యంకేన శూన్యో ౭యం పుమాన్ దేవస్య సన్నిధౌ. ౨౧౬. గంతుం
 యోగ్యః కథం భూయా తేస్వేష్టస్య యతిపుంగవ, ఇత్యుక్త స్త్రీమదాచార్యః ప్రాహ
 మూఢమలే శృణు ౨౧౭. బ్రాహ్మణస్య కులే జన్మ కిభాదే శ్చ విధారణమ్, వేదోక్తక
 ర్మనివృత్త్యం విప్రత్వం సముదాహృతమ్ ౨౧౮. ఏతావతా భవే ద్విప్రః కృతకృత్య
 త్తతో ౭స్యతు, పాపండమాత్ర మేవాస్తి తత్తచ్చిన్నస్య ధారణమ్. ౨౧౯. వేదేన హి
 విరుద్ధం యత్పురాణేషు చ నిందితం, స తత్కార్యం ప్రవృత్తేన మోక్షస్యార్థేవివేకినా.
 ౩౦౦ కించ హేమనిభే చక్రే మూలాధారే చతుర్దశే, గణేశో ౭స్తి తథా చక్రే
 స్సాధిష్ఠానకసంజ్ఞకే. ౩౦౧. పద్దశే విద్రుమాకారే బ్రహ్మస్తి మణితారకే, ద్విపంచ
 దళసంయుక్తే నిలవర్ణే స్థితో హరిః. ౩౦౨. ద్విపద్మీస్తు దత్త ర్ముక్తే నాహలే పింగళే
 స్థితః, రుద్రో భూతపతి దేవో జీవాత్తా భూమవర్ణకే. ౩౦౩. విశుద్ధే ద్వ్యష్టభి
 ర్ముక్తే దత్త రాజ్ఞాభిభే తథా, సహస్రదళసంయుక్తే చక్రే కర్పూరవర్ణకే. ౩౦౪.
 పరమాత్మా స్థిత స్తస్మా దేహ ఏవ వ్యవస్థితః, గణేశ స్తస్య చిహ్నో నన ప్రయోజన
 మణ్విపి. ౩౦౫. తథాచాజ్ఞాభిభే చక్రే సర్వగో ౭పి వ్యవస్థితః, సర్వా స్సంప్రేర
 యిత్వా హి స్వయం సాక్షీ హి నిర్గుణః. ౩౦౬. సచ్చిదానందరూపో ౭సౌ సర్వాతీ
 తోఽఖిలోత్తమః, సమ్యగ్దేహ సంప్రాక్త స్తం పరేశం విచింతయ. ౩౦౭. ముక్తో
 భవిష్యసీత్యుక్త స్సగణ శ్చివ్యతాం గతః, త్యక్తచిహ్నో గురో స్తస్య శంకరస్య మహా
 త్మనః. ౩౦౮ పంచత్రాజాపరో నిత్యం పంచయజ్ఞ పరాయణః, గురుశుక్రావణానక్త
 స్సమభూ ద్గిరిజాసుతః. ౩౦౯. ఆగత్యాన్యో హరిద్రాగణపతి మతవాదీ గురుం తం
 జగాద బ్రహ్మదీనాం గణానా మధిపతి మమశోపదేష్టు దికానామ్, ఆదేష్టారం కృచి

సాం సలిజపపతిం జ్యేష్ఠరాజం పరేశం ధ్యాయేమేత్యాదివేదో వదతి యతిపతే
 సర్వకార్యేషు పూజ్యమ్. 300 తస్మా ద్వేవాదిభి స్సర్వైః సంపూజ్యో ఽయం గణే
 శ్వరః, ధ్యానమస్య తు సంప్రాక్తం స్కాందే సమ్యగ్యతీశ్వర. 301. పీతాంబరధరం
 దేవం పీతయజ్ఞోపవీతినమ్, చతుర్భుజం త్రినయనం హరిద్రాలసదాననమ్ 302.
 పాశాంకుశధరం దేవం దండాభయకరాంబుజమ్, ఏవంయః పూజయే ద్వేవం సముక్తో
 నాత్ర సంశయః 303. జగత్కారణ మేవాయం బ్రహ్మాద్యా అంశరూపిణిః, అస్మా
 దేవ సముత్పన్నాస్తస్మా త్సర్వపితామహమ్ 304 విఘ్నేశానం భవంతోఽపి భజం
 తు జగదీశ్వరమ్, తుండాకారేణ లోహేనైకదంతాకారకేణచ. 305. సంతప్తేనాంకిత
 న్యైవ ముక్తి రస్తి భుజద్వయే, ఇత్యుక్త ఆహ సర్వజ్ఞో గురు స్తం కరుణానిధిః.
 306 అన్వేషం పరమాత్మైవ జగత్కర్తార్యయేరితః, గణాధిపతిశబ్దేన సర్వనామా
 మహేశ్వరః. 307 అంశాంశినో రభేదేన దుద్రపుత్రోఽపి చ స్వయమ్, సంభవ
 త్యేవ సర్వాత్మా సర్వవిఘ్ననివారకః 308 ఉపాసనీయ ఏవాయం నిఖిలై రస్తు
 సర్వదః, కించ విప్రై ర్గణేశాద్యాః పంచ పూజ్యా ముముక్షుభిః. 309 కింతు తుండా
 దిచిహ్నుస్య ధారణం సంవిరుధ్యతే, వేదేన చ పురాణేన తస్మా చ్చిహ్నం విహాయ భాః
 310. పంచపూజాదిసంపన్నో ఽదై వ్యతనిష్ఠో విమోక్ష్యనే, ఏవముక్తో గురుం నత్వా
 ద్విషడ్ధా తత్కటాక్షతః. 311 పవిత్రతాం గతో ధ్యాయం స్తమేవ పరమం
 గురుమ్, పంచపూజాదికం కుర్వం త్సుఖ మాపామితం ద్విజః 312. తతోగణకుమా
 రాభ్యో నిరస్తే ఽన్య స్సమాగతః, ఆచార్య మాహ హేరంబకుత స్తం పరమం గురుమ్.
 313. మహాగణపతే స్త్యేకం హరిద్రాగణపస్యచ, ఉచ్ఛిష్టగణపస్త్వేకం నవనీతగణే
 శితుః. 314. మత మేకంతథా స్వర్ణ గణపస్త్వేక మిరితమ్, సంతానగణపస్త్వేక
 మాగమే కై వసంజ్ఞికే. 315. ఉచ్ఛిష్టగణపస్యాహ ముపాసనపరాయణః, ఉచ్ఛిష్టగ
 ణపః ప్రాక్తో వామాంగేనావలంబనాత్ 316. చతుర్భుజం త్రినయనం పాశాంకు
 శగదాభయమ్, తుండాగ్రతీవ్రమధుకం గణనాగ్ మహం భజే 317 మహాపీతని
 ష్ణం తం వామాంగపరిసంస్థితమ్, దేవీ మాలింగ్య చుంబంతం స్పృశం స్తుడేన వైభ
 గమ్. 318. ఇతి ధ్యానం హి సంప్రాక్తం తస్మా ద్యుక్తంతు చింతనమ్, జీవేశయో
 రివైక్యస్య తయోస్తు యతినాయక. 319 కుంకుమాంకితఫాలాః ఽహం భక్తో మార్గ
 ద్వయే స్థితః, ఇచ్ఛాభీనాని కర్మాణి కృత్వా దేవం భజే సదా. 320. ఏతత్సమం
 మతం నాస్తీత్యేవం మత్వా ఽలిహృష్టభీః, సంపన్నో ఽస్మి యతే కించ ధర్మో ఽన్య
 స్సిక్ మతే నృణామ్. 321. సర్వేషా మేక ఏవైక జాతిత్వా త్తద్వదేవ హి,

సమస్తా యోషిత నైహం తాసాం చైవ వియోగతః. 33౨. సంయోగత శ్చ నో
 దోషః కల్పి దస్తి యతీశ్వర, ఆయ మేవ పర్తియస్యా ఇతి నాస్తి నియామకః,
 333. అనోన్యసంగజానందప్రాప్తి రేవ విముక్తతా, ఆనందాత్మా గణేశో ౭యం
 తదంతః పద్మజాదయః 33౪ అంతాంతో రభేదస్తు వేదే సమ్యక్ప్రకీర్తితః, గణే
 భ్యో గణపేభ్య శ్చ సమ ఇత్యాదినా యతే 33౫ రుద్రస్తు గణపాత్మైవ నత్వనోన్య
 మునిపుంగవ, న కర్తణేతి హి శ్రుత్యా కర్తనో మోక్షకారణమ్ 33౬. కింతు
 త్యాగ సహిష్ణత్వ ముఖై ర్యుక్త సమీరితః, ద్వంద్వతా పుణ్యపాపాదా వహ్యస్తి
 హి మతే మమ. 33౭. అనుకూల మిదం తస్మా దేతదేవ ముముక్షుభిః, సేవ్య
 మిత్యుక్త ఆచార్య స్త మువాచ యతీశ్వరః 33౮. సురాం నైవ పితే నైవ పరభా
 ర్యాం సమాపుయాత్, ఇత్యాదిబహుభి ర్వేదవహ్నిభి ర్నిందితం మతే. 3౩౯.
 గృహ్యతే యత్ర తత్యాజ్యం దూరత స్సఖికాంక్షీభిః, నకర్తణేత్యాదికాతు శ్రుతి
 స్తత్త్వవిదో యతేః. 3౪౦. సర్వపాపవిహీనస్య బ్రూతే మోక్షం న పాపినః, సురా
 పానపరస్యాగ పరదారరతస్యచ. 3౪౧ సురాపానాదినా ముక్తిం ప్రాప్స్యమితి
 జల్పనమ్, దుఃఖదం దౌష్ట్యమేవాస్తి త్యక్త్వా తస్మా దిదం వతమ్. 3౪౨ విప్రా
 నాం వాక్యత నైహం ప్రసాదేన వినిష్క్రమిత్, విధాయ మోక్షమార్గస్థాః పంచవ్రాతా
 పరాయణాః 3౪౩ పంచయజ్ఞాదినిరతా మూలాధారాదిచక్రకే, సంధ్యాయంతో
 గణేశాదీ నజపామంత్రతత్పరాః 3౪౪ తద్దేవధ్యానతో ముక్తా భవిష్యథ న సంశ
 యః, ఏవ ముక్తా స్తథాచక్ర హైరంబసుతపూర్వకాః. 3౪౫ ఆగత్యాగ గురుం
 ప్రోచు రవశిష్టా స్త్రయో ౭పితే, స్వామిస్తే తజ్జగత్సర్వం గణపత్యాత్మనా
 వయమ్ 3౪౬. చింతయామో విమోక్షాయ పూజ్యం సర్వై శ్శుభార్థిభిః, తస్మా
 ద్దాషితవంతో వైకథ మేతన్నతత్రయమ్. 3౪౭ భవంత ఇతి సంప్రొక్తస్తా
 నానా యతిపుంగవః, మూఢా యూయం తత శ్చాస్త్రతత్త్వం శృణుత నిచ్చితమ్.
 3౪౮. పురుషాధిష్ఠితాయాః ప్రకృతే రాజా మహా నభూత్, తతో ౭హంకార
 ఉత్పన్నస్త్రిగుణాత్మా స ఏవహి. 3౪౯. రుద్రవిష్ణోదిరూపో ౭భూ తత్ర రుద్రస్య
 సూనవః, గణేశశ్చ కుమారశ్చ భైరవ శ్చేతి విశ్రుతాః 3౫౦. స్వస్వాధికారని
 ర్వాహే తత్పరాః పూజ్యతాం గతాః, తస్మా ద్విప్రై ర్గణేశాద్యా స్తత్తచ్ఛక్రేషు
 సంస్థితాః. 3౫౧. చింతనీయాః ప్రయత్నేన తదశక్తాతు దేవతాః, పంచ వ్రాత్యా
 మహేశాద్యా ఇత్యుక్తా నైపరం గురుమ్ 3౫౨. వీరభద్రాదియో నత్వా త్యక్తచిహ్న
 స్సువిద్యతామ్, గతాస్తే పంచవ్రాతాదిరతా అదైవతవ దినః. 3౫౩. తదేతత్సంక్షిప్యో

జగామ కాంచీం నగరీం హస్తీగిరే ర్నితంబకాంచీమ్. ౪ సురథామ
సతత్ర కారయిత్వా పరవిద్యాచరణానుసారి చిత్రమ్, అపవార్యచ
తాంత్రికానతానీ ద్భగవత్యా శ్శ్రుతి సంమతాం సపర్యామ్ ౫ నిజ
పాదసరోజనేవనాయై వినయేన స్వయమాగతా నథాంధ్రాః, అనుగ్న

క్తంస్వవశిత్యాదినా. ౪. తత్ర కాంచ్యాం పరవిద్యాచరణానుసారి చిత్రం దేవమం
దిరం కారయిత్వా తాంత్రికాం శ్చ వినివార్య శ్రుతిసంమతాం భగవత్యాః పూజాం
సశ్రీశంకరాచార్యో విస్తారితవానిత్యర్థః (అత్రేదమవధేయం) పరమగురుః శ్రీశంక
రాచార్యో యత్ర కిల మహాదేవః స్వకీయపృథివీమూర్త్యా ౭౭విర్భూతలింగరూపే
ణాంబరేశ ఇతి ప్రసిద్ధ్యా వర్తతే తస్మిన్ కాంచీనగరేమాసమాత్రం స్థిత్యా శంకర
ప్రతిష్ఠాతూర్వకం శివకాంచీతి పట్టణం నిర్తాయ తత్పాత్రిక్ ఆవిర్భూతవిష్ణుం వరదరా
జం సమాశ్రిత్య తత్ర విష్ణుకాంచీతిపట్టణం నిర్తాయ తస్మైవార్ధం బ్రాహ్మణాదీననే
కభక్తజనా న్సంపాద్య తానపి శుద్ధాద్వైతవృత్తీనేవ సర్వవేదాంతతాత్పర్యనిష్ఠాం
శ్చకార తత్ర స్తదేశవాసిన సుర్వే తామ్రపర్ణితటాదాగత్య పరమగురుం నత్వేద
మూచుః. హేస్వామి స్వస్తిం ల్లోకే దేహాదిభేదస్య ప్రత్యక్షత్వా త్వరలోకే ౭౭
తత్తత్కర్తృణా తత్త్వపాసనయా చ తత్తల్లోకప్రాప్తిశ్రవణాచ్చభేద ఏవ సత్యవద్భా
వీతి పృష్టః ఆచార్య ఉవాచ—భోద్వీజాః పరమార్థతత్త్వమవిదిత్వేదముక్తం భవద్విః
* “యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాభూ త్త తేన కం పశ్యే” దితి శ్రుతిభి స్తత్త్వజ్ఞానా
గ్నిదగ్ధపాప కంజరస్య ముక్తిదకాయాం భేదాభావప్రతిపాదనాత్. * “తత్సృష్ట్యై
తదేవాన ప్రావిశత్ అనేన జీవేనాత్మనా ౭౭ప్రవిశ్య నామరూపేవ్యాకరవాణీ”త్యా
దిశాస్త్రతాత్పర్యేణ జగత్కర్తృ ర్భవ్త్వా ఏవ జీవరూపేణ జగదంతఃప్రవేశావగమా
చ్చ కించ “కలి దేవా” ఇత్యుపక్రమ్య త్రయ శ్చ త్రీచ శతా త్రయ శ్చ త్రీచ
సహస్రేతి దేవానేకతా మభిధాయాంతర్భావక్రమేణ ఏకో దేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి సప్ర
హ్నేతి బ్రహ్మణ ఏవానేకత్వం ప్రదర్శితం.* “బహుస్యాం ప్రజాయేయే”త్యాది శ్రుత్యా
చ భోక్తృభోగ్యాత్త క సకలస్యాపి ప్రపంచస్య పరమాత్మరూపతా ప్రతిపాదితా తస్మాత్స
ర్వజ్ఞం నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావం సకలవివర్తాధిష్ఠానం బ్రహ్మ ముముక్షుభి రుపాస
నీయం. తస్మా ద్భవంతో ౭౭ జీవపరమాత్మభేదం దేవతాభేదం చ విహాయ శుద్ధా
ద్వైత బ్రహ్మోపాసనయా ముక్తాభవభేతి సమ్యగుపదిష్టాః కాంచీతామ్రపర్ణి దేశవా
సిన శుద్ధాద్వైతవిద్యాశ్రితా బభూవురితి ౫. ఏతదేవ సంగ్రహేణానా-ఉభయవిజపాద
సరోజనేవనాథం వినయేన స్వయమాగతాః ఆంధ్రదేశీయా ననుగృహ్య నవేంకటా

హ్య సవేంకటాచలేశం ప్రణిపత్యాప విదర్భరాజధానీమ్ ౬ అభి
గమ్య సభక్తి పూర్వ మస్యాం కృతపూజః క్రథకైశిక్షేత్వరేణ, నిజశిష్య
నిరస్తదుష్టబుద్ధి న్యైదధాద్భైరవతంత్రసావలంబాః. ౭. అభివాద్య
విదర్భరాజవాదీ దధకర్ణాటవసుంధరా మియాసుమ్, భగవన్నహుభిః
కపాలిజాలై స్సహి దేశో భవతా మగమ్యరూపః ౮ సహి తే భగవ
ద్యశ స్సహంతే నిహితేర్ష్యాః శ్రుతిషు బ్రహ్మిణో ౯హమ్, అహితే
జగతాం సముత్సహంతే మహితేషు ప్రతిపక్షతాం వహంతే. ౯ ఇతి
వాదిని భూమిపే సుధన్వా యతిరాజం నిజగా వధిజ్యధన్వా, మయి
తివృతి కింభయం పరేభ్య స్తవ భక్తే యతినాథ పామరేభ్యః ౧౦.
అథ తీర్థక రాగ్రణీః ప్రతస్థే కిలకాపాలికజాలకం విజేతుమ్, నిశమయ్య
తమాగతం సమాగా త్క్రొకవో నామ కపాలిదేశికాగ్ర్యః ౧౧ పితృ
శాననభస్మనానులిప్తః కరసంప్రాప్తకరోటి రా త్తశూలః, సహితో బహుభి
స్సృతుల్యవేష్టై స్స ఇతి స్తాహ మహామనాస్సగర్వః. ౧౨ భసితం
ధృత మిత్యదస్తు యుక్తం శుచి సంత్యజ్య శిరఃకపాల మేతత్, వహ
థాశుచిఖర్పరం కిమర్థం న కథంకార ముపాస్యతే కపాలీ ౧౩. నరశీ

చలేశం ప్రణిపత్య విదర్భరాజధానీం ప్రాప. ౬ క్రథకైశిక్షేత్వరేణ భక్తిపూర్వ మభిగ
మ్యాస్యాం విదర్భరాజధాన్యాం కృతపూజ స్స భైరవతంత్రేణ సావలంబా నవలంబన
హితా నిజశిష్యైర్నిరస్తా దుష్టబుద్ధి ర్యేషాం తథాభూతా న్యైదధాత్. ౭ అథ
కర్ణాటభూమిం గంతు మిచ్ఛ మభివాద్య విదర్భరా డుక్తవాత్. హేభగవత్ సహి
దేశో బహుభిః కాపాలికైర్భవతా మగమ్యరూపః ౮ యత స్తే కాపాలికాః భగవ
ద్యశో న సహంతే యతశ్చ శ్రుతిషు నిహితా స్థాపితా ఈర్ష్యా యై స్తే యతశ్చ
జగతా మహితే సముత్సహంతే సమ్యగుత్సాహాయుక్తా భవంతి. యతశ్చ మహత్సు
ప్రతిపక్షతా ముద్వహంతే స్వీకుర్వంత్యతవీవ మహం బ్రహ్మిణి. ౯ ఇత్యేవం విదర్భా
ధిపే వదతి సతి అధిజ్యధన్వా సుధన్వా యతిరాజం బభాషే హేయతినాథ మయి
తవ భక్తేతివృతి పామరేభ్యః పరేభ్య స్తవ కిమపి భయం నాస్తి. ౧౦ అథ శాస్త్ర
కరాగ్రణీః కాపాలికజాలకం విజేతుం న ఉజ్జయన్యాఖ్యపురం ప్రతస్థే. ౧౧. శ్చ
సభస్మనా లిప్తాంగః కరసంప్రాప్తమనుష్యశిరః కపాలః ౧౨ యద్భస్మధృతమితీనంతు
యుక్తం పరంతు శుచి శిరఃకపాలమేత త్పరిత్యజ్యాపవిత్రం మృత్తియఖర్పరం కిమ
ర్థం వహథ. కథంకారం కథం కపాలీ భైరవో భవద్భి ర్హోపాస్యతే. ౧౩. దధిరాక్ష

ర్షకుశేషయై రకృత్వారుధిరాకై ర్షధునాచ భైరవార్చామ్, ఉమయా
సమయాసరోరుహాఞ్శ్యా కథ మాశ్లిష్టవపు ర్ద్వదం ప్రయాయాత్ ౧౪
ఇతి జల్పతి భైరవాగమానాం హృదయం కాపురుషేతి తం వినింద్య,
నిరవాసయదాత్మ విత్సమాజాత్పురుషై నైన్వి రధికారిభి స్సుధన్వా.
౧౫ భృకుటీకుటిలానన శ్చలోష్ఠ స్థిత ముద్యమ్య పరశ్వధం స
మూర్ఖః, భవతాం న శిరాంసి చే ద్విభింద్యాం క్రకచో నాహ మితి
బ్రువన్నయాసీత్ ౧౬ రుషితాని కపాలినాం కులాని ప్రశయాంభోధ
రఙ్గకరారవాణి, అమునా ప్రహితాన్యతిస్రసంఖ్యా న్యభియాతాని
సముద్యతాయుధాని ౧౭. అథ విప్రకులం భయానులంతద్విత మా
లోక్య మహాకథ స్సుధన్వా, కుపితః కవచీ రఙ్గీ నిషంగీ ధనురాదాయ
యయా శరా నివిముంచత్ ౧౮ అవసీభృతి యోధయత్యరీం స్తాం
స్త్యరయైకత్ర తతోఽన్యతో నియుక్తాః, క్రకచేన పథాయ భూసురా
ణాం ద్రుత మానేదు రుదాయుధా స్సహస్రమ్ ౧౯ అవలోక్య కపా
లిసంఘ మారా చ్ఛమనానీకనికాశ మాపతంతమ్, వ్యధతాః ప్రతివేదిరే

ర్షరశిరోలక్షణకమలై ర్షద్యేన చ భైరవార్చా మలభ్యా కపాలీ భైరవః స్వసమా
నయా కమలాఞ్శ్యా ఉమయా ఆశ్లిష్టవపు ర్ద్వదం కథం ప్రాప్నుమాత్. ౧౪ ఇత్యేవం
క్రకచే భైరవాగమానాం హృదయం జల్పతి సతి హేతుత్పపురుషేతి తం వినింద్య
స్వీయై రధికారిభి స్సుధన్వా ఆత్మవిదాం సమాజా ద్భూషా శ్చకార. ౧౫. సితం పర
శ్వధ ముద్యమ్య భవతాం శిరాంసి న విభిన్ద్యాం చే త్త్వా క్రకచో నాహ మితి
బ్రువన్నయాసీత్. ౧౬. ప్రశయాంభోధరవ ద్భయంకరః శబ్దోయేషాం అమునా
క్రకచేన ప్రేషితాని ఆప్రగణితాని కపాలినాం కులాని కుపితాని సముద్యతాయుధాని
ఆభియాతాని. ౧౭. అథ లేషా మభిగమనానంతరం తద్విప్రకులం భయేన వ్యాకుల
మలోక్య ఝడితి కుపిత స్సుధన్వా ధనురాదాయ బాణా నివిముంచన్యయా ౧౮.
త్వరయా తానరీ నేకత్ర భూమిపే సుధన్వని యోధయతి సతి అన్యతో బ్రాహ్మణా
నాం పథాయ క్రకచేన నియుక్తా స్సహస్రసంఖ్యా ఉదాయుధా ద్రుత మానేదుః
అయయుః. ౧౯. యతినైన్యభిమిప మాపతంతం కపాలిసంఘం దూరా దవలోక్య
వ్యధితా భూసురేంద్రా శ్చరణ్యం శరణయోగ్యం శ్రీశంకరం యోగినం శరణం ప్రవే

శరణ్యం శరణం శంకరయోగినం ద్విజేంద్రాః. ౨౦. అసితోమరపట్టిశ
త్రిశూలైః ప్రజిహంసూ నృశ శ్చ ముద్భిత్తాట్టహాసాన్, యతిరాట్ స
చకార భస్మసా త్తా న్నిజహంకారభువాఽగ్నినా ఊజేన ౨౧. నృప
తిశ్చ శరైః సువర్ణపుంభైః రిషినికృతైః ప్రతిపక్షపక్తపద్భైః, రణరంగ
భువం సహస్రసంఘైః సమలంకృత్య ముదాగమస్తునీంద్రమ్. ౨౨.
తదను క్రకచో హతా న్స్వకీయా నరుజాంశ్చ ద్విజపుంగవా నుదీక్ష్య,
అతిమాత్రవిదూయమానచేతా యతిరాజస్య సమీప మాప భూయః.
౨౩ కుమతాశ్రయ పశ్య మే ప్రభావం ఫల మాప్యస్యధునైవ కర్త
ణోఽస్య, ఇతి హస్తతలే దధత్కపాలం ఊణ మధ్యాయదసౌ
నిమిల్య నేత్రే ౨౪. సురయా పరిపూరితం కపాలం ఝటితి ధ్యా
యతి ఛైరవాగమజ్ఞే, సనివీయ తదర్థ మర్థమాస్యా నిదధార స్తరతి స్త
భైరవంచ ౨౫ అథ మర్త్యశిరఃకపాలమాలీ జ్వలనజ్వాలజటాచ్ఛటా
స్త్రశూలీ, వికటప్రకటాట్టహాసఢాలీ పురతః ప్రాదురభూ న్నహాకపాలీ
౨౬ తవ భక్తజనద్రుహం దృశా సంజహి దేవేతి కపాలినా నియుక్తః,
కథమాత్మని మేఽపరాధ్యసీతి క్రకచనైవ ప శిరో జహార రుప్తః ౨౭
యతినా మృషభేణ సంస్తుత స్స స్తయమంతర్ధి మవాప దేవవర్యః, ౨౮
౨౯ ఖలేకులే ఖలానా మము మానర్చురలం ద్విజాః ప్రహృష్టాః ౩౦

దిశే. ౨౦. నిజహంకారప్రకూలేన వహ్నినా. ౨౧. నృపతిశ్చ సువర్ణపుంభైః శరైర్విద్యు
నైః ప్రతిపక్షిణాం ముఖపద్భైః సహస్రసంఘైః రణభూమిం సమలంకృత్యముదా
మునీంద్ర మగమత్. ౨౨ అతిమాత్ర మత్యంతం విదూయమానం పీడ్యమానం చిత్తం
యస్యసః. ౨౩ అసౌ క్రకచో నేత్రే నిమిల్య ఊణమాత్రం ధ్యానం కృతవాన్.
౨౪. ఛైరవాగమజ్ఞే క్రకచేధ్యాయతి సతి సురయామణ్యేనకపాలం పరిపూరితం పరిపూర్ణ
మభూత్ తస్యాః సురాయా అర్థం సక్రకచ సృమ్యస్మీత్వా తస్యాః సురాయా అర్థం
నిదధార స్థాపయామాస చ పున రైర్భరవం స్తరతి స్త ౨౫ అథ ఛైరవస్వరూపస్వర
ణానస్తరం వహ్నిజ్వాలాసదృశానాం జటానాం ఛటాసమూహో యస్య స మహాక
పాలీ భైరవః ౨౬ హేదేవ తవ భక్తజనద్రుహం దృష్ట్వా సంజహీతి కపాలినా
క్రకచేన నియుక్తో భైరవ స్తత్త్వవిదో మమాత్మత్వా న్నదవతారత్వా ద్వా కథం
మమాత్మని శ్రీశంకరే అపరాధ్యసీతిరుప్తః తనైవ శిరో జహార ౨౭ ఖలానా మఖలే
౨౮కులే ఉచ్ఛిన్నే సతి ప్రహృష్టాః ద్విజా అముంక్షీ శంకర మానర్చుః ఆత్రేద మప
ధేయం * “సంహారభైరవం నత్వా సమాసీసః కిలాబ్రవీత్, స్వామిస్వేదేషు కాస్త్రేషు

పురాణేషు చ కర్తృయత్ ౧ ప్రతిపాదిత మస్తీహ తత్కర్తృవ్యం హి ధర్మతః, విస్తా
 నాం కర్తృణా ధర్మ స్సౌదితి మే మతమ్ ౨. ధర్మేణ సర్వపాపాఘో నాశం యాతి
 శుచివ్రతాత్, పాపసంఘే తథా నష్టే మనశ్శుద్ధిః ప్రజాయతే ౩. శుద్ధే మనసి
 సర్వాత్తసాక్షాత్కారో భవత్యలమ్, ఏవంసదసి సర్వేషాం బ్రహ్మణానాం మయేరితః
 ౪. త్వద్భక్త స్సహసాపాది దుష్టయుక్తివరంపరామ్, ఏత న్నోచిత మిత్యుగ్రో మచ్చి
 మ్నైస్త్రి స్తాడితస్సతు, ౫ ఆకరో దాగతం త్వాంతు మంత్రబీజపరాయణమ్, ఇతఃపరం
 త్వమేవైత తృత్యాసత్యం వివేచయ. ౬ ఇత్యుగ్రో ధైరవః ప్రాహ విప్రదండార్థ
 మాగతః, శంకర స్త్వం సదా పూజ్య స్సర్వవేదపదార్థభాక్. ౭ భవత్కృతం హి
 యత్కర్తృ మనూఽసి చ కృతం హి తత్, లేషాం కాపాలికానాం తు బ్రహ్మణ్య
 చారతాం కురు. ౮ వికలేతు కతా ప్రాప్తే లేషాం వృత్తి ర్భజీస్సితా, బభూవ మంత్ర
 బద్ధో ఽహం ప్రత్యక్షో ఽస్మి న ధర్మతః. ౯. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవః కాపాలికమ
 తానుగాః, తద్వాక్య శ్రవణా ద్భీతాః పరివ్రాట్కులశేఖరమ్. ౧౦ నత్వా ద్వాద
 శథా సర్వే పటుకాద్యా స్సువిస్మితాః, స్వామిక్ మూఢా పయం యస్తా త్స్వాయా
 స్తాంశ్చ సాదరమ్. ౧౧. ఏవ మాలాపినో దృష్ట్వాకరుణాపూర్ణవిగ్రహః, ఆజ్ఞాపయా
 మాన యతి శ్శిష్యాం స్తేషాం విశోధనే. ౧౨. పద్మపాదముఖాశ్శిష్యా శ్చక్ర స్తా
 స్సాప్తగాఢ్యగాక్, ప్రాకస్సాన్నసరతా నిత్యం సంధ్యాకర్తృనృధవ్రతాక్. ౧౩
 పంచపూజాపంచయజ్ఞపరా నిశ్చలమానసాక్, పరం గురుం సమాశ్రిత్య లే ఽపి
 సచ్చివ్యతాంగతాః ౧౪. తత్రాగత్య తతః కశ్చి త్కపాలీ దారుణాకృతిః. ప్రాహేదం
 న్యూనతాచే త్కాపాలికానాం మలే తదా ౧౫. ఫలం కిమపి నాన్యత్ర విద్యతే
 పటుకాదయః, బభూవు స్స్వమతభ్రష్టా యత్తు తత్రాస్తి దూషణమ్. ౧౬ మహద్బ్రా
 హ్మణజాలిత్యం న మే జాత్యా ప్రయోజనమ్, కించ దేహస్య సర్వస్య భౌతికత్వా న్న
 కన్యలిత్ ౧౭. పతుం హి శక్యతే జాతి స్తస్మా త్సంకల్పితాత్వియమ్, జాతి ర్నాతః
 ప్రమాణంత ల్కింతు జాలిద్వయం మతమ్. ౧౮ స్త్రీజాతి రేకా సరజాతి రన్యా
 తత్రాస్తి శ్రేష్ఠత్వ ముపాగతా ఽదృశ్య, ప్రాకట్య మానంద ఉపైతి యస్యా స్సంయో
 గతో ఽతో న విచార ఇష్టః ౧౯. గమ్య హీయం నైవ గమ్యేయ మస్తి గచ్ఛే
 న్నాసా వన్యభార్యా మిలీదమ్, వాక్యం నాంగీకర్తృహే దోషభావా ద్యస్తాత్సర్వా
 స్స్వీయతా మాత్రజంతి. ౨౦. ఆనందార్థం చర్మణ శ్చర్మయోగం కుర్వ స్త్వీవః ప్రాప్ను
 యా త్కం వ్యసర్థమ్, జీవన్ముక్తా మోక్షవివాస్తి కృప్తి సుర్వోత్కృష్టానందతో
 దధితాతః. ౨౧. అనందో యో వ్యక్తి మాయాతి సంగా క్షద్రూపా ఽసా ధైరవః

దేహపాలే, తస్య ప్రాప్తి ర్నోక్షణ్యేవకత్వ మిత్యుక్త స్థిశంకరాచార్య ఆహ. ౨౨. ఉక్తం భోః కాపాలికేదం సుసమ్యక్ సత్యం వాచ్యం కస్య పుత్రీ త్వదీయా, మాతే త్యుక్తః ప్రాహ కాపాలికో ౭సౌ స్వామిక్ దీక్షితస్యాస్తి పుత్రీ. ౨౩. దీక్షితత్వమిద మాగతం తుత స్త్వత్పితృసృతు జగాద భో యతే, తాలముఖ్యతరుగాం సురా మసా వాహార న్నను రనే విశేషతః ౨౪ జ్ఞానవా నసి నచ స్వయం సతాం పాతు మిచ్ఛతి వరంతు విక్రయే శీలవా నత ఇమం సదా జనో దీక్షితం వదతి తస్య పుత్రికా. ౨౫. మాతృతా ముపగతా మమాత్మనో దేహ మర్వ్యసుఖసాగరే జనాన్, ఆగతాన్ ఖలు సరా న్సదా ౭కరో త్సంప్లుతా న్సుసుఖలబ్ధయే యతే ౨౬ ఉన్నతతైరవసమాఖ్య మిమం విబోధ తస్యా సృతం మమ పితా ౭పి సురాకరో ౭భూత్, తత్సన్నిధౌ స్థితి మసీహ సురా లభంతే నోమద్యగంధవిముఖా హి పలాయితా స్తే ౨౭ తస్మా దేవం సక్కులే ౭హం ప్రసూత సృమ్యత్సాబ్ధ్యో ౭హం భవద్ధి సుభక్త్యా, ఇత్యుక్తో ౭సౌ ప్రాహ కాపాలికత్వం గచ్ఛేచ్ఛత్సా త్వేచ్ఛచ్ఛయా సంవరాశు ౨౮ బ్రాహ్మణా న్నను సుదుష్టమతస్థానేష దండయితు మత్ర సమాగామ్, నేతరా నత ఇలో ౭య మభ్యాష్యో దూర ఆశు కరణీయ ఇతీతమ్ ౨౯ ప్రోదితా యతిపరేణ విశేయా గృహ్య తస్య వచనం శిరసా తే, ప్రాత్యజ స్థల మముం సువిదూరం శంకరం తు తత దూరత తాక్ష్యే ౩౦ చారాన్వక ఇత్థం హ్యకరో ద్విచారం మూర్ఖై ర్జనై ర్వాన్వీప్త మిదం సమస్తమ్, దేహాద్యతీతాత్మవిబోధిభి స్తత్సంగా ద్ధతా మూఢతమత్వ మస్యే. ౩౧. దుష్టా మతి ర్నో భవితా ౭పి తస్మా త్తథా పి లేహ మయ మగ్రచారీ, సన్నాస్యనవా నస్తితు కత్పి దేష వివేకయ్యుక్తో యదిచే త్తదగ్రే. ౩౨ స్థాస్యామి నోచే దహ మేమి శీఘ్ర మేవం విచార్యాస్య సభాం ప్రవిశ్య, ఉవాచ తత్త్వం విదితం తవాస్తి తదావిముక్తే ర్వద లక్షణం త్వమ్ ౩౩. ఆదౌ వివేకో మమ బుద్ధ్యతా మయం కాయాత్మదేహస్య తదాదిరూపిణః, జీవస్య మోక్షో విలయో న చేతర స్తస్మాగమం మూఢధియో బ్రువంతి భోః ౩౪. లయం గతానాం సతితాం సముద్రే యద్యాగమ స్స్యా స్తరణం గతానాం, సస్యా దతో మోక్ష ఇయం మృతి ర్హి శ్రాద్ధాదికం కర్త తు తుర్వతే య. ౩౫, తృప్తి స్త్వనేనేతి మృతిం గతానాం లేహం వివేకః కిము వాచసీయః, కించ ప్రజల్పంతి వరో ౭స్తి లోకః స్వర్గ స్తథా ౭న్యో నరతో ౭తి ఘోరః. ౩౬. పుణ్యేన పాపేన చ యాంతి తత్ర క్షయా త్తయో ర్నర్తర్య మిమం విశంతి, లేహం మతం తత్సుకరా మమానం యత స్త్విహేవాస్త్యభయానుభూతిః. ౩౭. స్వర్గీ భోక్తాకస్యతే ౭సౌ సుఖస్య యోవా భుంక్తే క్లేశ మేషోద్విలీయః,

తస్మా ద్యుక్తా కల్పనా పరోక్షా ప్రత్యక్షేనైవానుభూతిం గతాస్తి. ౩౮. దేహేంద్రి
యేషు భూలేషు నష్టేషు పరలోకగః, తోవా జీవస్య భేదే లిపి ఖటాకాశవ దస్యతు.
౩౯. గమనం రూపహీనత్వా నైవ సంభవతి క్వచిత్, తస్మా దప్సన్నతం సమ్య
గిత్యుక్తః ప్రాహ శంకరః. ౪౦. శ్రుతిబాహ్య మిదం మతం యతో లిపి నచసమ్య
కృణు మేమతం తత స్త్వమ్, సతు దేహముఖా ద్విభిన్న ఆత్మా పరమాత్మా పరిప
ర్యలే విముక్తః. ౪౧. విబద్ధః పరాత్మా లప్రబోధా ద్విముక్తః పరిజ్ఞానతో దేహ
పాతా ద్విముక్తిః, త్వదిమే యముక్తి ర్భిమా దేవ నూనం శ్రుతి ర్జ్ఞానమాత్రా ధి
ముక్తిం జగాద. ౪౨. జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్తాణో యాంతి బ్రహ్మ సనాతనమ్, ఇత్యాద్యా
లస్తి శ్రుతి స్సాక్షా త్తద్వాక్యం న ప్రమేతిచేత్ ౪౩. భవద్వాక్యం కథం మానం
మత్సితం కిల వహ్నినా, నూలే దగ్ధే లిపి దేహే లిపి లింగయతో ప్రజత్య
ముమ్. ౪౪. జ్యోతిష్టోమాదికం వాక్యం మాన మత్ర దృఢం స్మృతమ్, జలాకాశం
తుతుల్యం లయం జీవః ప్రోక్త స్తథా శ్రుతే. దేహే దేహంతరం యాంతి పరలోకం
సగచ్ఛతి, శ్రాద్ధాదికర్త కర్తవ్యం తస్య పుత్రాదినా ఖలు. తత్ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం
పుణ్యలోకస్యచాప్తయే, గయాదా పిండదానం చ కర్తవ్యం తస్య ముక్తయే. ఇత్యర్థ
లస్త్వ పురాణాదా బహుధా సంప్రదర్శితః, తస్మా త్సప్తదశాంగం నలించంస్వాత్మ తనూ
గతః. ౪౮. పరత్ర పక్షివద్యాతి సిద్ధాంతోలయ ముదీరితః, మూఢచార్యాక తస్మాత్త్వ
మిత స్తూష్టిం ప్రకాశునా ౪౯ ఇత్యుక్తో వేషభాషాదిత్యక్త్వాగురుపదద్వయమ్,
సత్వా తత్పుస్తభారస్య భరణోద్యమగో లభవత్ ౫౦ తత స్సౌగత శృంగరం పీన
కాయః ప్రణమ్యాహ లోకాఇమే మూఢభావాత్. సదా కర్మశీలా యతో భౌతి
కస్య విశుద్ధి ర్నచ స్నానదానాదినా లిపి. ౫౧. సదా నిర్మలా దేహపాతా ద్వి
ముక్త స్తు జీవో పునర్దాయలే లిపా వృణేన, ప్రజల్పన్తి మూఢా ధనం తద్ధి దేహ
ద్యదృష్టేన లభ్యం తతో నాస్తి భితిః దేహంతే వా ఋణాభావా దృణం కృత్వా
శ్శుతం పిబేత్, ఇతి వాక్యస్య మానత్వా దేహపుష్టి స్సదైవవా కర్తవ్యా బుద్ధియుక్తేన
తక్కుత్వా తత్రతత్ర చ, సర్వభక్షణశీలస్య సుఖస్యావాప్తి రాప్తితః. ౫౪. విమో
క్ష్యస్త్యేతి సంప్రోక్త శృంగరః ప్రాహ సౌగతమ్, వృథా లే జల్పనం యస్మా త్పరలోక
గమాదికమ్. ౫౫. శ్రుతిస్మృతీతిహాసాదా ప్రోక్తం భోగాయ కర్తవ్యం, తస్మా దృణా
దికం కర్తుః పునర్జన్మ మనిశ్చితమ్. ౫౬. తథా చాజ్ఞానబుద్ధిం త్వం పాపదిగ్ధాం విహాయ
తై, సత్సార్థస్థో భవేదానీ విత్యుక్తః పున రాహ సః. ౫౭. సుగతాఖ్యా మని
స్సర్వాం ఖుమ దృష్ట్యా మవిస్మితః, విచార్య జగత స్సత్త్వం, ప్రాణ్యుపాసనకత్పరః

గౌ. కాలే మదుపదేశస్య కరుణావిష్టమానసః, ఇద మాహ స ధర్మోఽస్తి పరః
 ప్రాణ్యవిహింసనమ్. గౌ. తథావిధేన ధర్మేణ కపాలస్య నివర్తనాత్, ముక్తో భవిష్యసీ
 త్యుక్త స్తదారభ్యాహమప్యయమ్. ౬౦ తత్పాదయుగళభ్యాసి శిరసా గృహ్య
 తద్వచః, దయాపరోఽస్తి సర్వేషు ప్రాణిజాలేషు సర్వదా. ౬౧ యస్తా ధర్మో
 ఽతో నచాన్యోఽస్తి సార స్తస్మా ధర్మస్థాన మేత న్నతం మే, సర్వై రంగీకార్య
 మిత్యేవముక్తో భూయః ప్రాహాచార్య ఇథం మహాత్మా ౬౨ కింత్వం జల్పసి దుష్ట
 సౌగత కథం ధర్మోఽస్త్వహింసాపరో యోగీయస్య హి హింసనస్య నిగమే ధర్మత్వ
 ముక్తంస్ఫుటమ్, అస్మిన్తోమముఖే క్రతౌ ఖలు పశో స్పర్షద్రప్రదం హింసనం శ్రు
 త్యాచారరతై రుపేయ మపరే పాపంఽనిన్ విస్ఫుటమ్ ౬౩ వేదసిందాపరా యేతు
 సదాచారవిష్టతాః, తే సర్వై నరకం యాంతి యద్యపి బ్రహ్మవీర్యజాః ౬౪ ఇత్యేవం
 మనునోక్తత్వా తదాచారరతాః కిల, పచ్యంతే నరకే ఘోరే యావద్బ్రహ్మలయో
 భవేత్ ౬౫. తస్మా ద్విప్రావివర్ణానాం వేదాదిషు నిరూపితః. ఆచారః పరమం మానం
 యస్య త న్నాస్తి సోఽధమః ౬౬ ఇత్యుక్తోఽసౌ సౌగతో మానకూన్యో నత్వా
 ౬౭చార్యం వద్దపాదాదికానామ్, తచ్ఛిష్యాణాం పాదుకావాహణోఽభూ త్రేషా
 ముచ్ఛిష్టదనేనాతిపుష్టః ౬౮ కాపీనమాత్రధారీ తుకశ్చి త్త పణకః స్త్రుతః, స ఏకస్మి
 న్కరే ధృత్వా గోలయంత్రం ద్వితీయకే. ౬౯. తురీయంత్రం సమాదాయ సమాగ
 త్యాహ శంకరం, స్వామిం చ్ఛృణు విచిత్రం మే మతం పరమశోభనమ్ ౭౦ త్రాణ
 స్సమయనామాహం సూర్యం కాలప్రవర్తకమ్, బద్ధా త్వాభ్యాం సుయంత్రాభ్యాం
 సమయజ్ఞానత శ్శుభమ్ ౭౧ ఆశుభం చ త్రిలోక్యాం య ల్లభ్యం తద్వచ్చి సంస్ఫుటమ్,
 కించకాలః ౭౨ దేవో మత్సత్వస్య విచాలనే. ౭౩ పరేశోఽసి సమర్థో నేత్యుక్త
 స్తం ప్రాహ శంకరః, సమ్యగుక్తం త్వయా త్వం యత్కాలవిత్తం చ వేద్యహం ౭౪.
 తస్మా న్నదాశ్రయ స్త్వి పరీక్షా కాల ఆగతే, త్వాం పృచ్ఛామితి సంప్రాక్త స్తదై
 వాంగీచకార సః ౭౫ కాపీనమాత్రసంధారీ జైనస్తు తత ఆగతః, మలేన దిగ్గసర్వాంగ
 స్సద్వార్హ న్నమ ఇత్యసౌ. ౭౬ ఉచ్చర న్నసకృ చ్ఛోచైచ్చ శ్శూన్యాంక శ్శూన్యపుం
 ద్రకః, బిందుపుండ్రసమేత శ్చ శిష్యై స్సర్వభయంకరః ౭౭ పికాచవ త్సమాగత్య
 ప్రాహ శ్రీశంకరం గురుమ్, జిన్ దేవోఽస్తి సర్వేషాం ముక్తిదః ప్రాణినాం హృది. ౭౮.
 జీవాత్తనా సిత స్సోఽతిజ్ఞానమాలేణ సర్వదా, ముక్తత్వా త్తస్య జేహస్య పాతాత్తు
 నమనంతరం. ౭౯ జీవ శ్శుద్ధ స్సదైవాస్తి మలపిండ స్త్రు జేహకః, స్నానాదికర్తృణా
 నైవ శుద్ధిం యాంతి కదాచన. ౮౦. తస్మా త్స్నానాదికం నైవ ప్రకర్తవ్యం పృథా

యతః, ఇత్యుక్తోఽసౌ జగాదేవం మైవం భోజైనదుర్వలే ౭౯. జీవస్య జీవాత్రిత
యం హి విద్యతే స్థూల శ్చ సూక్ష్మశ్చ తదైవ కారణం, లేమం క్రమా జ్ఞాతు లయో
భవే ద్యదా స్యా త్సచ్చిదానందవపు స్తదా త్వయమ్. ౮౦ భిన్నోఽహ మిశా
దిలి ధీ రవిద్యాబద్ధ స్తదా త్వయమ్ భిన్నోఽహ మిశా దిలి ధీ రవిద్యాబద్ధ
స్తయా భేదధియా విముక్తః, ఏవం విమోక్షస్యసుదుర్లభస్య జీవాస్య పాతాన్న
సమాప్తిసంభవః ౮౧ ఏవం శ్రుత్వా శిష్యయుక్త సుజైనో భాషావేషాద్యై ర్విము
క్తో గురూణామ్, నిత్యం ధాన్యాకర్షణే సంప్రయుక్తః పద్మాస్యాద్యై రేష జాతో
వశ్యైర్వి ౮౨ బౌద్ధ స్తత స్తం శబలాఖ్య ఏత్య ప్రానాచ బోధ స్తవ భో నిరర్థః,
నరస్య శృంగేణ సమోహ్యభేద స్రోర్వోత్తమస్యక్ కిమతః ప్రవృత్తః ౮౩ దృష్టం
ఫలం త్వం పరిహాయ దూర మదృష్ట మాకాంక్షసి దృష్టశ్రుః, తత్రాపి లేనైవ ఫలం
పరోక్షే శూన్యం పరోక్షం న ఫలాయ కల్పమ్ ౮౪ సిద్ధవత్సా చ్చాప్యపార్థం మతం
త ఏతోఽప్యాత్మా చేతనో మేమలే తు, భూత్వాఽనేకః ప్రేరతో హృస్తుఖానాం
నిత్యం ముక్తోఽదైవతశూన్య స్సృఖాత్మా ౮౫ కర్తా భోక్తాఽహం పరానందరూపో
మన్వానస్సాస్వి భీష్ట మస్మాస్మి యావత్, తావత్క్రిడ న్నేష దేహేష బక్చా
దేహం త్యక్త్వాముక్త ఇత్యుక్త ఆహ ౮౬. సత్యకౌచవరో యస్తు దేవతావిధివ్రాజ
నే, స యాలి బ్రహ్మణో లోకం నూవ దింద్రా శ్చతుర్దశ ౮౭ అగ్నిష్టోమం దేవ
తా ప్రీతిదం చే త్కుర్యా దస్తా దింద్రలోకం స యాలి, సత్యాఖ్యం స త్వందరీకా
త్ప్రియాలి తత్తద్దేవో పాసకా స్తం త మేవ ౮౮. యో యో యాం యాం తనుం
భక్త శృద్ధయాఽర్చితు మిచ్ఛతి, తస్య తస్మాచలం శ్రద్ధాం తామేవ విదధామ్య
హమ్. ౮౯ ఇత్యాదివచనా దస్య పరిలోకగమాదికమ్, సిద్ధం తస్మా న్నదేహస్య
పాతమాత్రా ద్విముచ్యతే. ౯౦. సర్వభూలేష చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
సంపశ్య నృష్టా పరమం యాలి నాన్యేన హేతునా, ౯౧. ఇత్యాదిశ్రుత్యా జ్ఞానేన
వినా మోక్షో న లభ్యతే, ఇత్యుక్త మతి ఆత్మానం పరం జ్ఞాత్వా విముచ్యతే. ౯౨.
కల్పితాం జీవతాం హిత్యా సర్వాసర్థప్రదాయినీమ్, సచ్చిదానందరూపేణ ముక్తి
రుక్తా సదాస్థితిః ౯౩. తస్మా త్వం మూఢతాం త్యక్త్వా భవ స్వస్థ ఇతిరితః, పరం
గురుం నమస్కృత్య తద్యతః స్తవ తత్పరః. ౯౪. వందిమాగధసూతానాం వేషధారి
బభూవ హ, తస్మా. * చ్చిష్యయుతః ప్రాప ప్రోద్యద్దినకరప్రభః. ౯౫. అనుమల్లపురం
తత్ర దినానా మేకవింశతిమ్ స్థిత్యా తత్ర స్థితా స్వీత్య తానువాచ పరో గురుః.

౯౬. ప్రభాతముఖకాలేనం కృత్యం వదత భోద్విజాః, ఏవముక్తా నమస్కృత్య ప్రాచు నై పురవాసినిః. ౯౭ మల్లాసురహరః స్వామి నల్లారితి ప్రసిద్ధతామ్, లోకే ప్రాప్తః పరేశో య స్తస్య మూర్తి మిమే వయమ్ ౯౮ సంఘాభ్యానుదినం భక్త్యా శున స్తద్వాహనస్యచ, వేషభాషాదిసంయుక్తాః కంఠే ధృతవరాటికాః ౯౯. నిశ్యంకా స్త్రిషు కాలేషు నాట్యవాద్యాదిభిః ప్రభుమ్, మల్లారిం సుప్రసన్నం తం కృత్వా వాసం ప్రకుర్తవే ౧౦౦ తత్కటాక్షజనిలేహి సర్వదా వర్ధమానసుఖసాగరప్లుతాః, తస్యగర్భగ మిదం ను నిత్యదా చింతయామ న సుఖేచ్ఛయా యుతాః ౧౦౧. కించ వేదే ఽన్య సార్వాత్మ్యం ప్రాక్తం తద్వాహనస్య చ, తద్విద్ధి తత్త్వమేవాలో తద్వేషాదికధారణం ౧౦౨ ఇచ్ఛాన జాయతే ఽన్యత్ర తత ఏవ భవా నసి, వేదోక్త మిమ మాచారం సశిష్య స్వీకరోతు వై. ౧౦౩ శ్రుతి రాహ నమశ్యభ్య శ్యవతి భ్యశ్చనో నమః, వరాటక ని దాస్యామో యోగ్యానీత్యుక్త ఆచారాత్. ౧౦౪. ఏకో ఽద్వితీయః ఖలు సర్వసాక్షీ స్వమాయయా సర్వజగద్విధాతా, నదాదివేదాభి హితః పరేశో యద్గర్భజా రుద్రవిరించిముఖ్యాః ౧౦౫ యథా వీరభద్రాదికై రంశ భూతై ర్లయ స్సాధ్యతే క్వాసి రుద్రస్య నైవ, తథా ఽఽఽస్తి తేషాం విబోధా ద్విముక్తి స్తథా బ్రహ్మణో ఽంశస్య రుద్రస్య బోధాత్ ౧౦౬ కించై కాదశరుద్రాణా మియం శ్రుతి రుదాహృతా, తదంకానాం కం సాస్యా దేశస్య బహుతా తథా. ౧౦౭ యస్య స్పృష్ట్య మృదాస్నానం విప్రాణాం పరికీర్తితమ్, తస్య వేషాదివిహ్నస్య ధారణం బహుదోషదిమ్ ౧౦౮ ఏవం వంశప్రవృత్త్యాహి శ్వవేషాదివిధారణమ్, నిత్యాదికర్తృసంత్యాగ స్త్రికాలం నాస్మ్యస్తతతా ౧౦౯ చరితం భవతాం సర్వం బ్రహ్మణ్యస్య విఘాతకమ్, తస్మా స్మిరిక్షణే నాపి ముఖస్య భవతాం కిల ౧౧౦. సూర్యావలోకనం కాస్తే చోదితం మాన మేవశు, కర్తవ్య మితి సంప్రాక్తా న్యపతన్ గురునన్నిధా ౧౧౧ కృతమూలా యథా వృక్షై రాజ్ఞో మూలే ఽవరాధినః, తా నవేక్ష్య దయాయాక్త స్త్విద్యధ్య మితి సో ఽబ్రవీత్ ౧౧౨ ఆథాశ్చయా గురో శ్శిష్యాః పద్దపాదముఖాః ఖలు, తచ్చిరోముండనం నద్యా మయాతస్నాన మేవచ. ౧౧౩ మృదాగ ముండనం భూయ శృతస్నానం మృదా తథా, యోగ్యం చ కార యిత్యా ఽన్య త్నాన్యశ్చిత్త మతంద్రితాః ౧౧౪ బ్రహ్మణ్యమార్గగాం శ్చక్ర స్తాం నై ఽఽఽతు కరం గురుమ్, నత్వా నచ్చివ్యతాం యాతా కృచస్నానాదికత్పరాః ౧౧౫. పంచపూజారతా జాతా శ్శాస్త్రాధ్యయనసంరతాః, శ్రీకంఠప్రసాదేన ముక్తి భాజనతాం గతాః, ౧౧౬. తస్మా త్పురా తృప్తిమమార్గగామీ మరుంధసంజ్ఞం పుర

మావ శిష్యైః, ధక్కాదివాద్యానుచలక్మరౌఘై ర్విచిత్ర వంద్యాదిబహుప్రపద్యైః.
 ౧౧౭. తత్ర పుర్యాం విచిత్రంవై విష్వక్సేనస్య గోపురం, తత్పూర్వతః ప్రపా
 కాలాం విపులాం తత్ర కల్పనామ్ ౧౧౮ గృహ్యదీనా మసౌ కృత్వా నమ్యగ్దర్శన
 స్థితః, మనోన్మస్యభిధాంగుష్ఠమాత్రలక్ష్యం పరం ప్రభుమ్ ౧౧౯ సంపూర్ణమండలా
 కార మాత్మానం సంనిరీక్ష్యతః, పీయూషబిందుసందోహపానశృప్తాంగ ఏవహి ౧౨౦
 కుండలిసీం పున ర్మూలాధారం సీత్యా తదీశ్వరమ్, స్తుత్వా గణపతిం తత్ర చిరమాన
 నుఖం గురుః ౧౨౧ తత్ర త్యా స్సాన్నిమనం నత్వా విష్వక్సేనపరాయణాః, శఙ్ఖ
 చక్రవిరాజ ద్భుజదండాస్తోత్ర పాణయః ౧౨౨ ఉచు ర్నన్నతం సుప్త విష్వక్సే
 నాధిదైవతః, పుణ్యదంసతు వైకుణ్ఠేనేనాపతి రుదాహృతః. ౧౨౩ తస్య భక్తా
 వయం నాస్తి భయం నో యమరాజతః, దేహపాతా ద్భుతై స్తస్య చోదితేనయథా
 కిల. ౧౨౪ వైకుణ్ఠ ఏవ గంతవ్య ఇత్యుక్తః ప్రాహ తాత్ గురుః, మైవం నారా
 యణన్యైయో విష్వక్సేనః ప్రకీర్తితః. ౧౨౫ భక్త స్తదైవేభక్తా వైకుణ్ఠే సంత్సనే
 కళః, తద్భక్తా అపి సంపూజ్యా స్తద్భక్తై రిత్త్యనుజ్ఞయా ౧౨౬ కగం లేమా ముపా
 స్యత్వం స్వాతంత్ర్యేణ భవేత్కిల, ప్రమాణాభావత స్తస్మా త్సగుణత్వా త్సఏవ
 హి. ౧౨౭ తల్లాః ప్రేపుభి స్సేవ్యః పారంపర్యేణ ముక్తిదః, నారాయణ స్త
 మేకం తు ధ్యాతుః ప్రత్యగధేవతః ౧౨౮ ముక్తిస్సాక్షా దతో యూయం యదిచే
 న్ముక్తికాంక్షిణః, తదా ఒద్వయ మఖండం తం గురుకాస్తోపదేశతః. ౧౨౯ ధ్యాత్వా
 నమ్యక్ప్రయత్నేన ముక్తా భవ మాచిరమ్, ఇత్యుక్తా స్త్యక్తిలింగా స్తే ప్రణమ్య
 శిరసా గురుమ్ ౧౩౦ తదాపదేశేన సంప్రాప్య విద్యాం స్మృత్యాదిదర్శితాం, కర్తా
 దా నిరతా సుర్యే బభూవు స్సాధువృత్తయః ౧౩౧ తత ససమాగత్యతు మన్న
 ధస్య భక్తా నమస్కృత్య గురుం సమూచుః, శృణ్వస్వదీయంమత మద్భుతం త్వం యా
 మన్నధ సుర్వహృది స్థితస్యః. ౧౩౨. సర్గాదికర్తా ఒత ఉపాసనీయ పుర్యాదిభి సు
 ర్వతుతః పరాత్మా, సుపర్మలాకారవిభూషణాభ్యాం వశీకృతం యేన హృది స్థితాభ్యామ్.
 ౧౩౩. కాంతాకదంబేన తదీయదర్శనప్రస్ఫుర్యనాభ్యాం బహుసౌఖ్యదాభ్యామ్,
 కామాత్మనః పూర్ణసుఖస్య ల్లి ర్లోతో ఒస్యతో యూయమవీహ తస్య ౧౩౪.
 నముత్సనే పంచరస్య చిహ్నం ధృత్వా హ్యనంతేన సుఖేనయ్యుక్తాః, తజ్జేన ముక్తా
 భవభీతి సోక్తః ప్రోవాచ మైవం వదతాప్రమాణమ్ ౧౩౫ కమలజప్రముఖా జగతః
 స్మృతా ఉదయపాలనసంయమనే గతాః, నచ హరే శ్చుత ఏవహి పాలితా న చ సుతే
 నవితు ర్హి తథాప్రభా. ౧౩౬. స్త్రీణాం తత్సంగినాం సంగం దూరతః పరివర్జయేత్,
 ఇత్యేవం ప్రతిషేధస్య సత్వా ద్ధుష్టం భవంతతమ్. ౧౩౭. కించానంగస్య మోక్షా

దిదాత్పుత్యై శక్తతా కుతః, ప్రద్యుమ్నస్య చ కర్తృత్వం సృష్ట్యజే న్న విరోధతః. ౧౩౦ ప్రత్యక్షజే రితి శ్రుత్వా నత్వా క్రాంచవిదాదయః, త్యక్తచిహ్న బభూవు నైపంచత్రాజాదితత్పరాః. ౧౩౧ తస్మా దుదక్ష్పథాయాతం పురం మాగధమద్భుతమ్, కుబేరోపాసకా స్తత్ర కుబేరప్రముఖా స్థితితః. ౧౪౦ నవవిధ్యాత్మసౌవర్ణపదకా వళిశోభితాః, ఊచు ర్నవనిధీశత్వా త్వర్వాధికధనః కిల ౧౪౧. కుబేర స్తస్య భక్తానా మస్తాకం న దరిద్రతా, తతో నః పూర్ణ ఆనందో బ్రహ్మరూపోఽస్తి భోయతే. ౧౪౨ కర్తవ్యోఽభ్యుత్థమూలత్వా త్తత్పతే స్సేవనం వరమ్, మోక్షాద్యాకాంతీభి స్సర్వైః కర్తవ్యం సుప్రయత్నతః ౧౪౩ కించ బ్రహ్మాదికానాం సధనదానేన పాలకః, తస్మా త్వమగ్రలోకానాం స్వామ్యయం నేవ్యతాం గతః. ౧౪౪. తస్య నేవాకరీ కాచి ద్యక్షిణీ సురసుందరీ, మహాదైత్యవర్జలాభ స్తస్మేవనాదపి జాయతే ౧౪౫. తస్మా త్తదస్య నేవాం యే కుర్వంతి మనుజాదయః, మోక్షాద్యాకాంతీణ స్తేతు వందాభా గ్యవివర్జితాః. ౧౪౬. తస్మా ద్భవంతోఽసి కుబేరనేవాం కుర్వంతు మోక్షార్థ మనస్య చిత్తాః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ యచ్ఛ్రవ్యతం ప్రమాణేన విహీన మేవ. ౧౪౭ స్వామీ కుబేరోఽస్తు పరో ధనస్య తథాపి కశ్చి న్న హి తేన తృప్తః, లోభేన యుక్తస్య కుతోఽస్తి తృప్తి రతోఽన్యధర్మోఽసి న విద్యతే లబ్ధిః. ౧౪౮ మోక్షస్య వార్తా త్వలిదూరగాఽస్తి తస్మా త్వరిత్యాజ్య మనర్థరూపమ్, ద్రవ్యం ప్రయ త్నేన ముముక్షుభి స్తస్మేవ్యం న యస్మాస్తి పున ర్వియోగః. ౧౪౯. అర్థ మనర్థం భావయ నిత్యం నాస్తి యత స్సుఖలేశస్సత్యమ్, పుత్రా దపి ధనభాజాం భీతి స్సర్వ త్రైవి విహితా నీతిః. ౧౫౦ ఇత్యుక్తే ర్నచ ధర్మోఽసి తత్సాధ్య ఇతిచే త్రభా, అస్తు నామ కుబేరస్తు నేవ్యో నైవభనార్థినా. ౧౫౧. యతః ప్రాకృత్యతా దేవ ధనభాజో జనామతాః, బ్రహ్మ హిరణ్యగర్భోఽస్తి విష్ణు ర్దక్షిణపతి ర్హరిః. ౧౫౨ హిరణ్యవీర్య ఇంద్రస్తు సువర్ణాచలసంస్థితః, ఏవంవిధా ధనేనాస్య జీవంతీత్యుతిసాహసమ్. ౧౫౩ మహస్మిందార్థకం వాక్యం నైవ వాచ్య మితః పరమ్, చిహ్నసి సంపరిత్యజ్య స్నానసం భ్యాదితత్పరాః ఆద్యైకవిద్యయా యుక్తాః పంచత్రాజారతా స్సదా, భవతీత్యుదితా స్సర్వే గురుపాదాంబుజేరతాః. ౧౫౪. త్యక్తచిహ్న బభూవు నై పంచత్రాజాదిత త్పరాః, ఇంద్రభక్తా స్తతోనత్వా తమూచుః పరమం గురుమ్ ౧౫౬. ఇంద్రస్వామిః దేవగంధర్వయతైః సర్వేశస్సర్గాదికర్తా సునేవ్యః, బ్రహ్మ విష్ణూ రుద్ర ఏషేతి వేదే తత్త చ్చందై ర్వాచ్య ఏవైష నాస్యః ౧౫౭ సర్వేశత్వం సర్వదాత్మత్వ మస్య వేదే ప్రోక్తం నామన క్వానుజోఽన్య, రత్నం సర్వం తద్గృహే చామృతాద్యం దేవా స్సర్వే

యస్య తుర్వంతి సేవామ్. ౧౫౦ సర్వస్యత్వా నిర్వికేషః పరాత్పా సర్వాతీత శ్చిక్షతో
 ౭సౌ యతీనామ్, ప్రాయచ్చత్వా న్నాన్వర్థహీనా స్వృకేభ్య స్తస్మా దింద్ర సేవసీయా
 భవద్భిః. ౧౫౧ శ్రేయస్కామై రిత్తసౌ పోక్త ఆహ మైవం వాచ్యం బ్రహ్మశబ్దా
 దివద్భిః, త్వాత్త్వశ్చే సద్విదానందరూప ఇంద్రశ్చబ్దో వైవ వజ్రాదియుక్తే ౧౬౦
 సదేవేత్వాదివాక్యేషు పరంబ్రహ్మ నిరూపితమ్, కారణం జగతో యస్మా ద్భ్రష్టవిష్ణోది
 సంభవః ౧౬౧ బ్రహ్మణ స్తీన్ద్రోవహస్త్విదిదేవాదీనాం సముద్భవః, ఇంద్ర స్సృష్టేతి
 చే దన్యే లోకపాలాః తతో న హి ౧౬౨ సర్వదాత్మత్వ మభ్యుస్య సాపేక్షం
 సర్వజంతవత్, సుధాపానేన బ్రహ్మత్వే తదానంత్యం ప్రసజ్యతే. ౧౬౩. ఏకమేవేతి
 వేదో హి వ్యర్థ స్సాన్త్రిత్తు తథాసతి, సహస్రయుగకాలస్య బ్రహ్మణో దివసస్య వై.
 ౧౬౪ చతుర్దశాంశ సంజీవీ కథంస్యా త్పరమేశ్వరః, తస్మా త్సర్వ లయే శివ్యం
 సదాదిప్రతిపాదితమ్ ౧౬౫ జగత్కారణ మేవవ్యం శ్రుతిరూపా త్ప్రమా
 ణతః, భద్రహర్యాదిభి శ్చద్ధావైతవిద్యా ముపాశ్రితైః ౧౬౬. ఏవముక్తా
 గురుం నత్వా స్తార్తకర్తృపరాయణాః, బభూవుః పంచభాషాదితత్పరా శ్చిష్యతాం
 గతాః ౧౬౭ తస్మా ద్యమప్రథపురం ప్రయాత స్తత్ర స్థితోమాస మథాగతా యే,
 యమస్య భక్తా మహిషాత్తత్రహ్నాహంకితా బాహుషు నృత్యమానాః ౧౬౮
 సత్వోచితే కింకరసంజ్ఞ కాద్యా లయస్య హేతు ర్యమ ఏవ తస్మాత్, సృష్ట్యాదికర్తా
 ౭పి స ఏవ మూనం తత స్తదీయాః ఖలు ముక్తిభాజః ౧౬౯. యమాయసోమం
 సుసుత యమాయ జాహుతా హవిః, యమం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదుతో అరం
 కృతః ౧౭౦ ఇత్యేవం యజ్ఞభోక్తృత్వం శ్రుతో పోక్తం యమస్య హి, తస్మా
 దయం పరంబ్రహ్మ సృష్ట్యుత్పత్వాది కారణమ్. ౧౭౧. కస్య మూర్తిర్ద్విధా జ్ఞేయా
 శ్చక్షుష్టవిభేదతః, యచ్ఛుక్లం తత్పరం బ్రహ్మేతి శ్రుతే శ్చుక్లరూపిణి. ౧౭౨. యా
 మూర్తి స్సాపరంబ్రహ్మ తస్మా న్నిర్గుణతో యమాత్, మహాత్తత్వాదిసంభూతి ద్వారా
 దుక్తోయమస్య హ. ౧౭౩. జాతో ౭వతార ఏతస్మా త్స్కృష్టవర్ణో యమః కిల, విష్ణు
 నామా సముత్పన్న స్తస్య నాభిసరోజకే. ౧౭౪. రక్తవర్ణో విధి స్తస్మా దప్తా దిక్పత
 యో౭భవత్, గ్రహస్సూర్యాదయ స్సర్వం జగ జ్జజ్ఞే చరాచరమ్. ౧౭౫. ఏవంకృత్వా
 సశిక్షార్థం దక్షిణాకాధిపాలకః, దండపాణి ర్నహ సీతో మహిషరూఢ ఆభవత్. ౧౭౬
 ఇంద్రాదీనాం నిజాంకానాం మధ్యే తద్వద్విలక్యతే, భస్మసో ౭ంకర్త తాంగార వత్సస
 త్యాదిరూపకః. ౧౭౭. తస్మా ద్విశ్చద్ధబుద్ధాదిరూప స్సర్వస్య కారణమ్, కస్మాంశ స్సగు
 ణో నైవనిర్గుణోపాసనే ప్రభుః ౧౭౮ కస్మి త్తస్మా ద్వయం సీలవర్ణ సోమిపాసనం సదా,

కర్తృత్వేన యతో నాశం మూలాజ్ఞానం ప్రపద్యతే. ౧౭౯. తస్మిన్నప్తేయమ స్సర్వ
 మితి బోధో విజాయతే, తత శ్చక్ష్య యమస్యాప్తిరూపో మోక్షో భవత్యతః ౧౮౦.
 యూఽయం మోక్షార్థిన స్సర్వే కురుతానన్యచేతనః, తదీయోపాసనం తస్య ముక్తిం
 ప్రాప్యథ బోధతః. ౧౮౧ ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం వాచ్యం విరుద్ధం శ్రుతి
 తో భవద్భిః, పురా పితౄ శ్చాపవశాద్ధి కశ్చిద్విజః పురం ప్రాప్య యమస్య గేహమ్.
 ౧౮౨ సనాదికేతా అవస త్త్రిరాత్ర మన్నం వినా తం హ్యతిథిం సుకాంత్య,
 యుక్తం యమః ప్రేక్ష్య సువేషమానః పోవాచ భూదేవ మతీవ నమః ౧౮౩.
 తిస్తో రాత్రీ ర్యదవాతీ ర్భృహే మేఽనశ్చ బ్రహ్మ న్నతిథి ర్మమస్యః, నమస్తే
 ఽస్తు బ్రహ్మ స్వస్తి మేఽస్తు తస్మా త్ప్రతితీ న్స్వరా న్స్వణీష్వ. ౧౮౪. ఇత్యేవం తు
 యమేనాసౌ నమఃపూర్వ ముదీరితః, నదికేతా ఉవాచైవం వచనం సుమనోహరమ్.
 ౧౮౫. కాంతసంకల్పస్సమనాయథాస్యా ద్వీతమస్య ర్గాతమో మాఽభిమృత్యో,
 త్వత్ప్రసృప్తం మాఽభివదే త్వతీత ఏత త్రయాణాం ప్రగమం వరం వృణే. ౧౮౬.
 యమ ఉవాచ. యథా పురస్తా ద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకి రారుణి ర్భిత్ప్రసృప్తః,
 సుఖం రాత్రీ శ్చయతా వీతమస్య స్తావం దదృశివా న్మృత్యుముఖా త్వముక్తమ్.
 ౧౮౭ స్వర్గే లోకే న భయం కించనాస్తి న తత్ర త్వం నజరయా దిభేతి, ఉభే
 తీర్త్వా ఆశనాయా పిపాసే శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే. ౧౮౮. నదికేతా ఉవాచ.
 సత్వమగ్నిం స్వర్గస్య మధ్యేషి మృత్యో ప్రబ్రూహి త్వం శ్రద్ధధానా యమహ్యమ్, స్వర్గ
 లోకా అమృతత్వం భజంతే ఏతద్వితీయేన వృణే వరేణ. ౧౮౯ ఏవముక్త ఉవా
 చాగ్నే స్వరూపం యమ ఆదరాత్, నదికేతా స్తతః ప్రాహ మృత్యుం బుద్ధిమతాం
 వరః ౧౯౦. యేయం ప్రేతే విదికిత్సా మచప్యే అస్తీత్యేకే నాయ మస్తీలి చైకే,
 ఏతద్విద్యా మశుభృత్ స్వయాఽహం పరాణా మేష వర స్తుతీయః. ౧౯౧.
 ఏవముక్తో యమ స్తస్య లోభి ముత్సాదయ న్నృహుః, ధనాదినా వరస్సృష్ట గోఽపృతా
 మభిలక్ష్యః ౧౯౨ ఆదనం లోభనిర్ముక్తం విద్యార్థిన మకల్మషమ్, దృష్ట్వా ప్రాహ
 యమ స్తత్త్వం సుగోఽప్య మథికారిణే ౧౯౩. సర్వే వేదా యత్పద మామనంతి
 తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదంతి, యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యం చరంతి తత్తేషదం
 సంగ్రహేణ బ్రహ్మ్యామిత్యేతత్. ౧౯౪. ఆకరీరం శరీరేష్వనవభేష్వవస్థితమ్,
 మహాంతం విభు మాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి. ౧౯౫. యస్య బ్రహ్మచ క్షత్రం
 చ ఉభే భవత ఓదనః, మృత్యు ర్భస్మోపసేచనం కషణే వేద యత్ర నః. ౧౯౬.
 ఇత్యాగినోపదిష్ట స్సకృతార్థో గృహ మాగమత్, ఇతి శ్రుతౌ యమేనైవ మృత్యు

ర్భృహోపనేచనమ్. ౧౯౭. ప్రోక్తం నచ స్వయం స్వస్య భక్ష్యం భవతు మర్హతి,
 తతో యమాత్మరం బ్రహ్మ కారణం సర్వవస్తునః. ౧౯౮ బ్రహ్మవిష్ణవదిరూపేణ
 నేవసీయం ప్రయత్నతః, ఉపనేచనలింగానాం ధారణేన విముక్తతా. ౧౯౯. ఇత్యుక్తి
 రవబోధా నో భవతాం సాహసాత్పితా, మార్కండేయే శృణు ప్రోక్తం పురాణే
 భక్తవత్సలః. ౨౦౦. మహాదేవో యమం పీడ్య స్వభక్తపరిపాలనమ్, ఆకరో ల్కించ
 పాపాత్తా సుందరాఖ్యో బభూవ హ. ౨౦౧. జాగరం తు కృతం లేన ధనలోభా
 త్కదాచన, శివరాత్రౌ తతో దూతై ర్యమస్యాకృవ్యతాం గతే ౨౦౨ జీవేఽస్య
 తత ఆగత్య శివదూతై స్సుతాడితాః, పరిత్యజ్య గతా యామ్యూ శ్శివలోకం నమం
 దరః ౨౦౩. నీత శ్చైవై ర్హి భక్తానా మగ్రగణ్యో బభూవ హ, అజామిలో ౨౦౪
 కర్తాచి బ్రహ్మణానాం విహాయతు. ౨౦౪. సీచస్త్రీసంగతః పుత్రాన్మంచ ప్రాప్య కసి
 ప్తకమ్, నారాయణం బ్రువన్ ప్రాణాం స్త్యజ న్యామ్యైః ప్రపీడితః. ౨౦౫ విష్ణు
 దూతై స్తదా ౭౭గత్యరక్షిత స్తేతు కింకరాః, యమస్య భగ్నసంకల్పా స్తన్తందిర
 మశో యయుః. ౨౦౬ తస్మా ద్యాయం పరిత్యజ్య చిహ్నీన్యద్వైతతత్పరాః, వైదికం
 కర్తృ ఘర్వంత త్కుద్ధా స్తేన తతఃపరమ్. ౨౦౭. గురూపదేశతో జ్ఞానం లభ్యా శాంతిం
 గమిష్యథ, ఇత్యుక్తా స్తం ప్రణమ్యాశుబభూవు స్తే తతైవహి. ౨౦౮ తస్మా త్ప్రాప
 ప్రయాగాఖ్యం స్థలం పుణ్యవిపర్థనమ్, గంగాయా యమునాయా శ్చ సరస్వత్యా శ్చ
 సంగమమ్. ౨౦౯ తత్ర స్థితే గురౌ పాశచిహ్నీ వరుణసేవకాః, సమాగతా స్తథా
 వాయూపాసకా ధ్వజచిహ్నీతాః ౨౧౦. భూమిదేవస్య నేవాయాం రతాః పూర్ణాం
 కథారిణః, తీర్థస్థాపాసకా వీందుచిహ్నీ శ్చైవ సమాగతాః ౨౧౧ తత్రాద్వానాం
 గురుః ప్రాహ గురుం తీర్థపతి స్తదా, శ్రోతవ్యం మన్తకం చిత్రం పుణ్యదం యతిశే
 ఖేర ౨౧౨. సర్వోత్తమో జీవనమేతు రస్య దేవాదిమద్యో వరుణ స్ససేవ్యః, తం
 ప్రాణనా స్త్యవద త్సమీర స్సర్వస్యహి ప్రాణ ఉపాసనీయః ౨౧౩ మునిం తతో ౭
 సంత ఉవాచ వైసం సర్వోత్తమా భూమిరుపాసనీయా, సత్వా తతో జీవనదో జగాద
 తీర్థం సుసేవ్యం సకలై స్సుఖైః. ౨౧౪ తచ్చ ల్లిఖేతీలి ప్రథా ముపేతం పాపా
 వహం యస్యహివీందుమాత్రమ్, కేచిత్తు తద్దర్శనతో విముక్తిం వదంతి సర్వోత్తమతా
 తతో ౨౧౫. అంబ త్వద్దర్శనా న్దుక్తి ర్నజానే స్నానజం ఫలం, నారదేనోక్త
 మేకద్ధి కించ సర్వాత్మకం జలమ్ ౨౧౬ ఆపో వై స్యు రిదం సర్వ మిత్యాది శ్రుతి
 వాక్యకః, తస్మా త్సర్వాత్మకత్వేన బ్రహ్మత్వే ౭న్యైకదేవహి. ౨౧౭. మోక్షార్థిభి
 ర్భవన్తి స్త సేవసీయం ప్రయత్నతః, ఇత్యేవ ముక్త ఆహేదం శంకరః పరమో

గురుః. ౨౦౮. ఉపాసనా నుఖజననీ న కార్యగా హ్యనిత్యతాఽంగ సకలకార్యగా
మతా, జలస్య సర్వపరమతాతు యోదితా శ్రుతౌ తు సాక్షితిముఖరాద్యపేక్షయా.
౨౦౯ ముక్తి రతో యుష్మాక మలభ్యా నాస్తి విమోక్షోఽనిత్యసునేనా, సాధన
మాత్తజ్ఞాన మత స్సంసాధ్య మబం మోహం పరిహాయ. ౨౧౦. విశ్వసుఖాలిక్రాంత
మమేయం ప్రాప్య విముక్తా ఆభవథాద్ధా, తే శ్రుతవంత శ్రీగురుశిష్యా స్త్యక్తసి
జాంకా స్సంప్రతి కాలాః ౨౧౧. కూన్యవాదీ తతో నత్వా గురుం ప్రోవాచ శంక
రమ్, కించి ద్దృష్టం మయా మాగ్ధే సావధానమనా శృణు. ౨౧౨ మృగతృష్ణాంభసి
స్నాతః ఖపుష్పకృతశేఖరః, సుఖం వంధ్యాసుతో యాలి శశశృంగధనుర్ధరః ౨౧౩.
తం దృష్ట్వా దేవభావేన ప్రణమ్య శిరసా భృశమ్, ఆగతోఽస్మి యతిశ్రేష్ఠ తవాం
తిక మహం ద్రుతమ్ ౨౧౪. ఇత్యుక్తాహ భోవిద్వత్తర త్వన్నామ కిం స్మృతం,
సతు ప్రోవాచ భోః స్వామి నిరాలంబన సంజ్ఞకః ౨౧౫ అహం ఃతా మదీయస్సు
క్లృప్తనామేతి విశ్రుతః, మన్తతస్య ప్రవక్షేతి శ్రుత్వా ప్రాహ పరో గురుః ౨౧౬.
కూన్యత్వా త్రే మతం నింద్యం కూన్యస్య బ్రహ్మతా న చ, తమేవ భాంత మిత్యాది
శ్రుతే స్తస్మా ద్విమూఢతాం. ౨౧౭ విహాయాద్వైకవిద్యాం త్వం సమాశ్రిత్య
సుఖే భవ, ఇత్యుక్త స్తం పునః ప్రాహ ఖా బ్రహ్మేతి శ్రుతీరితమ్ ౨౧౮ ఆకాశ
స్సర్వభూతేభ్యో జ్ఞాయా నోస్మి ఽస్తే చరాయణమ్, తం ప్రత్యేవాస్త మాయాంతీత్యే
వంహి శ్రుతి రబ్రహ్మీత్. ౨౧౯ కించ వేదాంత ఆకాశస్తల్లింగాదితి తస్య సా, నిశ్చి
తా బ్రహ్మతా తస్మా త్స్వీకృత్య మిదం మతం ౨౨౦ ఇత్యుక్తోఽసౌ గురువర
ఆహ మైవం భోమూఢతమ కదాపి, వాచ్యం ఖా య త్వగుణ మతో నాస్య
బ్రహ్మత్వం సతు పవనస్య ౨౨౧ హేతుః ప్రోక్తం ఖలు పరకార్యం నద్యేదేఽసౌ
పుభయవిబోధీ, ఆకాశోఽతఃపర మిహబోధ్య శృద్ధేనైలేన సతు ఖ మేతత్ ౨౨౨
జ్ఞాయస్త్యం యస్య ఖాదిభ్య శ్శృత్వా సమ్యగిదిరితమ్, తద్బ్రహ్మసందవిజ్ఞానం
సన్తాత్రం ద్వైతవర్జితమ్ ౨౨౩ అంతవర్త్యేన దోషేణ కాలావత్యమతం పురా,
నిందిత్వా కైవలీరాజా దోషయుక్తం కథం వదేత్. ౨౨౪. ఏవ మసౌ శ్రవణా దతి
హృష్టః ప్రాహ గురుం పరమం పున రిత్థమ్, దర్శనతో భవతా మహ మేషః పాప
నతా ముపయాత ఇత స్త్వమ్. ౨౨౫ బ్రహ్మోపదేశం మరు యేన ముక్తః స్వా మిత్య
సౌ ప్రోక్త ఉవాచ భూయః, ఆకాశ మాత్మాన ముపాస్య సమ్యక్ హృది స్థితం లేన
తవాస్తు మోక్షః. ౨౨౬. ఇత్యుక్త ఆచార్యవరస్య శిష్యో బభూవ తం శంకరదేశికేం
ద్రమ్, ప్రాహఽఽగతో భక్త ఇదంపరామౌ నత్వా యలే మే శృణు సుందరం

మతమ్ ౨౩౭ ప్రళయాంభసి లీనాదివరాహేనోద్భృతా మహి, యేన తం ముక్తి
సిద్ధిర్థం భజన్యం యుక్తచేతసః. ౨౩౮ దంష్ట్రాంకితభుజా స్సర్వ ఇత్యుక్తః ప్రాహ తం
గురుః, మైవం హి బ్రహ్మణేనైకం తపః కార్యం ప్రయత్నతః ౨౩౯. వేదోక్తం యది
చిహ్ననాం ధారణే ౭స్తి దురాగ్రహః, తదాంక్షైః కూర్తమత్యాదేరంకనీయం శరీ
రకమ్ ౨౪౦. వేదోక్తకర్తృణో ౭స్యేన విప్రస్యార్థో న కశ్చన, సగుణం బ్రహ్మ
సంసేవ్య మిలిచే తేవ్యతాం ముదా ౨౪౧ శివఃష్టాదిరూపం తత్సంత్యక్త్వా చిహ్న
ధారణమ్, విప్రః సంత్యక్తసంధ్యాదికర్తృ దండం సమర్హతి ౨౪౨ తస్మా న్మాధమతిం
త్యక్త్వా లింగహున్యః కులచితమ్, కురు కర్తవ్యేన తేన త్వం శుద్ధో ముక్తిం గమిష్యసి.
౨౪౩ జ్ఞానలాభేన సో ౭ఘృక్తో భీనం ప్రాప్య గురో ర్ముఖాత్, బభూవ లక్ష్మ
ణాఖ్యో ౭ఘృశిష్యః పరమతాపసః ౨౪౪. తతో ౭న్యః కామకర్తృభ్యో మమలోక
సుసేవకః, ఆగత్యైతం నమస్కృత్య పో)వాచ పరమంగురుమ్ ౨౪౫ లోకానాం
సంఘ ఏవాస్తి పరేశో ౭తో ముముక్షుభిః, సేవసీయో భవద్భిర్వై సవీవానన్యబుద్ధిభిః.
౨౪౬. సత్యలోకాత్తి కా ముక్తి స్తతేనాతో న చాన్యథా, ఇత్యుక్తః ప్రాహ భో
మూఢతమ నానిత్యసేవయా ౨౪౭ ఆన్యత్తథాతనూ ముక్తి స్సత్యరూపా న
లభ్యతే, ఇత్యుక్తో ౭సా గురుం నత్వా ౭దైవతవృత్త్యాశ్రితో ౭భవత్. ౨౪౮
తత స్తం గుణసేవయాం తత్పరాః పరమం గురుమ్, నతో ౭మ స్త్రి గుణా స్సాన్విమి
న్కారణంజగతాం మతాః ౨౪౯. బ్రహ్మాదీనాం హి కర్తార స్తేహం సేవాపరా
వయమ్, కృతార్థా స్సర్వసంపూజ్యా స్తేహం సర్వమయత్నతః ౨౫౦. భవద్భి రపి తే
సేవ్యా ఇత్యుక్తః ప్రాహ తాక్ గురుః, జన్యోపాసన మత్యంత మయుక్తం మోక్షసి
ద్ధయే ౨౫౧. ఇత్యుక్తః కుమలిం త్యక్త్వా శుద్ధాద్వైతపరాయణాః, తదైవ శిష్యతాం
యాతా న్తతః కల్పి త్సమాగతః ౨౫౨. సాంఖ్యః ప్రధానవాదీ తం నతో ౭వాచపరం
గురుమ్, ఉపాదానం ప్రధానంతు కారణం జగతః స్పృశం ౨౫౩ స్పృతిః ప్రమాణ
మస్తాకం మన్వాదిస్పృతివద్యతే, గుణసామ్యం ప్రధానం న్యా న్నహత్తత్వాదికార
ణమ్ ౨౫౪. అవ్యక్తం వ్యక్తభావం చ జగత్కేకం పరాత్పరమ్, తదుపాసనమాలేఖ
ముక్తి స్సన్నిహితా నృణామ్. ౨౫౫. ఇత్యాది వ్యర్థతే తస్మా త్స్వీక ర్తవ్య మిదం మతమ్,
ఇత్యుక్త ఆహ భో సాంఖ్య మైవం వేదవిరోధతః ౨౫౬ స్మృతే ర్వేదానుకూలా
యాః ప్రామాణ్యం హి న చాన్యథా, అశబ్దత్వాత్ ప్రధానం తు జగతః కారణం న హి.
౨౫౭. వేదోక్తస్యేతత్సత్యస్యాఖ్యావాదస్య జడస్య వై, నాశబ్ద మిక్షతే రిక్త్యత ఆచా
ర్యైరుదీశం ౨౫౮. తస్మా త్స విక్షతేత్యాదిశ్రుతివాక్యాన్న కారణమ్, ప్రధానం

కింతు చైతన్యం పరం బ్రహ్మ సదాత్మకమ్. ౧౫౯ అతో మూఢమతిం త్యక్త్వా ఓదైవ
తనిష్ఠో భవాధునా, ఇత్యుక్తః ప్రాహ నాశబ్దం ప్రధానం శ్రుతిరస్తిహి ౧౬౦.
అచింత్య మవ్యక్త మరూప మవ్యయం రథా రెరసం నిత్య మగంధవచ్చ యత్, అనా
ద్యనంతం మహతః పరం భ్రువం నిచాయ్య తం మృత్యుముఖా తప్రీముచ్యతే. ౧౬౧.
ఇత్యవ్యక్తేన శబ్దేన ప్రధానం ప్రతిపాదితమ్, ఇతిశ్రుత్వా గుహః ప్రాహ ప్రాజ్ఞః
ప్రకరణాదినా ౧౬౨ ఉక్తశబ్దేన సంప్రక్తః కించ జ్ఞానం న సంభవేత్, గుహసా
మ్యసునేవాత సృష్ట్యస్యోద్రేకరూపకమ్, ౧౬౩. తస్మా దేతన్నతం త్యక్త్వా ఓదైవత
విద్యాం సమాశ్రితః, సుఖభవేతి సంప్రక్తః సాంఖ్యో ఓసౌ శిష్యతాం గతః.
౧౬౪ తతో ఓన్య స్తం నమస్కృత్య కాపిలో యోగవిత్తమః, ప్రాహ ప్రామాణికం
యోగా న్దుక్తి రస్తితి మే మతమ్ ౧౬౫. వివిక్తదేశే చ సుఖాననన్ధ త్కృచి సుమగ్రీ
వశిర శ్శరీరః, అంత్యాశ్రమస్థ సృకలేంద్రియాణి నిరుప్య భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య.
౧౬౬. హృత్పుండరీకం విరజం విశుద్ధం విచింత్య మధ్యే విశదం విశోకమ్, అచింత్య
మవ్యక్త మనంతరూపం శివం ప్రకాంత మమృతం బ్రహ్మయోనిమ్ ౧౬౭ అనాదిమ
ధ్యాంతవిహీనమేకం విభుం చిదానంద మరూపమద్భుతమ్, ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం
ప్రభుం త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రకాంతమ్ ౧౬౮. ధ్యాత్వా ముని ర్గచ్ఛతి భూత
యోనిం సమస్తసాక్షీం తమసః పరస్తాత్, ఇత్యాదివాక్యైర్నిగమేషు సంస్థైః ప్రమా
ణతాం యాతి మతం వదీయమ్. ౧౬౯ కించాగమేషు సంప్రక్తా జవవిద్యావిధా
నతః, భేదనం చక్రపల్కుస్య తథా ప్రోక్త మతో మతమ్ ౧౭౦ ముక్త్యాకాం
క్షీభి రాచార్య నేవనీయం ప్రయత్నతః, ఇత్యుక్త ఆహ మైవంభో వేదై ర్దహరసం
జ్ఞికా ౧౭౧. విద్యోక్తా నత్నదుస్తో ఓయం యోగో మోక్షస్య కారణమ్ ౧౭౨.
అజపామూలమంత్రస్య సో ఓహ మిత్యర్థనిశ్చయాత్, జీవేశయో నిదాగంధా
భావా ద్యోగః కథంభవేత్ ౧౭౩ సర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
సంపశ్యత్ బ్రహ్మ పరమం యాతి నాన్యేన హేతునా. ౧౭౪. ఇత్యాదిశ్రుతిభి
ర్దాగో జ్ఞానా దన్యో నిషిధ్యతే, షష్ఠక్ర భేదనాద్యో ఓయం ముక్తేః కించ శ్రుతి
ర్జగౌ ౧౭౫. శాంత్యాదియుక్త ఆత్మానం వశ్యే దాత్మని కేవలమ్, అధికారీ శుద్ధ
చిత్త శ్శివనాద్యై స్సుసాధనైః. ౧౭౬. వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థా స్సన్న్యాస
యోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్వాః, తే బ్రహ్మలోకేషు పరాంతకాలే పరామృతా త్పరిము
చ్యంతి సర్వే ౧౭౭ ఇత్యాదిభి శ్రౌతవచోభి రేష యోగో భవత్రోక్త ఉపే
క్షణీయః, ఇత్యుక్త ఆచార్య మనాచ భూయో యతే ఓపరిజ్ఞానవకా ద్భ్రవీషి. ౧౭౮.

అజ్ఞాత్వా భేచరీం ముద్రాం బ్రహ్మజ్ఞోఽహ మితిద్విజః, యోవదే తస్య జిహ్వాయాం
 ఛేదం క్షూలి కాసనమ్ ౨౭౯ నదీత్రితయసంయోగం త్రి కూటాఖ్య మితి ద్విజః,
 ప్రహ్లాదా మితి యో బ్రూలే తజ్జిహ్వఛేద మాచరేత్ ౨౮౦. అవిదిత్వా ద్విజో
 యస్తు శృంగాటక మతఃపరమ్, బ్రహ్మహ మితి యో బ్రూలే తజ్జిహ్వఛేద మాచరేత్.
 ౨౮౧ మనోన్మన్యా స్వరూపం హి పూర్ణమండలమార్గతః, అవిదిత్వా ౭ బ్రహ్మ
 ద్భ్రష్టే త్యస్య జిహ్వం హి సంఛినేత్. ౨౮౨ అంగుష్ఠమాత్రస్య పుంస స్థానజ్ఞానం
 వినా ద్విజః, బ్రహ్మస్తీత్యుచ్యతే యేన తస్య జిహ్వంహి సంఛినేత్. ౨౮౩ అవస్థాత్రి
 తయస్థానం నీచోన్మత్త విగర్హితమ్, అజ్ఞాత్వా బ్రహ్మ యో బ్రూలే శిరస్తస్య పతత్యధః.
 ౨౮౪ లయవి త్పరమం యాతి బ్రహ్మ నాన్యేన వర్తనా, హరవిత్పరమం స్థానం యాతి
 బ్రహ్మ సతాతనమ్ ౨౮౫. ఇత్యాదివచనై ర్యోగ స్సర్వదా మోక్షకాంక్షీభిః, భవద్వి
 రతియల్పేన స్వీకర్తవ్య ఇతీరితః ౨౮౬ గురురాహ వృధైవ త్వం జల్పస్యజ్ఞానమో
 హితః, అష్టాంగయోగజా ముక్తి ర్న తు కింతు విశుద్ధిదః. ౨౮౭ వికాగ్మద స్తథా
 క్రాంతో విరుద్ధో వేదతో నహి, భేదర్యాదికముద్రాయా విజ్ఞానేన వినా నహి ౨౮౮
 ముక్తి రిత్యుక్తి రత్యంతసాహసా దేవ నాన్యథా, బ్రహ్మజ్ఞానా ద్యతో ముక్తిం వేదో
 వదతి నాన్యతః ౨౮౯ తస్మా చ్ఛ్చులిప్రదితకర్తనిహో విశుద్ధచిత్తః పురుషో
 వివేకీ, వైరాగ్యవాక్ కాంతదమాదియుక్తో ముముక్షు రాత్నాన మజం సహిష్టుః
 ౨౯౦ గురో ర్దుఖా త్తత్త్వ మసీతి వాక్యం శ్రుత్వా విచార్యా ౭౭త్తగతిం సుస
 మ్యక్, సచ్చిత్సుఖం భేదవిహీనమద్ధా విజ్ఞాయ ముక్తో భవతీతి చోక్తః ౨౯౧. నత్వా
 గురోః పాదయుగం సుభక్త్యా శిష్యో బభూవాః పరాణువాదమ్, సమాశ్రితా
 ధీరశివాదయో ౭న్యే సమాగతాః ప్రాచు రిదం యతీశమ్ ౨౯౨ కర్తా పరేశోయదు
 దీరితో ౭స్తీ సృష్టాన భూమ్యాద్యణుకాన్యనక్తి, నిత్యాత్ లయే తా నిన్దయునక్తి
 వైషో భూమ్యాదిభి ర్లోకగురు స్సలూకాత్ ౨౯౩ విధాయ సృష్ట్యా వివిధాం శ్చ
 జీవా నాస్తే స్వయం సాక్షివ దేవ పూర్ణః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం శ్రుతే
 ర్విరోధా చ్ఛృణు తద్విరోధమ్. ౨౯౪. పరాత్తనః ఖాదిక సర్గ ఉక్త శ్చృతో కథం
 తేషు తు నిత్యతా ౭తః, పరేశ ఏకః ఖలు నిత్యరూపో జన్యం జగత్సర్వ మనిత్య మేవ.
 ౨౯౫. జగదితా దజన్యత్వం కేషుచి ద్యది వర్తతే, తస్య తత్త్వం న వక్తవ్యం సర్వస్యా
 జనకత్వతః. ౨౯౬ అధీత్య గౌతమిం విద్వాం సార్థాలీం యోని మావిశేత్, ఇత్యా
 దివచనా త్రాంతు విహయాద్వైత మాశ్రితాః. ౨౯౭. ముక్తా భవః శుద్ధాత్మవిజ్ఞానా
 ద్గురుభక్తిజాత్, ఇత్యుక్తాస్తే బభూవు ర్నై శిష్యాధీరశివాదయః ౨౯౮ ప్రాతసన్ని

త్వా త్రివేణ్యం హి గురు శ్చివ్యసమన్వితః, ప్రాక్షార్థా తాప్తివ్య పక్షార్థా తాగ్నిం
 కాశీశంయుతామ్ ౨౯౯. స్తుతిభిః కరతాలైశ్చ శంఖాదినదై స్తథా, చిత్రమాసీ
 త్రత్ర మాసత్రితయం సంస్థితే గురౌ ౩౦౦. స్వామినం కేచి దాగత్య నత్వా తం
 కర్తవదినః, ప్రోచు ర్విశ్వస్య సృష్ట్యాదికర్తణో భవతి ప్రభో ౩౦౧. రమ్యేణ కర్త
 నా రమ్యం యోనిం విప్రాదికస్య వై, పాపేన కర్తనా పాపం కూద్రాదే స్తాం
 వ్రజంతి హి ౩౦౨ కర్తజైవహి సంస్థితా మాస్థితా జనకాదయః, ఇత్యాదికై ర్వచోభి
 ర్ముముక్షుభిః కర్త యత్నతః ౩౦౩ కార్యం సుఖస్య సంప్రాప్తి ర్లోక్ష ఇత్యభిధీయతే,
 ఇత్యుక్తః ప్రానా మైవం యన్యైతత్కర్తేతి హి శ్రుతిః ౩౦౪ బ్రహ్మకార్యం జగ
 ద్భూతే ధ్యేయం తత్కారణం తథా, ఇత్యుపక్రమ్య సంబ్రుతే శంభురాకాశ
 మధ్యగః ౩౦౫ ఋతంచ నత్య మిత్యాది శ్రుతిశ్చాస్తి విబోధికా, బ్రహ్మణ స్సూక్ష్మ
 స్థూలాది విశ్వకారణరూపిణః ౩౦౬ తస్మా త్సర్వజ్ఞ ఏవేశః కారణం జగతో మతః,
 నైవ కర్త జడత్వాద్యే మందా స్తేఽ ధాత్రయంతి తత్ ౩౦౭ ఇత్యుక్తాస్తే పరాం
 విద్యా మాశ్రితా శ్చివ్యతాం గతాః, తతో వాభరణాభి స్తం శివ్యై స్సహ సమాగతః.
 ౩౦౮ సత్వోవాచ స చంద్రోఽసౌ సర్వలోక ప్రకాశకః, దేవాదిపాలకః పూర్ణ మజ్ఞా
 త్పూజ్యః ప్రయత్నతః. ౩౦౯ తదుపాసనయా ముక్తి రిత్యుక్తః ప్రానా నాస్తి నః, అని
 త్యోపాసనాలభ్యో నిత్యో మోక్షః కదాచన ౩౧౦. ఇష్టాపూర్తాదికం కర్త కృత్వా
 చంద్రస్యమండలమ్, ప్రాప్య భూయోఽస్య లోకస్య ప్రాప్తి రుక్తా పరాత్తనా. ౩౧౧.
 ధూమో రాత్రి స్తథా కృష్ణ ప్లక్షాసా దక్షిణాయనమ్, తత్ర చంద్రమసం జ్యోతి
 ర్యోగీ ప్రాప్య నివర్తతే ౩౧౨ ఏష దేవాన్నమిత్యుక్తం శ్రుతో తస్మాన్న ముక్తతా,
 అన్నస్యాస్య సునేవాతః కింతు సర్వోకసంస్థితిః ౩౧౩. తస్మా న్మూఢమతిం త్యక్త్వా
 శుద్ధాదైవతం సమాశ్రితః, ముక్తో భవేతి సంప్రాక్త స్సచ్చిష్యోఽసౌ బభూవహ.
 ౩౧౪. తతో భౌమాదికానాం యే గ్రహాణాం సముపాసకాః, నమస్కృత్యోచు
 రాచార్యం శంకరం తే కృపానిధిమ్. ౩౧౫ భౌమాదికస్య సేవాతో ముక్తి ర్వేదే
 ప్రచోదితా, తస్మా న్ముముక్షుభి స్సేవ్యా ఏవ ఏవ ప్రయత్నతః ౩౧౬. ఇత్యుక్త ఆహ
 లోకానాం గ్రహపీడా నివృత్తయే, సేవా ప్రోక్తాన ముక్త్యర్థం సాతు చేతనబోధతః
 ౩౧౭. సదేవత్యాదిభి ర్వాక్తై ర్వేదే సమ్యగుదిరితా, ఇతి శ్రుత్వాఽథ తే సర్వే
 గతా శ్చిత్త్యత్వ మాదరాత్, ౩౧౮ కతః క్షపణో నత్వా గురు మాహ ప్రభో
 మయా, త్వదాశ్రయేణ పక్షాసః కాలా నీత స్తతో మతమ్. ౩౧౯. మదీయం
 శృణు కాలాఽయం పరంబ్రహ్మ సునేవ్యతామ్, ముక్త్యర్థ మితి సంప్రాక్తః ప్రానా

కాలస్య జన్మహి. 3.20 సంవత్సరోఽజాయత కాల ఏష ఇతి శ్రుతిః ప్రాహ తతః
 తుబుద్ధిః, విహాయ తద్ధాద్వయ మాశ్రిత స్త్వం ముక్తో భవేత్సుక్త ఇమం మునీశమ్
 3.21. నమస్తస్వజ్ఞశిరోవతంసం నత్వాఽద్వయే బ్రహ్మణి సంరతోఽభూత్, తతః
 పితౄణాం సముపాసకా స్తం సమాగతాః ప్రాహు రిదం మ యతీశ 3.22 అగ్ని
 మ్విత్తాదయ శ్చంద్రమండలోపరివాసినః, నిత్యముక్తా స్త్రయ స్తేషు మూర్తిహీనా
 స్యమూర్తయః. 3.23. చత్వార స్సేవనం లేహం ధర్మాదిఫలదం స్పృతమ్, ముక్తిదం
 చైవ సంప్రాప్తం నేవ్యాస్తే 2తః ప్రయత్నతః. 3.24. శ్రాద్ధకృత్యత్యవాదీ చ
 గృహస్థో ఽపి విముచ్యతే, చాంద్రమాస ప్రమాణేన పితృమధ్యాన్నా మిరితమ్. 3.25.
 అమాత స్తత్ర కర్తవ్యం శ్రాద్ధాదిపరితుష్టయే, లేహమితి స సంప్రాప్తః ప్రాహ తా
 న్సరమో గురుః. 3.26 మైవం నేత్యాదివేదోహి కర్మ ముక్తే ర్నసాధనమ్, ఇతి బ్రూతే
 పరం బ్రహ్మ ప్రాప్నోత్యాత్మజ్ఞ ఇత్యపి 3.27 తస్మా త్కర్మాణి సంత్యజ్య తుద్ధచిత్తః
 పరేశ్వరమ్, శ్రుత్వా గురుముఖా త్సమ్యగ్విచార్యా 22తవిముచ్యతే. 3.28. ఇతి
 శ్రుత్వా 2గతే సర్వే సత్యశర్వాదయో గురుమ్, నత్వా తదుపదేశేన సంగతాః కృత
 కృత్యతామ్. 3.29. శంఖపాదాభిధః కశ్చి త్కుజ్వలిట స్తదైవచ, సమాగతోచతు
 ర్నత్వా యతీశం పరమం గురుమ్ 330 యత్ర నారాయణ శ్చేతే ససేవ్య శ్చేష
 తశ్వరః, గరుడో 2గ విమోక్షాయ తస్యవాహనతాం గతః 331 ఇత్యుక్త ఆహవే
 దేహం నారాయణ సుసేవనమ్, కర్తవ్యం లేన తుద్ధాంతఃకరణో గురుముఖా త్పరమ్.
 332 శ్రుత్వా విచార్య విజ్ఞాయ తతో ముక్తిం గమిష్యథ, ఇత్యుక్త తో గురుం
 నత్వా సచ్చివ్యత్వ ముపాగతో 333 చిరక్షీర్తిముఖా స్సిద్ధో పాసకా స్తత ఆగ
 తాః, ప్రణమ్యోచు ర్వయం మంత్రాల్లభ్యా సిద్ధోపదేశతః. 334. కృతకృత్యా
 స్తతో యూయం భవదైతన్యతానుగాః, శ్రీశైలాదికైలేషు ప్రాప్య మంత్రాదికాం
 చ్చుభాత్. 335 సత్యనాథాదయ స్సిద్ధాః కృతార్థా శ్చిరజీవినః, లేహం సముప
 దేశేన తథాభూతా వయం స్థితాః. 336. విచిత్రాంజనముఖ్యాభి ర్విద్యాభి స్సర్వ
 తేదినః, తస్మాదస్తస్తతం భేత్తుం న శక్యం కేన విద్యతే. 337. ఇత్యుక్త ఆచార్య
 ఉవాచ ఫల్ల ఫలేపుంభి ర్భాషణ మప్యయుక్తమ్, విచిత్ర వేష్టే ర్వికియానివాన్ధో
 దోహస్తి రేవాస్తి పరస్వలాభాత్ 338. తథా చిరం జీవనతః ఫలం నో దేహో
 యతో దుఃఖమయో 2స్తి స్వదా, తస్మా ద్విత్తద్భాః కిల సాధనీయో త్యాగేన దే
 హస్య విముక్త్యుపాయః. 339 శ్రుత్వా 2గతే శిష్యవరా బభూవు ర్గంధర్వభక్తా
 స్తతఃకీచ రార్యమ్, విశ్వావనూపాసనతో హి నాదవిజ్ఞానతో బిందుకలావిబోధాత్,

యతిరాడధ తేషు తేషు దేశేష్వితి పాపండువరాఁ ద్విజా నిమిషాన్, అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం ప్రతివేదే ప్రతివాదిదర్పహంతా. ౨౯. విలలాస చలత్తరంగహస్తైర్నదరాజోఽభినయన్నిగూఢమర్థమ్, అవధీరతదుందుభిస్త్వనేన ప్రతివాదీవ మహాన్తహారవేణ ౩౦ బహుశభ్రమవానయం జడాత్తా సుమనోభిర్మధితశ్చ పూర్వమేవ, ఇతి సింధుముపేక్ష్య సక్షమావా నివ గోకర్ణ ముదారధీః ప్రతన్ధే. ౩౧ అవ

౩౨౦. కృతకృత్యా వయం యూయ మతో ముక్త్యభిలాషిణః, శ్రమం గాంధర్వవిద్యాయాం కురుధ్వం సర్వదైవహి ౩౪౧ ఇత్యుక్త శ్రీగురుః ప్రాహ మైవం వేదవిరోధతః, తత్రశబ్దాద్యతీతత్వం బ్రహ్మణః ప్రతిపాదితమ్ ౩౪౨ ఆశబ్ద మస్సర్వమరూప మవ్యయి తథా ౨రసం నిత్య మగంధవచ్చ యత్, అనాద్యసంతం మహతః పరం ధృవం నిచాయ్య తం మృత్యుముఖా త్వముచ్యతే ౩౪౩ ఇతి స్మృతౌ తథా ప్రాక్తపరశ్శబ్దాద్యగోచరః, నాదబిందుకళాతీతం యస్తం వేద సవేదవిత్. ౩౪౪. ఇతి తస్మాద్భవంతో ౨సి బ్రహ్మనాదాద్యగోచరమ్, భజన్యం తేన ముక్తింతు గమిష్యథ స సంశయః. ౩౪౫. ఇత్యుక్తా శ్శిష్యతాం యాతా స్తతో వైతాలసేవకాః, చితాభస్తాసులిప్తాంగా భూతసేవారతా స్తథా. ౩౪౬ బభాషిరే గురుం నత్వా స్వామిన్మృతాద్యుపాసకాః, సర్వలోకపశికారే సమర్థా ఇతి తద్వచః. ౩౪౭ శ్రుతోవీవాచ యతీశ స్తాన్న యుక్తం భవతాం మతమ్, బ్రహ్మణానాం న సంప్రీతా యతో భూతాద్యుపాసనా ౩౪౮. అపసర్పంతు యే భూతా యే భూతా భువి సంస్థితాః, యేభూతా విఘ్నకర్తార స్తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా. ౩౪౯ ఇత్యాదివచనా తస్మాద్భృష్టాచారం విహాయతమ్, స్వవర్ణోచితకర్తాణి కరుతాన్వైత మాశ్రితాః. ౩౫౦. స్వకర్తహీనా న గతిం లభంతే శ్రుత్యేద మాచార్యవరం ప్రణమ్య, స్వకర్తశీలాః కిల పంచవ్రాతాపరాయణా శ్శిష్యవరా బభూవుః ౩౫౧. ౨౦ తదేతత్సర్వం సంక్షిప్తాహ—యతిరాడితి అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం పశ్చిమసముద్ర సమీపమ్. ౨౯. చలద్భిస్తరంగాత్తక్తైర్నదైస్తథావధీరత స్తరస్కతో దుందుభిస్త్వనో యేన తథాభూతేన మహతా శబ్దేన నిగూఢ మర్థ మభినయ స్సృకటయ స్తహాన్తదరాజః సముద్రః ప్రతివాదివ ద్విలలాస విశుశుభే ౩౦. ఆచార్యైస్తస్మి కిమిత్కుపేక్షిత ఇత్యాశంక్యాహ—బహుతేతి ప్రతివాదితుల్యౌ౨సి బహులావర్తలక్షణభ్రమవాన్ జడాత్తా పునశ్చ దేవలక్షణైః సంస్కృతచిత్తైః పండితైః పునైవ మధిత శ్వేతి హేతో స్సముద్ర ముపేక్ష్య స శ్రీశంకరాచార్యః క్షమావా నివోదారధీగోకర్ణం ప్రతన్ధే. ఇవ శబ్ద ఉచ్చేక్షార్థకః. ౩౧. సశ్రీశంకర స్తత్ర సరిత్వతిం సముద్ర మవగాహ్య హిమా

గావ్యా సరిత్పతిం సతత్ర ప్రియ మాసాద్య తుషారశైలపుత్రాః,
స్తవస త్తమ మద్భుతార్థచిత్రం రచయామాస భుజంగవృత్తరమ్యమ్.

3.౨. తదనంతర మాగమాంతవిద్యాం ప్రణతేభ్యః ప్రతిపాదయంత
మేనమ్, హరద త్తసమాహ్వయోఽధిగమ్య స్వగురుం సంఘేరతే స్త
నీలకంఠమ్ 33 భగవన్నిహ శంకరాభిధానో యతి రాగత్య జిగీషు
రార్యపాదాన్, స్వవశీకృతభట్టమండనాది సహ శిష్యైర్గిరిశాలయే
సమాస్తే. 3౪ ఇతి తద్వచనం నిశమ్య సమ్యగ్గ్రీధితానేక నిబంధరత్న
హారః, శివతత్పరసూత్రభాష్యకర్తా ప్రహసన్వాచ మువాచ శైవ
వర్యః 3౫ సరితాం పతి మేష శోషయే ద్వా సవితారం వియతః
ప్రపాతయే ద్వా, పటవ త్సురవర్త వేష్టయే ద్వా విజయే నైవ తథా
ఽపి మే సమర్థః 3౬ పరపక్షతమిస్రచంచదర్శైర్వత్తైర్వైర్వ
హుధా విశీర్యమాణమ్, అధునైవ మతం నిజం సవశ్యత్వితీ జల్పన్నిర
గాదనల్పకోపః 3౭. సితభూతితరంగితాఖిలాంగైః స్ఫుటరుద్రాక్ష
కలాపకమ్రకణ్ఠైః, పరివీత మధీతశైవశాస్త్రైర్దుని రాయాంత మముం

చలసుతాయాః పార్వత్యాః ప్రియం మహాదేవ మాసాద్య * చతుర్ని ర్యకారై ర్భు
జంగప్రయాత మిత్యుక్తలక్షణభుజంగప్రయాతవృత్తై రమ్య మద్భుతై ర్చక్రైర్విచిత్రం
స్తవస త్తమం రచయామాస 3.౨. స్తవస త్తమరచనానంతరం వేదాంతవిద్యాం నమి
భూతేభ్యో వివేయేభ్యః ప్రతిపాదయంత మేనం శ్రీ శంకరం హరద త్తసమాహ్వయోఽధి
గమ్య స్వగురుం నీలకంఠం ప్రోక్తవాన్ 33 యత్ ప్రోక్తవాం స్తదుదాహరతి—
హేభగవన్ శంకరాభ్యాం యతి రార్యపాదాన్ భవతో విజిగీషు రిహగత్య శిష్యై
స్సహ శివాలయే సమాస్తే, తస్యోపేక్షణీయత్వం వారయతి—స్వవశీకృతా భట్టపాద
మండనమిత్రాదయో యేన నః 3౪ ఇతి తస్య హరద త్తస్య వచనం శ్రుత్వా సమ్య
గ్గ్రీధితానేక నిబంధలక్షణై రత్నైర్ద్వారో యేన. పునశ్చ శివతత్పరస్యాథాతో బ్రహ్మజి
జ్ఞానేత్యాది సూత్రాణాం భాష్యస్య కర్తా సశైవవర్యః ప్రహసన్వాచ మువాచ 3౫.
వాచ మేవ సగర్వా ముదాహరతి—యద్యేష యతి స్సముద్రం శోషయేత్ యదివా
గగనా త్సవితారం సూర్యం ప్రపాతయేత్ యదివా పటవదాకాశం వేష్టయే త్తథా
పి మే విజయే సమర్థో నైవ భవేత్ 3౬. పరపక్షలక్షణాంధకారాణాం నివారణే
స్ఫురద్భిః సూర్యైర్వత్త తర్కైర్ధన్వనైవానేకథా విశీర్యమాణం నిజం మతం స యతిః
బభృరు ఇతి బల్బన్ననల్పకోపా నీలకంఠో నిర్గతవాన్. 3౭ శ్వేతభూత్యా
వ్యాప్తాన్యంగాని యేషాం పునశ్చ స్ఫుటరుద్రాక్షాణాం సమూహేన కమ్రాః కమనీయాః

దదర్శ శిష్యైః. ౨౮. అధిగత్య మహర్షి సన్నికర్షం కవిరాతిష్ఠపదాత్త
 పక్ష మేషః, శుకతాతకృతాత్త శాస్త్రతః ప్రాక్రూపిలాచార్య ఇవాత్త
 శాస్త్ర మద్ధా ౨౯ భగవత్ ఊణమాత్ర మీక్ష్యతాం తత్ప్రధమంతు
 స్ఫురదుక్తిపాటవం మే, ఇతి దేశికపుంగవం నివార్య వ్యవద త్తేన
 సురేశ్వర స్ఫుధీశః ౪౦ సుమతే తవ కౌశలం విజానే స్వయ మేవైష
 మునిః ప్రతిబ్రవీతు, ఇతి తం వినివర్త్య నీలకణ్ఠో యతికణ్ఠీరవసముఖ
 స్తదాసీత్ ౪౧ పరపక్షబిసావలీమహై ర్వచనై స్తస్య మతం చఖండ
 దండీ, అథ నీలగళః స్వపక్షరక్షాం జహదద్వైత మపాకరిష్ణు రూచే.
 ౪౨ ప్రశమిం స్తదసీతియస్త్రయ్యాకైః కథితో ఽర్థ స్స న యుజ్యతే
 త్వదిష్టః, అభిదా తిమరప్రకాశయోః కిం ఘటతే హంత విరుద్ధధర్మవ
 త్వాత్ ౪౩ ౪౪ తత్ప్రతిబింబయో రివాభి ర్ఘటతా మిత్యపి తత్త్వ
 కంరా యేషాం తథాభూతై రధిపతైవశాస్త్రైః శిష్యైః పరివేష్ఠిత మాయాంత మముం
 నీలకంఠం ముని శ్రీశంకరో దదర్శ. ౩౮ మహావై శ్రీశంకరాచార్యస్య సన్నికర్షం
 సమీపం ప్రాప్త్యైషః కవి ర్నీలకంఠ ఆత్మ పక్ష మాతిష్ఠిప త్సమ్యక్ స్థాపిలవత్ ౪౫
 పమానమాహ—శుకస్య తాతేన శ్రీవేదవ్యాసేన కృతా దాత్మ ప్రతిపాదకా చ్ఛాస్త్రా
 చ్ఛారీరకమీమాంసాసంజ్ఞకా త్వాగ్గృహ కపిలాచార్య సాన్సితో స్వకాస్త్రం స్థాపి
 తవాత్ తద్వత్ ౩౯ తదాసీం స్వగురుం నివార్య సురేశ్వరో వివాచం కృతవా
 నిత్యాహ—హేభగవత్ ఊణమాత్రం ప్రథమం తుమే తత్స్ఫురదుక్తిపాటవ
 మీక్ష్యతా మితి దేశికపుంగవం నివార్య సధీనామీశ సురేశ్వర సైవ నీలకణ్ఠేన,
 వ్యవధత్. ౪౦. వివదమానం సురేశ్వరం ప్రతి నీలకణ్ఠో యదుక్తవాం స్తదాహ—
 హేసుమతే తవ కుశలతాం విజానే ౨త స్వయమేవైష మునిః ప్రతిబ్రవీతు
 ఇతి తం సురేశ్వరం వినివర్త్య తదా యతిసింహసంముఖ ఆసీత్. ౪౧. ౪౨ పర
 పక్షలక్షణబిసావలీభక్షణే హంసై ర్వచనై స్తస్య సమ్యక్ స్థాపితం మతం దండీ శ్రీ
 శంకర శృఖండ ఖండితవాత్ అథానంతరం నీలకణ్ఠ స్వపక్షరక్షాం త్యజ స్తద్వై
 తమతం నిరాకర్తు మిచ్ఛు రువాచ. ౪౨ యదూచే తదాహషడ్భిః—హేప్రశమిన్
 తత్త్వమస్మాదివేదత్రయ్యామస్తకై ర్వివేశ్వరాభేదలక్షణో యస్తద్విప్రో ఽర్థః కథిత
 స్స న యుజ్యతే కిం తమఃప్రకాశయో రభేదో ఘటతే నైవ యుజ్యతే. తత్ర
 హేతు ర్విరుద్ధధర్మవత్వా త్రకాచ జీవేశ్వరాభేదో న భవతి విరుద్ధధర్మవత్వాత్తమః
 ప్రకాశయో రివేతి యుక్తివిరోధా త్వదిష్టో ఽర్థో వేదాంతైర్నైవకథిత ఇతిభావః.
 ౪౩. నను రవిత్ప్రతిబింబయో ర్వ్యభిచార శ్చంచల్యాదివిరుద్ధధర్మవత్తే ఽభ్యుభేదా

తో న వాచ్యమ్, ముకురేప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వగతే రోవ్యమ
శివాదిదేశికోక్త్యా. ౪౪. ముకురస్థముఖస్య బింబవక్త్రా ద్భిదయాపార్శ్వ
గలోకలోకనేన, ప్రతిబింబిత మానసం మృషాస్యా దితి భావత్కమ
తానుగోక్తికాశ్చ ౪౫. న చ మాయికజీవనిష్ఠమా ధ్యేత్వరసార్వజ్ఞవిరు
ద్ధధర్మబాధాత్, ఉభయో రపి చిత్స్వరూపతాయా అవిశేషా దభి
దైవ వాస్తవీతి ౪౬ నహి మానశత్రైః స్థితస్య బాధా ౭వరథా దత్త
జలాంజలి ర్భిదా స్యాత్, విపరీతహయత్వగోత్వబాధా ధ్యయపశ్యో
ర్నిజరూపకైక్యయుక్త్యా ౪౭ యది మానగతస్య హాన మిష్టం న భవే
త్తర్హి నచేశ్వరో ౭హ మస్మి, ఇతి మానగతస్య జీవసర్వేశ్వరభేదస్య
నహాన మప్యభీప్తమ్ ౪౮ ఇతి యుక్తిశ్చైత్రే స్స నీలకంఠః కవి రక్షో
భయదద్వితీయపక్షమ్, నిగమాంతవచః ప్రకాశ్యమానం కలభః పద్మ

భావాభావస్యత్వా త్తథాచ విరుద్ధధర్మయో రపి తయో రవితత్ప్రతిబింబయో
రివాభేదో యుజ్యతా మిత్యాశంక్య పరిహరతి—రవితత్ప్రతిబింబయో రివ తత్త్వతో
౭భిదభేదో ఘటతా మిత్యపి న వాచ్యం తత్ర హేతు రోవ్యమశివాదిదేశికోక్త్యా
దర్శనే ప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వావగతే స్తథాచ బాధ్యస్య ప్రతిబింబస్యా భేదయో
గ్యతాయా అభావేన వ్యభిచారాభావా తద్వప్రప్తేన జీవేశ్వరయో రభేదో నయు
జ్యత ఇత్యర్థః ౪౪ కించ భవదీయమతానుగా యుక్తిరప్యస్తీత్యాహ—బింబముఖా
న్ముకురస్య ముఖస్య భేదేన సమిపస్థలొకావహాకనేన హేతునా ప్రతిబింబికం
ముఖం మృషాస్యాదితి భవదీయమతానుగోక్తికాచ. స్వాధే కః ౪౫. నను జీవనిష్ఠమా
ధ్యేత్వేత్వరసార్వజ్ఞస్యచ విరుద్ధధర్మస్య మాయికత్వేన బాధాదుభయో రపి చైతస్య
స్వరూపతాయా అవిశేషాద్వాస్తవో ౭భేద ఏవేత్యాశంక్య పరిహరం ప్రతిజా
నీతే—నచేతి ౪౬. తత్ర హేతు మాహ—హి యస్మా త్ప్రమాణశత్రైః స్థితస్య
విరుద్ధధర్మస్య బాధో న సంభవతి బాధాభావేన మాయికత్వ మప్యస్య నాస్తీతి భావః.
విపక్షే బాధకమాహ—అపరభేతి. మానశత్రైః స్థితస్యాపి బాధాంగీకారే భేదో దత్త
జలాంజలి స్యాత్ తత్ర యుక్తి మాహ—విపరీతయో రకృత్యగోత్వయో ర్బాధా
దశ్యవశ్యో స్వరూపనైక్య మేవేతి యుక్త్యేత్యర్థః. ౪౭. యది ప్రత్యక్షాదిమానావ
గతస్య హాన మిష్టం న భవే త్తర్హి నచేశ్వరో ౭హ మస్మితి ప్రత్యక్షప్రమాణావగ
తస్య జీవసర్వేశ్వరభేదస్య హాన మప్యభీష్టం న భవేదిత్యర్థః. ౪౮. ఇత్యేవం యుక్తి
శత్రై స్సకవి ర్మీలకణ్ఠో వేదాంతవచోభిః ప్రకాశ్యమాన మద్వైతపక్షమక్షోభయత్.

వనం యథా ప్రభుల్లమ్ ౪౯. అథ నీలగళోక్తదోషజాలో భగవా
నేవ మవోచ దస్తు కామమ్, శృణు తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రుతి
వాక్యస్య పరావరే లభిసంధిమ్ ౫౦ నను వాచ్యగతా విరుద్ధతాధి
రిహ సోఽసావితవ ద్విరోధహానే, అవిరోధి తు వాచ్య మాదదైక్యం
పదయుగ్మం స్ఫుట మాహ కో విరోధః. ౫౧. యదిహోక్త మతిప్ర
సంజనం భో న భవేన్నోహి గవాశ్వయోః ప్రమాణమ్, అభిదా
ఘటకం తయో ర్యతః స్యా దుభయో ర్లక్షణయా భదానుభూతిః.
౫౨ నను మాధ్యసమస్తవిత్త్వధర్మాన్వితజీవేశ్వరరూపతోఽతిరిక్తమ్,
ఉభయోః పరినిష్ఠితం స్వరూపం బల నాన్వేయ యతోఽత్ర లక్షణా
స్యాత్ ౫౩ ఇతిచేన్న సమీక్ష్యమాణజీవేశ్వరరూపస్య చ కల్పితత్వ
యుక్త్యా, తదధిష్ఠిత సత్యవస్తునోఽద్ధా నియమేనైవ సదాఽభ్యవేయ

యథా ప్రభుల్లం సరోజవనం హస్తిపాతః క్షోభయతి తద్వత్ ౪౯ అగ తక్కు
తాదైవతపక్షక్షోభానంతరం నీలకణ్ఠోక్తం దోషజాలం యన్తే స భగవాం శృంకరా
చార్య ఉవాచ ఏవం త్వదుక్తం యథేష్టమస్తు తథాపి తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రుతి
వాక్యస్య పరావరే లభిసంధిమభిప్రాయం శృణు, పరే బ్రహ్మయోఽవరేయస్తా తథా
భూతే లబంధైకరనే యద్వా కార్యోపాధిః జీవః కారణోపాధిరీశ్వర ఇత్యుక్తత్వా
త్కారణాభిన్నే కార్యే. ౫౦ ఇహ తత్త్వ మసి వాక్యే సో ఽయ మితి వద్విరుద్ధ
తాబుద్ధి ర్నను వాచ్యగతా ర్నతు లక్ష్యగతా తథాచ భాగలక్షణయా తస్య విరోధస్య
హానేసతి ఆవిరోధివాచ్యం చైతన్యమాత్రం తు స్వీకర్తవ్య తత్త్వ మితి పదద్వయ
మైక్యం స్ఫుట మాహ-తః కో ఽపి విరోధో నాస్తి. ౫౧. యత్త్వపరభేత్వాద్యుక్తం
తత్రాహ—యదితి ఇహైవ ముచ్యమానే యోఽతిప్రసంగ స్త్యయోక్త స్సనభవేత్
హి యస్తా ద్గవాశ్వయో రభేదఘటకం ప్రమాణం నాస్తి యతః ప్రమాణా త్రయోర్గ
వాశ్వయో రుభయో ర్భాగలక్షణయా భేదానుభవ స్సాన్వదిత్యర్థః. ౫౨. నీలకంఠ
శృంకలే—నను మాధ్యధర్మాన్వితజీవస్వరూపా త్సర్వజ్ఞత్వధర్మయుక్తేశ్వరస్వరూపా
చ్ఛాతిరిక్తమభయోః జీవేశ్వరయోః పరినిష్ఠితం స్వరూపం ఖలు నాన్వేయ. యత
స్తథాభూతస్వరూపసత్త్వా దత్ర స్వరూపే లక్షణా స్యాత్. యద్వా తత్ర తత్త్వమసి
వాక్యే ౫౩. పరిహరణీచేన్న-తత్ర హేతుమాహ-మాధ్యాదివిరుద్ధధర్మవిజ్ఞం జీవాది
రూపం కల్పితం దృశ్యత్వా చ్ఛుక్తిరూప్యాదివదితి పరిదృశ్యమానజీవేశ్వరస్వరూపస్య
కల్పితత్వయుక్త్యా లేన స్వరూపేగాధిష్ఠితస్య తదధిష్ఠానస్య సత్యస్య వస్తున స్సదా

తాయాః ౫౪. భవతా ౭పి తథాహి దృశ్యదేహాద్యహ మంతస్య
జడత్వ మభ్యాపేయమ్, పరిశిష్ట ముపేయ మేకరూపం నను కించిద్ధి
తదేవ తస్య రూపమ్ ౫౫. జగతో ౭సత ఏవ మేవ యుక్త్యాత్వనిరూ
ప్యత్వతపవ కల్పితత్వాత్, శబ్దధిష్ఠితభూతరూప మేష్య న్నను కించిద్ధి
తదీశ్వరస్య సత్యమ్ ౫౬ శబ్దహ శ్రుతిగోభయస్వరూపే నిరుపాధా
నహి మాఢ్యసర్వవిత్వే, నజపాగుసుమా త్తలోహితిన్నః స్ఫటికే స్యా
న్నిరుపాధికే ప్రసక్తిః ౫౭ అపిభేదధియో యథార్థతాయాం సభ
యం భేదదృశః శ్రుతి ర్భ్రవీతు, విచరితదృశో హ్యనర్థయోగో న
భిదాధీ ర్విచరితధీ ర్యత స్యాత్ ౫౮ అభిదా శ్రుతిగా ౭ప్యతాత్వి

నియమేనైవ సాత్వా దభ్యుపగంతవ్యత్వా దధేత్యస్య పూర్వపదేన వా సంబంధః ౫౪
నన్యభ్యుపగంతవ్యం భవద్ధి ర్తయా తు సాభ్యుపగమ్యత ఇత్యాశంక్యాయా సమాఖ్య
మాణజీవన్మరూపాధిష్ఠానమభ్యుపేయమేవేత్యాహ—భవతా ౭పితి హి యస్మా ద్భవతా
౭పి దృశ్యస్య దేహాదే రహమంతస్య జడత్వ మభ్యుపేయం తస్య జీవస్య పరిశిష్టం తదేవ
కించి త్సత్యం రూపం స్వీకర్తవ్య మేవ ౫౫ తథేశ్వరస్వరూప మపీత్యాహ—అసతో జగ
తో పృథివీతం ప్రతి విమతం కల్పిత మనిరూప్యత్వా ద్రజ్జ్వారగవదిత్వేవమేవ యుక్త్యా
కల్పితత్వా త్కించిద్ధి తత్సత్య మిశ్వరస్య జగదధిష్ఠానభూతం రూప మేష్య మవశ్య
మంగీకార్య మిత్యర్థః ౫౬ తత్తస్మా దిహ శ్రుతిగమ్యే నిరుపాధా పుభయస్వరూపే
మాఢ్యసర్వవిత్వేనైవ స్తః తత్ర దృష్టాంత మాహ—జపాపుష్పా త్ప్రప్య లోహి
తిమ్నా నిరుపాధికే స్ఫటికే ప్రసక్తి ర్నహి స్యా త్తద్వత్ ౫౭ అపిచ భేదధియో
యథార్థతాయాం భేదదృశః పురుషస్య *“మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ
నానేవ పశ్యతి యఉదర మంతరం కురుతే ౭” తస్య భయం భవతీ”త్యాది శ్రుతిర్భ
యం న బ్రవీతు న బ్రూయాత్. హి యస్మా దనర్థసంబంధో విచరితదర్శిన స్సాన్యత్.
యతశ్చ భిదాధీ ర్భేదబుద్ధి ర్విచరితధీ ర్న స్యా త్తథాహాక్తశ్రుత్యా భేదదర్శినో
భయస్కాక్తత్వా దనర్థయోగస్య చ విచరితదర్శిన ఏవ యుక్తత్వా ద్భేదధీ ర్విచరితధీ
రేవేత్యర్థః ౫౮ ఏవం భేదదృశ శ్రుతయో ౭న్యథానుపపత్త్యా భేదబుద్ధే ర్విచరిత
ధీత్వ ముపపత్త్యై *“తత్ర తో మోహః క శ్చోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః”ఇతి శ్రుత్యా
భేదజ్ఞానే శ్రుతపురుషార్థాన్యథానుపపత్త్యా భేదస్య తాత్త్వికత్వమావిష్కర్యోతి—
అభిదా అభేదః శ్రుతిగా ౭ప్యతాత్వికీ అయథార్థాచే త్త్వి తద్గతో తస్యా అభి
ధాయా గతో జ్ఞానే పురుషార్థస్య శ్రవణం న స్యాత్ యత్తు యది మానగతస్యేత్యాది

కీచే త్పురుషార్థశ్రవణం న తద్గతౌ స్యాత్, అశివో ఒహ వితి ప్రమస్య
శాస్త్రాద్విధుమానత్వగతే రివాస్తి బాధః. ౫౯. తదబాధితకల్పనాక్షతి
ర్నో శ్రుతి సిద్ధాత్తత్తపరై కృబుద్ధిబాధః, నిగమా త్ప్రబలం విలోక్యతే
మాకరణం యేన తదీరితస్య బాధః ౬౦ ఋషిభి ర్భవచుధా పరాత్త
తత్త్వం పురుషార్థస్య చ తత్త్వ మప్యభోక్తమ్, తదపాస్య నిరూపిత
ప్రకారో భవతా ఒసా కథ మేక ఏవ ధార్యః ౬౧ ప్రబలశ్రుతి
మానతోవిరోధే బలహీన స్త్పృతివాచ ఏవ నేయాః, ఇతి నీతిబలా
త్ప్రయోగవిరుద్ధం న ఋషీణాం వచనం ప్రమాత్వ మియాత్ ౬౨
నను యుక్తియుతం మహర్షి వాక్యం శ్రుతివద్ధ్రాహ్యతమం పరం తథా
హి, ప్రతిదేహమసౌవిధిన్న ఆత్మా సుఖదుఃఖాదివిచిత్రతావలోకాత్.

తత్రాహ శివో ఒహ వితి భ్రమస్య ప్రత్యక్షసిద్ధచంద్రగతప్రాణేశమానత్వబుద్ధే రివ
శాస్త్రాద్బాగ్నో ఒస్తి తథాచ నచేశ్వరో ఒహ మస్తీతి బుద్ధి ర్భవ శ్శాస్త్రేణ బాధ్య
మానత్వా ద్విధుమానత్వబుద్ధివ త్తస్య బాధేనచాభేద ఏవ శ్రుతిగమ్యో వాస్తవ ఇతి
భావః యతఏవ మత స్తదబాధితకల్పనాయాః క్షతిః క్షయో నతు శ్రుతిసిద్ధాత్తపరై కృ
బుద్ధిబాధో ఒత స్తదబాధితత్వ కల్పనాక్షతేర్హతో ర్నో కృబుద్ధిబాధఇతి సాతాం
తరే వ్యాఖ్యేయం. కుతోనాస్తీతి వదంతం ప్రత్యాహ—నిగమా త్ప్రబలం ప్రమాక
రణం ప్రమాణం కిం విలోక్యతే యేన నిగమోక్తస్యాత్తపరై కృస్య బాధ స్యాత్. ౫౯
౬౦ నీలకంఠ ఆహ-ఋషిభిః కఃలాదిభి ర్భవచుధా పరాత్తతత్త్వ మథ పురుష
ర్థస్య చ తత్త్వ మప్యుక్తం తదపాస్య ఏకఏవ నిరూపితప్రకారో భవతా కథం
ధార్యో బహూనా మనుసరణస్య న్యాయ్యత్వాత్. ౬౧ పరిహరతి—ప్రబలశ్రుతి
ప్రమాణేన విరోధే సతి బలహీనాః స్త్పృతివాచ ఏవ నాంగీకర్తవ్యా ఇతి నయబలాత్
వేదత్రయోవిరుద్ధ మృషీణాం వచనం ప్రమాత్వం న ప్రాప్నుయాత్. తథాచ ప్రమా
ణలక్షణస్థో జైమినిన్యాయః విరోధేత్వనపేక్షంస్యానసతివ్యానుమాన మితి “జౌదుం
బరీం స్ఫుప్తోద్ధాయే” దితి శ్రుతే ర్విరుద్ధాఒపి సర్వావేప్తయితవ్యేతి స్త్పృతిర్వానం
నవేతివిషయే ఒప్తకాదిస్త్పృతివన్నాన మితి పూర్వపక్షే రాధాంతస్తు పూర్వపక్ష మవను
దతి. శ్రుతివిరోధే స్త్పృతేః ప్రామాణ్య మనపేక్ష మనాదరణీయం స్యాద్ధి యస్తా ద
సతి విరోధే మూలశ్రుత్యనుమాపకతయా స్త్పృతి రపి మాన మితి న్యాయార్థః. ఏవం
వేదవిరుద్ధవచసాం బహూనా మప్యనుసరణమన్యాయ్య మేవేతిభావః ౬౨ ఏవమక్తో
నీలకంఠ శ్లోకతే చతుర్థి—ననుయుక్తియుక్తం మహర్షి వాక్యం పరం కేవలం గ్రాహ్య

౬౩. యది చాత్మన ఏకతా తదానీ మతిదుఃఖి యువరాజసౌఖ్య మీ
యాత్, అముకః స సుఖో ౭ముక స్తు దుఃఖి త్యనుభూతి ర్న భవే
త్తయో రభేదాత్ ౬౪. అయ మేవ విదన్వితశ్చ కర్తా నహి కర్తృ
త్వ మచేతనస్య దృష్టమ్, అతఏవ భుజే ర్భవే త్సకర్తా పరభోక్తృత్వ
మత్స్రసంగదుష్టమ్ ౬౫. పురుషార్థ ఇహైషదుఃఖినాశః సకలస్యాపి
సుఖస్య దుఃఖయుక్తాత్, అతిహేయతయా పుమర్థతా ౭తోవిషపుక్తా
న్నవదిత్యభేద్యయుక్తేః ౬౬ ఇతిచే న్న సుఖాదిచిత్ర తాయా మనసో
ధర్మతయా ౭౭త్వ భేదకత్వమ్, నకథంచ న యుజ్యతే పున స్సా ఘటయే
త్ప్రీత్యుత మానసీయభేదమ్ ౬౮ చితియోగవిశేష ఏవ దేహే కృతి
మత్తా ఘటకో౭వ్యచేతనే స్వాత్, తదభావత ఏవ కర్తృతా స్యా న్న

తమం నతు త్యాజ్యం యుక్తియుక్తత్వ మేవ దర్శయతు మాహ-తథాః తి ౬౩ విపత్నీ
దోష మాహ-యది చాత్మన ఏకతా స్యా తదానీ మతిదుఃఖి యువరాజసౌఖ్యం ప్రాప్ను
యాత్ కించాముక స్సుఖి అముక స్తు దుఃఖిత్యనుభవో న స్యా తయో రభేదాత్. ౬౪
కించాత్మనో౭కర్తృత్వ మచేతనస్యాంతరిణాదేః కర్తృత్వ మితి భవన్తతమప్యయుక్త
మిత్యాశయేనాహ-అయ మేవ జ్ఞానాన్వితః కర్తా హి యస్తా దచేతనస్య కర్తృత్వం
న దృష్టం. అతఏవ భుజే రసి న ఆత్మా కర్తా భవే ద్యతః కర్తృత్వస్య భోక్తృత్వం దేవ
దత్తకృతకర్మఫలభోక్తృత్వం యజ్ఞదత్తస్య స్వాదిత్యతిప్రసంగేన దృష్టం ౬౫ కించ
మోక్షో ౭సి భవదభిమతో ౭యుక్త ఇత్యాశయేనాహ-ఇహ లోకే వేదేవా. పురు
షార్థో ౭ప్రేష దుఃఖినాశఏవ నతు సుఖాస్తి స్తత్రాభేద్యాం యుక్తి మాహ-సర్వ
స్యాసి సుఖస్య దుఃఖయుక్తత్వా ద్ధేయత్వేన విషపుక్తాన్నవ త్పురుషార్థత్వం నాస్తీత్య
భేద్యాయా యుక్తే శ్లోలో స్తథాచాయం ప్రయోగః-విమతం, న పురుషార్థః, దుఃఖసం
యుక్తత్వాత్. విమసంబృక్తాన్నవత్ ౬౬. పరిహరతి-ఇతిచే శ్లోతి తత్రసుఖదుఃఖాది
చిత్రతావలూకనాదిహేతోః పక్షావృత్తిత్వేనాత్మభేదకత్వాభావే హేతుమాహ-
సుఖాదిచిత్రతాయాః మనసో ధర్మత్వేనాత్మభేదకత్వం కథంచి దసి న యుజ్యతే
ప్రగ్భూత సాచిత్రతా మానసీయం మనోనిష్ఠం భేదం ఘటయేత్ తస్యా మనోధర్మ
త్వేతు “కామఃసంకల్పః” ఇత్యాదిక్రూరిత్వాన మితిభావః ౬౮ అథ నహిత్యాది
యదుక్తం తత్రాహ-చైతన్యయోగవిశేషఏవ దేహద్వయే ౭చేతనే ౭సి కర్తృత్వఘటక
స్వాత్ తస్య చితియోగవిశేషస్యాభావాదేవ తృణాదేః కర్తృతా నస్యాదితి కల్పన

శృణాదే రితి కల్పనం వరీయః ౬౮ విషయోత్థసుఖస్య దుఃఖయుక్త్యై
 ౭వ్యలయం బ్రహ్మ సుఖం న దుఃఖయుక్తమ్, పురుషార్థతయా తదేవ
 గమ్యం న పున స్తుచ్ఛకదుఃఖనాశమాత్రమ్ ౬౯ ఇతి యుక్తిశతోప
 బృంహితార్థైర్వచనై శ్రుత్యవరోధసావిదలైః, యతి రాత్తమతం ప్ర
 సాధ్య శైవం పరకృద్ధర్మనదారుణై రజైషీత్ ౭౦ విజిణో యతిభూ
 భృతా స శైవః సహగర్వేణ విసృజ్య చ స్వభాష్యమ్, శరణం ప్రతి
 వేదివా న్నహర్షిం హరదత్తప్రముఖైః సహత్తశిష్యైః ౭౧ యమినా
 మృషభేణ నీలకంఠం జిత మాకర్ణ్య చ నీషిధుర్యవర్యమ్, సహసోద
 యనాదయః కవీంద్రాః పర మద్వైతముష శ్చకంపిరేన్న ౭౨ విష
 యేషు వితత్య నైజభాష్యాణ్యథ సాంప్రముఖేషు తత్రతత్ర, బహు
 ధా విబుధైః ప్రశస్యమానో భగవాన్ ద్వారవతీం పురీం వివేశ. ౭౩.
 భుజయో రతితప్త శంఖచక్రాకృతిలోహహతసంభృతవ్రణాంకాః, శర

మేవ శ్రుత్యనుకూలత్వా ఛ్యేన్య మిత్యర్థః. ౬౮ యదసి పురుషార్థ ఇత్యాది తత్రాహ.
 విషయోత్థసుఖస్య దుఃఖయుక్త్యై ౭సి నాశరహితం బ్రహ్మ సుఖం న దుఃఖయుక్తం *
 “ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్మదిభేతి కుతశ్చన” “తత్ర శోమోహః కఃశోక ఏకత్య
 మనుపశ్యతః” ఇత్యాదిశ్రుతే ప్రస్తావితదేవపురుషార్థతయా ౭వగమ్యం నతు తుచ్ఛకం
 దుఃఖనాశమాత్రం స్వాధేతద్ధితః ౬౯ ఇత్యేవం యుక్తిశతై రుపబృంహితో ౭ర్థో యే
 హంతైః పునశ్చ “సావిదలైః కంచుకినః” ఇత్యమరా చ్ఛృత్యవరోధకంచుకవద్భి ర్వచ
 నైర్వతి స్త్రిశంకరాచార్య స్వీయ మద్వైతమతం ప్రసాధ్య పరశ్చాచ్చాస్త్య దారుణై
 ర్మథాభూతై ర్వచనైః శైవం మత మజైషీత్ నిరాకరణేన జితవాక్ ౭౦ యతిరా
 జేన విజిత స్స శైవో నీలకంఠో గర్వేణ సహ స్వభాష్యం విసృజ్య చ పున ర్హరదత్త
 ప్రముఖై రాత్తశిష్యై స్సహ మహర్షిం శరణం ప్రార్థవాక్ ౭౧ పర మత్యంతం
 చకంపిరే స్తేతి పాదపూరణే. ౭౨. ఆన సారాష్ట్రాదిషు తత్రతత్ర దేశేషు స్వీయభా
 ష్యాణి ప్రసార్య విబుధై స్సుకండితై ర్దేవైశ్చ బహుధా స్తూయమానో భగవాన్
 శంకరో ద్వారవతీం పురీం వివేశ. ౭౩, భుజయో రతితప్తైః శంఖచక్రాకృతిలోహా
 నాహలేషు తాడిలేష్వవయవేషు సంభృతాని సమాసాదితాని వ్రణానా మంకాని యైః
 పునశ్చ శరదణ్ణసదృశ ఊర్ధ్వపుణ్డో యేహం పున శ్చ తులసీపత్రై స్సనాశః కర్ణదేశో
 యేహం లే శతకః పాంచరాత్రా స్సమవేత్యామృతం మోక్షం పంచభిదావిదాం జీవే
 శ్వరభేదో జీవానాంపరస్పరభేదో జీవానామచితాంభేద ఈశ్వరస్యాచితాంభేదః

దండసహోదరోర్ధ్వపుండ్ర స్తులసీర్ణసనాథకర్ణదేశాః 28. శతశ
స్సమవేత్య పాంచరాత్రా స్త్యమృతం పంచభిదావిదాం వదంతః, ముని
శిష్యవరై రతిక్రగల్భైర్మృగరాజై రివ కుంజరాః ప్రభగ్నాః 29.
ఇతి వైష్ణవ శైవశాక్తసౌరప్రముఖానాత్మవశం వదాన్విధాయ, అతి
వేలవచోఽరీనిరస్తప్రతివాద్యుజ్జయినీం పురీ మయాసీత్ 2౯. సపది
ప్రతివాదితః పయోదస్వనశంకాకులగేహకేకిజాలైః శశభృన్ముకుటార్హ
ణామృదంగధ్వని రశ్రూయత తత్ర మూర్ఛితాశః ౩౦ మకరధ్వజ
విద్విడా ప్తివిద్వా ణ్మృగహృత్పుష్పసుగంధవన్తరుద్భిః, అగరూఢభవ
ధూపధూపితాశం సమీక్షాకాలనివేశనం వివేశ ౩౧ భగవానభివంద్య
చంద్రమ, లిం మునిబృందై రభివంద్యపాదపద్మః, శ్రమహారిణి మంటపే
మనోజ్ఞే స విశ్రామ విసృత్వరక్తభావః ౩౨ కవయే కథయాన్తదీయ
వార్తా మహా సౌమ్యేతి స భట్టభాస్కరాయ, విససర్జ వశంవదాగ్ర
గణ్యం ముని రభ్యర్థగతం సనందనార్యమ్ ౩౩ అభిరూపకులావతం
సభూతం బహుధా వ్యాకృతనిర్వపేదరాశిమ్, తమయత్నునిరస్తదుస్స

అచితాంచ పరస్పరభేదఇత్యేవం పంచవిధభేదవిదాం వదంతః ప్రగల్భై ర్దునిశిష్యవరై
స్సింహై రిథా ఇవభగ్నా ఇతి ద్వయో రర్థః 28 29 ఇత్యేవం శైవాదీ నాత్మవశం
వదంతీతి తథావిధాన్విధాయాతిక్రాంతవేలాభి ర్వచోఽరీనిభి ర్నిరస్తాః ప్రతివాదినో
యేన స ఉజ్జయినీం పురీం ప్రాప్తవాన్ ౩౦. పయోదస్వనశంకయా మేఘశబ్దాశంకయా
వ్యాకులైరేహే మందిరాదా రుద్ధైర్మయురసముదాయై ర్మత్తజే ప్రతివాదితః పునశ్చ
వ్యాప్తా దిశో యేన తథాభూత శ్చంద్రశేఖరస్య మహాకాళాఖ్యశివస్యేత్యానంబంధి
మృదంగాణాం ధ్వని స్త్రోజ్జయిన్యా మశ్రూయత ౩౧ మకరధ్వజవిద్విషః కామవి
ద్విష శ్శివస్య ప్రాప్తిం జానాతీతి తథాభూత స్స మహాకాలమందిరం వివేశ. తద్విశిష్టి-
పుష్పసుగంధవ ద్వాయుభిః శ్రమహృత్ పునశ్చాగరూఢభవధూపేన ధూపితా ఆకా
యత్రతత్. ౩౨. మునిసంఘై రభివంద్యపాదపద్మః విసృత్వరక్త సరణశీలః ప్రభావో
యస్య స భగవాన్ శంకర శ్చంద్రశేఖరం మహాకేశ్వర మభివంద్య శ్రమహారిణి
మనోజ్ఞే మండపే విక్రమం కృతవాన్ ౩౩. విశ్రమ్య యత్కృతవాం స్తదాహ—
ఇహోస్యాం పుర్యాం భట్టభాస్కరాయ కవయే ౨స్తదీయవార్తాం హేసౌమ్య కథయే
త్యుక్త్వా స ముని ర్వశంవదాగ్రగణ్యం సమీపశిష్యాగ్రగణ్యం గతం పద్మపాదార్యం
విససర్జ ౩౪. నావదూశో ౨తివక్తా సనందనార్య స్తం ప్రతివద్యోవాచ తం విశిష్టి

పత్నం ప్రతిపద్యేత్థ మువాచ వావదూకః ౮౧. జయతిస్త్వ దిగంతగీతకీర్తి
 ర్భగవాం శ్చంకరయోగిచక్రవర్తి, ప్రళయ స్ఫురమాద్వితీయతత్త్వం
 శమయం స్థత్పరిపంథివాదిదర్శమ్ ౮౨ సజగాద బుధాగ్రణీ ర్భవంతం
 కుమతోత్పేక్షితసూత్రవృత్తిజాలమ్, అభిభూయ వయం త్రయీశి
 ఖానాం సమవాదిష్వ పంపరే ఒభిసంధిమ్ ౮౩ తదిదం పరిగృహ్య
 శాం మనీషి నృనసా ఒఒలోచ్య నిరస్య దుర్మతం స్వస్త్, అథవాస్తదు
 వగ్రతర్కవజ్రప్రతిఘాతా త్పరిరక్ష్యతాం స్వహతః ౮౪ ఇతి తా
 నవహేళపూర్వవర్ణాం గిర మంశస్త్వ తదా స లభ్యవర్జః, యశసాం
 నిధి రీషదా త్రరోష స్త మువాచ ప్రహస న్యతీంద్రశిష్యమ్ ౮౫.
 భువమేషన శుశ్రువా నుదంతం మమ దుర్వాదివచస్తతీ ర్నుదంతమ్,
 పరకీర్తిబిసాంకురా నదంతం విదుషాం మూర్ధ్నా నానటత్పదంతమ్ ౮౬.
 మమ వల్లతి సూక్తిగుంభబృందే కణభగ్జ్వలిత మల్పతా మువైతి, కపి
 లస్య పలాయతే ప్రలాపః సుధియాం కైవలకథా ఒధునాతనానామ్.

అభిరూపకులస్య బుధగణస్యావతంసభూతం ని “అభిరూపః బుధేరమ్య” ఇతి మేదిసి.
 బహుధావ్యాఖ్యాతో వేదరాశి ర్యేన ఆయత్నేన నిరస్తా దుస్సపత్నా యేన తం. ౮౧.
 యదువాచ తదాహ-యః దిగంతగీతకీర్తి ర్భగవాం శ్చంకరయోగిచక్రవర్తి పరమ మద్యై
 తతత్త్వం ప్రళయం ప్రస్య పరిపంథినాం పందినాం గర్వం శమయత్ జయతిస్త్. స
 బుధాగ్రణీర్భవంతం జగాదేతి పరేణాన్వయః ౮౨ యద్భూషే తదాహ-కున్పితం
 మతం యేషాం తైః కుమతై రుత్పేక్షితం సూత్రవృత్తిజాల మభిభూయవేదాంతానాం
 పరావరే బ్రహ్మభిన్నే ప్రతీచి తాత్పర్యమవాదిష్వ ౮౩. తత్తస్మా దిద మస్తదీయం
 మతం మనసాఒఒలోచ్య స్వీయం మతం హయ పరిగృహ్యతాం యతో హేమనీ
 షి అథవా స్వమతే దుర్మగ్రహ శ్చేత్తస్మి ఆస్తదీయోదగ్రతర్కలక్షణవజ్రప్రతి
 ఘాతాత్స్వహతః పరిరక్ష్యతాం ౮౪ ఇత్యేవ మవజ్ఞాతార్వకావర్ణా యస్యాం తాంగిర
 మాకర్ణ్య స లభ్యవర్జో విచక్షణో యశసాం నిధి రీషత్ప్రాప్తరోష భట్టభాస్కరః
 ప్రహసం స్తం యతీంద్రశిష్య మువాచ ౮౫. విష తప గురు ర్మమ ఉదంతం
 వృత్తాంతం స శుశ్రువాత్. ఉదంతం విశిష్ట-వాదివచస్తతీ ర్నుదంతం పరకీర్తిలక్షణ
 సాంకురా భక్షయంతం విదుషాం శిరస్సు నానట దలిశయేన నృత్యత్పదం యస్య.
 ౮౬. మమ సూక్తిగుంభబృందే సూక్తిరచనానముదాయే వల్లతి సతి కణాదభాషిత
 మల్పతాం ప్రాప్నోతి కపిలస్య తు ప్రలాపః పలాయతే తథాచాధునాతనానాం

౮౭. ఇతి వాదిన మబ్రవీ త్సనందః కుశలోఽథై నమవిజ్ఞ మాఽవమంస్థాః, నహి దారితభూధరోఽపి టంకః ప్రభవే ద్వజ్రమణి ప్రభేదనాయ ౮౮. స త మేవ ముదీర్య తీర్థకీర్తే రుపకంతం ప్రతిపద్య సద్విదగ్ర్యః, సకలం తదవోచదానుపూర్వ్య స మహత్తాఽపి యతీశ మాస సాద ౮౯. అథ భాస్కరమస్కరప్రవీరా బహుధాఽతీపసమర్థన ప్రవీణౌ, బహుభి ర్వచనై రుదారవృత్తై ర్వివదాతే విజయేషిణౌ వివాదమ్ ౯౦ అనయో రతిచిత్ర శబ్దశయ్యాం దధణో ధ్వర్షయభేద శక్తయుక్త్యోః, పటువాదమృధేఽంతరం తటస్థా శ్రుతవంతోఽపి నకించనాన్వవిందన్ ౯౧ అథ తస్య యతి స్సమీక్ష్య దాక్ష్యం నిజప ట్టాబజరజ్జడాబ్జభూతమ్, బహుధాఽతీప దస్య పక్ష మార్యో విబు థానాం పురితోఽప్రభాకరక్ష్యమ్ ౯౨ అథ భాస్కరవిత్స్వ పక్ష గుప్త్యై విధుతో వాగ్వివరః ప్రగల్భయుక్త్యా, శ్రుతిశీర్షవచఃప్రకాశ్య మేవం కవి రద్వైత మపాకరిష్ఠు రూచే ౯౩ ప్రశమిం స్తద్విదుదీరితం

సుధియాం కైవ కథా ౮౭ ఇతి వాదిన మేనం భట్టభాస్కర మథానంతరం కుశల స్సనందనోఽబ్రవీత్ హేఽవిజ్ఞ మాఽవమంస్థాః మాఽవహానీహి అవజ్ఞాం మాకురు యస్తా ద్దారితపర్వతోఽపి టంకో గ్రావదారణో వజ్రమణిభేదనాయ నవర్థో న భవతి ౮౮ నవద్వపాద స్తం భట్టభాస్కర మేవ ముదీర్య తీర్థకీర్తే ర్దురో స్సమీపం ప్రాప్య సద్విదా మగ్ర్య స్తత్సర్వమానుభూర్వాప్య ప్రోక్తవాన్ స మహత్తా భట్టభా స్కరోఽపి యతీశం ప్రాప ౮౯ అథానంతరం భాస్కర యతీశ ప్రవీరా బహుధాఽతీపసమర్థనయోరతికుశలా విజయేషిణౌ బహుభి రుదారపద్యైర్వచనై ర్వివాదం కృతవంతే. ౯౦ అతిచిత్ర శబ్దశయ్యాం తథాభూత తదానుగణ్యవిశ్రాంతిం దధతో ధ్వర్ష్యుక్తిభేదే శక్తా యుక్తయో యయో స్తయో రనయోః పటువాదసంభ్యే తటస్థాః శ్రుతవంతోఽపి కించిదంతరం న ప్రాప్తవంతః ౯౧. అయతి స్తస్య దాక్ష్యం సమీక్ష్యస్వపక్షచంద్రస్య శరత్కాలీన కమలభూతం * “అబ్జోధన్వంతరా చంద్రే నిచులే శంఖపద్మయోః.” రితి విశ్వప్రకాశః తథాచ చిదబ్జస్య చంద్రస్యాగ్రే యథా జడాబ్జం కమలం ముకుతం భవతి తథాభూతం అస్య పక్షమార్గ్య శ్రీశంకరో బహుధాఽతీపత్. పక్షం విశిష్ట-సుపండితానా మగ్రే అప్రభాతాః కక్ష్యాః కోట్యో యస్మిం స్తం. ౯౨. అథ భాస్కరో విద్వా న్వాగ్వివరః ప్రకంశిత స్స న్స్వపక్షపాలనాయ శ్రుతిశీర్షవచోభిః ప్రకాశ్య మద్వైతం ప్రగల్భయా యుక్త్యాఽపాకరిష్ఠు రేవ మువాచ. ౯౩, హే ప్రశమిన్ప్రకృతి ర్భీషపరాత్తనో ర్భేదికేతి తద్విదుక్తం హి యస్తా

న యుక్తం ప్రకృతి ర్జీవపరాత్తథేదికేతి, న భినత్తి హి జీవగేశగావో
భయభావస్య తదుత్తరోద్భవత్వాత్ ౯౦ ముని రేవ మిహోత్తరం
బభాషే ముకురో వా ప్రతిబింబబింబభేదీ, కథ మిరయ వక్త్రమా
త్రగ శ్చే చ్చితిమాత్రాశ్చిదియం తథేతి తుల్యమ్ ౯౧ చితిమాత్రగత
ప్రకృత్యుపాధే ర్జహంతో ర్భింబపరాత్తపక్షపాతమ్, ప్రతిబింబితజీవ
పక్షపాతో ముకురస్యేవ విరుద్ధ్యతే న జాతు ౯౨ అవికారి నిరస్త
సంగబోధైకరసాత్తాశ్రయతా న యుజ్యతే ౨స్యాః, అతఏవ విశిష్టసం
శ్రితత్వం ప్రకృతే స్సాన్విదితి నాపి శంకనీయమ్ ౯౩ నహి మానకథా
విశిష్టగత్వే భవదాపాదిత యత్యతే తథాహి, అహ మజ్ఞ ఇతి ప్రతీతి
రేవా నహి మానత్వ మిహాశ్నుతే తథాచేత్ ౯౪ అనుభవ్యహ
మిత్యపి ప్రతీతే రనుభూతేశ్చ విశిష్టనిష్ఠతా స్యాత్, అజడానుభవస్య
నో జడాంతఃకరణస్థత్వ నిత్యత్వతా న తస్యాః ౯౫ నను దాహకతా

తా జీవగా పరాత్తగా వా న భినత్తి తత్ర హేతు రుభయభావస్య జీవభావస్యేక
భావస్య చ ప్రకృత్యుత్తరోద్భవత్వాత్ ౯౦ ఇత్యుక్తో ముని రేవ మిహోత్తరము
వాచ-ఆదర్శః కిల ప్రతిబింబబింబభేదీ కథం కిం ప్రతిబింబగ ఉతబింబగ ఇతీరయ ముఖ
మాత్రగ శ్చే ద్దుకుర ద్దభేదీ తస్మి చిన్తాత్రాశ్రితేయం ప్రకృతి రపి బింబప్రతిబింబ
భేదికేతి తుల్యమిత్యర్థః ౯౧ న స్వేపం తస్మి చిన్తాత్రవీవ దుఃఖత్వాదికం కుతో నాపా
దయతి కిమితి జీవ ఏనాపాదయతీతిచే త్తత్రాహ-చితిమాత్రగతప్రకృత్యుపాధే ర్భింబ
భూతపరాత్తపక్షపాతం త్యజతః ప్రతిబింబభూతజీవాత్తపక్షపాతో దర్పణస్యేవ
కదాచి దపి న విరుద్ధ్యతే, ౯౨. నన్వస్యా వికారిణ్యా అబోధరూపాయాః ప్రకృతే
రవికారివీరస్తసంగం జ్ఞానైకరసస్వరూపం బ్రహ్మేశయో నయుజ్యతే విరోధాత్ ఆత
ఏవాంతఃకరణవిశిష్టసంశ్రితత్వా ప్రకృతే స్సాన్విదిత్యాశంక్య పరిహరతి - అవికారీతి.
అతఏవ ఇత్యపి నశంకనీయ మితివా ౯౩ హియస్తా త్వయా ౨౨పాదితే విశిష్ట
గత్వే ప్రమాణకథా న దృశ్యతే నను అహ మజ్ఞ ఇతి విశిష్టాశ్రితాజ్ఞానానుభవ ఏవ
మాన మిత్యాశంక్యాహ-తథా, ఇతి ఇహస్మి న్నరే ౨హ మజ్ఞ ఇత్యేహ ప్రతీతి ర్నాన
త్వం నహ్యత్నుతే తథాచేదిత్యస్యోత్తరేణ సంబంధః ౯౪ విపక్షే దోషమాహ-తథాచే
దుక్తప్రతీతి ర్నానత్వ మత్నుతే చే నహ మనుభవీత్యపి ప్రతీతే క్లేతో రనుభూతే రపి
విశిష్టనిష్ఠతాస్యాత్ ఇష్టాపత్తి మాశంక్యాహ-అజడస్యానుభవస్య జడాంతఃకరణనిష్ఠత్వం
న భవతీతి హేతో స్తస్యావిశిష్టనిష్ఠతానూ ఇష్టతా నాస్తి. ౯౫. భట్టభాస్కర

యథా లగ్ని యోగా దధికూటం వ్యపదిశ్యతే తదైవ, అనుభూతిమదాత్తయోగతో లంతఃకరణే సా వ్యపదిశ్యతే లనుభూతిః. ౧౦౦ ఇతిచే నైవ మిహాపి తస్య మాయాశ్రయచిన్తాత్రయుతే తథోపచారః, న పునస్తదుపాధియోగతో లంతఃకరణస్యేతి సమాన్యథాగతిర్హి. ౧౦౧ నచ తత్రహి బాధకస్య సత్త్వా దియ మస్తు ప్రకృతే ర్న సా లస్త్యబాధాత్, ఇతివాచ్య మిహాపి తజ్జ చిత్తే తదువాశ్రిత్యయుతేశ్చ బాధకత్వాత్. ౧౦౨ అధిసుప్త్యపి చిత్తవర్తిత్యాన్వయద్వది వా లజ్ఞానమిదం హృదాశ్రితం స్యాత్, తదిహాస్తి న మాన ముక్తరీత్యా ప్రకృతే ర్దృశ్యవిశిష్టనిష్కతాయాం ౧౦౩ నను న ప్రతిబంధికైవ సుప్తా వితి సా దూరత ఏవ చిద్గతేతి, ప్రతిబంధకశూన్యతా తు సుప్తేః పరమాత్మైక్యగతే స్ఫుటేతివాక్యాత్ ౧౦౪ నచ తత్ర చ తత్త్వితీతీతి స్ఫుటి సంప

శ్శంకతే—నను యథా దాహకవహ్నితాదాత్త్యా ల్లాహపిండే దాహకతా వ్యపదిశ్యతే తదైవానుభూతిమ దాత్తతాదాత్త్యా దంతఃకరణే సానుభూతి ర్వ్యపదిశ్యత ఇత్యర్థః ౧౦౦ పరివరతి-ఇతిచే నైవం యత స్తథేహాపి మాయాశ్రయచిన్తాత్రయుతే లంతఃకరణే తస్మాజ్ఞానస్యోపచారో న పున స్తస్యచిన్తాత్రస్యోపాధేః ప్రకృతే ర్యోగతో లంతఃకరణస్యేత్యన్యథా గతి స్సమానా ౧౦౧. నను తత్రాంతఃకరణే లనుభూతే ర్వ్యపదేశే లజ్ఞదానుభవస్య జ్ఞాంతఃకరణస్థత్వ మనుపపన్న మితి బాధకస్య సత్త్వా దనుభూతిమదాత్తయోగాదంతఃకరణే లనుభూతివ్యపదేశ ఇతీయం గతి రస్తు ప్రకృతే లంతఃకరణస్య మాయాశ్రయత్వే బాధాభావా న్నాయాశ్రయ చిన్తాత్రయుతే లంతఃకరణే లజ్ఞానస్యోపచార ఇత్యుక్తా సా గతి ర్నాస్తీత్యాశంక్య పరివరతి - ఇతి నచ వాచ్య మితి కుతఇత్యపేక్షాయా మాహ-తజ్జే విద్యాజనితే చిత్తే విద్యాశ్రయత్వాయో గస్య బాధకత్వాత్. ౧౦౨. కించేద మభానం యది హృదాశ్రితం స్యా త్తర్హి అధిసుప్త్యపి సుషుప్తావపి చిత్తవర్తి తదజ్ఞానం స్యా త్తత్త్వాదిహాస్యాం ప్రకృతే ర్దృశ్యాం తఃకరణవిశిష్టనిష్కతాయా ముక్తరీత్యా ప్రమాణం నాస్త్యత శ్చిద్గతైవ సేత్యర్థః ౧౦౩. ఏవ ముక్తో భట్టభాస్కర శ్శంకతే-నన్విత్యాదిచతుర్థిః నను సుషుప్తా జీవబ్రహ్మైక్య ప్రతిబంధికా లవిద్యైవ నాస్తీతి హేతోస్సా లవిద్యాతదాసీం చిద్గతేతి దూరత ఏవా త్రప్రమాణాకాంక్షాయా మాహ - సుప్తే ప్రతిబంధకశూన్యతా తు “సతా సౌమ్య తదా సంపన్నో భవతి స్వమపీతో భవతి”తి వాక్యా జీవస్య పరమాత్మనైక్యస్యావగతే స్తథాచోక్తశ్చుత్రివాక్యమేవాత్ర ప్రమాణ మితి భావః. ౧౦౪, నను సతి సంపద్య

ద్య విదు ర్నహీతివాక్యాత్, శ్రుతిగీ స్తదధిక్షిపత్యభావప్రతిపత్తే
ర్నచ నిహ్నవో ౭త్ర నేతి. ౧౦౫. కిము నిత్య మనిత్య మేవ చైత
త్ప్రథమో నేహ సమస్తీయుక్త్యభావాత్, అనివర్తకసత్వతో ౭స్య
నాంత్యో సహి భిద్యా దవిరోధిచిత్ప్రకాశః ౧౦౬ నచత చ్చమయే
జ్జడప్రకాశో ౭ప్యవిరోఢా త్సుతరాం జడత్వతో ౭స్య, తదిహప్రతి
బంధకత్వ మస్య ప్రభవేహింత్యహ తద్భిమాన్గ్రహాది ౧౦౭ ఇతిచేదిద
మిరయభ్రమః కో మనుజో ౭హంత్యితి శేముషీతిచేన్న, అతివిస్తృతి
శీలతా తవాహా గదితు స్సర్వపదార్థసంకరస్య ౧౦౮. ప్రమితిత్వ
ముపాశ్రయ స్ప్రీతితే రముకః ఖండ ఇతి స్వశాస్త్రసిద్ధాత్, భిదభిద్వ

న విదురితి వాక్యాత్తత్ర సుఖస్తా వజ్ఞానస్థితి ప్రతీతి రిత్యాశంక్య పరిహరతి - నచేతి.
సతి పరమాత్మని సంపద్యైక్యం ప్రాప్య. జనా న విదుః కిమపి నజానంతి హేతు
మాహ - యత ఉక్తశ్రుతిగీ స్తజ్ఞాన మధిక్షిపతి నిషేధతి నను నిహ్నవో జ్ఞానని
షేధో ౭త్ర నాస్తీత్యాశంక్య పరిహరతి - నచేతి నిహ్నవో ౭త్ర శ్రుతిగీ-సేతి
నచాత్ర హేతు మాహ - నవిదు రితి జ్ఞానాభావప్రతీతే రితి ౧౦౫ కిం వైతద
జ్ఞానం కిము నిత్య ముతానిత్య మేవేతివికల్ప్య మాషయతి - ఇహోక్తవికల్పద్వయే
ప్రథమో వికల్ప స్సమ్యక్జ్ఞానీ. తత్ర హేతు ద్యుక్త్యభావాత్. నాంత్యో ౭స్యా
నివర్తక? సత్త్వతో నివర్తక? సత్త్వాభావాత్ ఏకదేవోపపాదయ నిమగ్నమిత్వ
కాశో నివర్తక ఉత జడప్రకాశ ఇతి వికల్పాద్వయం ప్రత్యాహ-హి యస్తా తదజ్ఞాన
మవిరోధి చిత్ప్రకాశో న భిద్యాత్. ఉత్తరణ్ణోకస్థతత్వద మత్రాపి సంబంధనీయం
౧౦౬. ద్వితీయం ప్రత్యాహ - తదజ్ఞానం జడప్రకాశో నచ శమయే తత్ర హేతు
ర్జడేన జడస్య విరోధాభావాత్. ౧౦౭. భ్రమేనిరస్తే సంస్కారనిరాసో ౭క్థా
లేత్సన్యత్యగ్రహణం త్వయోగ్యత్వాదేవ నోపపన్న మిత్యభిప్రాయేణాచార్యఆహ -
ఇతీతి. భిన్నాభిన్నవిషయత్వేన సర్వప్రత్యయయాథార్థ్యా న్న భ్రమసిద్ధి రితి కిం
శబ్దార్థః. ప్రశ్నం మత్వోత్తర మాహ-మనుష్యో ౭హ మిత్యహంకారాదిదేహపర్యం
లే ౭నాత్మశాస్త్రబుద్ధి ర్భిమ ఇత్యర్థః ఉపహాసత్రార్థక ముత్తరంవత్తు మాచార్య
ఆహేతిచేన్న - ఆహా సర్వపదార్థసంకరస్య వత్తు న్నవాతివిస్తరణశీలతా. ౧౦౮.
విస్తరణశీలతా మేవాహ-సర్వస్యాపి భిదభిద్వయవిషయత్వా త్వశాస్త్రసిద్ధా జ్ఞేతో
రముకః ఖండఇతి భేదాభేదప్రత్యయస్య ప్రమాణత్వ ముపాశ్రయ స్సహం మమజ
ఇతి ప్రత్యయం భేదాభేదవిషయం తు త్వం భేదాభేదాభ్యాం సర్వసంకరవాచ్యే

యగోచరత్వహేతో ర్ధియ మేతాం తు కిమిత్యపేక్షనే త్వమ్. ౧౦౯. అనుమాన మిదం తథాచసిద్ధం విమతాధిః ప్రమితి ర్భిదాభిదత్వాత్, ఇహ చారు నిదర్శనం భవేత్సా తవఖండో ౭య మితి ప్రతీతి రేషా ౧౧౦ నను సంహననాత్తాధిః ప్రమాణం న భవత్యేవ నిషిధ్యమానగ త్వాత్ ఇదమితి ప్రతిపన్నరూప్యధీవత్ప్రబలాసత్ప్రతిపక్షతేతి చేన్న. ౧౧౧ వ్యభిచారయుతత్వతో ౭స్య ఖండః పశు రిత్వత్ర తదన్యధీస్థ ముండే, ఇతరత్ర నిషిధ్యమానఖండోల్లిఖితత్వేన నిరుక్తహేతుమ త్వాత్ ౧౧౨ నను హేతు రయం వివక్ష్యతే ౭త్ర ప్రతిపన్నోపధికే నిషేధగత్వమ్, ఇతిచేన్న వివక్షితస్య హేతో ర్వ్యభిచారా త్పునర ప్యముత్ర చైవ ౧౧౩ నను గోత్వఉపాధికే త్వముష్య ప్రతిపన్నస్య హి తత్ర నో నిషేధః, అపితుప్రధమా నముండ ఇత్యత్ర తథాచ

కి మిత్యపేక్షనే. ౧౦౯. తథాచేద మనుమానం సిద్ధం. వివాదాస్పదా ౭హం మనుజ ఇతి బుద్ధిః, ప్రమాణం, భిన్నాభిన్నవిషయత్వా త్సఖండో ౭యమిత్యేషా తవప్రతీతి రిహానుమానే చారు నిదర్శనం దృష్టాంతః ౧౧౦ నను సంఘాతాత్తబుద్ధి రప్రమాణం నిషిధ్యమానవిషయత్వాత్ ఇదమితి ప్రతిపన్నరజతబుద్ధివదితి సాధ్యాభావసాధకహే త్వంతరేణ ప్రబలాం సత్ప్రతిపక్షతా మాపాదయతి భట్టభాస్కరః - నన్వీతి. నాహం మనుజో బ్రహ్మాస్మీతి ప్రతిప్రత్యయసామర్థ్యా నిషిధ్యమానవిషయత్వ మి త్యర్థః దూషయతి-ఇతిచేన్నేతి. ౧౧౧ తత్ర హేతుమాహ-అస్యహేతోః ఖండః పశు రిత్వత్ర వ్యభిచారయుక్తత్వాత్ కుత ఏతదితి తత్రాహ - ఇతరత్ర నాయం ఖండో గౌః కిన్త ముట్టో గౌరితి ఖండాన్యధీన్ధే ముండే నిషిధ్యమానఖండోల్లిఖ తత్వేన నిషిధ్యమానవిషయత్వరూప నిరుక్త హేతుమత్వా త్తథాచ ఖండముండా భ్యాం గోత్వస్యాభేదప్రత్యయవ దేహ బ్రహ్మభ్యాం, జీవస్యాభేదప్రత్యయస్యా ప్రామాణ్యోపపత్తి రితిభావః. ౧౧౨. నను నాయం నిషిధ్యమానవిషయత్వమాత్రం హేతుః కింతు ప్రతిపన్నోపాధా నిషిధ్యమానవిషయత్వ మితి భట్టభాస్కర శ్చం కలే - నన్వీతి. ప్రతిపన్నస్య ప్రతీతస్యోపాధికకూపాధావధిహనే. తథా చేదమంశే ప్రతిపన్నం తత్రైవ నిషిధ్యతే నేదం రజత మితి తథా౭౭త్వని ప్రతిపన్నం మను జత్వం తత్రైవ నిషిధ్యతే ఇతి తస్య భ్రూతత్వం ఖండోగౌరిత్యన్యరు తద్వైచరీత్యా న్న తత్త్వమితి భావః. దూషయతి - ఇతీతి. తత్రహేతు ర్వివక్షితస్య హేతోః పున రప్యముత్ర ఖండో గౌ రిత్వముష్మిక్ వ్యభిచారా దేవ ౧౧౩. నను నాయంఖండః కింతు ముండఇతి గోత్వకూపాధా ప్రతిపన్నస్య ఖండస్య న తత్రనిషేధో - ౭పితు

వ్యభిచారితా న హేతోః. ౧౧౮ ఇతిచే న్న వికల్పనాసహత్వాత్
 త్రిముఖండస్యతు కేవలే నిషేధః, ఉత గోత్వసమన్వితే సముండే
 ప్రథమో నోఘటతే ప్రసక్త్యభావాత్. ౧౧౯ సహి జాత్వపి ఖండకే
 ప్రసక్తః పరముండ స్త్వితి సంప్రసక్త్యభావః, చరమో ౭పి న గోత్వయు
 క్తముండే ఖలుఖండస్య నిషేధకాల ఏవ ౧౧౬ స్వవిశేషణభూత
 గోత్వ ఏవ స్ఫుటమేతస్య నిషేధనం శ్రుతం స్యాత్, తదిహోదితహే
 తుసత్వతో ౭స్య వ్యభిచారో దృఢవజ్రలేప ఏవ. ౧౧౭. నను భాతి
 తరా ముపాధిరత్రా దళదేత * ద్వ్యవహర్తృతేతిచే న్న, అహమో
 ౭నుభవేన సాధనవ్యాపకభావా దవగత్యనంతరంచ ౧౧౮ నను తద్వ్య
 వహరసంఘదాయా ఇహ తత్కేన కమిత్యనేన ముక్తా, శ్రుతివాక్య

ప్రథమానముండే ఇతి తథాచ హేతో ర్వ్యభిచారితా నాస్తీతి శంకలే - నన్విత.
 ౧౧౮ పరిహరతీతిచే న్న-వికల్పనాసహత్వాత్. వికల్పనాసహత్వమేవ దర్శయతి.
 కిము ఖండస్య కేవలే ముండే నిషేధః? ఉత గోత్వోపహితే ముండే సనిషేధః? తత్ర
 ప్రథమో న యుజ్యతే ప్రాప్త్యభావాత్. ౧౧౯. హి యస్తా దిహ భూతలే ఘటో
 నేత్యత్ర భూతలసంస్పృష్టతయా ప్రతిపన్నస్య స్వరూపానిస్యాన్యత్ర నిషేధో దృష్టః
 పరో ముండస్తు కదాచి దపి ఖండే ప్రసక్తా నభవతీత్యేతన్నా త్ప్రసక్త్యభావః. ద్వితీ
 యం ప్రత్యాహ - చరమో ౭పి న యతో గోత్వోపహితముండే ఖండస్య నిషేధన
 మయే ఏవ ముండవిశేషణీభూతగోత్వే ౭ప్యేతస్య ఖండస్య నిషేధనం శ్రుతం స్యాద్య
 తేదమితి ప్రతిపన్న మిదంలోపహితశుక్తివ్యక్తా నిషేధలే తద్వదిత్యర్థః. తత్రస్తా దిహ
 ప్రతిపన్నోపాధౌ నిషేధమానవిషయే ఖండజ్ఞానే ఉక్తహేతోః ప్రతిపన్నోపాధౌ
 నిషేధమానవిషయస్య సత్త్వాదస్య హేతో ర్వ్యభిచారో దృఢవజ్రలేప ఏవ. ౧౧౬.
 ౧౧౭. అత్రానుచ్ఛిన్నైతద్వ్యవహరత్వ ముపాధి రతిశయేన భాతీతి శంకలే - నన్విత.
 నాయం ఖండో గౌ రితి నిషేధప్రత్యయోత్తరకాల మపి ఖండే గోత్వవ్యవహరో
 లక్ష్యలే న తథా బ్రహ్మసాక్షాత్కారా దూర్ధ్వం మనుజత్వవ్యవహర ఇతి భావః.
 సాధనవ్యాపకత్వా న్నాయ ముపాధి రితి సమాధలే - ఇతిచే న్న సాక్షాత్కారో
 త్తరకాల మపి ప్రారంభకర్తానురోధా దహం మనుజత్వమా ౭నుభవేన సాధనవ్యాప
 కత్వాత్. ౧౧౮. ప్రారంభకర్తసమాప్తే దూర్ధ్వం వ్యవహరస్య వ్యవహర్తు శోచ్యేదాన్న
 సాధనవ్యాపకత్వ మిత్యాశయేన చోదయతి-నన్విత. "యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాభూ

* అనుచ్ఛిన్నముండేయమితివ్యవహర్తృతా.

గతేన సంప్రతీతే రవ్యవహర్తు ర్న కథం చిదేతిచే న్ను. ౧౧౯ తదిదం ఘటలే మలే ౭స్తదీయే తదబోధోల్లసితత్వతో ౭ఖిలస్య, తదబోధ లయే లయోపపత్తే ర్జగత స్సత్యతయా చిదా న తే స్యాత్ ౧౨౦. నను పంచసు తు స్థలేషు భేదో ౭వ్యాభిదా నోతు శరీరదేహీనో స్తే, ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వా త్ఫలితా హ్యత్ర తథాచ హేత్వసిద్ధిః. ౧౨౧. ఇతిచే న్నువికల్పనాపమాత్వాన్నిలితానాం భిదభేదతంత్రతా కిమ్ ఉతవా పృథగేవ తత్ర నాద్యో మిళితాః పంచ నహిక్యచి ద్యతస్సుయః. ౧౨౨ చరమో ౭పి నయుజ్యతే తదంగాంగికభావస్య చ తంత్రతా న కింస్యాత్, నచ యోజకగౌరవం చ దోషః ప్రకృతే తస్య తవాపి సంమత త్వాత్. ౧౨౩. అపిచాన్యతమస్య జాతితద్వత్ప్రభృతీనాం ఘటకత్వ

త్తలేన కం పశ్యే"దితి శ్రుతివాక్యగతేన మోక్షే ఇవా తలేన కమిత్యనేన తద్యు పహరోచ్ఛేదస్య సమ్యక్ ప్రతీతే వ్యవహర్తు రుచ్ఛేదః కథం నాస్తి కింత్వస్యేవ పరిహ రతి-ఇతి చేన్నేతి ౧౧౯. యస్తా త్తదిద మస్తదీయే మలే ఘటలే తస్య పరబ్రహ్మణో ౭బోధ సచాసాపబోధ ఇతివా సర్వస్య తదజ్ఞానవిలసితత్వా త్తదజ్ఞానలయే లయోపపత్తే స్తేషాం మలేతు జగతః సత్యతయోచ్ఛేదో న స్యాత్ ౧౨౦. భిన్నాభిన్నవిషయత్వస్య హేతో రసిద్ధిశ్చంకలేనను జాతివ్యక్తిగుణగుణికార్యకారణవిష్టస్వరూపాంశాంశి సం బంధా యత్ర విద్యంతే తత్ర పంచసు తు స్థలేషు భేదో ౭భేదశ్చ సతు శరీరదేహీనో స్తే భిదాభిదేతత్ర హేతు రుక్తః ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వా దయమర్థః దేహదేహీనో ర్ద్వివ్యత్యాజ్ఞాతివ్యక్తిగుణగుణిభావశ్చ న సంభవతి. నాసి కార్యకారణతా-దేహస్య భౌతి కత్వాత్. నాసివిష్టస్వరూపా - దండవైష్ట్యస్య చైత్రకంత్రతావదేహస్యాత్తకంత్ర త్వాభావాత్. నాప్యంశాంశితా-దేహీనో నిరవయవద్రవ్యత్వా త్తథాచాత్ర దేహదే హీనోర్లేత్వసిద్ధిరేవ ఫలితేత్యర్థః. ౧౨౧. పరిహరతి-ఇతి చేన్నేతి. కింమిళితానా మే లేషాం భేదాభేదప్రయోజకత్వ ముత పృథగేవ? తత్రాద్యో న సంభవతి యతో మిళితాః పంచ క్వచిదపి నన్యుః. ౧౨౨. అంత్యో ౭పి న యుజ్యతే తదా ప్రత్యేకం ప్రయో జకత్వే గుణగుణిభావాదిషు దంగాంగికభావస్య దేహదేహీభావస్యాపి ప్రయోజకత్వం కిం నస్యాత్? నచ ప్రయోజకగౌరవ మపి దోషః ప్రకృతే తస్యాంగాంగికభావస్య తవాపి సంమతత్వాత్. దేహదేహీనో ర్భేదాభేదానంగికారే సర్వశంకరవాదిన త్తవ సిద్ధాంతో బాధ్యేత. ౧౨౩ అపిచ జాతిజాతివత్ప్రభృతీనాం జాతివ్యక్త్యాదీనా మన్యతమస్య ప్రయోజకత్వే ౭భినివేశశ్చే త్సో ౭వ్యత్ర దుర్లభో నాస్తి చిదాత్తశరీర

ఆగ్రహ శ్చేత్, అపి సోఽత్ర న దుర్లభ శ్చిదాత్మాంగకయోః కారణ
కార్యభావభావాత్. ౧౨౪ నచ వాచ్యమిదం పరాత్కార్యత్వా త్సకల
స్వాపి నజీవకార్యతేతి, తదభేదత ఏవ సర్వకస్యాప్యవపత్తే రిహ జీవకార్య
తాయాః ౧౨౫ తదసిద్ధిముఖానుమానదోషానుదయా దుక్తనయస్య
నిర్మలత్వమ్, భ్రమఖీప్రమితత్వవేదిన్ ఓత్ స్తవ న భ్రాంతిపదార్థఏవ
సిద్ధ్యేత్. ౧౨౬. అపిచ భ్రమవష కింతవాంతఃకరణస్యేతి చిదాత్మనో
ఽథవాఽసౌ, పరిణామ ఇహాదిమో న తస్యాత్తగతత్వానుభవస్య
భంగపత్తేః ౧౨౭. నను రక్తతమప్రసూనయోగా త్స్ఫుటికే సంస్ఫు
రణం యథా ఽరుణిమ్బః, భ్రమసంయుతచిత్తయోగతోఽస్య భ్ర
మణస్యానుభవ స్త్యుత్త నిస్యాత్ ౧౨౮ ఇతిచే దయ మీరయాత్త
యోగో భ్రమణస్యాశ్రిత ఏవ సన్నసన్వా, ప్రథమో ఘటతే న సం
సృజేస్తే ఽపరథాఖ్యాతివదస్య శూన్యకత్వాత్. ౧౨౯ చరమో

కయోః కార్యకారణభావసత్వాత్ ౧౩౦. సకలస్వాపి పరాత్కార్యత్వా న్న జీవ
కార్యతేతీదం త్వయా నచ వాచ్యం జీవస్య బ్రహ్మభేదా దేవ సర్వస్వాపీహ జీవ
కార్యతాయా ఉపపత్తేః ౧౩౧ ఆసిద్ధ్యాదిదోషవైధుర్యా దనుమానం నిరవద్య
మిత్యుపసంహరత్త్వా తత్తస్మా దసిద్ధ్యాదీనా మనుమానదోషానా మనుదయా దుక్తాను
మానస్య నిర్మలత్వ మతో భ్రమప్రమితత్వవేదిన స్తవ భ్రమపదార్థ ఏవ న సిద్ధ్యేత్.
౧౩౨. అహం మనుజ ఇత్యాదిప్రత్యయానాం యాథార్థ్యా న్న భ్రమత్వ మిత్యుక్తం
సంప్రతిపనువాయీకారణపర్యాలోచనయా ఽపి భ్రమత్వం ప్రతిక్షిప్యతే ఇత్యాహ -
అపిచైష భ్రమః కిం తవ మతే ఽంతఃకరణస్య పరిణామః అథవా చిదాత్మనోఽసౌ
పరిణామ ఇత్యస్మి న్నక్షద్వయే ఆద్యో న సంభవతి తస్య భ్రమస్యాత్తగతత్వాను
భవస్య భంగాపత్తేః మృజ్జస్య ఘటస్య తంత్వనా శ్రయత్వవదంతఃకరణపరిణామిత్వే
భ్రమస్యాత్తాశ్రయత్వం న స్యాదిత్యర్థః. ౧౩౩. నను రక్తతమస్య జపాకుసుమస్య
యోగా ద్యథా స్ఫుటికే తాపిత్యస్య స్ఫురణం తథా భ్రమసంయుతచిత్తయోగా
దస్య భ్రమస్యాత్తన్యనుభవః స్యాదితి శంకతే—నన్వితి. ౧౩౪. ఏతత్పరిహర్తుం
పృచ్ఛతీతిచేదయమంతఃకరణాశ్రితస్య భ్రమస్య స్వీకృతతత్తసంబంధ స్సన్నసత్త్వా
త్తత్ర ప్రథమో న ఘటతే. అన్యథాఖ్యాతివాదిన స్తవ మతే సంసర్గస్య శూ
న్యత్వా త్తథాచాత్త భ్రమసంబంధో న స్యా దిత్యర్థః. ౧౩౫. నాప్యసత్త్వమపరో
క్షప్రథాయా అనుపపద్యమానత్వా దిత్యాహ - చరమో ఽపీతి. ఏవ మంతః కరణస్య

౭పి న యుజ్యతే పరోక్షప్రథనస్యానుపద్యమానతాయాః, పరిణామ విశేష ఆత్మనో ౭సౌ భ్రమ ఇత్యేష న యుజ్యతే ౭ంత్యపక్షః. ౧౩౦. అసభాగతయా ౭౭త్తనో నిరస్తేతరయుక్తేః పరిణత్యయోగ్యతాయాః, పరిణత్యయుజేష్చ యోగ్యతాయా మపి బుద్ధ్యాకృతితచ్ఛిదాత్మనో ౭స్య ౧౩౧ నహి నిత్యచిదాశ్రయప్రతీచః పరిణామః పునరన్యచిత్స్వ రూపః, గుణయో స్సముదాయగత్యయోగా ద్గుణతావాంతరజాతిత స్సజాత్యోః ౧౩౨ యుగపత్నమవైతి నోహి శౌక్ల్యద్వయకం యత్ర చ కుత్రచిద్భుతే, నను చిన్నగుణో గుణీ తథాచ ప్రసరే నోద్దిత దుష్టతేతిచే న్ను ౧౩౩ కటకాశ్రయభూతదీప్తిహేమ్నా రుచకాధారకభావపత్తభవ, అవినాశివిదాశ్రయస్య భూయో ౭న్యవిదాధారతయా స్థితే రయోగాత్ ౧౩౪ నచ సంస్కృతిరగ్రహో ౭ప్యవిద్యా భ్రమశబ్దార్థనిరుక్త్యసంభవే ౭పి, భ్రమసంజ్ఞితవత్త్వసంభవేన భ్రమ

పరిణామో భ్రమ ఇతి పక్షం నిరాకృత్యాత్మనః పరిణామవిశేషో ౭సౌ భ్రమ ఇత్యేత మంత్యపక్షం నిరాచక్షే-పరిణామవిశేష ఇతి ౧౩౦ తత్ర హేతు ద్విరస్తేత రసంగస్యాత్మనో ౭సభాగతయా నిరవయవద్రవ్యత్వేన పరిణామయోగ్యత్వాత్ పరిణామిత్వమంగీకృత్యాప్యహ - యోగ్యతాయా మపి బుద్ధ్యాకృతితో జ్ఞానాంతరాకారేణ చిదాత్మనో ౭స్య పరిణామయోగాదిత్యర్థః ౧౩౧ హి యస్మాన్నిత్యజ్ఞానాశ్రయస్య సుఖమహ మస్వాప్నం న కించిదవేదిత మితి సుప్తాథితపరామర్శానుమేయస్య కారణవిరమే ౭పి నత్వేన నిత్యం చ యత్ జ్ఞానం తదాశ్రయస్య ప్రత్యగాత్మనః పున రన్యస్య చిత్స్వరూపో భ్రమజ్ఞానాత్మకః పరిణామో న సంభవతి గుణతావాంతరజాతిత స్సజాత్యో ద్గుణయో స్సముదాయగత్యయోగాద్యుగపత్నమవాయోగా దేకద్రవ్యాక్రితరూపరసాదిగుణవ్యాప్త్యర్థం గుణతావాంతరేతి విశేషణం. ౧౩౨. హి యస్మాచ్ఛౌక్ల్యద్వయం యత్రకుత్రచిదపి నో సంభవతి నను మన్తతే జ్ఞానం న గుణో ౭పితు గుణీ ద్రవ్యపదార్థః. తథాచ నోద్దితదుష్టతా ప్రసరే దేత ద్భూషయతి-ఇతిచే న్నేతి. ౧౩౩. తత్ర హేతుమాహ-కటకాశ్రయభూతదీప్తనువర్ణస్య తదైవ రుచకాధారత్వం యథా తదైవ నిత్యజ్ఞానాశ్రయస్య భూయో జ్ఞానాంతరాధారతయా స్థితే రయోగాత్. ౧౩౪. నను భ్రమశబ్దార్థనిరుక్త్యసంభవే ౭పి సంస్కృతి రగ్రహణం వా విదాస్యాదిత్యాశంక్య పరిహరతి - నచేతి. తత్ర హేతు

సంపాదితసంస్కృతే రయోగాత్. ౧౩౫. అపినా గ్రహణం చితే రభా
వ శ్చితిరూపగ్రహణస్య నిత్యతాయాః, తదసంభవతో ౭నవృత్త్యభావ
స్తదభావే ౭పిచిదాత్మనో ౭వభాసాత్ ౧౩౬ నచ భంజక మిత్త్య
తే న తస్యోపగమే ఖండజడాన్యతాత్మకస్య, ఇతి వాచ్య మఖండవృత్తి
రూఢేశ్వరబోధస్య నివర్తకత్వయోగాత్. ౧౩౭ అపిచేష్టతదస్య హే
తుధీజే జగతః కృత్యకృతీ న తే ఘటే, సకలవ్యవహారసంకరత్వా త్త
దలం జీవనికా ౭పి దుర్లభా తే ౧౩౮ ఇతి యుక్తిశతై రమర్త్యకీర్తి
స్సుమతీంద్రం త మతంద్రితం స జిత్యా, శ్రుతిభావవిరోధి భావభాజం
విమతగ్రంథ మమంథరం మమంథ ౧౩౯ ఇతి భాస్కరదుర్భతే ౭భి
భూతే భగవత్పాదకథాసుధా ప్రసన్నే, ఘనవార్షికవారివాహజాలే
విగతే శారదచంద్రచంద్రికేవ ౧౪౦ స కథాభి రవంతిషు ప్రసిద్ధాన్
విబుధా న్బాణమయూరదండిముఖ్యాన్, శిథిలీకృతదుర్భతాభిమానా

మాహ - భ్రమసంజ్ఞితేతి ౧౩౫ అగ్రహణ మపి కిం స్వరూపగ్రహణస్యాభావః?
ఉత ఆగంతుకస్యే ? తి వికల్ప్యా ౭౭నన్యం ప్రత్యాహ-నావ్యగ్రహణం చితే రభావ
శ్చితిరూపగ్రహణస్య నిత్యత్వే న తస్య చితే రభావస్య సంభవాత్ ద్వితీయం ప్ర
త్యాహవృత్త్యభావో ౭వ్యగ్రహణం న భవతి తత్ర హేతు స్తస్యావృత్తే రాగంతు
కస్య గ్రహణస్యాభావే ౭పి చిదాత్మన స్సురగా న్న తస్య ప్రతిబంధకత్వ మిత్యర్థః.
౧౩౬. ననావృత్త్యన్యజ్ఞానాభ్యుపగమే తస్య భంజకం నేత్యత ఇత్యాశంక్య పరిహరతి-
నచేతి తత్త్వమస్యాదిమహావాక్యజన్యాఖండవృత్త్యారూఢ పరబ్రహ్మచైతన్యస్య నివర్తక
త్వయోగాత్. ౧౩౭. కించేష్టానిష్ఠసాధనజ్ఞానజనితే సర్వస్య జంగమస్య ప్రవృత్తిని
వృత్తి నచ తే సర్వసంకరమతే సంభవతః సకలవ్యవహారస్య సంకీర్ణత్వాత్. జీవనికా
పితే దుర్లభా తస్మా దల మిత్యాహ - అపిచేతి ౧౩౮ ఇత్యేవం యుక్తిశతై స్స
ఆమర్త్యకీర్తి ర్భగవాన్ భాష్యకార స్తమనలసం సుఖీంద్రం భట్టభాస్కరం జిత్యా
శ్రుతిభావవిరోధిభావభాజం విమతగ్రంథం ఝడితి మమంథ. ౧౩౯ ఇత్యేవం భాస్క
రదుర్భతే ౭భిభూతే సతి భగవత్పాదకథాలక్షణా సుధా ప్రసన్నే విస్తారగతా
యథా ఘనీభూతానాం వార్షికవయోదానాం జాలే విగతే సతి శరత్కాలీనచంద్రి
కా తద్వదిత్యర్థః. ౧౪౦. సంపదంతిషు జనపదేషు ప్రసిద్ధాన్ విబుధాన్ బాణాదీ
న్పండితా న్కథాభి శ్శిథిలీకృతదుర్భతాభిమానాన్ నిజభాష్య ప్రవచోత్కంఠితాః

న్నిజభాష్యశ్రవణోత్సుకాం శ్చకార. ౧౮౧ ప్రతిపద్యతు బాహ్నికా
న్తహర్షౌ వినయిభ్యః ప్రవివృత్తి స్వభాష్యం, అవదన్త సహిష్ణవః
ప్రవీణా స్సమయే కేచి దధార్హతాభిధానే. ౧౮౨ నను జీవ మదీవ
మాస్రవంచ శ్రితవత్సం వరనిర్జరౌ చ బంధః, అపి మోక్ష ముపైషి

శ్చకార కథాభిః ప్రసిద్ధా నిలిపా. ౧౮౧ బాహ్నికాం స్తు దేశా న్ప్రతిపద్య మహర్షౌ
శ్రిశంకరే శిష్యేభ్య స్వభాష్యం వివృణ్వతి సతి ఆర్హతసంజ్ఞకే వివసనసమయే ప్రవీ
ణాః కేచిదసహిష్ణవ ఊహుః. ౧౮౨. బోధాత్మకా జీవో జడవర్గ స్త్వజీవః ఏతయో
రయ మపరః ప్రపంచో జీవాస్తీకాయః పుద్గలాస్తీకాయః ధర్మాస్తీకాయః అధర్మాస్తి
కాయః ఆకాశాస్తీకాయ శ్చేతిపంచాస్తీకాయానామ అస్తీతి కాయంతే శబ్ద్యంత
ఇత్యస్తీకాయాః కైగ శబ్దఇతి స్తరణాత్. తత్ర జీవాస్తీకాయ స్త్రిధాబద్ధో ముక్తో
నిత్యసిద్ధ శ్చార్హన్నిత్యసిద్ధ ఇతరే కేచిత్సాధనే ర్ముక్తా అన్యే బద్ధాః పుద్గలాస్తీకాయః
బోధా పృథివ్యాదీని చత్వారి భూతాని స్థావరం జంగమంచేతి శాస్త్రీయ బాహ్యప్రవృ
త్త్యాహ్యంతరో ఒపార్యాభ్యో ధర్మో ఒనుమీయత ఇతి ప్రవృత్త్యనుమేయో ధర్మో
ధర్మాస్తీకాయః ఉద్ధర్వగమనోలస్య జీవస్య దేహేఒవస్థానేనాధర్మోఒనుమీయత ఇతి
స్థిత్యనుమేయో ఒధర్మాస్తీకాయః ఆకాశాస్తీకాయో ద్వేధా లోకాకాశో ఒలోకా
కాశశ్చ తత్రోపర్యుపరిస్థితానాం లోకానా మంతర్వర్తీ ఆద్య స్తేషా ముపరి మోక్ష
స్థానం ద్వితీయః పురుషం విషయేష్వాస్రావయతి గమయతీతి ఇంద్రియప్రవృత్తి
రాస్రవః ఇంద్రియద్వారా హి పురుషం జ్యోతి ర్విషయాక్ స్పృశద్రూపాదిజ్ఞాన
రూపేణ పరిణమతే. అన్యేతు కర్మాణ్యా స్రవమాహు స్తాని కర్తార మభివ్యాప్య స్రవం
తి కర్తార మనుగచ్ఛంతీత్యాస్రవః నేయం మిథ్యాప్రవృత్తి రనర్థహేతుత్వాత్. జీవ
మాస్రవం చాశ్రితవంతౌ తై స్సహితౌ సంవరనిర్జరా సమ్యక్ప్రవృత్తీ తత్ర శమ
దమాదిప్రవృత్తి స్సంవర సహి ఆస్రవస్సోతసో ద్వారం సంవృణోతీతి సంవర
ఉచ్యతే నిర్జర స్త్వనాదికాల ప్రవృత్తికషాయకలుషపుణ్యపుణ్యప్రహణహేతు
స్తప్తకలారోహణాది సహి నిశ్చేషం పుణ్యపుణ్య సుఖదుఃఖోపభోగేన జరయ
తీతి నిర్జరః బంధో ఒప్తవిధం కర్త తత్ర సూతికర్త చతుర్విధం తద్యథా జ్ఞానావర
ణీయం దర్శనావరణీయం మోహనీయ మస్తరాయ మితి. తథా చత్వార్యసూతికర్త్యాణి
తద్యథా నేదనీయం నామికం గోత్రిక మాయుష్కం చేతి. తత్ర సమ్యక్జ్ఞానం న
మోక్షపాదనం సహి జ్ఞానా ద్వైతసిద్ధి రతిప్రసంగా దితి వివర్యయౌ జ్ఞానావర
ణీయం అర్హ తదర్శనాభ్యాసా న్మమోక్షఇతి జ్ఞానం దర్శనావరణీయం వివర్యయౌ

సప్తసంఖ్యాన్నపదార్థా న్కుఢ మేవ సప్తభంగా. ౧౮౩ కథయార్హత
జీవ మస్తి కాయం స్ఫుట మేవం విధ ఇత్యువాచ మానీ, అవద త్సచ
దేహతుల్యమానో దృఢకర్తాప్తకవేష్టితశ్చ విద్వత్. ౧౮౪ అమహా

విప్రతిషిద్ధేః తీర్థకరై రుపదర్శితేః మోక్షమార్గేః విశేషసవధారణం మోహ
నీయ మ్మోక్షమార్గప్రవృత్తానాం తద్విఘ్నకరం జ్ఞాన మన్తరాయం తానీమాని శ్రే
యోహంతృత్వా ద్ధాతీని కర్తాణ్యుచ్యంతే. అఘాతీని కర్తాణి తద్యథా శుక్లశరీ
రాకారేణ పరిణామహేతు ర్వేదనీయం తద్వారేణ తత్త్వవేదనహేతుత్వా త్తద
సుగుణం నామికం తద్ధి శుక్లపుద్గళస్యాద్యా మవస్థాం కలల బుద్ధృదాదిరూపా మార
భలే గోత్రికం త్వవ్యాకృతం తతోఽప్యాద్యం దేహకారపరిణామశక్తిరూపేణావ
స్థితం ఆయుష్కం చాయః కాయతి కథయత్యుత్వాదనద్వారేణేతి శుక్లశరీతస్య
రూపం. యద్వా మమవేదనీయం తత్త్వమస్తితి వేదనీయం ఏతన్నామాహ మస్తిక్యభి
మానో నామిక మహ మత్ర భగవతో దేశికస్వార్సృత శ్శిష్యమశే ప్రవిప్త ఇత్యభి
మానో గోత్రికం శరీరస్థిత్యర్థం కర్తాయుష్కం తాన్యేతాని తత్త్వావేదకశుక్లపుద్గళా
శ్రయత్వా దఘాతీని కర్తాణి తదేతత్కర్తాప్తకం పురుషం బధ్నాతీతి బంధః విగళిత
సమస్తజీవతద్వాసనస్యా నావరణీయజ్ఞానస్య సుతైకతానస్యాత్సన ఉపాదేశావస్థానం
మోక్ష ఇత్యేకే. అన్యేతూర్ధ్వగమనశీలాహి జీవో ధర్మాధర్మాస్తికాయే న బద్ధ స్తద్వి
మోకా దూర్ధ్వం గచ్ఛత్యేవ సమోక్ష ఇతి సప్తానా మస్తిత్వాదీనాం భజ్జానాం
సమాహార స్సప్తభంగీ తయోపలక్షితా స్సప్తపదార్థా న్కుఢం నాంగీకరోషి సప్తభం

గాస్త్ర స్యాదస్తి^౧ స్యాన్నాస్తి^౨ స్యాదస్తిచనాస్తి^౩ చ స్యాదవత్తవ్యః స్యాదస్తిచావత్తవ్యః^౪

స్యాన్నాస్తిచావత్తవ్యశ్చ స్యాదస్తిచనాస్తిచావత్తవ్యశ్చేతి స్యాదితి తిజ సప్రతిరూపకం
కథంచిదర్థక మవ్యయం తత్ర వస్తునోఽస్తిత్వవాంఛాయాం ప్రథమో భంగః ప్రవ
ర్తతే. నాస్తిత్వ వాంఛాయాం ద్వితీయః. క్రమేణోభయవాంఛాయాం తృతీయః.
యుగపదుభయవాంఛాయాం చతుర్థః. అద్యచతుర్థభంగయో ర్వాంఛాయాం పంచ
మః. ద్వితీయచతుర్థేచ్ఛాయాం షష్ఠః తృతీయచతుర్థేచ్ఛాయాం సప్తమః. ఇతివివేకః.
౧౮౩. ఏవముక్తో మానీ స. శ్రీశంకరాచార్య ఉవాచ—హేఅర్హత, జీవాస్తికాయ
మేవంవిధో జీవాస్తికాయ ఇతి స్ఫుటం కథయ ఏవముక్త స్స చార్వాతో బభాషే దేహ
తుల్యప్రమాణో దృఢేనోక్తకర్తాప్తకేన బద్ధశ్చ. ౧౮౪. ఆచార్య ఆహ-అమహా సనణు
ర్దేహపరిమాణో జీవో ఘటాదయో మధ్యమపరిమాణత్వా ద్యథా ననిత్యా వృథా

ననణు ర్ఘ్నలాదివత్సాస్య త్స న నిత్యోఽపి చ మానుషాచ్చ దేహాత్, గజదేహ మయన్ విశే స్తు కృత్స్నం ప్రవిశేచ్ఛ ప్లుషిదేహ మప్య కృత్స్నః. ౧౮౫. ఉపయాంతిచ కేచన ప్రతీకా మహతా సంహననే న సంగమేఽస్య, అపయాత్యధిజగ్ముషోఽల్పదేహం తదయం దేహసమ స్సమశ్రుతేశ్చ ౧౮౬ ఉపయంత ఇమే తథాఽపయంతో యది వస్తై వననీవతాం భజేయుః, ప్రభవేయు రనాత్మనః కథంతే కథమాత్మా వయవాః ప్రయాంతు తస్మిన్. ౧౮౭ జనితారహితాక్షయేణ హీనా స్సముపాయంత్యపయాంతి చాత్మన స్తే, అముకోపచితః ప్రయాతి కృత్స్నం త్వముక్తై శ్చాపచితః ప్రయాత్యకృత్స్నమ్ ౧౮౮. కిమచేత నతో న చేతనత్వం వద తేషాం చరమే విరుద్ధమత్యా, వపు రున్నధితం భవేత్తు ఘోరేవ బత కాత్తేన్యై న శపు ర్నచేతయేయుః. ౧౮౯. చలయంతి రథం యథైకమత్యా బహవో వాజిన ఏవ మప్రతీతాః, ఇత

నిత్యో సన్యాత్ అపిచ శరీరాణా మనవస్థిత పరిమాణత్వా న్ననుష్యజీవో మనుష్యశరీర పరిమాణో భూత్వా పునః కేనచి త్కర్తృవిపాకేన హస్తజన్తప్రాప్నువన్తు సర్వం హస్తీశరీరం ప్రవిశే ద్దేహపరదేశో నిర్జీవః స్యా త్పుత్రికాదేహం చ ప్రాప్నువన్ తం సర్వో న ప్రవిశేత్ దేహో దృఢిరపి జీవ స్సాన్విదిత్యర్థః. చకారా దస్మి న్నపి జన్తని కామారయావనస్థిరశ్చేష్టేషదోషో బోధ్యః ౧౮౫ ఏవముక్త ఆర్హత శ్శంకలే- మహతా సంఘాతే నాస్య జీవస్య సంగమే సతి కేచనావయవా ఉపయాంతి తథాఽల్పదేహ మభిగంతు మిచ్ఛోః కేచనావయవా అపయాంతిత్వేపం సమానవ్యాప్తే శ్చ సచాసా వయం జీవో దేహసమః ౧౮౬. ఆచార్య ఆహ-యదీమేఽవయవాః ఉపయంత తథాపయంతశ్చ తర్హ్యాగమాపాయిత్యా చ్ఛరీరపదాత్తతాం న భజేయుః కించానాత్మన స్తే జీవావయవాః కథం ప్రాదుర్భవేయుః? కథంచ తస్మి న్ననాత్మని తే రీయేరకో విరోధా దిత్యర్థః. ౧౮౭ ఆర్హత ఆహ-ఽవయవాః సత్త్వనా రహితాః క్షయేణ చ హీనా నిత్యా ఏవ నముపయాంత్యపయాంతిచ తథాచాముక్తై రుపచితో గజాదిదేహం కృత్స్నం ప్రయాతి అముక్తై శ్చాపచితః పుత్రికాదిదేహ మకృత్స్నం స్వల్పం ప్రయాతి ౧౮౮. ఆచార్య ఉవాచ-కింతేషా మచేతనత్వ ముతచే తనత్వ మిత్యవదత్ తత్రాంత్యే పక్షే బహుశానాం చేతనానా మేకాభిప్రాయనియమా థావా త్కదాచి ద్విరుద్ధమత్యా శరీర మున్నధితం భవేత్ అద్యేషు కాత్తేన్యై న శరీరం నచేతయేయుః. ౧౮౯. అంత్యవికల్ప మవలంబ్యార్హత ఆహ-యథాబహవో

రేతర మంగ మేజయంతు జ్ఞపతే చేతనతా మపి ప్రపద్య. ౧౫౦. బహవో ౭పి నియామకస్య సత్వా త్సుమతే తత్ర భజేయు రైకమ త్యమ్, కథ మత్ర నియామకస్య తద్వద్విరహో త్క-స్యచి దప్యదో ఘటేత ౧౫౧. ఉపయాంతి నచాపయాంతి జీవాపయవాః కింతు మహ త్తరే శరీరే, వికసంతి చ సంకుచం త్యనిష్ఠే యతివర్యాత్ర నిదర్శనం జలూకా. ౧౫౨. యదీచైవ మమీ సవిక్రియత్వా ద్భటవ త్తేచ విన శ్వరా భవేయుః, ఇతి నశ్వరతాం ప్రయాతి జీవే కృతనాశాకృతసంగ నూ భవేతామ్ ౧౫౩. అపిచైవ మలాబువ ద్భవాన్థా నిజకర్తాప్తకభా రమగ్నజంతోః, సతతోర్ధ్వగతి స్వరూపమోక్ష స్తవ సిద్ధాంతసమర్థితో న సిద్ధ్యేత్. ౧౫౪. అపి సాధనభూతస త్తభంగీనయమప్యార్హత నాద్రియామహే తే, పరమార్థసతాం విరోధభాజాం స్థితి రేకత్ర హి నైకదా ఘటేత. ౧౫౫ ఇతి మాధ్యమికేషు భగ్నదర్శేష్వభాష్యాణి సనైమిశే వితత్య, దరదా న్భరతాం శ్చ శూగనేనా న్కురుపాంచాల ముఖా న్భూహా నజైషీత్ ౧౫౬ పటుయు క్తినికృత్తసర్వశాస్త్రం

౭వ్యక్త్యా వికమత్యా రథం చాలయంతి తథా ౭న్యోన్య మప్రతీతాః చేతనతా మపి ప్రతిపద్య హేతత్త్వజ్ఞాధిపతే అంగం శరీరమేజయంతు చాలయంతు. ౧౫౦. ఆచార్యః పరిహరతి-బహవో ౭పి వాజినో నియామకస్య సత్వా దైకమత్యం తత్ర రథచాలనే భజేయు రత్రతు తద్వత్క-స్యచిదపి నియామకస్యాభావా దత వికమత్యం కథం ఘటేత? కటాక్షణ సంబోధయతి-హేనుమతే ఇతి ౧౫౧. ఆర్హత ఆహోపయాంతీతి అనిష్టే పుత్రికాదిదేహే ౧౫౨ ఏవ ముక్త ఆచార్య ఉవాచ-యదీచైవం తర్హి సవిక్రియత్వా త్తే ౭మీ వినశ్వరా భవేయు రిత్యేవం జీవేనశ్వరతాం ప్రయాతి సతి కృతనాశాకృతాభ్యాగనా భవేతామ్ ౧౫౩ కించైవం సతి తుంబికావ త్సంసారసాగరే నిజకర్తాప్తకభారేణ మగ్నస్య జంతో స్సంకతోర్ధ్వగతిస్వరూపో మోక్ష స్తవసిద్ధాంతసమర్థితో బాధ్యేత ౧౫౪ అపిచ హేత్వార్హత తే సాధనభూత సత్తభంగీనయ మపి నాద్రియామహే హి యస్తా త్పరమార్థసతాం విరోధభాజాం సదసత్త్వాదిధర్మాణా మేకస్మిన్ ధర్మణ్యేకదా యుగవత్ స్థితి ర్న ఘటేత ౧౫౫. ఇత్యేవం మాధ్యమికేషు భగ్నదర్శేషు నత్సు అథానంతరం స శ్రీశంకరాచార్యో నైమిశే భాష్యాణి విస్తార్య దరదాదికాన్ దేశవిశేషాన్ జితవాన్. ౧౫౬ సహి

గురుభట్టోదయనాదికై రజయ్యమ్, సహి ఖండనకార మూఢదర్పం బహుధా వ్యుద్య వశంవదం చకార. ౧౫౭. తదనంతర మేష కామ రూపా నధిగత్యాభినవోపశబ్దగుప్తమ్, అజయ త్కిల శాక్తభాష్య కారం నచ భగ్నోమనసేద మాలులోచే ౧౫౮. నిగమాబ్జవికాసిబాల భానో ర్నసమో ౭ముష్య విలోక్యతే త్రిలోక్యామ్, న కథంచన మద్వ్యశంవదో ౭సౌ తదముం దైవతకృత్యయా హరేయమ్ ౧౫౯ ఇతిగూఢ మసౌ విచింత్య పశ్చాత్సహ శిష్యై స్సహసా స్వశాక్తభాష్యమ్, పరిహృత్య జనాపవాదభీత్యా యమిన శ్శిష్య ఇవాన్వవర్తతైషః ౧౬౦ నిజశిష్యపదంగతా నుదీచ్యా నితికృత్వా ౭థ విదేహకోసలా ద్యైః, విహితాపచితి స్తథాంగవంగేష్యయ మాస్తీర్థ యశో జగామ గౌడాక్ ౧౬౧ అభిభూయ మురారిమిత్రవర్యం సహసా చోదయనం విజిత్య వాదే, అపఘాయచ ధర్మగుప్త మిత్రం స్వయశఃప్రార్థ మగా పయ త్సగౌడాక్ ౧౬౨ పూర్వం యేన విమోహితా ద్విజవరా స్తస్యాసతో ౭రీ న్మతౌ బుద్ధస్య ప్రబిభేద మస్మరివర స్తాక్ భాస్కరాదీ

భాష్యకారః ఖండనకారం శ్రీమద్రాఖ్యం బహుధా వాదం కృత్వా వశంవదం చకార తం విశిష్య-బహుయుక్తిభిః. ఖండితాని సర్వశాస్త్రాణి యేన గురుః ప్రభాకరః భట్టో భట్టపాదో భట్టభాస్కరశ్చ గుర్వాదిభి ర్జ్ఞేతు మశక్య మత ఏవోఢదర్పం. ౧౫౭. కామరూపా దేశవిశేషా నధిగత్య ప్రాప్య అభినవ ఉపశబ్దో యస్య సచాసౌ గుప్తశ్చ త మభినవగుప్తమితి యావత్. సచభగ్నో ౭భినవగుప్తాచార్యో మనసేదం వక్ష్య మాణం విచారయామాన ౧౫౮ తదేవాహ-వేదాబ్జవికాసినో బాలసూర్యస్యాముష్య శంకరస్య సమ త్రిలోక్యాం న విలోక్యతే ౭సౌవతోమద్వ్యశంవదఃకథంచదపి నభవిష్యతి తస్మాదముందైవతకృత్యయాహం పరిహరేయం ౧౫౯. ఇత్యేవ మసౌ గూఢం విచింత్య పశ్చాచ్ఛిష్యై స్సహ విచింత్య జనాపలాపభయేన స్వశాక్తభాష్యం సహసా పరి త్యజ్యైషో యమిన శ్శిష్య ఇవాన్వవర్తత. ౧౬౦ ఇత్యేవ ముదీచ్యా నుత్తరదిశి భవాక్ స్వశిష్యపదం గతా నివిధాయాథ విదేహద్యై ర్విహితా త్రాజాయస్య సః తథాంగాదివ్యయం యశ ఆస్తీర్థ గౌడాక్ జగామ. ౧౬౧. లేషు గౌడదేశేషు స్థితా న్మరారిమిత్రాదీ నివిజిత్య ప్రార్థం స్వయశో గౌడదేశోద్భవా నగావయత్. ౧౬౨ తూర్వం కల యే శాస్త్రాన్నయవినిందకేన కుబుద్ధినా ద్విజవరా విమోహితా స్తస్యాసతో బుద్ధస్యారీం స్తాక్ భాస్కరాదీ నిగమాగమాదిషు నిష్ఠితః పారంగతో

స్మితాత్, శాస్త్రాన్నామయవినిదకేన కుధియా కూటప్రవాదాగ్రహా
 స్మిష్టాతో నిగమాగమాదిషు మతం దక్షస్య కూటగ్రహే. ౧౬౩.
 శాక్తైః పాశుపతై రసి క్షుణ్ణకైః కాపాలికై రైష్ట్యవై రప్యన్యై
 రఖిలైః ఖలం ఖలు ఖలై ర్ద్వర్యోదిభి రైవదికమ్, మార్గం రక్షితు
 ముగ్రవాదివిజయం నో మానహేతో ర్యధా త్వర్యజ్ఞో న
 యతో ఽస్య సంభవతి సంమానగ్రహగ్రస్తతా ౧౬౪ దిష్టే
 పంచజవిష్టరేణ జగతా మాద్యేన తత్సానుభి ర్నిర్దిష్టే సనకాదిభిః
 పరిచితే ప్రాచేతసాద్యై రసి, శ్రౌతాద్యైతపథే పరాత్తభిదు ర్ద్వ
 ర్యాదినః కంటకా నోప్రీధృత్యాధ చకార తత్ర కరుణో మోక్షా
 ధ్వగక్షుణ్ణతామ్ ౧౬౫ శాంతిద్ధాంతివిరాగతాహ్యుపరతిః త్సంతిః
 పరైకాగ్రతా, శ్రద్ధేతి ప్రథితాభిరేధితతనా పద్వక్రవన్తాత్పభిః,
 భిక్షుక్షోణిపతౌ పిచండిలతరో చండాలికండుచ్చుల, త్పాపండాంసుర

మన్మరివరో యతిశ్రేష్ఠ స్త్రిశంకరాచార్యః క్షణమాలేణ ప్రవిభేద నను బుద్ధారీణాం
 లేషాం ప్రవిభేదన మనుచిత మిత్యాశంకా నిరానాయ తా నివృత్తి-కూటేషు మిథ్యా
 భూలేషు ప్రవాదేష్వగ్రహో యేషాం న స్వేపం తస్మి బుద్ధమతస్థాపనం కృతం భవిష్య
 తీత్యాశంకావ్యవచ్ఛేదాయాహ-కూటగ్రహే మిథ్యాభూతపక్షస్వీకారే దక్షస్య బుద్ధ
 స్యాపి మతం ప్రభిభేదే త్వమపజ్యతే శా. ౧౬౩. కాకాదిభి రన్యైరైవ కేషికాదిభి రసి
 సర్వై ర్ద్వై ర్వాదిభిః ఖల ముచ్చిన్నం వైదికం మార్గం రక్షితుం సర్వజ్ఞస్త్రిశంకరా
 చార్య ఉగ్రవాదివిజయం వ్యధాత్ మానహేతో యతోఽసమ్మాన గ్రహగ్రస్తతా న
 సంభవతి. ౧౬౪. కించ జగతా మాద్యేన కమలాసనేన చతుర్భుజేన దిష్టే ఉపదిష్టే పునశ్చ
 తస్య పత్రైః సనకాదిభి ర్నిర్దిష్టే సమ్యగుపదిష్టే పునశ్చ వాల్మీక్యాదిభిః పరిచితే పరిసమం
 తా త్సందితే శ్రౌతాద్యైతపథే పరాత్తభేదినో దుర్వాదినః కంటకా ప్రాధృత్యా
 ధానంతరం తత్ర మోక్షాధ్వని మోక్షాధ్వనై ర్ముముక్షుభిః క్షుణ్ణతా మభ్యస్తతాం
 చకార. ౧౬౫. మాతృభిః పదాననవత్ ప్రథితాభి శ్శాంత్యాద్యాభి రేధితతనా పున
 శ్శాంతిశయితం పిచండ ముదరం యేషాం లే పిచండిలాః స్థూలాదరాః సిచ్ఛాదిత్వాదిల్.
 *“బృహత్కుక్షీపిచణ్డిల” ఇత్యమరః అతిశయేన పిచండిలానాం ప్రచండానా మతి
 కండోచ్చులతాం పాపండాత్త కానా మసురాణాం ఖండనైకరసికే భిక్షురాజే స్త్రిశం
 కరాచార్యే సతి బుధానాం పండితాత్త కానాం దేవానాం బాధా మతః మతోఽపి

ఖండనైకరసికే బాధాబుధానాం కుతః ౧౬౬. యత్రారంభజకాహళీకల
కలైర్లోకాయతో విద్రుతః కాణాః కాణ భుజస్తు నైన్యరజసా సాం
ఖ్యైర్భృతా సాంఖ్యధీః, యథావ తేషు పలాయితేషు సహసా
యోగా స్సహైవాద్రవ నోవా పాదిభటః పటు ర్భువి భవే ద్వీస్తుం
పురస్తా న్మునేః. ౧౬౭. ఉచ్ఛంఢే పణబంధబంధురతరే వాచంయమత్త్యై
వతేః పూర్వం మండనఖండనే సముదభూ ద్యో డిండిమాడంబరః,
జాతా శృబ్దపరంపరా స్తత ఇమాః పాపంఢదుర్వాదినా మద్యశ్రోత్ర
తటాటవీషు దధతే దావానలజ్వాలతామ్ ౧౬౮ బుద్ధో యుద్ధసము
ద్యతః కిల పున స్థిత్వా త్తా ద్విద్రుతః కోణే ద్రాక్షణభుగ్విలీ
యత తతః స్తోమావృతో గౌతమః, భగ్నో ౭సా కపిలో ౭పలాయత
తతః పాతంజలా శ్చాంజలిం చక్ర స్తస్య యితీశితు శ్చతురతా కేనో
పమీయేత సా ౧౬౯ హస్తగ్రాహం గృహీతాః కతిచన సమరే వైది
కా వాదియోధాః కాణాదాద్యాః పరేతు ప్రసభమభిహతా హంత
లోకాయతాద్యాః, గాఢం బందీకృతా స్తే సుచిర మథ పున స్పృస్వ

నైవేత్యర్థః ౧౬౬ యత్రారంభజనైః కాహళ్యైః కలకలైః కర్ణాలాఖ్యవాద్యవిశేష
కోలాహలైః ని “కలకల ఉక్త కోలాహల” ఇతిమేదిసి - లోకాయత శ్చార్వాకో
విద్రుతః కాణాదస్తు నైన్యరజసా కాణాజాతాః సాంఖ్యైస్తు ఆసాంఖ్యధీర్భృతాయుద్ధం
కృత్వా తేషు చార్వాకాదిషు పలాయితేషు తైస్సహైవ పాతంజలా అపి సహసా
పలాయ్య గతా స్తథాచ భువి లోవా వాదిభటో మునేః పురస్తా ద్వీస్తుం పటు ర్భువే
న్నకో ౭వీత్యర్థః ౧౬౭ పణస్య గ్లహస్య బంధనేన బంధురతరేతికోభనే ప్రచంఢే
పూర్వం మండనస్య ఖండనేయో వాచంయమత్త్యైవతేః డిండిమాడంబరః సముదభూ త్ర
స్తాల్ డిండిమాడంబరా జ్ఞాతా శృబ్దపరంపరా అద్యపాపంఢదుర్వాదినాం శ్రోత్రత
టాటవీషు దావాన్నిజ్వాలతాం దధతే. ౧౬౮ కించ యుద్ధాయ సముచ్ఛతో జ్ఞాధ్యః
కిల పున స్థిత్వా త్తా ద్విద్రుతః కాణాదస్తుర్భుడితి కోణే నిలయం గతిః గౌతమ స్తు
తమఃస్తోమేనావృతః క్వచిద్గాఢాంధకారే మగ్నః ఆసా కపిలస్తు భగ్న స్సం స్తతో
౭పలాయత తస్మాత్కూరణా దిలివా పాతంజలా శ్చాంజలిం చక్ర స్తస్య యతిపతే
స్సాచతురతా కేనోపమీయత. ౧౬౯ కేచిత్కాణాదాద్యా వైదికా వాదియోధా
స్సం గ్రామే హస్తగ్రాహం గృహీతా హస్తేన గృహీతా ఇత్యర్థః. పరేతు వేదబాన్య
శ్చార్వాకాద్యా బహుత్కారేణాభిహతాః హంతేతి హస్తే. తే కాణాదాద్యా సుచిరం

రాజ్యేనియుక్తా స్సేవంతేతం విచిత్రా యతిధరణిపతే శూరతావా
దయావా. ౧౭౦ శాంత్యాద్యర్థవబాడబానలశిఖాసత్యాభ్రవాత్యా
దయా బోధితాన్నిదర్శనిశాఽథ శాంతినభీనీరాకాశశాంకద్యుతిః, ఆస్తి
క్యద్రుమదావపావకనవ జ్వాలావలీ సత్కథా హంసీప్రావృడఖండి దండి
పతినా పాషంఠవాజ్ఞంఽలీ ౧౭౧. అద్వైతామృతవర్షిభిః పరగురువ్యా
హారధారంధరైః కాంతై ర్నంత సమంతతః ప్రసృమరై రుత్కృత్త
తాపత్రయైః, దుర్భిక్షం స్వపరై కతాఫలగతం దుర్భిక్ష సంపాదితం శాం
తం సంప్రతిఖండితాశ్చ నిబిడాః పాషంఠచండాతపాః ౧౭౨ కాం
తానాం సుభటాః కపాలికపతద్ధ్రాహగ్రహవ్యాపుతాః కాణాదప్రతి
హరిణః క్షుపణకక్షోణీశ్వైతాళికాః, సామంతా శ్చ దిగంబరాన్వయ
భివ శ్చాగ్వాకవంశాంకురా నవ్యాః కేచి దలం మునీశ్వరగిరానీతాః
కథాశేషతామ్ ౧౭౩ ఇతి సకలదిశాసు ద్వైతవార్తానివృత్తౌ స్వయ

గాఢం బందీకృతాః అథ పున స్వస్వరాజ్యే స్వస్వరూపబ్రహ్మన్దలక్షణే నియుక్తా
స్తంసేవంతే తథాచాహా అతిచిత్రా యతిభూమిపతే శూరతావా దయావాస్త్ర.
౧౭౦ కించ పాషంఠవాజ్ఞంఽలీ దండిపతినా ౭ఖండి ఖండితా తా విశేనస్తి. శాంతి
లక్షణ సముద్రస్య బాడబాగ్నిశిఖా సత్యలక్షణ మేఘస్య వాత్యా వాయుసమూహా
దయాలక్షణాయా శ్చంద్రికాయా అమావాస్యా రాత్రిః క్షాంతిలక్షణాయాః
కమలిన్యాః పూర్ణమాసీ చంద్రకాంతిః ఆస్తిక్యవృక్షస్య దావానలనూత్నజ్వాలానా
మావలీ సత్కథాలక్షణాయా హంస్యాః ప్రావృట్ అథేతి పదం సర్వత్ర సంబంధ
నీయం. ఖండనయోగ్యతాబోధకాని విశేషణాని శా ౧౭౧. హంతేతి హర్షే సమం
ప్రసృమరైః ప్రసరణీలైః కాంతై స్ఫుందరై రద్వైతామృతవర్షిభి రుత్కృత్తమున్మ
లిత మాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికలక్షణం తాపత్రయం యైః పరగురువ్యాహార
లక్షణైః పయోదై దుర్భిక్షసంపాదితం స్వపరై కతాఫలగతం దుర్భిక్షం సంప్రతి
శాంతం నిబిడాః పాషంఠలక్షణా శ్చండాతపాశ్చ ఖండితాః ౧౭౨ శాంతానాం
పాతంజలానాం సుభటాః కపాలికానాం పతద్ధ్రాహగ్రహణే వ్యాపుతాః కా
ణాదానాం ప్రతిహరిణః క్షుపణకరాజానాం వైతాళికా దిగంబరమోద్భవా స్సామం
తాః కేచి న్నవ్యా శ్చాగ్వాకవంశాంకురా మునీశ్వరగిరా కథాశేషతా మలం నీతాః.
౧౭౩ ఉపసంహరతి = ఇత్యేవం సకలాసు దిశాసు ద్వైతవార్తానివృత్తౌ సత్యా మథ

మథపరితస్తారాయ మద్వైతవర్త, ప్రతిదిన మపి కుర్వన్ సర్వసందేహ
మోక్షం రవి రివ తిమిరౌఘే సంప్రశాంతే మహస్వప్నమ్ ౧౭౪.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్తదాశాజయకాతుకీ,

సంక్షేపశంకరజయే సర్గః పంచదశో ౭భవత్

స్వయం మయం ప్రతిదినం సందేహనాశం కుర్వన్ మద్వైతమార్గం విస్తారితవాక్ యథా
తిమిరౌఘే సంప్రశాంతే సతి రవి ర్మహస్వప్నం ప్రకాశం వితనోతి తద్వత్ - మాత్రీ
౧౭౪.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీ పాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరామకుమారసూను ధనవతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

పంచదశ స్సర్గః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

పోడశసర్గ ప్రారంభః.

అథ యదా జితవా న్యతిశేఖరో ౭భినవగుప్త మనుత్తమమాం
 త్రికమ్, సతు తదా౭పజిహో యతిగోచరం హతమనాః కృతవా నవగోర
 ణమ్ ౧ స తతో ౭భిచచార మూఢబుద్ధి ర్యతిశార్దూల మముంప్ర
 రూఢరోషః, అచికిత్స్యతమో భిషగ్భి రస్తా దజనిష్టాస్య భగందరాఖ్య
 రోగః ౨. అచికిత్స్యభగందరాఖ్యరోగప్రసర చ్ఛోణితపంకిలస్వశా
 ట్యాః, అజుగుప్స విశోధనాదిరూపాం పరిచర్యామకృతాస్య తోట
 కార్యః ౩ భగందరవ్యాధినిపీడితం గురుం నిరీక్ష్య శిష్యా స్సమబో
 ధయం శ్చనైః, నోపేక్షణీయో భగవ న్తహమయ స్త్వపీడిత శ్శత్రు
 రివర్థి మాఘ్నుయాత్. ౪ మమత్వహనా ద్భవతా శరీరకే న గణ్యతే

ఏవం దిగ్విజయకాతుకం ప్రతిపాద్య శారదాపీఠవాసం సపరికరం నిరూపయితు
 మారభతే—అథానుత్తమం మాంత్రిక మభినవగుప్తం యతిశేఖరో యస్మి న్కాలే
 జితవాం స్తస్మి న్కాలే సతు పరాజితో హతమనా యతివిషయ మవగోరణం వనోద్య
 మం కృతవాక్—దుతవి. ౧ స మూఢబుద్ధిః ప్రరూఢతోషో ౭భినవగుప్త స్తదనంతరం
 యతిశేఖర మభిచచారాభిచారికం కర్త కృత్యాం కృతవాక్, ఆస్తాదభిచారా దస్య
 శ్రీశంకరస్య వైద్యై రచికిత్స్యతమో భగందరాఖ్యో రోగః అజనిష్ట-వసంతమాలికా.
 ౨. అచికిత్స్యన భగందరాఖ్యరోగేణ ప్రసరత్ శోణితస్య పంకేన వ్యాస్తాయా
 ఆచార్యశాట్యాః అజుగుప్సపరిశోధనాదిరూపాం నేవాం తోటకార్యః కృతవాక్.
 ౩. హేభగవన్తహమోగ స్తూపేక్షణీయో న భవతి నోచే దపీడిత శ్శత్రు ర్యథా
 బుద్ధి మాపన్నో తథా పృథ్వి ప్రాఘ్నుయాత్ - ఉ. ౪. యద్యపి శరీరకే మమత్వహ

వ్యాధికృతార్థి రీదృశీ, పశ్యంత ఏవాంతికవర్తినో వయం భృశాతురా
స్స సహసా వ్యథాసహః ౫ చికిత్సకా వ్యాధినిదానకోవిదా స్సంప్ర
చ్ఛసీయా భగవన్నితస్తతః, ప్రత్యక్షవత్సంప్రతి సంతి పూరుషా జీవా
తువేదే గదితార్థసిద్ధిదాః ౬ ఉపేక్షమాణే ౭పి గురౌ వనాస్థయా
శరీరకాదా సుఖ మాత్మనీశ్వరైః, నోపేక్షణీయం గురుదుఃఖదృశ్విభి
ర్దుఃఖం వినేయై రితి శాస్త్రనిశ్చయః ౮ స్వస్థే భవత్పాదసరోరుహద్వయే
స్వస్థా వయం యన్తధుపాయివృత్తయః, తస్మాద్భవే త్తావకవిగ్రహో
యథా స్వస్థస్తథావాంఛతి పూజ్య నో మనః ౯ వ్యాధిర్హి జన్తాం
తరపాపపాకో భోగేన తస్మాత్ క్షపణీయ ఏషః, అభుజ్యమానః పురుషం
న ముంచే జన్తాంతరే ౭పీతిహి శాస్త్రవాదః ౯ వ్యాధిర్ద్విధా ౭సౌ
కథితో హి విద్భిః కర్తోద్భవో ధాతుకృతస్తదేతి, ఆద్యక్షయః కర్తృణ
ఏవలీనా చ్చికిత్సయా స్యా చ్చరమోగితస్య ౧౦ సంక్షీయతాం కర్తృణ
ఏవ సంక్షయా ద్వ్యాధిః ప్రవృత్తో ౧ చికిత్స్యతే మయా, పతే చ్చరీ

నాత్ భవతా ఏవవిధాని రోగకృతా పీడా న గణ్యతే తథాపి సమీపవర్తినః శిష్యా
వయం పశ్యంత ఏవ సహసా వ్యథా ౭సహః భృశార్తాః స్తః ౫ తర్హి కింకర్తవ్య
మితి తత్రాహ చ్చికిత్సకా ఇతి సంప్రతి జీవాతువేదే జీవనాషధవేదే వైద్యకశాస్త్రే.
* “జీవాతు రస్త్రియాం భక్తే జీవితే జీవనాషధ” ఇతిమేదినీ. గదితార్థసిద్ధిదాః పురు
షాః ప్రత్యక్షవత్సంప్రతి ౬. నను యథా మయోపేక్ష్యతే తథా భవద్ధిరభ్యుపేక్షణీయ
మిత్యాశంక్యాహు శరీరకాదా వనాస్థయా గురౌ వాత్సని సుఖ ముపేక్షమాణే సత్యసి
గురుదుఃఖదృశ్విభి స్సమర్థైః శిష్యై ర్నోపేక్షణీయమితి శాస్త్రనిశ్చయః ౮ కించ స్వస్థే
భవత్పాదసరోజద్వంద్యే వయం స్వస్థాః యత్ర పాదసరోరుహద్వయభ్రమరాణాం
వృత్తి ర్యేషాం తస్మాత్తావకవిగ్రహో యథా స్వస్థో భవే త్తథా హేతూజ్య, అస్తాకం
మనోవాంఛతి - వంశ ౯. ఏవం శనై ర్బోధిత ఆచార్య ఉవాచ—హియస్తా ద్రోగో
జన్తాంతరపాపస్య పాకస్తస్మాదేహే భోగేన నాశనీయో హి యతశ్చాభుజ్యమాన
ఏష పురుషం జన్తాంతరే ౭పి సత్యజేదితి శాస్త్రవాదః ఉప. ౯ ననేవం తర్హి చికి
త్సాశాస్త్రవైయర్థ్య మితిచే తత్రాహ—విద్యద్భి రసౌ వ్యాధిః ద్విప్రకార ఏవ
కథితః-కర్తోద్భవో, వాతాదిధాతుభిః కృతశ్చ తత్ర కర్తృణో లీనా జీవాద్యస్య క్షయః
చరమోక్తస్య చికిత్సయా క్షయ స్సాన్యత్ ౧౦ తర్హి ధాతుకృతత్వా చ్చికిత్సయా
నాశనీయ ఇతిచే తత్రాహ-అయం ప్రవృత్తో వ్యాధిః కర్తృణ ఏవ సంక్షయా త్సంక్షీ

రం యది తన్నిమిత్రతః పతత్వవశ్యం న విభేషి కించన. ౧౧. సత్యం
గురో తే న శరీరలోభః స్పృహశుతా న స్తు చిరాయ తస్యై, త్వజీవ
నేనైవహి జీవనం నః పాదశ్చరాణాం జల మేవ తద్ధి. ౧౨. స్వయంకృ
తార్థాః పరతుష్టిహేతోః కుర్వంతి సంతో నిజదేహరక్షామ్, తస్మా
చ్ఛరీరం పరిరక్షణీయం త్వయా ౨పి లోకస్య హితాయ విద్వత్ ౧౩.
నిర్బంధతో గురువరః ప్రదదా వనుజ్ఞాం దిగ్భ్యో భిషగ్వరసమానయ
నాయ తేభ్యః, సత్వా గురుం ప్రతిదిశం ప్రయయుః ప్రహృష్టాః
శిష్యాః ప్రవాసకుశలా హరిభక్తీభాజః ౧౪. స్త్రాయా నృపం కవి
జనా భిషజో వదాన్యం విత్తార్థినః ప్రతిదినం కుశలా జుషంతే, తస్మా
దమీ నృపపురేషు నిరీక్షణీయా ఇత్యేవచేతసి మనోరథ మాదధానాః
౧౫. తే ౨తీత్య దేశాత్ బహుళాత్ స్వకార్యసిద్ధ్యై క్వచి ద్రాజపురే
భిషగ్భిః, అవాప్య సందర్శనభాషణాని సమానయం స్తాత్ గురువర్య
పార్శ్వమ్ ౧౬. తతో ద్విజేంద్రై ర్విజసేవకైస్తాత్ సంతోషితాం
త్స్విభిమతార్థదానైః, యదత్ర కర్తవ్య ముదీర్యతాం తత్కుర్వ స్వ
శక్త్యేతి వదాత్ జగౌ సః ౧౭. ఉపగుదం భిషజః పరిబాధతే గద
ఉదేత్య తనుం తనుమధ్యగః, యదిద మస్యవిధాయమిదం ధ్రువం వదత

యతామయా నైవ చికిత్స్యతే తస్మి రోగవశా చ్ఛరీరం పతివ్యతీత్యాశంక్యాహ—
యదితన్నిమిత్రత శరీరం వతే తస్మి అవశ్యం హతు తత్పలనా త్కించదపి న విభేషి.
౧౧. ఏవ ముక్తా శిష్యాః ప్రాహుర్హే గురో సత్యం తవ శరీరలోభో నాస్తి తథా ౨ప్య
స్తాకం తదర్థం చిరాయ చిరకాలం తత్కింతయే స్పృహశుతా ౨స్తి హి యస్మా త్రవజీవ
నేన నో జీవనం హియతో జలచరాణాం జల మేవ తత్ జీవనం ౧౨. భవత్సేవం
తథా ౨పి మయానిజదేహరక్షా కిమితి కర్తవ్యేత్యాశంక్యాహః—స్వయమితి ౧౩.
ఏవం శిష్యాణా మగ్రహ ద్గురువరో దిగ్భ్యో వైద్యవరాణాం సమానయనార్థం తేభ్య
శిష్యేభ్యో ౨నుజ్ఞాం ప్రదదౌ-వ ౧౪. వదాన్య ముదారం జుషంతే సేవంతే. ౧౫.
గురువర్యసమీపం తాత్ భిషజః సమాసితవంతః-ఉ. ౧౬. తతో నిజసేవకై స్త్స్విభిమ
తార్థదానైస్సంతోషితాత్ యదత్ర కర్తవ్యం తత్కర్తవ్యతాం స్వశక్త్యా కుర్త ఇతి భావ
మాణాస్తా స్గురువరో జగౌ. ౧౭. యదువాచ తదాహ—హేభిషజో గుదసమీపే
తనుమధ్యగో గదో రోగ ఉదేత్య శరీరం పరిబాధతే, యదిద వస్య రోగస్య విధేయ

రోగతమస్తిమిరారయః. ౧౮. చిర ముపేక్షితవా నహ మేతకం దురి
తజో ౭య మితి ప్రతిభాతిమే, తదపి శిష్యగణై ర్నిరహింస్యహం
ప్రహితవాక్ భవదానయనాయ తాక్ ౧౯ నిగదితే మునినేతి భిష
గ్వరా విదధిరే బహుథా గదసత్క్రియాః, న చ శశామ గదో
బహుతాపదో విమనసః పటవో భిషజో ౭భవక్ ౨౦ అథ ముని
ర్విమన స్త్వసమన్వితా నిద మవోచత సిద్ధభిషగ్వరాక్, అటత గేహ
మగా 'త్సమయో బహు ర్దదహృతే' భవతా మితరాయుషామ్.
౨౧. దినచయం గణయన్పుథి లోచనః ప్రియజనో నివసే ద్విరహాతురః,
నరపతి ర్భవతాం శరణం ధ్రువం సచ విదేశగమం శ్రుతవా న్యది ౨౨.
రుషితవా న్నచ వో వితరే న్నృపః కథితజీవిత మక్షతశాసనః, తుర
గవ న్నృపతి శ్చలమానసో భిషజ మన్య మసౌ విదధీత వా. ౨౩. జన
పదో విరళో గదహారకై ర్భహులరుగ్జజనః కృతే రతః, మృగయతే
భవతో భవతాం గృహే గదిజనస్సహితుం గద మక్షమః ౨౪. పితృ
కృతా జని రన్య శరీరిణ స్సమవనం గదహారిషు తిష్ఠతి, జనిత మన్య
ఫలం భిషజం వినా భిష గసౌ హరి రేవ తనూభృతః. ౨౫ యదు

హుషధం తదిదం ధ్రువ మన్యభిచారి వదత యతో రోగతమస్తిమిరారయః దుఃఖవి.
౧౮. నన్వేదంభూతో రోగ ఏతావత్కాలం కిమిత్యుపేక్షిత స్తత్రాహ-చిర మితి. తదపి
తథా ౭పి శిష్యగణై రహం నిరహింసి అత్యాగ్రహేణ నియోజితత్వా ద్ధింసితః ౧౯.
ఇత్యేవం మునినా కథితేసతి వైద్యవరా రోగస్య సత్క్రియాః బహుథా విదధిరే ౨౦.
ఇతో గేహ మటత గచ్ఛత. యతో రోగహారణార్థం ఇత ఆగతానాం భవతాం కాలా
మహా నగాల్. ౨౧. అవశ్య మేవ భవద్ధి ర్గతవ్య మిత్యనుశయేనాహ—విరహాతురః
ప్రియజనః పథి లోచనో దినసముదాయం గణయన్నివసేదితి సంభావనాయాం లిక్ష్
కించ నరపతి ర్భవతాం ధ్రువం శరణం సచ భవతాం విదేశగమనం యది శ్రుతవాక్.
౨౨. తదా కుషిత స్స న్నృపః కథితం జీవితం ప్రతిజ్ఞాతాం జీవితాం యుష్మభ్యో న
దద్యాత్. యతో ౭క్షతశాసనః యద్వా యస్తా దశ్వవ న్నృపతి శ్చలమానస స్తతో
౭సావన్యం వైద్యం విదధీత. ౨౩. కించ రోగహారకై ర్విరళో రహితో జనపదః స్వభా
వాదేవ బహులం రుగ్జః జనా యస్మిక్ అతో రోగిజనో రోగం నహితు మనమర్థో
భవతాం గృహే భవతో విచినుతే. ౨౪. జనిర్జన్మ అవనం పాలనం తస్తా దసౌ
వైద్యః శరీరభృతో విష్ణు రేవ తద్వదుపాసనీయ ఇత్యర్థః. ౨౫. ఏవముక్తా భిషజ

దీతం భవతావితథం నత త్తదపి న క్షమతే వ్రజితుం మనః, సురభువం
ప్రవిహాయ మనుష్యగాం వ్రజితు మిచ్ఛతి కో ౨౩ నర స్సుధీః. ౨౬
ఇతి నిగద్య యయు ర్భిషజాం గణా విమనసః పటవో ౭పి నిజాన్
గృహాన్, అథ ముని ర్విజహన్తమతాం తనా గురువరో గురుదుఃఖ
మసోఽసః ౨౭ ప్రథితై రవనా పరస్పహస్రై రగదంకారచయై
రథా ౭చికిత్సేన్యై, ప్రబలే సతి హా భగందరాభ్యే స్తరతిస్త స్తరశాసనం
మునీంద్రః ౨౮ స్తరశాసనశాసనాన్నియుక్తా ద్విజవేషం ప్రవిధాయ
భూమి మాప్తా, ఉపనేదతు రశ్వినా చ దేవా సుభుజౌ సాంజనలో
చనా సుపుస్తా ౨౯ యతివర్య చికిత్సితుం న శక్యా పరకృత్యా జని
తాహి తే రుగేషా, ఇతి తై స్సముదీర్య యోగివర్యం విబుధా తౌ
ప్రతిజగ్గుతుర్యథాగతమ్ ౩౦ తదను స్వగురోర్గదాపను త్యై పరమంత్రం
తు జజాప జాతమన్యుః, ముహు ర్వార్యపదేన వార్యమాణో ౭వ్యరి
వర్గే ౭వ్యనుకంపినా ౭బ్జపాదః. ౩౧ అమునైవ తతో గదేన సీచః
ప్రతియాతేన హతో మమార గుప్తః, మతిపూర్వకృతో మహాను
భావే ౭వ్యనయః కస్య భవే త్సుఖోలబ్ధ్యై. ౩౨ స్వస్థ సో ౭యం

ఉఃచుః-భవతా యత్కథితం తన్నిధ్యా న భవతి తథా ౭పి గంతుం మనో న క్షమతే
యతో దేవభూమిం ప్రవిహాయ మనుష్యభూమిం గంతుం సుధీ ర్షరో ౭త్ర జగతి
క ఇచ్ఛతి న కో ౭పీత్యర్థః. ౨౬. ఇతి నిగద్యైవ ముక్త్యా. ౨౭. భూమా ప్రథితై
స్సహస్రా దవ్యధితై రావధ కారసమూహై ర్భగందరాభ్యే ప్రబలే. హేతీతిభేదే. అచి
కిత్సేన్యై సతి మునీంద్ర స్త్రిశంకరాచార్యః కామశాసనం మహాదేవం స్తరతిస్త-వ.
మా. ౨౮. స్త్రుతమహాదేవాక్షయా నియుక్తా దేవా వ్యవీకుమారౌ ద్విజవేషం ప్రవి
ధాయ భూమిం ప్రాప్తా సుభుజౌ సాంజనలోచనా సుపుస్తక యుక్తా మునీంద్ర
సమీపే. ౨౯ ఉపవిశ్య య దూచతు స్తదాహ-భోయతివర్య, యైషా తే రుగ్
రోగః చికిత్సితుం న శక్యా హి యస్తా త్పరకృత్యా ఉత్సాదితా, ఇతి తం యోగి
వర్యం సముదీర్య తౌ దేవా యథాగతం ప్రతిజగ్గుతుః. ౩౦. తదనంతరం జాతహ
శక్రువర్గే ౭వ్యనుకంపినా ఆర్యపాదేనా ౭౭చార్వేణ ముహు ర్వార్యమాణో ౭పి
వద్దపాద స్వగురో రోగస్య నాకాయ పరం మస్త్రం తు జజాప. ౩౧ తతః కిం వృత్త
మిత్యాకాంక్షయా మాహ-అమునైవేతి. ప్రతియాతేన ప్రతిప్రాప్తేన. ౩౨. స్వస్థః

బ్రహ్మ సాయం కదాచి ధ్యాయ స్తంగాపూరసంగార్హవాతైః, ఆగ
చ్ఛంతం నైకతే ప్రత్యగచ్ఛ ద్యోగీశానం గౌడపాదాభిధానమ్
33 పాణో ఫుల్లశ్వేతపంకేరుహశ్రీమైత్రీపాత్రీభూతభాసా ఘటేన,
ఆరాద్రాజత్కైరవానందసంధ్యా రంగారక్తాంభోదలీలాం దధానమ్
34 పాణో శోణాంభోజబుద్ధ్యా సమంతాద్భిమ్యుద్భృంగీమండలీ
తుల్యకుల్యాం, అంగుల్యగ్రాసంగిరుద్రాక్షమాలా మంగుష్ఠాగ్రేణాస
కృద్భాగ్నిమయంతమ్ 35 ఆర్యస్యాథి గౌడపాదస్యపాదా వభ్య
ర్వ్యసౌ శంకరః పంకజాభా, భక్తిశ్రద్ధా సంభ్రమాక్రాంతచేతాః
ప్రహ్వ స్తస్థా వగ్రతః ప్రాంజలిస్సృక్ 36 సింహ న్నేనం క్షీరవాం
శివీచీ సాచివ్యాయాసన్నయత్నైః కటాక్షైః, దంతజ్యోత్స్నా సంత
రాశ్చాపి కుర్వన్నాశాః సూక్తిం సందధే గౌడపాదః 37 కచ్చి
త్సర్వాం వేత్సి గోవిందనామ్నో హృద్యావిద్యాసంస్పృదుద్ధృం కృద్భ్యా,
కచ్చి తత్త్వం తత్త్వమానందరూపం నిత్యం సచ్చిన్నిర్మలం వేత్సి వేద్యమ్
38 భక్త్యాయుక్తా స్సాన్విసురక్తా విరక్తా శ్శాంతా దాంతా స్సంతతం

సోఽయం శ్రీశంకరాచార్యః నైకతే సాయంకాలే బ్రహ్మ ధ్యాయక్ గంగాపూరే
జాతౌ ర్వాయుఖిసృహగచ్ఛంతం యోగీశం గౌడపాదసంక్షం ప్రత్యబుధ్యత శాలి.
33. తమేవ వర్ణయతి-పాణో హస్తే ప్రఫుల్లితస్య శ్వేతకమలస్య యాశ్రీ స్తయా
యామైత్రీ తస్యాః పాత్రీభూతా భాః కాంతి ర్యస్యతేన ఘటేన కమండలునా ఆరా
ద్రాజత్కైరవస్య సితపద్మజస్యానందో యస్య తస్య సద్భారాగేణాసమంతా ద్రక్తస్య
పయోదస్య చ లీలాం దధానం 34. పునశ్చ హస్తే శోణపద్మబుద్ధ్యా సమంతా ద్భి
మ్యుంతీనాం భ్రమరీణాం మండలీ తత్తుల్యకుల్యాద్భవాం తత్సదృశాం అంగుల్యగ్రాసంగి
రుద్రాక్షమాలాం పునఃపునః భ్రామయన్తమ్ 35. అథో అనంతరమార్యస్య గౌడపా
దస్య పంకజాభా పాదా వసౌ శంకరోఽభ్యర్చ్య భక్తిశ్రద్ధాభ్యాం యస్సంభ్రమ
న్నేన తై ర్వాక్రాంతదిత్తో నమోభూతో ఆగ్రతః ప్రాంజలి స్స న్నవతన్థే 36 వినం
శంకరం క్షీరవారిరాశిసాదృశ్యానూసన్నయత్నైః ప్రాప్తయత్నైః కటాక్షైః సింహ
దంతజ్యోత్స్నాయా దంతరా వ్యాప్తా ఆశా దిశోఽపి ధవళీ కుర్వన్ సుష్ఠాక్తిం
సందధే. 37. తా మేవ, దర్శయతి-కచ్చి దితి ప్రశ్నే. సంసారోద్ధారకారణీభూతా
హృదయస్య ప్రియా యా గోవిందనామ్నో విద్యా తాం సర్వాం వేత్సి జానాసి
సూక్ష్మప్రసిద్ధం నిత్యం సచ్చిదమలం వేద్యం తత్త్వం కచ్చి ద్వేత్సి. 38. భక్త్యా

శ్రద్ధానాః, కచ్చి తత్త్వజ్ఞానకామా వినీతా శ్శుశ్రూషన్తే శిష్య
వర్యా గురుం త్వమ్ ౩౯ కచ్చి నిత్యా శ్శత్రవో నిర్జితా స్తే కచ్చి
త్ప్రాప్తా సుధుణా శ్శాంతిపూర్వాః, కచ్చి ద్యోగ సాధితో ఒష్ఠాంగ
యుక్తః కచ్చి చిత్తం సాధు చిత్తత్వగంతే ౪౦. ఇత్యద్వైతాచార్యవ
ర్యేణ తేన ప్రేమా పుష్ట శ్శంకర సాధుశీలః, భక్తుద్రేకా ద్భాషు
పర్యాకులాక్షో బద్ధ స్మార్ధన్యంజలిం వ్యాజహార ౪౧ యద్యత్పు
ష్టం సుష్ట మాచార్యపాదై స్తత త్సర్వం భో భవిష్యత్వవశ్యమ్,
కారుణ్యాజ్ఞేః కల్పయుష్కత్కటాక్షై ర్ద్వప్తస్యాహు ద్దుర్లభం కిన్ను
జంతోః ౪౨. మూఱో వాగ్మీ మంసధీః పండితాగ్రయః పాపాచారః
పుణ్యనిర్దేషు గణ్యాః, కామాసక్తః కీర్తిమా నిస్సృహాణా మార్యా
పాంగా లోకతః స్యా త్త ణేన ౪౩ లేశం వాపి జ్ఞాతు మీప్తే పుమా
న్కు స్సీమాతీతస్యాద్య యుష్కన్తహిమ్నుః, తుష్ట్యా ఒత్యంతం తత్త్వవి
ద్యోపదేష్టా జాత సాత్మా ర్యస్య వైయాసః సుః ౪౪ ఆజానాతజ్ఞాన
సిద్ధం యమా గాదాదాచీన్యా జ్ఞాతసూత్రం ప్రజంతమ్, ప్రేమాచేశాత్

సేవయా యుక్తాః స్వస్తిం స్వయి స్వాత్మని వా ఒనురక్తావిషయేషు విరక్తా వశీకృ
తాంతరిం ద్రియా జితబాహ్యకరణా నిరంతరం శ్రద్ధావంత స్తత్త్వజ్ఞానాభిలాషా విన
యం ప్రాప్తా శ్శిష్యవర్యాః కచ్చి త్వం గురుం సేవంతే ౩౯ నిత్యా శ్శత్రవః
కామాద్యాః యమనియమాసకప్రాణాయామ ప్రత్యాహరధారణాధ్యానసమాధిసంజ్ఞకై
రప్తభి రంగై ర్యుక్త సాధుచిత్తత్వగంసమ్యక్చైతన్యతత్త్వవిషయం ౪౦ బాషుపర్యా
కులే పరివ్యాప్తే ఒక్షిణీ యస్య ౪౧ హేభగవన్నాచార్యపాదై ర్యద్య త్పుష్టం
తత్తత్సర్వ మవశ్యం సుష్టం భవిష్యతి యస్తా త్కారుణ్యసముద్రస్య కలై సుదృశై
ర్భవత్కటాక్షై ర్ద్వప్తస్య జంతోః కింను దుర్లభం కింసి దుర్లభం నేత్యాహుః. ౪౨.
ఏతదేవోపపాదయతి - భవద్విధానా మార్యాణాం కటాక్షావలోకాత్ ఊహమాత్రేణ
మూఱో వాగ్మీ స్యాదేవ మగ్రే ఒపి. నిస్సృహాణాం మధ్యే కీర్తిమా. ౪౩. సీమా
తీతస్య భవన్తహిమ్నై లేశం వాపి జ్ఞాతు మద్య కః పుమాన్ సమర్థో నశో ఒపీ
త్యర్థః కుత ఇలిచే త్రత్రాన—యస్య భవతః. స ఆలిప్రసిద్ధో వ్యాససూను శ్శుకా
చార్యోఒత్యంతం తుష్టా భూత్వా సాత్మా త్వయమేవ విద్యోపదేష్టా జాతో ఒత
ఇత్యర్థః ౪౪ వైయ్యాసకి గిత్తుక్త్యావ్యాసపుత్ర త్వేనైవ తస్య శ్రైష్ట్యం నాస్త్యపితు
స్యతో ఒపీత్యాశయేన తం వర్ణయతి—యం బన్తత ఏవాత్మజ్ఞానసిద్ధ మాదాసీన్యేనారా

పుత్రపుత్రేతి శోచ న్పారాశర్యః పృష్ఠతోఽనుప్రపేదే రగి యశ్చా
హహాతో యోగభాష్యప్రణేత్రాపిత్రాప్రాప్త స్సప్రపంచైకభావమ్, స
ర్వాహంతాశీలనాద్యోగభూమేః ప్రత్యాగ్రోశం ప్రాతనోద్వృక్షరూపః
ర౬. తత్తాదృక్షజ్ఞానపాథోధియుష్మత్పాదదన్వంద్వం పద్మసాహార్దహృ
ద్యమ్, దైవా దేత దీనదృగ్గోచరం చేద్భక్తనైత ద్భాగధేయం హ్య
మేయమ్ ర౭ ఇత్యాకర్ణ్యాభాబ్రవీ ద్దాడపాదో వత్స శ్రుత్వా
వాస్తవాం స్త్వద్గుణౌఘాః, ద్రష్టుం శాంతస్వాంతవంతం మమ త్వాం
గాఢోత్కంఠాగర్భితం చిత్త మాసీత్ ర౮ కృతా స్త్వయా భాష్య
ముఖా నిబంధా మత్కూరికావారిజనుస్సుఖా రాగః, శ్రుత్వేతి గోవింద
ముఖా తృప్త్యాప్యదృగధన్వినోఽస్మి తవార్య విద్యౌ ర౯ ఇతి
స్ఫుటం ప్రోక్తవతే వీనిత సోఽశ్రావయ ద్భాష్య మశేష మస్త్యైవిశిష్య
మాండుక్యగభాష్యయుగ్మం శ్రుత్వా తృప్త్యాప్య నిర మబ్రవీ త్తమ్
గ౧౦. మత్కూరికాభావవిభేది తాదృక్షాండుక్యభాష్యశ్రవణోద్ధహర్షః,

తృమిపాద్ధూరం వా జాతమాత్రం వ్రజంతం ప్రేమావేశా త్పుత్రపుత్రేతి శోచ న్న
రాశరసందనో వేదవ్యాసః పృష్ఠతోఽనుప్రపేదే అవైదిక ఇతి శబ్దే పరే ప్లుతో
ఽప్లుతవత్సాన్యదిత్యర్థకేనాప్లుతవ దుపస్థిత ఇతి సూత్రేగాప్లుతవత్సా త్స్వరసంధిః రగి.
యశ్చ యోగభాష్య ప్రణేత్రా పిత్రా ఆహూత స్సర్వాహంభావశీలనా ద్యోగభూ
మేః ప్రపంచైకభావం ప్రాప్తః సవృక్షరూపః ప్రత్యాగ్రోశం ప్రాతనోత్ తథాచోక్తం.
*“యః ప్రవ్రజంత ముపేత మపేతకృత్యం ద్వైపాయనో విరహకాతర ఆజుహోవ,
పుత్రేతి తన్వయతయా తరనోఽభిశేదు స్తం వ్యాససూను ముపనూమి గురుం మునీ
నా”మితి యోగమాహాత్మ్యేన గమనాగమనయోః సంభవా త్వరీక్షిదుపదేష్టృత్వవద్దాడ
పాదోపదేష్టృత్వ మపి న విరుధ్యత ఇతి ద్రష్టవ్యమ్.ర౬.త త్తస్మా దేవం విధన్య జ్ఞాన
సముద్రస్య భవతః కమలస్య సాహార్దేన హృద్య మేతత్పాదదన్వంద్వం దైవా దప్తద్వి
ధదీనదృష్టివిషయభూతం యది స్యా త్తర్హి ఏతద్భక్తస్యాప్రమేయం భాగ్యమ్ ర౭.
శాంత మనన్వంతం త్వాం ద్రష్టుం అత్యంతోత్కంఠాగర్భితం మమ మానస మాసీత్.
ర౮. కించ మత్క్రుతకారికాబ్జసుఖసూర్యాః భాష్యాదయో నిబంధా స్త్వయాకృతా
ఇతి గోవిందముఖా శ్చుిత్రా హర్షం ప్రాప్త్యాద్య హేవిద్యౌ తవ దృష్టిమార్గగో
ఽర్హ౯ర౯ మాండుక్యగభాష్యయుగ్మం శ్రుతిభాష్యం గౌడపాదీయకారికాభాష్యం
చేత్కర్ణః. ఉ. గ౧౦. యదువాచ-తదేవాహ.మత్కూరికాభావవిభేదినో స్తాదృశయో

దాతుం వరం తే విదుషాం వగాయ పోతానహయత్యాశు వరం వృ
ణీష్వ ౫౧ సప్రాహ పర్యాయశుకర్షి మీత్యు భవంత మద్రాక్ష మతి
ష్వపూరుషమ్, వరః పరః కో ౭ స్తి తథా ౭పి చింతనం చిత్తత్వగం
మే ౭స్తు గురోనిరంతరమ్ ౫౨ తథేతి సో ౭ంతర్ధి మపాస్తమోహే
గతే చిరంజీవిమునా వథాసౌ, వృత్తాంత మేతం సముదాశ్రవేభ్య స్సం
శ్రావయం స్తాంక్షాదా మనైషీత్ ౫౩ అథ ద్యునద్యా ముషసి క్ష
మింద్రో నిర్వర్త్య నిత్యం విధివ త్సశిష్యైః, తీరే నిధిధ్యాసనలాలసో
౭భూ దత్రాంతరే ౭శ్రూయత లోకవార్తా ౫౪. జంబూద్వీపం శస్యతే
౭స్యాం పృథివ్యాం తత్రావ్యేతన్నండలం భారతాఖ్యమ్, కాశ్మీరాఖ్యం
మండలం తత్ర శస్త్రం యత్రాస్తే ౭సౌ శారదా వాగధీశా. ౫౫.
ద్వారై ర్యుక్తం మాండవై స్తచ్చతుర్భి ర్దేవ్యా గేహం యత్ర సర్వ
జ్ఞపీఠమ్, యత్రారోహే సర్వవిత్సజ్జనానాం నాన్యే సర్వే యత్ప్ర
వేష్టుం క్షమంతే ౫౬. ప్రాచ్యాః ప్రాచ్యాం పశ్చిమాః పశ్చిమాయాం
యేచోదీచ్యా స్తాముదీచీం ప్రపన్నాః, సర్వజ్ఞా స్తం ద్వార ముద్భూట
ర్షాంధూకృతావ్యయైః శ్రవణేనోతితో హర్షః విదుషాం మధ్యే శ్రేష్ఠాయ తుభ్యం వరం
దాతుం ప్రోతానహయతి తస్మాచ్ఛ్రీకృం వరం వృణీష్వ ఇంద్ర. ౫౧ ఏవం వరగ్రహ
ణాయ ప్రేరిత స్స శ్రీశంకరః ప్రాహ—భవంతం పర్యాయేణ రూపాంతరేణోపలక్షితం
శుకర్షిం శుకర్షేః పర్యాయమితివా సర్వాత్తనా శుకర్షి తుల్య మీత్యు భగవంత మకలి
తూరుషం త్రియుగం పరమాత్మానం విష్ణుమేవాహమద్రాక్ష మతో ౭స్తా త్సరోవరః
కో ౭సి నాస్తి తథాపి హేగురో మేచింతనం సదైవ చైతన్యతత్వవిషయమస్త్వితి వరం
దేహీత్యర్థః ఉ. ౫౨. తథేతి. స గౌడపాదః ప్రాహేత్యమకృత్య సంబంధనీయం. అథాపా
స్తమోహే చిరంజీవిమునా వంతర్ధిం గతేసతి ఆసౌ ఏకంవృత్తాంతం శిష్యేభ్యో ముదా
సంశ్రావయం స్తాంరాత్రి మనైషీత్. ౫౩. అథ ప్రాతఃకాలే శ్రీశంకరః శిష్యైస్సహ
నిత్యకర్తవ్యం గంగాయాం విధివ త్సంపాద్య తస్యా స్తీరే నిధిధ్యాసనలాలసో ౭భూ
దేతస్తి న్నంతరే లోకవార్తా ౭శ్రూయత ౫౪ తామేవాహ—జంబూద్వీప మితి.
శాలి. ౫౫ మంటవసంబంధిభిః చతుర్భిః ద్వారై ర్యుక్తం తస్యా దేవ్యా గేహం యస్మి
న్నేహే సర్వజ్ఞపీఠం యత్రారోహే సతి సజ్జనానాం మధ్యే సర్వజ్ఞో భవతి సర్వజ్ఞా
దన్యే సర్వే ౭పి యదేహం ప్రవేష్టు మసి న క్షమంతే. యద్వా యదేవంభూతం
తదేవ్యా గేహ మిత్యన్వయః. ౫౬. దాక్షాదాక్షిణాత్యాః పినద్ధం తత్ ద్వారం నోద్ధా

యంతో దాతౌ నద్ధం నో తదుద్భవయంతి. ౫౭. వార్తా ముపశ్రుత్య
స దాక్షిణాత్యో మానం తదీయం పరిమాతు మిచ్ఛత్, కాశ్చీరదే
శాయ జగము హృష్ట శ్రీశంకరో ద్వార మపావరీతుమ్ ౫౮.
ద్వారం పినద్ధం కిలదాక్షిణాత్యం న సంతి విద్వాంస ఇతీహ దాతౌః,
తాం కింవదంతీం విఫలాం విధాతుం జగము దేవీనిలయాయ హృష్యత్.
౫౯. వాదివ్రాతగజేంద్రదుర్మదఘటా దుర్గర్వసంకర్షణ శ్రీమచ్ఛంకరదేశి
కేంద్రమృగరా డాయాతి సర్వార్థవిత్, దూరం గచ్ఛత వాదిదుశ్శర
గజా స్సంన్యాసదంష్ట్రాయుధో వేదాంఘోరువనాశ్రయ స్తదపరం ద్వైతం
వనం భక్షతి ౬౦ కరటతటాంతవాన్తమదసారభసారభరస్థలదళి సంభ్ర
మత్కలభకుంభజృంభితబలః, హరి రివ జంబు కానమదదంతగజాక్షకుజనా
నపిఖలునాక్షిగోచరయతీహ యతి ర్హతకా ౬౧ సంశ్రావయ స్తద్వని
దేశికేంద్రశ్రీదక్షిణద్వారసంప్రవేదే, కవాట ముద్ఘాట్య నివేష్టు
కామం ససంభ్రమం వాదిగణో న్యరౌత్సీత్. ౬౨ అథాబ్రవీ ద్వాది
గణ స్సదేశికం కిమర్థ మేవం బహుసంభ్రమక్రియా, యదత్ర కార్యం

టయంతి ౫౭. తస్యా వార్తాయా ఇదం ప్రమాణం మాత్రం ఇదం మానం నవేతి
నిశ్చేతు మిచ్ఛత్ తద్ద్వార ముద్ఘాటయితుం కాశ్చీరదేశాయ జగము ౫౮ కిలేతి
ప్రసిద్ధం దాక్షిణాత్యం ద్వారం పినద్ధం యత ఇహ భూమా దాక్షిణాత్యా విద్వాంసో
నైవ సంతీతి కింవదంతీం జనశ్రుతిం విఫలాం విధాతుంజగము. ఆ. ౫౯. వాదిసమూహ
ఏవ గజేంద్రా నైషాం దుర్మదఘటానాం యో గర్వ స్తం నమ్యత్ కర్నతీతి తథా
సచాసా శ్రీమచ్ఛంకరదేశికేంద్రలక్షణో మృగేంద్రః సర్వార్థవిదాయాత్యతో హే
వాది దుశ్శరగజా దూరం గచ్ఛత. కింకరోతీతిచే తృన్నాన్యసలక్షణదుష్టాయుధో
వేదాంతలక్షణబృహద్వనాశ్రయో వేదాంతా దన్యత్ ద్వైతప్రతిపాదికం శాస్త్రల
క్షణం వనం భక్షిత్యధ్వని సంశ్రావయన్నితి వ్యవహితే నాన్వయః - కా ౬౦.
కరటతటాంతా ద్దజగండతటప్రాంతభాగా దుద్వమితమదసారభసారభరేణ స్థలద్భిః
ఆళిభిః సంభ్రమతి గజకుంభే జృంభితం బలం యస్య ససింహో యథా క్షుద్రాక్
సృగాలాక్ మదదస్తవర్ణితాక్ గజాంశ్చ నాక్షిగోచరయతి నప్రతి గణయతి
తథాసా లోకే యతిః సిందితాక్ కుత్సితజనా నపి నాక్షిగోచరయతి * యది భవ
తో నజాభజజలాగుర్మర్మకం. ౬౧. ఇత్యేవమార్గే సంశ్రావయత్ దేశికేంద్ర
శ్రీదక్షిణద్వారభూమిం ప్రాప్తవాక్. తతః కవాట ముద్ఘాట్య ప్రవేశ్యకామం
ససంభ్రమం తం వాదిగణో నిరోధితవాక్ - ఉ. ౬౨. అథ నిరోధనానంతరం

తదుదీర్యతాం శనై ర్నసంభ్రమం కర్తుమలం తదీప్సితమ్ ౬౩ యః
 కశ్చిదేత్యేతు పరీక్షితుం చేద్యేదాఖిలం నావిదితం మమాణు, ఇత్థం
 భవా న్వక్తి సమున్నతీచ్ఛో దత్వా పరీక్షాం వ్రజ దేవతాలయమ్.
 ౬౪. పద్భావవాదీ కణభజ్జతస్థః పప్రచ్ఛ తం స్వీయరహస్య మేకమ్,
 సంయోగభాజః పరమాణుయుక్తా జ్ఞాతంహి సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం మతం
 నః ౬౫ య త్స్యా దణుత్వం తదుపాశ్రితం త జ్ఞాయేత కన్తా ద్వద
 సర్వవిచ్చేత్, నోచే త్ప్రభుత్వం తవ వక్తు మేతే సర్వజ్ఞభాషాం విహి
 తాం కథంతే. ౬౬ యాద్విత్వసంఖ్యా పరమాణునిష్ఠా సా కారణంతస్య
 గతస్య మాత్రా, ఇతిరితే తద్వచనం ప్రపూజ్య స్వయం నివ ర్తిష్ట కణా
 దలక్ష్మీః ౬౭ తత్రాపి నై య్యాయిక ఆత్మగర్వః కణాదపతౌ చ్చరణా
 త్మకే, ముక్తే ర్విశేషం వద సర్వవిచ్చే నోచే త్ప్రతిజ్ఞాం త్వజ సర్వ
 విత్త్వే ౬౮ అత్యంతనాశే గుణసంగతేర్వా స్థితి ర్నభోవ త్కణభక్ష

సవాదిగణో దేహిక మువాచ ఏవం బహుసంభ్రమాక్రియా కిమర్థం బహుసంభ్ర
 మస్య క్రియాకరణం ఇతివా యదత్ర కార్యం తత్కృతాం యత స్తదీప్సికం కర్తం
 సంభ్రమ స్సమర్థో న భవతి వంశ ౬౩. యః కశ్చిత్పరీక్షితు మాయాతి స కామ మాగ
 చ్ఛతు యతో ౭హ మఖిలం వేద అణ్వసి మమావిదితం నాస్తీతి వాదిగణ ఆహ—
 అమునా ప్రకారేణ భవాన్ వక్తిచే త్స్త్రి హేసమున్నతీచ్ఛో పరీక్షాం దత్వా దేవ
 తాలయం వ్రజ-ఇం ౬౪ ఏవం ప్రత్వా పరీక్షాం దాతు మవస్థితం శ్రీశంకరా
 చార్యం. ప్రతి కణాదమతే స్థితః ఏకం స్వీయం రహస్యం పప్రచ్ఛ తం విశిష్య-ద్రవ్య
 గుణకర్తృసామాన్యవిశేషసమవాయాః పద్భావా ఇతి వాదీ రహస్యమేవ దర్శయతి
 సంయోగభాగినః పరమాణుద్వయా త్సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం జాతమితి నో మతం ౬౫.
 ద్వ్యణుకాశ్రితం అణుత్వం యత్స్యా తత్కన్తా జ్ఞాయేతేతి వద యది త్వం సర్వ
 విచ్చే త్తవ ప్రభుత్వం వక్తు మేతే తవశిష్యా రచితాం సర్వజ్ఞభాషాం బ్రువంతి నత్వ
 ర్థకః త్వం సర్వజ్ఞో ౭స్తీత్యర్థః ౬౬ పరమాణుద్వయనిష్ఠాయాద్విత్వ సంఖ్యాసా తస్య
 ద్వ్యణుకగతస్యాణుత్వస్య కారణ మితి మాత్రా జ్ఞాత్రా శ్రీశంకరేణ కథితేనతి తద్వ
 చనం ప్రపూజ్య కణాదలక్ష్మీ స్వయమేవ నివృత్తిం గతా ౬౭. తదనంతరం
 తేష మభ్యే గౌతమమతాశ్రయ ఆత్మగర్వో నైయ్యాయిక ఆహ-కణాదపతౌ ద్దౌత
 మపతౌ ముక్తే ర్విశేషం వద. యది త్వం సర్వజ్ఞో నోచే త్సర్వవిత్త్వే ప్రతిజ్ఞాం త్వజ.
 ౬౮. ఏవ ముక్త ఆచార్య ఆహ — గుణసంబద్ధస్యాత్వంతనాశే నభోవద్వాస్థితి
 స్సా కణాదపతౌ ముక్తిః తదీయే గౌతమపతౌ సాగుణసద్గతే రిత్యంతనాశే నభోవ

పక్షే, ముక్తిస్తదీయే చరణాత్పక్షే సానందసంవిత్సహితావిముక్తిః. ౬౯ పదార్థభేదస్సుటవవసిద్ధ స్తథేశ్వర స్సర్వజగద్విధాతా, సఈశ వాదీ త్యుదితే లభినంద్య నైయాయికో లపి న్యవృత నిరోధాత్. ౭౦. తం కాపిలః ప్రాహ చ మూలయోనిః కింవా స్వతంత్రా చిదధిష్ఠితా వా, జగన్నిదానం వద సర్వవిత్త్వా నోచే 'త్ప్రేవేశ స్తవ దుర్లభః స్యాత్. ౭౧. సా విశ్వయోని ర్బహురూపభాగినీ స్వయం స్వతంత్రా త్రిగుణాత్మికా సతీ, ఇత్యేవ సిద్ధాంతగతిస్తు కాపిలీ వేదాంతపక్షే పరతంత్రతా మతా. ౭౨. తతో నదంతో న్యరుధ స్సగర్వాం దత్వా పరీతౌం వ్రజధామ దేవ్యాః, బౌద్ధా స్తథా సంప్రధితాః పృథి వ్యాం బాహ్యార్థవిజ్ఞానకశూన్యవాదైః. ౭౩ బాహ్యార్థవాదో ద్వివిధ స్తదంతరం వాచ్యం వివిత్తు ర్యది దేవతాలయమ్, విజ్ఞానవాదస్య చ కింవిభేదకం భవంతతా ద్బూహి తతః పరం వ్రజ. ౭౪ సాత్రాంతికో

స్థితి రానందసంవిత్సహితా ముక్తి రిత్వర్థః ౬౯ పదార్థభేద స్తు స్సుట వవ సిద్ధః కణాదమతే సప్తపదార్థాః. గౌతమమతేతు యదశ తే తథాచ కణభుక్కుత్రం 'ద్రవ్య గుణకర్తృసామాన్య విశేషసమవాయాభావా స్సప్తపదార్థాః' తథా గౌతమీయమపి "ప్రమాణప్రమేయసంశయప్రయోజనదృష్టాంతసిద్ధాంతావయవతర్కనిర్ణయవాదజల్ప వితండాహేత్వాభాసచ్ఛలజాతినిగ్రహస్థానానాం తత్వజ్ఞానాన్నిశ్చేయసాధికమః" ఇతి సర్వజగన్నిమిత్రకారణభూత ఈశ్వర స్తథా కణాదపక్షవ దేవ ఇత్యుదితే సతి స ఈశ వాదీ నైయాయికో లపి నిరోధనా న్నన్యవృత నివృత్తిః. ౭౦ తత స్తం సాంఖ్యః ప్రాహ-మూలప్రకృతిః కిం స్వతంత్రా జగత్కారణ ముతచిదధిష్ఠితేతి సర్వజ్ఞత్వాత్త్వం వద నోచే త్ప్రేవేశ స్తవ దుర్లభః స్యాత్. ౭౧. ఏవ ముక్త ఆచార్య ఆహ-సా విశ్వ యోని సృత్వరజస్తమోలభిధనూత్రయాత్మికా స్వతంత్రా సతీ బహురూపభాగినీజగన్ని దాన మితితు కాపిలీ సిద్ధాంతగతిః. వేదాంతపక్షే త్వస్యాః పరతంత్రతా మతా ౭౨. తతో నదంతో న్యరుధ స్థితి తత స్తదంతరం తదైవ బాహ్యార్థవిజ్ఞానక శూన్యవాదైః పృథి వ్యాం ప్రధితాఃసగర్వాః సాత్రాంతికవైభాషికయోగాచార్యమాధ్యమికమతావలంబినో బౌద్ధాః పరీతౌం దత్వా దేవ్యా ధామ వ్రజేతి నాదం కుర్వంతో నిరోధం కృతవంతః. ౭౩. యది త్వం దేవతాలయం వివిత్తు స్త్వి ద్వివిధో యో బాహ్యార్థ స్తదంతరం త్వయా వాచ్యం విజ్ఞానవాదస్య చ భవతో వేదాంతవాదినో మతా త్కించిభేదక మితి బ్రూహి తతః పరం వ్రజ. ౭౪. ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ-సాత్రాంతిక స్సర్వ మపి వేద్య

వక్తి హి వేద్యజాతం లింగాధిగమ్యం త్వితరో ఒక్షిగమ్యమ్, తయో
స్తయో ర్భంగురతా విశిష్టా భేదః కియా న్వేదన వేద్యభాగి. ౭౫.
విజ్ఞానవాదీ ఊణికత్వ మేషా మంగీచకారాపి బహుత్వ మేషః, వేదాం
తవాదీ స్థిరసంవిదేకేత్యంగీచకారేతి మహా న్విశేషః ౭౬. అథాబ్రవీ
ద్విగ్వసనానుసారీ రహస్య మేకం వద సర్వవిచ్ఛేత్, యదస్తికాయా
త్తరశబ్దవాచ్యం తత్కింమతే ఒస్తి న్నదదేశికాశు. ౭౭. తత్రాహ దేశి
కవర శ్శబ్దం రోచతే చే జీవాదిపంచక మభీష్ట ముదాహరంతి, తచ్చబ్ద
వాచ్య మితి జైనమతే ప్రశస్తే యద్యస్తి బోధ్య మవరం కథయాశు
తన్నే ౭౮. దత్తోత్తరే వాదిగణే తు బాహ్యే బభాణ కశ్చి త్కిల
జైమిసీయః, శబ్దః కిమాత్తా వద జైమిసీయే ద్రవ్యం గుణో వేతి తతో
వ్రజత్వమ్ ౭౯ నిత్యా వర్ణా స్సర్వగాః శ్రోత్రవేద్యా యత్తద్రూపం
శబ్దజాలంచ నిత్యమ్, ద్రవ్యం వ్యాపీ త్యబ్రువన్ జైమిసీయా ఇత్యే
వంతం ప్రోక్తవాన్ దేశికేంద్రః. ౮౦. శాస్త్రేషు సర్వేష్వపి దత్త

మనుమానగమ్యం వక్తి వైభాషికస్తు తత్సర్వం ప్రత్యక్షగమ్యం వక్తి-తయో స్సామ్రాం
తికవైభాషికయోః పదార్థయోః ఊణభంగురతా సమానా. వేదనవేద్య విషయో భేదో
లిక్షవేద్యత్వాక్షి వేద్యత్వరూపా విశేషః కియా న్విద్యత ఇత్యర్థః ౭౫. విజ్ఞానవాద్య
యం విజ్ఞానానాం ఊణికత్వం బహుత్వంచంగీచకార. ఆయం వేదాస్తవాదీ తు స్థిర
మేకం జ్ఞాన మిత్యంగీచకారేతి మహా న్విశేషః. ఇంద్ర. ౭౬ అథ దిగంబరానుసారీ
జగాద యది త్వం సర్వజ్ఞ స్తర్హేళికం గుహ్యం వద కిం తదితి తత్రాహ—కాయ
ఇత్యుత్తరశబ్దో యేషాం తై ర్వాచ్యం యదస్తిక్ జైనమతే ఒస్తి తత్కిం హేదేశి
కాశు వద. ఉ ౭౭ తై ర్జీవాన్తికాయః పుద్గలాన్తికాయా ధర్మాన్తికాయ ఆకాశా
న్తికాయః ఇతిశబ్దై ర్వాచ్యం జీవాదిపంచక మభీష్ట మితుదాహరంతి తత్సప్త ముక్త్యా
ఒప్రశస్తే జైనమతే ఒపర మపి యజ్ఞాతు మాస్తే తచ్ఛ్రీఘ్రం వదేత్యాహ—జైనమత
ఇతి. వసం. ౭౮. ఏవం వేదబాహ్యే వాదిగణే తు దత్తోత్తరే సతి కశ్చి జైమిసీమతా
వలంబ్యధ్వరమిమాంసతో జగాద-జైమిసీయే మతే శబ్దః కిం స్వరూపః? కింశబ్దార్థమాహ?
ద్రవ్యం గుణోవేతి? తథాచ శబ్దస్వరూప ముక్త్యా తతో వ్రజ. ఉ ౭౯. నిత్యావర్ణా
వ్యాపకాః శ్రోత్రేంద్రియవేద్యాః యద్రూపం శబ్ద జాలం తచ్చ నిత్యం ద్రవ్యవ్యా
పీతి జైమిసీయా అబ్రువన్ ఇత్యేవం తం జైమిసీయం దేశికేంద్రః ప్రోక్తవాన్, కాలి.
౮౦. సర్వేష్వపి శాస్త్రేషు ప్రత్యుత్తరం దత్తవంతం తం శ్రీశంకరం లేనాదిన నృనశ్చ

వంతం ప్రత్యుత్తరం తం సమపూజయం నే, ద్వారం సముద్ఘాట్య దదు
 శ్చ మార్గం తతోవివేశాంతరధూమిభాగమ్ ౮౧. పాశౌ సనందన
 మసా వవలంబ్య విద్యాభద్రాసనం తదవరోధుమనా శ్చచాల, అత్రాం
 తరే విధివహ్నా రిబుధాగ్రగణ్యమాచార్యశంకర మవోచ దనం
 గవాచా ౮౨. సర్వజ్ఞతా తే ౭స్తి పురైవ యస్తా త్సర్వత్ర పురైవ
 క్షిభవా న్నుచేత్తే, విరించిరూపాంతరవిశ్వరూప శ్శిష్యః కథంస్యా
 త్ప్రధితాగ్రణీస్యః ౮౩ సర్వజ్ఞతైకైవ భవే న్న హేతుః సీతాధిరో
 హే పరిశుద్ధతాచ, సా తే ౭స్తివా నేతి విచార్యమేత త్త్విష క్షణం
 త్వం కురు సాహసం మా ౮౪ త్వంచాంగనా స్సమువభజ్య కలార
 హస్యప్రావీణ్యభాజన మభూ ర్యతిధర్మనిష్ఠః, ఆరోఢు మీదృశపదం
 కథ మర్హతా తే సర్వజ్ఞతేవ విమలత్వ మపీహ హేతుః ౮౫.
 నాస్తిం చ్ఛరీరే కృతకీర్తిహే ౭హం జన్మప్రభృత్యంబ నసందిహే
 ౭హమ్, వ్యధాయ దేహాంతర సంశ్రయా ద్య న్న తేన లిప్యేత హి క

గత్రాజయః ద్వారం సముద్ఘాట్య మార్గంచ దదుః తదనంతర మంతరభూమిభాగం
 వివేశ ఊ. ౮౧. హస్తే సనందన మసా వవలంబ్య తద్విద్యాభద్రాసన మారోఢుమనా
 శ్చచాల, ఏతస్మి న్నంతరే విబుధాగ్రగణ్యం శ్రీశంకరాచార్య మశరీరవాచా శారదా
 ౭వోచత్ ప ౮౨ యదవోచ తద్దుదాహరతి—తే సర్వజ్ఞతాయాం సంశయో
 నాస్తి యస్తా త్పూర్వమేవ సర్వత్ర పరీక్షాం ప్రాప్తో ౭సి యది భవాన్ సర్వజ్ఞో
 నాభవత్ తస్మి విరించి రూపాంతరం యస్య సచాసౌ విశ్వరూపః ప్రథితానా మగ్ర
 ణీః సశిష్యః కథం స్యాత్. ఊ. ౮౩. యద్యప్యేవం తథా ౭పి సీతాధిరోహే కేవలం
 సర్వజ్ఞతైవ హేతు ర్నభవే దపితు పరిశుద్ధతాపి సాతే ౭స్తి నవేత్యేతద్విచారణీయ
 మతః క్షణమాత్రం త్వంతిష్ఠ సాహసం మాకురు ఇం ౮౪ ఏవం శోటిద్వయ ముక్త్వా
 త్తరణోటిం సాధయతి—త్వం యతో యతి ధర్మనిష్ఠస్య స్వజ్ఞనాః సమ్య గుభభుక్త్వా
 కామకలారహస్యప్రవీణతాపాత్ర వభూః అతతాదృశపద మారోఢు మేవం
 భూతస్య తవ యోగ్యతా కథ మపి నాస్తి. యత స్సర్వజ్ఞతేవ విమలతాపీహారోహే
 హేతుః. ౮౫. ఏవముక్త శ్రీశంకర ఉవాచ—నేతి. అహమపి నసందిహే ౭ంబాయా
 న్నవసం దేహో నాస్తితి కిము వక్తవ్య మిత్యనుశయేన సంబోధయతి—హే ౭ంబేతి. యస్తు
 త్వంచాంగనా ఇత్యాది తత్ర శృణు యత్కర్త దేహాంతరసంశ్రయా ద్విహితం తేన
 కర్తా ౭ న్యో ౭స్యం కేహో నేత్యతే లోకాస్తప్రసిద్ధం చైతత్. ఊ. ౮౬.

ర్షణా ౭స్యః. ౮౬. ఇతం నిరుత్తరపదాం సవిధాయ దేవీం సర్వజ్ఞపీఠ
మధిరుహ్య ననంద సభ్యః, సమ్మానితో ౭భవ దసా విబుధై శ్వవాణ్యా
గార్హ్యకహాలముఖరై రివ యాజ్ఞవల్క్యః. ౮౭ వాద స్రాదుర్విసోద
ప్రతికథనసుధీవాద దుర్వారతర్కస్యక్కారస్యైర్వరథాటిభరితహరిదుప
స్యస్తమాహానుభావ్యః, సర్వజ్ఞో వస్తుమర్హ స్త్వమితి బహుమతః
స్ఫారభారత్యమోఘశ్లాఘాజోఘుష్యమాణో జయతి యతివతే శ్చార్
దాపీరవాసః. ౮౮ కుత్రాప్యాసీ త్ప్రలీనేక్షణచరణకథా కాపిలీ క్వాపి
లీనా భగ్నా ౭భగ్నా గురూక్తిః క్వచి నజని పరం భట్టపాదప్రవాదః,
భూమావాయోగకాణాదజనిమతమథాభూతవాగ్భేదవార్తా దుర్దాం
తబ్రహ్మవిద్యాగురుదురుదకథా దుందుభే ర్ధింధిమేతః ౮౯ కాణా

సరస్వత్యా వండితైశ్చ పూజితో ౭భవత్ యథా గార్హ్య కహాలాదిభిశ్చ యాజ్ఞ
వల్క్య స్తద్వత్ ౮౭. ఆగ భగవత్పాదస్య కారదాపీరవాసం వర్ణయతి-వాదేనప్రా
దుః ప్రకటతాం గతో వినోదో యేషాం తేచ తే ప్రతికథనసుధియః ప్రతివాదివం
డితా మండనమిశ్రప్రముఖా సై స్సాకం యో వాద స్తత్ర యే దుర్వారా స్తర్కా
అవిజ్ఞాతతత్వే ౭ర్థే కారణోపపత్తితస్తత్వజ్ఞానార్థ మూహస్తర్క ఇత్యుక్తలక్షణా
స్తేషాం న్యక్కారే తిరస్కారే నైవరాభిః స్వతంత్రాభి ర్థాటిభి ర్యుద్ధయాత్రాభి ర్వాపి
ప్రాభి ర్హరిద్భి ర్దిగ్భి రుపస్యస్తం వర్ణితం మహానుభావ్యం మహాప్రభావత్వం యస్య
సత్వం సర్వజ్ఞో ౭తపివ బహుభి స్సమస్తగుణకాలిత్యే నాత్యంతం సంభావితో ౭స్తి
స్మిరే వస్తుమర్హో యోగ్య ఇతి స్ఫారభారత్యా విశాలయా వాచా ౭మోఘ శ్లాఘయా
సఫలప్రశంసయా సర్వై ర్జోఘుష్యమాణో భృశం ఘుష్యమాణో యతివతేః శ్రీశంక
రస్య కారదాపీరవాసో జయతి సహస్వత్కర్తేణ వర్తతే-స్సారం యథా తథా భారత్యా
సరస్వత్యా మోఘశ్లాఘయా జోఘుష్యమాణ ఇతివా స్ర ౮౮ కించ దుర్దాంతై
రుద్ధతై ర్వాదిభి స్సహ బ్రహ్మవిద్యాగురో శ్రీశంకరస్య వాదలక్షణద్యుతకథాయా
దుందుభే ర్ధింధిమే ఇతి శబ్దాదీక్షణ చరణస్యాక్షపాదస్య గౌతమస్య కథా క్వాపి ప్రక
ర్తేణ లీనా ఆసీ త్తథా కాపిలీ కపిలకథా క్వాపిలీనా ఆసీత్ తథా త్సార్వ మభ
గ్నాపి ప్రభాకరోక్తి ర్భగ్నా ఆసీత్. భట్టపాదప్రవాదః పరం కేవలం క్వచి దసి
భూమా వజని స్రాదుర్భుతః. కించ అథ తథా పాతంజలైః కాణాదై శ్చ జనితం య
న్వతం తదభివ్యాప్య భేదవార్తా ౭భూతవాగనుచితవాగాసీత్ అనమవాగితివా. అనత్య
వాగితి వా. * “భూతం త్వాదా సిశాచాదా జంతో క్లిబం త్రిషూచితే, స్రాపే వృతే
సమే సత్యే దేవయోన్యంతరే తునా” ఇతిమేదిని. ౮౯. కించ పాపండసంఘాతాత్తాం

దః క్వ ప్రణాదః క్వచ కపిలవచః క్వాక్షిపాదప్రవాదః క్వాప్యంథా
యోగకంఠా క్వగురురతిలఘుః క్వాపి భాట్టప్రస్తుమ్, క్వద్వైతా
ద్వైతవార్తా ఊపణకవివృతిః క్వాపి పాపంషఖండధావంతధ్వంస్తైశభా
నో ర్జయతి యతివతే శ్శారదాపీఠవాసే ౯౦ తతో దివిషదధ్వని త్వరి
తమధ్వరాశావలీ ధురంధరసమీరితత్రిదశపాణికోణాహూతః, అరుంధ
హరిదంతరం స్వరథరై ర్భ్రమన్తింధుభి ర్హనాఘనఘనారవప్రథమబంధు
భి ర్దుందుభిః ౯౧ కచభరవహనం పులోమజాయాః కతిచిదహన్యపగ
ర్భకం యథాస్యాత్, గురుశిరసి తథా సుధాశనా స్వస్త్రకుసుమా
న్యశహస్తతో ఒభయవర్షక్. ౯౨ ఇతి ముని రతి తుష్టో ఒధ్యుష్య
సర్వజ్ఞపీఠం నిజమతగురుతాయై నో పున ర్ధానహేతోః, కతిచనవిని
వేశ్యాభర్ష్యశృంగాశ్రమాదౌ ముని రథ బదరీం స ప్రాప కైశ్చి
త్స్వశిష్యైః ౯౩ దివసాన్ వినినాయ తత్ర కాంశ్చి త్సచ పాతంజల
తంత్రనిష్ఠితేభ్యః, కృపయోపదిశక్ స్వసూత్రభాష్యం విజితశ్యాజిత

ధకారధ్వంస్తైకసూర్యస్య యతివతే శ్శారదాపీఠవాసే జయతి సతి కాణాదః ప్రవాదః
క్వ? నక్వాపీత్యర్థః క్వాపి క్వచ ఊపణకవివృతి ర్వాత్తవ్యాఖ్యానం? ౯౦. తత శ్శారదా
పీఠారోహణానంతరం దివిషదధ్వని దేవమాగే త్వరితం ఝడితి యజ్ఞభుక్పంక్తిధురం
ధర ఇంద్ర సైన సమ్యక్ ప్రేరితానాం దేవానాం హస్తప్రాంతభాగై రాహతా సమం
తా త్రాడితో దుందుభి ర్భ్రమంతస్సింధవ సముద్రాయై ర్హనాఘనో మేఘ స్తస్య
ఘనీభూతానా మారవాణాం శబ్దానాం ప్రథమబంధుభిస్తత్తుల్యై స్స్వరాణా మతిశయై
ర్హరితాం దిశా మంతరమంతరాళమరున్ధ రోధితవాన్. పృథ్వీ. ౯౧. అథానంతరం
సుధాఘో దేవాః పులోమజాయా శ్శుచ్యా స్సంయతకేశభరవహనం కతిచి ద్దివసాని
అచగర్భకమచగలేషద్వికసత్పుష్పకం యథాస్యాత్తథా గురో శ్రీశంకరస్య శిరసి కల్ప
వృక్షపుష్పాణి హర్షణాభ్యవర్షక్ సమ్యక్ వృష్టిం కృతమతః, పుష్పితాగ్రా ౯౨. ఇత్యే
వ మతితుష్టో మునిః శ్రీశంకర సర్వజ్ఞపీఠ మధ్యుష్యతమపరిస్థిత్యా తదపి నిజమతస్య
గురుతాయై శ్రీష్టాయ న పున ర్ధానహేతోః, అథానంతరం కతిచన సురేశ్వరాదీన్
తద్భిష్యక్ ఋష్యశృంగాశ్రమాదౌ వినీవేశ్యాభ సముని ర్బదరీం బదరికాశ్రమం
క్షిప్తి త్వశిష్యై స్సహిత స్సక్ ప్రాప. మాలినీ. ౯౩ అథ తత్ర యత్కృతవాం
స్తదాహ—తత్ర బదర్యాం సచ శ్రీశంకరాచార్యో విజితాశ్చ లేత్యాజిత సర్వదర్శ
నాశ్చ ఇతి లేతథాభూలేభ్యః పాతంజలశాస్త్రనిష్ఠితేభ్యః కృపయా న్యకృతం భాష్య

సర్వదర్శనేభ్యః. ౯౪. నితరాం యతిరా దుడురాజకరప్రకరప్రచుర
ప్రసరస్వయశాః, స్వమయం సమయం గమయ నమయ హృదయం
సదయం సుధియాం శుశుభే ౯౫ ఏవం ప్రకారైః కలికల్పషష్ఠై
శ్శివావతారస్య శుభై శ్చరిత్రైః, ద్వాత్రింశదత్యుజ్జ్వలకీర్తిరాశే
స్సమా వ్యతీయుః కిల శంకరస్య ౯౬. భాష్యం భూష్యం సుశీలై
రకలి కలిమలధ్వంసి కైవల్య మూల్యం హంతాహంతాసమంతా త్కు
మతినతికృతా ఖండితా పండితానామ్, సద్యో విద్యోతితాఽసౌ విపథ
విమథనై ర్దుక్తిపద్యానవద్యా శ్రేయో భూయో బుధానా మధికతర
మిత శ్శంకరః కింకరోతు ౯౭ హంతాఽఽశోభి యశోభరై స్త్రిజగతి
మందారకుందేందుభాముక్తాహరపటీరహీరవిహరన్నీహరతా రా నిభైః,
కారుణ్యామృతనిర్ఘరై స్సుకృతినాం దైన్యానల శూన్యతాం నీత
శ్శంకరయోగినా కిమధునా సౌరభ్యమారభ్యతామ్ ౯౮ ఆక్రాంతాని

ముపదిశకో స న్నానిది ద్విపసాని వ్యతిక్రాంతవాక్ వసంతమాలికా. ౯౪. ఉడురా
జస్య చంద్రస్య కిరణప్రకరః కిరణకలాప స్తద్వత్ప్రచురః ప్రసరో యస్య తథాభూ
తం స్వీయం యశో యస్య యతిరాత్ శ్రీశంకరాచార్య స్వమయమాత్మప్రచురం
సమయం తాత్ప్రమవగమయ న్నయం సుధియాం హృదయం రమయ స్స నితరాం
శుశుభే. తోటకం ౯౫. ఉపసంహరతి-ఏవం ప్రకారైః కలికల్పషష్ఠై శ్శుభై శ్చరి
త్రై రుజ్జ్వలకీర్తిరాశే శ్శివావతారస్య శంకరస్య ద్వాత్రింశత్సంవత్సరా వ్యతీయు రితి
యోజనా. ఆఖ్యానకీ. ౯౬. శ్రీశంకరాచార్యో భాష్యాదికరణై స్సుధియాం కృతే నిర
తిశయం శ్రేయస్సంపాదితవాక్ ఇత్యాశయే నాహ—భాష్యమితి. సుశీలైః భూష్యం
కలిమలవివాశకం కైవల్యస్య మూల్యం వేతనం భాష్య మకలి కృతం హంతేతి హంతే
కోమలామంత్రణేనా. కుమతీనాం నమస్కారైః కృతా యా పండితానా మహంతా
సా సమంతా త్పండితా. ఏవంచ విపథమగతై రసావసవద్యాముక్తిపద్యా మోక్షపద్ధతి
సృజ్యో విజ్యోతితా తస్మాదేవం కర్తాశంకరః ఇతో ఒధికతరం శ్రేయః పునః కిం
కరోతు తస్మాభావాదిత్యర్థః. స్రగ్ధ. ౯౭. కించ హంతేత్యాశ్చర్యే హర్షే వా.
త్రిజగత్యాం త్రిలోక్యాం యాని మందారాదీని తత్తుల్యై రాసమంతా చోభయై
ర్యశాం భరైర్భారై రతిశయై ర్వా. కారుణ్యామృతస్య నిర్ఘరైః ప్రవాహై
శ్శంకరయోగినా సుకృతినాం దైన్యలక్షణో ఒన్నిశూన్యతాం నీతో ఒత స్తేనా
ధునాతఃపరం సౌరభ్యం సౌగంధ్యం కిమారభ్యతాం. తలేందుభా శ్చంద్రబోధాన్ని
పటీరశ్చందనంహిరో వజ్రం. విహర న్నీహర శ్చుతుషారః శార్దూల. ౯౮. కించ

దిగంతరాణి యశసా సాధీయసా భూయసా విస్తేగాణి దిగంతరాణి
 రచితాన్యత్యద్భుతైః శ్రీశీతైః, భక్తా స్వేష్టితభక్తిభూక్తికలనోపా
 యైః కృతార్థీకృతా భిక్షుత్వాపలినా కిమన్యదధునా సౌజన్య మాతన్య
 తామ్. ౯౯ పారికాంక్షీశ్వరోఽప్యపదుద్ధారకం నేవమానాతులస్వస్తి
 విస్తారకమ్, పాపదావాసలాతాప సంహారకం యోగిబృందాధిపప్రాపకేదా
 రకమ్. ౧౦౦ తత్రాతిశీతార్దితశిష్యసంఘసంరక్షణాయాతులితప్రభావః,
 తప్తోదకంప్రార్థయతేస్తచంద్రకలాధరా తీర్థకరప్రధానః. ౧౦౧ కర్తం
 దిబ్బందపలినా గిరిశోఽర్చితస్సక్సంతప్తవారిలహరిం స్వపదారవిందాత్,
 ప్రావర్తయత్ప్రధయతి యతినాథకీర్తి ర్వాద్యాపి తత్ర సముదంచతి
 తప్తతోయా ౧౦౨ ఇతి కృతసురకార్యం నేతు మాజగ్తు రేనం రజత
 శిఖరిశృంగం తుంగ మిశావతారమ్, విధిశతమఖచంద్రోపేంద్రవా
 య్వగ్నిపూర్వా స్ఫురనికరవరేణ్యా స్పర్షిసంఘా స్పసిద్ధాః. ౧౦౩.

సాధీయసా బోధతరేణాదిదృఢేన భూయసా యశసా దిగంతరాణి ఆక్రాంతాని
 వ్యాప్తాని 'అంతికబాధయో క్షేదసాధా'వి బాధశబ్దస్య సాధాదేశః * "బాధం దృఢ
 ప్రతిష్ఠయో" రితిమేదిని-తథాఽత్యంతమాశ్చర్యరూపై రతిమానుషైః శ్రీశీతైర్దిగంత
 రాణి విస్తేరాణి విస్తయశీలాని రచితాని తథాన్యభక్తా స్వస్వేష్టితభోగమోక్షప్రాప్త్యు
 పాయైః కృతార్థీకృతాస్తస్మాదేవం కృతవతా యతిరాజేనాధునోఽన్య త్సౌజన్యం
 కిమాతన్యతాం ౯౯ పారికాంక్షీశ్వరోఽపి * "తపస్వి తాపసః పారికాంక్షీ"త్య
 మరః కేదారకం ప్రాచతం విశిష్య-ఆపదుద్ధారకం నేవమానానా మతులాయా స్వస్తి
 ర్విస్తారకం పాపదావాగ్నిపరితాపస్య సంహారకం - స్రగ్వీణీ. ౧౦౦. తత్ర కేదారకే
 అతిశీలేన పీడితస్య శిష్యసమూహస్య సంరక్షణార్థ మతులప్రభావ శ్వాస్త్రకర్తృఘ
 ప్రధానః శ్రీశంకరాచార్యః చంద్రకలాధరా న్నహాదేవా తప్తోదకం ప్రార్థయామాస-
 ఉపకాతి. ౧౦౧. కర్తందిబ్బందస్య భిక్షుసముదాయస్య పతిః శ్రీశంకర స్తేన ప్రార్థి
 తస్సక్ గిరిశ శివ స్సంతప్తతోయలహరిం నదిం స్వచరణారవిందా త్ప్రవర్తితవాక్,
 యా తప్తతోయా యతినాథకీర్తిం విస్తారయంతి అద్యాపి తత్ర సముద్గచ్ఛతి సముల్ల
 సతీతి - వసంతతిలకా. ౧౦౨. ఇత్యేవం కృతం దేవకార్యం యేన త మేన మిశావ
 తారం శ్రీశంకరం తుంగ మున్నతం కైలాసగిరిశృంగం ప్రతినేతుం ప్రహ్లాద్రాదయ
 స్ఫురసముదాయప్రవరా ఋషిసన్తే స్ఫిష్టాశ్చ సహితా ఆజన్మః-మాలి. ౧౦౩ ఆగత్య
 యత్కృతవస్తస్తదాహ-విద్యుద్వల్లీనాం నియుతై ర్లతై నృమ్య గారభం యాదం

విద్యుద్విల్లినియు తనముదావల్లయు ద్వై ర్విమానైః సంఖ్యతీతైః సుపది
గగనాభ్యాం మాచ్ఛాదయంతః, స్తుత్వా దేవం త్రిపుర మథనం తేయ,
తీర్థానవేషం మందారోత్థైః కుసుమనివృత్తైః రబ్రువన్మర్చయంతః

౧౦౮ భవా నోద్యో దేవః కబళితవిషః కామదహనః పురాతాతి ర్విశ్వ
ప్రభవలయ హేతు స్త్రిశయనః, యదర్థం గాం ప్రాప్తో భవమథనవృత్తం.
తదధునా తదాయాహి న్వర్గం సుపది గిరిశాస్త్రప్రియకృతే. ౧౦౯ ఉన్తి
లద్వినయ ప్రధానసుమనోవాక్యావసానే మహాదేవే సంభృత సంభ్రమే
నిజవీదం గంతుం మనఃకుర్వతి, శైలాదిః ప్రమథైః పరిష్కృతవపు
స్త్రా పురస్తా త్క్షణా దుత్పాశారదవారిదుగ్ధవరటాహంకారహుంకార
కృత్. ౧౦౬. ఇంద్రోపేంద్రప్రధానైః స్త్రీదళపరిబృతైః స్నాయమానః
ప్రసూతైః ద్వివైః. రభ్యర్చ్యమాన స్సరసిరుహభువా ద త్తహస్తావలంబః,

యైః విద్యుద్విల్లినియు తనులైః రితి యావత్. తథాభూతైః సంఖ్యారహితైః ర్విమానైః
సపదితత్వ తే ఆభోగం పూర్ణం గగన మాకాశ మాచ్ఛాదయంతో యతీశవేషం
త్రిపురమథనం మహాదేవం స్తుత్వా మందారోత్థైః పుష్పసముదాయై రర్చయంత నై
బ్రహ్మదయో దేవా అబ్రువన్మృతవంతః, మందాక్రాంతా ౧౦౮. యదబ్రువం
స్తదుదాహరతి-ఆద్య స్సర్వకారణభూతో దేవః ద్యోతనాత్మక స్సకలదేవాదిః జగద్ర
క్షణాయ కబళితం గ్రసితం విషం సముద్రమథనా దుత్థం హేలాహళాఖ్యం యేన పున
శ్చ కామదహనః పురాతాతి త్రిపురసంహారకత్తా విశ్వోత్పత్తియకారణం త్రినేత్రో
మహాదేవో భవాన్ యదర్థం వేదమర్యాదాస్థాపనార్థం భూమిం ప్రాప్త స్తదధునా
హేసంసృత్తినివారక, వృత్తం సంపన్నం తత్తస్మా దధునా సుపది ద్రాగహో గిరిశాస్త్రప్రి
యార్థం న్వర్గ మాయాహి - శిఖ ౧౦౯ వికసద్వినయ ప్రధానానాం సుమనసాం
దేవానాం వాక్యస్యాంతే ఉన్తి లతో వినయ ప్రధానసుమనోవాక్యస్యేతివా మహాదేవే
శ్రీశంకరే స్వీకృతసంభ్రమే నిజవదం గంతుం మనః కుర్వతి సతి ప్రమథైః రుద్ర
గణైః పరిష్కృతం భూషితం వపు ర్యస్య శైలాదిరుత్పా నంద్యాభ్యో వృష స్తక్షణా
చ్ఛ్రీశంకరాచార్యస్యాగ్రే తస్థా తం విశిష్య-శరత్కాలీన జలస్య దుగ్ధస్య వరటాయా
హంసయోషిత శ్చాహంకారస్య కొక్త్యాహంభావస్య హుంకారకృత్ లేభ్యో ౭వి
శుక్ల ఇత్యర్థః *“హంసస్యయోషి ద్వరతే” త్తమరః-కాదూలవిక్రిడితంభందః. ౧౦౬.
అథ సంపాదితము స్తమరకార్యస్య శ్రీశంకరాచార్యస్య స్వధా మారోహణం వర్ణయతి

ఆరుహ్యోఽథాణ మగ్ర్యం ప్రకటితసుజటాబా చంద్రావతంస శృణ్వ
న్నాలోకశబ్దం సముదితమృషిభి ర్థోమ నైజం ప్రతన్ధే ౧౦౭.

ఇతి శ్రీమూఢవియే తచ్ఛార్దదాపీ మాసగః,

౧౦ తేషశంకరజయే సర్గః పూర్వో ౭౫ షోడశః

ఇంద్రోపేంద్రప్రథానై స్త్రివిశవబృహదై ర్దేవాధిపైః స్తూయమానః పునశ్చ దిలిభివైః
పుష్పై రర్చ్యమానః కమలజేన బ్రహ్మణా చిత్రో హస్తావలంబో యస్మై స అగ్ర్యం
శ్రేష్ఠం వృషం నందినం సమారుహ్య ప్రకటితో జటాజూట చంద్రావతంసో యేన సః
ఋషిభి స్సముదితం ఆలోకశబ్దం వన్దిభాషణశబ్దం శృణ్వన్ స్వీయం ధామ ప్రతన్ధే *
“ఆలోకస్తపుమాన్ ద్యోతే దర్శనే వందిభాషణే” ఇలిమేదినీ - సర్గరా ౧౦౭.

దీవన్నేవ విముచ్యతే యదుదితం బ్రహ్మాద్వయం తారకం
శ్రుత్వా తం ద్విధరాజ సంక్రితపదం భాషాధిపస్యాత్తడమ్,

వేదాంతామృతయుక్తకిరమమతై ర్హంసై స్సదా నేవితం
భోగ్యాసంగవివర్జితం యదివరం సౌమ్యద్భుతం శంకరమ్

పాండవేష్వహితారేశ ప్రమితే శుభవత్సరే,

శ్రావణే సితపంచమ్యాం సింహే సిద్ధో గురావయమ్

రచితో మాధవేనాసౌ యుతో డిండిమటీకయా,

శాంకరో దిగ్జయౌ నావ గ్రంథ స్సర్వరసాత్మకః

ఇతి శ్రీమత్సరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీ పాదశిష్యదత్త
మం వతంసరామకుమారనూన ధనవతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

షోడశ సర్గః

